

له چاپکراوه کانی کورپی زانیاری عیراق
«دهسته ی کورد»

کۆمه له می شیعیری
فوتی قادری چه مه وهند

مه لاجبند الکریمی مدریس

و

فتح عبد الکریم

کۆیان کردوو تهوه و راستیان کردوو تهوه و
فه رهه ننگۆکیان بو ناماده کردوو

چاپخانه ی کورپی زانیاری عیراق

بهغدا - ۱۹۸۰

له چاپکراوه کانی کۆری زانیاری عیراق
«دهستهی کورد»

کۆمهلهی شیعی
فوتی قادری هه مه وهند

مه لاجبدا لکیمی مدرس

و

فتح عبدالکریم

کۆیان کردوو تهوه و راستیان کردوو تهوه و
فه ره ننگۆکیان بو ناماده کردوو

چاپخانهی کۆری زانیاری عیراق

بهغدا - ۱۹۸۰

پیشگی

تیره‌ی همه‌وهند یه‌کیکه له تیره به‌ناوبانگه‌کانی کورد که له رووی نازایه‌تی و خوگری یه‌وه شوینیکی تاییه‌تی و ناویکی دیاری یان بووه • ئەم تیره‌یه هه‌روه‌ک پیاوی سوارچاک و چالاک و نه‌یه‌زو دهم‌راستیان زۆر بووه ، بی‌گومان پیاوی ئەدیو و ئەده‌ب‌دۆست و خوینده‌واریشیان تیا هه‌لکه‌وتوووه • ناچیتته عه‌قله‌وه تیره‌یه‌کی وا چاونه‌ترساو که به‌دریژایی ساڵ له به‌رده‌ل به‌ردو گیره‌و کیشه‌ی قاجاری و عوسمانیدا بووبن و ، هه‌یتیکیان ئەم‌دیوو هه‌یتیکیان ئەو‌دیوو ، پوژیک له (بازیان) و ، دوو پوژ له (زه‌هاو) یا (قه‌سری شیرین) و پوژیک دوو‌رخراوه‌ی (ده‌رنه‌) و (ئه‌طه‌نه‌) بووبن و ، له‌گه‌ل چه‌رخ‌ی گه‌ردووندا له ته‌پاوتلدا بووبن ، که‌چی خوینده‌واریان تیا هه‌لنه‌که‌وتییت • به‌لام ئەو بی‌که‌سی و بی‌ده‌ره‌تانی‌یه که به‌هه‌زاران هونه‌رمه‌ندی‌تری کوردی بی‌سه‌رو شوین پیچاوه‌ته‌وه‌و و نی کردوون ، ئەوانیشی هه‌ر به‌و ده‌رده‌ بردوووه •

ئیمه زۆر شادمانین که‌وا توانیمان ئەم به‌ره‌مه‌ی فه‌قی قادری هه‌مه‌وهندمان زیندوو کرده‌وه‌و خستمانه‌ پیش چاوی به‌ره‌ی ئەم‌پو و دواپوژی نه‌ته‌وه‌که‌مان و ، به‌مه‌ بو‌یه‌که‌مجار ئەم لایه‌نه‌ تاریکه‌ی ئەده‌بی کوردمان که‌میک روون کرده‌وه ، به‌هیوای ئەوه‌ی بیته‌ یارمه‌تی‌ده‌ری بو‌ دوا‌ی ئیمه — هاتوان و بتوان شتیکی به‌که‌لکتر به‌ینه‌ به‌ره‌م •

دیوانی فہقی قادر چوں نامادہ گرا ؟

له سالانی ۱۹۵۵ - ۱۹۶۰ دا کہ مالمان له کەر کووڪ بوو ، باو کم بههوی ئاره زووی کونیه وه له گهران به دوای که له پووری نه ده بیی کونی کورد داو ، بههوی تیکه لی به وه له گهل هندی پیاوی پیری وریای نه ده بدوست ، به تایه تی له ریگای (فہقی رهشیدی هه مه وه ند) وه (۱) ئاشنایی له گهل زیانو به سه رهات و شیعی (فہقی قادری هه مه وه ند) پهیدا کردو ، ناوه ناوه لیره و له وی شیعی نه م ذاته ی بهر گوی نه که وتو ، نه مه هه مووی بووه هوی بیر کردنه وهی له کو کردنه وهی بهر هه مه کانی فہقی قادرو که وته هه ول دان بو پهیدا کردنی سهر چاوه و ، له ریگای هندی دوست و برادره وه پهیدای کردن • بهر یزان ماموستا نه مین چۆلمه کی ماموستای مهعهدی ئیسلامی له کەر کووڪ و ، کاک فاتیح غفور هه مه وه ند ماموستای ناوه ندی و ، کاک عه بدوللای حهیدر عهزیز و ، کاک نه جمه ددین فہتساحی هه مه وه ندو ، خوالی خوش بوو فہقی رهشید له م باره وه یارمه تی یان داوه و بو یه شایانی ریزل گرتن و سوپاس کردن •

باو کم لهو سهرده مه دا هه رچی بهر ده ست که وتوو نووسیویه ته وه

(۱) فہقی رهشیدی کوری نه حمه دی کوری عهزیز ، له بهر هی (سئتا به سهر) ، پیاویکی نه ده بدوست و سهر له که له پوور ده رچوو بوو • له ژماره ۱۲۸۳ ی سالی ۳۱ ی رۆژنامه ی (ژین) دا که له ۱۹۵۶/۲/۹ دا ده رچوو ، له بهشی (شیعیرو شاعیره کانمان) دا وتاریک به زمانیه وه له باره ی فہقی قادره وه بلاو کرا وه ته وه ، له مه وپاش گه لی جار ئیشاره تی بو نه که یں • نه م ذاته له سالی ۱۹۷۵ دا له سلیمانی کوچی دوایی کردوو •

بئى ئەۋەدى بەپىنى رىئى و شوئىنى نوئى باسى سەرچاۋە يا جياوازىي تىكستى دەسنووسە كان ، يا ئەۋ شتانه بكا كه له پەراۋىزەۋە نووسراۋنەتەۋە • هېچ نوسىخە يەكى بە نوسىخەى سەرەكى دانە ناۋە تا ئەۋانى كه بخاتە پەراۋىزەۋە • خۆشى بە هېچ جۆرە بابەت بەندى يەكەۋە خەرىك نە كرده • خۆلا سە كارەكەى ھەر ئەۋەندە بوۋە كۆمەلى شىعرى فەقى قادر بنووسىتەۋە بوۋ خۆى ھەلىگرى و بىرى له چاپ كرده و لىكۆئىنەۋەۋە راست كردهۋەى نە كردهۋەۋە •

بۆيە كه لەم سالانى دوايىدا پىرمان له چاپ كردهى كۆمەلە شىعرە كان كردهۋە ، دىمان نابى تەنھا پشت بەۋ كارە پىشوۋەى باۋكم بىستىن ، لە بەر ئەۋە ھاتىن دووبارە ناردمان بەدۋاى دەسنووسە كۆنە كانداۋ ، ئەۋانەش كه ئەۋ دەسنووسانەيان لا بوۋ ، پىۋانە بەدەنگمانەۋە ھاتن • ئىمەش خۆمان چىمان لا بوۋ ، سەرەپاى دەسنووسە كانى باۋكم ، ھەموومان ھىنان و كەوتىنە بەراورد كردهيان • لەم كارى جارى دوۋ ھەمەماندا كه دووقۆلى پىيەۋە خەرىك بوۋىن ، پشتمان بە تىكرای ئەم دەسنووسانە بەست :

۱ - نوسىخەى لەپىش و يەكەم كه دەسنووسى ھىرزا موھەممەد رەھىمى كورى كويخا سەئىمانى سماقلىۋىي (۲) ناۋىكە كه كاتى خۆى لەگەل خوالى خۆش بوۋ فەقى قادر له بەندىخانەى كەركووك پىكەۋە ھەپس بوۋن • ئەم پىۋە دىۋانەكەى بوۋ فەقى قادر نووسىۋەتەۋە • خەتى خۆش بوۋە ، بەلام رىنووسى بە باشى نەزانىۋە ، بۆيە ھەلەى زۆرى له نووسىنەكەدا ھەيە • لە داۋىنى زوربەى بەشەكانى ئەم نوسىخەيەدا ھىرزا موھەممەد رەھىم

(۲) سماقلىۋو : سماقلىۋى سەرۋو و سماقلىۋى خواروۋ ، دوۋ دىن لە قەزاي كۆيە . لامان مەعلووم نىيە ئەم ھىرزا موھەممەد رەھىمە خەلكى كام سماقلىۋىيەۋ ، لەسەرچى گىراۋەۋ ، چى له بەندىخانەدا لەگەل فەقى قادر كۆي كردهۋەتەۋە .

دەری خستووہ کہ ئەم کتیبە ی بۆ (جەنابی فەقی قادر) نووسیوەتەوہ ،
وہ کوو لەمە وپاش بەرچاومان ئەکەوئ . ئەم نوسخە یە ئیستا لای باوکمە .

ئەم نوسخە یە ۲۰۸ پەرە یەو ، ھەر لاپەرە ی تیکرا ۱۵ بەیتی تیا
نووسراوەتەوہ . درێژی ھەر لاپەرە یەکی ۲۰ سم و پانی یەکی ۱۳ سمە . لە
سالی ۱۲۹۷ تا ۱۳۰۲ ی هیجری نووسراوەتەوہ .

۲ - نوسخە ی دووھەم کہ لە دوو بەرگدا نووسراوەتەوہ ، دەسنووسی
حەیدەری کوری عەزیزی کوری خوسرەوہ ی کوری موحمەد
ھەمەوہ ندە (۳) . ئەم نوسخە یە بەتەواوی پەرپووت بووہ و دارزاوہ و بەھۆی
جزوو بەند ئەکرانیەوہ لە زۆر شویندا لیبی فەوتاوہ .

ئەم نوسخە یە ، وەك پروونوس کەرەوہ کە ی لە دوایی ھەر بەشیکیدا
کہ دوایی یە کە ی ماییت - نووسیویە ، لەبەر نوسخە کە ی میرزا موحمەد
رەحیمی سماقلووی نووسیویەتەوہ کہ باسماں کرد ، تەنھا بەشی قەصیدە کانی
نەبی کہ لە نوسخە کە ی میرزا موحمەددا نی یەو ئەویش نەینووسیوہ لەبەر
ئەو نوسخە یە نووسیویەتەوہ . بەلام ئەمە نابێ بە بەلگە ی ئەوہ کہ بە
ئێجگاری بلین لەبەر ئەو نەینووسیوہتەوہ ، چونکہ هیچیان سەرۆبەریان
دیار نی یە . بگرە من خۆم پشت بە بۆچوونی خۆم و ئاشنا یە تیم لە گەل
ھەردوو نوسخە کە دا وائەزانم ھەر لەبەر نوسخە کە ی میرزا موحمەد رەحیم
نووسیویەتەوہ .

لە بەرگی یە کە می ئەم نوسخە یە ۷۲ پەرە و لە بەرگی دووھەمی ۳۱ پەرە
ماوہ . درێژی پەرە کانی بەرگی یە کە م ۲۶ سم و پانی یە کە ی ۱۹ سم و ،
درێژی پەرە کانی بەرگی دووھەم ۳۰ سم و پانی یە کە ی ۲۲ سمە . ھەردوو
بەرگە کہ لە جۆرە دەفتەریکی حیساباتی سەردەمی عوسمانیدا

(۳) ئەم موحمەد ھەمەوہ ندە مامی فەقی قادر بووہ .

نووسراوئەتەووە • ئەم دوو بەرگە لە ساڵی ۱۳۳۷ی هجریدا نووسراوئەتەووەو
هیی کاک عەبدوڵلای کوری حەیدەر عەزیزن کە ئیستا لە کەرکوک
دائەنیشی •

۳ - نوسخەى سێهەم دەسنووسى کاک نەجمەددین فەتتاحتى هەمەوئەندە •
ئەم نوسخەى لە راستیدا بە نوسخەى تەواو دانانراى چونکە بریتى بە لە تەنها
قەسیدەکان و هەندیکى بابەتى (جەبرى و ئەشعەرى) و هەندیک لە بابەتى
(دروودنامە) و هەندیک لە بابەتى (میعراج نامە) • بەلام باشى بەکەى لەوئەدایە
کە بەشى زۆرى ئەوئەى لە نوسخەکەى حەیدەر عەزیزدا فەوتاوو نیوئە
فەوتاوو ، لەم نوسخەىدا هەبە • سەرەرای ئەوئە کە قەسیدەکان لە نوسخەکەى
میرزا موحەممەد رەحیمدا بە هیچ جۆرى نین • بۆیە ئەگەر ئەم نوسخەى
کاک نەجمەددین نەبوایە ، ئەو قەسیدانە هەموو ئەفەوتان • ئەم نوسخەى ،
وئە کاک نەجمەددین خۆى نووسیویە ، لەبەر نوسخەکەى حەیدەر عەزیز
نووسراوئەتەووە •

ئەم نوسخەى لە دەفتەریکی ۱۵۰ پەڕەیی گەورەدا نووسراوئەتەووە ،
بەلام تەنها ۲۶ پەڕەى لى گرتوئەتەووە • درێژى هەر پەڕەىکەى ۳۰ سم و
پانى بەکەى ۲۲ سم و هەر لاپەڕەى نزیکەى ۲۷ بەیتى تێدایە • ئەم نوسخەى
لە ساڵى ۱۹۶۲ و ۱۹۶۷دا نووسراوئەتەووە و لای کاک نەجمەددین فەتتاحت (۴)
خۆیەتى کە لە کەرکوک دائەنیشی •

ئێمە مەبەستمان لە بەراوردکردنى ئەم نوسخانە ئەوئە ئەبوو نوسخەى
راست یا تیکستى راست لەناو هەموویاندا هەلبژێرین ، چونکە نوسخەى
سێهەمیان لەبەر نوسخەى دووئەم و نوسخەى دووئەمیان لەبەر نوسخەى

(۴) کاک نەجمەددین فەتتاحت لە ئەوئەى (شەریف فەرەنگیس) ه کە خزم و دۆستى
فەقى قادر بوو • لەم کۆمەلە بەرھەمەدا پارچە شیعریکی فەقى قادر
هەبە کە بۆ شەریفى نووسیوئە •

یه که میان نووسراوه ته ووه له بهر ئه مه ته نها نوسخه ی یه که م ، نوسخه که ی
 میرزا موحه مه د رحیم ، به سه رچاوه و بنچینه دائه نری . به راورده که مان
 بو ئه ووه بوو که نوسخه ی یه که م له سه ره تای (دروودنامه) که یه ووه هه ندیکه
 فه وتاوه ، هه روا به شی قه سیده کان - وهک وتمان - له م نوسخه یه دا هیچی
 دیار نی به ، سه ره رای هه ندی ناته واوی تر که لیره و له وی له و نوسخه یه دا
 به رچاوه که وون و له شوینی خویاندا ئیشاره تسان بو کردوون . ئیمه هه ندی
 له و قه سیدانه مان له بهر نوسخه که ی حه یدره عزیز نووسی یه ووه که لامان وایه
 ئه ویش له بهر نوسخه که ی میرزا موحه مه د رحیم نووسیونیه ته ووه پیش
 له ناوچوونیان له و نوسخه یه دا . هه ندیکه شیان ته نانه ت له م نوسخه یه شدا
 نه ماون یا نیوه و ناته واون به لام له نوسخه که ی کاک نه جمه ددین فه تاحدا
 هه ن و ئه ویش به پی پی لینیانی خوی له بهر نوسخه که ی حه یدره عزیز
 نووسیونیه ته ووه بهر له په رپووت بوونیان . بو یه ئیمه له به شی هه ره زوری
 ناماده کردنی ئه م کومه له به ره مه ی فه قی قادردا پشتمان به نوسخه که ی
 میرزا موحه مه د رحیم به ستووه و به ش به حالی هه موو ئه و به شانیه به ته واوی و
 بی که م و کورتی له م نوسخه یه دا بووبن ، گویمان به هیچ جیاوازی یه که نه داوه
 که له گه ل نوسخه کانی تر دا هه بیی چونکه ئاشکرایه ئه بی گورین و
 دهسکاری یه که له و نوسخانه ووه بی ، ته نها جار وبار بو یه کئی له دوو مه به ست
 باسی نوسخه کانی ترمان کردووه . یه که م : له کاتیکدا وشه یه که یا زیاتری
 به یتیک له نوسخه ئه سلئی یه که دا فه وتابی و له یه کئی له م دوو نوسخه که دا هه بی .
 دووه م : بو ده رختنی ئه و راستی یه که وا هه ندی له وانیه له مه و پیش
 کتییکیان روونوس کردووه ، ریازی نووسینه وه ی راستیان
 نه گرتوه ته بهرو گه لی جار دهسکاری تییکستی خه لکیان کردووه سا یا به
 به هانه ی راست کردنه وه ی یا به به هانه ی مه عنالیدانه ووه بی گوی دانه
 ئه مانه تی ئه ده بی .

به هەر حال ئەبێ ئەو بەلین کە بوونی ئەم سێ نوسخە بە لە بەردەستماندا بوو بە هۆی زیندوو بوونەووەی ئەم ئەندازە بەرەمە کانی خوالی خوش بوو فەقی قادری هەمەووەند . چونکە ئەووەی لە نوسخە کە میرزا موحەممەد رەحیمدا هەبوو بە ئەمانەت نووسیمانەووە ، ئەوەش کە لەوا نەبوو یا نەما بوو و لە نوسخە کە حەیدەر عەزیزدا هەبوو . لەبەر ئەو نووسیمانەووە ، ئەوەش کە ئە هیچ کامیاندا نەبوو و لە نوسخە کە نەجمەددین فەتتادا هەبوو بە دەسختی خۆی ، روونوو سمان کرد . دیارە نوسخە ی ئەم دوانەش جیجی متمانەن چونکە وەك وتمان نوسخە ی سێهەم لەبەر نوسخە ی دوو هەم و نوسخە ی دوو هەم لەبەر نوسخە ی یە کەم نووسراووەتەووە . چەند پارچە یە کە زیادەش لە نوسخە کە کاک نەجمەددین فەتتادا هەبوو بە خەتی کە سێکی تر نووسرا بوونەووە ، ئەوانە یان کە لامان وابوو هێی فەقی قادر ن نووسیمانەووە . یەك دوائیکیشیانمان بە یە گجاری پشت گوئی خست چونکە نیووە ناتەواوو پچر پچر بوون .

بۆ ناسینەووەی نوسخە کانیش تیپی (م) مان کردوووە بە نیشانە بۆ نوسخە ی یە کەم ، نوسخە ی میرزا موحەممەد رەحیمی ساقلووی و ، تیپی (ح) مان کردوووە بە نیشانە بۆ نوسخە کە حەیدەر عەزیزو ، تیپی (ن) یشمان کردوووە بە نیشانە بۆ نوسخە کە نەجمەددین فەتتاح .

(۵) بۆمان ساغ نەبوووە فەقی قادر کە ئەم دوو کتیبە ی لە ساڵی ۱۲۹۷دا داناووە . کامیانی لەپیشهووە داناووە ، چونکە تەنها لە (دروودنامە) کەدا نووسیویە کە لە مانگی رەمەزانداتەواوی کردوووە . ئیمە دروودنامە کەمان پیشخست کە لە هەردوو نوسخە کە ی (م) و (ح) دا لەپیشهووە یەو بابەتە کەشی لە بابەتی (میراجنامە) لەپیشترە لە رووی ئاینەووە .

(۶) فەقی ئەم دوو کتیبە ی لە ۱۳۰۱دا داناووە بە مانگ دیاری نەکردوووە کە کامیانی لەپیشهووە داناووە ، لە نوسخە کە ی (م) دا (جەبری و ئەشعەری) خراووەتە پیشهووە لە نوسخە کە ی (ح) دا (پند الحکما) خراووەتە پیشهووە . ئیمە بە گوێرە ی نوسخە کە ی (م) نووسیمانەووە .

پرزکردن و پاش و پیش خستی بابه ته ئایینی به کانی ئەم کۆمه له بهر هه می
 فهقی قادره مان به پیتی سالی دانانی بابه ته کان دانا ، هه ر له سالی ۱۲۹۷ هه وه تا
 سالی ۱۳۰۲ ی هجری • به که م و دووهم (دروودنامه) و (میراج نامه) ن که
 سالی ۱۲۹۷ ی هجری دایناون ^(۵) • سی یه م کتیبی (فه ضیله تی به نی ئاده م) ه
 که سالی ۱۳۰۰ دایناوه • چوارهم و پینجه م (جه بری و ئه شعری) و
 (پند الحکما) ن که له سالی ۱۳۰۱ دا دایناون ^(۶) • شه شه میش (ع قیده ی
 ئیسلام) ه که له سالی ۱۳۰۲ دا دایناوه •

قه سیده کانی شمان خسته دواوه ، چونکه بو نووسینه وه ی ئه مانه ته نها
 پشتمان به نوسخه کانی (ح) و (ن) به ستوووه له بهر ئه وه که له نوسخه ی
 ئه سلدا نه بوون • ئه وه شیان که له نوسخه که ی (ح) دا هه بوو ته واو په رپووت
 بوو • به لام تیکرا به هۆی ئەم دوو نوسخه وه شوین یا سالی دانانی
 هه ندیکیانمان زانی • هه ندیکیان سالی ۱۳۰۳ و هه ندیکیان سالی ۱۳۰۴
 دایناون • هبی وایشیان هه یه له به ندیخانه ی مووسل و به شیکیشیان هه ر
 له به ندیخانه ی که رکوک و غه زه لی وایش هه یه له (ماید هشت) و توویه • جا
 له بهر ئه وه ی هه ندی له مانه دواپی ترین میژووین پیوه یه و ، له بهر راگرتنی
 به کتیبی بابه تو ، له بهر نه زانی سالی نووسینی هه ندیکیشان ، هه موویانمان
 خسته دواوه •

شایانی وتنه نوسخه که ی (م) که نوسخه ی ئه سلی یه ، لاپه ره کانی
 ژماره ی ده سنوو سی نووسه ره وه یا ده سنوو سی کۆنیان پیوه نی به • ئه و
 ژمارانه ی پیوه ی تازهنو به قه له م قۆپی نووسراون • به لام له داوینی هه ر
 لاپه ره یه کی جووته وه وشه یه ک یا دوو وشه به ده سنوو سی میرزا موحه ممه د
 ره حیم خۆی نووسراوه ، ئه و وشه یه یا ئه و دوو وشه یه سه ره تای به که م به یتی
 لاپه ره ی تاقی به رابه رن ، خوینده وار وه ک پرده باز پیتی ئه کاته ئه و به ره وه و
 ئه زانی لاپه ره ی ئه و بهر له جیی خۆیا یه تی و نه گۆراوه • جا که کتیبیک له

کتیبه کانی ناو کومه له بهر هه مه که ته واو ئه بی دیاره وشه بهرده بازه که نامینی و سه رله نوی له کتیبی دوا پیدا دهست پی ئه کاته وه • بویه ری پی تی ئه چی له سه رله تادا کتیبیک له شوینیکی ترا بوو بی غه یری شوینی ئیستای ، وهك چون له جزوو به ندا هه ندی لاپه ره که وتوو ته شوینی ترو ئیمه به هوی ناسینه وه ی بابه تو به راوردی وشه بهرده بازه کانه وه گپرامانه وه بو شوینی خو یان • ئه مه ش هوی که کی تر بوو بو ئه وه که له نووسینه وه ی بابه ته کاندای سالی دانانیان بکه ین به سه نگ و ترازووی ریز کردنیان •

که باسی قه سیده کان هاته ناو ناوانه وه ، شایانه ئه م چند خاله بخه ینه بهرچاو :

۱ - وهك وتمان ئه م قه سیدانه ، که م و زور ، له نوسخه که ی (م) دا دیار نین • وهك پیشتریش وتمان ئه م نوسخه یه سه ره تاکه ی فه وتا وه • سه ره تاکه ش چند لاپه ره یه که له (دروودنامه) که ئیمه له بهر نوسخه که ی (ح) و (ن) نووسیمان وه •

۲ - جا ئاخو قه سیده کانیس به شیك بوون له م نوسخه یه وه فه وتاون ، یا پیوه ندی یه کیان پیوه نی یه ؟ له نوسخه که ی (ح) دا له داوینی ئه وه قه سیدانه وه که نیره و ناته واو ماون ، نه نووسراوه له نوسخه که ی (م) وهر گیراون ، وهك له پینی کتیه کانه وه نووسراوه • ته نها چند رسته یه کی وایان له سه ر نووسراوه که ئه وه ئه گه یه نن فه قی قادر له کوی دایناون ، له به ندیخانه ی که رکوک یا مووسل یا به غدا ، یا له مایده شت • • تاد • له هه ندیکیشیاندا باسی ئه وه کراوه که له ۱۳۰۳ دا دایناون • ئه گونجی (ح) وهختی خو ی له دوا دوا یی قه سیده کاندای روونی کردیته وه که وا له بهر چ سه رچاوه یه ک نووسیونیه ته وه ئیتر نوسخه ی (م) بی یا نوسخه یه کی تر ، به لام وهك وتمان قه سیده کان له نوسخه که ی (ح) دا

په رپووتو نیوه و ناته واونو دوا دوا یی په کانیان نه ماوه ، تا بزانیان ئاخو
له بهر چ نوسخه یه ک نووسراونه ته وه

۳ - کاک نه جمه ددین فه تتاحیش ئەم مه سه له یه مان بو رووتر ناکاته وه ،
ته وه نه بی که ئەلی : ئەو قه سیدانه که نووسیونیه ته وه له بهر نوسخه که ی
(ح) نووسیونیه ته وه له سه ره تایی یه کیکیشیاندا که یه که م به یتی ئەم به یتهی
خواره وه یه :

عید قوربانان ، نه داریم قوربان قوربانان به شهیر یه ک روچ ره وان

نووسیویه تی « در چسخانه موصل فرموده • هجری ذی حجة الحرام
۱۳۰۴ » • ئەم قه سیده یه له نوسخه که ی (ح) دا فه وتاوه • دیاره کاک
نه جمه ددین پیش فه وتانی له و نوسخه یه دا ، نووسیویه ته وه •

وهک وتمان هه ئه گری (ح) ئەو قه سیدانه ی له نوسخه ی (م)
وهر گرتییتو هه لیش نه گری له سه رچاوه یه کی تره وه وه ری گرتین • هه رچون
بی دیاره دوا مه نزلی فه قی قادر پیش نه فی کردنو دوورخسته وه ی خو ی و
خیله که ی ، به ندیخانه ی که رکوک بووه و میرزا موحه مه د ره جیسی سماقلووی
له وی ئەو کومه له به ره مه ی فه قی نووسیوه ته وه له وانیه زیاتریشی
نووسییته وه زیاتره که ی فه وتابی • هه روه ها دیاره فه قی قادر وهک شاعیریک
به ر له گیرانیشی شیعی و توه و بویه نه بی هه ر هیچ نه بی هه ندی له و
قه سیدانه ی له و سه رده ماندا وتبی • بونموونه دیاره ئەو پارچه شیعه ی
که له مایده شت وتوو یه به ر له گیرانی وتوو یه • له مه وه ئەگه یه نه وه که
له وانیه گه لی شیعی تریشی بووبی له مچه شنه و که گیراوه له ماله وه بووبن و
له گیره و کیشه ی ژیاندا فه وتابن • دوورنی یه چیرۆکه شیعی یه کانیسی که
ئیمه له ریزی قه سیده کاندایا ومان کردوونه ته وه له ده سنووسه که ی (م) دا

نین ، لهو شیعرانهی بن که پیش گیرانی وتووتی ، بویه میرزا موحه ممد
رهحیی سافلوروی له چه پسخانه نهینووسیونه تهوه .

پاش نووسینهودی تیکستی شیعرهکان فرههنگوکیکمان بو نهو
وشانهیان ریکخت که لامانوابوو تیکرا بو خویندهواری ناآگا له
شیوهی شیعی گورانی ، بهناسانی ، راستناکرینهوه . لهناو نهو وشانهدا
تهودی لای خویمان ئاشکرا نهبووبی . پشت به فرههنگی فارسی و عرهبی
راستمان کردوهتهوهو مهعنامان لی داوهتهوه . تهودش بلین کهوا جاروبار
مهعناي واشمان نووسیوه تهنها بو شوینی بهکارهینانی وشه که له کتیه کهدا
دهستتهدا ، واته نهگر وشه که وهك وشهی فرههنگی تهماشا بکهین ،
مهعناکی دهق تهوه دهرناچی که ئیمه نه فرههنگو کهدا نووسیومانه ،
بهلام له شوینی بهکارهینانیدا لهم کتیهدا تهنها بهوجوره دیت که ئیمه
روونمان کردووتهوه . دیاره نهمه نهجامی جووری بهکارهینان و مهعنا
پی بهخشینی وشهیه له لایهن فهقی قادرهوه که گهنی جار باری تایهتی
هه لکهوتی بهیتهکان و وشهکان له بهیتهکاندا ناچاری نهم کارهی کردوووه .

ئیمه نههاتین شیعر به شیعر مهعناي شیعرهکان لی بدهینهوه له بهرتهوه
که تیکرا نهگر مهعناي وشهکان زانرا ، مهعنا لیدانهوهی شیعرهکان
زهحسنت نابی و ، له بهرتهوش که بهرهمه که زور زورهو بهوجوره مهعنا
لیدانهوهیه دوو سی نهوهندهی لی دهرتهچوو و توانای له چاپدانیمان نهتهما .
له گهل تهوهشدا له ههرکوئییه کدا کهم و کووری یهک یا ههتهیهک یا له سنووری
راستهقینهی ئابین لاداتیك بووبی ، ئیشارهتمان بو کردوهو رووی راستی
مهسه له کهمان دهربریوه .

له لایهن رینووسیشهوه به بوچوونی خویمان لهبارترین رینووسی
کوردیی نهمرۆمان بهکارهیناوه ، تهنها رسته عرهبی بهکانمان به عرهبی و

سەر باسه فارسی به کانسان به فارسی هیشتوو ته وه به کوردی مه عنا یانمان
لی داوه ته وه .

خوالی خوۆش بوو میرزا موحه مسهد رحیمی سماقلووی خه تی خوۆش
بووه ، به لام رینووسی فارسی نامیزی ته ورۆژه ی به باشی نه زانیوه . جا
ئه گهر له بهر ده سنووسی فهقی قادر شیعه کانی نووسیته وه و روونووسی
شیوه نووسه که ی ته وی کردبی ، ته وا دیاره ته بی فهقی قادریش رینووسی
راستی نه زانیبی . خو ته گهر فهقی بوی خویندیته وه و ته میس نووسیته وه ،
ته وا دیاره لای که می ته م رینووسی راستی نه زانیوه و فهقی قادریش
ئه گهر بلین رینووسی راستی زانیوه - له بهر خه م و په ژاره ی
زۆری به ندیخانه ی تا قه تی چا و پیانگه ره وه ی ده سنووسه که ی
میرزای نه بوه یا نه خوۆش و نارحه ت و په که وته بووه و نه ی توانیوه
چاوی پیانگه ره ته وه . ئیمه هه رچه ند له په راویزی تیکستی
شیعه کانه وه هه ندی جار ئیشه تمان بو جۆری هه له ی ده سنووسه که
کردوو ، له دوایشه وه لیسته یه کی گوشادمان بو زوربه ی ته و هه لانه
کردوو (۷) . به لام ته گهر له شوینی کدا تیکستیکمان بو راست نه کرایته وه ،
به رینووسه که ی خووی و وه ک خووی له ناو دوو که وانهدا نووسیومانه ته وه .

---

(۷) ته م لیسته یه راسته و خو له پاش ته م پیشه کی یه وه دیت .

چەند لاپەرەيەك لەبارەي فەقئ قادري هەمەوهندەو

فەقئ قادر كئيه ؟

فەقئ قادر خۆي لە داوئني كئيبى (فەضيلەتى بەنى ئادەم) دا كە
يەكئيكە لە بەشەكانى ئەم كۆمەلە بەرھەمەي . بەم جۆرە خۆيمان پئى
ئەناسئنى :

ئەكەر مەپەرسان ئيسم موانەلليف
(عبدالقادر)ەن ذەليل و ضەعيف
ئەصلم (هەماوەند) ذەليل و خوارم
موانتەظير لوظف حەيبى دادارم

هەرودھا لە پئىنى كئيبى (پند الحكما) وە ئەلئى :

(عبدالقادر)ەن ئيسم و ئەوصافم
نە زنجيرەي ذەنب قەيد ئينصافم
ئەصلم (هەماوەند) فيرقەي (چەلەبى)
داروون جە (رەسوول جوامير) نەسەبى

لە دوادوايئى كئيبى (عەقيدەي ئيسلام) يشدا ئەلئى :

ئيسم موانەلليف توحفەي نەوادير
تەسميەش فاشەن بە (عبدالقادر)
ئەصلم (هەماوەند) جاگەم (چەمچەمال)
نە شەھر (كەركوك) مەحبووسم (الحال)

بەپئى ئەم شيعرانەي فەقئ قادر خۆي و ، ئەو كورته باسەي خيئلى
هەمەوهند كە لە لاپەرەيەكي تازە نووسراوەي سەرەتاي بەرگى يەكەمى
نوسخە پەرپووتەكەي حەيدەر عەزىزدا نووسراوە ، كە يەكئيكە لەو

دهسنووسانهی ئەم کۆمهله شیعراڤهی فهقییان له بهر نووسراوده ته وه (١) ،
 فهقی ناوی (عهبدولقادر) و کوری (ره سوول)ی (٢) کوری (جوامیر)ی
 یه که مه و له تایه فهی (به گزاره) و له فیرقهی (چه له بی)یه . به پیی ئەو
 شه چه ره یه ش که مامۆستا فاتیح غه فوور هه مه وه ند بۆی ناردووین
 (جوامیر)یش کوری (یادگار)ه . له نه وه شی ئەوهی ئیمه پیی بزانی ، به ریز
 ئە نوهر ئاڤای کوری حه مه ئەمین ئاڤای کوریه تی [کوری فهقی قادر] که له
 چه مچه مال دانه نیسی .

فهقی قادر له کوی له دایک بووه ؟

ره شید هه مه وه ند له وتاره کهی رۆژنامهی ژینیدا (٣) ئەلێ فهقی قادر له
 بازیان له دایک بووه . له چه ند وه لامیکشدا که به ریزان کاک عه بدوئلای
 حه یدهر عه زیزو ئە نوهر ئاڤای کورپه زای فهقی قادر بۆیان نووسیوین به رابه ر
 به چه ند پرسیاریک که له باره ی فهقی قادره وه لیمان پرسییوون ، نووسراوه
 « له ناوچه ی بازیان . . . به وه له د بووه » . به لام له و په ره کاغه زه دا که کاک
 نه جمه ددین فه تتاح بۆی هیناین (٤) و کورته یه کی میژوو ی ژیا نی فهقی

-
- (١) پیشتر به دریزی باسی ئەو دهسنووسانه مان کرد .
 (٢) له لاپه ره تازه نووسراوه که ی سه ره تای به رگی یه که می نوسخه که ی (ح) دا .
 له باره ی ره سوولێ باوکی فهقی قادره وه نووسراوه : « کیخوا ره سوولێ
 باوکی مه رحووم له زه مانی سلیمان پاشا و ئە وره حمان پاشای به به له
 سلیمانی کراوه به ره ئیس له سالانی ١٧٨٨ ی میلادیدا . دووهه م له جینه تی
 عه سکه ری یه وه مه نصه بیکی به رزی بووه ، حه تتا قشله ی عه سکه ری له
 دیی (قودره ته) که دیی خۆیا نه له نزیک چه مچه مال بۆ دروست ئە که ن .
 ئیسته ش ئاتاری ئەو قشله وه به عضی له حو جره کانی مه وجوده .
 (٣) ژین ، ژماره ١٢٨٣ ی سالی ١ .
 (٤) خه ریکی ئاماده کردنی ئەم کتیبه بووین کاک نه جمه ددین فه تتاح په ره
 کاغه زیکی نووسراوی بۆ هیناین له سه ر باری دریزی نووشتیترابوه وه
 وه ک دوو په ردی لێ کرابوو ، له لایه کی ژماره ی ٢١ و له لاکه ی تری
 ژماره ی ٢٢ ی لێ نووسرابوو ، وه ک بلتی دوو په ردی کتیبیکه . ئەم
 په ره دوو لاکراوه چه ند پارچه شیعیکی فهقی قادری تیدا نووسرابوه وه

قادريشى تيا نووسراوه ، نووسراوه « جيڱاي وه لاده تي (بالضبط) نازانري ،
چونكه نه نووسراوه . به لام له سليماني يا له (قودره ته) به وه له د بووه » •

**فهقي قادر كهى له دايك بووه و ،
چهند سال ژياوه ؟**

له باره ي سالي له دايك بووني فهقيوه ناگاداري به كي راست و ره وانمان
به دهسته وه ني به . به لام له ريڱاي شيعره كانيه وه نه توانين بگهينه جوړه
نه نجاميك •

فهقي قادر له دوا دوايي (ميراج نامه) كهيدا ناموژگاري خوي نه كاو
نه لي :

**عومر عهزيت ياوا به پنجا
ته له ف بي نه كار نوموور دنيا**

واته : ته مه ني خوشه ويستت گه يشته په نجا سال و هه مووي له كاري
دنيدا به فيرو روښت •

هه روا له دوايي نه و كتيه وه كه باسي سالي لي بوونه وه له داناني
نه كا ، نه لي :

**ته تريخ ته تليف ميراج خاتمه
سه نه ي هه زار بي جه سيصه د سي كه م**

واته : ميژووي ته و او بووني داناني ميراج نامه ي پيغه مبه ر سالي
هه زار و سيصه د ، سي سال كه م ، بوو كه نه كاته ۱۲۹۷ • جا كه نه م دوو
به يته ليك بده ين واته بزائين فهقي قادر له ۱۲۹۷ ي هيجريدا ميراج نامه ي

كه به زياده وه له ده سنووسه كاني لاي خوښماندا هه بوون . له
سووچيكي شيه وه « خلاصه يكي ترجمه احوالي فقي قادر هدرند »
نووسرا بووه . تيكيستي سه ره وه مان له بهر نه و پارچه كاغه زه
نووسيوه ته وه .

داناوهو ، لهو سالهدا ته مه نی ۵۰ سالان بووه ، دیاره ئه بی له سالی ۱۲۴۷ی هیجریدا له دایک بووبی . خو ئه گهر بشلین به په نجا سال گه یشتنه که ی ته مه نی له کاتی دانانی میعراج نامه کهیدا ، شتیکی ته قریبی بهو دهق نی به ، مافی ئه وه مان ههر بو ئه مینته وه که بلین له دهو روبه ری ۱۲۴۷ی هیجریدا له دایک بووه .

وا گه یشتینه ئه وه که فهقی قادر یا له ۱۲۴۷ی هیجری یا له دهو روبه ری ئه و سالهدا له دایک بووه و له ۱۲۹۷دا په نجا سالان بووه . وهک له دیوانه ده سنووسه که ی حه یدر عه زیشه وه ده ر ئه که وی ، له ۱۳۰۲یشدا ههر له به ندیخانه بووه ، به لکو له م ده سنووسه وه و له ده سنووسه که ی نه جمه ددین فه تاحیشه وه ده ر ئه که وی ته نانهت له سالی ۱۳۰۴یشدا ههر له به ندیخانه بووه . به م پی یه ش وا ته مه نی گه یشته ۵۷ سال . جا ئه گهر راست بی له سالی ۱۳۰۵دا له گه ل هوزه که ی دوور خرایته وه بو شاری بنغازی (۵) له لیبای ئیسته و له سالی ۱۳۰۸دا له وی کوچی دواپی کرد بی (۶) ، ئه و ته مه نی ئه بی به ۶۰ - ۶۱ سال . به لام فهقی قادر خوی له (فه ضیلهت نامه) کهیدا ئه لی :

**(فهقی) تو عومرت به شهصت نه زدیکه ن
هیمان رای حه قیق وه نهت تاریکه ن**

وهک وتیشمان فهقی قادر (فه ضیلهت نامه) که ی له سالی ۱۳۰۰دا داناوه و ، به م پی یه ئه بی له م سالهدا - که ئه بوو به گویره ی لیکدانه وه کانی پیشوو ته مه نی ۵۳ سال بوایه - ته مه نی له ۶۰ سالان نریک بووبی ، واته ۵۷ - ۵۸ سالان بووبی .

بو یه ئیمه وای بو ئه چین فهقی قادر خویشی به وردی نه یزانیوه له

(۵) وتاره که ی ره شید همه وه ند له رۆژنامه ی ژیندا که ئیشاره تمان بو کرد .

(۶) شوینی کوچی دواپی قسه ی زوری تیابه ، پاشان دینه وه سه ری .

چ سالیكدا له دايك بووه و ، كه وتی عومری گه یشتووه به په نجا مه بهستی نه وه
 بووه له دهوړو بهری په نجا دایه و ، هر به م پیه كه وتیشی عومری له
 شه صته وه نریكه . هر دهوړو پشتی شه صتی مه بهستی بووه و ، كه واته نه بی
 له سالانی ۱۲۴۶ - ۱۲۴۷ دا له دايك بووبی و له سالانی ۱۳۰۷ - ۱۳۰۸ دا
 كوچی دوايي كردبی (۷) .

گوشه یه کی ژبانی فقی قادر

فقی قادر له سهرده می سولتان عه بدولعه زیزی عوسمانیدا قایمقامی
 چه مچه مال و ناوچه ی بازیان بووه . له رووی خیلایه تیشه وه سهر كو ماری
 خیلای هه مه وه ند بووه (۸) . به نیشانه ی هندی پارچه شیعریدا دیاره له
 ناوچه ی مایده شتو زه هاوو دهوړو پشتی ژباوه . دوور نی به ژبانی نه و
 ناوچانه ی له سالانی یاخی بوونی خیلای هه مه وه نددا بووبی له دهولته تی
 عوسمانی .

(۷) له وتاره که ی روژنامه ی ژیندا که ئیشاره تمان بو کرد ، نووسراوه فقی
 قادر سالی ۱۲۲۱ ای هیجری هاتووه ته دنیاوه . له وه لآمه باسکراوه کانی
 کاک عه بدوللای حه یدر عه زیزو کاک نه نوهر ئاغای کورده زای فقی
 قادریشدا نووسراوه له ۱۲۲۳ ای هیجریدا له دايك بووه . له پهره
 کاغه زه باسکراوه که ی کاک نه جمه ددین فه تتاحیشدا نووسراوه له ۱۲۴۸ دا
 له دايك بووه ، به لآم ساله که به قه له میکی تر گوړراوه و کراوه به ۱۲۴۲ .
 به ش به حالی وتاره که ی ژین و وه لآمه کانی کاک عه بدوللآو کاک نه نوهر ، نه وه
 به هیچ جوړی له گه ل نه و شیعرانه ی فقی قادر خویدا ناگونجین که
 پیشتر گیرامانه وه و فقی ته مه نی خوئی له کاتی وتیاندا دیاری کردووه
 تیا یانداو سالی دانانیشیان ئاشکراو دیاره . به ش به حالی میژووه
 ده سکاری کراوه که ی کاغه زه که ی له مهر کاک نه جمه ددینیش ، نه وه ی
 لی یه وه وهر نه گیری نه وده ته که تیکرا بوچوونه کانی ئیمه راستن و ،
 ته نانه ت به ده سکاری یه که شه وه هیشتا نیشانه ی هه له یی نه و میژووه یه
 که له وتاره باسکراوه که ی ژین و وه لآمه کانی کاک عه بدوللآو کاک نه نوهردا
 نووسراوه .

(۸) وتاره که ی ره شید هه مه وه ند له روژنامه ی ژیندا .

فهقی قادر چند سأل له زیندانا بووه ؟

وهك له دوو بهیتی (میراج نامه) که یه وه دهرئه که وی ، فهقی قادر پیش گیرانی دواجاری که چند سالی خایاندوووه و نه فیه که ی به دوا دادا هاتوووه ، گه لی جار گیراووه و به ربوووه و ته نانهت قسه ی واش هه یه که چند جار هه مه وه وه ند هانوون به زور له به ندیخانه دهریان هیئاوه (۹) . تهو دوو بهیتی فهقی قادر ئەمانەن :

فهقی تو بی گوش ، هه م بی ضه میریت
جهو سه بهب هه ر یه ند به سته ی زنجیریت

گیرانی سهخت و راسته قینه و بی نامانی فهقی قادر ئەو گیرانه یه تی که له دوا ساله کانی ژیانیا بووه و لئی رزگار نه بووه و نیشتمانی خوی پاش ئەو گیرانه نه دیوه ته وه و مه نزلی پیش مهرگی بووه . به لام به وردی لیمان ئاشکرا نی یه ئەم گیرانه ی چند سالی خایاندوووه و بو گه یشتن به ئەنجامیک له م پرووه وه ئە بی بگه ریینه وه سه ر به ره مه شیعره ی یه کانی تا چه رده یه کمان بو دهر که وی .

ئه وه ی لیمان ئاشکرایه ئە وه ته فهقی قادر (دروود نامه) و (میراج نامه) و (فه ضیله تی به نی ئاده م) و (جه بری و ئە شعری) و (پند الحکما) و (عه قیده ی ئیسلام) ی له چه پسخانه ی که رکوک داناو ه یا هه ر هیچ نه بی له وی ته واوی کردوون و میرزا موحه مه د ره حیمی سماقلوویش له وی نووسیو نیه ته وه بو ی . هه روه ها ئاشکرایه که وا (دروود نامه) و (میراج نامه) ی له ۱۲۹۷ و ، (فه ضیله تی به نی ئاده م) ی له ۱۳۰۰ و ، (جه بری و ئە شعری) و ، (پند الحکما) ی له ۱۳۰۱ و ، دوا کتیب (عه قیده ی ئیسلام) ی له ۱۳۰۲ ی هیجریدا ته واو کردوووه . واته به پیی ئەو نوسخه یه که میرزا موحه مه د ره حیم نووسیو یه ته وه و به قسه ی فهقی خوی که کتیبه کان له به رده ستی خویدا و له به ندیخانه ی که رکوک نووسرا و نه ته وه ، گومان له وه دا نی یه که فهقی لای

(۹) په ره ده سنوو سه باسکرا وه که ی کاک نه جمه ددین فه تاح .

که می له ۱۲۹۷ ی هیجری به و تا جو مادای یه که می ۱۳۰۲ له به ندیخانه ی
که رکوک بووه که نه کاته نزیکه ی پینج سال و نیو .

له لایه کی که شه وه فقهی قادر له سه ره تای کتیبی (عه قیده ی ئیسلام) دا

نه لی :

چون مودده ی چه پسم یاوا به سی سال
لازم نهد پهدا که روون ئیشتیغال

کتیبه که شی له ۱۳۰۲ دا ته و او کردووه وه که نه لی :

مهنظوومه ی کیتاب (عه قیده ی ئیسلام)
(الحمد لله) یاوا به خیتام

سه نه ی هزارو هه م سیصه دو دوو
که رد م ئیستیخراج مه سائل هه ر سوو

تا نه لی :

ئه ستم هه ماوه ند ، جاگه م (چه مچه مان)
نه شه ر (که رکوک) مه جووسم (الحال)

که واته وا له ۱۳۰۲ دا پینج سالی له به ندیخانه دا پر کرده وه ، سی
سال به دهس به تالی و دوو سال به دانانی (عه قیده ی ئیسلام) وه .

هه روه ها له م (عه قیده ی ئیسلام) دا که باسی لی پرسینه وه و
توله سه ندنه وه ی رۆژی قیامت نه کاو پیشانی نه دا که چون له ورۆژه دا
دوژمنه که ی دینیتته گیرو گاز ، نه لی :

به عضیشان به خه صم ماچۆ : هه ی مو شیر
به ناحق سی سال منت که رد ئه سیر
په ی چیش نه کارم نه که ردی ته حقیق
په ی شوهرت کینبت به مور که رد ته صدیق

ئه مهش به لگه یه کی تر که وا فقهی نه م کتیبی له سه ره تای سالی ۱۳۰۰ دا
داناوه و پاش سی سال له گیرانی دهسی به دانانی کردووه .

قه سیده کانیس که تیکرا ته نها له نوسخه کانی (ح) و (ن) دا ههن ، هه یانه له ۱۳۰۳ ی هیجریدا له به ندیخانه ی که رکوکو و ، هه یانه له ۱۳۰۴ دا له به ندیخانه ی مووسل و تراوه .

وا به مه شدا دهر که وت فهقی قادر پاش ۱۳۰۲ ایش واته تا ۱۳۰۳ و ۱۳۰۴ له به ندیخانه ی که رکوکو کدا ماوه ته وه و له ۱۳۰۴ دا ری پی که وتو وه ته به ندیخانه ی مووسل . جا یا هر بو ئه وی گویز راوه ته وه یا له ری پی دوورخسته وه که یدا له گه ل خیله که ی له و ماوه یه دا له وی گیر ساوه ته وه . هه ردوو بو چوونه که ری یان تی ئه چی .

که واته وا به پینی تیکرای ده سنووسه کانی به رده ستمان ، دهر که وت فهقی قادر نزیکه ی حه وت سال له زینداندان بووه ، بیجگه ئه وه ی که پیشتریش ناوبه ناو گیراوه و خراوه ته زیندانه وه ، وه ک باسماز کرد .

له قه سیده کانی فهقی قادر دا قه سیده یه که هه یه لای سه روویه وه نووسراوه «این عریضه بحضور حضرت غوث الاعظم فرستاده» . واته : ئه م عه رزو حاله ی بو حه زره تی غه وثی مه زن داناوه . به یتیک له م قه سیده یه دا هه یه تیا ئه لی :

یه ک سالهن مه حبووس غه رب زیدم

واته : سالیکه به ندیم و له نیشتمانی خوم دوورم . به نیشانه ی ئه وه دا که ئه م پارچه شیعه ی بو حه زره تی غه وث نووسیوه و هه ندی وه صفی وای به ندیخانه که شی تیا کردوو که زیاتر بو به ندیخانه ی به غدا دهس ئه دا ، دوور نی یه له وی داینابی . ئه گه ر وایی ئه بی که گیراوه بر دیتیان به غدا و له وی مایته وه تا ئه نجامی مه حکه مه کردن و حوکم دان و پاشان گواستیتیان وه بو به ندیخانه ی که رکوکو و تا دوورخسته وه که ی له وی مایی و به ری پی دوورخسته وه که شی ری که وتیته مووسل ، چونکه وه ک پیشان وتمان پارچه شیعی وایشی هه یه له ۱۳۰۴ دا له به ندیخانه ی مووسل دایناره .

فهقی قادر کهی و له کوئی مردووہ ؟

دوورخستنه و دی فهقی قادر له نیشتمان و مردنی له غه رییدا شتیکی
ئاشکرا و دیاره و کهس نکوولی لی ناکا • به لام بو کوئی دوورخراوه ته ووه
له کوئی مردووہ ؟ ئەمه هیشتا ساغ نه بوه ته ووه •

په شید هه مه ووه ند له وتاره کهی رۆژنامه ی ژینیدا ئەلی : «سالی ۱۳۰۸ ی
کوچی له شاری (بنغازی) کوچی دوایی کردووہ » • له لاپه ره تازه
نووسراوه کهی پیشی نوسخه کهی (ح) یشدا که به ده سنووسی کاک عه بدوئلای
حه یدر عه زیزی ئەزانین نووسراوه : « ••• حوکومه تی عوسمانی
هه موویان [هه موو هه مه ووه نده کان] نه فی ده کا بو بنغازی و غه ربی
طه رابلوس •• فهقی قادر پرحمه تی له ضیمنی ئەوان نه فی ده کری ، له
شاری (دەر نه) و هفاتی ئەکا له سالی ۱۳۰۵ • گۆری له وئی مه و جووده » •
له په ره کاغه زه کهی کاک نه جمه ددین فه تتاحیشدا که پیشتر چند جار
باسمان کرد ، نووسراوه : «فهقی قادر له شاری (ئه طه نه ی) ئە ناضول
وهفاتی ئەکات » • به لام به قه له میکی قوپی خه تیک به سهر (ئه طه نه) که دا
هینراوه و له په راویزیدا نووسراوه : « له شاری (دِر نه) که قه زای لیوای
بنغازی بوو ، وهفاتی کردووہ » هه روه ها نووسراوه « وهفاتی سالی ۱۳۰۷
بووه » • له وه لامه کانی کاک عه بدوئلای حه یدر عه زیزو کاک ئە نوه ر
ئاغایشدا نووسراوه له سالی ۱۳۱۰ دا مردووہ •

وهك له م قسانه وه دهر ئە که وئی هیشتا به راستی ساغ نه بوه ته ووه فهقی
قادر کهی کوچی دوایی کردووہ و له کوئی به خاک سپیراوه • له بابه تی
دوایشدا که باسی تیره ی هه مه ووه نده ، دینه سهر نه فی کردنی ئەم هۆزه و
له وانه یه سه ریکی تری مه سه له که روون بیته ووه •

پایه ی خوینده واری و روشنیری فهقی قادر

ئیمه لامان وایه فهقی قادر خویندنی ئایینی ته و او نه کردووہ ، واته

ئىجازەتى دوازده عىلمەى مەلایانەى وەر نەگرتووه وەك جاران باو بووه .
بگرە نەشگەشتوووتە پەلەى (موسستەعید) كە پەلەى بەرزى خویندنى
مەلایانەى و فەقى پاش تەواو كوردنى ئەو پەلەى ئەبى بە مەلا . لەو پەرە كاغەزەدا
كە كاك نەجمەددین فەتتەح بۆى هیناين و باسى كورتەى ژيانى فەقى قادرى
تیا نووسراوه و پیشتر ئیشارەتەمان بۆ كورد، بە پىچەوانەى رەشىد هەمەو نەندەو
كە ئەلى « فەقى قادر خویندنى لە ولاتى خۆماندا تەواو كردووه (۱۰) »
— نووسراوه كەوا « . . . خوینەوار بوو ، بەلام تەحصیلی تەواو نەكردووه » .
فەقى قادر خویندنى تەواو بكردايه ، بە لای زۆرەو رىيازى مەلایەتى
ئەگرتەبەر و فەقى رانەگرت تا دەرسیان پى بلى . ناویشى بە (فەقى)
نەئەمايه وەو پى ئەوترا (مەلا قادر) . لەم دوانەش گرنگتر ناوەرۆكى
بەرەمەكانى ئەو نەندە سادە نەئەبوون كە تەنانت گەلى بابەتى وايشان تیايه
لە گەل راستەقینەكانى ئاینى ئىسلام ناگونجین ، وەك لە گەلى شوینى ئەم
كتیبەدا پىشانمان داوه .

بەلام گومانى تیا نى بە كەوا خویندەوارىكى زۆر زیرەك و هەلكەوتوو
چاوكراوه بووه . شارەزایى بەكى زۆرى لە بابەتە كە لەپوورى بە ئەدەبى بەكانى
فارس و كورد بووه لەبارەى كاروبارى دنیای ئەمپروۆشەو ئەگادار و چاوكراوه
بووه . ئەگەر بۆى بلوايه لەجیاتى تىوەگلان بە كاروبارى خىلايەتى بەو ،
خویندنى تەواو بكردايه و خەرىكى شیعرو ئەدەب بوایە پایە بەكى گەلى
لەمەى ئىستای بالاترى دەسگىر ئەبوو .

كەم نى بە كەسىك لەو بارو دۆخەدا كە فەقى قادرى تیا ژیاوه باسى
جیایی رىيازى جەبرى و ئەشعەرى بکات و دەم لە فەلسەفە بدات ، یاخود
ئەم خەيالە قوولە بخاتە كارو باسى شەرى نەفس و رۆح بکات و بىكا بە

(۱۰) وتارەكەى رەشىد هەمەو نەند لە رۆژنامەى ژیندا كە پىشتریش
باسمان كورد .

رەمز بۆ شەر لە ئیوان ئیسلام و قانوونی دەسکرددا ، ھەرچەند بۆچوونە کەشی
 نوێ خوازانە نییە ، یا باسی گەورەیی و پایە بەرزیی ئادەمیزاد بکات و ئەم
 ھەموو نموونە کارییانە دەر خاتو ، پەندو ئامۆژگاری لە فارسی یەوہ
 وەرگیریتە سەر کوردی و ، زستان و بەھار بە گزی یە کدا بکاو ، ئەفسانە
 لە ئیوان بازو کەو ، یا لە ئیوان گوئی درێژو رۆی و شیردا بەوئیتەوہ ، کە
 ھەموو پرن لە مانای وردو پەندی بەسوود . ئەمە ھەموو سەرەرای ئەو
 وەصفە جوانە ساکارانە کە لە شیعەرەکانی (سوھەیل نامە) و (جەنگنامە ی
 زستان و بەھار) و نامە کە ی بۆ (شەریف فەرہنگیس) ی برادەریدا بەرچاو
 ئەکەون .

فەقی قادر پیاویکی وریاو زێرەک و خێرخواھ بووہو ، لە گەل ئەو
 چەرخەدا بووہ کە تیا ژیاوہو بۆ پیشەوہ ی روانیوہو ، دەورو پشت کاری
 تی کردووہو خویندەواریکی وردین بووہ . بەلام بێ کەس و بێ دەریش بووہو
 دەورو پشتی بەناحەزو دوژمن تەنراوہ . لە لایەکی (میعراج نامە) کەیدا
 بەم جۆرە دەردی دلی خوێ دەرنەبرێ :

ئەر (جوامیر) مەغرور ، ئەر برا بێرا
 ئەر کاک (عەبدوڵلا عەزیز) بێ تەبا
 ئەر حاکم نەپرس ، ئەر قەوم نەشنەوا
 ئەر رەعبە رەھزەن نە قەحط و غەلا
 بێ تەوفیق حەق ، بێ یەد بەیضا
 چیش مەیۆ جە دەست یەک فەرد تەنیا
 یونس وار جە قەوم ویم کەردم فیرار
 بێم بە قووت حووت تورک دەریابار
 فیرار بێم جە قەوم چون بەرە جە گورگ
 نەزنام جە گورگ بەد تەر مەبۆ تورک

لە لایەک باسی لەخۆبایی بوونی جوامیر (جووکل ھەمەوہندی)
 بە ناوبانگ ئەکا کە ماوہ یەک رۆم و عەجەمی شلەژاندبوو و لە لایەکی کەوہ
 باسی بێ پرس و رایبی و نەشنەوایی براو ، ناکوکی ئیوان خزم و کەس و کار

ئەكا . لە سەرىكى كەشەو پىيائى ئەنى كە رەعەت خەرىكى جەردەيسى و رى گرى يەو ، ھۆى ئەم دەردەش ئە گىرپتەو ، ئەك بۆ بەدخوويى خەلك وەك ھەندى كەسانى ناھوشيارو ناھەز بە رەش و پروت بۆ ئەوھى ئە گىرپتەو ، بەلكو بۆ ناچارى و قات و قرى و نەبوونى و گرانى و ئەو بارە ئابوورى و سياسى يە نالە بارەى كە كوردستانى ژىردەستى عوسمانى و قاجار لەژىر بارىدا ئەينالاند .

بەلى ، ئا لە حالىكى ناتەواوى وادا فەقى قادر ئەيەوى خىرخواھى بكات ، بەلام چەپلە ھەرگىز بە دەستى لى نادرى و (يەدى بەيضا)ى جادوو بەزىنى مووسا پىويستە . لەدەست خزم و كەس و كارو قەوم و ھۆزى ناھوشيارو نەفام رانەكا ، كەچى لەولاوہ خراپترى دىتە رى و بەدەست عوسمانى جەندرمە مەشرەبەوہ تووش ئەبىت .

ھەر وەھا ئەم پىنج بەيتەى خوارەوھى لە (مىعراج نامە) كەى كە ھەلوئىستى گەورە پىاوانى سەردەمى دەولەتمان بۆ ھەل ئەسەنگىنى تىايدا ، نىشانەيە كى ترى وريايى و زىرە كىنى :

كەس نى يەن واچۆ مەر چىشەن گوناش
 ھەردەم بە رەنگى مەدەرى سزاش
 (والى) موخەننەت ، (قوماندان) ئەحمەق
 (شىخ عەلى) خائىف ، (دەفتەردار) سەرشەق
 (قازى) بەدعەھەل ، (موفتى) بى كارە
 (روشدى بەگ) بى روشد ، (ئەركان) پەتیارە
 (موددەعىي عوموم) ظەرفش خالى يەن
 (رەئىس جەزا) لائوبالى يەن
 غەير خوداوەند فەرد فەريادرس
 حەرف خەير (اصلا) نى يەن جە لای كەس

سەيركەن چۆن پارچە پارچەى كۆمەلى كار بەدەست و پىاوماقوولانى ئەو سەردەمەمان بۆ شى ئەكاتەوہ : كەس ئى يە لە كەسىكى گىرۆدە

پرسیته ووه . نه ئاین هه یه و نه قانون و نه ویتدان • ته نانهت (والی) که
 سه رگه وره ی هه موانه و نوینه ری (بابی عالی !) یه و له لایهن (خه لیفه) وه
 دانراوه که به واتهی وتوان (سیبه ری خودایه) به سه ر زه وی یه وه ، هه ر
 له ویوه خه سینراوه و بوئه وه نیرراوه له کو کردنه وه ی زو رترین نه ندازه ی
 پاره و پوول بو خوی و له خوی گه وره تره کان - زیاتر هیچ نه کات •
 (سه رله شکر) یش که ئه رکی پاراستنی ولاتی له ئه ستودایه ، کابرایه کی
 هه یچ و پووچ و نه فام و ناشایسته یه • نوینه ری ئاینیش که ئه بی له خوا به ولاره
 له که سی تر نه ترسی ، کابرایه کی ترسنوئو له سه ر حق نه هاتوه ده نگه •
 موفتیش هه یچی له باره دا نی یه و ، ئه رکانی سوپایش له جیاتیی ریکویتیکی
 کابرایه کی په تیاره و به ره لایه و ، مودده عیی عومومیش که ئه بی نوینه ری
 مافی گشتی بی له دادگادا و ئاگاداری ده س دریژ نه کردنی که س بی بو سه ر
 مافی که س ، بوش و بی مایه و ده س به تاله • سه روکی دادگای تو له سه ندنه وه یش
 له سه مکاران ، کابرایه کی که مته رخمه و مه به ستی نی یه کی چی له کی ئه کا •
 جا ئه گه ر دام و ده زگای ده ولت هه مووی له م جو ره که سانه پیکهاتبی ، ئه بی
 کی به ده نگی ئه م خه لکه وه بیته و به فریایان بگات • بو یه ناحه قی فه قی قادر
 ناگرین ئه گه ر بلی :

ئه یردز خوداوه ند فه رد فه ریادرس
 چه رف خه یر (اصلاً) نی یه ن چه لای که س

جاریکی که ش هه ر له (میراج نامه) که یدا هه ستی راسته قینه ی فه قی
 قادرمان بو ده ر ئه که وی • ئه وه ته هیرش ئه باته سه ر ئه وانهی که هه ر به ناو
 هه لگری ئالای ئاین و له راستیدا فریایان به سه ر ئاین و ئاین په ره ری یه وه
 نی یه :

نهك چون عوله‌مای نه‌ی وه‌قتو نه‌یام
 یه‌کسه‌ر به‌ پاره‌ی مه‌عاش بی‌یه‌ن رام

له قه ب قاضی بی یه ن به ره ئیس
ئیسته جه قاضی مه تهرۆ ته دریس

پیشی ناخۆشه ئیسلام بی نازه و خوینده واری نه ماوه و قانونی بیگانه
جیگای داب و نه ریتی ئیسلامه تیی گرتوه ته وه و فرمانه وایه :

مه دره سان خانی ، عیلم ته عطیله ن
ئیسلام ها جه به ند قانون ذه لیله ن (۱۱)
(ناپریۆل) نه جای موخته هیدانه ن
به ند قانونش عهدل دیوانه ن (۱۲)

بۆ ده رپرینی ناره زایش له باری کومه لایه تی که هه ژارانی تیا ناره حه ت و
ده وله مه ندانی تیا خۆش گوزه ران بوون ، ئه لئی :

بی دینان خورپه م ، دینداران مه جزوون (۱۳)
تاجران مه سروور ، مسکینان زه بوون

که پارچه شیعی (زه مزه مه ی عیده ن) یش ئه خوینینه وه که له به ندیخانه ی
به غداوه بۆ (شه ریف فه ره نگیس) ی براده رو هام فه ردو خزمی نووسیوه و ،
باسی گه وره یی و پانو پۆری به غدا ئه کا ، کومه لئی وشه مان دیته ری که
فه قی قادر له و پارچه شیعه دا به کاری هینا و نو ناوی پیاوانی خودا ، یا
ناوی زانست و هونه ر ، یا ناوی ئامیرو شتومه ک ، یا ناوی ئه دیب و شاعیری
به ناوبانگن • فه قی قادر له م پارچه شیعه دا ئه لئی :

(۱۱) ئیشاره ته بۆ ئه وه که له و سه رده مه دا هه ندی به ندی قانونی دانراوی
ئه ورووپا و به تایبه تی هیی فه رده سه ورده ئه که وته ناو (مه جه لله) وه ،
که له دادگاکانی عوسمانیدا حوکمی پی ئه درا .

(۱۲) ناپریۆل : ناپلیۆن ، سه رکرده ی ناوداری فه رده سه . ئه م جۆره بیرو
باوه رانه که فه قی ده ریان ئه بری ، شیوه ی سه رده تای و کال و کرچی
نیشتمان په روه ری و قایل نه بوون به ده سه لاتی بیگانه ن ، له قۆناغی
یه که می سه ره ه لدانیدا .

(۱۳) ئه وه مان له بیر بی که له ناو کومه لگا سه رده تای به کاند تیکرا دینداری
پیشه ی هه ژاران و بی دینی ره وشتی ده سه لاتدارانه .

(کاظم) و (نعمت) ، (حمیب) و (بیشر) هن
(بهاول) و (جونهد) ، (ذوالنون) ی میصر هن

یا نه لئی :

قهوسهن ، نیشابهن ، قهصدهن ، قیصاصهن
رائیعهی ره و جهن ، ره قصو و ره قفاصهن
نه فی و مه نسو و بهن ، یه نس و نومبدهن
های حسرت به و کس نهی جا به عیدهن

یا نه لئی :

(تورک) و (قهجه) هن ، (پرووسیا) و (رووس) هن
(نهفان) و (ئینگلیز) ، (هیندی) و (مهجووس) هن
(نهمسا) و (فهزنگسا) و (بوخارا) و (طووس) هن
(یهنگی دنیا) و (چین) ، (زهنگی) و (جینووس) هن

یا نه لئی :

ئیحضارو ، ئیشراق ، فهقرو ، کیمیا
جهررو ، جهفرو ، رهمل ، نهجمو ، سیدیا
تهفسیرو ، حیگدهت ، وهذمع وهحیددن
های حسرت به و کس نهی جا به عیدهن

یا نه لئی :

قوففهو پاپورهن ، کهشتی و په لکانهن
جیسر تن مائیل ، شه طط هیجرانهن

یا نه لئی :

مه ششاقان دهور ، عوششاق جانی
(آهنوهری) و (حافظ) ، (سهعدی) و (خاقانی)
(نازهن) و (نهرژهنگ) ، (شاپوور) و (مانی)
مهولانا (صائب) ، (شهمس) و (خاقانی)
(نیظامی) و (کهلیم) ، (جامی) و قهصیدهن
های حسرت به و کس نهی جا به عیدهن

ههروهها له (سوهیل نامه) و (جهنگ نامه) ی زستانو بههار (یدا گهلی
تهشیه کاری جوانی به کارهیناوه و سیاستی تیکهال به خویرهوشتی سروشت

کردوووه ، ناوی بهشی زۆری ئەو دەوله تانهی هیناوه که له و کاته دا به ناوبانگ بوون و دەری خستوووه کامیان زه بهردهست و کامیان ژێردهست بووه . له پایانی شه‌ره‌که‌ی زستان و به‌هاریشدا وه‌ك شاعیریکی دوورین و دەررون گوشار سهرکه‌وتنی به به‌هار داوه .

ههستی نه‌ته‌وه‌یی‌یه‌تی لای فهقی قادر

ئێسه لامان وایه تیکرا هه‌ر شاعیر و ئەدیبه و ئەدهب‌دوستیکی کورد پیش سه‌رده‌می بلاوبوووه‌وه‌ی ههستی نه‌ته‌وه‌یی‌یه‌تی له‌ناو کوردا ، شیعی به کوردی وتی و ، به‌لکو هه‌ر مه‌لایه‌کی کورد که پیش ئەو سه‌رده‌مه به‌ره‌می ئایینی به‌زمانی کوردی نووسیی ، نه‌ته‌وه‌دۆستی و ئاره‌زووی خزمهت‌کردنی نه‌ته‌وه‌ ئەو سه‌ودایه‌ی خستوووه‌ته‌ می‌شکه‌وه . فهقی قادریش ئە‌گه‌ر ته‌نها له ده‌لاقه‌ی ژیا‌نی کۆمه‌لایه‌تی خۆی و خێله‌که‌یه‌وه‌ بۆی پروانین ، ئە‌بێ بیخه‌ینه‌ ناو ئەم چوارچۆیه‌وه‌ دان به‌ بوونی ئەم هه‌سته له‌ دلیدا بنیین . خۆ ئە‌گه‌ر بێتوو وردترو دوورتر پروانین ، ناتوانین له‌ بارو دۆخی سه‌رده‌می بابانه‌کان و پێوه‌ندی هه‌مه‌وه‌ند به‌ بابانه‌کانه‌وه‌ ، له‌ بلاوبوووه‌وه‌ی ده‌نگ‌وباسی بزوووته‌ ئازادی‌خواکانی گه‌لانی عوسمانی و ده‌نگ‌دانه‌وه‌ی سیاسه‌تی ئەو چه‌رخه‌ی له‌ کوردستانی خواروودا - جیا‌بکه‌ینه‌وه . به‌شداری‌کردنی هه‌مه‌وه‌نده‌کانیش ، له‌وه‌پاش ، له‌ شه‌ره‌کانی شیخ مه‌حمووددا له‌دژی ئینگلیز که هه‌موو شاره‌زایه‌کی می‌ژوووی ناوچه‌که ئاگای لی‌یه‌تی ، نیشانه‌ی بوونی ئەو ده‌نگ‌دانه‌وه‌یه‌یه‌ نه‌ك ته‌نها له‌ دلی خوینده‌وارتیکی وه‌ك فهقی قادر ، به‌لکو له‌ دەررونی سه‌رانسه‌ری خێلی هه‌مه‌وه‌نددا . که‌واته‌ فهقی قادر جیا‌ناکریته‌وه‌ له‌و بارو دۆخه‌ کۆمه‌لایه‌تی و بیری‌یه‌ی (نالی) و (سالم) و (حاجی قادری کۆبی) ی تیا خولقاو ، به‌ره‌می هه‌مان زرووفه‌ که ئەو شاعیرانه‌و گه‌لی شاعیری‌تری قوتابخانه‌که‌ی ئەوانی هینایه‌ به‌ره‌م .

هه رچه ند به رهه مه کانی فهقی قادر تیکرا به رهه می نایینی و کومه لایه تی و
رازخوانیی — به مه بهستی په ندو عبیرهت و درگرتن له رۆژگارن ، له م لاو
له ولای ئه و به رهه مانه وه جو ره نیشانه یه کی ههستی نه ته و دی به تی و
نه ته وه په رودری دهر ئه که وئی و ئیمهش هه و ئ ئه دهین له م سه ره تایه دا ئه و
سو و نانه بخه یه نه روو :

له کتیبی (پند الحکما) کهیدا که باسی وهر گیرانی کتیبه که ئه کات له
فارسی به وه بو کوردی ، ئه لئی :

چون فارسی بی (پهنه حه کیمان)
به له فظ کوردی کهردم ته رجومان
سا چون من ئه صلّم صینف ئه کرادهن
هه ره کهس به ئه مثال ویش خاطر شادهن

واته : له به ره ئه وه ی (پهنه دی حه کیمان) ئه سه له که ی فارسی بوو ، من
گوپیمه سه ر کوردی ، چونکه من خۆم ئه سلّم کورده و هه موو که سییکیش
به هاوچه شنی خۆی و په ندی هاوچه شنی خۆی شادمان و دل خۆشه •
به م جو ره فهقی قادر به شیوه یه کی ساده و ئاشکرا روونی کردوه ته وه که بوچی
کتیبه که ی له فارسی به وه وهر گیراوه ته سه ر کوردی و ، ههقی داوه به
هه موو کهس به به رهه می هاوچه شن و هاو زمانی خۆی شاد بیی •
هه رو هه ها له میعراج نامه کهیدا ئه لئی :

هه رچه ند بی حه ددهن سیهر نه بی
هه م به فارسی هه م به عه ره بی
جاهیلان کورد بی حه ددو حیساب
نه کهن ته فهیم فارسی کیتاب

تا ئه لئی :

کیشانم ته صدیع په ری هه مده مان
کهردم ته رجومه به له فظ گوران

که له کتیبی (دروودنامه) که شیدا باسی نه وه نه کات که خوالی خوش بوو
کاک نه حمدهی شیخ له خوا پاران هوهی هزاره تی خضری له
(مهکتوبات) ه که یدا کردووه به فارسی ، نه لئی :

نهو به فارسی هفتاد ئیستیفار
تهرجه مهش گهردهن پهی تهسهیل کار

تا نه لئی :

من هم تهرجه مهی نهو پیر کامل
به له فظ گوران گهردهنم ته کمیل

وهك له گه لئی لای بهر هه مه کانی هوه دهر نه که وئی ، فهقی قادر رقی کی
خهستی له عوسمانی به کان بووه . ههرچه ند نهو به ناوی (تورک) ناویان
نه هیئی ، به لام مه بهستی نه وانه ، چونکه فهقی قادر موسولمانی کی راستو
پاک بووهو له ئیسلامه تیدا رقی نه ته وه یهک له نه ته وه یهک به هیچ جوړی نی یه و
ره وانی یه . رقی نه بی له زالم و سته مکارو کار به دهستانی له خوا نه ترس
بی . نه نجا فهقی قادر نازارو جهز بهی له سر دهستی حو کمرانه
عوسمانی به کانا چه شتووه نهك له سر دهستی خه لکی رهش و رووتی تورکا
که له ولاتی خو یانا ژیاونو به دهر دو نازاری خو یانه وه تلاونه ته وه .

به لام به بوچوونی ئیمه رقه کهی فهقی قادر ته نها رقی نه وه نه بوه که
زه لامی کی دیل بووه دیل که ره کانی عوسمانی بوون ، فهقی قادری به ندی
که قسه نه کا ، وهك تاقه که سیك قسه ناکا ، وهك (کورد) قسه نه کا ، واته
رقه کهی عوسمانی له گه له که یه تی . دیاره نه مهی له ته جر به و تاقی کردنه وهی
سالانی خو ی و خیله کهی و گه له که یه وه بو دهر که و تووه و میژوو پره له
نیشانهی نه وه که عوسمانی به کان چی یان به کوردو میرنشین یه کانی کورد
کردووه و ، چون چه ند جار به گزی یه کیاندا داونو چه ند جار له گه ن عه جه م
دهستیان له دژیان تیکه ن کردووه و هیچ گوئی یان به وه نه داوه که هیچ نه بی

ئەمانىش موسولسانن وەك ئەوان خۆيان ئىدىيەي موسولمانەتى ئەكەن .
بۆيە ئەوئەتە (مىعراج نامە) كەيدا سەرزەشتى خۆى ئەكا كە پىيان
هەلخەلەتاو ، داوا لە خەلك ئەكا ئەوانىش وەك ئەم پىيان هەلنەخەلەتتىن :

بە دامو تەزوير ، بە حيلەو بە فەن
ها كەختى نە دام تورك ئەهرەمەن
هەركەس بە تورگان بكَرۆ باوهر
ئەحمەش ئەوكەسەن جە من ئەحمەق تەر

هەر وەها هەر لەم كىتەيدا ئەلئى :

هەم تورد چەنى تورك بئىرۆ ئولفەت
ئەقەت وئەنى من مەمانۆ خەجەلت

تا پاشان هەر لەم كىتەيدا لە باسى سەرگوزەشتەى كەوو بازدا
بەراوردى پىئوئەندى كوردو تورك بە هىي كەوو باز ئەكاو ئەلئى :

چون كەبك و بازدن ئونس كوردو تورك
مەر ئى جە سايەى تورنان بى بزورگ
مەعلوومەن جە لاي عارفان كار
دۆستى تورك و كورد نى يەن پايەدار

فەقى قادرو سۆفیهەتى

لە هەندى سووچى بەرھەمەكانى فەقى قادردا دەرئەكەوى پىئوئەندىكى
گيانىي بەھىزى لە گەل خوالى خۆش بوو كاك ئەحمەدى شىخ (۱۴) بوو و زۆرى
خۆش و يستوو و يەكك بوو لە مريدەكانى و بە شىخى سەردەمى زانىو .
ئەمە چەند نموونەيەكى ئەو شىعرا ئەكە ئەم لايەنانەمان بۆ روون ئەكەنەو .
لە (دروود نامە) كەيدا ئەلئى :

كاك ئەحمەدى شىخ ئەو قوطب جىهان
تەبلىغش كەردەن بە موعتەقىدان

(۱۴) لە ۱۲۰۸ى هيجرىدا لەدايك بوو و لە ۱۳۰۵دا كوچى دوايى كردو و .
ئارامگای لە يەكئى لە ژوورەكانى مزگەوتى گەورەيە لە سولەيمانى .

ههروهه ها له (فهضيله تى به نى ئادهم) هكهيدا ئه لى :

ههم پهى كاك ئه حمهد ره وان كهر هانا
ههم دوعاش قه بوول ، ههم ره جاش بهرجا
قو طب زه مانه ن ئه و پير كاميل
سه ييد عه صره ن عالم و فاضيل

ههروهه ها ئه لى :

جهن ب مهله كى چون كه ردى به بيان
جومله مه و جووده ن جه و قو طب زه مان

يه عنى شىخ ئه حمهد نو ديهى له قه ب
عالم و عاميل به رزنجى نه سه ب

ههروهه ها ئه لى :

مورشيد ره شيد ، قو طب ئه قنابهن
ئه حمهد نيشانه ن ، نو دى ئه لقابه ن
سه ييد عه صره ن ، ره جول ئه مجاده ن
خه ده مهى ده رگاش قو طب و ئه وتاده ن

تيكراش له م به ره مه مه دا شيعرى وا زوره كه به شانازى يه وه ناوى
ئه وليا كانى خوا ئه باو ، به تاييه تى له نامه كهيدا بو شه ريف فه ره ن گيس كه
پيشتر ئيشاره تمان بو كرد ، ناوى گه لى له و ئه وليا يانه دى نى كه ئارامگيان
له به غدايه .

نازناوى شيعرى فهقى قادر

فهقى قادر له به ره مه مه كانيدا ، چ كتيبه كانى و چ قه سيدة كانى ، وشه ي
(فهقى) ي كردوو به نازناوى خوى . جارو باريش (فهقى دل) به رچاو
ئه كه وى به جو رى ئه گه ر (دل) ه كه وهك پاشگر لى نه كه ين بو (فهقى) كه ،
مه عناي نابى له رسته كه دا . جارو باريش هه رچه ند (فهقى دل) هه يه ، به لام
ئه توانين ته نها (فهقى) كه بكه ين به نازناوو بلين (دل) ه كه بو گه ياندى مه به ست

هینراوه • که واته ئەبێ لەمشوینانەدا جوۆره یاری یه کی به وشه کردبێ و
(دڵ) ی بو دوو مه بهست به کارهینابی •

شوینی وایش هه یه (دهرویش) ی تیا کردوه به نازناو بو خوێ • پیشتریش
وتمان فهقی قادر (دهرویش) ی کاک ئەحمه دی شیخ بووه • شایانی وتنه
له په ره کاغهزه که شدا که کاک نهجمه ددین فهتتاح بوێ هیناین نووسراوه
«له گه لی جیگادا ته خه للوصی خوێ (فهقی) و له بهعضی جیگادا (دهرویش) ی
وتوو» •

مه بهسته شیعی یه کانی فهقی قادر

مه بهسته شیعی یه کانی فهقی قادر ئەمانه ن :

- ۱ — ئابین و فیرکردنی ئابین ، وهك له کتیبه کانی (عهقیده ی ئیسلام) و
(دروودنامه) و (میراج نامه) و (فهضیله تی به نی ئاده م) دا •
- ۲ — ئاموژگاری ، وهك له کتیبی (پند الحکما) دا •
- ۳ — وهصفی سروشت ، زستان و بههارو ، جوانی دلداری •
- ۴ — سکالا له دهست رۆژگار •
- ۵ — پیاهه لدان ، وهك پیاهه لدانی شاری بهغدا له پارچه شیعه کهیدا بو
شهریف فهرهنگیس ، یا هبی خزم و برادر ، یا هبی گه وره گه وران
وهك ئەوهی حسین قولی خانی والی •
- ۶ — لاواندنه وه ، وهك لاواندنه وه که ی کویتخا سلیمانی برای •

ئاخۆ فهقى قادر (سهماو زه مین) یگیشی ههیه ؟

پهشید هه مه وه ند له وتاره باسکراوه که ی رۆژنامه ی ژینیدا نه لی :
فهقى قادر « بیجگه له دیوانی شیعی که هیشتا چاپ نه کراوه ، کتیبی کی
شیعی به ناوی (سهماو زه مین) داناوه که یه کیکی تر داگیری کردوووه به
ناوی خۆیه وه چاپی کردوووه » (۱) .

پهشید هه مه وه ند نه یوتوووه کی یه نه وه ی سهماو زه مینی فهقى قادری
داگیر کردوووه به ناوی خۆیه وه له چاپی داوه . به لام نه وه ی لای هه موان
دیاری یه نه وه یه کوئترین چاپی سهماو زه مین نه وه یه عه ونی نه فه ندی مدیری
ناحیه ی بالهک له سالی ۱۹۲۸ دا له چاپخانه ی (زاری کرمانجی) له ره واندر
چاپی کردوووه (۲) ، به شیوه ی کرمانجی خواروووه ، وای له فه له م داوه که
خۆی دایناوه .

نه وه سه رچاوه ده سنوو سانه ی به ره مه می فهقى قادر که لای ئیمه بوون،

(۱) ژین ، ژماره ۱۲۸۳ ی سالی ۱ .

(۲) نه ریمان «سته فا سه یید نه حمه د» ، بلیوگرافیای کتیبی کوردی

۱۷۸۷ - ۱۹۷۵ ، ل ۲۴ ، به غدا ، چاپخانه ی کۆری زانیاری کورد ،

۱۹۷۵ . نه م کتیبه بو جاری دووه مه میش له چاپخانه ی (العربییه) ی به غدا

له ۱۹۳۶ دا له چاپ دراوه ته وه [سه رچاوه ی پیشوو ل ۴۵] .

مامۆستا گیوی موکریانیش پاشان نه م کتیبه ی له چاپ داوه ته وه به

چاپی دووه مه می داناوه وه ، به پیی نه وه که له باو کمی بیستوووه که وتوویه

« هیی میرزا نه بولقاسم [میرزا نه بولقاسمی پاوه یی] یا هیی مرادوه یسی

[مه لکه ی مرادوه یسی] وه واش بزانه هه ره هیی میرزا نه بولقاسمه » ، به

هیی نه وی داناوه وه ناوی عه ونی باله کی لی هه لگرتوووه .

هیچ کامیان (سه‌ماو زه‌مین) یان تیا نه‌بوو • ئەو دۆستو براده‌رانەش کە لە بارە‌ی بەرھەمی فەقی قادرەووە بە دەمی و بە نووسین پێوە‌ندمان لە‌گەڵیان بوو هیچ کامیان لە‌م بابەتەووە نه‌هیچیان لا درک‌اندووین و نه‌هیچیان بۆ نووسیوین • بۆیە لە‌م کۆمەڵە شیعراوە فەقی قادردا بەرھەمیکی بە‌م ناوە نی‌یە • بە‌لام پاش لی‌بوونەووە لە چاپ‌کردنی ئەسلی شیعەرەکان و بەر لە نووسینەووەی دواجاری ئەم سەرەتایە ، دۆستی خۆشە‌ویستمان دە عیززەددین مستەفا بە رێکەوت لی‌پرسین ئاخۆ لە‌بارە‌ی سه‌ماو زه‌مینی فەقی قادرەووە هیچ ئاگاداری‌یه‌کمان هە‌یه • دیارە ئێمەش بە (نا) وە‌لامان دایەووە ، چونکە لە‌چەند دێرە نووسراووە‌کە‌ی لای سەرەووەی رەشید هە‌مەووە‌ند بە‌و‌لاووە هیچمان لا نه‌بوو • بە‌لام ئەو مە‌علووماتیکی لە‌م‌روووەووە لا‌بوو • بۆیە داوامان لی‌کرد لە رێگای ئەم کتێبه‌ووە بیخاتە بە‌رده‌ستی خویندە‌واران • ئەویش چەند لا‌پەرە‌یه‌کی بۆ نووسین کە‌وا لی‌رددا پوختە‌یه‌کی ئە‌نووسینەووە • دە عیززەددین ئە‌لی :

« لە سالی ۱۹۴۶دا مامۆستا گیوی موکریانی هاتبووە سلیمانی ، وینە‌ی شاعیرانی ئە‌گرت و ژیا‌نیانی ئە‌نووسی‌یه‌ووە و نوونە‌ی شیعریانی وەر ئە‌گرت • رۆژیکیان لە مالی ئێمە بوو ، لە‌گەڵ باوکم [مە‌لا مستەفا سە‌فوە‌تی حاجی مە‌لا رەسوول] و مە‌حموود فە‌می ئە‌فە‌ندی فە‌قی محە‌مە‌دی هە‌مەووە‌ند دانیشتون •

« مە‌حموود ئە‌فە‌ندی کچه‌زای فە‌قی قادر بوو • ئاگاداری‌یه‌کی باشی لە ژیا‌ن و بەرھەمی فە‌قی قادر هە‌بوو ، هە‌ندی زانیاری لە‌بارە‌ی باپیری‌یه‌ووە دا بە مامۆستا گیو • یه‌کی لە‌و قسانە‌ی لە‌و دانیشتنە‌دا کران باسی (سه‌ماو زه‌مین) ه‌کە‌ی فە‌قی قادر بوو • مامۆستا گیو لە مە‌حموود ئە‌فە‌ندی پرسی : بیستوو مە‌ فە‌قی قادر سه‌ماو زه‌مینیکی نووسیووە • ئاخۆ ئە‌و سه‌ماو زه‌مینه‌ هەر ئە‌و‌یه‌کە بە ناوی عە‌ونی ئە‌فە‌ندی مودیری ناحیه‌ی باڵە‌کە‌ووە چاپ‌کراووە ،

یا یه کیکی تره ؟ مه حموود ئەفهندی زۆر به دلگیری یه وه وهلامی دایه وه :
به لێ هەر ئەوه یه وه عه و نی چاپی کردوو وه کردوو یه به هی خۆی » •
ده عیزه ددین پاشان ئەلێ :

« ئیستا که سهیری ئەو به رهه مه (واته سه ماو زه مینه که) ئە که م ، ته واو
له گه ل قسه کانی مه حموود ئەفه ندیم ، چونکه بیجگه له وه که باوه ری ته واوم
به زانین و راستگویی هه یه ، به رهه مه که خۆشی دیاره » • جا دی به راوردی
له تیوان تیکستی شیعره ریک و پیکه کانی کتیبه که و سی به یتی دواپی یدا ئە کا
که دیاره عه و نی ئەفه ندی خۆی دایناون و ناته واوی هونه ری یان به ئاشکرا
پیوه دیاره و ، ئەو مه سه له یه دینته ئاراوه که ئاخۆ فهقی قادر — که تیکرای
شیعری پی زانراوی به دیالیکتی (گۆرانی) یه — کتیبه که ی به زمانی ئەده بیی
ئه مرۆمان داناوه ، یا که سیک له گۆرانی یه وه وه ری گیراوه و عه و نی
ئه فه ندیش ئەو سی به یتیه ی دواپی خستوو ته سه ری •

له لیکۆلینه وه ی بوون و نه بوونی سه ماو زه مینی فهقی قادردا
گه یشتبووینه ئەم ئاسته ، دۆستی به ریزمان مامۆستا نه ریمان ده سنوو سیکی
کۆنی بۆ هیناین که کۆمه لێ به رهه می (خه لیل مونه وه وه ری) ^(۳) شاعیری تیا
نووسرا بوه وه و ، له ریزی ئەوانه دا (سه ماو زه مین) یکیشی تیا بوو شاعیریکی
نازناو — (فهقی) به دیالیکتی گۆرانی دایناوه •
ئەم سه ماو زه مینه به م جۆره ده ست پی ئە کا :

یاران زه مینه ن • •
سه یر گفتوگۆی سه ماو زه مینه ن
موقه ددی مه ی طه رح به زم ره نگینه ن
مه عره که ی مه صاف سه ماو زه مینه ن

(۳) مامۆستا نه ریمان خه ریکی ئاماده کردنی کتیبه که به ناوی (خه لیل
مونه وه وه ری شاعیری چه وساوه کان) کۆمه له ی شیعره کانی و میژووی ژبانی
تیا ئە بی •

به حث فہضیلت بہین ویشانہن
نہز تا ناخر حق وہ کیشانہن

دوایی بہ کەشی بہم جوړہ دئی :

(فہقی) وہ سہرگہرد نبروی طاقش بو
فیدای گہرد سم پای بوراقش بو
ہہرچہند عیصیانم جہ حہد بہرشی بہن
دہفتہر گونام حیسابش نی بہن
شووم بی عہمہل ہہم بی طاعہتم
مہ بو سہعی گہی جہ شہ فاعہتم
نومبدم بہ تون (یا رسول اللہ)
مہ نیووسم نہ کہی تو ذات (اللہ)

نہم چہند بہیتہی دوایی لہ تیکستہ کہی عہونی بالہ کیدا نی بہ ، بہ لام
بہ بہراوردی نہ سلی بابہت و تہ نافت دارشتنی ہہردوو تیکستہ کہدا بہ ناشکرا
دہر نہ کوی نہ وہی عہونی ہہر نہ مہی نہم (فہقی) بہ بہ لہ لایہن شاعیریکی
بہدہسہ لاتہ وہ کراوہ بہ کرمانجی خواروو •

نہ مینیتہ نہ وہ بہ چیدا بزاین نہم (فہقی) بہ فہقی قادرہ و کہ سیکی تر
نی بہ • بہ لگہ مان بو چہ سپاندنی نہ مہ بہ کہم نہ وہیہ لہ چہند سہرچا وہ وہ
زانراوہ کہ فہقی قادر (سہ ماو زہمین) ی ہہیہ و نہ مہش سہ ماو زہمینہ و تیا
نووسراوہ ہی (فہقی) یہ و کہ واتہ نہم فہقی بہ فہقی قادرہ • دووہم نہ وہ کہ
فہقی قادر گہلی کتیبی تری لہ بابہتی سہ ماو زہمین ہہیہ • سیہہ میش نہ وہ
کہ شاعیریکی ناسراوی ترمان بہ نازناوی (فہقی) وہ نی بہ •

بوہہ نیمہ نہ گہر لہ چاپی نہ سلی کتیبہ کہ مان نہ بوو بووینایہ تہ وہ و
ماموستا نہ ریمانیش بریاری لہ چاپدانی نہم سہ ماو زہمینہی فہقی قادر
لہ لایہ نی خوہ وہ نہ دایہ ، لہ ناو نہم کومہ لہ بہرہ مہی فہقی کیدا
بلاومان نہ کردہ وہ • ہہرچون بی وا بوومان ساغ بووہ وہ کہ فہقی قادر
(سہ ماو زہمین) یکی ہہیہ و ، نہ گہر پاشان ماموستا نہ ریمان بلاوی نہ کردہ وہ ،
خومان لہ دہرفہ تیکدا بلاوی نہ کینہ وہ و ناہیلین بنہوتی •

چهند وشه په کیش له باره ی تیره ی همه وهندوه

همه وهند تیره په کی نازاو به جهر گن و له کونه وه به چاو نه ترس و لی هاتوو سه رسخت ناوبانگیان دهر کردوو ، ته ناهت له شهرو هه را خپله کی په کانو له شهرا له گه ل دوژمن نافر تیشیان هاوبه شی یان کردوو .

نهم تیره په نه ده ورو بهری سالی ۱۷۰۰ ی زاینیدا له ناوچه ی (سنة) وه هاتوونو له ناوچه ی (بازیان) ی ئیستا که سهر به شارستانی سلیمانی په ، گیرساونه ته وه و نیشته چی بوون .

همه وهند پینج به رهن :

- ۱ — به گزاده (چه له بی) .
- ۲ — ره شه وهند که باوه گوره یان (ره شید) ی ناو بووه .
- ۳ — په مه وهند که باوه گوره یان (په مه زان) ی ناو بووه .
- ۴ — سه فهر وهند که باوه گوره یان (سه فهر) ی ناو بووه .
- ۵ — سی تا به سهر : نه مانه له بنه چه دا جافن و دوو صه د سالی له مه و بهر هاتوون له گه ل تیره ی همه وهند تیکه ل بوون و ئیسته به به شیک له همه وهند نه درینه قه له م .

همه وهند هموو موسولمانو شافعی مه زه بن .

سنووری نه و ناوچه یی همه وهندی تیا دائه نیشن به مجوره یه : له لای سه رووه و شوانی بازیان ، له لای خوارووه و ناوی تاوغ ، له لای رۆژه لاتوه و بهر زایی و چیاکانی تاسلووجه ، له لای رۆژاواوه قهرمه سه نو شوانی خاصه .

جم و جوول و شهر و شور و گيروداری ئەم تیره یه جیا ناکریتته وه له و بارو
 دۆخ و شوینه که تیا ژیاون . ئەمانه له سه ر پێ و له مهیدانی لیکه هه لپرژانی
 عوسمانی و قاجاری یه کانا بوون که ههردوولا وهك ئاسمان و زهوی له
 سوودی میله ته وه دوور بوون و ، ئەوهی بیران لی نه کردیته وه بهرژه وه ندو
 سوودی میله ت بووه . بوونی ناوه ناوهی دهسه لاتی میرنشینی یه کانی ناوخۆ و
 پچرانی شیرازهی کار و زوئم و زۆری بی سامان و زهبر و زهنگی نه بر اووهی
 له شکر ی بیگانه زه مینه یه کی له بار بووه بو پیدابوونی جم و جوولی
 هه مه وه ندو سه ر هه لدانی گه لیک ی وهك (جووکل) و ، بو ئەوه که هه مه وه ند
 وایر بکه نه وه ئە گه ر له م هه را و شه ری بیگانه و دوژمانانه دا خۆیان نه بن
 دا کوکی له خۆیان بکه ن ، له ژیر پیی ئەواندا ئە پلشیته وه .

ئەوهی له م مهیدانه دا سه رنج رائه کیشی و به شتیکی ناوه رۆک داری
 دانه تین ئەوه یه هه مه وه ندە کان له سالی ۱۷۸۷ ی زاینیدا یارمه تی میری
 قه لچوالانیان داوه دژی والیی عوسمانی له به غدا . هه روه ها له سالی
 ۱۸۱۹ ی شدا یارمه تی عه بدور په حمان پاشای بابانیان داوه دژی نه جیب پاشای
 والیی به غدا . له سالی ۱۸۳۴ ی شدا یارمه تی ئەحمه د پاشایان داوه که دوا
 میری به به بووه . له سالی ۱۸۳۶ ی شدا له ژیر سه ر کرده یی عه زیز به گی باباندا
 دژی عوسمانی یه کان جهنگاون .

پاش شکانی ئەم عه زیز به گه هه مه وه ندیش بلاو دیان لی کرد ، به لام
 ناوه ناوه له گه ل عوسمانی یه کان دهسته و یه خه وه ستاون تا له ئەنجامی ئەم
 لیکه هه لپرژانانه و ته نگ پی هه لچینیاندا له لایه ن عوسمانی یه کانه وه چوونه ته
 ناوچه ی (زه هاو) و هه وت سالیك له وی ماونه ته وه .

له ۱۸۶۲ دا عوسمانی یه کان که دیان هه مه وه ندە کانیان پی نایه ته
 رت ، رینگایان دان جارێکی که بگه رینه وه ناوچه ی بازیان . له ۱۸۶۷ دا
 هه مه وه ندە کان له گه ل نامیق پاشای والیی به غدا تیکچوون و پاش شهرو

هه رایه کی زۆر جارێکی تر به رهو زه هاو کشانه وه • جارێکی کهش
 کار به دهستانی عوسمانی به ناو بژی کردنی خیرخواهان له گهڵ هه مه وه نده کان
 ریک که وتنه وه وه هه مه وه نده کان گه رانه وه بازیان • له سه رده می مه دحه ت پاشای
 والیی به غدادا دو ژمنایه تی به که تازه بو وه وه و ، والی مه فره زه یه که له شکری
 له گهڵ ۵۰۰ سواری چه رکه سدا نارده سه ریان ، به لام ئەم له شکره شکاو
 له ئەنجامی ئەوه دا ره ئووف پاشا که پاش مه دحه ت پاشا بو بوو به والی ،
 له گه لیان ریک که وتنه وه وه هه مه وه نده ش گه رانه وه بازیان و تا سالی ۱۸۷۸
 دنیای هه مه وه نده کش و مات بوو • له م ساله دا نا کوکی تیوان هه مه وه نده
 زه نگنه بو وه هۆی هه لگرانی شه ر له تیوان ئەم دوو تیره یه دا • که زه نگنه کان
 شکان داوای یارمه تی یان له سوپای عوسمانی کرد • عوسمانی به چه ک و
 سواره له خانه قی یه وه یارمه تی به کی باشیان بو زه نگنه کان نارد ، بیجگه
 له وهی که قائمقامی کهری شش به ۷۵۰ سواره وه وه به شه رکه رانی تیره ی
 زه ندو پالانی و هه ندی سواره ی تاله بان و باجه لانه وه هه لی کوتایه سه ریان •

له گهڵ ئەم عیلاجاری و عوسمانی جاری یه شدا هه مه وه نده کان توانی یان
 دو ژمنه کان یان شپرزه بکه نو چه کیان بکه نو زۆریان لی به دیل بگرن و پاشان
 به ره لاشیان بکه ن • دوای ئەم کاره ساته حو کوومه تی عوسمانی
 به قومانداریه تی ئەدهم پاشا هه شت تابوور پیاده و ئالو نیویک سواره و ،
 تابووری توپچی کیوی نارد سه ریان و له (گوگ ته په) به ره نگاری یه که
 بوون • هه مه وه نده کان له و کاته دا خه ریکی په رانده وه ی مال و خیزانه کان یان
 بوون بو ولاتی عه جه م ، له و بارو دۆخه ناباره دا له شکری عوسمانی هیرشی
 برده سه ریان ، به لام ئەمان هیشتا توانی یان گه مارۆی هیزه که ی ئەدهم
 پاشا بده نو ئەدهم پاشا خۆیشی یان به دیل گرت ، که چی دوایش به ره لالیان
 کردو خۆیان به ره و زه هاو ملی ری یان گرت •

هه مه وه نده کان که گه یشتنه زه هاو کردیان به بنکه ی خۆیان و

دهسيان کرد به بيزار کردنی عوسمانی و ئيران • له سەر ئەمه هەردوو دەولەت
 بپاریاندا پیکهوه ئەم تیرەیه بهیدەست بکەن • ئەوهبوو ئيران له هیزی
 نزامی و تهنگیچی تیرەکانی سەرسنوور نزیکهی ۱۵ هەزار کەسو ،
 عوسمانیش هیزیکی گهورهی له دۆلی سیرواندا کو کردهوه •
 هه مه وه نده کانیس مال و مناله کانیا ن له (عهلی په کان) ی نزیکی (دۆلی
 عه باسان) حه شار داو خوینان به ره و (حاجی له ر) کشان بو ری گرتن له
 ئوردووی عه جه م و تووشیان بوون و شکاندنیان و تا (مایدەشت) هه لیان برین و
 تالانیکی زۆریان لی گرتن و به ره و قۆره توو و قه سری شیرین گه رانه وه و
 له وی لپی دانیشن • له کاتی ئەم کاره ساته دا (فه قی قادر) له به ندیخانه ی
 که رکوک به ندی بووه •

سالی ۱۸۸۰ [رێکه وتی ۱۲۹۸ ی هیجری] (جوامیری هه مه وه ند) له
 به ره ی (به گزاره) سه ری هه لدا و ناوی ده رکردو (قه سری شیرین) ی کرده
 مه لبه ندی خو ی • ئەمیش له گه ل عوسمانی به کان نا کوک بوو • له گه ل
 قاجاری به کانیش جارو بار ئاشت و دۆست و جارو باریش نا کوک بوو چه قویان
 له یه ک ئەسوی ، تا دوایی له گه ل ئيران تیکچوو • له ئەنجامدا هەردوو
 حوکومهت ، عوسمانی و قاجار ، قسه یان کرد به یه ک و سوپای ئيران به
 سه رکرده یی (حسام الملك) و هیزی عوسمانی به سه رکرده یی (قورت
 ئیسماعیل پاشا) ی دیار به کر ، له گه ل هیزی به غدا خرا نه ری • سه رکرده
 ئیرانی به که به به لینی ئاشت بوونه وه جوامیری به فیل بانگ کردو کوشتی •
 ئەمه له سالی ۱۸۸۶ دا رووی دا • پاش ئەمه تیرە ی هه مه وه ند کشانه وه بو
 قه ره داغ •

له م دۆخه ناباره دا بوو موحه ممه د پاشای داغستانی هاته خانه قی و
 تکای له حوکومه تی عوسمانی کرد هه مه وه نده کان عه فو بکا • له ئەنجامی
 ئەمه دا هه ندیکیان بو (طه رابلوسی شام) و هه ندیکیان بو (ئه طه نه) نه فی

کران . له سالی ۱۸۹۶دا [۱۳۱۴ی هیجری] ئەوانەیان که بۆ طه رابلوس نه فی کرابوون دەرچوونو گه یشتنه وه بازیان . پاش چهند مانگیك له دوورخراوه کانی ئەطه نهشیان ۱۵۰ سواریک به سه لته زه لامی رایان کردو گه یشتنه وه بازیان . پاشان چوارصه د سواریکیان خر کرده وه و چوونه ده وری مووسل و هه ره شه یان له عوسمانی کرد که وا ئە گه ر مال و مناله کانیا ن له ئەطه نه نه تیتره وه بۆیان ، ئەو ناوه وێران ئە کهن . حوکومهت به ناچاری داخوازی به که ی جی به جی کردن و مال و مناله کانیا ن بۆ ناردنه وه (۱) . به لێ ، ئەمین زه کی به گی میژوونووس له (ته ئرخنی سلیمانی و ولاتی) دا ته نها ناوی (ئەطه نه) و (طه رابلوسی شام) ی هیناوه و باسی طه رابلوسی غه ربی نه کردو وه ، واته هه مه وه نده کان نه تیتراون بۆ طه رابلوسی غه رب له (لیبیا) . به لام هه مه وه نده کان خۆیان به شانازی به وه باسی (بنغازی) و هارو هاجیبی خۆیان له وێ ئە کهن . ته نانهت مامۆستا فوئاد جه میل له په راوێزی (رحله متنکر الی بلاد مابین النهرین و کردستان) ی (سۆن) دا که کردوویه به عه ره بی ، ئە لێ : « هه مه وه نده کان هه میشه باسی له گیان بووردووی و ئازایه تی خۆیان ئە کهن کاتی که له (بنغازی) بوونو ، سالی ۱۸۹۶ ، واته پاش چهند سالیك گه راونه ته وه بازیان . ئەم هاتنه وه یه یان یه کیکه له شیوه و نیشانه خێله کی به کانی کورد . هه ندیکێ تریشیان که بۆ (ئەطه نه) دوورخرا بوونه وه ، ئەوانیش چاویان له دوورخراوه کانی (بنغازی) کردو گه رانه وه بۆ بازیان (۲) » . له و په ره کاغه زه شدا که کاک نه جمه ددین فه تتاح بۆی ناردین هه ر باسی طه رابلوسی غه رب هه یه و ناوی طه رابلوسی شام نه هیتراره و نووسراوه : « له زه مانی قۆرد ئیسماعیل پاشادا (۳) که هه مه وه نده نه فی ئە کرین

(۱) محمد امین زکی ، تاریخی سلیمانی و ولاتی ، ل ۱۸۹ - ۱۹۹ ، به غدا ، ۱۹۳۹ ، چاپخانه ی (النجاح) .

(۲) سون ، رحله متنکر الی بلاد مابین النهرین و کردستان (ترجمه فوآد جمیل) ، الجزء الاول ، ص ۲۱۸ ، بغداد ، ۱۹۷۰ ، مطبعة الجمهوریه .

(۳) لای ئەمین زه کی به گ (قۆرت ئیسماعیل) بوو .

بۆ طه رابلوسی غه رب و جه زیره کانی به حری سفیدو (۴) ئە ناطۆل ...» (۵) .
 ئە مه پوخته یه کی مه سه له ی دوورخسته وه ی هه مه وه نده کان و
 گه پانه وه یان بوو بۆ مه لبه ندی خۆیان (۶) . دیاره سه رچاوه کان ئالۆزن و شتیکی
 ته واو نادهن به ده سته وه که ئاخۆ ئە مانه بۆ کوئی دوورخراونه ته وه و له کوئی
 نیشته جی کراون و چه ند نه وی بوون و چۆن گه پراونه ته وه . نه وه ی گومانی
 تیدا نه بی دوورخسته وه که و گه پراونه وه که یانه . سیاسه تی دوورخسته وه
 له میژه هه یه و چ عوسسانی و چ ئییرانی به رابه ر به خیله کورده کان
 به کاریان هیناوه . ئیسه زیاتر نه وه مان به دلایه چی که بۆ (ئه طه نه) و
 (طه رابلوسی شام) دوورخراونه وه . ئە گینا میژوونووسیکی ئاگاداری وه ک
 موحه مه د ئە مین زه کی باسی نه کرد . به هر حال پتویستمان به وه یه
 بگه ریینه وه بۆ سه رچاوه کانی عوسسانی و مه سه له که به وردی ساغ بکه ینه وه و
 به پوختی بیخه یه به رده سته خوینده وارانی کورد .

فاتح عبدالکریم

- (۴) به حری سفید : ده ریای سپی ناوه راست .
- (۵) ئە ناطۆل : ئە ناضۆل . عه نه دۆل .
- (۶) هه ندی پارچه نووسراومان له به رده ستدایه پتوهندیان به بابه تی
 دوورخسته وه ی هه مه وه نده کانه وه هه یه ، هه رچه ند باسی هه یچ
 سه رچاوه یه کیان تیا نی یه و زیاتر له وه نه چی قسه ی ده ماو ده م بن
 نووسراونه وه . به بی که لکی نازانین ئە م باسه یان له روو بنووسینه وه .
 له و پارچه نووسراوانه دا و تراوه : (میتمه و دند) یش له تیره ی (هه مه وه ند) نو
 پیاوی ئازاو لی هاتوو یان تیا هه لکه و تووه . یه کێ له مانه که ناوی (حه مه
 عه لی غولام) بووه زۆر ئازاو وریا بووه له نه ستیره شناسی ئە و
 سه رده مه دا شاره زایی بووه . ئە و ری و شوینی دهربازبوونی بۆ
 دوورخراوه کان ره نگ رشتوووه له بنغازی یه وه که و تووه ته پیشیان وه
 به رده و نیشتمان . هه روده ها له و پارچه نووسراوانه دا و تراوه : ئە م پیاوه
 دانیشتوی دبی (قاسم به گزاره) بووه و نزیکه ی سی سالتیک ئە بی
 وه فاتی کردوووه .

چهند نموونه يهك

له هه له رينووسى به گانى ده سنووسه گهى (م)

به شيوه نووسى كوردى ئه مرو	راست	هه له
ئه عضاء	اعضاء	اعظا
ئاسيب	آسيب	آصيب
عه زازيل	عزازيل	ازازيل
ئىحتياط	احتياط	احتيات
ئهموات	اموات	امواه
ئيتلافش	اتلافش	اطلافش
—	أولو العزم	اولو العظموه
ئه وضاع	أوضاع	أوزاع
به تيعداد	بتعداد	بتعدادات
به ضه ببط	بضبط	بظبت
به عض	بعض	بعظ
بو غض	بغض	بغظ
به خيتام	بختام	بخظام
—	(باى ذنب ؟)	بى اى ظنب
به زور	بزور	بظور
به مو ددهى	بمدء	بمديه
به ئه سه ف	بأسف	باصف
به قه سه م	بقسم	بقصم
طاعون	طاعون	تاعون
ته ئير	تأثير	تاسير
طاعهت	طاعة	تاعت
طه بع	طبع	تبع
ته صديق	تصديق	تسديق
ته طبيقه ن	تطبيقاً	تتبيقاً
تو حفه	تحفه	تفحه
ته قسيمه ن	تقسيماً	تقسيماً
ته قاضا	تقاضا	تقاظا

به شیوه نووسی
کوردیی ئه مرۆ

راست

هه له

طه وائیف	طوائف	نوائیف
سه واب	صواب	ثواب
سه وابه ن	صواباً	ثواباً
سیبته ی ن	سبطين	ثبتین
چه تر	چتر	چطر
حو ضوور	حضور	حظور
حو ضضاران	حضاران	حظاران
حه ر یص	حر یص	حریس
حه نظه ل	حنظل	حنزل
حه ذه ر	حذر	حظر
حه نبه لی	حنبلی	حملی
حاضر	حاضر	حاضر
خه سیس	خسیس	خه ثیث
خیتام	ختام	خطام
خاتیمه	خاتمه	خاطمه
ظاهر	ظاهر	ذاهر
سو ئال	سو ئال	سو ئل
شیتاب	شتاب	شطاب
سیاحه ت	سیاحت	صیاحت
سو فلا	سفلا	صفلا
سه لب	سلب	صلب
ئیسرافیل	اسرافیل	صرافیل
سه دد	سد	صد
سه فیر	سفير	صفير
سه فیران	سفیران	صفیران
سه قف	سقف	صقف
سه حه ر	سحر	صحر
سه فاهه ت	سفاهت	صفاهت
سو ببووح	سبوح	صبووح
سفره	سفره	صفره
سه فینه	سفینه	صفینه
سه یف	سیف	صیف

به شیوه نووسی
گوردیی ئههرو

ههله	راست	به شیوه نووسی گوردیی ئههرو
ضالالت	ذلاله	ذه لالهت
ئیش	ئیش	تیش
طن	تن	تهن
طیب	تیپ	تیپ
طرقی	ترقی	ته ره ققی
ظرف	خرر	ضه ره ر
ظرفه	ذرفه	ذه ر ره بی
ظمیر	ضمیر	ضه میر
نهره	زهره	زه هره
نهر	زهر	زه هر
ظور	زور	زور
ظیل	زیل	زیل
ظهرن	زهرن	زه هره ن
عریظه	عریضه	عه ریضه
عطاب	عتاب	عیتاب
غذیش	غضبیش	غه ضه بش
فیظ	فیض	فه یض
قصمت	قسمة	قیسمهت
قصت	قصدت	قه صدت
قسم	قسم	قه سه م
قظای	قضای	قه ضای
قظا	قضاء	قه ضاء
قوص	قوس	قه وس
قیاص	قیاس	قیاس
کند	کنز	که نز
مازونی	ماذونی	مه نذوونی
ماظی	ماضی	ماضی
مبغوظ	مبغوض	مه بغووض
محظ	محض	مه حض
مراتب	مراتب	مه راتب
مسیوتن	مشوتن	مه ثبووتهن
مستود	مسدود	مه سدوود
مسیقال	مسیقال	میثقال

ههله

راست

به شیبوه نووسی
کوردیی ئه مریۆ

مهستور	مستور	مسطور
موجته هید	مجتهد	مشتهد
مه تاع	متاع	مطاع
موضیلل	مضل	مظیل
موعاره ضه	معارضه	معارضه
مه عصیهت	معصیه	معشیت
مه فسه ده	مفسده	مفصده
ناپلیۆن	ناپلیون	ناپریول
ناسیخه ن	ناسخاً	ناصخاً
ناقووس	ناقوس	ناقوص
—	(نحن قسمنا)	نحنو قسمنا
نه سل	نسل	نصل
نه سه ب	نسب	نصب
نه زه ڕو	نزرو	نظرو
یافیث	یافت	یافظ

کتاب درود نامه

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

عليّ العظیم ! عليّ العظیم ! (۱)

شه‌ه‌نشای بی‌باک ! عليّ العظیم !

مه‌گیروو په‌نا به ذات عظیم

حیف‌نم کو نه شهر شه‌یطان ره‌جیم

ئیتیدا به ئیسم ذات (الله) دن

نافه‌ریننده‌ی جومله نه‌شیاهه‌ن

بی‌میشل و بی‌چوون ، ذاتش سو‌بحانه‌ن

به‌خشاینده‌ی رزق ، هم میهره‌بانه‌ن

رۆزی به‌خشنده‌ی بی‌موزدو میننه‌ت

ره‌جیم به‌ر مؤئمین به‌ئی‌عطای جه‌ننه‌ت

---

(۱) له سه‌ردتای ئهم دروودنامه‌یه‌وه تا ئه‌گاته ئه‌و به‌یت‌ه‌ی که یه‌که‌م وشه‌کانی «ئه‌حیه‌دو و ده‌حید» دو ئه‌گاته (۵۴) به‌یت له ده‌سنووسه‌که‌ی (م) دا نه‌ماود . ده‌سنووسه‌که‌ی (ح) یش که له‌به‌ر ده‌سنووسه‌که‌ی (م) نووسراوده‌ته‌وه ، له‌و که‌متری نه‌کیس چووده‌و ، هه‌تا ئه‌و به‌یت‌ه‌ی که سه‌ردتاکه‌ی « ذات واحیدش » دو ئه‌گاته (۴۱) به‌یت ، فه‌وتاود . به‌لام ده‌سنووسه‌که‌ی (ن) ، که له‌به‌ر ده‌سنووسه‌که‌ی (ح) نووسراوده‌ته‌وه تی‌کرای (۵۳) به‌یت‌ه‌که‌ی پاراستوه . دیارده کاتییک نووسیویه‌تیه‌وه که هیشتا له ده‌سنووسه‌که‌ی (ح) دا نه‌فه‌وتابوون .

هەر تۆنی قاییل حەمدو ئەنانی
 صاحب ئەکوان عالەمی بانی
 ئەو دەهەندە ی رزق جە دار دنیا
 بەر موئەمین رەحیم ئەوەن جە عوقبا
 هەم تۆنی سولطان صەحرا ی قیامت
 جەزای موکافات جە تۆ هەن ئەشەت
 غولامی پە ی تۆن ذات لایە مووت !
 هەم جە تۆن طەلەب جیووبات قووت
 نیازم ئێدەن ذات بی منەت !
 ئە رای موستەقیم بەدەر هیدایەت
 هەم ئەو راگە ی راست پێشان کەر ئیحسان
 کەردی بە نەعمەت زومرە ی صادقان
 مە کەر مەحسووب زومرە ی مەغضووبان
 ئەو کەس جە دارەین بەر گەشتە ی گوهران
 یا رەب جە غەضەب ویت مە کەر ئەمین
 مەحفوظ کەر بە لوظف (فەقی) یی حەزین

بیان ترتیب درودنامە (۲)

جە ماددە ی دروود پە ی تەسەیل کار
 باوەر بە دەفتەر تەرجومە ی ئەفکار
 ئە ی (دلائل الخیرات) پەیدا کەر
 تا ئەبی ماتل جە صەحرا ی مەحشەر

(۲) واتە : باسی چۆنیەتی ریکخستنی درودنامە . مەبەستی چۆنیەتی خۆیندنی دروودە بو گیانی پاکی پیغمبەر .

مه علووم چه ند چه دیت نه قلنه نه (۳) دروود
 هر کهس بوانۆ مه وینۆ مه قصوود
 ئید کردن مه علووم (۴) صینف عوله ما
 هر کهس بوانۆ دروود با دوعا
 بزائۆ مه عناش پر دارۆ تهواب
 دوعای تهضه پررۆع خوفیهن موستهجاب
 مه ئذوونهن هر کهس بوانۆن دروود
 ئیشه لآ نائیل مه بۆ به مه قصوود
 به و شهرط پهی نه بی و پهی ئال و نه صحاب
 وانۆ به ئیخلاص (فاتح الکتاب)
 چه نی سی دروود (فاتح الکتاب)
 رهوان کهرۆ پهی رۆح نه بی تهواب
 دووهم به و دهستور من کهردم ته عریف
 فاتیه و ئیخلاص (۵) په ری موئه للیف
 بکهرۆ هه دیه هر یه که به جای ویش
 نه وسا بوانۆ دروود بی نه ندیش
 مه روی یه ن چه دیت شاه نه نیا
 هر که سی هر رۆز (أسماء الحسنی)

-
- (۳) ئەم (نه) یه له ده سنووسه کاندایه ، به لام دیاره به هه له ی
 روونووس که ره وه په ریوه به هۆی (ن) ی (نه قلنه) ه وه .
 (۴) مه علووم : له ده سنووسه کاندایه نووسراوه (علوم = عولووم) به لام ناشکرایه
 هه له یه .
 (۵) له ده سنووسه که ی (ن) دا نووسراوه (فاتیه ی ئیخلاص) .

ویردش کو مه دام بوانو يهك بار
جه (يوم المحشر) نازادهن جه نار

اسماء الحسنی که نود و نو اسم اعظم است جل جلاله (٦)

(هو الله الحق) ، (رحمان) و (رحيم)
(ملك) و (قدوس) ، (مؤمن) و (حكيم)
(برّ) و (مهيمن) ، (عزيز) و (جبار)
(باريء) ، (مصور) ، (حكيم) و (غفار)
(معزّ) و (مُذَلِّ) ، (سميع) و (بصير)
(مانع) و (باسط) ، (حافظ) و (خير)
(منعم) و (رءوف) ، (لطيف) و (وهّاب)
(مميّت) و (محيي) ، (مُحصي) و (توّاب)
(عدل) و (منتقم) ، (ربّ) و (مقتدر)
(ظاهر) و (باطن) ، (مبدي) و (مؤخر)
(وكيل) و (قوي) ، (ولي) و (رقيب)
(جليل) و (مجيب) ، (متين) و (حسيب)
(واجد) و (ماجد) ، (واحد) و (أحد)
(مالك الملك) و (قيوم) و (صمد)
(نور) و (هادي) يو (صبور) و (رشيد)
(قادر) و (نافع) ، (حميد) و (مجيد)
(غفور) ، (مقدّم) ، (كريم) و (حليم)
(ستار) و (قهار) ، (فتّاح) و (عاليم)

(٦) واته : ناوه هه ره جوانه کانی خوا که نه و ددو نو ناوی مه زنی .

(أول) و (آخر) ، (ودود) و (شهيد)
 (حيّ) و (متعالی) ، (باعث) و (معيد)
 (بدیع) و (باقی) ، (وارث) و (جامع)
 (غنی) و (مُغنی) ، (والی) و (واسع)
 (علیّ) و (عظیم) ، (مغیث) و (شکور)^(۷)
 (کبیر) و (قابض) ، (رافع) و (غفور)
 (مُتکبر) و (مقسط) و (رزاق)
 (ذوالجلال والاكرام) و (خالق)^(۸)
 (حفيظ) و (سلام) جل و علا
 (حافظ) بهنده یان جه دوردو به لا
 (فہقی) تہمام بی ئەسماء حوسنا
 سہلام بہر مو حہ منہد (نبی الہدی)
 جہمیع ئەسما بہ ذات تہ فویضہن^(۹)
 (هو الله الذي خير حافظاً)

(۷) شیودی نووسینہ وەدی دەسنوو سەکان بۆ (مغیث) ییش و (مقیث) ییش دەس ئەدەن و ھەردو کیشیان ناوی خوان .

(۸) یا ئەبّی (خالق) لێردەدا (خلاق) ، یا (رزاق) لە نیوہ بہیتی پیشوودا (رازق) بی .

(۹) واتە : ناوہ کانی خوا ھەموو ئەدرینہ دەستی خۆی و لیکدان، وەدی واتایان بە دەست خۆیەتی . ئەشگونجی نیوہ بہیتە کہ بہم جۆرە بی :

جہمیع ئەسماء ذات تہ وقیفہن

واتە : ناوہ ذاتی یەکانی خوا تہ وقیفین و خۆی ئەو ناوانہ لە خۆی ئەنێ ، بہ پیچەوانہی ناوہ صیفاتی یەکانی کہ خەلکیش بۆیان ھەیە بہ ناوی و ناوی بہرن .

ذات واحيديش بئى نه ظيرو فورد
 ته صديقهن به قهول (هو الله احد) (۱۰)
 ئيمانم هه نى (الله الصمد)
 (لم يلد) ه نى ، ههم (و لم يولد)
 به (و لم يكن له) يت كهره م كهر
 به (كفوا احد) به نده ته جات دهر
 به قين عامه ن صيفات سوبجان
 سويبووح و سولطان ، هه تاز و مه تاز
 به حران مه ره كه ب ، نه شجاران قه له م
 فويسنده بان سه رانسه ر عالم
 ته حرير كه ن عالم به طول دنيا
 ته عدد كه ن صيفات ذات كيرياء
 به حران مه بان خوشك ، طهى مه بان نه شجار
 نه كه ن ته مام عوشرى جه ميعشار (۱۱)
 هه رگا بهى طه وره ن پهى به ندهى ضه عيف
 كه ليمات حه ق چون مه بان ته عريف
 هه ر ئيد مه زانووم ذاتش بئى چوونه ن
 كردهى كارانش (كن فيكون) هن

(۱۰) نه شگونجئى نه م نيوه به يته به م جووره بئى :

ته صديقهن به (قل هو الله احد) .

(۱۱) نه م به يته و به يتى پيشووى له ثابته تى (قل لو كان البحر مدادا لكلمات ربي لنفد البحر قبل ان تنفد كلمات ربي و لو جئنا بمثله مددا . الكهف ۱۱۱) وه رگراوه .

مهوجوودهن هر شهی جه صیفات و ذات
 په نهانی بهن ذات جه توی مومکینات
 (فهقی) تیعداد کهر (أسماء النبي)
 تا نه بی نیسیان شاهی عه ره بی
 هم بدهر وه نهش صهلات و سه لام
 تا نه سمای شهریف مه کهری ته مام

اسماء الحسنی تمام شد

هذا اسماء النبي صلى الله عليه و سلم

که دو یست و یک می باشد

بهر اسمش صلى الله عليه و سلم (۱۲)

(محمد) ، (احمد) ، (حامد) و (محمود)
 (شهیر) و (شهید) ، (شاهد) و (مشهود)
 (أَحْمَد) و (وحید) ، (عاقب) و (حاشر)
 (طاها) و (ماحی) ، (یاسین) و (طاهر)
 (مدعو) و (طیب) ، (سید) و (رسول) (۱۳)
 (نبی) و (مؤمل) ، (قیّم) و (وصول)
 (فاتح) و (مفتاح) ، (مفتاح الجنة)
 (مهدی) و (جامع) و (رسول الرحمة)

(۱۲) واته : ناوه ههره جوانه کانی خوا تهواو بوون . نه مانهش ناوه کانی
 پیغه مبهرن که دو و صه دو بهک زاون ، بهر ا بهر به هر ناویکی دروودیک
 لی بی .

(۱۳) له نوسخه ی نه سلدا که ده سنو و سه که ی (م) ه نو و سراوه (مدع) . دیاره که
 له نه زانیی ری نو و سه و دیه ، چونکه ناوه که له (دلائل الخیرات) دا (مدعو) ه .

(صدق) و (مصدّق) ، (صادق) و (سابق)
 (كافي) و (مكنتفى) ، (شفيق) و (سائق)
 (مطهر الجنان) ، (نبى التوبة)
 (حريص عليكم) ، (مفتاح الرحمة)
 (امام المتقين) ، (صاحب البيان)
 (سيد الكونين) ، (علم الايمان)
 (بشير) و (مبشر) ، (مصباح) و (سراج)
 (مقدّس) و (نور) ، (صاحب المعراج)
 (رسول الملاحم) ، (رسول الراحة)
 (صاحب الفرج) ، (صاحب الشفاعة)
 (مخصوص بالشرف) ، (رافع الرتب)
 (واصل) و (موصول) ، (كاشف الكرب)
 (علم اليقين) ، (دليل الخيرات)
 (حق) و (ولي) ، (مقيل العثرات)
 (كريم) و (مكرم) ، (سعد الله) و (مكين)
 (مجيب) و (مُجاب) ، (ذو عز مبین)
 (قدم صدق) ، (رحمة) و (بشرى)
 (مطاع) و (مطيع) ، (صاحب الرداء)
 (غوث) و (غياث) و (غيث) و (مجتنبى)
 (عفو) و (مؤمن) ، (مقفى) ، (هدى)
 (نجم ثاقب) و (هدية الله)
 (صالح) و (مصلح) ، (داعى) و (منتقى)

صاحب عه لامات ، ئومسى بى موختار
 (شفيح) و (مشفع) ، (صاحب الازار)
 (نبي الرحمة) ، (منصور) و (ناصر)
 (ابو القاسم) و هم (ابو طاهر)
 (ابو ابراهيم) هم (ابو طيب)
 (مخصوص بالمجد) ، (صاحب القضيبي)
 (ذو مكانة) و موقيم سوننت
 صاحب ... (۱۴) دهردهجى ريفعت
 (محيى) و (منجى) هم (نجى الله)
 (عز العرب) و صاحبى ليوا
 (اجير) و (جبار) ، (مقتنى) و (اكليل)
 (صفي) و (هادى) ، (مهدى) و (مفضل)
 هم (مدثر) و هم (مطهر) دن
 (صاحب الحجة) ، هم (مذكر) دن
 (صاحب البراق) ، (سيف الله) كامل
 (صاحب المغفر) ، (حزب الله) فاضل
 (شافى) ، (روح الحق) ، (خليل الرحمان)
 هم (روح القسط) ، (صاحب السلطان) (۱۵)

(۱۴) ئەبى لە شوئىنى ئەم نوختانە وشەيەك پەرىبى ، چونكە نيود بەيتەكە بەم شىودەيە ئىستا لاسەنگە . تىكستى دەسنووسەكەي (م) بەم جۆردەيە :
 (صاحب الدرجت ريفعت) .

(۱۵) لە دەسنووسەكەي (م) دا نووسراودە (صاحب سلطان) . ديارە مەبەست ئەودەيە كە ئىمە نووسىومانە .

(بالغ) ، (مبلغ) ^(۱۶) ، (صاحب البرهان)
 (صاحب الخاتم) ، (فصیح اللسان)
 (مخصوص بالعز) ، (صحيح الاسلام)
 (صراط الله) و (صاحب المقام)
 هم (اذنٌ خیر) ، هم (عین نعیم)
 هم (صاحب التاج) ، (رؤوف) ، (رحیم)
 (مصحح الحسنات) ، (مصطفی)
 هم (عین العز) و هم (حیب الله)
 هم (مهیمن) و (منذر) و (نذیر)
 هم (کلیم الله) ، (معلوم) و (منیر)
 (صراط المستقیم) ، صاحب وهسیله
 هم (مُزَمِّل) و (صاحب الفضیلة) ^(۱۷)
 هم (صاحب السیف) ، (صاحب القدم)
 (ذو فضل) و (عزیز) ، (خطیب الأمم)
 (نصیح) و (ناصح) ، (وجیه) و (وکیل)
 (برّ) و (متوکّل) ، (مبرّ) و (کفیل)
 هم (ذو حرمة) و هم (صفيّ الله)
 (خاتم الانبياء) ، (علم الهدی)

(۱۶) له ده سنووسه کهی (م) دا له جیاتی (مبلغ) نووسراوه (مبالغ) . دیاره هه لهی نووسهره وهیه .

(۱۷) دوور نییه جیاوازی شیوهی (صاحب وهسیله) و (صاحب الفضیلة) که یه که میان به شیوهی کوردی و دووهمیان به شیوهی عهره بییه ، هه لهی نووسهره وه بی .

(قائد الغرّ المحجلّين) هن
 (خاتم الرسل) ، قهوى و مهتینهن
 هم (روح القدس) ، (عروة الوثقى)
 هم (مقدّم) و هم (نعمة الله)
 هم (عبدالله) و (سيد المرسلين)
 هم (سعد الخلق) و (ذكر الله) و (أمين)
 (صفوح عن الزلاّت) هن : ئەسما (۱۸)
 بهر (ذو قوّة) بۆ سهلام و ئەنا
 (فەقئى) ها ! ئەسماى شەریف بى تەمام
 بهر موخەمەد بۆ هەر رۆ صەد سهلام
 یارەب ! بە میزان زەمین و سەما
 دروود بهر موخەمەد هەر رۆ کەر عەطا
 چون کەردى رەحمەت تۆ بە ئیبراھیم
 بهر نەبى و ئالش بە و طه و ر بۆ دائیم
 جە بەین عالەم حەمیدو مەجید !
 بهر نەبى هەر رۆ رەحمەت کەى مەزید
 جە بەین ئەقران رەفیع کەر پایەش
 چەنى لیوای حەمد زیاد کەر سایەش
 مەقام مەحموود وەنەش کەر ئیحسان
 بە رەحمەت موشکیل عوقباش کەر ئاسان
 یا رەب بە میقدار عەرش موعەللات
 بهر موخەمەد بۆ سهلام و صەلات

(۱۸) واتە : ناوەکانى پێغه‌مبەر ئەمانە بوون کە بە ریز باسمان کردن .

بیان خواص درود سید کائنات صلی الله علیه وسلم و فضیلتش (۱۹)

مهروین جه حضرت موحه ممد باقر
جه حین طه و اف که عبه ی موفته خیر :

چه نی حاجی یان جه (بیت الحرم)
دهور مه دام نه طرف که عبه ی موعه نظهم
نه گهر دش و چهرخ ههر روکن و مه قام
هام دووش یه ک مهرد (دائم الاحرام)
نیگام کرد نه و مهرد جه ههر مه قامات
نه بی نه دعیه ش غه یر جه سه لاوات

من واتم : دروود مه وانه نارو
ههر روکن و مه قام دو عای ویش دارو
واتش : یا ئیمام ! من نه ذرم که ردهن
دوعام دروودهن تا به رو ی مه ردهن
واتم : نه چیش که رد جه تو سیرایهت
واتش : یا ئیمام ! دارو حیکایهت
ههر وهقت فارینغ بیم جه طه و اف بهیت
مه نه وسا که روون حیکایهت په ریت
چه نی حاجی یان طه و اف بی ته مام
دووباره نه قلش جه و شه خصه په رسام
واتش : پدهرم مهرد جاهیل بی
جه نه مر مه عرووف سستو کاهیل بی

---

(۱۹) واته : باسی خاسیه ته کانی دروود ناردن بو گیانی پاکی گه وردی بهردی
ناده میزادو گه وره یی نه دروود ناردنه .

ئوموور دنياش (۲۰) (حسب المقصود) بى
 ھەر ئەطوار بەد جە لاش مەوجود بى
 يەك رۆ ئىرادەى جە ججش كەرد خەيال
 كارسازىبى سەفەر تەمام كەرد دەر حال
 ھەردوو رەوان بىم چەنى ئىزدىحام
 طەى بى مەنازىل داخلى بىم بە شام
 (تقدیراً) پدەر جە شام بى بىسار
 صوبح ئومىدش نە دنيا بى تار
 جە دماى چەند رۆز پدەرم بى فەوت
 تەسلىم بى رۆحش بە مەلەكى مەوت
 دەر لەحظە چىەرەش سىا بى چون قىر
 تەغىر بى ئەعضاش نە شەكل خىنزىر
 من كە دىم پدەر گىلىا جە رەنگ
 تەواسام جە ھۆش ، بىم وە نەقش سەنگ
 سەردا جە دەر وون غەلغەلەى ئەفكار
 چۆن مەستوور بۆ راز جە يارو ئەغيار
 سەر دام بە زانووى ئەفكارو ئاسىب
 جە مەشغەلەى حوزن خەوم بى غالب
 وقتى شىم نە خاو رۆئىام دى بە چەم
 دىم پدەر بەستەى زنجىر ستەم

(۲۰) دنياش : لە دەسنووسەکاندا نووسراوە (دنياى) كە ئەشگونجى (دنياى)
 بى . ھەرچۆن بى ئىمە لامان وایە راستەكەى (دنياش) ە .

دوو زهنگی صیفهت سیاته ر جه قیر
 جه یومناو یوسراش مه کیشان زنجیر
 من ههم به نه فغان که فتم به دماش
 دادم بی جه دست واوه ییلائی سزاش
 ناگاه یهک شه خص حاضر نه حضور
 سه راسه ر نه عضاش دره خشنده ی نور
 فه رماش به مه ئموور : نه ی مه رد نه سیر
 گونا هس کامه ن ، سزاشه ن زنجیر ؟!
 واتن : یا سه یید ! وه ی طهور قه دهره ن
 نه ی مه رد موذنیب سزاش سه قهره ن
 جه نه وو هل تا حال (یا رسول الله !)
 نی به ن ته و ابش به غه یر جه گونا ه !!
 نوماز نامه قبوول ، روزهش ناتهمام
 یه کسان بی جه لاش ه لال و ه رام
 ههم مه رد ه سوود بوخلش زیاد بی
 وه کردار به د قه لبش گوشاد بی
 فه رماش مه ر نه ی مه رد جه حین هیات
 نه کیانان په ی من توحفه ی ته حیات
 دست به ردش په ی جیب ه ییب داوهر
 به راوهر د نه جیب نامه ی موعه نهر
 ته بت بی سی دروود جه روقه ی نامه
 به خشان به شه فیع (یوم القیامة)

فرماش به مه ئموور جه به ند کهن ره هاش
 تا (یوم المحشر) مه وقوفه ن سزاش
 شه فاعت نه صیب مه رد موذنیهن
 مه عصوومان نه یمن به لاو ئاسیبهن
 دهر له حظه پدەر جه به ند بی ئازاد
 ویم وست به قه دهم (سید الامجاد)
 عه رض که رد م وه نه ش پدەر ذه لیلهن
 نه عضای به شه ریش وه خو وگ ته بدیلهن
 دست مه رحه مه ت نه چیره ش مالا
 دهر له حظه به حال به شه ری ئاما
 بیدار بیم جه خه و سه یر که رد م پدەر
 نه ند ام نه عضاش نه شه کل به شهر
 جه وساو نه ذرم که رد هن جه حیات
 نه و رادم نه بو غیر جه سه له وات
 نه و اب دروود هه رگه به ی طوره ن
 هه ر که س نه و اتوش بی شوبه ه کوره ن (۲۱)
 شهر ط دروود هن مه عناش بزانی
 بی ته کلیم ، به صیدق یه قین بوانی
 دروود نه جومعه نه و ابش بی شه ن
 هه رچی بوانی مه سمووع ویشه ن

---

(۲۱) شیوهی نووسینه وهی ده سنووسه کان بو نه وه ش ده ستئه دا که دوا
 وشه ی نه م نیوه به یته و نیوه ی یه که می به (طه ورهن) و (گه ورهن) یش
 بخوینرینه وه .

هه ركهس بوانۆ دائيم سه له وات

جه هه ر دوو دنيا مه بينۆ نه جات

يا رهب به ميقدار حه رف مه كتووبات

به ر موحه ممه د بۆ سه لام و سه لات

(۲۲)

* * *

يا رهبى به حه ق ئه و ئه سماى ئه عظم

په ي غوفران ذه نب ده عوه ت كه رد ئا ده م

يا رهبى به حه ق ئه و ئه سماى ته خصيص ،

ويردش مه خصوص بى په ي حه ضره تى شيث

يا رهب به و ئه سما نوح كه رد به ئه و راد ،

دوشمنش غه رق بى ، ويش نه جى و دل شاد

يا رهب به و ئه سما ئه و راد هوود بى

جه فه يرضش هه رده م (حسب المقصود) بى

يا رهب به و ئه سما نه بى ئيبراهيم

ده عوه ت كه رد جه تۆ ، جه نار بى سه ليم

يا رهبى به حه ق ئه و ئه سماى جه ليل

ده عوه ت كه رد جه تۆ نه بى ئيسماعيل

---

(۲۲) له م شوينه دا عينوانىكى فهرعى بووه ، به لام كوژاوه ته وه و نه ماوه . له

ده سنووسه كه ي (ح) دا نووسراوه : «تمت شد. هذا درود و سلام بر

انبياى مرسلين و غيره». واته : باسى پيشوو ته واو بوو. ئه مه ش دروودو

ستائيشه بۆ پيغه مبه ره فروستاده كان و بابته تى تر . ئيمه خو مان گومان

له ته واوى ئه م عينوانه ئه كه ين ، چونكه هه ندى وشه ي ده سنووسه كه ي

(م) كه به زه حمه ت ده ر ئه كه ون له وه ي ده سنووسه كه ي (ح) ناچن ، سه ره راي

ئه وه كه به شى زۆرى باسه كه پارانه وه و تكاكارى به به جاهو پايه ي

پيغه مبه ران و تايبه تى نى به بۆ دروود ناردن بۆيان .

یا ربه بی به حق ئەو ئەسمای عیظام
ویرد ئیسحاق بی (علیه السلام)

یا ربه بی به حق ئەو ئەسمای مه رغوب
په ی وهصل فرزند دهعوت کرد به عقوب

یا ربه بی به حق ئەو ئەسمای قودرهت ،
په ی نهجات یوسف نه چاه کرد دهعوت

یا ربه بهو ئەسمای (دائم المدام)
ویردش بی موسا (علیه السلام)

یا ربه بی به حق ئەو ئەسمای مه وزوون ،
دهعوت کرد وه نهت هزاره تی هاروون

یا ربه بی به حق ئەو ئەسمای وجود
ویردش بی ههردهم حضرتی داوود

یا ربه بی به حق ئەو ئەسمای بورهان
طه لب کرد وه نهت نه بی سوله یمان

یا ربه بی به حق ئەو ئەسمای لارهیب
دهعه واتش بی حضرتی شوعهیب

یا ربه بی به حق ئەو ئەسمای وجود
دهعوت کرد جه تو حضرت نهیب

یا ربه بی به حق ئەو ئەسمای فیخام
ویردش بی جونین (۲۳) (علیه السلام)

---

(۲۳) به کیکه له پیغه مبه رانی به نی ئیسرائیل ، له ده ورو به ری سه رده می
حزره تی عوزه یردا بووه .

یا پرهبی به حق ئەو ئەسمای پرهبەر
موداویمش بی کیفیل په یغه مبهەر

یا پرهب بهو ئەسما نه بی زه که ریا
طه لهب که رد ، فرزند پیش که ردی عهظا

یا پرهب بهو ئەسما یوونس که رد دعوهت
خه لاص بی جه قووت حووت بی مینتهت

یا پرهبی به حق ئەو ئەسمای عوظما
دعوهت که رد جه تو حه ضرهت په حیا

یا پرهب بهو ئەسما نه بی ئەرمیا
په ی هه ر مه رامش هه ردهم مه وانا

یا پرهب بهو ئەسما حه ضرهت ئەلیه سه ع
دعوهت که رد وه نهت به سه یجه و جه زه ع

یا پرهبی به حق ئەو ئەسمای ضیا
موداویمش بی حه ضرهتی شه عیا

یا پرهبی به حق ئەو ئەسمای فاتیح
واناش نه حه جهر حه ضرهت صالح

یا پرهبی به حق ئەو ئەسمای ئەرجه ع
دعه واتش بی حه ضرهت یو وشه ع

یا پرهبی به حق ئەو ئەسمای ئیکمال
طه لهب که رد جه تو نه بی دانیال

یا پرهبی به حق ئەو ئەسمای ئەکبه ر
لووط که رد به دعوات قه ومش بی زه بهر

يا ربهى به حق تھو تھسمای ته قدیس
 ویردش حاصل کرد مھرام ئیدریس
 يا رهب بهو تھسمای خضر کرد دعوات
 به موداومھش شاد بی به حیات
 يا ربهى به حق تھسماء تھمام
 ویردشھن ئیلیاس (علیه السلام)
 يا رهب بهو تھسمای نه هھر صوبح و شام
 ویردش بی عوزھیر (علیه السلام)
 يا رهب بهو تھسمای نور عهظھمت
 لوقمان کرد به ویرد ، یاوا به حکمھت
 يا رهب بهو تھسما حھضرھتی عیسا
 دعوت کرد جھ تو ، تھموات کرد ئیحیا
 يا ربهى به حق تھو تھسمای موطلھق
 موھمھد وانا ، قھمھر کرد دوو شھق
 يا ربهى (صلّ) تو بهر موھمھد
 بهر ئال و تھصحاب نھبى بی صھمھد
 هھم بهر تھنبیا (علیھم سلام)
 (صلّی علیھم رحمةً) تھمام
 هھم بهر شوھھداو زومرھى صولھحا
 هھم بهر صاییرین تھموات و تھحیا
 هھم بهر موئمینین ، هھم بهر موئمینات
 هھم بهر موسلیمین ، جوملھى موسلیمات

ههم بهر جو بره ئیل ، ههم بهر ئیسرافیل
 بهر (ملك الموت) ههم بهر میکائیل
 ههم بهر حامیلان پایهی عرش مه قام
 به (کرّوبی) یان فریشتهی عیظام
 یه کایه ک دروود بی حه ددو شو مار
 عطا که رد پیشان حه یی جیهاندار
 ههم بهر والیدهین به ندهی رووسیا
 به نه لطف ویت رحمت که عطا
 ههم نوور رحمت بهی به ندهی ضعیف
 عطا کهر وه نه م ذهلیم ، نه حیف
 یا ره بی به روّح پاک موحه ممه د
 هر روّ عطا کهر نه نوار سه رمه د
 دروود به نه زواج موطه هه رهش بو
 ههم بهر ذورپیات موفته خه رهش بو
 یا حه ق ! شه فاعهت (ختم الانبیاء)
 شامیلیم که ری جه (یوم العقبا)
 (فقه قی) سا مادده ته فصیل دهر ته مام
 بهر موحه ممه د بو سه لات و سه لام

حرف الالف

یا ره بی به وه زن عرش موعه للا
 به نه عداد خه لق نه دنا تا نه علا
 میقدار صیحهت ، هر دهر دو به لا
 دروود بهر موحه ممه د ئینو عه بدو لا

یا رهب به میقدار ئابادیی دنیا
به جمع ذی رۆح ئه موات و ئه حیا
به قهدهر ئه شجار ، ئه ثمار و ئه شیا
به ر موحه ممه د بو سه لام و ئه نا

حرف الباء

یا رهب به میقدار نه بات و حه طهب
میقدار ئه شیای یاییس و ره طب
به قهدهر حبووب روممان و عینه ب
دروود به ر موحه ممه د (کاشف الکرب)
یا رهب به میقدار شاریب و مه شرووب
به قهدهر ئه فکر طالب و مه طلویوب
میزان رئووس راکیب و مه رکویوب
دروود به ر موحه ممه د حه ییب و مه حبویوب
یا رهب به میقدار حرووف کیتاب
میزان گهردهش زهریره ی ئافتاب
ئه عداد دیره م میزان و حساب
دروود به ر موحه ممه د نه بی بی ته وواب
یا رهب به میقدار زومره ی که واکیب
به جمع خانه ی پایه ی مه راتیب
به جمع حرووف مه طلویوب و طالب
دروود به ر موحه ممه د (النجم الثاقب)

حرف التاء

يا رهب به ميقدار نه نوار قودرمت
نه عدد نه سرار رمووز حيكمت
ميقدار نه نوار طه به قهي رحمت
دروود بهر موحه ممد نه بي بي ته وبهت
يا رهي به وهزن زومره سي ماوات
به قدهر نه نوار عرش و مه قانات
به ميقدار نور علوم صيفات
بهر موحه ممد بو سه لام و سه لات

حرف الجيم

يا رهب به ميقدار نه نوار سراج
به وهزن دهر يا حهره كه ي نه مواج
نه عدد نفوس داخل و ، ئيخراج
دروود بهر موحه ممد (صاحب المعراج)

حرف الحاء

يا رهب به نه عدد پيري (ذي الجناح)
ميزان به نه فعال مهردان ئيفلاح
نه عدد طلوع هر شام و سه باح
دروود بهر موحه ممد نه بي بي ميفتاح

حرف الدال

يا رهب به ميزان خاك و تاب و باد
نه عدد نه وراق نه بات و جه ماد

ميقدار نه شجار جيبالو نه وتاد
 دروود بهر موحه ممهه نه بي بي نه مجاد
 يا ره بي به جمع هر دهواو هر دهره
 نه عدد ياييس ، ره طبو ، گهرمو ، سهرد
 به نه نواع رهنگ سورخو سه بزو زهره
 دروود بهر موحه ممهه نه بي بي موفرهه
 يا ره ب به ميقدار هر سوجده ي سوجوود
 به جمع دهرياو هر چه شمه و هر روود
 نه عدد نه ييه ض ، قه طرائي و كه بوود
 دروود بهر موحه ممهه نه بي بي وه دوود

حرف الراء

يا ره ب به ميقدار ناميرو مه نموور
 به ميقدار نه جناس هر مه لهخو موور
 به قه دهر جه ناح زه نبوور و طيوور
 دروود بهر موحه ممهه نه بي بي مه نصوور
 يا ره ب به ميقدار قه طرات نه مطار
 به وه زن زمين نه حجارو نه شجار
 به قه دهر نه فكار ، نوموور ، هر كار
 دروود بهر موحه ممهه نه بي بي موختار
 يا ره ب به ميقدار هر قه ضاو قه دهر
 ميقدار صيفات جه هر خه يرو شه
 به وه زن حساب ، ميزان مه حشه
 دروود بهر موحه ممهه (سيد البشر)

یا رهب به میقدار مهوج دهریا بار
به قهدهر چهشمه‌ی نه‌عداد نه‌نهار
میزان رثووس ، وهحش و موورو مار
دروود بهر موحه‌ممه‌د نه‌بی‌بی نه‌برار

حرف الزاء

یا رهب به میقدار هر رازو نیاز
نه‌عداد خیلقت نه‌شام تا شیراز
به قهدهر رثووس یه‌مه‌نو حیجاز
دروود بهر موحه‌ممه‌د (صاحب الاعجاز)

حرف السین

یا رهب به میقدار هر نه‌سپو نه‌ساس
میزان حیووب یاقووت و نه‌لماس
نه‌عداد نه‌نواع هر ظهرف و لیاس
دروود بهر موحه‌ممه‌د (خیر خلق الناس)
یا رهب به میقدار هر نه‌عضای رثووس
به جه‌مع‌ی نه‌وقات شماره‌ی نفووس
نه‌عداد جه‌مع‌ی نه‌لبیسه‌ی مه‌لبووس
دروود بهر موحه‌ممه‌د نه‌بی‌بی قوددووس

حرف الشین

یا رهب به میقدار نه‌سباب هر جه‌یش
نه‌عداد نه‌سباب نه‌اله‌تی هر عه‌یش
میزان هر دهر د ، هر مه‌ره‌م و ریش
دروود بهر موحه‌ممه‌د (نبي القریش)

يا رهب به ميقدار لهوح و كورسى و عرش
نه عدد جه ميغ فريشتان فهرش
ميزان جه ميغ نه ققاش و هر نه قش
نه نوار دروود بهر موحه ممد به خش

حرف الصاد

يا رهب به ميقدار هر ره قص و ره ققاص
ميزان خه لقت جه خاص و ناخاص
نه عدد جه ميغ هه ديدو نوحاس
دروود بهر موحه ممد بهي هه ددو قياس

حرف العين

يا رهب به ميزان هر شوعله و شوغاع
نه عدد هر جينس ، هر ره ننگ و نه نواع
ميقدار جه ميغ هر پارچه ي مه تاع
دروود بهر موحه ممد نه بي بي شو جاع

حرف الفين

يا رهب به ميزان هر شه مع و چراغ
نه عدد جه ميغ هر سيا زاغ ...
ميقدار نه وراق نه شجار هر باغ
دروود بهر موحه ممد (صاحب البيداغ)

حرف الفاء

يا رهب به ميقدار جه ميغ حرووف
به قه دهر خطووط ته ورات و صوحوف
ميقدار مه لبووس جه ميغ ظرووف
دروود بهر موحه ممد نه بي بي ره نووف

حرف القاف

يا رهب به ميقدار ناشووبى ئافاق
به وهزن زهمين جبوب ئهرزاق
به قهدير ئهشجار ، ئهثمارو ئهوراق
دروود بهر موحه ممهء (صاحب البراق)
يا رهب به ميقدار هر دهرياي عهقيق
ميزان هر سهنگ ، هر دانهى عهقيق
ئهعداد عاير هر جادهى طهريق
دروود بهر موحه ممهء نهبىبى شهقيق

حرف الكاف

يا رهب به ميقدار گهر دش ئهفلاك
به قهدير حصوول هر مولك و ئهملك
به وهزن زهمين ميزان خاشاك
دروود بهر موحه ممهء نهبىبى (لولاك)
يا رهبى به وهزن ههفت پهردهى فهلهك
ئهعداد ئهوراد جهميع مهلهك ..
ميزان خهلفت سهما تا سهمهك
دروود بهر موحه ممهء ساليك مهسلهك

حرف اللام

يا رهب به ميقدار هر ئهكل و ئيكليل
ئهعداد جهميع روسل و رسائيل
ميزان جهميع مهحصوول حاصل
دروود بهر موحه ممهء نهبىبى فاضل

حرف الميم

يا رهب به ميقدار ئيدراكو ئيفهام
به قهدهر سروور ، ئه ندووهو ئه وهام
ئه عداد ئه عضاي ئه جسام و ئه قسام
دروود بهر موحه ممهء (سيد الانام)

يا رهب به ميقدار ته حرير قه لهم
ميزان صيحه ت ، ئاسيب و ئه لهم
به وهزن ته و اب ئي حسان و ظوله م
دروود بهر موحه ممهء (صاحب العلم)

حرف النون

يا رهب به ميقدار ريگ بيا بان
ميزان مه خلوق نه طول زه مان
به دهرياي عيلت جه كه ونو مه كان
دروود بهر موحه ممهء نه بي بي مه ننان
يا رهب به حرووف جه ميع قور ئان
به زومره ي ذي رؤح ئه رض و ئاسمان
به قهدهر قصوور ، حووران و غيلمان
دروود بهر موحه ممهء (صاحب البيان)

يا رهب به ميزان ئه حجار زه مين
به ميقدار ئينس ، جينن و شه ياطين
به قهدهر طه عام جه شوور و شيرين
دروود بهر موحه ممهء ئه مين و مه كين
يا رهب ي به وهزن قوبه يس و حونه ين
ئه عداد ئه خلاق صينف ئه قه له ين

میتقدار دهوام خهلق جه دارهین
دروود بهر موحه ممهه (جدّ الحسین)

حرف الواو

یا رهب به میزان بلندی هر کو
نه عدد خه لقت جه هر شهب و رۆ
میتقدار ده ریا هر چه شمه ، هر جو
نه نوار دروود بهر موحه ممهه بۆ

حرف الهاء

یا رهب به میتقدار هر بوغض و کینه
نه عدد نه فکر ضه میر و سینه
میزان نه نواع شیشه و نایینه
دروود بهر موحه ممهه (ابن آمنه)

حرف الیاء

یا رهب به میتقدار عیلم له دوتنی
نه عدد سونبول لالهی سه و سه نی
به قه در غونچه ی باغچه و چه مه نی
دروود بهر موحه ممهه شاهی مه ده نی
(فقهی) ها دروود نه بی بی ته مام
بهر موحه ممهه بۆ هر رۆ صد سه لام
بهر نور جه مال حامید و مه حموود
هزاران سه لام هزاران دروود

استعاذه (۲۴)

په ناهم به جمع که لیمات نه للاً
حیفظم کو نه شه ر هر سه هوو خه طا

په ناهم به ذات حه يی سه بووری
 حیفظم کو نه شهر فیتنه ی مه غرووری
 په ناهم به تون ذات قه دیمی
 حیفظم کهر نه شهر کیدب نه میمی
 په ناهم به تون دهه نده ی دانا
 حیفظم کهر نه شهر سه دهمه ی عوقبا
 په ناهم به تون ذات غه فووری
 حیفظم کهر نه شهر فیسق و فجووری
 په ناهم به تون جیهان ناهه رین !
 حیفظم کهر نه شهر جینن و شه یاطین
 په نا مه گیروون به حه ضره ت ره ب
 حیفظم کو نه شهر فیتنه ی هه ر غه ضه ب
 په ناهم به تون ذات کیریا
 مه حفووظ کهر نوموور دینم جه دنیا
 په ناهم به تون خه یری خالیقین !
 حیفظم کهر نه شهر خه لقنده ی زه مین
 په ناهم به تون (کریم العطا)
 حیفظم کهر نه شهر سزای (ماجرى)
 ها ئیستیعاده یاوا به خیتام
 بهر موحه ممه د بو سه لات و سه لام

---

(۲۴) واته : په نا به خوا گرتن . ئەم عینوانه له ده سنووسه که ی (م) دا
 کوژاوه ته وه ، له ده سنووسه که ی (ح) مان وه رگرت .

در ثواب استغفار گوید (۱)

واریدهن حدیث نه بی بی نه برار
ههراکس جه گونای ویش که رد ئیستغفار
فه رجش مه بو جه هه هه م و غه م
هه م جه ته نگیی رزق مه حفووظهن هه رده م
بزورگ هه ر ذیکر نه فی و ئیثباتهن
ئیسیتغفار سه یید جه میع نه وراده ن
شیخ سیووطی (رحمه الله)
ریوایهت که رده ن جه یه ک نه ولیا :
یه ک جه صوله حا فهوت بی جه دنیا
ئاما به روئیای نه و (ولی الله)
جه و مه رد مه دفوون که رده بی سوئال :
چ طه ورهن حالت جه نامه ی نه عمال ؟
ئاما به جواب نه و مه رد مه دفوون :
وهقتی رۆح نه توی قالب بی بیروون
به عرووج رۆح جه نامه ی نه عمال
مه کشوف بی صیفات نه و اب و وه بال

---

(۱) واته : له باره ی پاداشی چاکی داوای خوش بوون له خوا کردنه وه نه لئی .

جه هەر گوناھێ ، صەغیر ئەر کە پیر
ئێستیغفارم بی ، نەدیم جە تەحریر
هەر گونا وەنەش نەبی ئێستیغفار
جە نامە ی ئەعمال وەنەم بی ئیظھار
پۆسە جە ئایە ی قەدیم ئیظھارەن
طەریق نەجات بە ئێستیغفارەن

مەعاوومەن جە لای زومرە ی عەزیزان
کاک ئەحمەدی شیخ ئەو قوطب زەمان
جە مەکتووب ویش ئەو پیر کامیل
فەضل ئێستیغفار کەردەش تەکمیل
جە ئەدعیە ی خضر ئەو شیخ وەلی
ھەم جە دوای غەوٹ ، شیخ شاذلی
ئەو قوطب عارف (عایە الرحمة)
ئەدعیە ی خضرش کەردەن تەرجەمە
ئەو بە فارسی ھەفتاد ئێستیغفار
تەرجەمەش کەردەن پە ی تەسھیل کار
فەرموودە ی شیخەن پە ی ئەھل غەفلەت
ھەرکەس بە زوبان ویش کەرۆ دەعوەت
بزاتۆ مەعناش ، نەبو غافل ،
ئەو دوای تەئیر مە کەرۆ نە دل
من ھەم تەرجەمە ی ئەو پیر کامیل
بە لفظ (گۆران) کەردەنم تەکمیل

ها که ردم ئینشا هفتاد ئیستیغفار
شیخ فهرمان هر رۆ بو انان یه کجار
(فهقی) خه و اصش نمه بۆ ته مام
ره وان کهر په ی رۆح موحه ممه د سه لام

ئىستىغفار

يا رهب جه صيفات ئه ر تىك و ئه ر به د
خه لقس جه ويته ن (الله الصمد !)
ئىلاهى ! جه تۆن هر چه سه ناتم
جه قه ضاو قه دهر تۆن سه ييئاتم
چون وه عده ي ويته ن « ان الحسنات .. »
ئيمحا مه کهرۆ ته و اب سه ييئات
کهريم ! چه سه نات به من ئيحسان کهر ،
مه حو کهر گونام جه قه ضاو قه دهر
يا رهب ئه ر فه ضلت نه بۆ واسيطه
هم هيلالك مه بۆم ، هم خوارو خه سته
يا رهب ئه ر قه ضاي تو نه بۆ قه دهر
جه فه يض فه ضلت مه بوون ته وانگه ر
ئىلاهى به فه ضل و يت من بکه ر شاد
جه شه رى قه ضاو قه دهر بام ئازاد
بى عيلم و خه لقت (۲) نه که رد م طاعت
منه ت بارى تو م وه نه م داي طاقت

---

(۲) له ده سنوو سه که ی (م) دا نوو سراوه (بى علم خلقت) . دياره (و) ی عه طفه که
له سه ر شيوه ی رینوو سی کۆن نه نوو سراوه .

هەر موخالهفەت جە من کەرد ئەنەر
 سەرئەدا جە من بێ قەضاو قەدەر
 ئیلاهی حوججەت تۆ بە من دا ڕێ
 قەطعەن حوججەتەم جە هەر کرداری
 بە حەق و جوود حوججەت ئەللاھ
 بێخەشە گونای بەندە ی ڕووسیاھ
 جە ویسەتی رزق تۆ کەردی ئیحسان
 مەغرور بێم یا ڕەب ! نەبەردم فەرمان
 غافل بێم هەردەم حەبی جیھاندار !
 کوفران نەعمەت تۆم کردەن هەر بار
 عەفوم کەر جەو زەنب کوفران نەعمەت
 هەم جەو گوناھان غرووری غەفلەت
 ئەرچی خەووم بێ جەو گونای بێ شو
 فریب خورده بێم بە حەلیمی تۆ !!
 هەم بە کەرمیت کەردم ئیعتیما
 بە غەفووری تۆ خاطر م بێ شاد
 بە کەرمی ویت موعطیی بێ سوئال
 من ها سائیلیم جە دەرگای جەلال
 یا ڕەب ! عەفوم کەر جەو گونای بێ شو
 بە مووجیبی قەھر غەضەت مەبو
 هەم جەو گونای سەخت عەلیم و وەھباب
 من بێم بە سەبەب غەیر کەرد ئیرتیکاب

هم جهو گوناھان من ڪرد بي ته و فيق
 گو مپراهم ڪردن جه پراگهي حقيق
 هم جهو گوناھان من جهي هه لاکت
 مه کيشو هه ردم پهری ضه لالت
 به عزيزه تي ویت حه يی لایه نام
 عه فو ڪر جه ميع گوناھم ته مام
 يا رهب جهو گونای عيصيان و خه طا
 نافه رمان جه نه مر نه هم ڪرد نه دا
 ره قيا ! جهو ذنب مو هليڪهي عيصيان
 به شهو ڪرده نم په نهان جه خه لقان
 صوبح چون صالحان پو شانم لياس
 تا به دنام نه بوم جه لای عام و ناس (۳)
 په ي ئيد من جه به ين عام ڪردم ئيخفا
 زانام سه تتاری چه پو شای گونا
 هه رچه ند گوناھان ڪرده نم ئيخفا
 نه ڪرده نم فيڪر به دنامي ده رگا
 به نه لطاف ویت غه فوور غه فقار
 عه فوم ڪر جهو ذنب خه في و ناشڪار
 يا رهب جهو گونای خه طه رهي پر بيم
 موبته لام مه ڪو په به لای عه ظيم

(۳) ناس : دوور ني به راسته ڪهي (خاص) بي ، له وانه شه مه به ستي (عامه الناس) بي .

من که ردەن مە ئیووس جە رەحمەت توو
 مە بۆ بە مووجیب دڵخۆشیی عەدوو
 هەم جە گوناھان کردە ی ناصە و اب
 بەین من و توو که ردەن بە حیجاب
 هەم جە و گوناھان ، رە ئووف و لەطیف !
 ئەمرت که رد بە من ، که رد م موخالیف
 هەم جە و گوناھان که ردەنم (بالکل)
 من جە یادو ذیکر توو که ردەن غافل
 بە عەظیمی ویت عەظیم سوبحان !
 عەقوم کهر نه جەمع جوملە ی گوناھان
 یا رەبی نه و جەمع ئەنواع گونا
 نه مە ندەن بە یاد بە ندە ی رووسیا
 ذاتت عەلیمەن جە (ما فی الضمیر)
 کاتبانی توو که ردەنش تەحریر
 هەم جە و گوناھان که رد م ئاشکار
 مۆتە جاوین ئەمر توو مە بوو دوو بار
 یەک ئەو فیعل بەد ، هەم جە هەر گوناھ
 ئیرادە ی ویتەن (لا یحب الله) (٤)
 (مع هذا) سەتر گوناھم که ردی
 نه کیشام جە بەین عالەم رووزە ردی

(٤) ئیشارەتە بۆ ئایەتی « ان الله لا یحب الجهر بالسوء الا من ظلم وکان الله سمیعاً علیماً . النساء ١٤٨ » .

قه ییووم قائیم ، حهیی تهوانا
 عهفوم کهر به لوظف نهو جهمع گونا
 ئیلاهی جهو کار قه ییح و عهظیم
 جهو عوقبهی تهعجیل تو مه کهردم بییم
 باز هم موهلتهتم دانی به رحمت
 پوشای پهردهی حیفظ ههتکم به رحمت
 باوجود من ههتک حورمهت تووم کهرد
 نافه رمانیی ئهمر تووم به جا ئاوهرد
 به حهلیمی ویت سه بوور سهتتار
 چطه ور جه دنیا نه کهردی ئیظهار
 هم بکه ر حیفظم جه (یوم العقبی)
 جه غهوغای مه حشهر من مه کهر ریسوا
 چون تو قادری جه عقووبه تم
 نه به خشای گونام ، بدهر موهلتهتم
 جه ههر ئه مرو نه هی پهی من دای قه رار
 موخاله فهم ههن بی حه ددو شو مار
 قه هیر قه ههار ! دارووم قه باحت
 نه فس ئه م مارهم که ردهن عه مارهت
 جور ئه تم که ردهن جه موخاله فهت
 عه فوم کهر به عه شق نوور عه ظه مهت ،
 جهو گونا مه کو مه نع رحمت
 نازل مه که رو به لاو نه قمهت

ههم جهو گوناھان مه نساتو چون کو
 مه حروومم که ردهن (۵) جه نه لطف تو
 جهو گشت گوناھان که ردهنم ئيقدام
 عه فوم که ر يا رهب جه (يوم القيام)
 ويسعت نيعمهت جه تو ئيحسانه
 نه جای ته شه ککور نيعمهت کوفرانه
 يا رهب به قووهی واسيعهی نيعمهت
 فراوان که ردم کردهی مه عصی بهت (۶)
 چون ئيسته غه ريق ده ریای عيصيانم
 جهو کردهی عيصيان و ئيم په شيمانم
 هه ر يهن که ردهنم کردهی مه جازی
 تا نه فس و ئيبليس جه و ئيم که رد رازی
 تووم جه و ئيم ساخيٹ که رده نان هه ر بار
 به خشنده توونی (عزيز الغفار) !
 نیازم ئيدهن جه قايبي نه علا
 عه بدت ئازاد که ر نه جه مع گونا
 ئيلاهی ! ههم و ئيت عالمی به دل
 جه حین کردهی نه فعال باطل (۷)

(۵) که ردهن : نه شگونجی (که روون) بی .

(۶) له به رابه ری ئهم به یته وه له په راویزی ده سنووسه که ی (م) دا دوو به یت نووسراوه ، له بهر کوژانه وه یان بو مان نه خوینرانه وه ، له ده سنووسه که ی (ح) یشدا نین .

(۷) له سه ره تاي ئهم به یته وه تا به یتی « ذه لیلیم که ردهن نه فس نه ماره » که نه کاته (۶۰) به یت له ده سنووسه که ی (م) دا که وتوه و فه وتاوه ، به لام

راستیش هر ئیدهن عه لیم دانا !
 دل جه کرده ی به د بی یهن ئیستیکرا
 ئەمما غه له به ی نه فس شه یطانی
 من که رده ن دوو چار ذه نب و عیصیانی
 ئیلاهی ! ئە لطف تو م که رده ن په نا
 عه فوم که ر به لوظف ویت جه هر گونا
 هر چه ند ره فیق بیم چه نی فاسقان
 ئەمما چه بیهن جه لام صادقان
 ئه ر بده ی سزام پادشای بیچوون
 زومره ی صالحان گرد مه بان مه جزوون
 ئیلاهی ! زومره ی فاسق و شه یطان
 به عه ذاب من مه بان شادمان
 هر چه ن من به ئه مر ئە مماره ی ئیبلیس
 جه کرده ی قه بیح به نیسیان حه ر یص
 چون ئیبلیس دوشمه ن ئە مرو نه هیی توون
 به عه فوی گونا م ئە و مه بو مه جزوون
 هم دوشمه ن عه بد تو ن به په نهانی
 به عه فوی گونا م مه بو بور یانی

(ح) پیشتر نووسیویه ته وه ، هر چه ند له ده سنووسه که ی ئە ویشدا
 په رپووته . پاشان (ن) یش له بهر ده سنووسه که ی (ح) به سه لامه تی
 نووسیویه ته وه .

شایانی وتنه رسته ی « ئیلاهی هم ویت . . » که سه ره تای به یتی پاش
 ئە م به یتیه له ده سنووسه که ی (م) دا له چمکی داوینی لاپه ره که دا
 نووسراوه که ئیشاره ت و پرده بازه بو سه ره تای به یتی داها توو که له گه ل
 (۵۹) به یتی تر دا له و ده سنووسه دا فه وتاوه وه که له سه ره وه باسما ن کرد .

يا رهب عه فوم كه ر جه (يوم المعلوم)
 باوهر به گريه نه و ئيبليس شووم
 ئيلاهي ! هه رچه ند به ندهي رووسياھ
 جور نه تم كه ردهن جه و كه ردهي گوناھ
 سه به بش به حوسن ظه نن و ئيم بي بهن
 جه و عذاب من ذات غه ني بهن
 واسيعيي ره حمهت وهي طهور مه زانام
 جه بي باكي و ئت نمه دهي سزام
 باره ها كه ردي سه تر گوناھم
 نه كه ردي جه به ين ناس ئيفتياضاحم
 يا رهب به حورمهت حوسن ظه نن و ئيم
 به تو به رده نم ، ره حمي بكه ر پيم
 به شق ئيقتيدار به ر عقوو به تم
 ذه ليلم موحتاج قه طري ره حمه تم
 عه فوم كه ر به لوظف بيه خشه گونام
 سه ر ئازادم كه ر جه (بين العوام)
 يا رهب جه و گوناي بي حه ددو عه ده د
 دوعاي من جه باب عاليت كه ردهن ره د
 هم جه گوناھان داروو نه دامه ت
 مه به خشو حه سره ت فهر داي قيامه ت
 هم جه و گوناھان مه ربو و طه نن به فيسق
 بي بهن وه باعيت قه يدو به ند رزق

به ئیستیغناي ویت حهیی رهیبانی ••
 عهفوم کهر جهو ذهنب کردهی عیصیانی
 عهفوم کهر جهو ذهنب لهلات که پیرهن
 من پۆسه م زانا ذهنب سه غیرهن
 عهفوم کهر جهو ذهنب پادشای بی باک
 نه بیم هه ممی جه هلش بیم هیلاک
 عهفوم کهر جه ذهنب سیمعت و شه حنا
 چه عوجب و حه سه د ، نه حیق دو خه نا
 به حورمه تی گشت صاحب حورمه تان
 عهفوم کهر یا ره ب جهو گشت خه جله تان
 یا ره ب عهفوم کهر جهو گونا ی مو هلیک
 په ی ئیرتیکابش غه یرم که رد شه ریک
 هه م جه گونا هان مه ظلله مه ی بی شو
 که رده نان به دی با عیاد تو
 هه م جهو گونا هان که رده نم (عمداً)
 به نه فامیی ویم ئیصرارم که رده ن
 عهفوم کهر جهو فوالم کینب و نه میمی
 هه م نه حیلهی شوخ^(۱) حه ی و قه دیمی !

(۱) ئەم دوو وشەیه له دەسنووسە کە ی (ح) دا بەم جۆرە نووسراون : (حلهء شح) . ئیمە لامان و ابوو راست کردنه وه که یان به وچه شنەیه که لیره دا راستمان کردوونه ته وه . مه به ستیش له (شوخ) شهیتانه وه که به فیلباز ئەلین (شوخی عه یار) .

يا رهب بيه خشه گونا م سهرانسهر
نويسيان ، جه غيب موقه ددر (۹)

همم جه گونا هان شه ديدو نه گبهت
منش كه ردهن دوور جه دهرياي رحمت

يا رهب كه ردهنم گوناي بي پايان
به نه لطف و يت ذهنيم كه ر غوفران

يا رهب جهو گونا ه من بكهري سه لځ
نيعمه تان تو جه من كه ردهن ته لځ

يا رهب باره ها كه ردهنم عيصيان
جه عياد تو كه ردهنم په نهان

هر ئيخفا جه لاي تو ني يه ن مه ستوور
تو سه ترم كه ردي ، جه خهلق بييم مه ستوور

چون ئاشكار نه بي (۱۰) جه بهين عموم
همم جه ده رگاي تو من نه بييم مه غموم (۱۱)

به سه تر كه ردهن مه هتووك نه كه ردهن
همم شوكرانه ي تووم به جا ناوه ردهن

يا رهب عه فوم كه ر جهو ذهنبو خه طا
شوكر تووم نه كه رد نه سه تر گونا

-
- (۹) نه م نيوه به يته له ده سنووسه كه ي (ح) دا به م جووره نووسراوه ته وه . دياره
وشه يه كي لي په ريوه .
(۱۰) له نوسخه كه ي به رده ستماندا كه ده سنووسه كه ي (ح) يه نووسراوه (ئاشكار
بي) . دياره نه وه هه له يه و راسته كه ي (ئاشكار نه بي) يه .
(۱۱) مه غموم : خه فته بار .

يا رهب جهو گوناھ به نيعمهت دست
عهفوم کهر ، ههرچی وهنهش کهردم قهصد (۱۲)

عهفوم کهر يا رهب جه کهردهی گونا
کهردم به نيعمهت سهرو دست و پا
يا رهب عهفوم کهر جه سههو و خهطا
کهردم به نيعمهت جهمیع نهعضا

به نهلطف ویت ذهنبم کهر غوفران
ههرچی صادر بی به چشم و زوبان

جه بوهت و دروغ ، غهیبهت و دشنام
عهفوم کهر يا رهب گوناھان تهمام

يا رهب عهفوم کهر جه کردهی گوناھ
بهره کهت رزق مه کهرو تهباھ

دووباره رزقم جه تو کهرد طهلهب
به نهلطف ویت بهخشانی مهطلب

نه کهردی نهظهر تو بهو مهعصيهت
وقوع بی جه من جههل و حهميميهت

جهودما بهو رزق پييم کهردی عهطا
به قووهی نهو رزق کهردهنم خهطا

پهی زيادی رزق کهردم ته مهنا

نه کهردی مهحرووم بهندهی رووسيا

---

(۱۲) تپپی (تی)ی (دهست) و (دال)ی (قهصد) له مهخره جدا له یه کهوه نزیکن و
وهک یهک نهخوینرینهوه . لهم دیوانه دا له گهلی شوینی تریشدا وا نه بی
دوا تپپی دوو نیوه کهی بهیت دوو تپپی مهخره ج له یه کهوه نزیک نه بن .

جەي بىجە يايى ھەم جەي رۈوزەردى
 موفتەضەحى بەين ناسم نەكەردى
 يا حەق عەفوم كەر جەو لوظف عامە
 سەر ئازادم كەي (يۈم القيامە)
 پەي پەي كەردەنت ، كەرىم كەرەمها
 من ھەر كەردەنم خەطاو عىصيانها
 كەرىم ھەر تۆنى (خىر الأكرمىن) !
 ھەر تۆنى رەھىم (خىر الراحمىن) !
 عەفوت عەظىمەن (عظىم الرجا) !
 عەفوت عەطا كەر بەي بەندەي گومرا
 ھەم جەو گوناھان كەردەي مەعصىيەت
 منش كەردەن دوور جە ئەمر دەعوەت
 بەشق ذات ویت (سەمىعو بەصىر)
 عەفوم كەر جەو ذەنب صەغىرو كەبىر ،
 صەغىرش مووجىب جەزاي عەذابەن
 كەبىرش تەعجىل قەيد عىقابەن
 بە ئەلطف ویت عەلىم دانا !
 بەر تەو فىقەم تەحصىل كەم رەزا
 بە عەظىمىي ویت دەھەندەي داوەر
 عەفوم كەر نەو جەمەع گوناھان يەكسەر
 يا رەب عەفوم كەر نە جوملەي گونا
 غەير ذات تۆ كەس نى يەن ئاگا

ذه لیلیم که ردهن نه فس نه ماره
 غه یر جه عه فوی تو نه داروون چاره
 یا ره ب عه فوم که ر جه و کولل گونا
 مه خو که ر جه مبع (سیئاتنا)
 عه فوم که ر جه و ذنب ، شه هه نشای بی بک ،
 ذات تو جه من مه کو غه ضه بناک
 یا ره ب جه و گونا ه من که ر ئازاده
 شو و میش غه م نه دل مه کو زیاده
 یا ره ب عه فوم که ر جه و کرده ی گونا
 په ژمورده که رد دل ، شه یطان که رد رهزا
 یا ره ب مو طبعان جه (یوم المحشر)
 (أبيض الوجه) ن (۱۳) چون شه مس و قه مهر
 رووسیا مه بان زومره ن عاصی یان
 جه شه راره ی نار تن خه سته ی بریان
 یا ره ب عه فوم که ر جه و گونای خه طهر
 رووسیا مه که ی جه سه حرای مه حشر
 یا ره ب عه فوم که ر نه و جورم و خه طا
 خاتیمه ش به کوفر مه بوو موبته لا
 عه فوم که ر جه و ذنب شه ین عه مه له ن
 (مانع الخیر) هن ، (قطع الأمل) هن

(۱۳) له ده سنووسه که ی (م) دا نووسراوه (ابيض الوجهین) . دیاره نه مه هه له یه
 چونکه به م جووره جومله که ته و او نابی و مهعنا نایه ته ده ست ، بویه شه بی
 راسته که ی به م جووره بی که ئیمه نووسیومانه .

عهفوم کهر جهو ذهنب قاطيع عومرهن
(مبعوض العباد) ، موعجيب فهقرهن

عهفوم کهر جهو ذهنب ئيخفام کهرد جهناس
(طالما) (١٤) زهرپرهی عيلم تۆن قياس

باوهريم (هنن) (١٥) عهليم سهتتار
پرهمز ههر ئهسرار جه تۆن ئاشكار

غهير جه تۆ ني بهن نافع بدؤ نهفع
مانيعي ني بهن قهضات کهرؤ دهفع

يا رهب ! مهنع و نهفع ههم جه تۆن مهدام
بکهر نافعيم به عهفوی گونام !

ديوانه گي و جههل هيلاکم کهردهن
يا حق پهناهم به تۆ ئاوهردهن

عهفوم کهر جهو ذهنب ذیکر کهرد نيسيان
جه عيقاب تۆ غافل بيم ههر ئان

عهفوم کهر جهو ذهنب (سبّوح " قدّوس)
من کهردهن جه خير عطای تۆ مهئيووس

جه گوزهشتهی کار ها بيم پهشيمان
عهفوم کهر به لوظف ویت جه ههر عيصيان

---

(١٤) ئەم وشه يه مان له دهسنووسه كاندا به ته واوی بۆ راست نه کرایه وه ، به بۆچوونی ئیمه (طالما) یه .

(١٥) ئەم (هه نه ن) ه شیوه نووسی دهسنووسه که ی (م) ه که نووسرا بوو (هنن) .
ئه گه ر نوونی دووههم ته ئکیدي نوونی یه کهم نه بی و (هینه ن) یش نه بی به
مهعناي (ئینه ن) و به هه له وا نووسرا بی ، نازانین مهعناي چی یه .

عەفوم کەر جەو زەنب (ربّ العالمین)
من کەردەن جە قەھر غەضەبت ئەمین

عەفوم کەر جەو زەنب جیش کەردم تەوبە ،
بێ جە یاییم کەرد کەردەنم عەودە !!

یا رەبیبی ! عەفوم جە تۆ طەلەبەن
جەو گونا موو جیب قەھر و غەضەبەن

یا رەب ! جەو طاعەت کەردەنم ریا
عەفوم کەر جەو شیرک پەی تۆم کەرد پەیدا

عەفوم کەر جەو زەنب کە ریم رەحمەت
جە قاپیی ئەعلا من کەرد بێ حورمەت

یا رەب عەفوم کەر جەو کردە ی گونا
مەبۆ بە موو جیب هەر دەردو بەلا

(عَفْو) هەن یەک جە ئیسیم (اسماء الحسنی) ت
یا رەب عەفوم کەر جە هەر سەییات

چون جە نەبیبی تۆ زانانم خەبەر
حوبیبی عەفوت هەن دانای دادگەر !

یا رەبیبی بە حەق قادری ویت کە ی
عەفوم کەر جە زەنب کردە ی (کلّ شیئ)

خیلافی رەضای تۆم کەردەن هەر بار
عەفوم کەر بە لوظف دائیمیت غەقفار !

یا رەب ! ئە ی بەندە ی ضەعیف عیسیان
بە ئە لطف ویت زەنبم کەر غوفران

يا رهب ! جهو گوناي نه وو دل و ناخر
عه فوم کهر به لوظف جه فه حشاو مونکه ر
عه فوم کهر جهو ذنب ، سه تتارو سه بوور ،
جه نيعمهت تو من مه کهرو دوور
يا رهب ! عه فوم کهر جهو ذنب و عيصيان
دوشمنان جه من مه بوون شادمان
عه فوم کهر جهو ذنب غه ير جه نه دامهت
ني بهن حاصلش فهداي قيامهت
عه فوم کهر جهو ذنب به به لاو نه لهم
مه کو مه هتو و کم جه هه ردوو عانهم
يا رهب عه فوم کهر جهو گشت گونا هان
مه کهرو نازل به لاي ناگهان
عه فوم کهر جهو ذنب ، ره حمهت بي شو مار
من کهر دهن مه سوور نه ولياي کيار
عه فوم کهر جهو ذنب ، قادر قودرهت !
به دوشمن مه دو قووهت و دهولهت
يا رهب ! عه فوم کهر جهو گونا چون کو
مه بو به حجاب به ين من و تو
عه فوم کهر جهو ذنب ، ره ئووف شه کوور !
جه دهرياي ره حمهت من مه کهرو دوور
(فه قی) ته مامهن دعای ئیستیغفار
سه لام بهر موحه ممد نه بی بی موختار

یا رهب ! به عهدهد جمع نه باتات
بهر موحه ممهدهد بۆ سه لام و سه لات

در بیان خواص استعاذه (۱۶)

کاکه نه حمه دی (۱۷) شیخ نه و قوطب جیهان
ته بلیغش که ردهن به موخته قیدان

په ی ته سهیل جهل عوقده ی موشکیلات
ده ئیستیعاذه جه ده موهلیکات

به موریدان (۱۸) ویش وهی طهور که ردهن عه رض
نه ورا دتان بۆ جه دمای هر فهرض

استعاذه به ذات اقدس آلهی (۱۹)

په نا هم به تۆن (الله اکبر)

حیفظم کهر نه شه ر هر قه ضاو قه دهر

په نا هم به تۆن حه یی ره بیانی

حیفظم کهر نه شه ر نه فس شه یطانی

په نا هم به تۆن (رب العالمین)

حیفظم کهر نه شه ر ظولم سه لاطین

په نام دهر به لوظف (علی الاعلی)

حیفظم کهر نه شه ر هر دهر دو به لا

---

(۱۶) واته : له باسی خاسیه ته کانی په نابه خوا گرتندا .

(۱۷) بۆ را گرتنی سه نگی به یته که به (کاکه حمه دی) نه خوینریته وه .

(۱۸) موریدان : له ده سنوو سه که ی (م) دا نوو سراوه (مردای = مورده دای) .
دیاره هه له یه .

(۱۹) واته : په نا گرتن به ذاتی پیروزی خوا .

په نام دهر به لوظف ، عظیم سوبحان
 حیظم کهر نه شهر به ستهی هر بوهتان
 په نام دهر به لوظف ، ذات ییچوونی
 حیظم کهر نه شهر فهقرو مه دیوونی
 په نام دهر به لوظف ، ذات (ذو الجلال)
 حیظم کهر نه شهر سه دمه هی ده جبال
 په نام دهر به لوظف ، بی نه مثال فورد
 مه حفووظ کهر نه عضام نه هر وه جمع و دهر د
 یا ره بی چون فهضل توّم کهر دهن په نا
 حیظم کهر نه شهر (جمیع الأعداء)
 په نام دهر به لوظف ، مونعیم ! وه ره حمهت
 حیظم کهر نه شهر فیتنه هی هر ذیللهت
 ها ، ئیستیعاده ی (فهقی) بی ته مام
 بهر موحه ممد بوّ سه لات و سه لام

در خاتمهء کتاب گوید (۲۰)

به ته و فیق حق ، عه لیم وه هباب
 یاوا به نه نجام خاتیمه ی کتاب
 به عزیزه تی ویت یه گانه ی مه عبود
 دهرج کهر نه کتاب جاذبیه ی دروود
 چون عهد نه حقهر سائیل دهر گام
 نه واپ دروود وه نه م کهر ئینعام

(۲۰) واته : له دوایی کتیبه که دا نه لی .

هم بهر موچه پرپر ، قاریء کیتاب
 عطا کەر پیشان ئهجر بی حساب
 هم ئهجر عظیم پهری سامیعان
 جه غزنه ی رحمت پیشان کەر ئیحسان
 به عزیزه تی ویت ، دانای خوداوهن
 قهلبمان به نوور ئیمان کەر رهوشه ن
 به حورمه تی نوور خه تم هه ر ره سول
 دروودو دعای ئیمه کەر قه بول
 جه سه نه ی هه زارو سیصه د ، سی که م
 مه قظومه ی دروود ئاما به ره قه م
 ئاما به نه ظم نه دعیه ی ئیحسان
 ته کمیل بی نه ظهرف شه هر ره مه زان
 چون (ناصر الدین) شاه ئیران بی
 (حمید خان) سولطان ئال عثمان بی
 چون (عبدالقادر) جه نه حشام وه ند
 به نه ظم کیتاب طه بعش کەر د خورسه ند
 جه باب قشله ی عه ساکیر قه یدم
 خالی جه صوحبه ت هه ر عه مرو زه یدم
 بهر رۆح نه نوهر خواجای کائینات
 نزوول بو جه حق سه یل سه له وات
 هم بهر نه هل به یت سولاله ی نه طه هر
 به نوور دروود حق بان موفته خه ر

(فہقی) دلّ بہ نوور ئیمان کہر مہحیا (۲۱)
دیدمش نہ پڑضای ویت بکہر بینا
« ہزاران درودو ہزاران سلام »
« ز ما بر محمد علیہ السلام »

---

(۲۱) فہقی قادر زور جار لہجیاتی (ئیحیا) ٹہنوسی (مہحیا) .

کتاب معراج نامهء حضرت رسالت پناهی است

صلی الله علیه و سلم (۱)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

در ثنای حضرت باری جل جلاله (۲)

رحمان و رحیم ، رحمان و رحیم
به نام (الله) رحمان و رحیم

(۱) واته : ئەمه کتیبی میعراج نامەى حەزرەتى پێغەمبەرە .
لیڕەدا بە پێویستی ئەزانین بە کورتى باسى ئیسراو میعراج بکەین
بەوجۆره که له ئایینی ئیسلامدا وتراوه .

(اسراء) بە عەرەبى واتە : بە شەو رەواندن . (معراج) یش هەر بە عەرەبى
یا شتیکیە مرۆف پێی سەر بکەوئى و بەرەوژوور بچئى ، یا هەر سەرکەوتن و
بەرەوژوور چوونە . له ئایینی ئیسلامیشدا (اسراء) واتە : رەواندن
پێغەمبەر لە لایەن خواوە بە شەو له مزگەوتى حەرامى مەککەوه بۆ مزگەوتى
ئەقصای قودس . (معراج) یش واتە : سەرکەوتنى پێغەمبەر له ئەرزى
قودسەوه بۆ ئاسمانەکان و بۆ شوپنئى که گفتوگۆی له گەڵ خودا تێیدا
کردوه و فەرموودەى ئەوى بیستووه .

شەو رەوی پێغەمبەر له مەککەوه بۆ قودس بە نەصصى ئایەت
ئیسپات بوە و خوا ئە فەرمویت : « سبحان الذی اسرى بعبده لیلا من
المسجد الحرام الى المسجد الاقصى الذی بارکنا حوله لئریه من آیاتنا ،
انه هو السميع البصیر » . واتە : پاکى و بێ خەوشى بۆ ئەو خوا یە یە که
بەندەى خۆى بە شەو له مزگەوتى حەرامەوه برد بۆ مزگەوتى ئەقصا

الحمد لله العلي العظيم

(سبوح) و (معطي) ، (فتاح) و (عليم)

ذات بچوونت مونه ززه و پاك

خاريجهن جه وههم قياس و ئيدراك

نه زادهي كهسي ، نه كهس زادهي تون

وهجيدهن ذات ، صيفاتت بي شون

جه صيفات و ذات مه وجودهن ههر شي

ئه ووهل و ئاخرتو نه دارو كي

حهيي لايه موت ، ذات بي زه وال

(سميع عليم) ، فهد بي ئه مثال

جه ده رگاي قودرته قهضا كهرد قهدهر

جه سه دهف صونع به راوهرد گه وهر

جه عه كس ذاتهن جيلوهي ههر صيفات

مه وجودهن جه دورر قودرته مومكينات

په ردهي سه ماوات چه تر ئه تلهس گون

مدران موعه لله ق بي ميخو ستوون

كه ده ورو به ريمان پيروژ كردوه ، تا هه ندي له نيشانه گه وره كاني خو ماني
پيشان بدهين . بي گومان ههر ته نها خوا شنه واو بينايه (الاسراء ۲) .
هه روه ها له (صحيح مسلم) يشدا باسي ئيسرا كراوه و هه ديئي له سه ر
گير راوه ته وه له ئه نه سي كوري ماليكه وه .

ميراجيش به هه ديئي صحيح ئيسپات بوه كه له بوخاري و
موسليمدا باسي لي كراوه و گه لي كتيب و سه رگوزه شته شي له سه ر
نووسراوه و ليره دا به پيوستي نازانين بيگيرينه وه چونكه (فه قئ قادر)
خوي (ميراج نامه) كه ي بو ئه م بابه ته داناوه .

(۲) واته : باسي ستايشي به زداني گه وره .

جیلوهی صیفاتهن شوعلهی ماهو خۆر
 گیتی به شوعلهی ههردوو موسهخهر
 چه دهریای قودرەت قەطرەش عەیان کەرد
 صیفات وه کلید کەنز پەنھان کەرد
 زەمین ساکین کەرد ، سه ماوات شهیدا
 نه بات پەیی وجود وه حده تهن گەوا
 شه فەق نه ظوالمەت ، گول نه خار پەیدا
 نه باتات نه خاک خارا هوهیدا
 صەوت کەردەن به قووت موسامه عەیی گوش
 دل مهجمه عەیی دەرک ، عەقل و فیکرو هوش
 تەرجمه عەیی ئەفکار ضەمیر زوبانەن
 تهن رەسم ئالەت رۆح رەوانەن
 ئەفرۆزندی نار حەرارەت نوما
 جاری کونندەیی ئاو بێ سەر و پا !
 رەوان کەردەیی باد نه ههوا و هاموون
 زینەت ئەفزای ئەجم هەفت پەردەیی گەردوون
 ئینس و فریشتە ، جینن و شەیاطین
 یا جووج و طیوور ، وه حش سەرزەمین
 یه کایه ک ئەوصاف حەدد صیفاتهن
 موزیلل و موجیلل یوحیی ئەمواتهن (۳)

(۳) له دەسنوو سه کهی (م) دا نووسراوه (مجمل یحیا امواتن) . دیاره راسته کهی
 ئەمهیه که ئیمه نووسیومانه چونکه (موجیلل = مجل) به رانبهری (موزیلل
 = مدل) هه (یه حیا) یس لیره دا دهست ناداو ئەبێ (یوحیی = یحیی) یا
 (موحیی = محیی) بێ .

تهجه لای قودر هت جاری یه ن هه رده م :
 عهده م په ی وجود ، وجود په ی عهده م
 ذه پری جه پرتو قه هرت سه قه رهن
 قه طری جه ده ریای رحمت که و ته رهن
 (فه قی) ئینس و جان مه و صوف ذاته ن
 به کسه ر جه ته عریف صیفاتش ماتهن
 صیفاتش به تو چۆن مه بو ته مام
 بهر موحه ممه د بو سه لات و سه لام

در نعت حضرت محمد المصطفی صلی الله علیه وسلم گوید (۴)

شای (خیر البشر) فه خر کائینات
 مه نه ع نه و صاف زومره ی مومکینات
 نه صده قی مو طلق ، (بالحق) و به حق
 به یه د ئیعجاز قه مه ر که ردی شه ق
 ره فره ف ، بوراقت تا به لامه کان ،
 چند ه هزار سال راه طهی بی به یه ک ئان
 جیریل مه خلوق ، ره سول خه للاق
 شافی مودنیان ، وافیی جه میثاق
 طاوسی قودسیی نه نوار قودر هت
 مه للاح لوججه ی نور مه عریفه ت
 جه قه طره ی جه ناح نور ت نه نییا
 جه ذه پره ی پرتو و حوسنت میهرو ما

(۴) واته : له باسی پیا هه لدانی حه زره تی موحه ممه دی مو صطه فادا نه لئی .

ئەزەل نوور تو ، تو ضیا ذاتی
 ئەبەد خاكو ، تو ئابی حەياتی
 توخفەى ئەزەلو ، سیرپى سوبحانی
 حەیب مەجبوب حەیبی رەبیانی
 پەى نوورت سوجدەى ئادەم کەرد مەلەك
 شەیدای عیشقى تۆن تو کاخی فەلەك
 پەى تەصدیق تو حەق بەخشان گەوا
 « ان هو الا وحى (جە) ^(۵) یوحى »
 دەستم دامانت سەبید سەرور
 نیسیانم نەکەى جە صەحراى مەحشەر
 ئەر ئەلطف ویت وەنەم نەنمانی
 نەبى بە شەفیع عەبد عیسیانی
 مەسدوودەن طەریق پرد صیراظم
 نار جەحیمەن سزای صیفاتم
 بەل جە سایەى تو (عزیز الغفار)
 عەفووم کو بە لوظف رەهام کو جە نار
 رەحمى کەر بە حال وەختم بى وەختەن
 ئەعضام موقەببەد عەذاب سەختەن
 بنال نە دەرگاش (فەقى) دل فگار
 تا مەدۆت نەجات دارای جیهاندار

(۵) ئەم (جە) یە بە زۆرەملی لیرەدا جیى کراوەتەو .

ترجمهء روضهء ایمانو ترتیباتش مختصر است (۶)

به ته صدیق دل عیلم یه قینه ن
ئیقرار زوبان وجود موعینه ن
ذات حق قه دیم بی میثل و یه کهن
خولقنده ی نه شیاء ئینس و مه له کهن
جه حه قهن جه میع کوتوب (ما نزل)
(صادق القول) هن نه نیوا مورسه ل
یه کسه ر فانی به ن نه سباب جیهان
حه ققهن مه حیا ، مه وت ، مه حشه رو میزان
موحه ممه د خاتهم ، نه بی و ره سووله ن
به ته صدیق دل قه ولش قه بووله ن
هم جه قه ضای عیلم حه ق مه بو قه دهر
واقعیه ی داره بین نه ر خیر و نه ر شه ر
به هه رچی مه سطور ئایه ی قورئانه ن
به صیدقش (فه قی) دل بی گو مانه ن

موناجات (۷)

به عزیزه تی ویت حه بی ته وانگه ر
به حورمه تی نوور (سید البشر)
ره حمی کهر به حال نه ی به نده ی عیصیان
گونام بی حه دده ن ، خه طام بی پایان

(۶) واته : باسی باخچه ی باوه رو چۆنیه تی باوه ر به کور تی . شایانی وتنه
دارشتنی تیکسته فارسی یه که ی فه قی قادر خوی ته واو نی یه و له زور
شوینی تریشدا هه روا فارسی یه که ی ناته واوه .

(۷) واته : پارانه وه .

هه م شهرمندهی لوظف ، هه م پرووسیا هم
هه م چون موور نه گیتز ده ریای گونا هم
هه رچه ند گونا هم بی حه ددهن ، بی شوو
چونکه نه مرت هه ن به « لاتقنطوا »

به و لوظف عامه ئومیده وارم
عه قوم نیازهن صد شهرمه سارم
نه مه جهو ولیی بهخت غرووری شه باب
فراوان که رد م کرده ی ناصه و اب (۸)

ئییسته تن جه دهست پیری ذه لیلهن
نه عضام جه قووه ی سه به ق ته عطیلهن

خه مه ن تیر قه د جه قه وس سته م
ها په ی قایی مهوت حاضر م هه رده م
سکه ی میسک ئاسام ئییسته کافووره ن
چیهره ی به در ئاسام سیای حضوره ن

جه که تیری سینن سنوون قه لیلهن
گوشم نه شنه وا ، عه ینم عه لیلهن

نیسیانم بی حه د ، طاقه تم تاقه ن
نه فکارم نه قه صد (یوم الفراق) هن
موطاله عه م که رد جه نامه ی نه عمال
صفر بی ئیکیم جه نه وو هل تا حال

---

(۸) له ده سنووسه که ی (م) دا نووسراوه (ناثواب) . دیاره هه له یه . نه م جووره
هه له یه له شوینی تریشدا دووباره بوه ته وه .

سه ییئه بی حهد ته بت بی جه ده فته ر
 له رزام جه هه ییه ت زه لزه له ی مه حشه ر
 طه ی که ردم ئیقلیم به توندیی خه یال
 نه دیم جای په نا غه یر جه (ذوالجلال)
 هه ر توی فریاد پره س ، هه ر توی ره هنوما
 هه ر تو غه فووری جه به خشای گونا
 به حورمه ت نوور (سید الانام)
 به جوهدو کوشش سه حابه ی کیرام
 به شه رافه ت نوور زومره ی نه نبیا
 به پارسایی و زوهد نه هل نه ولیا
 به ته قوا و طاعه ت جومله ی عارفان
 به نه تقیای دین کول مو سه تنیفان
 به عوله مای شهرع گشت موجته هیدان
 به خووناب گهرم زومره ی شه هیدان
 به نه ه و ناله ی پیران ذلیل
 به ده رمانده گان نه را بی ده لیل
 به نه فرین سه خت مه ظلوو مان زار
 به حیلیم و تا قه ت صابیران کار
 به زایلله ی شین طیفلان یه تیم
 به یه دی سه خا به خشای زه پرو سیم
 به نه اب نه سرین شه و زینده داران
 به دو عای خوفیه ی طاعه ت گوزاران

به دیدهی نمناک غه ریب دیار
 به مه ظلوومی ویم نهی به ند دیشوار
 عه فووم کهر به لوظف حه کیم حاذیق
 هه نی ته و به بو جه کرده ی ساییق
 به نه لطاف ویت شه هه نشای عه ظیم
 سه ر نازادم کهر جه نار جه حیم
 نه زومره ی نوممه ت نوممی بی موختار
 مه حسوویم کهری جه (یوم الشمار) (۹)
 ههم بدهر ته و فیق نه پرد صیراط (۱۰)
 ههم نهی به ند سهخت عه طا کهر نه جات
 ههم مووه فقهق بام من جهی هه نگامه
 نهی ته نظیم نه ظم نهی (۱۱) میعراج نامه
 هه رچه ند بی حه ددهن سیهر نه بی
 ههم به فارسی ، ههم به عه ره بی
 جاهیلان کورد بی حه ددو حساب
 نمه کهن ته فهیم فارسی کیتاب

(۹) یوم الشمار : فهقی قادر هاتوه وشه ی (شومار = شوماره) ی به مه عنای
 (ژماره) وه کو (حساب) ی عه ره بی له گهل وشه ی (یوم) یه کخستوه ، چونکه
 له عه ره بیدا (یوم الحساب) هه یه و لیره دا له گهل قافیه ی به یته که
 ریک ناکه وی و پیتی (ری) بو دوا وشه ی نیوه به یته که پیویست بوه .
 (۱۰) له کوردیدا (صیراط) به (سیرات) نه خوینریتته وه و به و جو ره له گهل
 (نه جات) ها و جو و تن . فهقی قادر نه م جو ره قافیه را گرتنه ی له م دیوانه دا
 زور هه یه .

(۱۱) نه بوو له جیاتی (نهی) (نهی) بوایه .

هەر ئیّد مه زانان (سید الانام)
 نه بییهن ، رءسوون پهری خاص و عام
 وه چه یفم زانا زومره ی جاهیلان
 قه در نه بییشان ته مام نه زانان
 کیشانم ته صدیح پهری هآمده مان
 که ردم ته رجه مه به له فظ گوران
 ئومیّدم ئیّدهن جه لای سامیعان
 په ی عه فوی گونام دوعای خیر که ران
 ههم دوعای نه جات نه ی به ندو عه ذاب
 ههم ره وان که ران (فاتح الکتاب)
 ههم خورده بینی نه یۆ جه میان
 نه گهر زیاد بی جه فهرد ، یا نوقصان
 چون پا نه زنجیر دل نه که دهر بیم
 مه جبووس و مه ئیووس صینف به شهر بیم
 غه یر جه ذات حق نه دیم جای په نا
 ها میعراجنامه ی نه بیم که رد ئینشا
 شایه د ره محسی کۆ (حیب الرحمان)
 بدۆ نه جاتم نه ی به ندو زیندان
 په ی ئیّد (فهقی) دل جه کووره ی نارهن
 چه مه رای ره حمهت حه ی داداره ن
 (فهقی) ماده ی تو نه دارۆ پایان
 دروود بهر موحه ممه د نه بی بی مه ننان

په‌ی مادده‌ی میعراج بیه‌سته که‌مه‌ر
 تا شافیعت بو شه‌فیع نه‌کبه‌ر
 یا ره‌ب ! به میزان نه‌نوار صیفات
 به‌ر موحه‌مه‌د بو سه‌لام و سه‌لات

در جناب معراج نبی صلی الله علیه وسلم (۱۲)

جه قاف قه‌ضا واقیعه‌ی قه‌ده‌ر
 ئیراده‌ی ئوموور (ألست) (۱۳) کرد نه‌سه‌ر
 ده‌ریای ره‌ئووفیی سولطان نه‌زمل
 جوّش ئاوهرد نه‌ شه‌هر (ربیع الاول)
 نه‌ کثر نه‌ میعراج (سید البشر)
 نه‌ بیست و هه‌فته‌م ره‌جه‌ب دان خه‌به‌ر
 جه‌ شه‌و ئیثنه‌ین شه‌شش مانده‌ بی (۱۴)
 عالم گشت جه‌ خاو ئارامه‌نده‌ بی
 جه‌ ده‌رگای قودره‌ت (الله) جه‌لیل
 ئیلهام نزوول که‌رد په‌ری جو‌بره‌ئیل
 موصه‌یقه‌ل بو عه‌رش کورسی و مه‌قامات
 موزه‌بیه‌ن بو فه‌رش سه‌بعه‌ی سه‌ماوات

(۱۲) واته : له‌به‌ر قاپیی میعراجی پیغه‌مه‌رده ، یا فه‌قی قادر میعراجی شوبه‌اندوه به‌ پیاویکی گه‌وره‌و ویستوویه بلّی : له‌بارده‌ی جه‌نابی میعراجه‌وه .

(۱۳) ئیشاره‌ته بو ئایه‌تی : « واذا اخذ ربك من بنی آدم من ظهورهم ذریتهم واشهدهم علی انفسهم الست بربکم ، قالوا بلی شهدنا ان تقولوا یوم القیامة انا کنا عن هذا غافلین . الاعراف ۱۷۲ » .

(۱۴) نه‌بی مه‌به‌ستی نه‌وه‌بی شه‌وی دووشه‌مه‌ شه‌ش سه‌عاتی تیپه‌ر بووبوو شه‌ش سه‌عاتی مابوو روژ بیته‌وه .

جه لا دهن خطوط له ووح جه ظهورات
 رموز قه له م ، مهنا ، ئيشارات
 شوعله ي ماهو خوړ مهست ضيا بو
 زومره ي كه واكيب مه شعهل نو ما بو
 زينته نه فزا بان جه ننا ت و قصوور
 ره ونه ق نو ما بان غيلمان چهنى حوور
 فيرده وس نه عيم نه علا عيليين
 ره نكين كه ن چه من به خه يمه ي نوورين
 قه صرو خه يمه گاه فهرششان نوور بو
 خاكش زه عفهران ، ميسك و كافوور بو
 جارى په ي ههر چه وض نه هر كه وتهر بو
 دائيره ي چه وضان جه كورسي زه بو
 صه فا دهن شه جهر طووبا نه صه د تار
 نه نواع نه مهر وه نه ش بو ئيظهار
 نه هر سه لسه بيل شير و نه نكه بين
 جارى نه جه ننا ت فيرده وس به رين
 كورسي موجه وه هر ، حايط بلوورى
 فواره ي چه وضان هه وا كافوورى
 نه رووى ميړغوزار ناله ي مورغزار
 با خاموش نه بو تا (يوم القرار)
 زومره ي فريستان نه سه ما صه ف صه ف
 ههر يه كه ته شت نوور بگيران نه كه ف

زه مهه رپرو نار دۆزه خ به ته عجيل
 هم موغته ديل بان چون نار خه ليل
 هم سه حراي مه حشر حساب و ميزان
 هم نارو صيراط موهه يياي مه كان
 له رزا جه هه ييه ت جو بريل نه مين
 عرض كهر د : ئيلاهي قه وي و مه تين !
 مهر قه صدت ئيدهن دنيا كه ي خه راب
 يا عدل مه حشر ناري به حساب
 يا دنياي هه ني جه نه و ئيجاد كه ي
 يا عالم جه قه يد كه دهر نازاد كه ي
 هاتيف بي نزوول پهرئ جو بره ئيل
 جو بره ئيل جه سه وت هاتيف بي ذه ليل
 جه به طحاي مه ككه (كاشف الكرب)
 (خليل الرحمان) مه كه رو ن طه له ب
 جه وساو به سته ي خاك ضه عيفهن
 مه حرووم جه رو ئيه ت ذات له طيفهن
 سالار كه ونه ين ، (ختم المرسلين)
 مه كه رووش ده عوه ت په ي (عين اليقين)
 ده ميوه ن په ي وه صل دارؤ ئيشتياق
 شادش مه كه روون به ته كليف شاق
 جو مله ي نه نياو رپوسول جه نه قصا
 تا (ظاهر) مه يو حازر بان نه و جا

ئیسته ها مو طبع حهیی ره بیانی
 دیدهش جه خاوهن جه (ام هانی) (۱۵)
 ئه ر دیدهش جه خه و قه لبش بیدارهن
 رۆحش په رۆی وه حی جه ئیتتظاره ن
 بکه ر بیدارش به عزیزو ته عظیم
 خه لعه تی ئیسرا وه نهش که ر ته فهیم
 قه لب و قالبش به که و ئه ر بشوو
 هم غه سل جه سه د ، هم ئاب وضوو
 نه حوله ی جه ننه ت تاج عیشق و شه وق
 سه یف ته وه ککول ، که مه ره به ند ذه وق
 عه مامه ی ره ضا ، نه عله ین ته سلیم
 خه رقه ی ئیف تی خار ، قه بای شوکرو (۱۶) بیم
 حه مائل حیلیم ، عه صای قه ناعه ت
 سیجھی صه بووری ، جامه ی ریاضه ت
 پۆشش بو په رۆی یاسین و طاها
 لیوای حه مدی حه ق په ریش که ن وه پا
 ته ئکید بی فه رمان شه هه نشای عه ظیم
 باوه ران حه ییب به عزیزو ته عظیم
 نه فیرده وس بوراق مو که مه ل به زین
 به ر په ی رکووب (سید المتین)

(۱۵) ام هانی ناوی پووری پیغه مبه ره . هه ندی له زانایانی ئایین ئه لئین پیغه مبه ر
 له شه وی میعراجدا له مائی ئه وان بوه و له وی نووستوه .
 (۱۶) له ده سنوو سه که ی (م) دا نووسراوه (سکر) . دیاره هه له یه و مه به ست
 (شوکرو بیم) ی به مه عنای (خۆفو رجایه) .

ترتیب دادن جبرئیل امورات اسبابرا (۱۷)

سا چون جو بره ئیل به ئه مر ره قیب
به (کن فیکون) کاران دا ته رتیب
جه و دما به ئه مر که ریم خه للاق
سه ردا نه جه ننه ت پهی رهمه ی بوراق
دیش نه خیابان فیرده وس ئه علا
ره مه ی فراوان ها نه چراگا
جه رهمه ی بوراق جه معهن صد هه زار
یه کسه ر نه په رواز بازی می رغو زار
ته نها یه ک بوراق جه دوور دی به چه م
ضه عیف و ذلیل ، دلگیر و ماتهم !
بی مه لعه به ی شورب (۱۸) مدران دل حه زین
سه ر دان جه عه ینش سیلاب ئه سرین
ده رده م جو بره ئیل وه نه ش که رد سوئال
په رسا جه بوراق : مه ر چی شه ن ئه ی حال ؟!
مه ر حوزنت جه عه شق یا جه مه راقه ن
وه ی طه ور ده روونت جه غه م ئی حراقه ن ؟!
وات : یا جو بره ئیل چه ند هه زار ساله ن
به نار فیراق جه سته م زوخاله ن

- (۱۷) واته : ری کخستنی ئه سبابی میعراج له لایه ن جیبریله وه . ئه م عینوانه له ده سنووسه که ی (م) دا چوه ته وه و له بهر رووناکیی ده سنووسه که ی (ح) به م جو ره مان نووسی یه وه . له ویش وشه ی (اسبابرا) له (اسامیرا) یا (اسراءرا) ئه چوو ، ئیمه خو مان به م جو ره مان راست کرده وه .
- (۱۸) فه قی قادر له وه رانی ئه و صدهه زار بوراقه ی له له وه ریگه ی به هه شتدا شوبه اندوه به کو ری خو اردنه وه و رابواردن !

يهك رۆ جه تهقدير (الله الصمد)
 ئامان به عهينم ئيسم موحه ممد
 جه وساوه مه جمهر دل ئاهيرينه ن
 په ي وه صلش عهينه ين چه شمه ي نه سرينه ن
 عه شق موحه ممد نه دل كه رده ن كار
 نه شه و خاومه ن نه رۆزان قه رار
 مه ر ئاب په حمه ت نه لطاف خه للاق
 خاموش كو نه دل نيران فراق
 په حمي كو به حال به نده ي بي نه صيب
 بكه رۆ شادم به وصل حه يب
 وه ر نه تا مه حشه ر من وه ي دهرده وه
 هام وه ي ئاب گه رم و ئاه سه رده وه
 جو بره ئيل واتش به شاره ت به تو
 هاي وه صل حه يب مو باره كت بو
 من هه م مه ئمو ورم جه په روه ردگار
 يهك بوراقي په يش بكه ر وون ته يار
 به ر وون ئيمشه و به ته عجيل و تاب
 طه له بكارشه ن عه ليم وه ههاب
 چونكه تو وه ي ته ور نه ئيتتظارى
 په ي ركووب نه و تو سزاوارى

دەرله حظه بوراق وه نهش کهرد سجوود (۱۹)
 کهردش حەمد حەق خەللاق وه دوود
 سەر وست به قە دەم ، بۆسا قە دەم گا
 وات : ئەي جو بره ئیل رۆحم بۆ فیدا
 وه عەدی شهو دیره و نزدیکەن شه فەق
 بوعد مه سافه ی حەیب مو طله ق
 جو بره ئیل فه رما بگی ره ئارام
 باو وروون په ریت هه م زین و له گام
 به راو و رد جه قه صر جو بریل ئەمین
 ئەلیسه ی جه ننه ت هه م سه رج زه رپین
 زین زه به رجهد ، ریکاب جه وه هری
 ته که لتوو حەریر ، قه لتاق عه نبه ری
 عینان بافته ی زه ر ، له گام زه ر نیگار
 نه پشت بوراق دهردهم کهرد ته یار

در وصف ترکیب براق (۲۰)

چون ئیسم بوراق ئامان به میان
 جائیزه ن وه صفش بکه روون به یان :
 گه رده نش جه له عل ، فه ر قش یا قووتی
 جه ناح زه به رجهد ، سورین زمرووتی
 سه ر نهوع به شهر ، گه رده ن خه رووسی
 شکه م ئاهو وهش ، دو مش طاوسی

(۱۹) مه به ست له (سجوود) لیره دا کورنووش بردنی مه منوونی به نهک سو جده ی په رستن .

(۲۰) واته : باسی چۆنیه تی براق .

سینه بهر فہراغ ، خالیہ مہملوو
 دہوندہ چون باد ، ناطیق و خوش بوو
 میان لاغری ، پشت کورت ، سورین خری
 سیم ساق باریک ، بہرق سم جہ دور
 ریجلہین موقہو و ہس مو حکم دوو زانوو
 گوی دوو رانش گرد چون ران ٹاہوو
 رشتہی ذات حق ، شای (ذوالجلال) ہن
 رای یہک ساعہ تش یہک ہزار سالہن
 جہ نہ شیب و کو ، جہ وادی و صہحرا
 پوشت راست و مو حکم بوراق حہ مرا
 جہ لوظف حہ ققہن خہلقندہی بوراق
 چوون مہ بو و ہ صفش (فہقی) بہ ٹہ وراق
 یا رہب ریژان کہر سہیل صہلہوات
 بہر نہ بی ہہر رۆز ، رۆزی صہد مہ رپرات
 مہ قام مہ حموود و ہ نہش کہر عہطا
 مہ قصہ دس جہ بہین ٹہ قران کہر ٹہ دا
 جو برہ ٹیل ٹہ سباب بوراق کہرد تہ مام
 کہردشان پہرواز ہہردوو پہی مہ رام
 غلوو کہفت نہ بہین تو کاخ فہلہک
 نیشت نہ زہلزہلہ سہ ما تا سہ مہک
 فریستان فہرش بہ ٹہ مر باری
 مہ ٹموور بین بہ کار مہ شعہلہ داری

یه کسه ر نژوول که رد چه نی شه مع نوور
رووی زه مین مه شعهل نو ما بی چون طور

فریشته ی فه له ک جنوود زه مین
صه فدان نه سه لام (سید المتین)

جه (بیت العتیق) تا (بیت الاقصی)
رای مووری نه بی گوزهر کو به را

در بیان چگونگی تفاوت بین حضور انبیا و اولیا (۲۱)

نوقطی هه ن ئینجا بکه روو به بیان
تا که مه علووم بو پهری سامیعان :

وه صل نه نبیا هه م جیسم و جانان
پهری نه ولیا جانو جانانان

مه راتیب دارو جیسمی وه صل (۲۲) یار
خه لیل که و کب دی ، مووسا شوعله ی نار ،

نه بی نه حوضوور نه بان موخته ل
ثابتهن جه حال نه حوال نه ووه ل

نه ماما نه ولیا جه حین حوضوور
سه ر مه دو لیشان ، موخته لیبی شوعوور

وه لی به نیسه ی ئیمه (۲۳) ته مامه ن
به نیسه ی نه بی ناقیص و خامه ن

-
- (۲۱) واته : باسی جیاوازی نیوان پیغه مبه ران و وه لی یه کانی خوا .
(۲۲) جیسمی وه صل : گه یشتنی که به له ش بی .
(۲۳) له ده سنووسه که ی (م) دا نووسراوه (بی نیسه ایمه) . ئیمه نه وه مان
به لاهه راست بوو که خو مان نووسیومانه .

ههم پهی ئەولیا فەر قەن بەی حیساب
بەعضی پیداری ، بەعضیشان جە خواب

بەعضی ئەولیا جە هەدد ئیکمال
ههم با حق داران جەواب و سوئال

غەوث و بایەزید ، ههم (ابن العرب)
شەمس و مەولای رۆم جە قورب مەطلب

جە وەقت حاصل تەجەللای جەلال
دەر (۲۴) مەبین موختەل ههم مامان بە حال

هەرچەند جە مەستی تەجەللای لایقا
مەکردن ئیظهار جە حین فەنا . . .

چونکە تۆشایین غایە و یلایەت
لەفظ (انا الحق) نەکردن عادت

بێچارە (مەنصور) بی پەردە ی حیجاب
لەفظ (انا الحق) بە حق کەرد خیطاب

پایەش ناقیص بی ئەو وەلی مەغفور
نەتاوا ئەسرار حق کەرۆ مەستور

جە حق بی مەنصور کەردش (انا الحق)
ههم حق بی جەزاش بە دار بی مولحەق

نازکەن (فەقی) ماددە کەر خامۆش
تۆ هێمان خامی دل ماوەر بە جۆش

---

(۲۴) دەر : لە دەسنووسەکانی بەردەستمانا بەم جۆرە نووسراوە (در) . بۆمان
راست نەکرایەو مەبەست لێی چی یە ؟

دهرياي عيلم حهق كهس نه به ردهن پهي
 ته حقيق مادده پهي كهس نه بو طهي
 ههركهس عاقلهن جه سهر دارو هوش
 به شهرع غه رپاي نه بي بدو گوش
 نه رجان جه ناح گرد جه خوف و رجا
 مومكينهن پهي حهق طهريق هودا
 بهر نوور جه مال (ختم المرسلين)
 رهوان كو دروود به صيدق و يهقين
 يا رهب به قهدهر ههر دهر دو دهوا
 بهر موحه ممد بو سه لام و نه نا

**در بيان چگونگی بانديرون رفتن جبرئيل
 و بيدار شدن سرور کائنات در خواب (۲۵)**

شي پهي نه ندهروون جو بريل نه مين
 ديش كه ها نه خه و (ختم المرسلين)
 مالا دهست و پاش به حوجب و نه دهب
 بيدار بي جه خاو هاشمي نه سهب
 به شهرت (۲۶) ته عظيم سه لام و نه نا
 عه رض كه رد نه حوضوور نبوهت په نا :
 ذات (ذوالجلال) ئينتظارتهن
 په ري لامه كان طه له بكارتهن

-
- (۲۵) واته : باسي چؤنيه تبي چوونه ژووره وهي جو بره ئيل بو ناو حهره م و بيدار
 بوونه وهي پيغه مبه ر له خه و .
 (۲۶) به شهرت : له ده سنووسه كه ي (م) دا به م جووره نووسراوه : (بشرت) . له بهر نه وه
 كه پيشان (شهرت) به (شرط) نه نووسرا نه گونجي نه مه ي ئيره (بشرت)
 بي ، واته : مزدهت بي .

ٺه لپيسه ي جه ننه ت هم ٺا يه ي ٺيسرا
 ته قديم بي جه پيش (سيد البشري) (٢٧)
 هم نه حوضوورش يهك ته شت جه زهر
 ٺيريق جه وههري ، مهملو و جه كه وٺهر
 جه به عضي راوي وه ي طهوره ن خه بهر
 هم شق صه درش ٺه و شه و بي مه گهر
 به ميزان عقل چون په ي حوضووره ن
 ته جديدش ٺه و شه و خه يلي ضهرووره ن
 سا چون موحه ممد (عليه الصلاة)
 جيسمش ته طهير بي طه هوور كه رد حيات
 هم غه سل ، هم وضو و ، هم بي موله بيه س
 هم نه سوجه ي شوكر قديم ٺه قده س
 هم عشق نه صيحه ت ، هم نه شئي ويصال
 هم وه جدو هم سوكر ، هم ذه ووق و هم حال
 هم سرور رؤح ، هم طاهيري تن
 هم شه عشه عه ي شه ووق ، هم قلب ره وشه ن
 جه بين وه حوججه ت (اولوا العزم) هوه
 ده ماغ به عوشره ت باده ي به زمه وه
 باهو و به نوسخه ي عه دو و به نده وه
 قامه ت وه خه رقه ي مه رد ٺه فگه نده وه

---

(٢٧) مه به ست له (سيد البشري) ، كه واته شاي هموو مزده يهك ، مزده ي
 گه يشته به حوزووري خوا . دووريش ني به (سيد البشر) بي هه رچه نده
 نيوه به يته كه له نك ٺه بي .

جه مال وه جيلوهى جان ستانه وه
 كهف وه جورعهى جام دوو جيها نه وه
 گيسووى ميشكينش نه گهردهن چين چين
 چين نه و بى چين بهرى كهرد جه دين
 عهينهين شه هلاش مه ستيش مه دامه ن
 نه ظه رش ئيكسير زومرهى ئيسلامه ن
 قهوس حاجيهين سهيف خوونريزه ن
 موژه رستهى خوون شاه پهرويزه ن
 رموز زه مين (سماوات العرش)
 جه له وحهى ضه مير مونيرش بى نه قش
 حوسن موصطه فا جه حوسن يووسف
 نه مله حتر جه لاي نه هل ته صه ووف
 پهى حوسن يووسف ئيد بى ئيفتيخار
 زه نان ميصرى پهيش بين خريدار !
 نه ر يووسف مه جبوب صينف به شه رهن
 موحه ممد حهيب حه بى داوهره ن
 يووسف جاذيبهى حوسنش زيبا بى
 موحه ممد حوسنش موعجيز نو ما بى
 موعجيزهى جه مال (سيد الانام)
 ئيد بى نه ر هه ر كهس جه نه هل ئيسلام
 هه ر كه كهرد به نوور جه مالش نه ظه ر
 نازاد بى جه نار شه رارهى سه قه ر

شوعلهی جه مالش جه نه‌زدیک و دوور
 ههم پۆ گران بی ههم شه و ده‌یجوور
 مه‌روین جه جه‌ضره‌ت عایشه‌ی جه‌مرا
 شه و ده‌رزیم گوم که‌رد بی نوور چرا
 جه قایی جه‌مال نه‌بی دا نه‌ته‌ر
 به شوعله‌ش ده‌رزیم ناوهرد به نه‌ظه‌ر
 (فه‌قی) نه‌وصافش نه‌بو ته‌مام
 به‌ر موچه‌مه‌د بو صه‌لات و سه‌لام
 یا ره‌بی به وه‌زن ته‌لج کو‌ساران
 میقدار تگرگ ، قه‌طه‌رات باران
 به میزان نوور عیلمت جه قودره‌ت
 دروود به‌ر موچه‌مه‌د نه‌بی بی ره‌حمه‌ت

**کیفیت سوار شدن حضرت خواجای کائنات بر براق
 و راهی شدن به بیت المقدس (۲۸)**

قیام دا وه قه‌د نوور ئیلاهی
 دا نه‌ جقه‌ی تاج فه‌ر هوماپی
 بیروون بی جه نه‌رک شه‌فیع مه‌حشر
 که‌ردش جه‌مد حق شه‌ه‌نشای نه‌کبه‌ر
 لوا په‌ی بوراق شای عالی جه‌ناب
 ده‌ست دا نه‌ قه‌ربۆز ، قه‌ده‌م به‌ ریکاب
 بوراق جه‌و ده‌مدا که‌ردش ته‌وسه‌نی
 ویش که‌رد به‌ سه‌رگه‌رد شاه مه‌ده‌نی

---

(۲۸) واته : چۆنیه‌تی سواربوونی گه‌وره‌ی هه‌موو جیهان که سواری بوراق
 بوو به‌ره‌و به‌یتولوقه‌ده‌س که‌وته‌ری .

مه ره قصا جه ددور شای هوما یوون فەر
 چه سرت دا به ره قص ناهوان بهر
 سالار که ونه ین صادر که رد فەرمان
 خیطاب که رد به ئیسم (أشرف الحيوان)
 مه ره چیشهن قه صدت نهی هه ننگامهی کار
 چون بهرق لامیع نه داری قه رار
 حهق پهی رکوویم به داوان دهو
 توش رهوان که ردهن پهری من ئیمشه و
 ها ئیسته وهی طهور مه که ری هه راس
 ویت که رد به وه حشی ، من وه عام ناس
 ئاما به جواب بوراق ناطیق
 عرض که رد نه حوضوور سه یید صادق
 جه وساو ه ئیسمت به خهط قودرته
 دی یه نم به چه م نه قاپیی جه نتهت
 موقابیل (۲۹) چهنی ئیسم ذات (الله)
 جه خه للاق ویم داروون ته مه ننا
 جه و سارای مه حشه ر قصوور جه ننا ت
 راکیب من بو خوا جهی کائینات
 چونکه کیشانم سزای هه ر مه راق
 عه طا که رده نم یه ک عه هدو میثاق

(۲۹) مه بهستی له (موقابیل) نه و دیه که ناوی له گه ل ناوی خوادا هیئراوه ،
 نه گینا پیغه مبه ر ئاده مزادو خوا پهروه رد گاره و به رابه ری یه ک نین .

نیازم ئیدەن جە (کشف الکرۆب)
 غەیر جە من هەنی نە کو بە مەر کووب
 عەهدش عەطا کەرد سەید لەولاک
 پا دا نە ریکاب ، بوراق نیشت نە خاک
 شەمس ریسالەت نیشت نە خوان زین
 ئاهیستە بوراق خیزا جە زەمین
 (فەقی) هەرچی هەن جە فەیض عەشقەن
 عەشقەن جە ئوموور کاران سەرمەشقەن
 یا رەبیبی بە وەزن جوملە ی نارو نوور
 بە جەمع ئەحیاو ئەموات قوبوور
 بە وەزن جە ماد جیبال و توراب
 بەر موخەمەد بو دروود بی حساب
 جو برەئیل یە مین ، میکائیل یە سار
 ئیسرافیل جە پیش بی بە جلەودار
 عیزرائیل بە ئەمر حەیی داوهری
 مەشغوول بی بە کار غاشیەداری
 مەوکیب ظەفەر کەو کەب بی راهی
 ئاما بە جونبوش تا گاهو ماهی
 نە چەهار طەرەف کیران تا کیران
 جنوود زەمین و زەمان بی رەوان
 جە پیش سالار حیشمەت پەناهی
 کیشان درەخشان حەمد ئیلاهی

شه مداران چه پیش شای صاحب مه قام
 به رز که ردن گول بانگ سه لات و سه لام
 زه مین چه سه سرت نیشته نه زه لزه له
 سه ما چه سه ماع کیشا هه له له
 یاوا به هه ر جا حامیدو مه حموود
 جیبال نه قیام ، نه بات نه سجوود
 چه که و که بهی به زم شه مس ریسالته
 شفق بی کیرای به زم شاهان چه خه جله ته
 فیرعه ونان نیلی نه مروودان وه بهق (۳۰)
 خوسره وان به تیغ موعجیزهش بین شفق
 هیره قل بی ره قه م ، که یانی ته باه
 سه د چون سکه ندر چا کیره نه ی جا ه
 خضر چه یاتش ره وشه نه که رد ظولمات
 که یخوسره وه چه کوه و یقارش بی مات
 رومی موسه خخر ، ساسانی فیرار
 چه بهش بی وه عه بد ، هیندی خاکسار
 فه له که نه سجوود ، مه له که نه سه لام
 سه مه که نه سه سرت ، خه سه که نه قیام
 نه و شه و میعراج خواجای کائینات
 نه فضله تهر چه قه در (لیله البرات)

(۳۰) مه بهستی له وه یه فیرعه ون له نیلدا خنکاوه وه نه مروود به وه مردوه که میشووله یه که چوه ته ناو کونه لووتی و بوی دهر نه کراوه و پینی مردوه .

نه شه‌عشه‌عه‌ی شه‌وق قیندیلان نوور
 صه‌د چون سوله‌یمان مه‌نمانا به‌ موور
 نوقطه‌ی قه‌درشان بکه‌روون به‌یان
 تا‌که ئیقناع بان زومره‌ی سامیعان :
 سوپای سوله‌یمان ئه‌ر جینو و وه‌حشهن
 موحه‌مه‌د سالار فریشته‌ی عه‌رشهن
 ئه‌ر ئه‌و رای دوو ماه به‌ یه‌ك رۆ لوان
 ئید به‌ یه‌ك له‌حظه‌ هه‌فت فه‌نه‌ك پییمان
 شه‌و دئرو را دوور کوتا که‌ر که‌لام
 به‌ر موحه‌مه‌د بۆ صه‌لات و سه‌لام
 طه‌وق طه‌مطه‌راق ریساله‌ت په‌نا
 به‌ (طرفه‌ العین) یاوا به‌ ئه‌قصا
 ئه‌نیاو رۆسول یه‌کسه‌ر نه‌ پیشواز
 صه‌ف دان نه‌ سه‌لام شاه‌ سه‌رفراز
 پیا بی جه‌ زین قوره‌یشی نه‌سه‌ب
 جلووس بی نه‌ ته‌خت شاه‌ موئه‌ده‌ب
 به‌عضی به‌ (یا أخ) ، به‌عضی به‌ (ابنی)
 که‌ردشان خیطاب به‌و شای مه‌ده‌نی
 جه‌ دمای مه‌رحه‌باو ئیجرای مه‌حه‌بیه‌ت
 راست که‌ردن قیام صه‌لات سوننه‌ت
 (مأذوناً) شافیع بی به‌ پیشه‌وا
 ئیقتیداش که‌ردن زومره‌ی ئه‌نییا

زيادىي شهرهف نهى جا مه علوومهن
 خه لف بى ئىمام ، سه لف مه ئموومهن
 نه واچان يه ضيدد عه دلان جه ئيلا
 پدير مه ئموومهن ، پسر پيشهوا
 حه ديث قودسهن ، قه ول سه مه دهن
 (أول الخلق) نوور نه حمه دهن
 يه قينهن جه لام نه حمه د تا نه حه د
 فه رقه ن جه مابه ين يه ك ميم جه سه د (۳۱)
 هم هه ن نه ديلا (۳۲) جه سه هوو ئيغوا
 جه يه قين ، صه بر ، طه له ب و ره زا
 ته رك نه ده به ن په رى من (بالكل)
 ته حقيق عه مه ل نه نياو روسول
 وه رنه چون نه حمه د كئى به موشته رى
 هه رده م مه فه رماش (الفقر فخرى) ؟

(۳۱) واته : جياوازيي نيوان دوو وشه ي (احد) كه ناوى خوايه و (احمد) كه ناوى پيغه مبه ره پيتى (م) ه كه وهك جه سه ده . به كورتى مه به ستى له وه يه كه يه زدان مادده نى يه و ويئنه ي نى يه و پيغه مبه ر مادده يه .

(۳۲) له نوسخه كه ي (م) دا نووسراوه (اويله) . ئيمه به م جوړه مان راست كرده وه و هه رواش مه عناي به يته كه دئى ، چونكه (نه ديلا - ادلة) جه معى ده ليله و ده ليلى واش زوره پايه ي پيغه مبه ريتى له پايه ي خوايه تى جوئى نه كاته وه ، وهك له به يته كه دا و تراوه ، وهك نه وه كه پيغه مبه ران له وانه يه سه هو بكه ن و شتيان له بير بچيت و ناچارن سه بر بكه ن و دان به خو ياندا بگرن و داواي شت له خوا نه كهن و به به شى نه و رازى نه بن و هه موو نه م سيفه تانه ش كه م و كورتى نه گه يه نن .

مه به ستى (فه قئ قادر) له ئيفواش گومرا بوون و هه لخه له تانه نهك گومرا كرن و خه لك هه لخه له تاندىن . مه شهووره حه زره تى ئاده م كه له به هه شتدا بوو شه يتان هه آي خه له تاندى گومراي كرن و گه نمى پئى خوارد .

حەق کۆھ قوبەیس پەریش کەرد بە زەر
قەبوولش نە کەرد شای صاحب مەغفەر

مناجات مؤلف (۳۳)

(فەقی) فرصەتەن نە ی وەقت و مەقام
بنال نە دەرگای حەیی لایە نام ..
بە عەظیمی ویت عەلیم دانا !
بە جەمەع خاصان ئەو شەو جە ئەقصا (۳۴)
عەفوم کەر جە زەنب ، زەلیل و ماتم
هەم جە قەید و بەند بەدەر نە جاتم
یا رەبی بە وەزن نوور عەظەمەت
دروود بەر موخەمەد نە بی بی تەوبەت
ئەدا بی نوماز بە وەجد و سەماع
(صاحب البراق) بکەردش وەداع
تەفریق بین جە هەم ئەنبیا تەمام
سەلام دان بە نوور شای صاحب مەقام
سوار بی بە زین موجب مورسەل
بوراق هەوا سەند پە ی سەمای ئەووەل
موبەررا جە کەون بەرشی جە مەکان
ئازاد بی جە قەید مروور زەمان
دل جە کودووردت حەسەرت کەرد تەهی
ئیشبات بی خولقش جە نوور وەجھی

---

(۳۳) واتە : پارانەودی دانەری کتیبە کە . شایانی وتنە ئەم پارانەووە ئەوانی
پاشەووەش هەموو تیپەلکیشن ، چونکە هیشتا باس هەر باسی میعراجە .
(۳۴) مزگەوتی ئەقصا .

فهوج قودسی یان که ردن ئیستیقبال
که ردن نوور نه فشان شای هوما یرون فال

نه و دورر یه تیم جه به حر سو فلا
موجه و ههر که رد تاج عهرش موعه لالا
به رشی جه یه که م ، جه دووهم گوزه شت
سه ر دا جه سی یه م دیا به گول گه شت

رسیدن نبی باویس در آسمان سیم در خواب (۳۵)

دی شه خصی جه خاو ها نه سیم کاخ
بوی عه شق نه بیش ماما نه ده ماخ
فه رماش : (یا آخی !) نه ی شه خصه چیشه ن
دیاره ن جه عه شق ئیمه دلریشه ن
واتش : یه عاشق (قهره ن) مه قامه ن
قو طب یه مانی (ئووه یس) ش نامه ن
پۆسه ن ئیراده ی پادشای نه عظم
جه ی دنیا ی ده نی نه وینۆت به چه م
نه و ههر یه ند به دین تو ئیحتیا جه ن
زانان تو ئیمشه و مه یلت میعراجه ن
په ری دیده نی به ند طه ر یقه ن
ئیسته ها نه خاو غه فله ت غه ر یقه ن

---

(۳۵) واته : باسی گه یشتنی پیغه مبه ر به وه یسی قهره نی له ئاسمانی سیهه م و
وه یس له خه ودا بوو . وه یسی قهره نی له ناو کوردا به وه یسی مایده شت
مه شه ووره ، چونکه مه رقه دی له وئی یه . ئه م بابه ته له ئایینی ئیسلامدا
هیچ بنه ره تیکی نی یه .

مناجات مؤلف

يا حهق به حورمهت شاه مهدهنى
به سۆز سينهى (ويس القرنى)
عهفوم كه رجه ذهنب ، ئيسان كه ر ئيحسان
عوقدهى دارهينم حهل كه ر به ئاسان
ههم قهلبم به خوب نه بى بكه ر شاد
زياد بو جه لام جه ئاباو نه جداد
فهقى واجبه ن په ي نه هل ئيسلام
په وان كه ن هه رده م سه لات و سه لام
يا ره ب به ميزان به حر پرووى زه مين
عه طا كه ر دروود به ر طاهاو ياسين
سا چون موحه ممهد (عليه السلام)
هه ي كه ر نه بوراق ده ونده ي تيز گام
بريقه ي بوراق چون به رق لاميع
به رشى جه سى يه م ، گوزه شت جه راييع
هاى شوماره ي چه رخ چه تر نه طله س گوون
هاى نه شئه ت عه يش (مما يشتهون)
هاى باده ي ته وحيد ، هاى وه جد ئيلهام
هاى عيشوه ي هاتيف ، هاى سه يجه ي ناكام
هاى ئاهه نك به زم ، هاى گوشادى دى
هاى مه حياى جه سه د ، هاى حهل موشكل
هاى زه لزه ليه كاخ ، هاى زه مزه مه ي ذه وق
هاى مه زه ي مه ذاق ، هاى شه عشه عه ي شه وق !

های شنۆی جه ناح ، های کهشف برووج
 های سهیر سه ما ، های هه وای عرووج
 های فهوج مهلهک ، های مهوج ئه نوار
 های ره شحهی دهروون ، های حضور یار
 کیشان دره فشان دره خشندهی نوور
 تا په ردهی په نجه م جای (بیت المعمور)
 پیا بی جه زین خواجهی کائینات
 شی پهی ئه ندهروون به عهزم سهلات
 پهی سه لای حاجات به ستشان قیام
 مهلهک موقتهدی ، ئه حمده بی ئیمام
 دوو ره کعت نوماز ئه دا که رد نه و جا
 جه دمای سه لام نالا به (الله)
 دو عای ئامورزش ئوممهت به یه قین
 ئه و نه ته مه ننا ، مهلهک نه ئامین

مناجات

(فهقی) نهی جادا بکه ر موناجات
 بنال نه ده رگای (قاضي الحاجات)
 یا حهی به حورمه رت ئه و وهقت و سهعات
 به ندهی پر گونا ه بدهری نه جات
 هه م کودروون ذنب باره ن به گه رده ن
 هه م شه رمه ساریم جه حه د ویه رده ن
 هه م غوفران ذنب هه م عه طای ئیمان
 هه م ره هایبی به ند نهی چاه زیندان

به شق ذات ویت ره ئووف له طیف
 هر سنی عطا کهر بهی به ندهی ضه عیف
 یا ره بی ! نه نوار دروود بی حساب
 بهر موحه ممد بوو ، بهر ئال و نه صحاب
 به حورمهت نوور شاهیدو شه فیع
 هم بهر ئیمه بوو ، کیشانم ته صدیع
 سا دوغای نه بی یاوا به خیتام
 سوار بی سه یید بی سه برو ئارام
 جه توندیی بوراق قووهی پهرو بال
 نه سه د بی زوهره ، سونبوله پامال
 طلوع کهر د که و کب نه جی یو صه فی
 عطارید سه رسام ، سه ره طان خه فی
 جه وزا موشته ریی نوور جه مالهن
 دهلو نه چه سرهت ئاب ویصالهن (۳۶)
 میرپریخ نه عه قه رب زوحه ل زه بوون بی
 جه دی و فه رقه دان که یوان نگوون بی
 چون ته رکش نه قه وس قه ضاو قه ده ر بی
 ذوو ذه نه ب به سته ی میخ خه طه ر بی
 نه ور نه سه مه ک ماند ، بهر پره (۳۷) بوریان بی
 به هرام نه میزان شه عرا چه یران بی

(۳۶) کوکردنه وهی (دهلو) که بهمه عنا دو لکه یه له گه ل (ئاب) وینه یه کی ناسک و جوانه .

(۳۷) مه به ست له (بهر پره) که بهمه عنا به رخه (حه مه ل) ه که ناوی یه کی که له بورجه کان و له به هاردایه .

ثوره بیا مه سرووع ، سو هه یل بی غرووب
 موختهل بی به نات نه عش نه پاکووب
 بوراق به قووهی جه ناح دا نه هیب
 مه ه که رد وه پانال ، خورشید به رکیب
 سه رته وق عه له م سیلسیله ی خاتهم
 جه شه شه م گوزه شت ، سه ردا نه هه فته م
 جه سه رای هه فته م به نه مر قودرته
 شه مس نبووته به ردن په ی جه نته
 جه سه حرای مه حشر میزان و حساب
 گوزه شت جه دۆزه خ صیراط به شیتاب
 نه هران و حه وضان ، جه ننا ت و قو صوور
 کورسی ، خه یمه گاه ، خیابان و حوور
 ته حت و فه وقانی هه شت قیطعه ی به هه شت
 طووبای نه مری په کسه ر که رد گول گه شت
 حاصل بی به رزه خ به عیلم له دون
 « ما تشتهي النفس ، تلذ الاعین »

بیان عقیده اهل معتزله و قول باغیان در این امر (۳۸)

به عضی عوله ما هه ن موخته زیله
 به زه عم ویشان به سته ن مه سه له

---

(۳۸) واته : باسی باوه ری موخته زیله و قسه ی نه م یاخی یانه له م پروه وه .
 له م بابه ته وه به پیویستی نه زانین بلیین که وا نه هلی سوننه ت لایان وایه
 به هه شت و دۆزه خ هه ر له ئیسته وه هه ن و دروست کراون و ناماده ن ،
 به لام هه ندی له تا قمی موخته زیله لایان وایه له مه ولا دروست نه کرین .
 هه رچۆن بی شیوه ی قسه ی فه قی قادر له شیوه ی گفتوگۆی زانایان
 ناچی و نه نه بوو به م جووره قسه ی بکر دایه .

مه و اچان جه ننهت نه و مولك نه عظم
تا نه لئان خه لقس نامان به ره قه م

چون جه بزور گيش حق كه ردهن صيفات (۳۹)
نسه بو گونجاش جه توي مومكينات

رووشان سيا بو نه و موغته زيله
سا چون جه قورئان داريم نه ديلله

نه وسا مه وجود بي نادم نه جه نئات
خو هر باقى بين جومله مومكينات

سهير كه ن جه قودرته (رب العالمين)
ئيس و جين چطه ور مه خلوق نه زه مين ؟

كي هه ن بينو يه ك جه جينى يان
يا جه ذور ريبات ئيبليس و شهيطان

نه و كه س گونجا كه رد روخ جه توي قالب
هيچ كام نه هيچ كام نمه بان غالب

هه م موقته ديرهن فاعيل موختار
جايي پهي جه ننهت كه رو ئاشكار

يا نه جه وف عرش قاط قاط چون كيتاب
يا لهف چون مه لفووف طومار به حساب

سهير كه ن پهي ته كذيب موغته زيله ي خه ر
چطه ور بي ئيشتات جه نئات و سه قهر !؟

---

(۳۹) ئيشاره ته بو ئايه تي « وسارعوا الى مغفرة من ربكم و جنة عرضها السموات
والارض اعدت للمتقين . آل عمران ۱۳۴ » .

موخیر صادق خواجای کائینات
ها ئیسته چطهور گیلیا نه جهنات ؟

(فہقی) حیکایهت خامان کەر کوتا
سهلام دەر به رۆح (عروة الوثقی)
یا رهبی به وهزن جومله مومکینات
بهر نهبی و بهر ئال نهبی سهلهوات

جه لوای نهبی برانه کهلام
بهر نهبی و بهر ئال نهبی سهلام

رسیدن حضرت رسالت پناهی بسدره المنتهی (٤٠)

کیشان مهلائیک عهلهم پهی بالآ
تا هدد سیدره پای عهرش نهعلا
دهرلهظه بوراق مهلهک بین پال (٤١)
نهمه ند جه لاشان قووهی پهرو پال
به غهیر نهبی ههر چوار موقه پرهب
نهتاوان یه کئی بهیۆ جه عهقب
جه و دهم ئیسرافیل جیا بی جه صف
جه نهوار فهرش بهراوهرد رهفرهف
پایهی نهرده بان جه نوور مونهققهش
یهک سهر جه سیدره ، یهک سهر بهند فهرش

(٤٠) واته : گه یشتنی پیغه مبهر بو (سدره المنتهی) . نهم سهرباسه له نوسخه
(م) دا به تهواوی چوه تهوه و ئیمه له بهر رووناکیی نوسخه (ح)
نووسیمانوه .

(٤١) له نوسخه (ح) دا نووسراوه (پامال) .

پایه‌ی نه‌وو‌ه‌ئ‌ش زیاد بی‌جه گام
که‌ردش ته‌فه‌ک‌کور (سید الانام)

رسیدن روحانیت حضرت غوث آنجا بحضور حضرت رسالت پناهی
علیه السلام (۴۲)

به‌جانب‌و‌س‌ه‌ر ویش که‌ردش نه‌ظ‌ه‌ر
شه‌خصی‌دی به‌چه‌م موج‌ه‌ل‌ل‌ای نه‌ن‌و‌ه‌ر
نه‌ج‌ای ته‌عه‌ج‌ج‌وب‌جه (أخی) (۴۳) په‌رس‌ا
یه‌ر‌و‌ح کامین نه‌بی‌یه‌ن نه‌ی‌جا‌؟!

وات : (یا سیدی !) ه‌ه‌م‌جه‌نه‌سل‌ت‌و‌ن
نه‌تی‌جه‌ی‌حه‌سه‌ن صیفاتش بی‌ش‌و‌ن

به (عبدالقادر) مه‌نش‌و‌وره‌ن نامش

(غوث الأعظم) ه‌ن‌پ‌ای‌ه‌و‌مه‌قامش

جه‌ته‌ئ‌ریخ (عشق) (۴۴) مه‌ی‌و‌به‌دنیا

دین‌مو‌ینت‌مه‌که‌ر‌و‌ئ‌یحیا

فرصه‌تش‌ز‌ان‌ان‌ته‌ن‌ه‌ایت‌نه‌ی‌جا

به‌ئ‌ه‌د‌ای‌خ‌زم‌ه‌ت‌ته‌ح‌صیل‌کو‌ر‌ه‌زا

بو‌سا‌جه‌بینش ، وات : (یا ولدی) (۴۵)

د‌و‌ش‌ده‌ر‌به‌قه‌ده‌م‌نو‌ور‌سه‌رم‌ه‌دی

(۴۲) وات‌ه‌: گ‌ه‌یش‌تنی‌گیانی‌حه‌زر‌ه‌تی‌غه‌و‌ث‌له‌و‌ی‌دا‌به‌خ‌زم‌ه‌تی‌پی‌غه‌م‌به‌ر . .

ئ‌ه‌م‌باب‌ه‌ته‌ش‌یه‌کی‌که‌له‌و‌ئ‌ه‌فس‌ان‌انه‌ی‌خ‌را‌و‌نه‌ته‌سه‌ر‌باب‌ه‌تی‌می‌ع‌راج .

(۴۳) مه‌به‌ست‌له‌(أخی)‌حه‌زر‌ه‌تی‌جو‌بر‌ه‌ئ‌یل‌ه .

(۴۴) (عشق)‌به‌ح‌ی‌سابی‌ئ‌ه‌ب‌جه‌د‌ئ‌ه‌ک‌اته . ۴۷ که‌س‌آلی‌له‌د‌ای‌ک‌بو‌ونی‌حه‌زر‌ه‌تی‌غه‌و‌ث‌ه .

(۴۵) فه‌قی‌ق‌ادر‌پ‌یش‌ان‌باسی‌ر‌و‌ح‌انیه‌تی‌حه‌زر‌ه‌تی‌غه‌و‌ثی‌کرد ، که‌چی‌ل‌یره‌دا‌باسی‌ئ‌ه‌وه‌ئ‌ه‌کا‌که‌پی‌غه‌م‌به‌ر‌زه‌لام‌ی‌کی‌به‌چ‌او‌دی‌وه‌و‌نا‌و‌چ‌ا‌وانی‌ما‌چ‌کرد‌وه‌!

خه م کهرد قامه تش په ی شاه سه طوه ت
ویش کهرد به مه حمل کو گای نبوه ت
دهر لاد جه پایه ی ره فره ف بی ره وان
هم موقه پر ره بان چه نیش به ده وان
خیطاب کهرد به غه و ت سالار که ونه ی ن
فرماش : نه ی فرزه ند (غو ت الثقلین) !

دوشت بی مه حمل قه دهم نه بی
قه دهم ت شامل دوش هر وه لی
هر وه لی قه دهم یه ک نه بی دارو
تو هم جه قه دهم من نه بتی نارو
وه قتی ته وه للود (عبدالقادر) بی
جای قه دهم نه دوش راستش ظاهر بی (۴۶)
جه لای به عضی حین رکوب بوراق
مه سئه له ی نه بی و غه و ت بی ئیتنیفاق

مناجات مؤلف

یا حه ی به حورمه ت ره سوول خاتهم
به شه ره فناکی نه و (غو ت الاعظم)
هر چه ند گونا هم نه دارو پایان
به نیسبه ی عه فوت به قه طره ره وان
ئیحسان کهر وه نه م ئیمان کامل
هه نی نه که روون خه یال باطل

---

(۴۶) نه م قسه یه ش هیچ بناغه یه کی له ئایندا نی یه .

ئازاد بام جه نار شهراره‌ی سه‌قه‌ر
 رده‌ها بام جه‌ی به‌ند زیندان خه‌طه‌ر
 (فه‌قی) سا به‌سه‌ن کار نه ته‌عجیله‌ن
 نه‌بی جه پایه‌ی ره‌فره‌ف ته‌عطیله‌ن
 هه‌م ره‌وانش که‌ر هه‌م پیش دهر سه‌لام
 هه‌م موخته‌صهر که‌ر ته‌فصیل که‌لام

کیفیت راهی شدن نبی از رفر ففرش (۴۷)

چون یاوا به ففرش نه‌بی بی ره‌حمه‌ت
 هه‌ر چوار موقه‌ر رده‌ب حاضر جه خدمه‌ت
 قه‌دهم دا نه ففرش ، ففرش که‌رد حه‌ره‌که‌ت
 جبریل وات جه تو جویهد (۴۸) به‌ره‌که‌ت
 قه‌دهم جه نه‌عله‌ین بکه‌ر ته‌باهی
 بیوسو قه‌دهم (نبی الله‌ی)
 دهرلاد موصطه‌فا سالار که‌ونه‌ین
 ته‌هی که‌رد په‌ی ففرش ریجله‌ین جه نه‌عله‌ین
 میزان که‌ن حورمه‌ت موصطه‌فاو موسا
 ئید جه عه‌رش مه‌خلووع ، نه‌و طور سینا
 موسا « یاربی ارنی » که‌رد ته‌له‌ب
 « لن ترانی » بی حاصل مه‌طلب

(۴۷) واته : چۆنیه‌تی که‌وتنه‌ری پیغه‌مبه‌ر له ره‌فره‌فه‌وه بو ففرش . ئه‌م
 سه‌رباسه‌ش له ده‌سنووسه‌که‌ی (م) دا زوربه‌ی رویشتبوو و له‌به‌ر
 ده‌سنووسه‌که‌ی (ح) نووسیمان‌ه‌وه .

(۴۸) له ده‌سنووسه‌که‌ی (م) دا (جویت = جۆیه‌ت) نووسراوه . وشه‌که
 (جۆیه‌د) ه‌و فارسی‌یه‌و واته : نه‌یه‌وی . .

سالار که ونهین خواجای کائینات
ها چون بیی ته کلیم واصل بی به ذات

شکایت مؤلف از طایفه بنی امیه (۴۹)

جه ودهمدا به نی ئومه بیهم که رد یاد
ههی دام به سردا ، ههی که رددم فه ریاد
ره سوولیی بهی طهور صاحب عیززت بو
عیززتس هه ردهم فخر میللت بو
کوگای که رهم بو ، روتبهش ره فیع بو
پهی ئوممته ویش هه ردهم شه فیع بو
وهی طهور جه سارته بیی نه ده پیشان
بیی دادی نه حق ئال نه پیشان
حه یف نه بیی که ردن پهی جیفه ی دنیا
خه طای خانه دان خیتامته په نا ؟
ناز کهن ماده ، مه کهر حیکایته
جه ره مز حیکمه ت مه کهر شیکایته
(فه قئی) یه وه عده ی قورب و یصالهن
وه صل نه حمه دو شای (ذوالجلال) هن
تو خو مه زانی نه حوالت چو ونهن !
پهی وه صل صه حرا دهروونت خو ونهن
ئه ر به یو یه کی تو که رو ئازاد
چه ند مه منوون مه بی ، چه ند مه بی دل شاد

---

(۴۹) واته : شکاتی دانه ری ئهم کتیبه له کرداری ئومه وی به کان له گهل ئال و بهیتی پیغه مبه ر .

تۆپەي وەھصل یار فانی وەي طهوری
وہی طہور نہ عذاب مہعرہ کہو جہوری
خاصہ تہو پەي وەھصل ذات قہدیمہن
قائیم و دائیم ، حەي و عہلیمہن
یہك نائش نہذذت صہد سالہي جہتنت
بئیشك مہبەخشۆ بئ موزدو میننت
سا دەي کۆتا کەر حیکایہي کہلام
رہوان بۆ نہبي (علیہ السلام)
یا رذب بہ میقدار دنیاو (ما فیہا)
دروود بہر موخہممہد نہبی بی ہودا
سا چون موخہممہد راہی بی نہ فہرش
شی پەي تہندەروون مہقامات عہرش
جہبہرووت چہنی ناسووت و لاهووت
پہردەي حیجابات ہم جای مہلہکووت
ہم عہرش و کورسی ، ہم لہوح و قہلہم
سہیر کەرد سہراسہر (صاحب العلم)
گہنجینہي تہسرار رہمز مہقامات
مہکشووف بی پەریش پەردەي حیجابات
تہوسا کەرد ویداع جہ موقہررہبان
رہو کەرد نہ رەفرہف پایہي نہردەبان
راہی بی نہو جا (سید الانام)
شی پەي فہوق عہرش بئصہبرو نارام

ههوا سه ند جه عه رش به بی واسیطة
خاریج بی جه خه ط جیهات سیته
لا بی جه مه کان ، مه کانش بی لا
په ی بیچوون جوستش ، نه چوون ته وه للا (۵۰)

در جواب سائلان گوید (۵۱)

ئه ر سوئال که ران جه لوای نه بی :
په ی چیئش تا به عه رش بی سه به ب نه بی ؟!
جه عه رش ئه علا تا به لامه کان
بی واسیطة بی ، بی ئان و زه مان ؟!
جه واب دهر : تا عه رش حه دد ئیمکانه ن
عالم ئه سباب به سته ی زه مانه ن
ئه نوار ذاته ن مولک لامه کان
نه ئه سباب دارۆ نه ئان و زه مان
وه هه م ره حم حه ق مه یلش عه یانه ن
جه ذب کوننده ی موقه رره بانه ن
وه هه م هه ر که سی یاوا به و مه کان
حیصه جه قودره ت دارۆ بی گومان (۵۲)

---

(۵۰) مه عنای به یته که به م جووره یه : که ناری گرت له جی و شوین ، شوینی
بوو به نه بوو . هه ول و جم و جوو لی بو گه یشتن بوو به خوای بیچوون ،
چونکه له جیهانی وینه داری و ماددی یات بیزارو ته وه للا بوو ، به ره و
جیهانی له طیفی و ناسکی ئه چوو .

(۵۱) واته : له وه لامی پرسیار که راندا ئه لی .

(۵۲) مه به ست له م قودره ت و توانایه ئه و هیزه یه که خوا به دروستکراوه کانی
خۆبی ئه به خشیت و ئه شتوانی لی یانی بسینیته وه ، ئه گینا له خوا به ولاره
که س خاوه نی توانای راسته قینه نی به .

يا رهب به ميقدار نه نوار صيفات
بهر نه بي و بهر نال نه بي سه له وات

(۵۳) * * *

خولاصه نه يبي ناصرو مه نصور
قهلب و قالبش بي به قوبيه ي نوور
مه نواي لامه كان بي وادي و سه حرا
بي ته ركيب و ره ننگ ، بي چوون و چرا
بي زه حمه تي پاو بي حه ره كه ي ته ن
بي نان و زه مان ، وه بي چوون و چهن
جيسم و جان نه شهوق ته جه لاي ليقا
هر يهن مه زانان ره وانهن نه را !
بيروون و دهروون نه جسام و نه اعضا
يه كسر ذا كير بين به نوطق نه لالا

رؤح نه گريه ي شهوق ، عشق نه سه يجه ي شوور
تهن نه وه جدو سوكر دل خه شيه ي حوضوور
نه ودهم نه رحمة ذات شه كووري
نوشا باده ي حيلم ، جورعه ي سه بووري
حه دهت عهدهم بي ، قيدهم دا نه ثهر
تهن ته به ريرا بي جه نه جزاي عونصور
جيسم و جان ههر دوو مونه كيس نه هم
تهن مه ستوور جان ، جان بي موجه سسه م

---

(۵۳) له ده سنووسه كه ي (م) دا سه رباسيكي بچووك له م شوينه دا بوه ، چوه ته وه .
ده سنووسه كه ي (ح) يش له م شوينه دا دوو په رهي فه وتاوه .

چه دهريای قودرەت کەرد شە ناوەری
 صاف بی نە کوسووف نەفس بە شەری
 هەم قەلب و قالب ، هەم جەستەى ئەعضا
 یە کسەر بین ناظیق ، بینا ، شەنەوا
 چە ند طە بە قەى نوور حىجابش کەرد طەى
 چە ند دەريای غوفران رەحمەتش کەرد پەى
 نەزدیک بی بە قورب وەعدە گای وىصال
 سەر دا جە نەبى زەمزەمەى ئەحوال
 قەطرە بە دەريای قیدەم بی مولحەق
 صیفات قائیم بی بە ذات موطلەق
 چون زەرپرە بە قورص خورشید کەردش لەمس
 نەمە ند جای (دوى) ^(۵۴) جە پرتەو شەمس
 جە ئەنواع مەوج تە جە لای جە لال
 وەقت بی شوعلەى نوور نەبى بو پامال
 کىریای ئەقدەس جە صیفات نوور
 حائىط کەرد جە بەین حىجاب مەستوور
 موخە مەد نە عەین ئاینەى ئەنوار
 (رأى العين) خالیق ویش دى ئاشکار
 (فەقئى) نەى جادا گوشاد مە کەر لەب
 زوبان درازی دوورەن ^(۵۵) جە ئەدەب

(۵۴) مەبەستى لە پیکهاتنى جووره (یەکیهتی) یە کە لەنیوان خواو پیغەمبەردا .
 ئەم بابەتە ئەگەر نەخریته بەر بیری (وحدة الوجود) ی ئەهلی تەصەووف ،
 لە ئایندا ریی ناییتەوہ .

(۵۵) لە دەسنووسە کەى (م) دا بە هەلە نووسراوہ (درون) .

ئەسرار غەیبەن ، ذات وەحیدەن
 پەی ھەر کار (فعال لما یرید) ەن
 (بین الحیبین) ڕەمز و ئەسرارەن
 مەلەك مەحر و مەن ، بەشەر ئەغیارەن
 نەمەند جای نەفەس مەرانی زوبان
 خاریجەن جە وەھم قیاس و گومان
 جە کیریای ذات و اھید و ئەھد
 صادر بی یەك صەوت : « قف یا محمد ! »
 بەخشا بەشارەت عەلیم دانا
 (قاب قوسین) ەن (قریك او ادنی)
 ئەحسەن (۵۶) جە ئیکمال ڕوتبە ی نبووەت
 جە قورب قودرەت دەریای عەظەمەت
 جە ھەییەت ذات ئەنواع جەلال
 چون غائب نەبی جە حال و ئەحوال
 ئافەرین جە ذات خواجای کائینات
 سا چوون تەقدیم کەرد توحفە ی (۵۷) تەحیات
 جەواب سەلام چون دا بە سوبحان
 یادئاوەری کەرد جە و دەم صالحان
 ھەم مەرەم ویش ، ھەم ڕجای ئوممەت
 چ طەور تەقدیم کەرد جە قورب قودرەت

(۵۶) وشە ی (ئەحسەن = أحسن) لێرەدا ئەداتی تەعەججوبە و بەمەعنای
 (بەخ بەخ) بەکارھێنراوە .
 (۵۷) لە دەسنووسە کە ی (م) دا نووسراوە (تفعه) . لە کوردیدا زۆر جار (توحفە)
 ئەکرێ بە (تفعه) .

صادر بی فەرمان جه (رب المعبود)
 عظام که ردهن پیت مه قام مه حموود
 ئەووو هل کەس تۆنی جه خاک بو مه حیا
 ههم تۆنی هادی و موهتهدی و هو دا
 (مأذوناً) جه من په ی رجای ئوممهت
 ئەووو هل کەس تۆنی که ری شه فاعهت
 موبه ششیر تۆنی ، به شیرو نه ذیر
 قه بوولهن رجات ، سه غیر ئەر که پیر
 ههم تۆنی سه رخیل ئەنیا ته مام
 دینت باقی یهن تا قام قیام
 ههم تۆنی مه تین ناصیح و نه صیح
 ئوممهتان تۆن مه هدی یو مه سیح
 ههم تۆنی په رحمهت په ری عالهمین
 ههم به دین تو نه سخم که رد ههر دین
 ههر کهس به قه ول و فیعلت کو عمه ل
 مه ستانو جه نهت بی موزدو به ده ل
 ههر که سی ئوموور شه رعت که رد ئە دا
 وه لی ئەو که سه ن جه ههر دوو سه را
 ههر کهس حویب توش دایم نه دلەن
 ئەو کهس جه عوقبا موراد حاصلەن
 ههر که سی بو غضت باوهرۆ نه پیش
 ئەو که سه دۆزه خ مه ستانو په ی ویش

هه ركهس به ئيستم بدۆ سه له وات
ئه و كهس ناجى بهن نه پرد صيراط
هه ركهس ئه صحابت نه شناسۆ به خاص
ئه و كهس جه دارهين نه بو خه لاص
هه ركهسى باغيض ئه ولاد تو بو
ئه و كهس نه جه ننهت مه بو ره نجه رو
دۆستانت واريث هه وض كه و ته رهن
دوژمنان تو قهيد سه قه رهن
دۆستانت ئازاد نه هه ر دوو دنيا
دوژمنان تو كه ريهو گومرا
سفره گوشاد بى جه عيلم و حيكمهت
مه ملوو بى سينه ي شه مس نبوهت
نوشا جه رومووز مه عناو ده قائيق
مه زه ي مه عريفهت باده ي هه قائيق
جه و به زم عوشه رت ، جه و كامه رانى
باقى نه مه ند هيج جه شادمانى
ذات بى زه و آل هه يى لايه نام
قه بوول كه رد رجا ، ئه دا كه رد مه رام
عه ظمهت لايق شه ئن ئه كبه رى
شايسته ي ئه وهن به نده په روه رى
ئه فكار بيجاي جه برى يان خام
ئسته په ي نه بى ياوا به ئه نجام

زومره ی نه نییاو نه ولیا ته مام
مه ئموور نه مرهن به وه حی و ئیلهام

ئیمه چون غافل صونع سوبحانیم
مه ئموور ئیلهام نه فس و شه یطانییم

ئیسته نه حضور (سید الانام)
نه فکر جه بری یاوا به نه نجام

سه لام جه ویش و ، جه ویش ته حیات
قه بوول جه ویش و ، جه ویش شه فاعات

ههم ویشهن سائیل ، ههم ویشهن مه سئوول
ههم ویشهن جه ویش ههرچی که رد قه بوول

ههم حاصل وه صل ههم رجاش قه بوول
ههم بی ئان به جای ویش که ردش نزوول

یاوا به جای ویش صاحب موعجیزه
جاگهش گهرم ، ههم حه لقه نه لهرزه

نه ووول کو میعراج نه بی که ردش ده رک
عه لی بی ، جیش که رد میعراج موباره ک

به کوری ئیبلیس و مونکیران نه و
یاوا به مه طلب موحه ممد نه و شه و

یاران ! حمد حق که ی مه بو ته مام ؟
یه روتبه ی جاشهن (سید الانام)

(عز العرب) هن ، ئوممی بی موختار
عیزه تش بی شو ، قه درش بی شو مار

ئىنشەللا جە رۆژ زەلزەلەى مەحشەر
ئوممەتش جە نار ئازادەن يەكسەر

بە عىززەتى وىت عەظىم سوبجان
بە شەرافەت نوور (صاحب البرهان)

بە حورمەت نوور عەشەرەى موبەششەر
بەشق ئىمامان جە ئىشئاعەشەر

بە شەو مىعراج شەمس نبووت
عەطا كەر وەنەم قەطرى جە رەحمەت

ھەم غوفران ذەنب ، ھەم ئىمان عەطا
ھەم ئازادم كەر جەى بەند بەلا

(فەقى) ھا مىعراج ياوا بە خىتام
بەر موخەممەد بۆ صەلات و سەلام

يا رەب بە ميزان ئەنوار ھەركار
دروود بەر موخەممەد نەبى بى ئەبرار

دايم دروودت بى جەددو عەدەد

رېژان بۆ ھەردەم پەرى موخەممەد

ھەم بەر ئەھل و بەيت ، ئەصحابش تەمام
ھەردەم رەوان بۆ صەلات و سەلام

بە جەمەع ئەنواع سروور سروود
بەر موخەممەد بۆ ھەزاران دروود

بهر والیده‌ینم رحمت بۆ مه‌دام
هم بهر (فہقی) بۆ ، باقی (والسلام) (۵۸)

---

(۵۸) له ده‌سنووسه‌که‌ی (م) دا له‌دوایی ئه‌م به‌شه‌وه نووسراوه : « تمت شد
کتاب معراجنامهء ختامت پناهی صلی الله علیه وسلم از شهر کرکوک در
بیست و هشتم جمادی الاولی سنهء ۱۳۰۲ در توقیفخانه . واته :
کتیبه میعراجنامه‌ی دوا پیغه‌مبهر ، دروودی خوی لی بی ، له
بیست و هه‌شته‌می جومادای یه‌که‌می سالی ۱۳۰۲ دا ، له شاری که‌رکوک
له ته‌وقیفخانه‌دا ته‌واو بوو .

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

در ثناء و حمد حضرت الوهیت پناهی بحروف هجاء (۱)

ذات (۲) ئیسم ئەللاھەن ، ذات ئیسم ئەللاھەن

(ئەلف) ئیبتیدای ئیسم ئەللاھەن (۳)

ئەزەل و ئەبەد ئوولاً و ئوخراھەن

ئەحیەدو وەحید عالەم پەناھەن

- (۱) واتە : ئەمە ستایش و پیاھەلدانی یەزدانە ، بەپیتی تیپەکانی (ئەلف و بی) .
- (۲) لە دەسنووسەکە ی (م) دا لەپیش «بسم الله...» یەوہ عینوانیکی دوو دیری بوو ، بەلام وەك زۆر لە عینوانە بە مەرەکەبی سوور نووسراوہکانی تر سواوہ ، ئیمە تەنھا «بسم الله» و دیری دواییمان بە ساغی بۆ خوینراہیوہ . (ح) یش پاش ئەوہی لە خویندەنەوہی عینوانەکە ناھومئید بووہ ، نووسیویہ « در ثنا و حمد حضرت رب العزہ جل جلالہ گفتہ . بسم الله الرحمن الرحيم... » . بیگومان ئەوہی کہ فەوتاوہ ناوی ئەم نامیلکە شیعرییەو باسی ناوہرۆکی بەیتەکانە ، کہ ئینکاری میعراج و بەرپەرچدانەوہیەتی . شایانی باسە کاک (نجم الدین فتاح) ی ھەمەوہند درەنگ وەختیک تاقە پەرہیەکی بۆ ھینانین کہ ئەم سەرەتایە تییدا بوو ، واتە (۲۹) بەیت . لەو لاپەرەدا « ذات اسم الله... الف ابتدای ذات اسم الله » نووسراوو ، ئەك (ذات اسم ئەللاھەن...) ئەم پەرہیە سەرۆژیر بۆ وشەکانی نەکرابوو ، بەلام لە نوسخەکە ی (م) دا نووسراوہ (الله) ، کہ واتە (ئەللاھەن) . ھەرۆھەا لەو پەرەدا نیوہی دووہم (الف ابتدای ذات اسم الله) بوو لەگەڵ ھەندی وردە جیاوازیی تر . ئیمە لەبەر دەسنووسەکە ی (م) نووسیومانەتەوہو ، ئەم تەنھا پەرہیە وەك ئەو جیگای متمانە نییە .
- (۳) لە دەسنووسەکە ی (م) دا تەنھا «ئەلیف» و «ذال» یە ناوی حەرف نووسراون . بۆ ئەوانی تر ھەموو وینە ی حەرفەکە نووسراوہ ، بۆنموونە : (ت) و (ث) تاد... ئیمە ھەموویانمان گۆرییە سەر ناوی حەرفەکە .

(بی) باقی ، به دبع ئه رض و سه ماوات
 به یهك نوقطه صونع سازان مه وجودات
 (تی) ته ختش كه ونهین تاج لامه كان
 كهس نه كونه ذات نه دارو نیشان
 (ثی) ته مهره ی ذات ته بت صیفاتهن
 عالم جه نه ای صیفاتش ماتهن
 (جیم) جه بیاریش جیلوه ی دوو جیهان
 میزان و صیراط ، جه حیم و جینان
 (حی) جه مدهن حوقوق جه مید صیفاتهن
 جه یی جه یات به خش ههر ذی جه یاتهن
 (خی) خالیق مه وسووم خیلقه ت نومای ذات
 (دال) داوهریت جه دور كه رد ئیثبات
 (زال) ذاتت دایم ههر (ذوالجلال) هن
 موبه رپرا جه شیرك ، ههم بی زه والهن
 (ری) ره زراق عام یه عنی ره حمانی
 ره حیم بهر موئمین ، موعطیی جینانی
 (زی) (۴) ذاکیر ذات ههر ذی جه یاتهن
 موعیززو موزیلل نه و صاف ذاتهن
 (سین) سه تتاریش (ستر العیوب) هن
 (شین) شافی ، شه هید (كشف الكروب) هن

(۴) نه بوا یه كه م تیپی وشه كه ی (زی) بوایه ، كه چی (زال) ه . .

(صاد) مو حصى و ، صه مه د ، صه بو وری هه رده م
(ضاد) ضار و نافع عالهم و ئاده م
(طین) موعطی ، موقسیط ، باسیط و شه کوور
(ظین) هه رده م ئیظهار صیفات نه ظوهوور
(عهین) (علیم السر) ، (علی العظیم)
(غهین) (غفار الذنب) ، حه کیم و حه لیم
(فین) فه تتاح کلید جه مع ئه بوابه ن
واریت و مومیت موحیی و وه ههابه ن
(قاف) نه قودره ته ن قه ییووم و قه دیم
قادیر و قه ههار قوددووس و عه لیم
(کاف) که ریمیت شه ئن کیریان
بی طه له ب نیعمه ت عاممه ی تو عه طان
(لام) له طیفیت قه له م دا ئه ئه ر
جه له و ح قه ضا مه حضووظه ن قه دهر
(میم) جه مه عبووده ن ، مه تین و موعید
موغنی یو ره شید ، موجیب و مه جید
(ن . والقلم) نوقطه ی نه فح صوور
(واو) وه دوود ، وه عده ی زه لزه له ی نوشوور
(هاء) (هو الحق) هن ، که بهر جه (الست)
هه رکه س نه جه و اب ئه و رۆژه ن سه رمه ست
(لای) لامه لفه لا پر مه عانی یه ن
لا عه یب و ، لاشیرک ، لامه کانی یه ن

(یئ) یهزدان ، (والی) ، (واسع) و (رافع)
(رب) و (متعال) ، (حکیم) و (جامع)

مهنبه ع قورئان بیست و تو حه رفهن
هه ریهك به صد تار موسه ممای وه صفهن

به عیززهت ویت مونعیم وه ههاب
هه رچه ند گونا هم نه دارو حیساب

جای ئومید تونی حهیی ره بیانی
عه قوم کهر به و لوظف ده ریای غوفرانی

ها (فهقی) قه لبش^(۵) قه ید زنجیره ن
جه قه ضای قانون تورکان ئه سیره ن

هم غوفران ذه نب هم نه جات نه بهن^(۶)
هم ته فریح دو ست ، هم حوزن دوشمه ن

به حورمهت نوور حامیلان عه رش
هه ر چوار عه طا کهر حهیی حه یات به خش !

هم بدهر ته و فیک ذات لایه نام
واقیعهی سولطان میصری کهم ته مام

په ی ته صدیق قه لب عه قیده ی یاران
تازه کهم ئه خبار جه رۆز گاران

---

(۵) له ده سنوو سه که ی (م) دا نوو سراوه : قه لبم . ئه مه ش ئه گونجی .

(۶) بهن : له ئه سلدا (به ند) بوه .

واقعه انکار سلطان مصر از شب معراج نبی صلی الله علیه وسلم (۷)

شنه فتم جه وهقت مروور زه مان
جه ملووک میصر یهک جه نه میران

جه شهو میعراج مونکیر بی هه ردهم
هه ر پو عوله مای ظاهر مه که رد جه م

مهوات په نه شان نه میر زه مان :

جه شهو میعراج ئیقناعم که ران

رای چهن هه زار سال ، غهیر جه لامه کان ،
نه بی به یهک شهو چوون لواو نامان !؟

جه ئایه ی ئیسراء ، جه (قاب قوسین)
ههم نه قل حدیث قودسی جه مابهین

هه ر چهنه که ردن نه قل په ی شاه میصری
به دتهر جه نه فکر ویش مه بی ده هری

به عیلم ره سمی هیچ ناما به دام
جه ماخولیای فیکر نه میر بی سه رسام

یه کسه ر نه چاره ی والی بین بی چار
ههم خه جالته بین ، ههم ته ر سان جه کار

نه ته رویج دین که ردشان ئیقدام
صینف عوله ما جه م به ستن ته مام

---

(۷) واته : باسی سه رگورشته ی پاشایه کی میصر که ئینکاری شهوی میعراجی پیغه مبهری کردوه .

نهك چون عوله‌ماي نهى وهقتو نه‌يام
يه‌كسهر به پاره‌ي مه‌عاش بيهن رام^(۸)

له‌قهب قاضي بيهن به ره‌ئيس
ئيسته جه قانون مه‌كه‌رو ته‌دريس

مه‌دره‌سان خالي ، عيلم ته‌عطيله‌ن
ئيسلام ها جه به‌ند قانون ذه‌ليله‌ن

فتوای شافيعی و ئيام نه‌عظم
غه‌زالی به جوهد مه‌سه‌له‌ش كه‌رد جه‌م

هم (ابا يوسف) ، هم (ابن الحجر)
سازان مه‌سه‌له به خون جگر

ئيسته و كه‌لان موجته‌هيد وهقت
مه‌كه‌روئن ئينشا ئوموور بيدعت

حه‌ديث ناره‌وا ، ناسيخنه‌ن ئايه‌ت
مه‌حكه‌مه مه‌حكووم به‌ند بيدايه‌ت

ناپريوئل^(۹) نه‌جاي موجته‌هيدانه‌ن
به‌ند قانونش عه‌دل ديوانه‌ن

ته‌ره‌ققى مه‌سنه‌د هه‌ر ناكه‌سانه‌ن
به‌ققالان وه‌زير دادو ديوانه‌ن

---

(۸) ره‌خنه‌يه‌كى گه‌زنديه‌ له بارو زرووفى نه‌ورپوژه ، به بچ‌ترسو په‌روا
ته‌نانه‌ت ره‌خنه‌ي له هه‌ندى پياوانى ئايينى‌يش گرتوه كه پاره‌و پووليان
به‌سه‌ر راستى و دلسۆزيدا هه‌لاوي‌ردوه .

(۹) مه‌به‌ستى له (ناپليوئن)ه كه دياره‌ ناوه‌كه‌ي به‌راستى نه‌زانيوه‌و ناو
ناوبانگى به‌وجۆره‌ بيستوووه .

بی دینان خورپرهم ، دینداران مهزوون
 تاجران مه سروور ، میسکینان زه بوون
 نه هلان بی مه سنهد ، نائه هلان مه ئموور
 شیخان بی به هره ، صوفی یان مه قهوور
 ته رغیب کوففار ، ئیسلام زه بووننه
 نه جای مه سئهله به ند قانوننه (۱۰)
 یا حهق ! یا عومهر پهری عه دل و داد ،
 یا عهلی پهی دفع عه دوو ، کهر ئیجاد
 یا مه هدی و مه سیح زوو بکهر ئیظهار ،
 رهواج دهن به دین نه بی بی موختار
 وهر نه دین باطل ، ئیسلام پامالهن ،
 نیشانهی سوفیان . چهرخ ده ججالهن
 سا (فهقی) به سهن کوتاکهر ماده
 پهی ماددهی میصری ویت کهر ئاماده
 نهی به ند زنجیر چیشهن دهسته لات
 بهر موحه مهده بو سه لام و سه لات

تمثیل

(فهقی) بی یهك شیخ نه شه هر عه ظیم
 یهك خه لیفهش بی نه ته کیه موقیم

(۱۰) لهم به یتهو چوار به یتی پیشه وهدا ههستی حهز به سهر به خوویی و دژایه تیی
 بیگانه و لایه نگریمی به شخوراوان و دوژمنایه تیی خوینمژان لای فهقی قادر
 به ئاشکرا دیاره . ههروهها دیاره که دژی نهو شته تازانهش بوه که له
 دهولهتی عوسمانیدا پهیدا بوون وهك دهستوورو قانون .

وهقت شهو به ثولت نه خيره ياوا
 به عادهت ويش خهليفه خيزا
 مه شغوول بي به ذيكرو وهترو ته هه ججود
 ئيقامه ي طاعات ، ره سم ته عه بيود
 فارينغ بي جه ذيكرو خهليفه ي ئيرشاد
 ديده ي ده ريرا كه ي قه لبش بي گوشاد
 ويش به ديده ي دل نه و شهو كه رد بينا
 واقع بي نه شه هر صه د هه زار زينا
 سه هر هوريزا خهليفه به دهو
 عه رضش كه رد به شيخ واقيعه ي نه و شهو
 نه و شيخ كامل تاما به غه ضه ب
 وات به خهليفه : مه ره هه ي بي نه ده ب
 نه و موعاره ضه ي نه فس نه ماره
 په ي چيش به مه ردي نه كه ردي چاره
 چون جه قه تل نه فس نه كه ردي جيهاد
 وه ي طهور گوشاده ن ديده ت جه ئيفساد
 ديده ي روهانيت چونكه ناينان
 نه ديه نت به چه م ئيطاعه ي ئيحسان
 چون ديده ي نه فست به شه ر مه يياله ن
 جه و سه به ب عيصيان خه لقت خه ياله ن
 وه ئيلا نه ي شه هر ئيمشه و تا سه هر
 صه د هه زار نه فس نه سوجه ده ي نه كه بر

به ذیکرو سوجوود بوکای بیم حهق
مهشغوول بین جومله تا وهقت شهفهق

نه چیش بی نهوان نه دینه نت به چه م
ناضره ن قهلبت نه فهحشاو سته م

یا خارج نه خهط ، یا بکه ر سلووک
تا نه فست په ی رۆح مه کو به مه ملووک

(فهقی) تۆیش وینه ی خه لیفه ی مه ذکوور
دیده ی تیک بینیت نه دل که رده ن کوور

شروع به حکایت (۱۱)

زومره ی عوله ما مه شوهره ت که رده ن
تا په نا به شیخ شهعرانی به رده ن

جهو قوطب کامیل سالیک عیرفان
کیانان نامه ته عجیل به دهوان

ها والی جه دین نه دارۆ سلووک
ناس هه م تابعه ن به دین ملووک

نسه بو قانبع به صیدق میعراج
به سه عی ئیمه نه کریان عیلاج

نهر ناری ته شریف په ی ئیقناع شا
عالم گشت جه دین مه بو ته به را

نهر ته کاهول که ی نه ی کار سهواب
فهردای قیامه ت تۆ مه ده ی جهواب

---

(۱۱) واته : دهست به حکایه ت کردن .

شیخ نامهش وانا پهی تهرغیب دین
دهردهم هۆرئزا سوار بی به زین

بی خهیمه و خهرجی راهی بی نه را
پهی ظوهر جومعه یاوا به سهرا

شاه کرد ئیستیقبال ، وهنهش کرد سهلام
بهردش پهی ئوتاق به عزیزو ئیکرام

نیشنن چهنی هم نه حوجردی ئوتاق
شا واتش به شیخ : داروون یهك مهراق

نه ماددهی میعراج جهرگم حهریقهن
نه جای ئینکارهن ، نه جای تهصدیقهن !

دهمیوهن پهی وهصل تۆ ئینتیظارم
شایهه بکهری چارهی نهفکارم ..

شیخ واتش به شا : مه بهر ههراسان
سههلهن مهراحت ، زوو مه بو ئاسان

دهردهم نیگاه کرد نه پرووی تاق زهر
یهك تهختهی شهترینج ئاوهرد به نهظهر

شیخ فهرما : شهترینج په ریم باوهروون
چهنی شاه نه سهر دل خواهی کهروون

شاه واتش : یا شیخ ! سه لا مه وانان
وهقتهن موئه ذذین بوانۆ ئه دان

نیگای ساعت کرد ئه میر زه مان
وات : شهش دهقیقه مه ندهن پهی ئه دان

شیخ وات : ئەر نیدای ئەزان بی مه سمووع
 ئەوسا پەیی نوماز مه کهرین شرووع
 تهختشان ئاوهرد راست کهردن داران
 گردین دار (۱۲) نه بی فرصت شو ماران
 چه ند جه سواران دان و ستانان
 نه و بهت کهفت به دهست ئەو قوطب زه مان
 فیرزش دا نه کوول بی صه برو ته بات
 روخش دا نه ئەسپ ، واتش : شا ههم (مات)
 شا (فوراً) بی مات ، چون بی خه بهردار
 دیش ها نه کوویی (لیس فی دیار) (۱۳)
 هه رچه ند یومن و یوسر ویش کهردش نیگا
 ناما نه عه ینش نه شه هر نه قورا
 ذه لیل بی ده رده م ، حه یران بی جه کو
 دهست کهرد به شیوه ن زایه لهی بی شو
 گا مه شی نه هوش وینه ی مه سرووعان
 گا چون مه ظلوو مان مه کهردش ئەفغان
 گا چون سه رسامان مه کهرد نیگاهی
 گا چون عاشقان مه کیشا ئاهی
 گا چون مه ی خواران ئوفتان و خیزان
 گا چون مه جنوونان به هر سوو دهوان

(۱۲) له ده سنوو سه که ی (م) دا (کردن دار) نوو سراوه . ئیمه بارمان له مه چاکتر
 بو نه دۆزرایه وه که واته : وهختی ئەوه یان نه بوو داشه کان بژمیرن !
 (۱۳) کینایه یه له چۆلی . . . ئەم رسته له پیشدا بهم جووره بووه : (لیس فیه
 دیار) واته : کهس له وشوینه دا نه بوو !

گاهى ويّنهى من مه كەردش زارى
 مه داش به سەردا جه بى قەرارى
 گا جه واقيعهى ويّش مه بى چهيران
 گا چه م مه مالا ، مه وات : به ل پروئيان !
 چون به هوش ئاما شا جه واقيعات
 زاناش جه شيخن خاريق عادات
 دهست نومازش بى كەرد ئەداى نوماز (۱۴)
 عەزم نياز كەرد جه شاي بى نياز
 دهست تهضه پرروع بهردش پەى ههوا
 نالا به مه عبود هه رتا كه تاوا
 هه م دوعاى خوفيه ، گريهى بى سامان
 هه م جه مونكيري ويّش بى په شيمان
 هه م جه قوطب وهقت طه لّهب كەرد هيممهت
 ته ئشير دوعاى به دل دا نه صرەت
 به عيززهت ويّت چهى ره بيانى
 به حورمهت نوور شيخ شهعرانى
 هه م چه مدو ته نا هه ر لايق به تون
 هه م رحمت بى چه د ، كه رحمت بى شون
 هه م بكه ر قه بوول دوعام ويّنهى شاه
 هه م عطاى ئيمان ، هه م عفوئى گوناھ

(۱۴) وادياره ئەوهى ئەم ئەفسانهى داناوه ئاگاي لهوه نه بوه كهسى ئەو ماوه دوورو دريژه بى هوش بووبى دەسنوئيزى ناميني !

ههم جهی به ند تورك من بدەر نه جات
 نه مه ندهن تاقت جای صه برو ته بات
 (فه قی) تو قه لب ت چون کوورهی نارهن
 شا هیمان ته عویق قوللهی کوسارهن
 راهیش کهر نهی جا شا په ریئی مه قصوود
 سه لام دهر به روخ شاهیدو مه شهوود
 شا دمای شیوهن ، زاری بی سامان
 جه بالای کوسار ئاما به دامان
 روو کهرد به جانب یهك صه دای بی دهر
 ناگاه یهك راگهی خیرش کهفت نه وهر
 وهقت دمای شام یاوا به شاری
 روو کهرد نه قاپی و بامو حه صاری
 شی پهی ئه ندهروون دیش که مه سجید بی
 کهردش حه مد حه ق دل پر ئومید بی
 نیشته نه پای ئه یوان ، سه ر وست به نه شیب
 توشنه و گوریسنه و تهن خهسته و غه ریب
 صوفیان یهك یهك جهم بهستن جه لاش
 کهردشان سوئال جه مولک و مه ئواش
 وات : ئه صلّم میصرهن ، مه نزلّم خاکهن
 چه رخم نه کهردش دهورهی ئه فلاکهن
 پهی ئه صلّ مه طلب ویم نه دهوانم
 ها ئیسته غه ریب بی ئاب و نانم

واتن : پهری نان هیچ مه کیشه غهم
مه وقوفه ی مه سجد و افیره ن هه رده م

ئه م ما میصر جا ، یا ئیسم شاره ن ؟
جه کامین ئیقلیم خه ططش ئیظهاره ن ؟

واتش : نه داروون جه فرو (۱۵) هه نده سه
خطووط ئیقلیم بکه روون حیصه !

مه ر ئیوه هه رگیز نه وانان قورئان ؟
حه ق نه چه ند جا میصر که رده نش به یان ؟!

واتن : موخبه ریم جه ئایه ی قه دیم
نیزاع فیرعه ون با مووسای که لیم
هه م یووسف نه و جا بی به پادشاه
شه ددادو نه مروود (۱۶) نه و جا بین گو مرآه

ئه م ما تا ئه لجال نه شنه فته نیم نام
هیچ نامان ئیسمش به ی زیدو مه قام
نه به گوش مه سمووع ، نه وه چه م روئیه ت
نه سه ییاح نه و جا که رده ن حیکایه ت
پۆسه مان زانان مروور زه مان
چون سائیر شه هر که رده نش وئران

---

(۱۵) له ده سنووسه که ی (م) دا (جفر = جه فر) نووسراوه ، که یا له ئه صلدا (جبر = جه بر) بووه که له گه ل هه نده سه دا ئه گونجیت ، یا هه ر (جفر = جه فر) هه مه به ست زانستی جه فری ئه وسایه که زانستیکه پیوه ندی به حورووفه وه هه یه .

(۱۶) ئه بی پیوه ندی شه ددادو نه مروود به میصره وه چی بی ؟!

ئاوهردن پەرىش جە نازو طەعام
 جە دمای طەعام ھەم پارانان کەلام
 واتشان چون تۆ نەيجا میهمانی
 غەریب دیار ھەم عالی شانی
 پەى ئیدارەى تۆ کەردە نیم تەدبیر
 مەبۆ تۆیش جە رەئى ئیمە باى صابیر
 ھەم تۆ جە مەعاش ویت مەبى راحت
 ھەم ئیمە جە کار مەبیم فەرراغت
 تا قسمت داری نەى مولک و مەئوا
 تۆ کەرى خیدمەت (مسجد الکبرى)
 شا ناعیلاج بى بى بە مۆئەججیر (۱۷)
 دوو سأل کەرد خدمەت مەسجید بى تەقصیر
 ھەر پۆسەن بازار گەردش گەردوون
 گا شا ، گا خادیم ، گا وئیل نە هاموون
 چەرخ واژگوون ئینە خدیشەن
 گا گەدا بە شا ، گا شا دەرویشەن
 ھەرکەس دل شاد کەرد جەى دنیاى بى پۆ
 ئاخىر وینەى من مەبۆ رەنجەرۆ

(۱۷) لە دەسنووسە کەى (م) دا نووسراوە (مأجر) کە ئەبى بە (مۆئەججیر). رەنگ بى
 لە ئەصلدا (مجیور) بوو بى کە لە کوردستاندا بە خادى مزگەوت ئەلین و
 وشە کەش لە (موزدوهر) ی فارسى یەوہ ہاتوہ ، واتە : حەق وەرگر ، بەلام
 بەمشىوہى ئیستە (مأجر = مۆئەججیر) مەعنا نادات و ئەبى بیکەینە
 (مۆئەججەر) واتە بەکرى گىراو ، ئەمەش لە گەل قافیە کەدا ناگونجى .

رای حق بگيران هه ركهس عاقلهن
 مه رام دارهين جه حق حاصلهن
 (فهتئى) شای خادیم زوو بدەر نه جات
 بهر موحه ممه د بۆ سه لام و سه لات
 جه قهوس قهضا (ذائقه الموت)
 تیرش قهدهر بی ، خه طیبش كهرد فهوت
 جه دنیا بهرشی خه طیب مه غفور
 هم بی واریت بی ، هم ئو جاش كوور
 صاحب چه شه م و مولك و نه موال بی
 ته ريكهش مولحق به (بيت المال) بی

شكایت (۱۸)

ئافه رین دنیا چه نی کردارت
 چه نی زه مزه مهی به زم بازارت
 تف نه چارهت بۆ كوهنهی حيله باز
 مه ككاره ی مو حیل ، عه جووزه مه جاز
 فیرعه ون بی عه ون ، شه دداد بی داد
 نه مروودو ضه حكاك به تو بین دل شاد
 چارهت مه نوو چه هر كه رد به خاك نهی
 فه ره ی دوون جه فه ر حاته می كه رد طه ی
 سان سكه ندهر سوپای سه لم و توور
 به مه غرووری تو بین خانه خاپوور

---

(۱۸) واته : شكات ، سكالا ، دهردی دل دهربرین .

کۆشی که یۆمه رز ؟ جه کۆن که یقوباد ؟
یهك یهك چون جه مشید جه مش دای وه باد

عه جووزهی دهوران عهرووس شیوه
عاقلان جه عشق تو بی یه ن لیوه

ئیلیست که ردهن به گه وواد ویت
نه فس به شهریی په تیاری سهرشیت

هه ردهم په ی یه کئی مه پۆشی لیباس
هه ردهم په ی یه کئی مه بی به ره ققاص

سازندهی دهوران ، قه جبهی بی حه یا
کهس تا سهر نه که رد جه سایهت صه فا

(فه قئی) ها بازار دنیای بی وده فا

سه وداش سته مه ن مو طاعش جه فا

هه ر کهس مه وجود بی جه مولک عه دهم

ئاخر په ی عه دهم مه نیه رو قه دهم !

تو خو مه زانی ئیده ن نه طوارش

نه گه ر مه رده نی مه که ر بازارش

گوشه گیری که ر په ی ویت به راحت

نه ره نج دنیا و دین که ر فه راغه ت

تۆشه ی قیامه ت په ی ویت بده ر جه م

شایه د جه مه حشه ر نه بینی سته م

(فه قئی) کو تا که ر حیکایه ت به س بو

حه رفئی کافی یه ن نه ر که سی که س بو

سا ماددهی خادیم باوهر به میان
به ر موحه ممد بۆ دروود بی پایان

شروع به حکایت خادم (۱۹)

ئه میر زه مان ، ئه عیان و نه قیب ،
که ردن ئینتیخاب پهری یه ک خه طیب
زومره ی مه حه لله ی ئه هل جه ماعت
یه کسه ر په ی خادیم داشان شه هادمت
واتن : دوو ساله ن نه ی جا موقیمه ن
هه م مه رد صالح ، طه بعش سه لیمه ن
هه م عالی جاهه ن ، هه م شه و بیداره ن
هه م سه وتش مه لیح ، هه م خه به رداره ن
جه ره زای ویشه ن عه لیم و ره قیب
گا شا به خادیم ، گاهێ به خه طیب
خادیمشان به رد به حضوور شا
هه م بی به خه طیب ، هه م خه لعته ت پۆشا
هه م گه نیج و ئه موال خه طیب سابق
یه کسه ر به خه له ف که ردشان لاحیق
هه م حه سنا حه ره م ته ریکه ی سه له ف
ئاما به نیکاح خه طیب خه له ف !
وه ی ته وره ن ئه سباب دنیای بی بو نیاد
به فهوت یه کئی یه کئی کو دل شاد

---

(۱۹) واته دهس کردن به باسی سه رگورشته ی خادمی مزگهوت .

ئېدەن ئەطوارش ئەي دنيای دەنى
گا مونعيم موفليس ، گا موفليس غەنى !

چەرخ چەواشەي گەردوون بىرام
ئېدەن بازارش نە ھەر صوبح و شام

(فەقى) نە فەلەك چيشەن موددەعات
كەردەي ئەلەستەن (جود واقعات) (۲۰)

زومرەي شاعيران گشت نەي مەسئەلە
عەبەث مەكەران جە گەردوون گلە

بىچارە گەردوون وئيش سەرگەردانەن
وئيش ھەردەم جە ئەمر قەدەر حەيرانەن

گاھ حەرەكەي شەرق ، گاھى پەي غرووب
گاھ پەي شىمالەن ، گاھى پەي جەنووب

راستەن ماچان ھەن جزو ئىختيار
تەفويضەن بە عەبد ئوموور ھەر كار

ئەمما جە ھەر كار تەوفىق جە حەقەن
فاعيل موختار ذات موطلەقەن

ھەر حەرەكەي تەن ، ھەر خەطەرەي دل
مەحفووظەن يەكسەر جە عيلم ئەزەل

---

(۲۰) (جود واقعات) ئەمە شىۋە نووسى دەسنووسەكەي (م) ە ، كە ھىچى لى تىنە گەشتىن . دەسنووسەكەي (ح) ىش كىردوويە بە (جودە واقعات) . لەوئيش ھەرۋەھا ھالى نەبووين ، ھەرچەند (واقعات) ەكە مەعناكەي تۆزى نىك ئەخاتەۋە . ئىمە ۋاى بۆئەچىن (جوزوۋەي واقعات) بى ، ۋاتە ھەرچى روۋئەدا لە ئەزەلدا بىر يار دراۋە .

قيسم (۲۱) (الست) هن هر دهر دو دهوا
 نوموور هر کار ، هرچی هن جه را
 ظوهوور قودرته شای موسته عانهن
 مهحهك دنيا ، جای ئيمتيجانهن
 هر زهر خالیص بو سککش رهواجهن
 سککش جه دارهين بي ئيحتياجهن
 هر زهری قهلب بو مه بو سهر گهردان
 جه دارهين سککش قهلب و نارهوان
 (فهقی) جه خهطیب بکهر حیکایات
 بهر موحه ممهده بو سهلام و سهلات

شروع بحکایت خطیب (۲۲)

خهطیب بی پهنج سال نه شه هر مه غریب
 تا حق سی ئه ولاد به خشا به خهطیب
 یهك رو جه ته قدیر عهلی بی ئه علا
 ظوهر جومعه بی مه وانان سهلا
 خهطیب نه مه سجید مه وانان قورئان
 دل نه ته شویشه ی مروور زه مان
 نه سووره ی یوسف میصرش که رد خه یال
 ئه و تهخت و ئه و بهخت ، ئه و جاهو جه لال

(۲۱) له ده سنوو سه که ی (م) دا نوو سراوه (قسم) . به دووری نازانین (قسمهء =
 قيسمه ی) بوو بی . مه به ستیش له قيسمی ئه له ست یا قيسمه ی ئه له ست
 ئه و به شه بی که له ئه زه لدا بو مروّف دیاری کراوه .
 (۲۲) واته : دهس کردن به باسی سهرگورشته ی خهطیب .

ئاما بە يادش كەمەر زەپرىنان
 كيشا ئاھ سەرد ، وارا ئەسرىنان
 وات : وا حەسرەتا پەرى ئەمىران
 درىغا پەرى فىرقەى وەزىران
 واوەيلا ! كۆشى فەوج غولامان ؟
 كۆشى صف سەلام زورپەى ئەعيانان
 سىلسىلەى سوپام فىشتەرى بى جە موور
 ئەسبابم بى حەد ، گەنجەم بە كرور
 ئىستە وەى طەورە غەرىب ديار
 گا خادىم ، گاهى خەطىب جە ناچار !
 دەست كەرد بە شىوون زاىەلەو زارى
 نالا بە سوبحان حەبى جە بيارى
 جە قاپىي ئەعلا دوئاش بى قەبوول
 ئەسباب وەصلش ئاما بە حوصوول
 ناگا يەك جە ئەهل (عارف باللە)
 وات : خەطىب ! چىشەن مەكەى واوەيلا ؟!
 وات : نار فىراق گرانەن نە دل
 كەس نى يەن مەقصوود وەصل كۆ حاصل
 واتش : ئەى خەطىب بگىرە ئارام
 ها ئىستە شەخصى مەيۆ جە ناكام
 ئەولياى كامىل قوطب رەببانەن
 حەلل ھەر موشكىل جە لاش ئاسانەن

عاده‌تش ئیددن ئەو (ولیّ الله)
هەر جومعه نهی جا مه‌که‌رۆ صه‌لا
هه‌روه‌قتی ئاما مه‌که‌م ئیشاره
بگێر دامانش مه‌که‌رۆت چاره‌ !

مناجات مؤلف (۲۳)

هانام هەر به‌ تۆن کیریای ئەقده‌س
هەر تۆنی دايم په‌ی بی‌که‌سان که‌س
هەر تۆنی ده‌لیل گوم‌که‌رده‌ پراهان
هەر تۆنی په‌نای هەر بی‌په‌ناهان
په‌حمی‌ که‌ر به‌ حال به‌نده‌ی پوو‌سیاه
په‌وان که‌ر په‌ریم ده‌لیلی‌ چون شاه
هه‌م قاپیی حوجره‌ وه‌نه‌م که‌ر گوشاد
هه‌م ئیطلاق به‌ند ، هه‌م بام سه‌ر ئازاد
(فه‌قی) شا هه‌یمان هه‌ر نه‌ زاری‌یه‌ن
گه‌رۆده‌ی قوللاب نادیاریه‌ن
بازۆ به‌ دیار ویش بو‌ شادکام
به‌ر موحه‌مه‌د بو‌ هه‌ر پۆ صه‌د سه‌لام

شروع بحکایت (۲۴)

ناگا په‌یدا بی ، مه‌رد وات به‌ خه‌طیب
ها وه‌لیی مه‌عه‌وود وه‌صلش بی نه‌صیب

---

(۲۳) واته‌ : پارانه‌وه‌ی دانه‌ری ئەم کتیبه‌ .
(۲۴) واته‌ : ده‌ست‌کردن به‌گه‌یرانه‌وه‌ی سه‌رگورشته‌ .

خه طیب دیش ئەو مەرد نوورش گرانەن
قوطب شەرق و غەرب شیخ شەعرانەن
دەردەم کەفت نە خاڤ وەنەش کەرد سوجوود (٢٥)
پێچا دامانش طەلەب کەرد مەقصوود ..

وات : یا شیخ ئامان عیلاج حالم
تەن خەستەئە زەبوون دەروون زوخالم
شیخ واتش : ئەئە شا خام بەدگومان !
پۆشە دیدە بەرووت پەئە مەکان
ئەو کە پۆشا چەم شیخ بە شا غورپرا
یا مات بەر تەمام ، یا خەلاص کەر شا
شا کە چەم باز کەرد جە هۆش بی بیدار
دیش کە ئەو شەترنج ، ئەو شیخ ، ئەو ئیقرا
نە ئو طاق زەر جەمعەن ئومەرا
هێمان پەئە جومعە مەوانان صەلا

کەفت نە دەست و پای شیخ صاحب حال
واتش مەطلووبەن عەئە یال و ئەطفال
شیخ فەرماش بە شا هەرچی مەقصوودەن
جە حەرەم سەرا جوملە مەوجوودەن
ئەمجا نیگا کەر تۆ نە پووی ساعەت
چەند دەقیقە هەن پەری جەماعەت

---

(٢٥) مەبەس لە (سوجوود) لێرەدا ریزلێ گرتنە ئەگینا سوجدە هەر بۆ خودا
ئەبری .

نیگای ساعت کهرد ئەمیر زەمان
 وات : شەش دەقیقە مەندەن پەی ئەزان
 شیخ فەرما بە شاھ : ئەی بەندەیی ضەعیف
 هەفت ساڵ وە بی ئەزان پەی تۆم کهرد تەخفیف
 ئەر حەیی موطلەق صەد هەزار ساڵ ر‌اھ ،
 بی ئەزان پەی حەیب ویش کەرۆ تەباھ ،
 شایستەیی قودرەت پەروەردگارەن
 تە جای تەعەججوب ، تە جای ئینکارەن
 شای عاقیبت خیر بە تەوبەیی تەعجیل
 بە صیدق و یەقین ئیمان کەرد تەکسیر
 حوضضار مەجلیس ، جوملەیی ئومەرا
 حەیران حورووف بەین شیخ و شا
 چون جە مەسئەلە تەبیین خەبەردار
 سەرسام بین هەریەک حەیران بین جە کار
 ئاخر ئەمیران کەردشان سوئال
 عەرض کەردن بە شا مەر چیشەن ئەحوال
 شا واقعەیی ویش پەری ئەمیران
 ئەووول و ئاخر بکەردش بەیان
 هەم شاھ ، هەم مەجلیس هۆرێزان وە پا
 بووساشان قەدەم (عارف باللە)
 ئەوسا ر‌هوان بین تەعجیل بە دەوان
 یوان بە مەسجید واناشان ئەزان

خوطبه بی ته‌مام ، به‌ستشان قامه‌ت
 که‌ردشان ئەدا فه‌رض جه‌ماعه‌ت
 جه‌دمای سه‌لام شیخ فه‌رما به‌شا
 مه‌گیره‌ ئارام تا‌حه‌ره‌م سه‌را
 شا‌که‌ هۆرئزا لوا‌په‌ی‌حه‌ره‌م
 نه‌حوجره‌ی‌خه‌لوه‌ت وئیش‌نیا‌قه‌ده‌م
 خانه‌ی‌مه‌غریبش‌چه‌نی‌ئه‌طفالان
 مه‌وجوود‌بین‌هه‌ر‌چوار‌خو‌رپه‌م‌و‌خه‌ندان
 (فه‌قی)‌ماده‌ی‌شاه‌میصری‌بی‌ته‌مام
 به‌ر‌موحه‌مه‌د‌بۆ‌سه‌لات‌و‌سه‌لام
 به‌ر‌ئال‌و‌ئه‌صحاب‌هه‌م‌به‌ر‌ذو‌رپیات
 هه‌رده‌م‌په‌وان‌بۆ‌سه‌لام‌و‌سه‌لات
 به‌ر‌نوور‌جه‌مال‌(سید‌الانام)
 هه‌زاران‌دروود‌و‌هه‌زاران‌سه‌لام (۲۶)

(۲۶) له‌ده‌سنوو‌سه‌که‌ی‌(م)‌دا‌له‌پاش‌دوایی‌هاتنی‌ئهم‌به‌شهی‌دیوانه‌که‌
 نووسراوه‌: «تمام‌شد‌کتاب‌مستطاب‌بعون‌الملك‌الوهاب‌،‌بید‌حقیر‌فقیر
 سراپا‌تقصیر‌میرزا‌محمد‌رحیم‌خلف‌کدخدا‌سلیمان‌سماقلوای‌در
 چپ‌خانه‌ء‌کرکوک‌جه‌ت‌سرور‌مکرم‌فقیر‌عبدالقادر‌نیاچلبی‌که‌مؤلف
 کتاب‌او‌بود‌.‌اللهم‌اغفر‌لنا‌.‌سنه‌۱۳۰۲،‌۱-‌جماد‌ثانی‌» .

واته‌:‌ئهم‌کتیبه‌په‌رۆزه‌به‌یارمه‌تی‌خودای‌به‌خشنده‌ته‌واو‌بوو‌،
 له‌سه‌رده‌ستی‌ناچیزی‌بێ‌ده‌سته‌لاتی‌سه‌راپا‌که‌م‌وکورتی‌میرزا‌موحه‌مه‌د
 په‌حیمی‌نه‌ودی‌کوێخا‌سلیمانی‌سماقلوویی‌،‌له‌به‌ندیخانه‌ی‌که‌رکوک‌،
 بۆ‌گه‌وره‌ی‌به‌رئیز‌فه‌قی‌عه‌بدو‌لقادری‌چه‌له‌بی‌زاده‌،‌که‌دانه‌ری‌کتیبه‌که‌
 ئه‌و‌بوو‌.‌خودایا‌له‌گونا‌همان‌خۆش‌به‌.‌سالی‌۱۳۰۲‌یه‌که‌می‌جومادای
 دووه‌م‌.

شروع باحوال مؤلف كتاب (۱)

(فہقی) شہو دراز ، مہسۆزۆ لہمپا
نہ حوجرہی بی دہر نیشتنی تہنہا
جہ ئہحوال ویت شہممی کەر بہیان
بہل دوعای خیر کەن پەریت سامیعان
بہ دام و تہزویر ، بہ حیلہ و بہ فہن
ہا کەفتی نہ دام تورکی ئہہرمہن
ہہرکەس بہ تورکان (۲) بکەرۆ باوہر
ئہحمەق ئہو کەسەن جہ من ئہحمەق تہر !
ہہم خانہ تاراج ، ہہم عہیال جہ بہند
ہہم ویم نہ زنجیر ، ہہم فہوت فرزہند
ہہم جہ بیم رۆح فکرم سہرسامہن
نہ بہ رۆژ خۆراک ، نہ شہو ئارامہن !

(۱) واتہ : دەست کردن بہ باسی چۆنیہتی ژبانی دانہری ئہم کتیبہ .
شایانی باسہ لہ دەسنووسہ کەہی (م) دا بہ ہہزار حال و بہ یارمہتی
دەسنووسہ کەہی (ح) توانیمان شوینی وشەکانی ئہم ناونیشانہ دیاری بکەین ،
چونکہ بہتہواوی سواون .

(۲) مہبہستی فہقی قادر لہ تورکان داو دەزگای عوسمانیہ یہ کە خەلکی
زہلالہتیان بوہ بەدہستیہوہ ، چونکہ فہقی پیاویکی موسولمان بوہو
میقیاسی دۆستایہتی لای ئہو ئیسلامہتی بوہ ، ئہگینا رقی لہ ہیچ
نہتہوہ یەک نہبوہ .

ههم ههر رۆ پهرتیم ماوه‌ران خه‌به‌ر :
 فلان برات فهوت (٣) ، فلان دهر به‌ده‌ر !
 ههم حوجره تاريك ، ههم قاپی مه‌حکهم
 ههم جه تۆی حوجره بی یارو ههم‌ده‌م !
 ضه‌میرم زه‌بوون ، جه‌سته‌م سو‌راخه‌ن
 نه‌شه‌ی هه‌ناسه‌ی صهرع نه‌ ده‌ماخه‌ن
 ههرده‌م جه‌ که‌ثره‌ت دهردو په‌ژاره
 وضوو موکه‌رپرده‌ر ، نوماز دووباره !
 ههر یه‌ن دل نه‌ ده‌نگ زنجیر هه‌راسه‌ن
 (سامیری) ئسا نه‌ (لا مساس) (٤) نه‌ن
 ههم یاساخه‌ن ته‌ل په‌وان که‌روون ، داد !
 یا په‌ی ئه‌سالمبوون ، یا په‌ری به‌غداد
 قوماندان یه‌قین مه‌که‌رو ههرده‌م
 هه‌ی که‌شفه زنجیر ، هه‌ی قاپی مه‌حکهم
 هه‌ی یاساخ که‌ران که‌س نه‌شو نه‌ پام (٥)
 قه‌راول چه‌نیش نه‌رانۆ که‌لام

(٣) له تیکستی ئه‌م به‌شه‌وه وا دهرئه‌که‌وی له کاتی ئه‌م سکالایه‌دا که فه‌قی له به‌ندیخانه بووه ، کورۆ برای مردین ، دیاره کویخا سلیمانی برای سالی ١٣٠٢ مردوه‌و ، فه‌قی له‌وکاته‌دا له به‌ندا بوه .

ده‌چیتته عه‌قله‌وه ئه‌م به‌یتته په‌خه‌یه‌کی خۆیی بی فه‌قی له خۆی بگریو ، دووریش نی‌یه په‌شیمان بووبی له‌وه که سه‌رده‌میك بوه‌ته قایمقام فه‌رمانبه‌ری عوسمانی‌یانو ، بروای بی کردوون .

(٤) ئیشاره‌ته بو ئایه‌تی (قال فاذهب فان لك في الحياة ان تقول لا مساس ، وان لك موعدا لن تخلفه .. الآية . طه ٩٨) .

(٥) ئه‌وه‌ی له ده‌سنووسه‌که‌ی (م) دا نووسراوه (بنام) یا (بنام)ه . ئیمه

بئی خدمت چى بۆ ھەر ئاز و زەمان ،
وئش وضوو گىرۆ ، وئش پىر كۆ قلىان
ھىچ كەس بە تەقرىر قەولش نەدۆ گۆش
وئش زنجىر وئش بەردارۆ بە دۆش

پۆسە مەزاتۆ غەراندۆق پىروس
نە ھەرب (توونە) (٦) كەردەنش مەحبوس

كەس نى يەن واچۆ : مەر چىشەن گوناش
ھەردەم بە رىدنگى مەدەرى سزاش

والى موخەننەت ، قوماندار ئەحمەق
شىيخ ەلى (٧) خائىف ، دەفتەردار سەرشەق

قازى بەدەمەل (٨) ، موفتى بىي كارە !
پوشدى بىيگ بىي پروشد ، ئەركان پەتیارە

موددەئىي عوموم ظەرفش خالى يەن
پەئىس جەزا لائوبالى يەن !!

وامان راست كرده وە كە (نپام = نە پام) بىي . دووريش نى يە (بە لام) بووبى و
ئەو كەسەي نووسىويە تەو و لەسەر بۆ خوئىندنەوى كەسىكى تر بە (بنام =
بە نام) خالى بووبى .

(٦) شەرىكى گەورە بوو لەنىوان پىروس و عوسمانىدا لە قەراخى پىروبارى
(دۆن) پىروى داو وە . (گراندۆق) ىش يە كىكە لە لەقە بە كانى سازادە كانى
پىروس .

(٧) ئەبى ئەم شىيخ ەلى يە كىي بىي ؟ ھەروا پوشدى بە گىش كە پاشان ناوى دى .

(٨) بەدەمەل : لە دەسنووسە كەي (م) دا نووسراو وە (بە امل) . ئىمە لامان
وابوو راستە كەي (بەدەمەل) ەو لە ھەلەي بۆ خوئىندنەو وە دا بوو بە
(بە امل) .

غەير خوداوەند فەرد فریادپەرس
حەرف خێر (أصلاً) نەینەن جە لای کەس (۹)

وەصیەتم ئێدەن جە لای خاص و عام
بە تورکان هەرگیز مەواچوون ئیسلام

نە صەرف ئینصاف ، نە مەیل مروەت

نە هەن جە لاشان زەرپۆڕی مەرحەمەت

(فەقی) ئەفکارت نە غەیبەت کەر صەرف

حەق کۆهش سازان پەڕی سزای بەرف (۱۰)

موبارەکت بۆ ئەو دەردو بەلا

موستەحەققەنی بەینی بەینەللا

دایم تۆ جە وەقت بەلا و مصیبت

مەسازای پەڕی ویت چەقانەنی غەیبەت

تۆ جە ذات حەق طەلەب کەر نەجات

بەر موخەمەد بۆ سەلام و سەلات

جە ئەهل دنیا بریان ئومیدم

چە مەڕای رەحمەت حەیی مەجیدم

ئەمما دل شادەن بە ئەلطاف رەب

هەر عوسری یوسری دارۆ جە عەقەب (۱۱)

---

(۹) ئەم بەیتانەنی پیشەووە رەخنەیه کی توند بوون لە دام و دەگای ئایینی و
کۆمەلایەتی عوسمانی بەکان لە ناوچە کەداو نیشانەنی هەستی فەقی
قادرن بە باری نالەباری کۆمەل .

(۱۰) فولکلۆریکی کوردی یە «خو تا کیو نەبینی بەفری تی ناکا» . قورئانی
پروژیش ئەفەرمویت : (. ان الله لا یغیر ما بقوم حتی یغیروا ما بانفسهم .
الرعد ۱۲) .

(۱۱) ئیشارەتە بۆ ئایەتی « ان مع العسر يسرا . الانشراح ۵ » .

به عظیمی ویت (الله اکبر)
به شرافت نور ره سول سه روه

(غفار الذنوب ! اغفر ذنوبی)

(ستار العیوب ! استر عیوبی)

هم قه لیم به نور په حمهت کهر طه هیر
هم نازادم کهر جه نار سه عیر

یا حق ! به عزیزهت نور که لیمات
جه قهید که دهر بدهریم نه جات

هه ردهم من جه دهست مار دوو سه ری
مه توشوو سزای نار سه قه ری

به نه لطف ویت عه لیم و جه کیم
حیظم کهر یا حق جه فیتنه ی عظیم

(فقهی) شرح حال نمه بو ته مام
دروود بهر محه ممد بی جه ددو (۱۲) نه نجام

صایر بهر ، یه کار په روه رد گارهن
نه جر صایران جه حق بسیارهن

نومیدم ئیده ن من جه جه بیان
هه ر وهقت مه ضمورن عه ریضه م وانان

یا نه صیله ی رحه م ، یا شهرط وه فا

یا حق صوجهت ، یا نه رای نه لالا

---

(۱۲) له ده سنوو سه که ی (م) دا نوو سراوه (بی حمدو) . ناشکرایه که هه له یه و
راسته که ی (بی جه ددو) وه .

ھەر دوغای خیر کەن پەى حەلل موشکول
 نەمەندەن طاقت سەبر و تەحەممول
 ھەم نالەى بەسۆز جە پای کۆساران
 ھەم بووون ھانا پەى تەکیەداران
 ھەم گەردن ئازاد ، ھەم بە دۆل دوغای
 ھەم سەدەقەو نەذر پەى دەفەع بەلا
 ھەم پەى کاک ئەحمەد رەوان کەن ھانا
 ھەم دوغاش قەبوول ، ھەم رچاش بەرجا
 قوئب زەمانەن ئەو پیر کامل
 سەید عەصرەن عالم و فاضل
 جە ئەھل ئیسلام ئیئدم مەئموولەن
 خوفیەو تەضەررور دوغاش قوبوولەن
 دەریای رەحم حەق ھەردەم جاری یەن
 ئینشەللا دوغای ئیسلام کاری یەن
 ئەر (جوامیر) مەغرور ، ئەر برا بی را
 ئەر کاک (عەبدوئلا عەزیز) ناتەبا
 ئەر حاکم نەپرس ، ئەر قەوم نەشنەوا
 ئەر رەعیە رەھزەن نە قەحطو غەلا
 بی تەوفیق حەق ، بی یەد بەیضا
 چیش مەیۆ جە دەست یەک فەرد تەنھا
 (یوونس) وار جە قەوم وئیم کەردم فیرار
 بیم بە قووت حووت تورک دەریابار

فیرار بیم جه قهوم چون بهر جه گورگ
نه زانام جه گورگ بهدتهر مه بو تورک (۱۳)

(فهقی) کوتا کهر بیهوودهی کهلام
بهر موحه ممد بو صهلات و سهلام

منازعهء مؤلف با نفس خودش و خطاگرفتن از خودش (۱۴)

ئه ماما من جه کار قهدهر چهیرانم
په ی چیش من دائیم خانه ویرانم
گا و اچوون ئه فکر ئابام کهرد غائب
پۆسه بیم دوچار دهر دو مه صائب
گاهئ مه و اچوون زومره ی صوله حا
گشت بین به عیله ی عهدوو موبته لا
هم موسا ، مه سیح ، ئادهم و یه حیا
هم شیثو ، هم نوح ، لووطو ، زه کهریا
خه لیلو ، یوونس ، ئیدریس و ئه یووب
صالح و شوعه یب ، یوسف و یه عقووب

---

(۱۳) لهم بهیته و چوار بهیتی پیشه و هیدا ههستیکی زیره کانه ی (فهقی قادر)
سه بارهت به باری ناله باری هۆزه که ی و تیکرای ده وروپشتی و ،
تی نه گه یشتن و نه خوینده واری و له خۆبایی بوون و لاری گرتن و دادنه پرسى و ،
قاتی و قری و نه دارایی و ، زولم و زوری عوسمانی یه کان ههست پی
ئه کری . فهقی قادر که سهرچاوه ی ئه م هه موو کوئۆلی یه دیاری ئه کاو
ئهیدا به شانی تورکدا ، مه بهستی له دهسته لاتی عوسمانی یه کانه ، ئه گینا
موسولمان رقی له موسولمان نابیته وه و جیاوازی نه ته وه له م مهیدانه دا
نابج ده و بیینی .

(۱۴) واته : کیشه و هه رای (فهقی قادر) له گه ل نه فسی خۆی و ره خنه گرتنی
له خۆی که هه رچی تووش بووه خه تای خۆی بووه .

(موصله فا) جه دهست قهوم كيشا نه له م
 (مورتهاضا) نه حه رب عهدوو نه سته م
 دهر د شه هيدان سه حراي كه ربه لا
 كهس نه ديهن وه چه م نه طوول دنيا
 هم ئيمام موسا ، جه معي سه بيدان
 يه كسه ر شه هيد بين به تيغو زيندان
 ئيمام حه نبل (١٥) شه هيد بي جه بهن
 شافيعي فيرار جه دهست دوشمه ن
 (رهضا) ي خوراسان ئيمام هه شته م
 شه هيد بي به زهر عهدوو به سته م
 گاهي مه واچوون جه نه حمه قائم
 دائيم به ي طه وره جگر بوريانم
 گاه واچوون جه به خت نه داروون ره غبه ت
 گاه واچوون حيرصم نه كه رد قه ناعه ت
 (فه قئ) جه هيچ كام نه كه ري گله
 په ري نه حمه قيت داريم نه ديبله
 واريدن حه ديث (سيد البشر)
 هه ركهس جه سو راخ كاري كه رد زهره ر
 دوو باره به و كار نه گه ر بي مه شغوول
 نه حمه ق نه و كه سه ن ظه لووم و جه هوول

---

(١٥) له ده سنوو سه كه ي (م) دا نوو سراوه (حمل) . دياره مه به ستي (حنبل) واته
 (نه حمه دي كوري حه نبل) ه كه چواره مي پيشره وه كاني شه رعي ئيسلامه .
 به لام ئيمام نه حمه د به كوشتن نه مردوه ، هه رچه ند سزاي زوري
 حوكميرانان دهوري له مردنيا بوه .

مه گەر زههر قهوم توۆ چه ند جار نووشای ؟
 چه ند دهر به دهری و میحنه تان کیشای ؟
 په ی قهوم ناچیز چه ند جار بیت ذلیل ؟
 نه گوردی توۆ به ، نه بیت موئفه عییل
 نه به په ندو نوصح ، نه به دارو گیر
 نه به عه هدو صولح ، نه به تیغ و تیر
 نه ئامان (۱۶) به دام ، نه کریان (۱۷) چاره
 په ی چیش به جایی نه بیت هاواره
 نه رحم و مروءت ، نه وه فاشان بی
 نه حوجب و ئه دهب ، نه حه یاشان بی
 ئه ر نه صیله ی رحم داری ئیعتیزار
 ئه رکش سته مهن هم یارو دیار
 سا په ی چیش ئین بار توۆ جه ی مه عره که
 ناوه ردی به یاد ئه و تورک و ته رکه
 هم سالم مه بیت نه ی به ندو عه ذاب
 هم وه ی طهور خانه ت نمه بی خراب
 ئه گەر چه نی قهوم مه بیت موئته فیق
 خه لاصیت مه بی توۆ نه ی مه نجه نیق
 یه ک تیمثال ههن په ریت باوه روون
 په ی ئه حمه قبی ویت ئیقناعت که روون

(۱۶) ئه بوو (ئامای) بوایه . رهنکه هه له بی .
 (۱۷) ئه بوو (کریای) بوایه . رهنکه ئه میش هه له بی .

حکایت روباه مکار و شیر جنامدار (۱۸)

به قهول ئەخبار یهك رۆبای موحیل
دهور مه‌دا په‌ی رزق تۆی بییشه‌ی ساحیل

رِه‌وان نه‌ په‌ی رزق زه‌مین مه‌که‌رد بۆ
غافل که‌فت جه‌ پیش شیر پر شکۆ

رۆبا شیرش دی سه‌رسام بی نه‌ کار
نه‌ جای په‌ناش بی نه‌ راگه‌ی فیرار

چون که‌ردش دیقته‌ت به‌و شیر پر سام
دیش که‌ مه‌علووله‌ن به‌ عیله‌ی جو‌دام

به‌ی طهور قامه‌ت خه‌م ، جه‌سته‌ش سو‌راخه‌ن
پۆست گولگوونش چون سیا زاخه‌ن !!

زوخواو نه‌ جه‌سته‌ش رِه‌وانه‌ن چون جو
موو خال خال مه‌نده‌ن نه‌ چیره‌و په‌هلوو

هۆش ئاوه‌رد نه‌ دل فاریغ بی نه‌ بیم
سوجه‌ی شیرش به‌رد به‌ عزیزو ته‌عظیم

واتش : فیدات بام پادشای بیسه

دل جه‌ی عیله‌ی سه‌خت دارۆ ته‌شویشه

جه‌ سه‌ده‌مه‌ی سه‌خت سو‌لطان سه‌حرا

ئیمپرو جه‌ ناکام خه‌به‌ر پیم یاوا

هه‌ی دام به‌سه‌ردا ! هه‌ی که‌ردم فوغان

ئامام به‌ خدمه‌ت ، ته‌عجیل به‌ ده‌وان

---

(۱۸) واته : به‌سه‌ره‌اتی رۆیوی فیلبازو شیری گول .

دريغا پهری بازووی گۆر گيرت
 پهی تيزی ههلمهت بهستهی نهخچيرت
 سه د داغم پهری جه بههی گولگوه نه ن
 ئیسته بهستهی رهنگ زوخاو خوونه ن
 کۆ و يقار راه ئه و سام سهنگین ؟
 کۆ ئه و نه عرهی سهخت زه لزه لهی زه مین ؟
 کۆ ئه و سه لابهت فه رمان فه رمات بی
 ئه جناس وه حشی ، پابؤس پات بی ؟
 کۆ ئه و زه و جهی خاص ؟ کۆن ئه طفالانت ؟
 کۆن ئه و زه مزه مهی هه رده جارانت ؟
 مه ر جه هه کیمان نه که ردی سوئال
 نه نسانای پیشان واقیعهی ئه حوال ؟
 ئاما به جواب ، شیر ، نالا به زار
 وات : رۆبا ! خانهت ئاوا بۆ سه د جار
 جه به د به ختی به خت نه ز چیش واچوون
 چه ند که ردم شکار جه بی شهی هاموون ؟!
 پهی زه و جه و ئه طفال نهی بی شهی هه موار
 نه بی ئارامم لادی بی شکار !
 جه کۆه و سه حرا به بازووی پر زۆر
 شکه ست دام به وه حش ، ئاهوان ، گۆر
 ئو شتران یخ دام ، جامووسان شکه ست
 یهک یهک وه حشی یان ئاوهردم به ده ست

چه راویاران رای وهسیع بی تهنگ
چهند مهردو چهند نه سپ شکهست دام به چهنگ!

نه پهی نه فقهی عه یال و نه طفل
به نه فرین سهخت مه ظلوم بیم پامال
به عیلهی جو دام ها بیم گورفتار
نه یال و نه طفل وه نه م بین بیزار
چه قووهی سایق من بین نائومید
عه یالم فیرار ، نه طفل ناپه دید !

حقوق نبعمهت ناوهردن (۱۹) به جا
شعق کهردن په ردهی نامووس و حه یا
سه کیم نه خبار وهی طهور دان خه بهر
دهوای جو دامه ن دل و گوش خهر !!

نه مه ندهن طاقت شکار که رده نم
چابوکی جاران ، هه لمهت به رده نم
چه شهرارهی شه مس داروون نه ندیشه
مه حفوظهن زامان چه سایه ی پیشه
بهی طهوره بی کهس ، ذلیل و زارم
نه یار ، نه یاوهر ، نه ههن غه مخوارم

مؤلف نصیحت خودش نموده (۲۰)

(فه قی) په ند شیر مه کهر فه راموش
(وصف الحال) تهن ، بگیریه نه گوش

---

(۱۹) له ده سنووسه کهی (م) دا (ناورون) نووسراوه . دیاره هه لیه .
(۲۰) واته : دانه ری کتیه که ناموژگاری خوی نه کا .

من ناز به زور قوودت بازوو
هه نی پهی جیفه مه کهر ناره زوو

عومر عهزیزت یاوا به په نجا
ته لهف بی نه کار ئوموور دنیا

غیر جه شه کوهی حال گونای بی شو مار
حاصلت نه بی نه رووی رۆزگار

پهی نه هل و عه یال مه کیشه سته م
هه نی نه فه قهی حه رام مه دهر جه م

جه دهر د دنیا نه بیت گروفتار
نه هل و عه یالت جیت مه بۆن بیزار

باوهر به خاطر فهدای قیامهت
عه یالت جه تو مه کهن شکایهت !

نه نه خو و نه ئوخت ، نه زهن نه فرزه ند
هه ر تا مه نده نی به تو هه ن دل به ند !!

هه رده م ویه ردی جهی دنیا ی ده نی
هه ر یه ک ته علیقه ن به شه خصی هه نی

مه علوو مه ن نه سباب ئوموور دنیا
هیچ کام پهی هیچ کام نه دارۆ وه فا

مونه سب حال هه ن یه ک ریوایهت
په ری سامیعان که روون حیکایهت

حکایت پیر زال با دخترش (۲۱)

مه روی یهن جه قهول سوههیل نه نوار
یهك پیره زالی مه ندهی رۆزگار
نه ولادش نه بی غهیر جه یهك دوختهر
درهخشان چون نوور شوعلهی ماهو خۆر
مه حبووب و مه رغووب نهو غونچهی ساوا
بیسار بی ناگا به تهب و حومما
پیره زال ههر رۆ ویش مه کهرد نیثار
مه رگ ویش مه واست پهی شینای بیمار
ههردهم به زاری روو مه دا نه خاک
نه داخ فرزه ند سینه مه کهرد چاک
یهك ماده گاوی وهقت نیمه شهو
شی به تۆی خانهی پیره زهن به دهو
سهر کهرد به تۆی دیگ ماست پیره زهن
دیزهی ماست جه فهرق ماده گاو بی بهن
ماده گاو بهو دیگ ، بهو نه حواله وه
روو کهرد به جانب پیره زال وه
پیره زال جه خهو بیدار بی دهر حال
دیش عه جهب صووردت ، عه جایب نه شکال
دهر له حظه خیزا خرۆشا به زار
وات یا عیزرائیل فیدات بام صهد جار

---

(۲۱) واته : به سهرهاتی پیره ژنو کچه کهی . شایانی باسه نه م عینوانه به ههزار حال له ده سنووسه کهی (م) دا شوینی وشه کانی دهرئه کهوت ، به لام نووسه ره وهی ده سنووسه کهی (ح) پیش سوانی نووسیویه ته وه .

مه ر پراگه ی بیمار که رده نی غه له ط
سه یر که ر ها نه عضام نه دار و عیله ت

نه ر قه صدت قه بض ر و ح بیمار هن
ها نه توی حو جره ی جه نب یه ساره ن

(فه قی) خو ماده ر جه نه خو پده ر
زیاده ن ر محمش زه ر حه ق به دوخته ر

هه ر گا وه ی طه وره ن مه نیشه ماتهم
په ی جیفه ی دنیا هیچ مه کیشه غه م

غه مخوار (۲۲) حه قیقی حه ییی خه للاقه ن
صیفه تش ر حمان ، یانی ر ه ززاقه ن

حه دیشه ن جه له ب شای عالی جه ناب
دنیا جیفیوه ن (۲۳) طالییش کیلاب

نه ووه ل عه ماره ت ، ئو خراش خه رابه ن
نه ووه لش نیشاط ، ئو خراش عه ذابه ن

نه فکارت جه م که ر نه ته فره قه ی هوش
شیرانه به کار ر و با بده ر گوش :

---

(۲۲) مه به ست له « غه مخوار » نه و شته یه که ده بیته نه نجامی غه مخواری وه ک
گویی پی دان و یارمه تی دان ، نه گینا خودای مه زن له غه مخواری یه وه دووره .
(۲۳) له نوسخه که ی (م) دا نو سراوه « جیفه ون = جیفه وه ن » ، به لام (ح)
کردوویه به « جیفه ییوه ن » . بو چوونه که ی (ح) راسته و ئیمه ش هه ر
له سه ر نه وه به « جیفیوه ن » مان نووسی یه وه .

شروع بحکایت روباه و شیر و فریب دادن درازگوش (۲۴)

رؤبا وات : ئارام بگیره ئه‌ی شا !

من مه‌رام تو مه‌که‌روون ئه‌دا

ئه‌سه‌د بی په‌نهان ، راهی بی رؤبا

دیش خهر دیهقان ها نه چه‌راگا

رؤبا وات : ئه‌ی خهر ! ئه‌حوالت چوونه‌ن ؟

مه‌بینم هه‌رده‌م جه‌سته‌ت زه‌بوونه‌ن !

خهر وات : ئه‌ی رؤبا ! مه‌ر نمه‌زانی

جه‌برو مه‌ظله‌مه‌ی صینف ئینسانی !؟

دایما نه‌ ده‌ست زالم زه‌لیم

گاه‌ی نه‌ ریکاب ، گاه‌ی مه‌حمیلیم (۲۵)

وه‌ رۆژ نه‌ بیگار ، شه‌و ئه‌سیر به‌ن

گا زه‌خم نه‌ پشت ، گاه‌ی نه‌ گه‌رده‌ن

ئه‌ر جه‌ درنده‌ی کوه‌ نه‌ که‌ردام بیم

په‌ی چیش مه‌کیشام ئه‌ی زولمی عه‌ظیم !؟

رؤبا وات : ئه‌ی خهر ! من داروون جایئ

بی‌شه‌ی هه‌مواره‌ن ، سه‌بزی ، سه‌فایی

---

(۲۴) واته : ده‌ست کردن به‌ باسی به‌سه‌رهاتی رۆی و شیرو ، خه‌له‌تاندن و

له‌خسته‌بردنی گوی‌دریژ .

شایانی باسه (ح) له‌باتیی «دادن» (خوردن) و ، له‌باتیی «درازگوش»

(حمار) ی نووسیوه .

(۲۵) شیوه‌نووسی ده‌سنووسه‌که‌ی (م) (محمیلیم = مه‌حمه‌لیم) ه ، ئیمه‌ به‌

دووری نازانین (تحمیل) بووبیت و ئه‌مه‌ش له‌هجه‌یه‌کی تایه‌تی بیت

به‌مانای (مه‌حموول) واته : به‌ سواری ولاغ هه‌لگیراو .

چه مه نان بی شو ، عه له ف بی شو مار
 قامیشان بی حد ، دره ختان هه زار
 نه سهوت پوله ننگ ، نه سه دای شیرهن
 نه شنوهی گورگان ، به بر دلیرهن
 چه شمه ی سه راوان ماچی که و ته رهن
 نه ده ننگ ده بیار ، نه رای به شه رهن
 نه گهر مه یلتهن وه بی خه وف و بیم
 مه که ین به مه سکه ن نه و پیشه ی عه ظیم
 زه و جه بی مه ئلووف باوه روون په ریت
 کامه رانی که ر (کیف یشا) ی ویت !!
 گا بازی نه رووی سه بزه ی می رغوزار
 گا گوش به ناله ی مورغان هه زار
 قه هقه هه ی که بکان ، هاژه ی بال باز
 نه غمه ی دو پر ا جان ده ننگ مه دو چون ساز
 خه ر شنه فت خه به ر رو بای مه ککاره
 مه ره قصا نه شه وق وه بی ئیشاره
 واتش : نه ی ره فیق جه کون نه و مه سکه ن
 شکوفا قه لبم په ی غونچه ی چه مه ن
 راستشان واتهن پیشینان جه ی وه ر
 مورادهن رو با به یو نه ئوغر (۲۶)

(۲۶) له فولکلوری کوردیدا هه یه «هه رکه س له سه فه ردا تووشی ریوی بییت
خیر دیته ری» .

نه زاناش به کار واقیعه‌ی گهر دوون
به‌نا مه‌بو نه دام مه‌فسه‌ده‌ی نه‌فسوون !

(فقه‌قی) هوشیار بهر . نه‌ویت بی‌ئاگا
په‌ی طوول نه‌مه‌ل ویت مه‌که‌ر گومرا

نه‌و رۆبا دنیا . نه‌سه‌د نه‌جه‌له‌ن ،
بییشه‌ی به‌شهری طوول نه‌مه‌له‌ن

نه‌ر ئومیدت هه‌ن دنیا‌ت بو به‌ کام
به‌ وینه‌ی نه‌و خه‌ر ویت مه‌که‌ر به‌دنام

خه‌ر وات : نه‌ی ره‌فقی با زوو بیم ره‌وان
واصل بیم به‌و جای (جنات الحیوان)

رۆبا که‌فت نه‌ پیش ، مه‌رکه‌ب (۲۷) نه‌عه‌قه‌ب
یاوان وه‌ بییشه‌ بی ره‌نج و ته‌عب

یاوان به‌ نه‌زدیک شیر دلاوه‌ر

هه‌لمه‌ت به‌رد په‌ی خه‌ر ، نیشته‌ نه‌ دوش خه‌ر

خه‌ر شاننا له‌گه‌د په‌ی ده‌فع شه‌رار

کیشا نه‌عه‌ری سه‌خت ، جه‌ بیم که‌رد فیرار

شیر نه‌ ضیعف حال په‌نجه‌ش نه‌بی به‌ن

که‌فت نه‌ رووی زه‌مین شیر نه‌هره‌مه‌ن !

رۆبا وات : نه‌ی شیر ! به‌ دام و ته‌زویر

ئاوه‌ردم په‌ریت ، ره‌ها دای نه‌خچیر ! !

---

(۲۷) مه‌به‌ست له «مه‌رکه‌ب» گوی‌دریژه ، ته‌نانه‌ت پیشینان به (که‌ر)یان وتود
« مرکب الصالحین » .

شیر کفت نه قهدهم رۆبای مه ککاره
واتش : یهك ئەمجار ئەر کەردی چاره

ئینشه لالا خه لاص نه بو نه دهست
به هەر نهوعی بو مهدهرووم شکهست

وات (۲۸) : په نهان بهر جه سایه ی ئه ی بید
به طهعمه ی شکار دل کەر پر ئومید

رۆبا رهوان بی په ی خەر به دهوان
دیش نه توی وادی ویش کەردەن په نهان
مه جزوونهن ، ئەفگار ، سەر وستەن جه پیش
دادشەن جه دەست ئه ی بیدادیی ویش

رۆباش دی به چه م خرۆشا به زار
واتش : ئه ی بهدبهخت مه ککاره ی عه ییار !

مه ر من که ی کوشتم جه ددو پدهرت ؟
که ی که ندم جه پۆست ئەخو مادهرت ؟

ئه ی دامه چیش بی به ند کەردی نه پام
ئه ی قهضا چیش بی قهدهر جه ناکام ؟

رۆبا وات : ئه ی خەر مه ر چیش (۲۹) دی یه ن ؟
وه ی طهور خاطر ت جه من ریش بی یه ن !

---

(۲۸) دهسنووسه که ی (م) له پیش «وات» هوه وشه ی «خەر» ی داناوه ، ئاشکرایه
ئهمه هه له یه ، بۆیه (ح) له باتیی «خەر» وشه ی «رۆبا» ی داناوه .
به گویره ی ئهمه ئه بی (سایه ی) به (سای) بخوینریته وه . ئەشگونجی له پاش
(وات) ه که وه (تۆ) یه ک بووبی و په ریبی .
(۲۹) ئهمه به پیتی دهسنووسه که ی (ح) یه . له دهسنووسه که ی (م) دا نووسراوه
(چیش) ، به لام دیاره ئه وه هه له یه .

خەر وات : مەر ئەو شیر بە پەنجەى ستم
 هەلمەت بەرد پەى من تۆ نەدیت بە چەم ؟
 رۆبا خەندەش کەرد ، واتش ئەى رەفیق !
 قووەى واهیمە هۆشت کەرد تەفریق !
 حەیف نى یەن پەى تۆ بەو شەو کە تەو
 بەو قووەى بازووی شیر هەییە تەو
 نە صەحراى هاموون ، نە هەنگامەى کار
 هەر یەن خائیفى وەنەت بۆ ئیظهار
 ئەمما حەق دارى بکەرى هەراس
 نەدیەنت صەحرا وە بى عامو ناس
 هەم قاپىی بىشە بەستەى طەلیسمەن
 هەر جینسى ئاما یەك نەقشش قىسمەن
 مەرد ئازما (۳۰) هەن پەرى خائیفان
 هەردەم بە رەنگى ویش مەدۆ نیشان
 گاهى نە سوورەت شیر غورپرانەن
 گاه گاهى نە شکل جین و شەیطانەن
 چەند دەفعە نەوجا نەقش ئامان نە ریم
 زەرەرش ئەصلەن هیچ نەیاوان پیم
 چون پاسەبانەن نەو بىشەى بى دەر
 بە غەیر جە وەحشەت نە دارۆ ئەثر

---

(۳۰) مەرد ئازما : یانى ئەو دىوو درنجانەى پیاوی ئازا تاقى ئەکەنەو ، لە
 پیاوی ترسنۆکی جیا ئەکەنەو . بە دووری نازانین « مێردەزمە » ی
 کوردی یش هەر لەمەو وەرگیرابى . . هەرچۆن بى نە (مەرد ئازما) و نە
 (مێردەزمە) بناغەیهکی زانستی یان نى یەو ، لە ئایینشدا هەروەها .

دوور با ئەر ئه و نه قش شير نه ر مه بي
چظه ور تو به ي طه ور بي خه ظه ر مه بي
ياخو جه قووه ي قوللابه ي نه لماس
چظه ور نه ده ستش من مه ييم خه لاص !
به قووه ي نه فسوون مه ككاره ي رو با
حه مير دوو باره ئاما به سه ما

طعنهء مؤلف به نفس خودش (۳۱)

(فه قى) مه كهر مه نع خه ر بيچاره
ته فره وه رد به مه كر رو باي مه ككاره
تو هه ر روژ ئيبليس مه ده روت بازى
ره ققاصى نه چه نك په رده ي مه جازى
ئه و رو با ئيبليس ، نه فست نه سه ده ن ،
ئه و بي شه دنيا ، ئه و خه ر جه سه ده ن !

ئه گه ر صادقى به كذب رو با
مه كهر ئيطاعت نه فس كينه خوا
روچ پادشاهه ن ، عه قل وه زيره ن
نه ته خت دلدا هه ردوو ئه ميرهن
به ئه مر هه ردوو ئه گه ر هوشيارى
مه ئموور به ئه مر فه رمان به ردارى

---

(۳۱) واته : باسى ئه وه كه دانهرى كتيبته كه لومه و سه رزه نشتى خو ي ئه كا .

فریب درازگوش دوباره با روباه ... (۳۲)

خۆلاصه حیمار چه نیش بی ره وان
یاوان وه بیسه جای شیر ژیان
شیر هه لمه تش بهرد خهر ئاوهرد به گیر
به زۆر بازوو شکست دا نه خچیر
رۆبا وات به شا به داب و ئاداب :
بگیره ئارام نه سه رچه شمه ی ئاب
من په ی به نده گیت به سته نم که مهر
پهریت ماوه رووم دل و گوش خهر
شیرش کهرد ره وان رۆبای حيله کهر
کهرد به طوعمه ی ویش دل و گوش خهر
به عضی جه نهرمه ی گوشت دهست و ران
پوخته کهرد په ی شیر به ردش به دندان
شیر واتش : باوه ر په ریم دل و گوش
رۆبا وات : شاهم ! مهر نه داری هوش ؟!
ئه ر خهر صاحب دل یا گوشش مه بی
که ی کرده ی ئه ووه دل جه یادش مه شی ؟!

---

(۳۲) ئەم عینوانه له دەسنووسه که ی (م) دا چوه ته وه و ته نها ئەمه نده ی ماوه که نووسیومانه ته وه و واته : فریوخواردنی گوی درێژو سه رله نوی له گه ل رێوی ... ره نگ بێ ئەمه نده ی فه وتایی : رۆیشتنی بۆ لای شیر . له دەسنووسه که ی (ح) یشدا به ته واوی گۆراوه و وای لی هاتوه : « فریب دادن روباه دوباره درازگوشرا نزد شیر » . واته : دووباره فریودانی گوی درێژ له لایهن رێوی به وه لای شیر . ئەمیش هه روا دیاره ناته واوه .

دل مه جمهعهی عه قل دهرک نه فکاره ن
 گوش نه سامیعهی ویش خه به رداره ن
 (فه قی) تو بی گوش هم بی ضه میر بیت
 جه و سه به ب هه ر یه ن به ستهی زه نجیر بیت
 تو صد جار وهی طهور به حیلوه ته زویر
 جه به ند زه نجیر تورکان بیت نه سیر
 تو خو مه زانی تورک بی مه جازه ن
 جه یتک و جه به د بی ئیمتیازه ن !
 هم کورد چه نی تورک بگیرو ئولفه ت
 نه لبه ت وینهی تو مه مائو خه جله ت
 مونسب حال ئامان جه نه خبار
 مه نقووله ن جه قه ول سو هه یل نه نوار :

حکایت باز شکاری و کبک (۳۳)

یه ک باز ته وار نه قوللهی کوسار
 یه ک رو دهور مه دا په ی طه عم شکار
 سه مع کهر د صه دای که بک خه رامان
 نه گه رده نهی کوه ئاما به دامان
 هاژهی بال باز جه که بک کهر د نه شهر
 نیهان بی جه تو ی ره وزه نهی که مهر
 باز ته جه سوس کهر د نه دائیره ی سه ننگ
 که بکش دی مه ستوور تو ی سه ننگ وه بی ده ننگ

---

(۳۳) واته : باسی به سه رهاتی بازی راوی و که و .

باز واتش : ئەي كەبك چيشەن ئەي حالت
تا كەي مەمانى تۆ نەي دەلالەت ؟!

تۆ ھەر يەند بيمت جە طەير حور بۆ
ھەراست نە ئونس دروندى بەر بۆ

كەي مەبى پراحت ، كەي مەبىنى كام ؟!
كەي مەبى خەلاص تۆ جە نەنگ و نام ؟!

ئەگەر تۆ چەنيم بىي بە ياودر

مەكەروو حيفظت جە ھەر خەيرو شەر

شەوان چەنى من جە سەر قوللەي كاو
رۆژان جە سەيران سەرچەشمەي سەراو

ھەم ئەمىن جە ویت ، ھەم بەزم شكار
ھەم شەئن مەردى جيت مەبۆ ئىظھار

دەمپوون عاشق خەطو خال تۆم

خەيران مینقار پەنجەي لال تۆم !

تا قەھقەھەي نەظم دەنگت نە گوش بۆ
خەلقەي غولاميت نە گوش ھوش بۆ

جەواب دا وەنەش كەبك كۆسارى

واتش ئەي شەھباز زادەي شكارى

تۆ صەبياد صەيد ، من صەيد صەبياد

تۆ سولطان حور ، من سيلك عياد

تۆ ئازادە بەخت ، من قەيد موحتاج

پەنبە بە ئاتەش كەي كەرد ئىمتيزاج ؟!

ئەر صەد ساڭ چەنى تۆ كەروون پەرواز
 من ئەو كەبك زار ، تۆ ھەر ئەو شەھباز
 ھەرگا بەی طەورەن بە تەفرەي خەيال
 خەيفەن عەقل كۆل بکەروون پامال
 باز واتش مەر تۆ عەقلت تەغیرەن
 حوبب غەیرە جینس نە دل جاگیرەن
 خولاصە ئەو باز بە ئەفسوونگەری
 بەردش چەنى ویش ئەو كەبك دەری
 كەبك و باز ھەردوو خیزان بە دلواز
 پەي سەر قوللەي كۆ كەردشان پەرواز
 شەوان ئونس يەك بە رازو نیاز
 رۆژان نە عوقبەي نەخچیر نە پەرواز
 بیمار بی ناگاہ باز تەواری
 نەمەند جە قووەش پەنجەي شکاری !
 بازو كەبك نە تۆي يەك ئاشیانە
 باز نە قووەي جووع سازا بەھانە !
 واتش : مەر ئەي كەبك گومرایی ناسەواب
 تۆ سایە نشین ، من جە ئافتاب !!
 مەر ئیدەن عادت نە پرووی رۆزگار
 میسکین نە مەسنەد ، شاهان خواری زار
 كەبك وات : ئەي شا ! ئەر نیت موکەددەر
 كەي بە ظیلل کاو خۆر كەردەن ئەئەر ؟ !

باز هم خرۆشا وات : ئەى بەدگومان
تەرك ئەدەبەن تەكذیب شاهان !

دەردەم هەلمەت بەرد باز بەد ئەندیش
كەبك خەرامش كەرد بە چاشت ویش
چون كەبك و بازەن ئونس كوردو تورك
مەر كى جە سایەى توركەن بى بزورگ ؟!
مەعلوومەن جە لای عاریفان كار
دوستی تورك و كورد نی بەن پایەدار
مەر تۆ جەو سەبەب مەبیت گورفتار ؟!
نەداری بە یاد ئوموور ئەفگار ؟!
(فەقى) حىكایەت باوەر بە خیتام
بەر موخەمسەد بۆ صەلات و سەلام

در تاریخ خاتمەء كتاب چگونگی بعد گوید (۳۴)

یاران ئەر پەرسان واضیع کیتاب
(عبدالقادری)ەن جە قەید عەذاب
حوجرەى دى بە مەیل حەق كەردەن گوشاد
ئینشەللا جە قەید زوو مەبۆ ئازاد
(خصوصاً) ئیسپۆز قەلبم گوشادەن
مەطلبم جە حەق (حسب المراد)ەن
نەزدیکەن جە تۆ بە یاریی یەزدان
بنیشوون بە شاد جە مولك بازیان

---

(۳۴) واتە : لە باسی سالی دواى هاتنى کتیبەكەو چۆنیەتیی لەوهوپاشدا
ئەلى .

مه بۆ به مه سکه ن تهخت چه مچه مال
مه که روون وه پا خه یمه ی سیامال

مه که روون سه یران صه حرا و دهشت و دهر
مه وینوون وه چه م حه بیان یه کسه ر

جه صه حرای و یسه ت فه صل به هاران
مه که ریم شکار ره مه ی ته تاران

مه نیشیم نه تو ی عه رووسی و ئو طاق
زه مه ی زه و قم مه یو نه ئافاق

ئه م ما به شه رتی نه که ی ریاسه ت
نه که ی فه راموش ئه ی گشت سیاسه ت

ته ئریخ ته ئلیف میعراج خاتمه
سه نه ی هه زار بی جه سیصه د سی که م (۳۵)

سو لطان ئیران (ناصرالدین) بی
سو لطان حه مید خان جه قوسطه نظین بی

یا ره بی ره حمه ت بی حه ددو حیساب
عه طا که ر به رو ح (قاریء الکتاب)

هه م به ر موئه للیف ، هه م به ر سامیعان
عه طا که ر یا رب ره حمه ت بی پایان

---

(۳۵) واته : سالی ۱۲۹۷ ی کوچی . له م چند به یته ی پیشه وه وا دهر ئه که وئ
که فه قی قادر گفتیکی به ره لاکردنی له ورؤژانه دا وه رگرتبی به مه رجی
که بۆ خو ی دانیشی و سه ر کز کا .

بهر نور جهان (سید الانام)
هزاران دروود ، هزاران سه لام (۳۶)

(۳۶) له ده سنووسه که ی (م) دا له دوایی ئەم به شه وه ئەم چەند دێره نووسراوه:
« تمت شد کتاب بعون الملك الوهاب . صاحب تألیف مولانا عبدالقادر
هموند همیشه موفق باد بجاه النبی وآله الامجاد ، در حجرهء محبوسی ،
از عجز حال شکایت از بانیان قوانین بدعت و ترک کنندگان شرع محمدی
یعنی اتراکهای بدخصلت نموده . حرره بید عبدالحقیر یعنی میرزا محمد
رحیم فی سنهء هجری هزارو سه صدو دو فی شهر جماد ثانی ختم پذیر
شد ، یوم خمیس در حفسخانهء کرکوک . »

واته : « به یارمه تیی خودای به خشنده کتیبه که ته واو بوو . خاوه نی
کتیب ، دانه ری ، گوره مان عه بدولقادی همه وه نده ، هه همیشه
سه رکه وتوو بی ، بو خاتری پیغه مبهرو ئالو به یته سه ربه رزه کانی ، له
هۆده ی به ندیدا له کاتی دل ناره چه تیدا له دهستی دامه زرینه رانی یاسای
ناشایسته و ته رک که رانی پهیره وی موحه ممه دی که عوسمانی به
به دسروشته کانی ، سکالای کردوه . به نده ی ناچیز میرزا موحه ممه د ره حیم
له سالی کوچی هزارو سیصه دو دوودا له مانگی جومادای دووه مدا ،
نووسیویه تی یه وه هه ر له چه پسخانه ی که رکوک . »

شایانی باسه هه له رینووسی یه کانی ئەم چەند دێره ی میرزایان
دهسکاری کردو راستمان کردنه وه ، به لام تیکستی نووسینه که یمان وه ک
خۆی هیشته وه .

کتیبه فضیله‌تی به‌نی‌ئادهم

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

حهیی ره‌بیانی ! ههیی ره‌بیانی !
فرد (لا یموت) ، ههیی ره‌بیانی !

(۱) لیره‌وه (۵۷) به‌یت له ده‌سنووسه‌که‌ی (م) دا فه‌وتاوه ، نه‌و ده‌سنووسه‌ی ، وه‌ک باس‌مان کرد ، له به‌رده‌می دان‌ه‌رداو له به‌ندی‌خانه‌ی که‌رک‌ووک نووسراوه‌ته‌وه ، به‌لام له ده‌سنووسه‌که‌ی (ح) دا که په‌رپووت بووه ، ماوه . ئیمه‌ش له‌به‌ر نه‌و نووسیمان‌ه‌وه . بی‌گومان نه‌و کاتی نووسیه‌تیه‌وه که هیشتا له ده‌سنووسه‌که‌ی (م) دا نه‌فه‌وتاوو .

شایانی باسه له ده‌سنووسه‌که‌ی (ح) دا ناویکی تایبه‌تیمان بوو نه‌م به‌شه به‌رچاو نه‌که‌وت ، به‌لام له پیشه‌کی‌یه‌که‌یدا نووسیه‌یه : « این کتاب در ثنای حضرت باری جل و علا ، و در فضیلت بنی‌آدم بر نوع مخلوق دیگر و بدی قیاس ابلیس علیه اللعنة ، و اخلاق و خلق حمیده بنی‌آدم و صفت بشری و حیوانی هردو به بنی‌آدم نسبت داده و بحث اینها میکند » . واته : « نه‌م کتیبه‌ی باسی پیا‌ه‌ل‌دان و ستایشی به‌زدانی به‌رزو بالاو ، گه‌وره‌یی ئاده‌میزاد نه‌کات به‌سه‌ر دروس‌کراوه‌کانی‌تردا ، هه‌روه‌ها باسی خراپی و بی‌جایی قیاسه‌که‌ی شه‌یتان نه‌کات و ، خو ره‌وشتی باشی بنیاده‌م و ، ره‌وشتی ئاده‌مزادی و حه‌یوانی هه‌ردوکیانی داوه‌ته‌ه پال بنیاده‌م » .

ئیمه‌ گومان‌مان له‌وه‌دا‌نی‌یه‌ که تیکرا (ح) نه‌م عینوانه‌ی له‌به‌ر ده‌سنووسه‌که‌ی (م) نووسیه‌ته‌وه ، با ئیحتیمالی گورینی وشه‌یه‌ک یا رسته‌یه‌کیش هه‌بیت . له‌به‌ر نه‌وه‌ی بو‌ی نه‌خوینرا‌بیته‌وه ، یا به‌دل‌یا نه‌چوو‌بیت ، جا له‌مه‌وه نه‌توانین ناوی کتیبه‌که بنیین « فضیله‌تی به‌نی‌ئادهم » . نه‌مه‌ش شتیکی ئاسایی‌یه چونکه خوا له قورئانی پیروژدا « ته‌کریم » ی بنیاده‌می کردوه و بابته‌تی کتیبه‌که‌ش نه‌م بابته‌یه .

ذات (لم يزل) به حر مه عانی
 بی عه یبو (لا شرك) ، ههم بی مه کانی
 به عه ضیبی ویت (علي الاعلی)
 به فضل نه نوار عه رش موعه لالا
 به عزیزدتی شهئن (أسماء الحسنات)
 به نوور قودرعت په ردهی حیجابات
 به شق مه کتووبات جه (۲) نه ووح مه حفووظت
 به شوعلهی خورشید گیتی نه فرووزت
 به نوور قه له م کورسی و مه قامات
 به و زینه ت نه فزای نه جم سه ماوات
 به سو جده و رو کووع فریشتهی نوورت
 به زه مزه مهی ذیکر (بیت المعسور)ت
 به حورمه ت نوور نه نبیا ته مام
 به شق موحه مه د (صاحب المقام)
 به شق نه میران پشت و په نای دین
 به عنی چه هار یار (سید المتین) (۳)
 به شهرافه ت نوور جومله نه ولیا
 به سه بیل روّح زومرهی شوهه دا
 نه و مه عره کهی سهخت به لآو ئاسیبا
 « یوم يجعل الولدان شيبا »

- (۲) له ده سنووسه کهی (ح) دا نووسراوه ، به لام ئیمه به زیادی نه زانین .
- (۳) له ده سنووسه کهی (ح) دا «سید المتین» نووسراوه وهك ئیمه نووسیومانه ته وه ، به لام به دووری نازانین (سید المتقین) بووبی به مهرجیک (ی) ی «سید» به سووکی بخوینریتته وه .

به ره چیمی ویت ره حمهت بی پایان
نه و میدم نه کهی نه دهر گای غوفران

به نه لطاف ویت ذات بی مینهت
عهفو کهر گونام جه ههر مه عصیهت
ههر چه ند سه را پام غه رق گونا ههن
جای ئومید توی (۴) ، به توم په نا ههن
جه ودهم زه لزه لهی مه حشه ر بو گوشاد
ههر کهس په ری حال ویش مه کو فه ریاد

به عه ظیمی ویت (الله اکبر)
به حورمهت نوور (سید البشر)
نهی زنجیر ذنب حمله ن نه ری جلهین
ئازادم کهری شاهه نشای که ونهین !
به کییریای ذات دانای داو هری
(فهقی) جه دارهین سه ر ئازاد کهری

در ثنا و حمد باری عز و جل گوید (۵)

ئیتیدا به ئیسم پادشای نه عظمه
خه للاق و ره ززاق عالهم و ئادهم
قه دیم و قه ییووم ذات (ذوالجلال)
مه عدووم نه فکر مه وجود جه ههر حال

(۴) ئومید توی : نه مه به پیی نه وه یه که له ده سنووسه کهی (ح) دا نووسراوه .
ئیمه به دووری نازانین یا (توی) ه که (تونی) بووبی یا (ئومید) ه که (ئومیدم)
بووبی .

(۵) واته : له باسی ستایشی ئافه ری دگاری گه وره دا نه لئی :

(شديد العقاب ، ستار العيوب)
 که ریم و رحیم (غفار الذنوب) (۶)
 قادر قودرہت (الله الصمد)
 صہ نعت نومای کہون ئەزہل تا ئەبەد
 مە عرووف صیفات موزھیر مە عنی
 تە جە لای ذات جە دارەین غەنی
 جە عەیب و عیللەت ، مانع بێ باکی
 نایینای دیدە ی عەقل ئیدراکی
 مە عکووسەن کہ ونەین جە ضیای ذات
 ئەزہل تا ئەبەد نوور صیفات
 جە وەحید ذات کروور (۷) صیفات
 قەدەر کہرد قەلەم قەضای مە وجوودات
 حووت و حەرە کہ ، وەحش و ئینس و جان
 یاجووج و طویوور ، جە حیم و جینان
 مە وجوودەن یە کسەر جە نە شئە ی صیفات
 جوملە گەواھەن پە ی وجوود ذات
 زەمین و زەمان ، سە ما هەفت طە بەق
 سازنای جە دورر قودرہت موعەللەق
 ذات بێ ظەرفت ظەرف صیفاتەن
 ئیجاد کونندە ی ئەشیاء نە باتەن

(۶) لە دەسنووسە کە ی (ح) دا (غفار ذنوب) نووسراوە .

(۷) مەبەس لە (کروور) کلوورە ، واتە : زۆر .

صیفاتت که ونین هم لامه کانی
 جه تەحت و جه فەوق پەیدا و پەنھانی
 موزەبیەن جه تۆ هەفت طەبەق سەما
 کورسی و عەرش و فەرش تا (تحت الثری)
 مەشعەل نومای شەمس ضیا و نار و نوور
 ظولمەت نومای ئەبر شەبان دە یجوور
 بەعد مەوت مەحیا کونندە ی نەبات
 ئەموات بەخش رووح زومرە ی (ذی حیاة)
 موجه و هەر ذیهن ضەمیر عالەم
 نە جوود « ألس ت » تا نەفخ عەدەم
 بە فیقھو (۱) بەدیع ، کەلام و هەئیەت
 نە یاوان بە کونھ ذات بی میننەت
 جوملە ئەنبیا و فریشتان تەمام
 بەند حیرەتن یە کسەر جه ئیفھام
 صیرا طت چیشەن یا میزان زو چی
 عەطات نە چیشەن یا خەطا زو کی
 (لا یسأل ذات ، علی الاعلی)
 هەم لایق بە تۆن هەر حەمدو ئەنا
 تە ئەسسوف ئیدەن جه (بین العوام)
 شایستە ی شەئنت کەس تە کەرد تەمام

(۱) شیوە نووسی نوسخە کە ی (ح) «بفیق» وە . بیجگە لەووە کە راستە کە ی
 (بە فیقھو) بی هیچ چارە یە کی نی یە . واتە : نە بە عیلمی شەرعیەت ،
 نە بە بەدیع ، نە بە عیلمی کەلام و عەقایدو ، نە بە عیلمی ئاسمان ناسی
 کەس نە گەشتووە تە دەرکی حەقیقەتی ذاتی یەزدان .

دهر لكو عه قآ و فيكر بئ نوطق و ماتهن
سه رنه فگه ندهی عیجز چه مدو نه ناتهن

چاره ههر ئیده ن پهری عه بد زار
گوشاد کهر زوبان پهری ئیستیغفار

یا حهق ئهر گونام بئ چه دهن ، بئ شوو
جه کوه عه فوت مه نماتو به موو

ئهر رووسیا هم سکه م سفیده ن
جه ته هلو کهی بیم به تو م ئومیده ن

به « لا تقنطوا من رحمة الله »
باقی به ن یه قین « آمنت بالله »

یه به شاره تن جیهان ئافهرین !
به عه فوی گونای زومره ی موذنیین

بیه خشا گونام مه نده نان ذه لیل
مووه فقه قم کهر به ته و به ی ته عجیل

(فهقی) لالیات نه بو ته مام
بهر موحه ممه د بو سه لات و سه لام

در بیان فضیلت بنی آدم و کذب قیاس ابلیس علیه اللعنة (۹)

که لام حه ققه ن جه ئایه ی قه دیم
خه لقم که رده ن ناس (أحسن التقویم) (۱۰)

(۹) واته : باسی گه وره یی ئاده مزادو دروویی قیاسو به لگهی شهیتان
نه فرینی خوای لی بئ .

(۱۰) ئیشاره ته بو ئایه تی (لقد خلقنا فی احسن تقویم . التین ۵) .

حهديث قودسهن جه (خير الناس)
(الناس سترى ، انا ستر الناس) (۱۱)

ههم ئه مرش كه ردهن خه للاق عالم
جه سووردت و ئيم خه لقم كه رد ئادم
ئه ر ميهر و ئه ر ماه ده وره ي گه ردوونهن
ئه ر ئه برو بادو هه واو هاموونهن

هه ر يه ك نه ئوموور و ئيش نه ده وانه ن
يه كايه ك مه ئموور صينف ئينسانه ن

جه مع فه واكيه دره خت و نه بات
نه وع له ذائيد ئه كل و مه شرووبات

چه ني و محشو و طه ير صه يد به حرو به ر
حيلل كه ردهن طه عمش په ي صينف به شهر

په ي صيدقش ئيدنه ن ده ليل مه حه ك
سو جده ي ئادم كه رد جه ميغ مه له ك

يه ك جه فريشتان يه عني (عه زازيل)
نه سو جده ي ئادم كه ردش ته كاھيل (۱۲)

شي نه گه رده نه ش طه وقئ جه له عنه ت
ده رده م به ري بي جه ده ر ياي ره حمه ت

---

(۱۱) له ده سنووسه كه ي (ح) دا ئه م نيوه دي ره به م جو ره نووسراوه : (انسان سترى ان ستر الناس) ، به لام ئيمه له هيچ كتيبيكي حه ديشي قودسي دا حه ديشيكي له م بابه ته مان به رچاو نه كه وت و په يوه نديكي ش له نيوان ئه م به يته و به يتي پيشوودا شك نابه ين .

(۱۲) راسته كه ي ئه بي يا (ته كاسول) يا (ته ما طول) بي .

ئەووەڤ کەس ئییلیس قیاس کەرد نە کار
غەلەط بی قیاس شووم شەر مەسار

واتش : من ئەصلم جە نارو نوورەن
ئادەم رستەیی خاک ، سیای دەیجوورەن

نەزاناش مەظھەر قەھرەن کوورەیی نار
جە قەھر مەر غەضەب مەبو ئاشکار

ئەر ئەصلش رەوشەن سیا صیفەتەن
جە تەحت و فەوقش دوود ظوالمەتەن

بەطن مەجمەرەیی ئاتەش زوخالەن
صیفەتش شەرپار ، طەبعش قەتتالەن

حەدیتەن جە لەب نەبی بی خاتەم

شامیل عامەن (ارحم) و (ترحم) (۱۳)

ھەردوو موجریم بین ئادەم و ئییلیس

ئادەم نادیم بی ، ئییلیس بی حەریص

ھەردوو پەری ئەصل ویش کەرد تەقازا

ئادەم مەغفوو بی ، ئییلیس بی ئیغوا

چون تەقازای خاک صەبرو ئەدەبەن

باد توندو سەرکەش ، نار جە غەضەبەن

---

(۱۳) لە دەسنووسە کەیی (م) دا نووسراوە (یرحم) و (ترحم) . دیارە ئەگەر
بەرانبەری دوو فیعلە کە سەرنج بدەین ، ئەبی راستە کەیی (ارحم) و (ترحم)
بی و ئیشارەت بی بو حەدیتی پێغەمبەر کە فەرموویەتی : «ارحموا ترحموا»
واتە : بەزەبیتان بەخەلکدا بێتەووە تا خواش بەزەبیبی بە ئیوهدا بێتەووە .

حق قه بل ئادهم ته عمير (۱۴) كه رد جيهان
 مه خلوق كه رد جه نار جان ئيبي جان
 چونكي ته صلشان جه نار بي حوصول
 مه ئيوس بين جه فضل ته نياو روسول
 چون بي ره سول بين ته بناي جينسي جان
 چون نار جه ييشه ي عيصيان بين گران
 عاصي بين جه ته مر جيهان نافه رين
 چهنى فريستان كه ردن حه رب و كين
 ئاخر بين مه قهورور جه قه هر قه ههار
 به عضي مه ستورور بين جه ييشه و مه غار
 تا مودده تي چه ند خالي بي زه مين
 هم صيفه تي قه هر ياوا به ته سكين
 جه خاك و جه نار ، جه تاب و جه باد
 ته صوير ئادهم ئاوهرد به ئيجاد
 هه ر چوار نه هه ر جيسم مه وجوودهن ته لئان
 هه ر يهك جه ته ئسير و ئش دارو نشان
 تاب جه ره حمهت و ، خاك جه ته ده بهن
 باد جه سيرهت و ، نار جه غه ضه بهن
 چون موره ككب بين هه ر چوار نه يهك جا
 ظهرفش قه بوول كه رد نوور ته نيا

(۱۴) له ده سنووسه كه ي (م) دا له باتيي «ته عمير» نووسراوه «ته عبير» . ئاشكرايه
 هه له يه .

هم جه و ئيختيلاف ئاما به وجود
 مووسا ، ئيبراهيم ، فيرعه و نو ، نه مروود
 شهراره ي نار بي زوبان كه رد گوشاد
 سر دا نه جه سته ي بووجه هل و شه دداد
 واصيل بي نه جيسم خاك ئاب رحمت
 منماؤ فروغ نوور نبووت
 مه عدن ئينسان دارؤ هر گوه هر
 جه نه بات و زهرع ، جه زهر و ته مهر
 پهي ئيدن جه به ين خه لائق يه كسر
 به ني ئاده من عالمي ته كبر
 (فه قئ) ها قياس ئيبليس بي مه ردوود
 باوهر به ته حرير ئيقليم وجود

بيان عناصر اربعه (۱۵)

هر چوار عه ناصير باوهر به حساب
 جه خاك و جه باد ، جه ئاته ش و ئاب
 جه سه د خاك ، گوش و چه شم و بيني و فهم
 هفت چه شمه ي ئابه ن جاري يه ن هه رده م
 ئاب گوش تال و ، شورهن ئاب چه م
 ئاب بيني تورش ، شيرين ئاب فهم
 سه فراو قه هرو عيشق خوون هم ئاته شه ن
 نه فس چه ني فيكر باد سه ركه شه ن

---

(۱۵) واته : باسي چوار ره گزه كه . شاياني باسه ئه م عينوانه له ده سنووسه كه ي
 (م) دا به هزار حال ته خوئيرايه وه .

به لغم جه ئابو ، سه ودا جه بادهن
 موو نه بات جيسم و ، عهظم جه مادهن
 عه قل ئيکسيرو دندان گه وه ره ن
 زوبان دره خته ن ، نوطقش ته مه ره ن
 دل گه نج ئيمان ، نه اعضا پاسه بان
 ئيبليس دوزدو ، نوور عه قلنه نيگه هبان
 نه مولک وجود هه ر چوار عه ناصير
 چه ني هه ر مه عده ن چون که ردي ظاهر
 طبع خاک ساکيت ، ساکينه ن هه رده م
 مه زاج ئابي خه ندان و خورپرهم
 چون بادي مه زاج مه رد سه ودایي
 بي ته بات جه کار ، گاهي به راهي
 چون ده ماغش خوشک ، په ر که رد هه و
 نه کته ر جنووني خيزو جه سه ودا
 جه ده هشت عيشق و نه له م و ته قوا
 به عيلله ي جنوون مه بان موبته لا
 نه ر مه رد سه ودا ته قواش بي نه فزوون
 مه ياوو به فه يض نه جامه ي جنوون
 طبع ئاته شي قه هرش زياده ن
 عه نيدو حه ريص زوبان گوشاده ن
 جه په ندو جه نوصح غه ير بي نيازه ن
 نه غلب موبته لاي عيشق مه جازه ن

ئەر ئاتەشى طەبع تەقواش كەرد دەلیل
 مەجازیش بە حەق زوو مەبۆ تەبدیل
 ئاتەش بی طەبعش چون مووسای کەلیم
 خەشمش زیاد بی هەم سەهەمش موقیم
 جە ئاب پەرحمەت یاوا بە تەوفیق
 عەدەم کەرد فیرعەون مەجاز بە حەقیق
 پەی هەر کەس ئەر خواست خودا بی موپین
 مەجاز پەی حەقیق مەبۆ بە موپین
 ئەر ئاب پەرحمەت نەبۆ مەدەدکار
 ئاتەش جە ئاتەش مەگیرۆ شەرار
 (فەقی) ها ئەسباب ظاهر کەرد بەیان
 بی خەبەر نە پەرمز ئوموور پەنھان
 هەرچی هەن پومووز کەردەى ئەلەستەن
 گاهى زوشت زیا ، گا زیا زوشتەن

گفتار در نوع ایمان (۱۶)

مەعلووم بۆ جە لای زومرەى عەزیزان
 نەوعش سى قیسەن دەرەجەى ئیمان
 ئەووەل تەقلیدی ، دووهم ئیستیدلال
 سى بەم حەقیقى فەرخونده خیصال
 تەقلیدی بی کەسب پەنج ئوستادەن
 حەرەكەش تەقلید ئاباو ئەجدادەن

(۱۶) واتە : باسی جوۆره کانی باوهر .

جه فہرض و سوننہت رہسم موئہ ککھد
نہ دارؤ خہ بہر مہرد موقہ للید

مہرد تہقلیدی ہہرچہ ند موسلیمہن
ئہمما ئیمانئس جای خہوف و بیمہن

جه ئیستیدلالی بکہروون بہیان
فہرض و سوننہتش مہزاتؤ عہیان

ئہرکان یہقین سہندہن جہ ئوستاد
بہ ئوموور دین دارؤ ئیعتیقاد

ہہم وئش شہرائیط دین مہ کو ئہدا
ہہم غہیر جہ ئوموور دین مہ کو ئاگا

ئہوکہس ئیمانئس مہ گیرؤ قووت
قہلبش رہوشہنہن بہ نور صہفوت

حہقیقی ئیدہن عالم بہ یہک بار
نہ وجود حہق بکہران ئینکار

نی بہن تہشکیکش جہ ذات مہ عبود
یہقینہن جہ لاش (واجب الوجود)

ہہم یہقینئس ہہن جہ ذات و صیفات
جہ قہضا و قہدہر حہققہن واقیعات

خاستہرہن حہقیق جہ کولل ئیمان
ئہمثالش ئیمان زومرہی ئہنیان

ئہحکام شہرعی بہستہی عہمہلہن
ئیمان بہ ئہحکام شہرع بی مہدخہلہن

نمه بۆ قوبوون عه مه ل بئ ئيمان
بئ عه مه ل ئيمان مه قبوولهن ههر ئان
خه صمان جه مه حشهر مه گيران عه مه ل
ئه مسا به ئيمان نه داران مه دخه ل (١٧)

در حفظ ايمان گوید (١٨)

جه تۆي په نج قه لعه مه خفووظهن ئيمان
لازمه ن ههر په نج بکه روون به يان
يه قين و ئيخلاص ، هه م حيفظ حه يا
هه م فه رض و ته کميل سوننه ت که ي ئه دا
ههر په نج نه ههر که س مه وجود بي ههر ئان
نه شه ر دوشمه ن مه خفووظهن ئيمان
ئه نه ي په نج صيفه ت يه کئ بي غائب
دوشمه ن جه ئيمان هه م مه بان غالب
دوشمه ن ئيمان ته مام چه هاره ن :
هه وا جه لاي راست ، نه فس جه يه ساره ن
دنيا چه پيش و ، ئيبليس جه عه قه ب
ههر چوار په ي ته له ف ئيمان جه ته عه ب
په نام ده ر به لوظف (عزيز الغفار)
مه خفوظ که ر ئيمان نه شه ر ههر چوار

---

(١٧) واته : ئه وي له دنيا دا مافي خورابئ ، له رۆژي قيامه تدا مافي خۆي
له زۆردار ئه سينتته وه ، ته نانه ت ئه گه ر زۆرداره که کرده وه ي چاكي
بووبئ ، زۆرلي کراو له و کرده وه چاكانه ي ئه باو ، ئه م ئال و گۆره کار ناکاته
سه ر ئيماني زۆرداره که و که مي ناکاته وه .

(١٨) واته : باسي چۆنيه تبي پاراستني باوه ره .

(فہقی) بناآہ جہ دہر گای (اللہ)
بہآ ہہر پہنج صیفہت حہق پیت کو عطا

گفتار در علامات ایمان (۱۹)

پہنجہن نیشانہی طہریق ہودا
دل نہرم و چہم تہر ، نہ فرہت جہ دنیا
ہہم شہرمہ ندہ گی و کوتاہیی نہمہل
ہہر پہنجہن صیفہت حہمیدہی عہمہل
ہہم پہنج صیفہتہن قووہی شہقاوہت :
دل سہخت و ، چہم خوشک ، بہ دنیا رہ غبہت
ہہم طول نہمہل ، ہہم بی حہ یایی
ہہر پہنجہن دہلیل پہی نہ شقیایی
وہی تہورہن ئوموور حہیی داوہری
پؤسہن تہقاضای صینف بہ شہری
ئیرادہی تہقدیر ذات سوبجانہن
ئیقلم و جود جای ئیمتیجانہن
پہی ئید ئیجاد کہرد مہحک دنیا
تا نہسمای صیفات ویش کو ہوہیدا
ہہم طولمہت و نوور ، ہہم کوفرو ئیمان
مہوجوودہن ہہر چوار نہ ظہرف ئینسان
کوفر ئیلیس و ، نہفس طولمہت نوما
نوور عہقل پہری ئیمان رہ ہنوما

---

(۱۹) واتہ : قسہ لہبارہی باوہرہوہ .

ٺه ر شه عشه عه ي نوور ئيسان كه رد ره وشهن
 نولمته نوماي كو فر بهر مه شو چه تن
 نه وسا لوظف حق جه و كه س هوه يدان
 جه قه لبش كو نوور له دونتي په يدان
 ٺه ر نوور خاموش بو ظولمته موقيمه ن
 نه و كه سه موقيم نار جه حيمه ن
 ٺه ر موازين بي ظولمته چهن ي نوور
 عه فوش ته عليقه ن به لوظفي غه فوور
 ٺه گه ر زياد بي ته و ابش جه ذنب
 مه عفوه ن هه ر چه ند مه بينو ته عه ب
 ٺه صلش هه ر ئيده ن جه ئوموور كار
 ٺيڪ و به د جه ناس مه بو ئاشكار
 به ميزان شهرع ياران ته قى
 مه علومهن ئه فكار سه عيدو شه قى
 هه ر چه نده ته و فيق جه ذات حه ققه ن
 كاران جه قودره ت حه يبي مو طله قه ن
 ٺه مما تو به ٺه مر شهرع بيت مو افيق
 ده ليله ن ظهور ئا ثار ته و فيق

اخلاق حميده هفتاد و دو در صنف انسان است (۲۰)

حه ميده ي ٺه خلاق بكه روون به يان
 هه فتادو دووه ن مه وجود جه ئيسان

---

(۲۰) واته : ره وشتي باش له كومه له ي ئاده ميزاددا حه فتاو دوو ره وشته .
 له ده سنووسه كه ي (م) دا له جياتي (صنف) نووسرا بوو (صفت) .

ئىعتقاد ئەھل سوننەت و ئيمان ،
 ئىخلاص ، تەواضوع ، تەصفىيە و ، ئىحسان
 ئىثارو (۲۱) غىبطە ھەم ذىكر مەيىت
 شوگرو ، تەوہككول ، صەبرو تەصیحەت
 موجاھەدەو مەدح و ذەم ئىستىوا (۲۲)
 ھەم قەصدو عەمەل ، تەسلىم و رەضا
 سەعى و خوموول و تەفویض و سەخا
 ھەم ذىكر مەوت و ھەم خۆف و رجا
 البغض في الله ، سوورو (۲۳) سەلامەت
 والحب في الله ، ريفق و مەنابەت
 (طلب العلم) و ، زوھدو مرووہت
 و وعدو (حسن الخلق) ، حەيا و فتووہت

ئىمە ئەو دىمان بەلاوہ ھەلەى نووسەرەوہ بوو ، بۆيە بەم جۆرەمان راست كردهوہ .

(۲۱) لە دەسنووسەكەى (م) دا لەجياتىي (ئىثار) نووسرا بوو (آثار) . ئىمە ئەو دىمان بەلاوہ ھەلە بوو . ئىثار ئەو ھەيە بنیادەم خەلك بەسەر خۆیدا ھەلاوئىرى و پىشيان بخا لە خۆى لە دەس كەوتنى سوودو قازانجدا .

(۲۲) ئەم نىوہ بەيتە لە دەسنووسەكەى (م) دا بەم جۆرە ئەخوئىنرايەوہ : « موجاھەدەو مەدح ، ذەم و ئىستىوا » ، بەلام ئەمە مەعنایەكى دروستى نەئەدا بەدەستەوہ ، جگە لەوہ كە مەدح و ذەمىشى ئەكرد بە سىفەتى چاك و (ئىستىوا) يش مەعنای نەئەبوو . بۆيە ئىمە بەم جۆرەمان راست كردهوہ و لامان وايە مەبەست لىي ئەو ھەيە : بەگژى نەفسى خۆدا چوونو ، مامناوہ ندىتى لە مەدح و ذەم كردنى ئەوانەدا موستەحەقى مەدح يا ذەم ، بۆئەوہى بنیادەم لە سنوور دەرنەچى .

(۲۳) لە دەسنووسەكەى (م) دا نووسراوہ (صور) . ئىمە لامان وايە مەبەست لە (سوور)ى بەمەعنا بى پىچ و پەنايە ، واتە : كە رەزاي خودا پىويستى بەوہ بوو رقت لە كەسى بى ، رقت لى بى و ھىچ ماستاوى بۆ مەكەو ، سەلامەتىي راستەقىنە لەو ھەدايە .

سه عیبی (فی الخیرات) ، و یقارو حکمت

قه ناعهت و روشد ، نه دهب و غیرهت

خوشووعو ، یه قین ، تهوبه و فیراسهت

هم (کظم الغیظ) و صیدق و شه جاعهت

هم ریققهت و شهوق هم موراقه به

هم (انس بالله) هم (مراتبه) (۲۴)

هم ودفا به عهد ، هم موحاسه به

هم عوبوودی یهت ، هم موعاته به !

ئیسابهت فی امر الله ، زه کاوهت

هم خوب حیات په ری عیادهت

(رحیم مشارته) (۲۵) موکافات

(انجاز) (۲۶) ئیستیقامهت جه ئوموورات

ها (فهقی) نه خلاق چه میده ته مام

به ته و فیق حق یاوا به خیتام

در بیان جهات بشری (۲۷)

دهرجهن دوو جهات جه هر ئینسانی

جهنب مهله کی ، جهنب حیوانی

---

(۲۴) مه بهست له (موراته به) مان بو ساغ نه کرایه وه .

(۲۵) نه رسته یه مان به پیی ریئووسی ده سنووسه که نووسی یه وه ، جا نه گهر مه بهست له به زه بی هاتنه وه نه بی له کاتی ریئککه وتن و شهرت و گفت کردندا ، نازانین مه عنای چی یه .

(۲۶) بو مان ساغ نه بوده وه مه بهستی شاعیر له (انجاز) چی یه . نه نیوه به یته له نگیشه .

هه ركهس ته كاليف شه رعش كه رد قه بوول
 جه نب مه له كيش مه يو به حوصوول
 كه رد به ئيلتيزام راي فه قرو فه نا
 به ري نه نه مرو ئوموور دونيا
 ضه ميرش جه عه رش مه يو وه سيع تهر
 مه يو به مه قام نه ظه رگاي داوهر
 عيشقش به كورسي مه گيرو نيظام
 عه قش با نه لواح سه فينه ي ئيفهام
 ئيدرالك به قه له م ، نه فكار به رومووز
 خوطو و طش جه له و ح نه قسامه ن مه حفووظ
 رو ح مه له كيش هه رده م طه يرانه ن
 نه و هه رده م نه وه صل مه ليك حه يرانه ن (٢٨)
 طبع مه عيده ش هه ر هه فت مه يو پاك
 مه نما ئو سه فوه ت هه فت په رده ي نه فلاك
 ديده ي خه يالش چون شه مس چاره م
 فرو غش نه عام مه يو موجه سه م
 نه بر ته و اضوع مه يو نه بارشت
 مه ريزو ره حمه ت نه هه ر زيباو زوشت

(٢٧) واته : باسي لايه نه جياوازه كاني ئاده ميزاد .

(٢٨) شيوه نووسي ده سنووسه كه ي (م) له نيوه به يتي يه كه مدا (مليكش) و له نيوه به يتي دووه مدا (ملك) ه . راسته كه ي نه وديه يه كه ميان (مه له كيش) و دووه ميان (مه ليك) ه . واته : گياني فريشته شيوه ي بنياده م هه ميشه له فريندايه و سه رگه رداني نه وديه بگاته پادشاي گه وره كه به زدانه .

به ئیکسیر (۲۹) مهیل ئەر کەردش نه ظەر
 هەر مس به ته و جوه (۳۰) ئەو مه بو به زەر
 صه برو سو کووتش جه مولک یه قین
 وه سیع تەر مه بو جه مولک زه مین
 شۆرش نهک قووهی ئیخلاصه ن
 مو حیط عیلمش عوممان ئە ساسه ن
 قیام ئە لیفو ، رو کوو عش داله ن
 به میم سو جده ئاده م ئە مثاله ن
 هەرگا وهی ته وره ن ده رویش دل ریش
 هه نی مه ده ر ده م نه هەر که م و ییش
 جه نب مه له کی چون کەردی به یان
 جو مله مه و جو و ددن جه و قو طب زه مان
 یه عنی شیخ ئە حمه د نو دیهی له قه ب
 عالم و عامیل به رزنجی نه سه ب
 های ده رویش به و فه یض طالیب به ر مه دام
 ئیشه لالا به و فه یض مه بیت شاد کام
 چون کەردی ته مام جه نب ئینسانی
 باوهر به ئە و صاف جه نب حه یوانی
 هه م طه بع و ئە خلاق ، هه م که راماتش
 هه م سه هم صیفات ، هه م عه لاماتش

(۲۹) ئیکسیر : له ددسنوو سه که ی (م) دا به هه له به (اکثیر) نوو سراوه .
 (۳۰) ته و جوه : ته و ده ججوه - روو کردنی پیر به دل له مرید یا له شتییک . بو
 راگرتنی سهنگی نیوه به یته که کراوه به (ته و جوه) .

هەر مه خلووق جه ئەمر خه للاق بی مه عاف
 جه نب چه یوانیش مه یۆ به ئەوصاف
 کبیرش کهر که دەن ، نه فسش جامووسه ن
 طه مه عش خرس و ، طه بعش خه رووسه ن
 هه واش پلنگ و ، بوخلش کهفتاره ن
 زوبانش هه م شه هد ، هه م زه هر ماره ن
 لوطفش طوو طی یو قه ندش قوماره ن
 چه سه دش هه لووع ، فیکرش خوماره ن
 ره ئیش کورکی یو ، حیلەش رۆباهه ن
 سایه ش چه جه رو ، هیممه ت سوفلا هه ن (۳۱)
 غیره تش نه چه مل گونا به عیره ن
 سه همش چون به برو سه وتش چه میره ن
 به ظاهر طاوس ، باطینش زاغه ن
 عه قش سینه چاک ، ئیدراکش داغه ن
 مه جازش نه عه ین چه قیق زه بوونه ن
 نوطقش (دکران) (۳۲) ، طه عمش ئەفسوونه ن
 ئەمه لش ئاهوو ، شییره ن غه ضه بش
 جه عه مرو زه یده ن قه صدو طه له بش
 هه م عه قل و ئیدراک هه م فیعل و قووه ت
 سپه رده ن به ده ست ئەفس و مه عصیه ت

(۳۱) له بهر راگرتنی سهنگی نیوه به یته که نه بوایه ، ئەبوو بیوتایه (سوفلان) .
 (۳۲) ئەمه روونوووسی ده سنوو سه که ی (م) ه . ئیمه بۆمان ساغ نه کرایه وه
 راسته که ی چی یه ، به لام دوور نی یه (ده گرمان) بی .

رۆخش نه زیندان جه سه د مه سدوودهن (۳۳)
چون مووش جه خانه ی ته نگ پر دوودهن

به عیزه تی ویت حهیی ره بیانی !
خاریج کهر نهی عه بد نه فس حه یوانی

ئه مساره م مه قیوود ، رۆحم ئازاد کهر
قایی ئیدراکم هه رده م گوشاد کهر

بدهر ته و فیکم ، عه ظیم و ته وواب !
عه طا کهر جوهدم جه کار ته وواب

دهرویش قه لبم به سه یل ئیحسان
ته وانگهرش کهر به نوور ئیمان

به ئه لطاف ویت حهیی لایه نام !
عه فوم کهر جه ذه نب گوزه شته ی ئه بیام

هه م به فه ضل ویت نهی عه بد ذه لیل
یا حه ق ! شادم کهر به ته و به ی ته عجیل

در هجر دنیا گوید (۳۴)

هه ی هانا نهی چه رخ سفله ی سته مگر
بی کاره ی عه جووز ، بی مایه ی شه وههر

چه رخ چه و اشه ش مه ندهن بی به قا
هه ر کهس پیش نازا جیش نه دی صه فا

---

(۳۳) ئیمه خو مان ئه م وشه یه مان به م جووره راست کرده وه ، ئه گینا له
ده سنووسه که ی (م) دا نووسراوه (مستودن = مه ستوودهن) .

(۳۴) واته : له ذه م کردنی دنیا دا ئه لی .

هەر ئەو ئاسیان ئەی چەرخ چەپ گەرد
 طووسش گەرد بە تۆز ، گەییوومەرز بە گەرد
 مەکارەیی موخیل ئەی گەھوارەیی دەور
 شەدداش نەهیشت نە بەهەشت جەور
 بەزم خوسرەوانیی کیسرا بەطال گەرد
 صەد رۆستەم بەستەیی چاھ شەغال (۳۵) گەرد
 زومرەیی ئەنیا ، چەند پادشاهان
 عەدەم گەرد نە عەین زەمین و زەمان
 شیوەن وست نە کاخ شای ئەفراسیاب
 بنیاد شاهان گەیی گەردش خەراب
 کەللەیی تاجداران بە کاسەیی کەل بی
 هەزاران مەئیووس شاخ ئەمەل بی
 چەند دیدەش تەر گەرد بە ئاب حەسرت
 چەند دل سوچنا بە نار فیرقەت
 مەر من یا ئەمثال من جە سایەیی توو
 گەیی مەبیم دل شاد جەیی زوشت بەدخوو
 نەقلەن جە حەدیت کوتوب موغتەبەر
 موخییر صادیق وەیی طهور دان خەبەر

---

(۳۵) لە (برهان قاطع) دا ئەللی : (شەغاد) ناوی برای رۆستەمی زالە کە
 رۆستەم و رەخشە کەیی لە چالیکدا بەند کرد . دیارە ناوہ کە لە فۆلکلۆری
 کوردیدا بوہ بە (شەغال) .

طالب دنیا کول موخه ننه نه ن
(طالب العقبیا) کول موعه ننه سهن (۳۶)

(طالب المولی) یه عنی ره ضای حهق
صادق نه و که سهن ذو کوور مو طلهق

(فه قی) حه سره ت مه ند چهرخ ده و وارهن
هه رساتی سه ودای چهرخش صه د تاره ن

ساقی نامه (۳۷)

ساقی بو به عیشق پیر موغانی

موهه بیا کهر به زم باده ی مه عانی

ئیمشه و دل مه لوول ئیداره ی ده هره ن

قوتووی مه زاجش تریالک و زه هره ن

پازه هر فیکرش بی ئیمتیزاجه ن

به طیب باده ی حه قیق مو حتاجه ن

مه یل نه مه لعه نه ت نه غیار نه زه ننگه ن

فیدات بام ساقی ! شه وگار دره ننگه ن

توی حوجره که ی خاص خه لوه ت خانه ی یار

جارووب دهر به تاب باده ی خو ش گه وار

باوهر به جیلوه ته جه لای نه وو هل

ذه و قش باقی بو تا مه وت نه جه ل

---

(۳۶) موعه ننه س : یا ده سکاری کراوی (مؤننه ت) ه یا له (عانس) دروست کراوه
که واته کچی به سالآچووی شوو نه کردوو .

(۳۷) واته : باسی مه یگیرو په نا بردنه بهری . نه م سه ر دیره مان له بهر
ده سنووسه که ی (ح) نووسی یه وه ، چونکه له ده سنووسه که ی (م) دا
به ته وای چوو بو ه وه .

به و غمزهی دل دۆز ئه‌ی سه‌رو سه‌هی !
دل نه مه‌ظله‌مه‌ی چه‌سره‌ت که‌ر ته‌هی

ئه‌ر که‌ردی ئیجیام به‌و باده‌ی دووهم
خاطر م نه به‌زم چه‌مشید مه‌بو چه‌م

باوهر به‌ خرۆش چه‌نگ ، چه‌قانه
ده‌وره‌ی ره‌ققاصان ، نه‌شئه‌ی په‌یمان

زیله‌ء ده‌ف به‌و که‌ف خوش خوانانه‌وه
موطرییان به‌سته‌ش بستانانه‌وه

جیسم و جان به‌و ره‌قص بگیرو مه‌قال
سامیعه‌ی یاران به‌یو به‌ئه‌حوال

ساقی فیدات بام نه‌ په‌رده‌ی سی‌یه‌م
جیلوه‌ی چه‌مالت بنمانه‌ چون شه‌م

په‌ر کو پیاله ، ده‌وری ده‌ر به‌ ناز
بمال نه‌ دل زه‌نگ نه‌شیب و فیراز

ئه‌ر گول نه‌ په‌رده‌ی سه‌رفرازی‌یه‌ن
یا بولبول مه‌ستوور نوکته‌ی ماضی‌یه‌ن

گولاب باده‌ش ئه‌لئان باقی‌یه‌ن
به‌سته‌ی ئیجازه‌ی غمزه‌ی ساقی‌یه‌ن

ئه‌ر عه‌نقای فیکرم ئاوهردی به‌ گیر
قیله‌نومای دل زوو مه‌بو ئه‌سیر

ئىستە تۆ خازىن بادهى زولالى
 خەلىفەى (۳۸) مەجبۇب چەھاردە سالى
 سەرم بە سەرگەرد دىدەى شەھلات بۆ
 رۆحم پاينەداز گەرد بالات بۆ
 نەر نىم نىگای مەيل بکەى نە بارەم
 ئىحيام کەى ئازىز بەو بادهى چارەم
 بەو نەشئەى پىر شۆر بادهى رۆحانى
 پىرىم سەر مەدۆ بە نەوجەوانى
 دەھەن بەو باده ، دەست بەو جامەوہ
 درىغ بمەردام من بەو کامەوہ
 ئەوسا نالەى نەى بکەردا شىنم
 غەمزەى ساقى بۆ نە جاى ياسىنم
 کەفەن رەنگىن بۆ بەو بادهى گولفام
 مەيلش تۆشەم بۆ تا (يوم القىام)
 بەو مەستى دەماغ ، بەو خومارەوہ
 بکەروون خورروج نە مەزارەوہ
 ئەگەربەو لوظفە (دەرويش) (۳۹) بى غەنى
 کەى مەبۆ بە مەيل ئەى دنياى (۴۰) دەنى

(۳۸) ئەمە شىئوہ نووسى دەسنووسە کەى (م) ە . ئىمە لامان وایە راستە کەى
 (خەلفەى) یا (خەلفەى) بى .

(۳۹) لەم وشەى (دەرويش) ەوہ کە فەقى قادر لىرەداو لە گەلى شوینى تریشدا
 بە کارى هیناوە ، دەرتە کەوئ کە (دەرويش) یشى وەك (فەقى) جار جار
 کردوہ بە نازناوى خۆى .

(۴۰) دنياى : لە دەسنووسە کەى (م) دا نووسرا بوو (دنيا) . ئىمە خۆمان
 راستمان کردەوہ .

مناجات مؤلف بار دوم (۴۱)

به عیززت ویت دانای دادگهر
سهر ئازادم کهر جه رۆز مهحشر
جه وهزن میزان ، حساب و صیراط
عهفوم کهر به لوظف جه ههر واقیعات
جه نهزع سوئال نهکیرو مونکهر
جه ذهلالهی حشر ، صیراط و سهقه
غیر جه ذات تو عهلیم دانا
نییهن جه دارهین مهلجهء و پهنا
ئه ر تو نهپهرسی داد ذهلیلان
کی ههن ذهلیلان جه لاش بلالان؟!
خوصووص من جه دهست تورکان ئهسیرم
غیر جه ذات تو نییهن دهستگیرم
مهئووسم جه سیک خویش و بیگانه
په نام دان به تو ذات یه گانه!
جه دوود دهوران سیان په لاسم
هم جهی به ند میجنهت بکهر خه لاصم
عهطا کهر ته و فیک خه للاق وه دوود!
باوهروون به نهظم ئیقلم و جوود
به ئه لطف ویت عهظیم سوبجان!
مهحفوظ کهر ضمهیر جه سه هوو نیسیان

---

(۴۱) واته: پارانهدی دانهری دیوانه که دورهم جار .

هه رچی ههن مه ظهه ر جه لای ذات تۆن
 ته عریف نه و صاف مه قامات تۆن
 ئیقلیم وجود مه که روون به بیان
 به ل حیصه مه ند بان زومره ی غافلان
 هم نیزاع رۆح نه فس نه ماره
 هم کرده ی ئیبلیس شووم په تیاره
 به ته و فیک حه ق حه یی لایه نام
 په ری سامیعان بکه روون ته مام ..
 (فه قی) تۆ گونات نه دارۆ شو مار
 ئیقلیم وجود باوهر به نه فکر

بیان اسامی و عدد شاهان (۴۲)

فیتنه ی عه ظیمه ن جه نگ نه فس و رووح
 مه بو نه و صافش به یۆ به مه مدووح
 جه لای به عضی (دل) تهخت مه قصووده ن
 هه ر کام نیشته نه تهخت شاه وجوده ن !
 نه صه حش ئیده ن سی شه هریاره ن
 هه ر یه ک با وه زیر سوپاو سه رداره ن
 رۆح و نه فس و دل هه رسی پادشان
 جه مولک وجود حو کشان ره وان
 ئیراده وه زیر ، پایتهخت دلهن ،
 هم وه زیر رۆح عه قل کاملهن ،

---

(۴۲) واته : باسی ژماره ی پادشایان .

وهزير نه فسهن ئيبليس له عين ،
جه ئوموور نه فس هه ر ئه وهن مو عين

ئه مئا جه طيفلى تا ته ميزى كار
دل پادشاهه ن جه ئه مر ئه فكار

پادشاهىي دل پهى سيلك مه جنوون
حوكمش باقى بهن جه ئه عضاي فنوون

پهى ئه هل شو عوور تا حه دد بلووغ
پادشاهىي دل مه نما تو فرووغ

(فه قى) مه عره كهى شاهان كه ر ته ئخير
ئه وصاف ضه مير باوه ر به ته حرير

(٤٣)

* * *

ويسعت ئه ملاك جه توخفهى ضه مير

جه تووى مومكينات نه دارو ئه ظير

دل جه وهه ر جيسم هه م جيسم جانه ن

ئه اعضا به قووهى دل جه فه رمانه ن

جه قه ول حه ديث قودسى عه يانه ن

(قلب المؤمنان) عه رش ره حمانه ن (٤٤)

كه رده ن ريوايه ت يه ك (ولي الله)

رؤحم عور ووج كه رد پهى هه فته م سه را

---

(٤٣) له م شوينه دا عينوا نيك بووه ، چووبوه وه ، هه رچيمان كرد نه مانتوانى
بزائين چى بوه .

(٤٤) ئيشاره ته بو ئه و حه ديثه قودسى يه كه ئه فه رموى : « قلب المؤمن عرش
الرحمن » . واته : دلى موسو لمان عه رشى خودايه .

نوقطه‌ی مومکینات یه کسه‌ر دیم وه چه‌م
 ناما نه عه‌ینم عه‌رش موعه‌ظهم
 به صه‌حرای ضه‌میر ویم که‌ردم نیگا
 دیم عه‌رش چون هه‌ره‌س^(۴۵) مه‌نماتو نه‌و جا^(۴۶)
 ته‌حقیقه‌ن جه‌ لای زومره‌ی عوره‌فا
 دل وه‌سیع‌ته‌ره‌ن جه‌ عه‌رش نه‌علا
 دل ره‌وشه‌ن‌نومای جه‌وه‌هر ره‌ووحه‌ن
 دل په‌ی هه‌ر طه‌ره‌ف قاپیش مه‌فتووحه‌ن
 جه‌سه‌د خالکو ، دل گه‌وه‌هر کانه‌ن
 ته‌ن تاریکو ، دل شو‌عه‌لی گه‌رانه‌ن
 ته‌ن حایطو ، دل قیندیل صافه‌ن
 عه‌کشش شو‌عه‌له‌به‌خش نه‌ قاف تا قافه‌ن
 دل نه‌ظه‌رگای حه‌ق میرئات ذاته‌ن
 دیده‌ی دل ده‌لیل هه‌ر مه‌قاماته‌ن
 عیطاعه‌ی قه‌لبی جه‌ حه‌ق مه‌قصووده‌ن
 ته‌قوای جه‌سه‌دی مه‌حض ، مه‌ردووده‌ن
 دل قه‌ریب ذات حه‌یی داداره‌ن
 دل قیبه‌لی وجوود ، که‌نز نه‌سره‌ره‌ن
 دل جام جیه‌ان نومای جه‌مشیده‌ن
 دل دره‌خشنده‌ی مه‌هو خورشیده‌ن

(۴۵) هه‌ره‌س : له‌ ده‌سنووسه‌که‌ی (م) دا نووسراوه (جرس) .

(۴۶) له‌ ده‌سنووسه‌که‌ی (م) دا ته‌نها نووسراوه «منمانو جا» . جا یا (نو) =
 نه‌و (یه‌ک په‌ریوه ، یا (منه‌ما نه‌و جا) یه .

(فہقی) تو نہ دل نہ داری خہ بہر
 ئید خاصہ ن شہرحش کەری موختہ صہر
 نہ فس شووم شا بو ، وەزیر ئیبلیس بو
 ئەلخە ناس موعین ، ہم مودەرپریس بو
 شہہوت غالب بو ، دل سیا تار بو
 جہ سارہت ، حیرص و ئەمەل پیش کار بو
 ئەر ذات موطلەق حەیی رہیبانی
 حەیات بەخش روچ کەونو مەکانی
 بە ئەلطف ویش نہ بو مەدەدکار
 قووت دو بہ روچ ، نہ فس بکەرؤ خوار
 وەر نہ بی تەوفیق نہ داری چارہ
 ذہیلی نہ دەست نہ فس ئەممارہ
 بہ تەوبەہی نہ صووح ویت بکەر خەلاص
 خەلاص بہر نہ چەنگ نہ فس ئەلخە ناس
 حەق پەہی ہەر عیللەت خەلق کەردەن دەوا
 تەوبەہی نہ صووحەن دەوای ہەر گونا
 بہ و شہرت دەستگرت پیر کامل بو (٤٧)
 عیلم لەدووننی جہ لاش حاصل بو
 (فہقی) نہ خاربیج ہەنی مەدەر دەم
 ئیقلم وجود باوہر بہ رہقەم

---

(٤٧) ئەمە وشکە سوونی یەتییە لە فہقی قادرہوہ ، ئەگینا مەرچی وا لە شہرعدا نییە .

سه‌حرای دل هه‌شت خه‌ط ، یه‌عنی هه‌شت ئیقلم
 هه‌ر ئیقلم ئه‌میر ویش دارۆ موقیم
 هه‌ر ئیقلم دارۆ شه‌هرو قه‌سه‌به
 قه‌ضاو نه‌واحیش پر نه‌که‌سه‌به
 هه‌ر ئیقلم په‌ی ویش دارۆ یه‌ك سولطان
 زورپراعش بی حه‌د ، سوپاش بی پایان

بیان اقلیم اول که سلطانش روح است (۴۸)

ئه‌ووو دل به‌یان که‌م ئیقلم ئه‌ووو دل
 نه‌هه‌ر هه‌شت ئیقلم نه‌دارۆ به‌ده‌ل
 ئیقلم ئه‌ووو دل مه‌مدووح عامه‌ن
 ئیسش مه‌عرفه‌ت عالی مه‌قامه‌ن
 خاکش زه‌عفه‌ران ، تابش حه‌یا ته‌ن
 دره‌ختش عووو ده‌ن ، میسکش نه‌با ته‌ن
 ئه‌بنیه‌ش چینی ، نارشان نوورده‌ن
 زه‌رعشان عه‌ن به‌ر قه‌ندو کافووورده‌ن
 یه‌ك شه‌هر عه‌ظیم مه‌شه‌ووورده‌ن نه‌و جا
 ئیسش سه‌عاده‌ت پر زه‌رع و سوپا
 خه‌شیه‌و قه‌ناعه‌ت ، ته‌سلیم و ره‌ضا
 هه‌م عه‌دل و ئیمان ، هه‌م حیلیم و حه‌یا
 یه‌گشت ئیسیم شه‌هر قه‌سه‌به‌ی قه‌ضان
 مولحه‌قه‌ن به‌و شه‌هر سه‌عاده‌ت نشان

(۴۸) واته‌ : باسی ئیقلمی یه‌که‌م که‌ روّح پادشایه‌تی . ئه‌م عینوانه‌ له‌ ده‌سنوو سه‌که‌ی (م) دا له‌پیش دوو به‌یته‌وه‌ بوو ، ئیمه‌ گواستمانه‌وه‌ .

جهو ئيقلیم مولک رۆح پادشاهه ن
 صاحب به زم و رهم زمرع و سوپاهه ن
 شه مئی جه نه طوار رۆح که روون ته عریف
 ذاتش بی چو و نه ن ، صیفاتش له طیف
 جه سیم جه ناح ، قودسی نه طوارهن
 طایر طه ییار ، به سته ی نه فکارهن
 هرگا مه یلش بی جه ناح کو گوشاد
 بی ئان جه نه فلاک به رمه شو چون باد
 نه ذاتش مه ستور ، وه صفش عه یانه ن
 مه رحه له په یمای که ون و مه کانه ن
 بیداری و یه قین تهخت و تاجشه ن
 شاهان نه پیام گشت موحتاجشه ن
 نیشته ن نه رووی تهخت جه مشید جه مجا
 خه رقه ی ریاضهت پو شان وه بالآ
 چون مه ه سهر کیشان به نه وج شاهی
 زیوه ر که رده ن تاج زه ریرین کولاهی
 ته لغراف فیکر به سته ن په ی بالآ
 ته حریر عه رضش په ی عه رش نه علا
 نه هر هه شت ئیقلیم نه و شه هه نشاهه ن
 وه هر مه رزو بووم جیهان ره واهه ن
 تا نه تهخت جیسم تاجش عه یانه ن
 ئیقلیم وجود گشت پاسه بانه ن

باقیی تاجداران ئیقلیم وجود
 گشت جه فهیض ئەو یاوان به مهقصوود
 مهستور عامەن ، پهیداو په نهانەن
 میعمار کونندە ی هەردوو جیهانەن
 جاویدانی یەن جه مولک به قا
 به ند تهقدیرەن ئامانت نهی جا
 یوسف جه مالهەن جه مولک ئوولا
 به ئەخ قەدەر به ندەن نه سوفلا (٤٩)
 هەم رۆح بی نه چه ننگ دورندە ی غورپران
 رەها کەرد سهلمان جه ئاب عوریان (٥٠)
 هەم رۆح بی به ئەمر پادشای ئەعظم
 بی به نەردەبان عورووج خاتەم
 هەم رۆح دا جهواب به موسای کەلیم
 یهعنی غەزالی ، بی نوقطه ی تهعظیم (٥١)

(٤٩) ئەم بهیته له دەسنوو سه کە ی (م) دا بهم جۆره نووسراوه تهوه :

یوسف جمالن جه ملك اولو باخ قدر بندن نصفلا

ئیمه پاش خو پتیوه ماندوو کردنیکی زۆر وامان بو راست کرایه وه که
 نووسیومانه تهوه واته : رۆح ، جوانی یه کە ی وهک یوسفه له جیهانی
 پیشوودا که جیهانی گیانه و ، بههۆی برای خراپی وهک قهزاو قەدەرەوه
 که وتوه ته بهندی ئەم جیهانه پهسته که جیهانی له شه .

(٥٠) بۆمان ساغ نه کرایه وه ئەم بهیته ئیشاردت به چه رگوزه شته یهک ئەکا .

(٥١) گفتوگۆی نیوان ههزره تی موسا و ئیمامی غەزالی بهم جۆره بوه : موسا
 له غەزالی ئەپرسی : ناوت چی یه ؟ غەزالییش وهلامی ئەداته وه :
 ناوم موحه ممه دی کوری موحه ممه دی کوری موحه ممه ده . موسا ئەلێ : من
 ناوی خوتم لی پرسیت ، تو بو ناوی باوکت و باپیریشتم پی ئەلێی ؟

ههم رۆح بی به ئه مر خه للاق وه دوود
زومره ی فریشتان پیش که ردن سو جوود

ئاده م تا خاک بی بی قه درو قیمة ت
به شه رة ف رۆح یاوا به عیززه ت

ئه ر نه فس و ئییلیس ئه لخه تناس شووم
ویشان به عه دووی رۆح که رده ن مه علووم

جه ئایه ی قه دیم حه ق که رده ن ئیظهار
په ری هه ر نه بی عه دووم دان قه رار

مناجات مؤلف غفر الله ذنوبه

یا حه ی به حورمه ت حه ییب ره هبه ر
به صیدق و سه خای صیددیق ئه کبه ر

به شه رافه ت عه دل شای ابن الخطاب
به شق ذی حه یا ، عیلم بوو توراب

به شق حه سه نه یین ، فاطیمه ی زه هرا
به حه مزه و عه بیاس عه مم مو صطه فا

عه قوم که ر جه و ذه نب جه هوولی و ظه لووم
حیفظم که ر نه شه ر فیتنه ی نه فس شووم

غه زالییش ئه لئى : خواى گه وره يش ئه وه نده ی له تو پرسى که : ئه وه چى یه
به ده سته وه ؟ که چى تو پیتوت : ئه مه عاسا که مه ، ئه یخه مه بن بالم و
ئاژه له که مى پى ئه هاژووم و مه به ستى تریشم پى هه یه . مووسا که ئه م وه لامه
له غه زالى ئه بیسى ، ئه لئى : موحه ممه د راستى وتوه که وتوویه تی :
مه لاکانى ئوممه تی من وهك پیغه مبه ره کانى به نی ئیسرائیل وان و ئه وه نده ی
ئه وان ئه زانن و له خوا ئه ترسن ! دیاره ئه م گفتوگویه له (عالمی ئه رواح) دا
رووی داوه ...

ههم جهی به ند سهخت به نده ئازاد کهر
 به فهضل و ئه لطف دهر و ونم شاد کهر
 چون نه تورک ته رکهن ئینصاف و مروهت
 ئومید ههر به تۆن قه دیم قودرهت
 (فهقی) مه علو و مه ن تورک بی ئینصاف
 ئه صل نهوع رۆح باوهر به ئه و صاف
 ئیده ن ئومیدم جه ئه هل ئیسلام
 ره وان کهن به رۆح موحه ممد سه لام

در اصل نوع روح تحقیق کند (۵۲)

عه رض کهردم به ستهی ئه فکرهن شای رروح
 نه و جا دوو مه عنا قایی کهرد فتووح
 یهک ئیده ن نه ههر مه کان خه یاله ن
 رۆح نه عه قه بش به و جا مه ییاله ن
 دووهم فری کهس به ئه فکر ویش
 ته حقیقش جه رۆح کهردهن کهم و بیش

قسم اول گفتار در روح (۵۳)

نهوع رۆح دووهن جه لای عاریفان
 یه کئی حه یاته ن ، یهک رۆح ره وان
 بی ته ن حهره که نه دارۆ حه یات
 موقیمه ن جه ته ن تا حین مه مات

(۵۲) واته : له باسی بنه چهی ره گهزی رۆح ئه کۆلیته وه .

(۵۳) واته : بهشی یه کهم قسه له باره ی رۆحه وه .

ئەمما ھەرچى نەوع رۆح رەوانەن
جە حىن غەفلەت نە تەن طەيرانەن
پەي پەرواز رۆح روئيان ئىستىشهاد
رۆح جە سەيران و حەيات نە ئەجساد

گفتار در قسم دوم (۵۴)

حوکہ ماى عوقوول ئىدش ئەخبارەن
حەيات خونو و ، رۆح رەوان ئەفکارەن
ئەدىللەش ئىدەن جە خونونەن (۵۵) حەيات
بى خونونەن ھەردەم جەستەى ھەر ئەموات
چون ھەرکەس ئەفکار وئش بىنۆ بە خواب
ماچان خەيالەن مەکەرۆ شىتاب

گفتار در قول سيم (۵۶)

عولە ماى رەسمى وەى تەور دان قەرار
جە حەيات و رۆح ، جە خونو ئەفکار
مەواچان ھەر چوار جە يەك تەفرىقەن
ئەمما ھەر يەكئى بە يەك تەعلیقەن
خون چەنى حەيات تەعلیقەن ھەردەم
بە نەقل حەيات خون مەبۆ عەدەم
ھەم خەيال ھەر جا بکەرۆ دەوان
رۆح ھەم بەو طەرەف مەبۆ رووگەردان

-
- (۵۴) واتە : قسە لەبارەى واتەى دووھەمەوہ .
(۵۵) لە دەسنووسەكەى (م)دا نووسراوہ (خون) . بەلام ديارە كە ھەئەيە .
(۵۶) واتە : قسە لەبارەى واتەى سېھەمەوہ .

گفتار در قول چهارم (۵۷)

جه لای موعته زیل جه مبع نه رواج
یهك پارچهن جه سیم نه ههوا موباح
ههر جه سه د پهی رۆح دارۆ یهك رهوزهن
جه عه کس رهوزهن نه شئو نومای تهن
قاییض راگهی عه کس جه ههر تهن کهرد فهوت
نهو کهس مه نوشۆ دهردهم بادهی مهوت (۵۸)
(۵۹) * * *

نه ر صادق مه بی رای موعته زیلی
حاصل مه بی مهوت ههر کهس به سه هلی
رۆح سه عیدان با شهقی و ظه لووم
موساوی مه بی جه (یوم المعلوم)
چون ته سلیم رۆح ته قاضاش سه عبهن
پهی به عضی سه هلهن ، به عضی جه ته عبهن
یه قینم ئیدهن به ههر سی دهلیل
نه سه حجهن ته کذیب زومرهی موعته زیل

گفتار در قول پنجم (۶۰)

حولوولی ماچان : رۆح جه تهن به رشی
موجه سه سه مه بو نه جیسمی هه نی

- (۵۷) واته : قسه له باره ی واتهی چواره مه وه .
(۵۸) نه م رایه ی فهقی ئه ی داته پال موعته زیله له کتیبه دیاره کانی خو یاندا نی یه .
(۵۹) لیره دا عینوانیکی کوژاوه له ده سنوو سه که ی (م) دا هه بوو ری وشوینی
نه وه ندده نه ما بوو بو مان ساغ بکریتته وه ، رهنگ بی (در رد قول معتزله)
یا شتیکی وا بوو بی . به داخه وه نوسخه که ی حه یدهر عه زیزیش له م
شوینه دا چهند په ریه کی فهوتابوو .

به‌عضی پهی به‌شهر ، به‌عضی حیوانات
به‌عضی دورندهی پهرندهی بیسات

رد قول حولیان (۶۱)

چون ئیظهار عیجز نه‌قص جه‌لالهن
قودره‌تش بی نه‌قص و عیجزو مه‌لالهن
فاعیل و موختار شه‌ئن مه‌عبوودهن
قه‌ول حولوولی جومله مه‌ردوودهن
مونکیر چه‌شرهن زومره‌ی حولوولی
پهری ئید جه‌ فیکر مه‌که‌ن فوضوولی (۶۲)

گفتار در قول ششم (۶۳)

ئامان جه‌ حدیث (۶۴) نه‌ولیای کیبار
رؤح و چه‌یاتش به‌ یه‌ك دان قه‌رار
به‌ قووه‌ی نه‌فکار جه‌ بیداریی خواب
رؤح (اهل الله) مه‌که‌رؤ شیتاب
جه‌ره‌یان چون ئاب جه‌ تهن بی‌حه‌ده‌ن
فه‌رقش ته‌ عه‌رشو ، پا نه‌ جه‌سه‌ده‌ن

(۶۰) واته : قسه له‌باره‌ی واتهی پینجه‌مه‌وه .

(۶۱) واته : به‌رپه‌رچ دانه‌وه‌ی قسه‌ی حولوولی‌یه‌کان .

(۶۲) شایانی وتنه حولوولی‌یه‌کان که (ئه‌هلی ته‌ناسوخ)یشیان پی‌ئه‌لین ،
لایان‌وایه‌ پاش مردنی هه‌رکه‌س رؤحه‌که‌ی پیوه‌ند به‌ له‌شیکه‌وه‌ په‌یدا
ئه‌کا که له‌گه‌ل پایه‌ی پیشووی رؤحه‌که‌دا بگونجی ، جا ئیتر ئه‌و له‌شه
له‌شی ئاده‌میزاد بی یا هیی هه‌ر گیان‌له‌به‌ریک .

(۶۳) واته : قسه له‌باره‌ی واتهی شه‌شه‌مه‌وه .

(۶۴) مه‌به‌ست له‌ (حه‌دیث) لیره‌دا قسه‌ی عاده‌تی‌یه‌ نه‌ك حه‌دیثی پیغه‌مبه‌ر .

هەرگا وهی طه وره ن رۆح چه نی حیات
ههردوو یهك شه یئه ن جه ذات و صیفات

چونكه (اهل الله) (عين اليقين) ه ن
صیدقش چون خورشید شو علهش موینه ن
ئه م ما جه ئه صلش نه بی که رد سوئال
ئید بی جه و ابش چه یی مته عال :

به ئایه ی قه دیم ته فهیم که رد نه بی
« قل الروح [شیء] من امر ربی » (٦٥)

جه حین میعراج نه بی بی جه لیل
سوئال رۆحش که رد جه عیزرائیل
عه رض که رد نه حوضوور (سید البشر)
بی چوونه ن عه رض (٦٦) رۆح نه هه ر جه وهه ر
کونهش ته به ریران جه عیلم عالم (٦٧)
مه خصوصه ققه ن (والله اعلم)

هەرگا وهی ته وره ن خامۆش به ر ده رویش !
هه نی مه ران نوطق جه که م و جه بیش
که ردی سیاحت ئیقلم یه که م
(فهقی) فیرار به ر په ی مولك دووهم

---

(٦٥) فهقی قادر ئه م (شیء) ه ی بۆ راکرتنی سهنگی نیوه به یته که خسته ته ناو
ئایه ته که وه .

(٦٦) شتیه نووسی ده سنوو سه که ی (م) (عرض) ه که بۆ (عه رض) ی به رابه ری
(جه وهه ر) و بۆ (عه رض) ی به مه عنای پیشاندانیش ئه گونجی و به هه ردوو
جۆره کهش مه عنای به یته که ته واوه .

(٦٧) ئه م وشه یه بۆ (عالم) یش و (عالیم) یش ده ست ئه داو به هه ردوو جۆره کهش
مه عنای به یته که دی .

در بیان اقلیم دوم اسمش حقیقت و خدیوش عشق است (۶۸)

ئیتلیم دووهم مولکش عظیمه ن
ئیسمش حقیقت پر خوف و بیمه ن
یهك شه هر عظیم نه و جا مه شه و وره ن
ئیسمش ته وه ككول قاپیی سرو وره ن
شه ووق و ذه ووق و وه جد ، صیدق و سه خاوه ت
سو كرو سه هم و سیر ، بو كا و شه جاعت
یه كسه ر قه صه به و قه ضان جه و مه كان
مه عمو وره ش پر زهرع ، سو پاش بی سامان
ته وه ككول مه ركه ز عشق حقیقه ن
عه دوو جه ده ریای فیکرش غه ریقه ن
عالی مه قامه ن ، نه صلش ئاته شه ن
به حر بی په یه ن ، باد سه ركه شه ن
صه یحه ش صاعیقه ی به رق لامیعه ن
تیغش چون قه ضای مو بره م قاطیعه ن
سه ردار سو پای زه رپرین گولاهه ن
جیهان په هله وان ، پایته خت شاهه ن
به فه رمان رۆح نه و شیر دیزه م
شه هر یاریشه ن جه مولك دووهم
جه ته خت خلووص مه ست و مه غرو وره ن
فه رقش دره خشان تاج حوضو وره ن

(۶۸) واته : باسی ولاتی دووهم که ناری (حقیقت) ه و گه وره که شی
(عشق) ه .

هومايون فاله ن ، كه نر حيكمه تهن
 شير غورپرانه ن ، عه نقا صيفه تهن
 سيمورغه ن جه قاف قه ضاي يه گانه
 دارؤ جه مه قام عهرش ئاشيانه
 چون فه قرو فاقه ش كه رده ن به يا وهر
 دره ختش جه شاخ ته وحيد پر ته مهر
 هم عيشقه ن طوفه يل شه هه نشاي رؤحه ن ،
 هم قايبي ميعراج جه عيشق مه فتو وحه ن
 هم سؤزه ي عيشقه ن زه مزه مه ي داوود
 به خشا حه لاووت به مولك وجود
 هم عيشق بي خه ليل خه لاص كه رد جه نار
 مه سيح ياونا به چه رخ ده ووار
 هم عيشق خه لاص كه رد يوونس و ئه يي ووب ،
 به عيشق ره وشه ن بي بينايبي يه عقووب
 موحه ممه د جه عيشق سازا نه رده بان
 سه حراي لامه كان طه ي كه رد وه بي ئان
 عيشق بي جه مه نصوور مه كه رد (انا الحق)
 كو فر زوله يخاش به نوور كه رد مولحه ق
 جه عيشق مه وجود بي غه و غاي دوو جيهان
 مه عره كه ي مه حشه ر ، جه حيم و جينان
 ذه رپي جه پرته و عيشق بي جه مه جنوون
 هم عيشق بي شه ق كه رد سينه ي بيستوون

به هر عیشقه ن عیلم نه نیای مورسهل
قه طره ی عیشقه ن حیلیم نه ولیای نه کمهل

نه بی شه هر عیلم ، وه لی ده رگاههن (۶۹)
مه ظه هر خورشید مه شعه له ی ماههن

عه رض که رد م عیشق غه و غای دوو جیهان
لازم که رد ئیثبات نه صلش که م به بیان

در بیان عشق عمومی و عشق مجازی و عشق حقیقی (۷۰)

عیشق هم سی نه و عهن یاران طه ریق
عمومی داریم ، مه جازی و حه قیق

عمومی مه خصوص دنیا دارانهن
هر که س په ی مه راق ویش سه رگه ردانهن

شاهان مه راقش مولک و سوپاههن
مه ئموران عاشق مه سنه دو جاههن

زورپراعان به زهرع ، تاجر به سوودهن
به عضیشان نه شه ئن شوهرهت مه قصوودهن

---

(۶۹) ئیشاره ته بو حه دیشی پیغه مبه ر که نه فه رموئیت : (انا مدینه العلم وعلی بابها) .

(۷۰) واته : له باسی عیشقی گشتی و عیشقی مه جازی و عیشقی راسته قینه دا .
له ده سنووسه که ی (م) دا ته نها (عشق مجازی و عشق حقیقی) به ک له م
عینوانه نه خوئیریته وه و نه وی که ی چوه ته وه . له ده سنووسه که ی (ح) یشدا
به م جوره نووسراوه : «در بیان عشق حقیقی و عمومی و مجازی گوید» .
ئیمه له بهر رووناکیی دارشتنی بابه ته که دا پاشو پیشیکمان تیا کرد .

به‌عضی عاشقهن به صهوت حه‌سنا
 به‌عضی مه‌راقهن (۷۱) به ئەخزو عه‌طا
 ئه‌ر شاهو گه‌دا غه‌نی و ده‌رویشه‌ن
 هه‌ر که‌سی عاشق به که‌سب ویشه‌ن
 هه‌ر که‌سی دارۆ نه‌ دڵ یه‌ک مه‌راق
 به‌عضی نه‌ وه‌صلش ، به‌عضی نه‌ فیراق
 هه‌ر که‌س جه‌ ئەفکار ویش بی‌به‌ن فه‌نا
 جو‌مله جه‌ سیمه‌ن (۷۲) به‌ حوبب دنیا
 مه‌ر ئیده‌ن حیکمه‌ت جه‌ ئەهل دنیا
 یه‌کسه‌ر چون دنیا نه‌داران وه‌فا
 فانین جه‌ دنیا چون ره‌وغه‌ن جه‌ شیر
 ره‌نگ ره‌نگ چون دنیا هه‌رده‌م مه‌ده‌ن چیر
 گوربه‌ی طه‌بعشان طوعمه‌ حه‌ریصه‌ن (۷۳)
 مه‌گه‌س وار مه‌ییال هه‌ر پاکو پیسه‌ن
 قه‌هرو لوطفشان نی‌یه‌ن پایه‌دار
 گا طاوس طه‌لعه‌ت ، گا مه‌سمووم چون مار

(۷۱) له ده‌سنووسه‌که‌ی (م) دا نووسراوه «مر مراق» = مه‌ر مه‌راقه‌ن». دیاره یا (مه‌ر) ه‌که‌ی زیاده یا ئەسه‌له‌که‌ی (مه‌رء) بوه هه‌رچه‌ند نیوه به‌یته‌که له‌نگ ئەکا .

(۷۲) له ده‌سنووسه‌که‌ی (م) دا ئەم وشه‌یه به‌م‌جۆره نووسراوه «جسیماً» . ئیمه‌ وامان راست‌کرده‌وه که (جه‌ سیمه‌ن) بی‌ واته‌ له به‌ندو ته‌لبه‌ندا بی .

(۷۳) شیوه‌نووسی ده‌سنووسه‌که‌ی (م) «طعمه‌ء حریصن» ه . وایزانی «طعمه‌ حریصن = طوعمه‌ حه‌ریصه‌ن» وه‌ک ئیمه‌ نووسیومانه‌ته‌وه ، راسته . (طعمه‌) واته‌ : چه‌ش ، ئه‌وه‌ی له‌گه‌ل داو دائه‌نری بۆ گرتنی نیچیر ، (طوعمه‌ حه‌ریص) یش واته‌ : چه‌ز له چه‌ش که‌ر .

گا خه صمهن چون خار ، گا چون گول نه فشان
 گاهي زوشت پروو ، گا چيرهش خه ندان
 گا حوكمپرانيش بهر عه مرو زه يدن
 گاهي ويته ي من ذه ليل قه يدن
 (فه قئ) چون هه وای دنيا داريتهن
 په ي دنيا داران هه ردهم ياريتهن
 نه صل عيشق خاصه ي مه جازو حه قيق
 لازمه ن هه ردوو جه هه م بان ته فریق

گفتار در قسم دوم مجازی است (۷۴)

مه جازی جه وهه ر حویب موشتاقه ن
 جه قوربو ئومید ، بوعدو فیراقه ن
 به عوقده ی مه راق مه بو موجه سسه م
 گه رمی به عورووق دل مه دو دم دم
 به ته دپیر وه صل نه ر نه بی چاره
 سه ر مه دو جه دل حوزنو په ژاره

نه وسا عوقده ی حوزنو فیرقه ت نه وازی (۷۵)
 ده نگ مه دو ده هوّل عیشق مه جازی
 نه ر نه بی جه به ین قه بیجه ی عه مه ل
 نه کته ر به حه قیق مه بو موبه دده ل

---

(۷۴) واته : باسی بهشی دووهم که عیشقی مه جازی یه .
 (۷۵) له ده سنوو سه که ی (م) دا « حزن = حوزنو » نوو سراوه ، به لام کیشی نیوه
 به یته که له نگ نه کا .

ټه ر ته نګ ظهرف بې نه سه ودای ټه فکر
به عیله ی جونوون مه بو گروفتار
ټیراده ی هه ر کار خیزو جه مه جاز
به عضی په ی حه قیق مه که رو په رواز
مه سمووعه ن مه جاز زوله یخاو مه جنوون
چ ته ور جه په رده ی مه جاز بې بیروون

گفتار در قسم سوم حقیقی است (۷۶)

حه قیقی جه باب طه ریق (۷۷) گوشاده ن
جه ته قواو تیزکار ، حوبب ټوستاده ن

دیده پیوشو نه ما سوی الله

نه بو خه طه رهش جه حوبب دنیا

په رهیز کو نه ټه کل ، ټه لیسه ی حه رام

هه م جه له هوو له عب نه رانو که لام

جه قه لبو زوبان ذیکرش مه دام بو

با سهوم دائیم ، شه و نه قیام بو

به دیده ی خه یال ته صویر ټوستاد (۷۸)

ټه کتر ټه وقات باو،رو به یاد

---

(۷۶) واته : باسی به شی سنی به م که عیشقی راسته قینه یه . له ده سنووسه که ی

(م) دا نووسرا بوو (سیم) ، ټیمه راستمان کرده وه .

(۷۷) مه به ست له (طه ریق) طه ریقه ته ، چونکه (فه قی قادر) ده رویش مه شرب

بووه . وشه ی (ټوستاد) یش له گه ل طه ریقه تی صوفی و ده رویشاندا
ټه گونجی .

(۷۸) مه به ست رابیطه ی پیره که مرید به خه یال وینه ی پیر دینیتته پیش چاوی و

بیری لی ټه کاته وه .

ضه میر صاف مه بۆ به قووهی تیزکار
 به مه جمهعهی فیکر عیشق مه دۆ ئاثار
 عیشق جه خه یالهن ، جه عیشقهن فه نا
 جه عهین فه نا سه رمه دۆ به قا (۷۹)
 جه سه دهف فیکر دورپر عیشق په یدا
 جه عیشق ئیجادهن سه ده مهی فه نا . .
 مه قام فه نا ئاما به حوصوول
 ئه وهل جه شیخه ن ، دووهم جه ره سوول
 فه نا جه هه ردوو نما نا سه بهق
 قه طره ش به ده ریای حه ق مه بۆ مولحه ق
 ئه وسا به ته حقیق مه بۆ موته صیف
 ئیده ن عیشق هه رکه س ئه ر که ردن ته عریف
 هه رکه سی مه ئیووس مولک طه ریهن
 ئه وکه س بی به هره ی گه نج حه قیهن
 (فه قی) دل چون مه ست دنیا و که ده ری
 جه ئه صل حه قیه هه م بی خه به ری

گفتار در نوع افکار گوید (۸۰)

خه یال جه رۆح و ، یاد جه ضه میرهن
 ده رک و هۆش مه خره ج ، عه قل وه زیرهن

(۷۹) مه به ست له م (فه نا) به (فنا فی الله) ه که حالیکه سو فیانه و سو فی خو ی
 له بیر نه چیه وه و وانه زانی له گه ل خوا بو به به یه کو له و تو او ته وه . .
 (انا الله) و (انا الحق) ی هه ندی له ئه هلی ته سه ووفیش شتیکی له م
 بابه ته به .

(۸۰) واته : له باره ی جو ره کانی بیر وه ئه لی .

هه رچی خه طهره ی فیتنه ی وه سواسه ن
 مه خره ج ئیبایس و جه نه لخه تناسه ن
 جه ئایه ی قه دیم هه م ئیده ن قیاس
 جه نه لخه تناسه ن شه ر هه ر وه سواس (۸۱)
 فه قی جه غو و طه ی نه فکر که ر قیام
 تازه که ر نه خبار سو لطان به سظام

قصه شیخ بایزید رضی الله عنه (۸۲)

یه ك رۆ جه مینبه ر (تاج العارفین)
 قوطب به سظامی (فخر السالکین)
 جه به حر عیرفان غه و و اوص نه فکر
 مه به خشا لو ئلووی مه و عیظه ی گو فتار
 جه ته ئثیر وه عظ یا و ابی به حال
 مه گرا قه لبش به شو عله ی جه لال
 مه ست (لا یعقل) جه به زم حوضوور
 مه و ج مه دا نه به حر عیرفان به سو روور
 یه ك مه رد دیهقان ئاما جه ناکام
 عه رض که رد : فیدات بام نه ی قوطب به سظام !
 ئیمرۆ بیم دو چار ده ردو مه صائب
 جه سووق سو قاق خه رم بی غائب

(۸۱) ئیشاره ته بو ئایه تی « . . ومن شر الوسواس الخناس الذی یوسوس فی صدور الناس . الناس ۵-۶ » .

(۸۲) واته : باسی به سه رهاتی شیخ بایه زید خوای لی رازی بی . شایانی باسه له ده سنووسه که ی (م) دا ، نه گه رچی عینوانه که چوه ته وه ، توانیمان شوینی وشه کان هه لگرین و بیان دۆزینه وه ، به لام (ح) (رحمت الله عنه) ی نووسیوه !

چون مهرد غه ريب خه يلى مو حجاجم
 ئوميدم به تون كه رى عيلاجم
 شيخ نه ته جه لاي سه رمه ستيى نه حوال
 وات به حوضضاران : داروون يهك سوئال
 كى هه رگيز پهى كهس مه يلىش نه جوشان
 بادهى سه ده مهى عيشقش نه توشان
 ده رله حظه يهك مهرد ئاما به جواب
 عرض كه رد نه حوضوور نهو (قطب الاقطاب)
 وه نهت مه علووم بو نهى قوطب جيهان
 من هه رگيز جه زاي (۸۳) عيشقم نه توشان
 شيخ فه ماش : ديهقان ! نه گه ر دارى هوش
 قه بوول كه ر نهى خه ر نه جاي دراز گوش (۸۴)
 (فه قى) وهى ته و رهن ئوموور جيهان
 هه رچى هه ن جه عيشق مه گيرو سامان

حكايهت مرد ريبى (كه) مقدمهء مجازاست (۸۵)

نه قلنه جه راويى زه مانهى نه ييام
 يهك مهرد مه تين والى بى نه شام

-
- (۸۳) مه به ست له «جهزا» سزاو نازاره .
 (۸۴) شتيكى زور دووره پياويكى ئاين پهره رى گه و ره و خاكينهى وهك
 بايه زيدى به سظامى خواى لى رازى بى ، بنياده ميك به كه ر دابنى . ئيمه
 نه م رازه له بنه رته وه به هه لبه سراو نه زانين .
 (۸۵) واته باسى به سه ره اتى مروى ريباز كه نه مهش سه ره تاي عيشقى
 مه جازى به .
 وشهى (كه) له ده سنووسه كهى (م) دا نه بوو ، ئيمه خو مان لي مان
 زياد كرد .

صامییب روتبهی تهخت تاج و نگین بی
 عهدش به نه حکام شهرع موین بی
 ناظیر نه وقاف نه و جا مه رغووبه ن
 صرف واریدات جه نه و مه حسووبه ن (۸۶)
 والی پهی نه وقاف و دی ته و ر دا ده ستو و ر
 هه رساله یه ک مه رد صالح بو مه ئمو و ر
 شایعهی فه رمان شی نه گوش عام
 یه ک مه رد عه ییار که رد خه یال خام
 واتش مه پووشو و ن خه رقهی ریایی
 مه که رو و ن قیام پهی پارسایی
 هه ر شه و نه مه سجید مه که رو و ن ته قوا
 ذیکرو ته هلیله م پر سه وت و سه دا
 مه گیر و شو هرت زه مزه مهی نه قوام
 ده ننگ مه دو نه گوش والیی شه هر شام
 مه به خشو به من نه وقاف سه راسه ر
 به سه رف نه وقاف مه بم ته وانگه ر
 به طو و ل نه مه ل دل که رد پر ئومید
 پیچا نه فه رقتش عه مامه ی سفید
 ته سبیح به ده ست و سه ججاده به دو ش
 جه صو حبه ت غه یر ویش که رد فه رامو ش

(۸۶) له ده سنو و سه که ی (ح) دا له جیاتی (مه رغو و به ن) و (مه حسو و به ن) نو و سرا و ه
 (مه رغو و ب بی) و (مه حسو و ب بی) .

بهك مهسجید نه شه هر عالی مهقام بی
 نهزدیک به سهرا ، پر ئیزدیحام بی
 نیشته نه تۆی مهسجید نه حوجره ی ریا
 مهشغوول بی به ئه مر طاعت و تهقوا
 شه و پهی ته هه ججود مه که ردش قیام
 دهنگ ته هلیلهش بهرز که رد صوبح و شام
 جه نیصف هر شه و مه نالا به زار
 جه ذبه ی ته صه نوع ماوهرد به ئه فگار
 هه رچه ند جه طاعت نمه که رد ته قصیر
 چونکه ریا بی نه به خشا ته ئیر
 ئاخر موئه ججه ر (۸۷) چه نیش بی عه نید
 چیش نه که رد قه بوول به یۆ به مهسجید
 جه لای صۆفی یان مهرد ریایی
 نیسبهت دا به ویش رای پارسایی
 هر شه و تا سه هر مه که روون نوماز
 رۆ فه قرو فاقه م که ردهن به هه مراز
 نیازم ئیدهن من نه ی جه ماعت
 چونکه نه مهسجید ته وابه ن طاعت
 ئیوه جه خادم بکه ران ره جا
 نه که رۆ مه نعم جه زوهدو تهقوا

(۸۷) له ده سنوو سه کانی به رده ستمانا نووسراوه (مؤجر) . بۆ ساغ کردنه وه ی و اتای ئه م وشه یه سه یری په راویزی ژماره (۱۷) ی لاپه ره (۱۱۹) بکه .

صوفی یان یه کسه ر که ردن ئیلتیجا
 ئەوسا موئەججەر پیش بەخشا رەزا
 موددەتی وەئەوور جە بەین کەرد گوزەر
 ناگا جە ئەوقاف مەخیزا خەبەر
 مەواتن ناظیر ئەوقاف مەعزوولەن
 والی نە تەفتیش مەرد عەدوولەن
 بە طوول ئەمەل دل مە کەرد مەسروور
 مەوات من مەبام ئیمجار بە مەسور
 تا دوو سی نەوبەت خیزا ئیختیلاف
 تەبدیل بی تەجدید ناظیر ئەوقاف
 مەرد مەجازی ناما نە دەفتەر
 نە پەرسان چە نیش جە خەیر و جە شەر
 ئەلحاصل یەک شەو جە رشتەئە تەقدیر
 قیام کەرد نوماز تەهللیەئە تەزویر
 کلافەئە خەیاڵ نە دل کەردەوہ
 سەر دا بە زانووی دوود دەردەوہ
 سەیر کەن جە ئەلطاف دارای جیہاندار
 مەرد مەجازیش چەطەور کەرد بیدار
 مەرد ریایی هۆش ئاوەرد بە دل
 زاناش بی سوودەن خەیاڵ باطل
 جە سەکری یەئە مەوت ، قەبر و قیامەت
 خیزا نە قەلبش نالەئە نەدامەت

به تهوبه‌ی نه‌صووح زوبان که‌رد گوشاد
که‌ردش ئیستیغفار به دادو بی‌داد

قه‌لب و قالبش ئاما نه لهرزه

قه‌بوول بی‌جه‌حق تهوبه‌ش دهرله‌حظه

شه‌فه‌ق ظاهر بی‌ئه‌دا که‌رد نوماز

ته‌بدیل بی‌به‌عشق‌حقیقی‌مه‌جاز

جه‌قاپیی‌زاهید‌که‌ردن (دق‌الباب)

که‌ردشان سوئال ، زاهید‌دا‌جه‌واب

واتشان : ئیمشه‌و‌ئه‌وقاف‌ناظیری

رؤ‌حش‌ریحله‌ت‌که‌رد ، جه‌ته‌ن‌بی‌به‌ری

ته‌عرف‌زوهدت‌یاوان‌به‌والی

عه‌طا‌که‌رده‌ن‌پیت‌ئه‌و‌روتبه‌ی‌عالی

زاهید‌وات : عه‌رض‌که‌ن‌وه‌پابؤس‌شا

سی‌ساله‌ن‌ته‌قوای‌پیام‌که‌رد‌ئه‌دا

واتم‌به‌ل‌جه‌شا‌بکه‌رؤ‌ئه‌ته‌ر

بیه‌خشؤ‌وه‌نه‌م‌ئه‌وقاف‌سه‌راسه‌ر

چون‌په‌ی‌حق‌نه‌بی‌ئه‌صل‌عیباده‌ت

بی‌فه‌یض‌بیم‌جه‌سوود‌ته‌قواو‌ریاضه‌ت

یه‌ک‌ئیمشه‌و‌په‌ی‌حق‌به‌جوزئی‌ته‌قوا

وه‌ی‌طه‌ور‌ئه‌ته‌ر‌که‌رد‌جه‌قلووب‌شا

که‌رده‌نم‌ته‌وبه‌ئیمشه‌و‌جه‌ناکام

ویم‌نه‌که‌م‌دوچار‌ئه‌طعیمه‌ی‌حه‌رام

غیر جه رهضای حهق چون نهوهن مهعبوود
 نمه بۆ قهصدم پهری ههر مهقصوود
 ههرچه ند شا به جوهد وه نهش کهرد رجا
 مهسمووعش نه بی مهرد دین په نا
 (فهقی دل) (۸۸) تو زهر عیشتت نه تو شان
 خه رقه ی ئیفتیخار عیشتت نه پو شان
 وه ئیلا تا حال جه به یضه ی مهجاز
 ماوهردی جووجهی حهقیق به پهرواز

در عشق حقیق (۸۹)

راوی جه راوی سه ندهن ریوایهت
 جه ذه ننوون میصر نه قلّه ن حکایهت
 نه و قوطب نه پیام سالیک ئیرشاد
 مه دفوونه ن ذاتش نه شه هر به غداد
 جه صه در مه حفهل جه خانه قای ویش
 مه شغوول بی به ذیکر موعیظه ی پر نیش
 دل نه ته جه لای عهرش ره حمانی
 جه مه قام عیشتت کهرد ره موضه خوانی
 فه رماش : چون کهردم ئیراده ی حیجاز
 پهری حه ره مه ین قه صدم کهرد ناغاز
 نه سباب طه ریق چون بی موهه بیا
 په ی طه واف بهیت راهی بیم نه را

(۸۸) جاروبار (فهقی قادر) له گهل وشه ی « فهقی » دا وشه ی « دل »
 به کارده هینی . دوور نی یه « دل » ی کرد بیته به شیکی نازناوه که ی .

(۸۹) واته : باسی عیشتی راسته قینه .

دمای عه‌ره‌فه ته شه‌هر مینا (۹۰)
 ههم ذیبح و ههم ره‌جم ئییلیس بی نه‌دا
 جه (بیت الحرام) طه‌واف بی ته‌کمیل
 دیم ته حوجره‌ی باب یه‌ک خه‌سته‌ی ذه‌لیل
 سه‌یر که‌ردم جه‌بین نه‌و شه‌خص بیمار
 که‌شف نه‌حوالش وه‌نهم بی ئیجبار
 مه‌گه‌س نه‌ ده‌وره‌ی دیده‌ش بی‌یه‌ن کوو
 چه‌نی هه‌ر نه‌فه‌س مه‌وانۆ : (یا هوو)
 نیشتم جه‌ بالین نه‌و مه‌رد بیمار
 مه‌گه‌سان نه‌ ده‌ور دیده‌ش که‌ردم تار
 عه‌ینه‌ین شه‌هلا نا‌کا که‌رد گوشاد
 وات : یا هوو جه‌ ده‌ست کئی که‌روون فه‌ریاد
 فاعیل ده‌نوو‌نه‌ن یا جه‌ مو‌حه‌رر‌یک
 نه‌ چیش بی مه‌گه‌س جه‌ من بین ته‌ر‌یک
 واتم : ظاهیره‌ن من بییم به‌ فاعیل
 به‌لکی به‌ ته‌واب یه‌زدان بام نائیل
 نه‌و واتش : حه‌ضرت نه‌ییووب نه‌بی
 چون بی به‌ عیله‌ی (صواب مستولی) (۹۱)
 نه‌ییام مه‌دید مه‌جرووح بیمار
 نه‌ زه‌خمش هه‌ر کرم مه‌ر‌یزا به‌ وار

(۹۰) مینا شار نی‌یه ، شوینیکه له مه‌ککه .

(۹۱) صواب : به‌ عه‌ره‌بی به‌ رشک نه‌لین . مه‌به‌سیش له (مستولی) داگیر کراوه ، هه‌رچه‌ند به‌ زمانی عه‌ره‌بی مه‌عنای (داگیر که‌ر) نه‌به‌خشی .

جه نارهضای حهق مه کهردش ئەندیش
(محفوظاً) (٩٢) ئەو کرم مه نیا به جای ویش

مهواتش ئەی کرم جه باب یهزدان
جه گوشت و خوونم رزق به ئەو عهطان

ئەگەر جه زهخم بریزۆ به خاک
بئی چاره نه تاب جووع مه بۆ هیلاک

تاب دیدهی من پهری مه گهسان
رهزراق عالم کهردهش عهیان

قه بوولم نی یه ن ئەی مهرد مه غفور
هه نی مه گهسان جه من کهری دوور

په رسام : نامت چییش ؟ ئەصلت تو جه کون ؟
فه ماش : ئەصل و ئیسیم ، رهسم من جه (هوو) ن

ئەر ئەصل و ئیسیم مه پرسی جه (هوو) ؟
مه ره و سا ئەخبار مه علووم بۆ جه توو

واتم : من هیمان نه یاوام به و جا
طه لهب کهم ئەخبار جه ذات (الله)

فه ماش : لهب خوشک من به حاجهت ئار
جه ذات مه عبوود مه شنهوی ئەخبار

دهست جه بان دهست چون کهردم قیام
راست کهردم به حهق زهنجیرهی ئیفهام

---

(٩٢) له دهسنووسه کهی (م) دا به شیوهی کوردی (محفوظن = مه محفوظهن) نووسراوه واته (پاریزراوه) که مه بهستیش ئەوه نی یه .

عهرض کهردم نیاز به (رب العزة)
خوشکیی له بانس کهردم به حاجهت

عهرض کهردم یا رهب ههه توی ئاگادار
بهیان کهر ههم ئهصل و ههم ئیسیم بیمار

ئاگا یهك هاتیف به دل کهرد نیدا
بهخشا له ذائید به جهمع ئهعضا

ئه مرش کهرد : ذه ننوون ! ئاگا بهر نه کار
صادق (۹۳) عیشقهه ن ئه و مهرد بیمار

ئیسیم و ره سمشان نه یجا مه سبووقهه
سیرپ عاشقان جه لای مه عشووقهه

نه وودما بیمار فه رما هه ی ذه ننوون !
باوهر جام ئاب بی صه برو سکوون

ههفت سألنه ته مام نه فس نه شیتابهه
ههه ئانو زه مان ئاره زووش ئابهه

جه بیم مه عشووق دانای یه گانه (۹۴)
کهرده نم مه نعش جه ئاب و دانه

---

(۹۳) له ده سنوو سه که ی (م) دا نووسراوه (صدیق) ، به لام ئیمه لمان وایه
(صادق) بی .

(۹۴) له رینوو سی فارسی و کوردی کۆندا تیکرا (گ) به شیوه ی (ك) ئه نووسری ،
بۆیه ئه م وشه یهش له (م) دا به (یکانه) نووسراوه . به لام نووسه ره وه ی
نوسخه ی (ح) وادیاره به م رینوو سه ی نه زانیوه و (یه کانه) شی بۆ ئه م شوینه
به مونا سب نه زانیوه چونکه (یه کانه) به کوردی به به راز ئه لین ، له بهر ئه وه
گۆریویه به (لامکان) و ((دانه) ی دواوشه ی نیوه به یتی دووه میشی کردوه
به (جان) .

ئیسته چون وه عدهی وه صلّم نه زدیکه ن
 باز نه ئاره زوو ئاب نه ته حریکه ن
 سا من پهری ئاب گیلام به شیتاب
 ئاوه ردّم پهریش یه ک تاس پر ئاب
 سه پر که ردّم بیمار جه دار دونیا
 که رده نش ریچله ت پهی مولک عوقبا
 نه غوسل و ته کفین پهری ئیمدادی
 لوام تا شه خصی که ردّم موندادی
 ئامام پهی مه بیت به ردّاریم نه جا
 دیم غائبه ن نه عش نه و (ولی الله)
 هه رچه ند جه خه لقان که ردّم ئیستیفسار (۹۵)
 هیچ که س جه و مه بیت نه بی خه به ردّار
 ناگاه یه ک هاتیف غه بیی که ردّ خیطاب
 فه رماش پهی مه بیت مه که ر ئیضطیراب
 شه هید عیشقه ن نه و مه ردّ عاشق
 شه هیدان به غه سل و که فه ن چ لایق
 پهی مه ردّ عاشق هیچ مه که ر ته لاش
 کو ه مه عشو و قه ن مه قام مه ئواش
 من هه م جه سایه ی نه و شه خص مه دفوون
 دوو ده فعه شاد بیم به سه وت بی چوون

(۹۵) ئیستیفسار: له ده سنووسه که ی (م) دا (استغفار) نووسراوه. نووسه ره وه ی
 ده سنووسه که ی (ح) یش که دیویه (استغفار) لیره دا مه عنا نابه خشی تیکرای
 (که ردّم ئیستیفسار) ه که ی کردوه به (په رسام نه و نه خبار) . دیاره
 هه ردوکیان هه له یان نووسیوه و راسته که ی (ئیسیتینفار) ه .

(دهرویش) به قینه ن سه فینه ی حه قیق

نی یه ن مافه وقش جه ی به حر عه میق

گفتار فقی در احوال بقا (۹۶)

چون جه به حر عیشق قه طره ت که رد نه دا

زه رپری نه دا که ر جه شه مس به قا

چون به قا جه وه هر رپوحن جه فه نا

(هم لای جزان ندارو شنا) (۹۷)

مه علوومه ن فه نا سه ر دا جه مه نصور

جه نه کثر ذات جیلوهش که رد ظوهوور

چونکه بایه زید (تاج العرفاء)

نوشابی جورعی جه به حر به قا

فه رما چون مودده ی سی ساله ن ته مام

با خالق خویش مه رانووم که لام (۹۸)

پوسه مه زانان خه ده مه و نه صحاب

چه نی ره وانان سوئال و جه واپ

(فه قی) جه به قا جوزئیت که رد ئیظهار

هه نی کافی یه ن په ی نموونه ی کار

سه لام ده ر به رپوحن نه بی بی خاتهم

باوهر به ته حریر ئیقلیم سی یه م

(۹۶) واته : قسه ی (فه قی) ده رباره ی چۆنیه تی مانه وه .

(۹۷) نه م نیوه به یتهمان وه ک خو ی نووسی یه وه چونکه هیچی لی حالی نه بووین .

(۹۸) نه م قسه یه له ئایینی ئیسلامدا بنه رده تی نی یه ، مه گهر به وه ی لیک بده ینه وه

که به رپوحنانی یه ت قسه ی له گهل کردوه ، به لام فه قی قادر نه مه شی له

به یتی دوهمدا داوه ته دواوه و ، رپگای پینه کردنی نه هیشتوه ته وه . شایانی

باسه وشه ی (سی) (۳) و (۳۰) ش هه آئه گری .

گفتار در اقلیم سیم که اسمش طریقت و خدیوش عقل است (۹۹)

ئیقلم سئی بهم عظیم شانان
مه عمورهش بی حهد ، گنجش په نهانان
طه ریفه تن ئیسم ئیقلم ثالث
زور راعش جه وهه ر ، زهرع زهر خالیص
ئه و مولک نه عظم فه خر مولو و کهن
مه ر که ز مولکش عیلم سولو و کهن
به حوکم فه رمان شای صاحب سهریر
ئه و ئیقلم و جا به خشان به وه زیر
عه قل کول نه و جا حوکمش ره و اجهن
شاهان نه پیام وه نهش موحتاجهن
جه وهه ر جیسمن ، دور پر ضه میرهن
نیقاب عشقهن ، جه روح وه زیرهن
حه کیم حوکمن ذاتش بی نه مثال
کلید ره ئیش حه ل هه ر ئیشکال
چون ره ئیش موفید هه ر هه شت ئیقلمهن
هه ر ئیقلم جه نه ظم ئه و جه ته علیمهن
ئه بواب ئوموور به ئه و مه فتو و حهن
غولام به کره نگ پایته خت رو و حهن
هه ر گاه ئه و جه مولک ضه میر بی پیروون
دل مه بو ئه سیر نه فکر جنوون

---

(۹۹) واته : قسه دهر باره ی ولاتی سئی بهم که ناوی طه ریفه ته و گه وره که ی
ناوی عه قلّه .

خالی مه ماتۆ ئیقلیم وجود
 مه بۆ به یاتاق دیوان مهردوود
 ئیسم شه ریفش عه قل کامیله ن
 ذاتش جه ئه سباب ئه دهب ته کمیله ن
 ته علیم ئه و بی حو کم ئه فلاطوون
 ته فریق که رد جه وه هر خالیق جه مادوون
 ئه ره سطوو جه فه یض ئه و سزا حیكمه ت
 که ردش به وه زیر ته خت سه لظه نه ت
 عه قل بی حیكمه ت سه ر دا جه لوقمان
 جه ئه کثر ئیده ن لوقمان ئه نیان
 (فه قی) صیفاتش نه دارۆ نه ظیر
 شه هرو قه صه به ش باوه ر به ته حریر
 غیره ت و نامووس ، عیلم و ئیطاعه ت
 هم نه ظم و ئه دهب ، هم ئیستیقامه ت
 سه برو ته و اضوع ، دوور ئه ندیشی و (۱۰۰) عار
 عه هدو ئیمتیحان ، میزان ئه فکر
 جه مولک سی یه م خه جسته وه زیر
 ره و اجهن سکه ی ئه و عالی ضه میر
 په ری هۆش و ده رك هم ئه و ره ئیسه ن
 هۆش یاوه رشهن ، ده رك موهه ندیسه ن

(۱۰۰) له ده سنوو سه که ی (م) دا (دوور ئه ندیش) ه . ئیمه ئه وه مان به لاره هه که
 بوو .

فەرقەن جە مابەین عەقلەین مەسائیل
 عەقل مەعیشەت با (۱۰۱) عەقل کامیل
 ھەرچەند نەوع عەقل نەدارۆ شو مار
 بە دوو راجیعەن نەر جەم کە ی ئەفکار
 حەقیقی داریم ، ھەم عەقل مەجاز
 ئیکمال ھەردوو کەریم ئیمتیاز
 حەقیقی صەرفەن جە ئوموور دین
 مەجازی صەرفەن نە گەمی و مارتین (۱۰۲)
 حەقیقی موطیع رۆح ئەقدەسەن
 مەجازی موطیع نەفس ئەنجەسەن
 حەقیقی جە شەرع کەردەن ئیجتیھاد (۱۰۳)
 مەجازی قانون ظولمش کەرد گوشاد
 حەقیقی مەئموور ذات یەزدانەن
 مەجازی موطیع نەفس و شەیطانەن
 حەقیقی خانە ی ئوخراش تەعمیرەن
 مەجازی ئوموور دونیاش تەسخیرەن
 حەقیقی حەیران صونع بی چوونەن
 مەجاز نە صیفەت ھەواو پایوونەن
 حەقیقی طەریق ئوخراش گوشادەن
 جە ھەردوو سەرا (حسب المراد)ەن

-
- (۱.۱) شیۆە نووسی دەسنووسە کە ی (م) بۆ (با) یش و (یا) یش دەست ئەدا .
 (۱.۲) گەمی : کەشتی . مارتینیش جوۆرە تەفەنگیک بوە .
 (۱.۳) لە دەسنووسە کە ی (م) دا (ئیشتیھاد) نووسراوہ . دیارە ھەلە یە .

مه جازی طه ریق ئوخراش خه طه رهن
مايه ش ته لعراف شه مه نده فه رهن

به عيززه ت ویت شه هه نشای شه فیق
مه کهر مه ئیووسم جه عه قل حه قیق

(فه قی) دل مه بیال عه قل حه قیق که ی
ته بعش نه ئه فکر مه جاز ته فریق که ی

ئیمان ش به لوظف تو نه خه طه ر بو
ئازاد نه عه ذاب به ند که ده ر بو

تایبعن به دل عه قل مه عیشه ت
یاوا به چهیل مه گیرؤ قووه ت

هوش و ده رك ئه وسا جیش مه بان په یدا
به عه قل کامیل مه بو هوو یدا

په ری ئه نیا مه ر ئیده ن حیکمه ت
نه سینن چهیل تو شان نوبووه ت (۱۰۴)

ته رفیع روتبه ی ئه ولیای کیار
نه حه د چهیل سال مه نما تو ئاثار (۱۰۵)

په ری ده فع ظه ن ئید که رد ته قاضا
مه سیح جه طیفلی به و روتبه یاوا

-
- (۱۰۴) راسته پیغه مبه ری ئیمه له چل سالیدا بووه به پیغه مبه ر ، به لام نه
هه موو پیغه مبه ره کان له چل سالیدا بوون به پیغه مبه رو ، نه
پیغه مبه ری ئیمه ش مه رج بوه هه ر له چل سالیدا بیج به پیغه مبه ر .
- (۱۰۵) ئه م قسه یه که به مه به ستی نریك خسته وه ی ئه ولیا له پله ی پیغه مبه ران
دروست کراوه ، هیچ بنه مایه کی له ئایندا نی به .

نصیحت مؤلف (و) تویخ خود (۱۰۶)

(فہقی) تو عومرت به شہصت نزیکن

ہیمان رای حقیق و نہت تاریکن

ہا ئەعضات یهك یهك پروو کہرد به سستی

ہہنی کافی بہن دنیا پەرستی

صہرف بی عومرت نہ مہعرہ کہی جہور

جہی بہند زہنجیر ، جہی مہظلہ مہی دەور

قیاس کہر جہ ویت بسانی صہد ساں

بہ عہیش و نہشئت بہ فہرو ئیقبال

چون تو مہردہنی داری جہ عہقہب

باقی مہمانی جہ رہنجو تہعہب

حہیفہن پہری تو ئەی شہرمہ ساری

بتہرس جہ عیقاب ذات قہہہاری

حہذہر کہر جہ قہہر ذات بی ئەمثال

غہیوورہن ئەسما صیفات جہلال

جہ حوضوور حہق چیشہن جہوابت ؟

جہ پای میزاندا چیشہن تہوابت ؟

---

(۱۰۶) واتہ : ناموژگاری و سہرزہنشست کردنی دانہر بوو خووی . بہپیتی ئەم

بہیتہ فہقی قادر لہ کاتی دانانی ئەم کتیبہدا تہمہنی لہ دەوروبہری

شہصتدا بووہ . فہقی قادر ئەم کتیبہی لہ (۱۳۰۰) دا تہواو کردوہو ،

دوورنی بہ ہہر لہم سالہشدا دەستی بہ دانانی کردبی .

لہ دەسنوو سہ کہی (م) دا ئەم (و) ہی ناو کہوانہکان نہبوو . ئیمہ

خۆمان بہ پتوستان زانی و دامان نا .

باوهر به خه یال تۆ تهو ئیزدیجام
ناظیرهن تهو رۆ عالهم خاص و عام
مه کهر فه رامۆش نرکهی سه قهری
ویت مه کهر ریسوای زومرهی مه حشه ری
(فه قی) شهرح حال باوهر به ته نجام
به ر موحه ممه د بۆ سه لات و سه لام

**در بیان اقلیم هشتم که اسمش تشکیل جدید است
و پادشاه اینجا اسمش دل است (۱۰۷)**

ئیقلم چاره م بکه روون ته دا
وه سیه و دلکش پر زهرع و سوپا
ئیقلم رایع دارۆ مه تفه عه ت
به و ئیقلم و جا ماچان شه ریه ت
یه ک شه هر جه سیم واقیعه ن نه و جا
مه شه و وره ن ئیسمش به حوبب دونیا
قه سه به و قه ضاش پر ته من و ته مان
مه رکه ز سولطان دلن هر زه مان
عه شق مه جازی و عه قل مه عیشه ت
نه فس حه یوانی و میجنه ت و شوهره ت
حوبب و بوغض چه نی طه بع و طه هاره ت
ته مین و ریه قه ت مه نع و ئیشاره ت

---

(۱۰۷) واته : باسی ئیقلمی چواره م که ناوی شه ریه ته و ، پادشاکه ی ناوی
دله .

شہرو قہصہ بہن نہو ئیقلم و جا
یہ کسہر مولحہ قہن بہ حوبب دنیا
سولطان ضہ میر تہو جا پادشان
صاحب تاج و تہخت ، پیر زہرع و سوپان

مناجات مؤلف

بہ عزیزت ویت حہیبی لایہ نام
سولطان چارہم پہی نہفس نہکھی رام
حیفظش کہی نہ شہر ئیبلیس لہعین
نہ شاتو نہو مولک بہذر کوفرو کین
جہ قہصد خہیرم تہو فیق کہر تہساس
حیفظم کہر نہ شہر شووم تہلخہ نناس
(فہقی) پہی طہریق حہق بکہر قیام
بہر موحمہد بو صہلات و سہلام

اقلیم پنجم اسمش عرف و عادت است و خدیوش ارادہ است
و سلطان دل بود (۱۰۸)

باوہر بہ تہحریر ئیقلم پہنجم
تاشووبہی تہبیام پیر زولم و ستہم
مہعموورہش جہ زہرع دارو شہہادت
مہشہورہن تہو مولک بہ عورف و عادت
یہک شہہر جہسیم عالی مہہارت
مہشہوور عامہن شہہر جہسارت

---

(۱۰۸) واتہ : باسی ئیقلمی پینجم کہ ناوی عورف و عادتہو ، خدیوہ کہی
تیرادہیہو و ہزیری پادشاکی دلہ .

قه صد حه ره كه و جه سه دو به صه ر
 سه مع و سه وت و نوطق هم نه فع و سه ره ر
 شه هر و قه سه به ن جه و مولك په نجه م
 به و شه هر عه ظيم مولحه قه ن هه رده م
 ئيراده جه و مولك په نجه م سولطانن
 نه توي جه سارده ت ته ختش عه يانه ن
 وه زير پايته خت سولطان دلن
 مه طلوروب سولطان جه نه و حاصلن
 حوكمرانيشه ن به حوكم سولطان
 عه ين موهه نديسه ن ، زوبان ته رجومان
 (فه قئ) ته مام بي ئيقليم په نجه م
 بهر موحه ممد بو دروود ده مادهم

اقليم ششم اسمش سفينهء نظام و پادشاه او نفس است (۱۰۹)

باوهر به ته قرير ئيقليم شه شه م
 مولك جه سيمه ن پر زهرع و حه شه م
 نه و ئيقليم و جا جه (بين العوام)
 مه شه ووردن به ئيسم سه فينه ي نظام
 يه كه شه هر عه ظيم ئيسمش نه مه له ن
 مه عموورهش به زهرع شهر موسته عمه له ن
 كذب ، نه ميمي ، حيرص ، شه غه ب و ته عه ب
 نه فسوون و حيله ، رپاو ، له هوو له عب

(۱۰۹) واته: باسی ئیقلیمی شه شه م که ناوی پاپوری ریک و پیتی یه و پادشاکه شی نه فسه .

حيقدو طه مه ع و ، سيمعته (خِلا) (۱۱۰)
 شو ح و ده نائت ، هم عوجب و هه و ا
 قه ضا قه سه به ن پر زه ر ع و ته مه ر
 به و شه هر ته مه ل مولحه قه ن يه كسه ر
 نه فس ته ماره نه و جا سولطانن
 صاحب ته خت و تاج نوطق و فه رمانن
 غور و وریش كه رده ن به سه ر قوره نا (۱۱۱)
 غه فله ت به ته حكام ره ئيس جه زا
 جولوو سه ن نه ته خت ته مه ل شه هه نشا
 غه يبه تن يا وهر شای حيشمه ت په نا
 يا حق ! غه ير جه تو نه داروون چاره
 حيفظم كه ر نه شه ر نه فس ته ماره
 هه رچه ند جه ئيقلیم شه شه م ته سيرم
 عاصی و پر گونا ه ، به سته ی زنجيرم
 به ته لطاف ویت حه یی جيهاندار
 عه فوم كه ر جه ذه نب ئيقلیم چه هار
 هم به فه ضل ویت دانای پر كه ره م
 سه ر نازادم كه ر جه به ند شه شه م
 (فه قی) دل نه ی مولك شه شه م بی ئیثبات
 به ر موحه ممه د بو هه رده م ته حیات

(۱۱۰) ئەم وشه يه مان هه روهك خۆی نووسی به وه و مه عنايمان نه زانی . دوور
 نی به (خرا) بووبی كه سووك كراوه ی (خراب) ده له گه ل (سيمعته)
 نه گونجی .

(۱۱۱) مه به ست له (قاروون) ه .

اقلیم هفتم که اسمش قانون است و خدیوش ابلیس علیه اللعنه است (۱۱۲)

ئیقلم ههفتهم باوهر به قهلهم
مولک عهظیمه ن پر بهلاو ئهلهم

پر ئاشووب و شور مولک فنوونه ن
مه شهوور عامه ن ، ئیسمش قانونه ن

یهک شههر عهظیم نه و جا عه یانه ن
ئیسمش ته که بیور عالی مه کانه ن

بوخل و حه سه دو عه نیدی و (۱۱۳) فیتنه
ظولم و قههر و جههل ، ههم کوفر و کینه

شههر و قه سه به ن جه و مولک ههفتهم
مه عمورهش بی حه د ، زهرعش پر نه دهم

خدیو ئیقلم ههفتهم ئیبلیسه ن
مه رکه زش کیبره ن ، ته ختش ته لیبسه ن

نیشته ن نه رووی تهخت وه بی خه وف و بیم
فهرمان فهرماشه ن جه و مولک و ئیقلم

یهک عه یارش هه ن ئیبلیس عه نید
مه شهووره ن ئیسمش : خه طه ره ی په لید

ئیبلیس ههم وه زیر نه فس قه بوو حه ن
شمر ئاسا نه قه صد حوسه ی ن روو حه ن

---

(۱۱۲) واته : باسی ئیقلمی حه وته م که ناوی قانونه و گه وره که ی ئههریمه نه ،
نه فرینی خودای لی بی .

(۱۱۳) له ده سنووسه که ی (م) دا نووسرا بوو (عنید) . ئیمه ئه وه مان بهلاوه هه له
بوو .

مه قه پرهن نهو مولك مه ككاره‌ی مه لعوون
 زيور كه ردهن تاج به له‌عل نه فسوون !!
 جه خه‌يمه‌ی شه‌حنا نيشته‌ن نه هرده‌ن
 جه سروور به‌زم به‌سته‌ن نه نجومه‌ن
 په‌نام دهر به لوظف حه‌يبي ره‌بياني !
 حيفظم كه‌ر نه شه‌ر شووم شه‌يطاني
 (فه‌قي) ته‌مام بي ئيقليم هه‌فته‌م
 دروود به‌ر موحه‌مه‌د نه‌بي بي خاته‌م

**در بيان اقليم هشتم كه اسمش تشكيل جديد است
 و آمرش الخناس است عليه اللعنه (۱۱۴)**

ئيقليم هه‌شته‌م باوره‌ر به‌دهفته‌ر
 مولك جه‌سيمه‌ن پر خه‌وف و خه‌طهر
 ئيقليم مه‌ذكوور زهرعش مه‌عمووره‌ن
 ئيسمش به‌ته‌شكيل جه‌ديد مه‌شه‌ووره‌ن
 يه‌ك شه‌هر عه‌ظيم نه‌و مه‌رزو بوومه‌ن
 ئيسمش به‌(فه‌ساد ئاباد) مه‌علوومه‌ن
 ئيه‌انه‌ت چه‌ني ته‌زوירו توهمه‌ت
 فيسق و عوشره‌ت و خه‌جله‌ت و نه‌كبه‌ت
 يه‌كسه‌ر له‌واحيق شه‌هر فه‌ساده‌ن
 جاي نه‌لخه‌نناسه‌ن ، حوكمش زياده‌ن

(۱۱۴) واته : باسی ئیقلیمی هه‌شته‌م كه ناوی ته‌شکلی تازه‌یه‌و گه‌وره‌که‌ی
 (الخناس)ه ، نه‌فرینی خوای لی بی .

ئەلخەنناس ئەمىر مۆلك ھەشتەمەن
 سەردار سوپاي نەفس نەدەمەن
 ئاشووبەي ئەييام ئەفسوون ئەساسەن
 ياوەر ھەربش ھەردەم وەسواسەن
 ھەم سولطان نەفس ئەوجا بەخشان پيش
 ھەم ئەوہن سەردار سوپاي بەدئەنديش
 ھەم سەردار سەخت ھەم پەھلەوانەن
 عوجووبەي (۱۱۵) دەوران ، فیتنەي زەمانەن
 فرزەند ئەرشەد ئيبليس شوومەن
 ئيسمش جە ئايەي قەدیم مەعلوومەن

مناجات مؤلف

يا رەب بە حورمەت شاهی (خیر الناس)
 حیفظم کەر نە شەر فیتنەي ئەلخەنناس
 ھەرچەند رووسيام سکەم سفیدەن
 ئومیدم ئەلطف ذات وەحیدەن
 سەراپام غەریق دەریای گوناھەن
 ھەر ئەعضام مەئموور نەفس گوپراھەن
 بدەر نەجاتم جەي بەحر قەلزووم
 سەر ئازادم کەر جە نەفس ظەلووم
 يا رەب عەفوم کەر جەي گونای بی شۆ
 ئومیدم نی یەن غەیر جە قاپیی تۆ

(۱۱۵) راستەکەي (ئوعجووبە) یە .

ئەر تو نه که ی رحیم (خیر الراحمین)
کی ههن که رو رحیم بهی به ندهی چه زین

(فهقی) ها نه و صاف ئیقلیم بی ته مام
بهر موحه ممد بو صه لات و سه لام

گفتار در ترتیبات خلقت انسانی (۱۱۶)

وهی طه ورهن ئوموور ذات نه که بهری
ئیدهن ته قاضای خهلق به شهری

چل شه و کیم و خوون ، گوشت پاره چل شه و
به چل شه و نه عضاش موچه سه سه م مه بو

ههم زیندهن په نیج ماه جه بهطن ماهر
خوړاکش خوونهن بی سه مع و به صهر

ئاما به دونیا خوړاکش شیرهن

جه گه هوارهی دهر د دنیا نه سیره ن

تا هدد بلووغ جینس ئینسانی

مه ئموورهن به ئه مر نه فس چه یوانی

جه عه قل و جه هوش نه دارو نه فکر

ههم بی خه به رهن جه ههر کار و بار

جه هدد بولووغ ئه ر بی خه به ردار

ئهر عه قلش جه خاو غه فلهت که رد بیدار

په ی ئیطاعه ی شهرع مه که رو شور ووع

شهر سی ئیقلیم جیش مه بو مه منووع

---

(۱۱۶) واته : باسی چۆنیه تی دروست کردنی بنیادهم .

نەر به طه بیعت سه لهف کهرد تهقلید (۱۱۷)
 نه کهرد دهفغ نهفس و ئیبلیس عه نید
 کهم کهم جه طه ریق دین مه بۆ په نهان
 مه بۆ وه بار کهش غوول بیابان

بیان نفس بشری که نه نوع است (۱۱۸)

نهفس به شهری نه وعش نو قیسمنه
 ههر قیسمش مه طبووع یه که قلب و جیسمنه
 مه رضی به : جه کار تهواب کاهیلن
 په ری ئه کل و شورب سهخت نه ته عجیلن
 نهفس له ووامه : جه شهرو تهواب
 به فیعل ههردوو مه کهرو شیتاب

(۱۱۷) مه بهستی له (سه لهف) ته نه چاولی کهری باوک و باپیرد وه که له قورئانا
 نه فهرمویت : « و اذا قيل لهم تعالوا الى ما انزل الله و الى الرسول ،
 قالوا حسبنا ما وجدنا عليه آباءنا . او لو كان آباؤهم لا يعلمون شيئاً
 ولا يهتدون . المائدة ۱۰۸ » ، نه که نه وانهی له ئایینی ئیسلامدا به
 (سه له فی صالح) ناسراون .

(۱۱۸) واته : باسی نهفسی ئاده مزاد که نو جووره . فهقی قادر ئهم نو به شهی
 بهم جووره ناوه ئیناوه : (۱) مه رضی به ، (۲) له ووامه ، (۳) موله مه یا
 مولهیمه ، (۴) موطمه ئیننه ، (۵) عیشقی به ، (۶) فه قیره ، (۷) نا طیقه ،
 (۸) کامیله ، (۹) ئهمماره .

ئهم ته عریفانهی فهقی قادر کردوونی ، زوریان هه لهن و دژی
 ظاهری ئاینن . بۆنموونه موطمه ئیننه و راضی به به پیتی ئایه تی قورئان
 له نه فسه چاکه کانن و خوا نه فهرموی « يا ايها النفس المطمئنة ارجعي الى
 ربك راضية مرضية ، فادخلي في عبادي و ادخلي جنتي . الفجر ۲۸ -
 ۳۱ » . نهفسی موله مه ش چاکیش و خراپیشی هه به وه که خوا
 نه فهرمویت « و نفس و ماسواها ، فالفهمها فجورها و تقواها . الشمس
 ۸ - ۹ » . به کورتی زور بهی ئهم مه عنا لیدانه وانهی فهقی قادر له جیتی
 خو یاندا نین و ئاین شتی له و بابه تانهی تیدا نی به .

دماي هر گونا ته و به مه کو قه صت
چون ياوا به فيسق مه دهر و شکه ست

نه فس موله مه خه يرش قه ليله ن
خه طه ره ي قه لبش به شه ر مائيله ن

دايم جه کرده ي گونا ه عه ظيمه ن
په ي ته سکين ماچو خودا ره حيمه ن

نه فس مو طمه ئين عه دووي بزور گه ن
هه رده م جه گه له ي ته و اب چون گور گه ن

به کو ه گوناي ويش نمه زانو
کاهي گوناي غه ير به کو ه مه وانو

نه فس عيشقي به خه يلي ظالمه ن
عه نيدو جه هوون ، عه دووي عاله مه ن

جه لاشان نه ظه ر هه سنا جه لاله ن
ماچان ئيمتيحان صونع جه لاله ن

جه نه فکار ويش هر ويش صيدديقه ن
جومله خه لائيق جه لاش زينديقه ن

نه فس فه قيره نه دارو طاعات
بي سه لات و سه وم بي فيطرو زه کات

طاعات جيسمي و هه ره که ي زوبان
شيرک نه که ره ن جه لاش هر زه مان

جه لاش فيكر دلّ عهين طاعاتهن
 طاعات جيسمی ریایی و تاماتهن (۱۱۹)
 مه ذهه بش جه برهن (دائم المدام)
 به کسانهن جه لاش جه لال و حه رام
 نه فس و جه سه دش هه ردهم ده لیلهن
 جه لای ویش طه ریق فه قرش ده لیلهن
 نه فس نا طبقه نه کثر شاعیره
 حاضر نه جه و اب زوبان نا وهرهن
 نه غلب مه یلشان چه نگ و ره بابهن
 مه شغوول مهستی و به زم شه رابه
 ئیستیها مه کن به که عبه و زاهید
 مه دداحهن جه وه صف شه راب و شاهید
 ویشان به عاریف ، زاهید به نادان
 صوفی یان وه خام و سالووس مه وانان
 نه کثرش مه ذهه ب جه برش عاده تهن
 نه مه شغه لهی فيکر کهم عیاده تهن
 نه فس کامیله ساکینه هه ردهم
 صاییره نه جه نه مر ته فریح و سته م
 دائیم مه شغوولهن به ته قوا و طاعت
 جه گونا ه ویش دارو نه دامه ت

(۱۱۹) نه م وشه یه له ده سنووسه کهی (م) دا به م جووره نووسراوه (تاماتاً) که نه بی
 به (تاماتهن) . ئیمه لمان وایه مه به ست لئی (طامات - هن) بی که (طامة)
 واته نه گبه تی و نه هاتی .

نه ره نېج و ته عېب نه مه بۆ مه لال
مه شغوولهن هه ردهم به كه سب جه لال

تاييع به عه قلهن ، مه رد موسليمهن
يه قينش قايم ، طه بعش سه ليمهن

ره ئس هه ر نه فس نه فس نه ماره
مو عاره ضه ي نه و نه دارۆ چاره

ئيسمش جه قورئان حق كه ردهن نه دا
(الأمانة بسوء الفحشاء) (۱۲۰)

سه رمايه ي فه ساد ، فيسق و فوجوورهن
گوش ، چه شم دل به و كه رو كوورهن

ئه ر مولك دنيا جه لاي ويش كو جه م
ويش به بي نه وا مه بينۆ به چه م

په ناھم به تۆن چه ميدو مه جيد
حيفظم كه ر نه شه ر نه ماره ي په ليد

به حورمهت نوور نه بي بي هو دا
نه فس كاميله وه نه م كه ر عه طا

(فه قى) ها نه نواع نه فس بي ته مام
به ر موحه ممهد بۆ سه لات و سه لام

---

(۱۲۰) ئيشاره ته بۆ ئايه تي « و ما ابرىء نفسى ان النفس لأمارة بالسوء الا ما
رحم ربى . يوسف ۵۴ » .

اسباب خروج نفس اماره (۱۲۱)

نه ئه بر بلووغ (۱۲۲) باران شه باب

وارا به ئیقلیم وجود به شیتاب

سیلاب سوروشك جوانی جوش وهرد

ئاته شکه دهی عیشق حه قیق خاموش کهرد

به قووهی شه هوهت فه ساد جه هر سوو

سه یل دا نه عهین عه قل و عیشق ههر دوو

زهرع چوار ئیقلیم ئاوهرد به قووهت

چوار ئیقلیم جه زهرع ویشان بین خه جلهت

مۆلك شهرعو ، زهرع ، طه ریهت زه بوون

ئیقلیم حه قیق مه عریفهت نیگون

مه لهخ هه وهس ، نیران هه وا

زهرع عه قل و عیشق رۆحش کهرد ته با

بارشت شه باب نه سیمه ی فتوور

سی ئیقلیم نه فس ته مام کهرد مه عموور

ههم زهرع وه زیر دل کهرد عه مارهت

به قیهی ئیقلیم کیشان خه سارهت

غه نی به ده ولتهت ، شاهان به سوپا

مه غروورهن ههر دوو جه دار دونیا

---

(۱۲۱) واته : هۆیه کانی ده رچوون و بهرپابوونی نه فسی به خراپه فهرماندهر .

شایانی وتنه له ده سنووسه که ی (م) دا وشه ی (اسباب) نه بوو ، ئیمه
خۆمان زیادمان کرد .

(۱۲۲) بلووغ : بالق بوون ، گه یشتن به ۱۵ سالان .

په ی ئیدهن دهر ویش ! زومره ی عاریفان
فهقره ن مه یلشان هر ئان و زه مان
باوهر به ئه و صاف نه فس ئه ماره
چته ور که رد خور و وج ئه و شای مه ککاره

مجلس آراستن نفس اماره و چگونگی خروجش به اقلیم تیری (۱۲۳)

ئهی دل سا دیدهی عیبرت کهر گوشاد
داستان جه مولک وجود بکه ر یاد
جه شاه رسول وهی طهور خه به رهن
موحاره بهی نه فس غه زای ئه کبه رهن
یهک رۆ نیشیت نه تهخت نه فس خودپه سه ن
چون شاهان که ی سازا ئه نجومه ن (۱۲۴)
وه پا که رد دره فش بلووغ به شیتاب
ئاراسته که رد به زم جه خه یمه ی شه باب
موغه نیی له عووب به سته ی شرووری
ژه ندش مه قامات مه سته ی و مه غرووری
دا نه که لله ی سه ر تاج حیلله و (۱۲۵) فه ن
خه رقه ی دوو رووی پۆشا وه به دهن

---

(۱۲۳) واته : مه جلیس رازاندنه وهی نه فسی به خراپه فه رمان دهر و چۆنیه تیی
دهر چوونی به مه به سته دنیاگیری .

(۱۲۴) له ده سنووسه که ی (م) دا دوا پیتی ئه م نیوه به یته و نیوه به یتی پیشوو
(خودپه سه ن) و (ئه نجومه ن) بوو . له بهر ئه وه که (ئه نجومه ن) هه له و
(خودپه سه ن) ره وا بوو یه که ممان راست کرده وه دووه ممان کرد به
(خودپه سه ن) تا قافیه ی هه ردوو نیوه به یته که هاو ره نگ بن .

(۱۲۵) له ده سنووسه که ی (م) دا نوو سرا بوو (حله - حیلله) . ئیمه خو مان
راستمان کرده وه .

چرخ ره ققاصان (۱۲۶) جه به زم ئولفت
دا نه چه قانه ی غه ییه ت و توه مه ت

ده وره ی ساقی یان بی ره نیج و ته عب
به خشان باده ی بوغض مه زه ی له هو و له عب
که مانچه ی هه واه سه متوور هه وه س
به طول ئه مه ل ئامان به نه فه س

هۆر یزا وه پا ده رده م ئه زازیل
سو جده به رد نه پای ته ختش به ته عجیل

واتش پادشام دونیات بو به کام
ته خت و تاج تو باقی بو نه عام

ئیده ن نیازم جه ده رگای عالی
چون هه ر که مائی دارو زه والی

ئیده ن ته قاضای گه ردوون هه واه
ئه سباب دونیا نه دارو وه فا

هه رگا وه ی طه وره ن هیچ مه کیشه غه م
گوشاد که ر قایی عو شره ت ده ماده م

جه م که ر سیلسیله ی سو پای بی نه ندیش
فرسه ته ن په ی ده فع عه دووی به ده نه ندیش

به ئیقلیم گیری هیچ مه که ر دریغ
بنیاد عه دوو به راوه ر جه بیخ . .

---

(۱۲۶) له ده سنووسه که ی (م) دا نوو سرا بوو (رقصان) . ئیمه خو مان راستمان
کرده وه .

پيشينان واتهن پهي مهرد بهر كەش
 بپوش و بنوش ، بگيرو ، بيهخش
 با جه دماي مهرك نه ماتو حهسرهت
 قيام كهر پهي بهزم مهسرووري عوشرهت
 ساعبي من لوان پهي ههر ئيقليمات
 جه ههر مهرزو بووم سهندهن مهعلوومات
 جه شاهان دهور نه مهندهن تاقت
 ههر كهس نه جاي ويش نيشتهن فهراغت
 طهلب كهر وه بهر مه يو نه لخنه ناس
 ته سليم كهر وه نهش سوپاي بي قياس
 نه وو دن مولك شهرع باوه رو به دست
 نه وسا پهي ئيقليم ههني كه رو قهصت
 شاه خود پيه سه ند دهر دم خرؤشا
 پهي ته سخير مولك بهرك شهر پؤشا
 خيزا جه مه جليس بهزم ههنگامه
 پهي جه مع له شكر نويساش (۱۲۷) نامه
 نامه ي ههر طهر دف ياوانان به مور
 داشان به چاپار ، راهي بي ضهروور
 ههم پهي نه لخنه ناس نامه بي ئينشا
 به وروود فهران ويّت چهنى سوپا
 نه ر پؤ ياوا پيّت ، نه ر شه و دهيجوور
 نه گيري نارام پهي بهزم حوضوور

---

(۱۲۷) له دهسنووسه كه ي (م) دا نووسراوه (نيوساش) . دياره ههلهيه .

طه‌ی که‌ردن مه‌نزل چاپار به ده‌وان
 هه‌ر به‌ک به مه‌قصه‌د و دعه‌ده‌گاه یا‌وان
 هه‌ر سه‌ردار سه‌خت نه هه‌ر ما‌وا بی
 صاحیب به‌زم و ره‌زم سان و سو‌پا بی
 هه‌ر که‌سی جه‌م که‌رد سو‌پای ویش ته‌مام
 ده‌رده‌م راهی بین بی‌صه‌برو ئارام
 ئه‌لخه‌تناس شووم یا‌وا پیش نامه
 جه‌م که‌رد سیلسیله‌ی سو‌پای نه‌داده
 سوار بی به ئه‌سپ ده‌وه‌نده‌ی تی‌زیره
 نه وه‌رؤ ئارام نه شه‌و شی نه‌خه‌و
 سو‌پای سی ئیقلیم به وه‌عه‌دی سی ماه
 به‌کسه‌ر حاضیر بین جه‌ حوضو‌ر شاه
 جه‌ که‌نار شه‌هر سو‌پای پر فسوون
 وه‌ پا که‌ردن چه‌تر خه‌یمه‌ی نیلی گوون (۱۲۸)
 سو‌لطان عه‌نید سوار بی به‌زین
 یاسال دا قشوون نه‌رووی سه‌رزده‌مین
 سه‌رداران سه‌خت طه‌له‌ب که‌رد وه‌به‌ر
 ئه‌لخه‌تناس جه‌ پیش ده‌ماخ مه‌ست شه‌ر
 فه‌رماش ئه‌لخه‌تناس تو‌ی صاحیب عه‌له‌م
 چون خو‌ر هو‌ه‌یدان مه‌ردیت جه‌ عالم (۱۲۹)

(۱۲۸) هه‌رچه‌ند له ده‌سنووسه‌که‌دا وا نووسراوه ، به‌لام له ئه‌ده‌بیاتدا

(نیلی گوون) هه‌یه نه‌ک (نیلی گوون) .

(۱۲۹) ئەم نیوه به‌یته له ده‌سنووسه‌که‌ی (ح) دا به‌م جو‌ره‌یه :

چون خو‌رشید مه‌ردیت فاشه‌ن جه‌ عالم

چون تۆنى سەردار سوپای کینه‌خوا
 ئەر ئىمجار نامەى فەتحت پيىم ياوا
 مە گيىرى پەى ویت ئوموور حیکمەت
 ھەم تاج شاهی ، تەخت سەلپەنەت
 سەرداران جە لات صاحیب حورمەت بۆ
 ھەر يە کئی بە قەدر ویش بە حورمەت بۆ
 گەرم کەر ئولفەت با سوپاو گورۆ
 ھيچ کەس نە دەستت نە یۆ بە ستۆ
 باقى دلیران نەى ھەنگامەى کار
 شەجاعەى ویشان ھەر کەس کەرد ئیظھار
 مە پۆشۆ خەلەت مە یاوان بە کام
 مە گيران روتبە جە عالی مە قام
 سەرداران يەك يەك ئامان بە سوجوود
 کەردشان ئەنای سولطان مەردوود
 واتن بە ئیقبال جە مشید جەم جا
 تۆنى خوداوەند ، ئییمە جان فیدا
 تا سولطان نە تەخت نیشتنەن دل گوشاد
 يە کسەر بە ئەمرش سەر مە دەیم وە باد
 شا دەردەم فەرما حاضر بی گەنجوور
 بەخشا زەر و سیم بە سوپای پر شور

راهی شدن الخناس به سپهسالاری به اقلیم پنجم (۱۳۰)

سەرداران پۆشان ئەسپاب شاھی
ئەلخەنناس جە پیش سوپا بی راهی
فەوج فیتنە ژەند نەققارەیی نە گبەت
صەفدان جە دەورەیی ئەمیر توهمەت
جە سەم ئەسپان سوپای خەشمناک
یەك طەبەق زەمین خیزا جە ئەفلاک
شاشی بە جای (۱۳۱) ویش ، سوپا بی رەوان
صەدای کەرەنا بەرشی بە کەیوان
ئەلخەنناس چە پیش ، سوپا جە عەقەب
کیشان درەفشان سوپای پەرغەضەب
نەگرتش (۱۳۲) ئارام شای (ابن الحارس)
تا یوان بە سەمت ئیقلیم خامیس

آگاه یافتن وزیر از آمدن الخناس (۱۳۳)

جاسووسان خەبەر بەردن پەیی وەزیر
سەردان جە سەرحد سوپای بی نەظیر
ئەلخەنناسەن ئیسەم سەردار سوپا
صاحب تەخت و تاج نگین و کولا

---

(۱۳۰) واتە : کەوتنەرئیی ئەلخەنناس بە پایەیی سوپا سالاری یەوہ بو ئیقلیمی
پینجەم .

(۱۳۱) لە دەسنووسە کەیی (م) دا نووسراوہ (جا) ، بەلام دیارە هەتە یە .

(۱۳۲) لە دەسنووسە کەیی (م) دا نووسراوہ (نکردش) کە مەبەست لئیی هەر
(نەگرتش) ه .

(۱۳۳) واتە : ئاگادار بوونی وەزیر لە هاتنی (ابن الحارس) .

خه یمه شان یه کسه ر دیزو ده یجو وره ن
 بال به یداغش عه قره ب ده ستو وره ن
 نه لخه ناس فرزه ند ئی بیس شوومه ن (۱۳۴)
 سه ردار سو پای نه فس ظه لوومه ن
 وه زیر چون شنه فت نه جاسووس خه به ر
 ئاما نه له رزه نه عضاش سه راسه ر
 ده رده م نویسا په ی سولطان روقعه
 ئاوه رد به قه له م یه کسه ر واقیعه
 مه علووم بو جه شاه یه نه لخه ناسه ن
 پر ذاتو هونه ر سو پاش نه ساسه ن
 به وروود عه رضه ی به نده ی جان نیثار
 په ریم ره وان که ر سو پای بی شو مار
 من ئیسته چه نی مه جمه عه ی سو پیام
 په ی ده فعش به نه مر تو مه که م قیام
 چون تو پادشای نه رووی دوو ئیقلیم
 ره ضای من به ره ئی نه مر تو ن ته سلیم
 په ی موقابه له ی نه و دیو مه ردوود
 ره وان که ر نه مرت به نه فکر زوود
 نامه ش که رد ته مهیر ، سپه رد به رافیع
 رافیع ستانان به را بی نافع
 جه وده ما نویسا نامه ی موخته صه ر
 به ئیقلیم ویش په ی جه مع له شکه ر

(۱۳۴) به پیتی ئایینی ئیسلام به ره ی جنو که زاوزی ناکه ن .

(ف - ۱۶)

هم پهی ئەلخه تناس نوړسیا نامه
 نامه‌ی خوڅش مه‌ضموون شیرین خیتامه
 مه‌سمووعه‌ن سوپات جه‌مه‌ن جه‌خودوود
 نه‌زانام چیشهن جه‌نامات مه‌قصوود
 مه‌یلت ئه‌ر به‌صوئح ، ئه‌ر عه‌زمت جه‌نگهن
 تا زوود به‌یان که‌ی جه‌لام دره‌نگهن
 چون جه‌سایه‌ی فه‌یض هوما‌یوون شا
 هه‌رجا موقیمه‌ن مه‌وجووده‌ی سوپا
 مه‌با به‌سه‌هو نیران نیزاع
 بگئرو قووه‌ت جه‌بیشه‌ی (۱۳۵) فیزاع
 هم توّ جه‌کردار مه‌بی په‌شیمان
 هم من خه‌جاله‌ت مه‌بوون جه‌سوئطان
 ته‌مام بی نامه‌ی ، به‌مور یاونا (۱۳۶)
 سپه‌رد به‌ئیلچی ره‌وان بی نه‌را
 (سریعا) ئیلچی یاوا به‌ئوردوو
 جه‌به‌ین ئوردوو په‌یدا بی غلوو
 واتشان ئیلچی ئامان جه‌وه‌زیر
 ئەلبه‌تته‌ دارۆ ته‌وصیه‌و ته‌حریر
 سه‌همی سه‌ره‌نگان به‌ته‌عجیل و تاب
 جلووس بین نه‌به‌زم سه‌ردار به‌شیتاب

(۱۳۵) له ده‌سنووسه‌که‌ی (م) دا نووسراوه (پیشه‌ی) به‌لام دیاره‌هه‌که‌یه .

(۱۳۶) له ده‌سنووسه‌که‌ی (م) دا به‌هه‌که‌ (یاوانا) نووسراوه .

نه زديك بى ئېلچى كەردن ئىستىقبال
ئاما نىشت نه بەزم سەردار فەعال (۱۳۷)

سەردار بە تەعظىم بىكەردش قىام
جەواب دا سەلام ئېلچى بە ئىكرام
فەرماش ئاوەردن هەم قەھووە و قلىان
تا چىهرەى ئېلچى خورپەم بى خەندان

جەودما ئېلچى ھۆرئزا نه جەم
گرتش (۱۳۸) نه پرووى دەست فەرمان پەقەم

سەردار ئەمرش كەرد نامە ستانان
داشان بە دەپىر نه صەفجەى ديوان

جواب الخناس به وزير (۱۳۹)

چون دەپىر نامەش كەرد موطالەعە
كەردش قىرائەت بى موسامەعە
دەردەم ئەمرش كەرد سەردار سوپا
واتش بە دەپىر جەواب كەر ئىنشا
واتش عەرىضەم باوەر بە تەحرير
عەمەوى جانا خىطاب بە وەزىر

---

(۱۳۷) لە دەسنووسەكەى (م)دا (افعال) نووسراوە . ئىمە لامان و ابوو هەلەيەو
راستەكەى (فعال = فەعال) ە واتە ئازاو كارامە .

(۱۳۸) لە دەسنووسەكەى (م)دا (كردش) نووسراوە . ديارە مەبەست
(گرتش) ە .

(۱۳۹) واتە : وەلام نامەى ئەلخەنناس بۆ وەزىر .

جه نامای سوپای ئیمه به خودوود
قهلب مونیرت که ردهن تهره دوود (۱۴۰)

جه ده ریای ئه فکر که رده بیت سوئال
جه صولح و نه جه ننگ ، جه حال و نه حوال

ئه صل (۱۴۱) مه ئموورم به فرمان شا
به هه ر مه رزو بووم برانم سوپا

ئه وو هل به ئاشتی بکه رون عوبوور
ئه ر نه بی ئاشتی به حه ربه ی فتوور

سا چون تو وه زیر پای تهخت شاهی
صاحب مه رزو بووم تهخت و کولاهی

ئه لبهت تو جه ی ره ئی مه بی ئیتتیناق
جه ده ریای ئه فکر نه داری نیناق

که ره م که ر به لوظف جوودو مه لاحت
ئیقلم په نجه م که روون سیاحت

نامه ش که رد ته مهیر سپهرد به ئیلچی
به خشا به ئیلچی خه لعته و خه رچی

ئیلچی راهی بی وه بی خه وف و بیم
یاوا به حوضوور وه زیر نه دیم

نامه ش به راوهرد ، سپهرد به وه زیر ،
فرما نامه شان ئاوهرد به ته قریر

---

(۱۴۰) تهره دوود : تهره دوود ، له بهر راگرتنی سهنگی به یته که .
(۱۴۱) له ده سنووسه که ی (م) دا به م جووره نووسراوه (اصل) ، به لام لامان وایه
راسته که ی (اصلاً = ئه سلنه) بووبی .

ئەوزاع سەردار جە ئىلچى پەرسا
 ھەم نە كەم و بيش سوپاي كينه خوا
 جەواب دا ئىلچى وات ئەى شەھريار
 سەردار سەھمگين ، سوپاش بى شومار
 وەزير نە غووطەى بەحر ئەفكار بى
 نە تەدبير دور ئوموور كار بى
 ناگا ساعىي ویش ئاما بە حوضوور
 سپەرد بە دەستش نامەى سەر وە موور
 وەزير بە تەعظيم فەرمان سولطان
 بە مەحض قيام فەرماش بو انان
 كەردن قيرائەت شىققەى سولطانى
 خىطاب بە وەزير بە مېھرەبانى
 عەرضەى بەندە گيت بە ئيمە ياوا
 جە ئوردووى عەدوو ئيمەش (۱۴۲) كەرد ئاگا
 قووهى ئيدراكت من كەردەن مەمنوون
 بە وروود فەرمان وە بى چەندو چوون
 سوار بەر ئەسپ نە پەى نەنگ و نام
 چەنى مەوجوودەى سوپاي ویت تەمام
 نەبو ئارامت نە رۆژو نە شەو
 بنیش نە حدوود موقابيل ئەو

(۱۴۲) ئيمەش : لە دەسنووسەكەى (م) دا (ئيمەشا) نووسرابوو . ئاشكرا
 بوو كە ھەلەيە ، بۆيە بەم جۆرەمان راست كردهوہ .

مه بادا جه كار باوهري سستي
 فتوون عهدوو كه رو پيش دهستي
 دماي قيرائت نوطق هومايوون
 فهرما بهردشان خهيمه به هاموون
 هم به سهرههنگان كريا ئيشارهت
 حاضر بي سوپاي شههر جهسارهت
 چهنى سوپاي وئيش زومرهى سهرههنگان
 سواره مهدران حاضر جه مهيدان
 وهزير سوار بي چهنى مههوهشان
 سوپا جه عهقهب كيشا درهفشان
 جه كه نار شههر وهزير دانا
 فهرما به سوپا خهيمه كه ن وه پا
 وه پا بي يه كسه ر خهيمه ي رهنگاو رهنگ
 ساكن بي سوپاي نه ميرو سهرههنگ
 دماي چهند ههفته سهرههنگان دوور
 با سوپاي وئيشان ئامان به حوضوور
 جهودما به نه سپ سوار بي وهزير
 دان نه ته پل كووس كه رهناو نه فير
 راهى بي چهنى سوپاي بي حساب
 ياوا به حدوود به ته عجيل و تاب
 يهك فرسه خي دوور جه سوپاي عهدوو
 به نه مرش خهيمه وه پا كه رد ئوردوو

ئاتهش دا به تۆپ سهلام ده رله حظه
ئيقليم وجود ئاما نه لهرزه

جه و طهرف سهردار سوپاي كينه خوا
جهواب سهلام به تۆپ كهرد ئه دا

خۆر نه بورج غه رب عهدهم كهرد مه نزل
نه ههر دوو ئوردوو به رشي قهرهول

سوپاي طهرفهين شين نه رخت خواب
تا نه صوبح شهرق به رشي ئافتاب

آراستن سپاي طرفين در رزمگاه (۱۴۳)

سه حهر ئه لخته تناس جه خه و بي بيدار
ئه مر كهرد سوپا يه كسه ر بين سوار

سهردار سوار بي جه پيش سوپا
به رز بي دهنگ ته پل ، سه داي كه رنه نا

زي رهي عه راده ي تۆپ و قومپاران
خرۆش ئه سپان جه نكي سهرداران

مهردان پهي مه صاف كيشان دره فشان
سيا بي جه گهرد طور رهي كه هكه شان

به رقي سهرسه نان ديرع كلاوخوود
شوعلهش نه جم ئاسا جه توي گهردو دوود

ههم جه خه يمه گا نيم فرسه خي دوور
ته رتيب دا سوپا سهردار پر زوور

---

(۱۴۳) واته : ريکخستن و ئاماده کردنی سوپای ههردولا له شوینی ههرادا .

سوپاش به ئابین جه ننگ که رد یه کسه ره
ته عین که رد یه مین (۱۴۴) ، قهلبو مه یسه ره

سپهرد به فیتنه مه یمه نه ی سوپا
توهمهت جه یه سار عه له م که رد وه پا

ویش نه قه لبگاه سوپای بی نه ندیش
طه مه ع به یاوهر نیگه هبان ویش

حاضر بی دهردهم شوهرهت نه حوضوور
بی به چه رخه چیی ئاشووبه ی ههر شوور

جه و طه ره ف وه زیر موخیر بی نه کار
پر بی سه رزه مین جه سوپای نه شرار

خیزا نه رووی تهخت به رشی نه خه رگاه
دا نه ته پل کووس سوار بی سوپا

جه گهرد سوپاو زه لزه له ی ناقووس
سه ما سیا بی ، زه مین ئابنووس

سه رمه ستان حه رب ، دلیران جه ننگ
کیشان دره فشان په ری نامو نه ننگ

کیشان قومپاران توپ سه همناک
زه لزه له ی زه مین سه ردا جه نه فلاک

زیره ی فیل مه ست ، خرۆش نه سپان
ده ننگ دا نه ئافاق دائیره ی دهوران

---

(۱۴۴) له ده سنووسه که ی (م) دا (یمین و) نووسراوه . دیاره هه له یه ، چونکه
نیوه به یته که لاسه ننگ نه کا .

وهزير وه بئى باك نه پيچا عه نان
 نه په ي رهم كين سوپاي وئش دا سان
 مه يسه نهش به خشا به سه مع و به صهر
 قه صدو حهره كesh سپهر د به مه يسهر
 وئش نه قه لبگاه چه نى نه فع و ضهر
 نوطقش بى حه فيظ ، يه عنى به يا وهر
 جه قه وس قه ضا نه جهل په ي قه دهر
 مه قتوولان به نووك سه نان دا ده فتهر
 مهرد موباريز جه ههر دوو طه رهف
 نامان به هه مدا جه مابه ين صهف
 به شمشير رهم حه ربه گاي سه نان
 سه ران جه مه يدان دان و ستانان
 چه رچه چى جه به ين دوو سوپاي گران
 گه رمى دان به جه رگ زومره ي دليران
 جه و ده مدا وهزير خرؤشا جه قار
 جه ولان دا جه به ين (١٤٥) سوپاي بئى شومار
 وات نه ي سه رداران دليران جه نك
 باوهران به ياد په رده ي نام و نه نك
 ديققه ت كهن جه كار سوپاي به د نه ژاد
 به واته ي ماچان خه صم ماده رزاد

---

(١٤٥) جه به ين : له ده سنووسه كه ي (م) دا (جه بشين) نووسراوه . ئيمه
 بهم جوړه مان راست كرده وه ههر چه ند نه شگونجئ (جه پئش) بئى .

فرزه ند ئییلیس شووم ناپاکه ن
 جه داخ ئادهم دهروونش چاکه ن
 نه په ی ئینتیقام پدهر سه رسامه ن
 مهرد خودپه سه ند دوو پروو نه ممامه ن
 چون دل پادشای ئیقلیم شه رعه ن
 قه صدش (۱۴۶) نه نه فکر ئوموور وه رعه ن (۱۴۷)
 مه ئمووره ن جه نه فس ئامان نه لخته ناس
 نه جای حوکم شه رع قانون کو نه ساس
 هم ئیده ن مه فهووم ئایه ی مونه ززه ن
 هه رکه س به نه حکام حق نه که رد عه مه ل
 هه رکه س نه خاریج شه رع بی موافیق
 کافر نه وکه سه ن ظالم و فاسق
 دیقته ت که ن جه لوظف خه للاق وه دوود
 سه به ب به ئیمه ئییلیس که رد مه ردوود
 جه و سه به ب ئییلیس کینه که رد نه کار
 ئادهم نه جه نته ت که رد ده لیل و خوار
 نه په ی ئینتیقام ویش نه ده وانه ن
 عالم گشت جه نه و خانه و پیرانه ن

---

(۱۴۶) قه صدش : له ده سنووسه که ی (م) دا (قستش) نووسراوه .
 (۱۴۷) وه رعه ن : له ده سنووسه که ی (م) دا (درعاً) نووسراوه که نه کاته
 (دیرعه ن) . ئیمه خو مان و امان راست کرده وه .

مهريه ئينصافهن پهي ئههل شعور
 به گفتهي دوشمهن وييمان كهيم (١٤٨) مهقهوور
 دهست دهن وه سهردا تهوفيق كهن طهلهب
 شكست دهن به سان سوپاي پر غهضه
 تهوفيق تهعين بي ، تهرتيب دا توپان
 مهردان عوريان كهرد سهيف سهر ستان
 جهو طهرف لهعين شووم ئهلخهتناس
 جهولان دا نه پيش سوپاي بيقياس
 سهرهنگان صف طهلهب كهرد وه پيش
 رانا پهندو نوصح نه هر كهمو پيش
 واتش به شهش ماه طهي كهرد نيم راه
 مهئموريم يهكسهر به فرمان شاه
 پهي تهسخير مولك ئيقليم وجود
 ئيمهش مهعاف كهرد نه سوجدو سوجدو
 صهرفهن خهزينهي دهولت پهي سوپا
 جه نهقدو تهعين (١٤٩) مهكاره وخهركا
 ئهرسستي جه كار ئيمه بو ظوهوور
 ههني به چ روو بشيم به حوضوور
 هم شا جه مهصرف مهكيشو زهره
 هم ئيمه نه شاخ ئهملهل بي تهمه

(١٤٨) كهيم : له دهسنووسهكهي (م)دا (كهم) نووسرابوو . ئيمه خويمان
وامان راست كردهوه .

(١٤٩) ههرچهند (تهعين)يش كه له (تهعين)هوه هاتوه لهم شوينهدا مهعنا
ئهبهخشي ، بهلام ئيمه لامانوايه راستهكهي (نعين = نه عين) بووبي .

چاره هەر ئێدەن بە فرمان شا
 نە پەیی رەزم کین و یمان کەیم فیدا
 بە ئیقبال شاھ خاطر کەریم شاد
 کۆشش کەیم نە جەنگ ، هەرچی بادا باد
 ئێد وات و سەردار چون مەردان مەرد
 وەسوەسەیی لەعین پەیی تۆپ تەعین کەرد
 شین بە جای ویشان زومەری سەرداران
 تەرتیبدان بە تیپ تۆپ قونپاران
 جە هەردوو طەرف صادر بی فرمان
 خیزا زەلزەلەیی رەعد (۱۵۰) تۆپخانان
 قارەیی قومپاران دوود دوور ئەنداز
 گریهیی تۆپخانان ، نالەیی تەپل باز
 گیزەیی سەرسەنان ، تەقەیی تەبەرزین
 بارشت تگرگ سەران بە زەمین
 شەقەیی شەصت تیر ، ترەقەیی ئیسپەر
 بریقەیی شمشیر ، پرشت خەنجەر
 نە ئەبر جەسەد مەطەر بی بە خوون
 دوو فرسەخ صفحەیی مەیدان لەعل گوون
 ئەسپان بیی صاحب نە پرووی رەزمگا
 بەحری وار نە مەوج خوون مە کەرد شەنا
 هەر تەن وە بی سەر ، هەر سەر بی تەن بی
 غریو مەردان چون ئەهریمەن بی

(۱۵۰) رەعد : لە دەسنووسە کەیی (م)دا (رعدو) نووسراوە .

جه دوود نيران نه سليجھي ئاتھش
 سه ما سيا بي ، زه مين مونه ققهش
 ئاخړ نه لځه ناس غورپرا به له شڪه
 ئاوه ردن پهرئش سوپا سه راسه
 جه و طه رھف وه زير خرؤشا به قار
 كه ردن حمله ي سهخت په ي سوپاي شه پرپار
 طه رھفه ين وه ي طه ور نه زديك بين به هم
 گردن يه قه ي يه ك به په نجه ي سته م
 سه رف كه ردن حه ربه به ضه رب قيصاص
 گا وه زير غالب ، گاهي نه لځه ناس
 ئاخړ جه قه بضعه ي قه ضاي نه خضه ري
 به قووه ي شه باب قه وس به شه ري
 قه ده ر بي ته ركه ش غورووري شيتاب
 جه سوپاي وه زير نه مه ند راي سه واب
 وه سوه سه ي (١٥١) به دخوو توپ مه صائب
 ته وحيد جه توپان ضه مير كه رد غائب
 زه بوون بي سوپاي وه زير بي توپچي
 ئاخيز كه رد خه طه ر بي وه چه رځه چي
 نه لځه ناس جه پيش سوپاي نه ره ديؤ
 گه رمي دا به حه رب به نه عه ري غريؤ

---

(١٥١) له ده سنووسه كه ي (م) دا نووسراوه (وه سوه سه) . به لام له
 ده سنووسه كه ي (ح) دا وه كه ئه مه ي لاي ئيمه ي لي ديته وه نووسراوه
 (وسوه سه) .

په هله وانې بی جه سوپای وهزیر

نامش به صهر بی مهرد بی نه ظیر

په ری نه لڅه ناس ئاوه ردش هوجووم

تیزهش دا نه صهر نه لڅه ناس شووم

ئیسپهر دا نه ریش سهردار پر فهن

سالم بی سهردار جه حه ربه ی گه زهن

سهردار شه ند په ریش که مه ند کینه

ئاوه ردش وه به ند سپهر د به فیتنه

یه که مهرد هه نی ئاما جه مهیدان

مه شهوور بی ئیسمش به نوطق زوبان

ئامان به همداههردوو په هله وان

چه ند ضه ربه ت به یه که دانو ستانان

ئاخر نه لڅه ناس به په نجه ی (۱۰۲) غه ییته

نوطقش که رد نه سیر ، سپهر د به توه مه ت

چون نوطق و به صهر ههردوو بین نه سیر

نه مه ند موباریز جه سوپای وهزیر

شکست وزیر از رزم تا به اردوگاه (۱۰۳)

سوپای نه لڅه ناس ئاوه ردن هوجووم

شکست وهر د سوپای وهزیر مه ظلووم

---

(۱۰۲) له ده سنووسه که ی (م) دا نووسراوه (به په نجه) .

(۱۰۳) واته : به زینی وهزیر و هه لاتنی له مهیدانی شه ره وه تا کرا به

ئوردووگا که یدا . وشه ی (به اردوگاه) له ده سنووسه که ی (م) دا

به م جوړه نووسراوه (باوهره کا) . .

گوریز کەرد سوپای وەزیر یە کسەرە
 پشت دان بە گورگان عەدوو چون بەرە
 ئەلخەنناس جە پیش سوپای کینەخوا
 شکستە ی وەزیر بەرد پە ی خەیمە گا
 غورپرا بە لەشکر وەزیر مەتین
 جە تۆی خەیمە گا پیا بی جە زین
 تا خۆر نە چەشمە ی حەمیم بی غورووب
 نە حەربە ی کین بین شیمال و جە نووب
 بە ئەمر سەردار لەعین بە دخوو
 داشان جە بۆریە ی ئیعادە ی ئوردوو
 ئەو شەو طەرە فەین راحەت بین جە کین
 ئەلخەنناس خورپرەم ، وەزیر دل حەزین
 وەزیر پە ی سولطان ئەو شەو بە تەعجیل
 عەرضە ئینشا کەرد ، سپەرد بە دەلیل
 واقعەت رەزم یە کسەر کەرد بە بیان
 سیرەت کەر نە کار ، سوپا کەر رەوان
 ئەگەر نە کیانی سوپا بە ئیمداد
 سوپا و تەخت و مولک یە کسەر شی وە باد
 جە لەشکر نیصفش شەهید و کوشتنەن
 بەقیە ی نیصفش زەخمین و خەستەن
 هەم نوطق و بەصەر پەهلەوان کین
 هەردوو ئەسیرن جە بەند لەعین

باقى ئىختيار به دست شاهن
 ئەمرش چون قەضاي موبرەم رەواھەن
 تەمھير بى نامەى وەزير دانا
 ساعى نامە سەند ، راھى بى نە را
 جەودما وزير وە بى خەوف و بىم
 پەرى مەجر ووحان تەعین کەرد جە کیم
 پەنا بەرد بە ذات قەدیم موطلەق
 جە دەورەى ئۆردوو کیشا يەك خەندەق
 جە پيش خەندەق ھەم کیشان جە صار
 قايم بين جە پای جە صار ئەفگار
 جە تۆى قەلە بەند ساکن بى لەشکەر
 تا خورشيد نە بورج مەشریق کیشا سەر
 سەحەرگەھ وەزير دانای پىر ھونەر
 يەك مەرد فەھيم طەلەب کەرد وەبەر

نامە نوشتن وزير و مهلت خواستن از الخناس ملعون (۱۵۴)

پەرى ئەلخەنناس نامە کەرد ئینشا
 طەلەب کەرد موھلەت بە وەعدەى يەك ما
 چون جە طەرەفەين مەجر ووح فزوونەن
 ھەم ویمان خەستەو ھەم ئەسپ زەبوونەن
 يەك مەرد جە صەف عالی ھیممەت بى
 مەرد خۆش کەلام ، ئیسمش ئولفەت بى

(۱۵۴) واتە : نامە نووسینی وەزیر و داوای پشوو کردنی لە ئەلخەنناسی
 لەعنەتی . ئەم وشەى (از)ە لە دەسنووسەکەى (م)دا بە ھەڵە
 نەنووسراوە ، بەلام لە دەسنووسەکەى (ح)دا ھەیه .

نامه‌ش دا به دست ئەو مەرد دانا
 ئییلچی نامە سەند ، راھی بی نه را
 یاوا به ئۆردوو (۱۵۵) نامەش کەرد تەقدیم
 ئەلخەتناس مەضموون نامەش بی تەفہیم
 دەردەم ئەلخەتناس بی تەکلیم و رەنج
 تەلەب کەرد نه پیش موشی رەقەم سەنج

جواب نامە الخناس بوزیر (۱۵۶)

ئەمرش کەرد جەواب ئاوەرد بە تەحریر
 عەمەوی ئەرشەد ! خیطاب بە وەزیر
 پەی مەوقووف (۱۵۷) جەنگ تا وەعدە یەك ماھ
 عەرضە مەنویسیم پەری شەھەشاھ
 بە سولطان ویم مەدەون مەعلومات
 ئەلبەت مەکیانۆ پەریم نیظامات
 مەوجیب قانون سەفینە نیظام
 ھەم جە مەئالش مەکەرۆت ئیعلام
 فەرماش بە گەنجوور حاضر کەرد خەلعت
 خەرقە ی نەمیمی بەخشا بە (ئولفەت)
 خیزا نه مەجلیس (ئولفەت) بە خوشنوو
 نه پرووی ئەلخەتناس بکەردش سوجوود

-
- (۱۵۵) لە دەسنووسە کە ی (م) دا نووسراوە (باوردوی) کە ئەبی بە (بە ئۆردووی)،
 بەلام ئەمە ھەلە یەو (ی) کە زیادە .
 (۱۵۶) واتە : وەلام نامە ی ئەلخەتناس بو وەزیر . لە دەسنووسە کە ی (م) دا
 بە ھەلە (با وزیر) نووسراوە .
 (۱۵۷) ئەبوو (مەوقووفی) یا (تەوقیف) بوایە .

نامه‌ش ستانا راهی بی دهردهم
یاوا به حوضوور وهزیر به خورپرهم
نامه‌ش کهرد ته‌قدیم (بعد) (۱۵۸) سه‌لام
واناشان نامه سه‌راسهر ته‌مام
وهزیر ساکن بی جه نه‌ندیشه‌ی کار
په‌ی ئیمداد ههر رۆ دل نه ئینتیظار

عرضه نوشتن الخناس بشاه خودش (۱۵۹)

جه‌ودما سه‌ردار که‌ردش ئیشاره
یه‌عنی نه‌لخه‌نناس دوو پرووی مه‌ککاره
واتش به ده‌بیر : عرضه‌ که‌ر ئینشا
فته‌ح‌نامه‌ی فتوور په‌ری شه‌ه‌نشا
جه‌ فه‌ر ئیقبال پادشاهی تو
شکست دام وه تیپ وه‌زیر شکو
دمای قه‌تل و عام شکسته‌ی دوشمه‌ن
دوو په‌هله‌وانش مه‌حفووظه‌ن جه‌ به‌ن
وه‌زیر هم جه‌ به‌ین حه‌ربه‌ی کارزار
ویش که‌رده‌ن په‌نهان خه‌نده‌ق و حه‌صار
که‌رده‌ن ده‌خاله‌ت به‌ ئیقبال شا
موهله‌تش داروون به‌ وه‌عه‌دی یه‌ک ما

---

(۱۵۸) ئەم وشه‌یه‌مان هه‌روه‌ک چۆن له ده‌سنووسه‌که‌ی (م) دا نووسراوه‌ و
نووسی‌یه‌وه . ئەبێ مه‌به‌ست لێی (بعد) بێ واته : پاش سه‌لام ، له‌گه‌ل
نووساندنی به‌ وشه‌ی (سه‌لام) دا تا بێی به‌ (بعد السلام) .

(۱۵۹) واته : نامه نووسینی ئەلخه‌نناس بۆ لای پادشاهی خۆی .

که رده نم مه وقوف حه ربه ی کارزار
 نه مرت هه رچی هه ن زوو بکه ر ئیظهار
 عه رضه ش ته مام که رد سپه رد به ساعی
 ساعی چون ته رکه ش نه قه وس بی راهی
 بی ئارام قاصید یاوا به مه قصوود
 عه رضه ش ته قدیم که رد ، به شا که رد سو جوود
 شا فه رما عه رضه ش ده رله حظه وانان
 جه شادیی سولطان خورپرهم بی خه ندان
 فه تح نامه ی سه ردار شا پهری ته عظیم
 به خشا به شاره ت به هه رسی ئیقلیم

نوشتن سلطان جواب نامه اش و خلعت دادنش به یاور جهت الخناس (۱۶۰)

فه رما به وه زیر بنویسه جه واب
 پهری نه لخنه ناس ته حسین بی حساب
 مه ردانه گیی تو ته صدیقهن جه عام
 هه رچی تو که ری مه قبوولهن جه لام
 ته مام بی فه رمان طورپرهمی سولطانی
 سپه رد به ساعی به میهره بانی
 چه نی چه ند خه لعت شایسته ی شاهی
 با یاوهر ویش پهریش که رد راهی
 نه لخنه ناس زانا یاوهر جه سولطان
 با خه لعت نه و مه سنه دو فه رمان

(۱۶۰) واته : وه لآمی نامه نووسینه وه ی سولتان و خه لاتدانی به یاوهره که ی
 بو نه لخنه ناس .

سوار بی به ئەسپ شەوقش خرۆشا
هەم کەرد ئیستیقبال ، هەم خەلعت پۆشا
هەم چەنی یاوەر نیشان نه چادر
هەم بەزم عوشرەت کەردشان حاضر
هەم وانان فەرمان ، هەم تۆشان بادە
هەم سەدای سەمتوور ساز بی ئامادە
نە ی جا ئەلخەنناس بمانۆ به شاد
شەممی جە شای دل باوەریم به یاد

**رسیدن عریضه وزیر بحضور پادشاهی
و امداد روانه کردن جهت وزیر (۱۶۱)**

یاوا به سولطان عەریضە ی وەزیر
واناشان پە ی شا عەرضە ی پیر (۱۶۲) تەئشیر
موخبەر بی سولطان جە حال لەشکەر
مەدھۆش تەمام نه پرووی تەخت زەر
دما ی یەك ساعەت جە هۆش بی بیدار
طەلەب کەرد دەردەم دەبیر ئەفکار
واتش هە ی دەبیر مەر چیشەن عیلاج
پارە بی نامووس ، تەختم بی تاراج
دەبیر وات شاھم دل ماوەر به جۆش
ئەسپاب دنیا گا تیش و گا تۆش

---

(۱۶۱) واتە : گەیشتنی نامە ی وەزیر بو حوزووری پادشاو یارمەتی پەوانە کردنی
پادشا بو وەزیر .

(۱۶۲) لە دەسنووسە کە ی (م) دا لە جیاتیی (پ) نووسراوە (سپ) . دیارە
هەلە یە .

یه گشت نه گەردش چەرخ گەردوونەن
 ئاشارش (١٦٣) نه رەنگ بۆقەله موونەن
 جە قەھرو ، جە لوظف نی یەن پایەدار
 ساتی نه صد رەنگ مەناتۆ ئاشار
 مەر ئیدەن ئەوضاع (١٦٤) دنیا پەرستی
 گا فتح ئوموور ، گاھی شکستی
 بفرما جەم کەر سوپای بی حساب
 رەوان کەر پەری وەزیر بە شیتاب
 دەردەم تەعین کەرد پەری هەر طەرەف
 جەم بین سەرداران تیپ تیپ و صف صف
 سیلسیلە ی سوپا چون موور خرۆشا
 خەیمە ی دلیران سەرزەمین پۆشا
 هەر طەرەف سوپا ئاخیز کەرد چون موور
 سەرداران یەك یەك ئامان بە حوضوور
 شا کەرد ئافەرین زومرە ی سەرداران
 بە لفظ تەعظیم فەرماش ئە یاران
 ئەلخەنناس شووم ئاوەردەن سوپا
 سوپای وەزیرش یە کسەر کەرد تەبا
 مەر یە غیرە تەن جەنگی دلیران !
 شەیاطین جە مولک شەرع کەرۆ طەیران

-
- (١٦٣) له دەسنووسە کە ی (م) دا نووسراوه (آسارش).
  - (١٦٤) له دەسنووسە کە ی (م) دا نووسراوه (اوزاع).

ٲه ماره‌ی کافر ئیبلیس جه بری یهن
ٲه لخنه ناس شووم ته مام ده‌هری یهن

قه صدش نه ئیده‌ن له عین بی رام
ره و اج دؤ به حوکم سه‌فینه‌ی نظام (١٦٥)

هه‌ر که‌سی خاریج ئایه‌ی مونه‌ز زهل
یه‌عنی به ئه‌حکام قانون کو عه‌مه‌ل

وه‌ی ته‌ور جه ته‌فسیر ئایه (١٦٦) مه‌فه‌وو مه‌ن
هه‌م کو فر هه‌م ظو لم فیسقش مه‌علو و مه‌ن

ٲه‌گه‌ر شه‌هید بان جه حه‌ر به‌ی جیهاد
جه عوقبا به لوظف حه‌ق مه‌بان دل شاد

ٲه‌ر کافر به ده‌ست هه‌ر که‌س بی مه‌قتوول
ذه‌نبش به ته‌واب حه‌ق مه‌کو قه‌بوول

زو مره‌ی سه‌رداران ئامان به جه‌واب
که‌ردن ته‌نای شا به ره‌سم ئاداب

واتشان ئیمه‌ فه‌رمان به‌رداریم

به فه‌رمان شا گشت جان‌نیثاریم

---

(١٦٥) لیره‌دا دوا لاپه‌ره‌ی په‌رپووتی به‌رگی یه‌که‌می ده‌سنووسه‌که‌ی (ح) ته‌واو
ٲه‌بی و له به‌یتی داها‌توه‌وه تا (٢٦٨) به‌یت ته‌نها له‌به‌ر ده‌سنووسه‌که‌ی
(م) که‌نوسخه‌ی ئه‌صله ، نووسیمان‌ه‌وه ، ئیتر پاش ئه‌وه به‌رگی
دووه‌می ده‌سنووسه‌که‌ی (ح) ده‌ست پی‌ٲه‌کا . ئه‌و به‌رگی دووه‌مه‌ش
بریتی یه‌ له پاشماوه‌ی ئه‌م کتیبه (فه‌ضیله‌تی بنیاده‌م) له‌گه‌ل ته‌واوی
کتیبی (عه‌قیده‌ی ئیسلام) .

(١٦٦) له ده‌سنووسه‌که‌ی (م) دا نووسراوه (ئایه‌ی) . ئاشکرایه ئه‌مه هه‌له‌یه‌و
راسته‌که‌ی (ئایه‌ی) یه‌ وه‌ک ئیمه‌ نووسیمانه‌ته‌وه .

به ته و فیک حهق دانای جیهاندار
 مه که روون کاری به سوپای کوففار
 مانۆ داستان تا ههزارو ههن (۱۶۷)
 ههر مه حفهل به مه دح (۱۶۸) سولطان بو رهوشهن
 سولطان به جهواب شیران بی رازی
 طه لهب که رد نه پیش عیشق مه جازی
 به وهجه خه لعت خه رقهی مرواری
 پیش به خشا چهنی روتبهی سهررداری
 ههم کووس دره فش ، ههم خه یمهی خه رگا
 ههم قه بضو ههم صهرف ئوموور سوپا
 یه کسه ر عهطا که رد به عیشق مه جاز
 جه بهین ئه قران که ردش سهر فراز

راهی شدن عیشق مجازی به سپهسالاری (۱۶۹)

به ئه مر سولطان سوپا بی سوار
 مه حمهل بین ستوور ، جه مهل به قه طار
 ده بده بهی ده هوۆل زه ننگو که ره نا
 له رزه دا نه جه رگ زه مینو سه ما (۱۷۰)
 طهی که ردن مه نزل سوپای بی ته قصیر
 به وه عدهی یه ک ماھ یاوان به وه زیر

-
- (۱۶۷) ههزارو ههن = ههزارو ئه ند ، واته : ههزارو کوسوور . له (ههزارو
 ئه وهنده) وه هاتوه ، کینایه یه له روژی قیامهت .
 (۱۶۸) مه دح : له ده سنوو سه که ی (م) دا نووسراوه (متح) .
 (۱۶۹) واته : که وتنه ری عیشقی مه جازی به پایه ی سوپاسالاری یه وه .
 (۱۷۰) له ده سنوو سه که ی (م) دا به هه له نووسراوه (سماه = سه ماه) .

وهزير جه سويا پيش ياوا نهحوال
 سوار بي دهردهم كهردش ئيستيقبال
 وهزيرو سهردار نهزديك بين به هم
 پيا بين جه نهسپ خهندانو خورپرهم
 دهست دان به گهردهن ، به يهك دان سهلام
 ههردوو جه نهحوال ويشان دان پهيام
 ههردوو سوار بين راهي بين نه را
 وهزير جه نهحوال پادشا پهرسا
 سهردار جه صيحهت سولطان دا پهيام
 هم لوظف سولطان به توش دان سهلام

رسیدن سردار باوردگاه (۱۷۱)

به رهئي وهزير ئيشارهي سهردار
 بي به ئوردووگاه بيروون حهصار
 ههر طهرهف خهيمه رهنك رهنك بي وه پا
 سهردار پهي ئوردووي وهزير بي رهها
 جه خهيمهي وهزير پيا بي جه زين
 جهم بين جه مهجليس سهرداران كين
 قهوهي بو عهنبهر وه قليانهوه
 دهور مدا ههردهم نه ديوانهوه
 حاضر بي طهعام ، سفره بي گوشاد
 واردشان طهعام ، خاطر كهردن شاد

---

(۱۷۱) واته : گهيشته ئوردووگاي سهردار .

جه و دما زومره‌ی سرداران سهخت
 که ردن شه کوهی حال ویشان جه پای تهخت
 سردار وات : یه کار قهضاو قهدهره‌ن
 ته قاضای وجود صینف به شه‌ره‌ن
 نه سپاب دنیا مایه‌ش فریبه‌ن
 گا مه‌یل به فیراز گا په‌ی نه‌شیه‌ن
 دائیره‌ی ده‌وران بی ئیعتیاره‌ن
 هر ساتی سه‌وداش جه یه‌ک بازاره‌ن
 گا تیش و گا توش ، گا عیش و شادی
 گا گریه و که‌ده‌ر ، گاهی ئازادی
 زومره‌ی عارفان ئید که‌رده‌ن مه‌قبول
 نه شاد بی به گنج ، نه جه ره‌نج مه‌لورول
 په‌نا ده‌یم به ذات دانای جیهاندار
 ئیشه‌لا عه‌دوو مه‌بو خوارو زار
 هم که‌ردش به‌یان ئیعلانات شا ؛
 مه‌سروور که‌رد به لوظف سه‌راسه‌ر سوپا
 مه‌وعیظه‌ی سردار یاوا به خیتام
 سردار په‌ی خه‌یمه‌ی ویش که‌ردش خه‌رام
 نه و شه و شین جه خه و سوپا تا سه‌حه‌ر
 سه‌حه‌ر نه‌لخه‌نناس پیش یاوا خه‌به‌ر
 سوپای بی‌حه‌ده‌ن جه قاپی حه‌صار
 مه‌نماؤ نه عه‌ین خه‌یمه‌ی بی‌شومار

سویای سه همگین ئیقلیم شهرعهن
پر خه یمه و خه رگا دره فش و دیرعهن
ئیسیم سوپه هدارش عیشق مه جازهن
صاحب به زم و ره زم ، سوزو گودازهن

آگاه یافتن الخناس از آمدن سردار (۱۷۲)

ئه لخنه تناس جه حال سوپا بی ئاگا
دهر له حظه عه رضه ئینشا که رد پهی شا
ها جه موئک شهرع سوپای بی شو مار
ئامان به ئیمداد وه زیر ئه فگار

عیشق مه جازی سوپه هسالارهن
صاحب تاج و تهخت ، هم نامدارهن
ئیدهن وه وظیفه ی به ندهی جان فیدات
موططه لیع کهم شاه جه هر واقیعات
عه رضه ش که رد ته مهیر سپهرد (۱۷۳) به قاصید
قاصید کوتا که رد طه ریق به عید
عه رضه ته قدیم که رد به حوضوور شاه
ئه مرش که رد ده بیر عه ریضه ش وانا
سولطان بی باک نه فس ئه هر مه ن
جه ئه ندیشه ی کار سازا ئه نجومه ن
ئه مرش که رد وانا عه ریضه ی سهردار
ره ئیش طه له ب که رد جه ئوموور کار

(۱۷۲) واته : ئاگادار بوونی ئه لخنه تناس له هاتنی سهردار .

(۱۷۳) له ده سنوو سه که ی (م) دا (سپر) بوو . دیاره (د) ه که ی په ریوه .

سه رهه نگان هه ر يهك ئامان به جهواب
 هه ركهس به ره ئيى بهيان كهرد سهواب
 جهوده م ئه زازيل وهزير ئه ولا
 ئاشووبه ي دهوران كه ريه گومرا
 عه رض كهرد پادشام هه ر ئيدهن ته دبير
 ره وان كه ي سوپا بى سه برو ته ئخير
 ئه ر رو خصهت به خشو وه نه م شه هريار
 من مه شوو وه ره زم حه ربه ي كارزار
 جه يومن و ئيقبال شاي هومايون فه ر
 سوپاو مه رزو بووم مه كه م موسه خخه ر
 شكوفا ده رده م سولطان جه شادى
 په ي جه مع سوپا كه ردن مونا دى
 به وعده ي ده رۆز ته عجيل كه رد نه كار
 جه م كه رد په ي وهزير سوپا ي بى شومار
 يازده هه م وهزير به ته عجيل و تاب
 ره وان بى چه نى سوپا ي بى حساب
 ئيبليس ها نه راي ويش مه كو گوزه ر
 جه هه ردوو ئوردوو تو بشنه و خه به ر

لشكر آراستن طرفين و شكست الخناس (۱۷۴)

عيشق مه جازى يهك هه فته ته مام
 ئاسووده خاطر نيشتهن به ئارام

---

(۱۷۴) واته : ئاماده بوونى سوپا ي هه ردوولا و شكانى ئه لخناس .

جه يهوم ههشتهم وهقت صوبح سهحر
 سوار بي به ئهسپ دا نه تهپل شهر
 نيم فرسهخي دوور جه ههردوو سوپا
 تپ تپو ، صف صف سوپا ونارا
 جه قهلبو جه ناح سوپا دا تهرتيب
 دليران پهي رهزم عهدوو دا فريب
 جه دهنگ بوپيه ، جه گهرده ئهسپان
 يه كسان بي جه عهين زه مين و زه مان
 جه ولا ئه لخناس سوار بي به زين
 تهرتيب دا جه پيش سوپاي كوفرو كين
 بازووي پهلهوي به جهنگ كهرد گوشاد
 تهرتيب دا سوپا به كردار باد
 جه ئهبر قهضا باران ئه جهل
 دا نه مه زره عهي مهوت موعه ججهل
 خيزا چهرخه چي جه بهين دوو صف
 داشان به همدادا حه ربه ي كين نه كهف
 فه رس كهردن گهرم جه عه رصه ي خه طهر
 صهرف بي جه بهين سه نان و طه بهر
 نه زديك بين به هم دوو ره وه ي سوپا
 ئاتهش دان به تپ حه ربه ي ره زمگا
 نيزه ئه ندازان پا نيان نه پيش
 گهرمي دان به حه رب بي خه وف و ئه نديش

ئاخر ئەلخەنناس سەردار گومرا
بە بۆرىيەى ھوجووم سوپا كەرد ئاگا

سوپا بە يەك جار ئاوەردن يىرشت
نەپپىچان عەنان سوپاي بەدسوروشت
داخل بين بە ھەم دوو بەحر جەيحوون
زەمىن لەعل فام ، ھەوا نىلى گوون

جەو طەرف سوپاي وەزىر مەجاز
شليك دان بە تۆپ تىزەى دوورئەنداز
جە شەرارەى نار گولوولەى تەوحىد
داخان بى سوپاي سەردار عەنيد

سەردار مەجاز وەزىر دلير
بەردشان پىرش ھەردوو نەره شير
كەردن قەتل و عام سوپاي بەدئەساس
شكيا ، شكست وەرد سوپاي ئەلخەنناس

كەردن قەتل و قى سوپاي كىنەخواھ
شكستەش بەردن تا بە ئۆردووگاھ (۱۷۵)
جە ئۆردووگاي وىش سوپاي پىر غەضەب
جە كىنە و كونيەت نىان بنىاي حەرب

سەردار و وەزىر غورپان بە سوپا
بەردشان پىرش پەرى ئۆردووگا

---

(۱۷۵) لە دەسنووسەكەى (م) دا نووسراوہ (با باردوگاھ) بەلام دياره ھەلەيەو
راستەكەى (تا) يە .

به قووهی هوجووم وه زیرو سهردار
 سوپای نه لخناس کهردن تارو مار
 خه زینه و نه سپاب خه یمه بی غاروت
 دان نه ته پل عه یش بهرز به شاروت
 هم نوطق و به صهر به قووهی غیرت
 نازاد بین ههر دوو جه فیتنه ی توه مهت
 باز کهردن نه سپان ستوورو جه مهل
 به کسهره کیشان به نوردوو مه حمل

در بیان اوضاع گردون و صدمه روزگار (۱۷۶)

هر پوسه ن بازار چهرخ واژگون
 که سی مه ست مه ی ، که سی غرق خون
 که سی ناسووده ی تاج و دهوله تن
 که سی سهرگردان صحرای نه گبه تن
 که سی مه قامش تهخت شاه ی بهن
 که سی طه عمه ی شیر به برو ماهی بهن
 که سی ستاره ی تهختش مه سیجه ن
 که سی قه ید خاك بهختش قه بیجه ن
 دیشه و (۱۷۷) نه لخناس ده ماخش چون بی
 ئسته وهی طه وره بهختش نیگون بی

---

(۱۷۶) واته : باسی باری گهر دوون و مهینه تی رۆژگار . له ده سنووسه که ی
 (م) دا وشه ی (اوضاع) به (اوزاع) نووسراوه .
 (۱۷۷) له ده سنووسه که ی (م) دا نووسرابوو (دشو) . ئیمه به مجوره مان
 راست کرده وه .

هەر ئێدەن فریب ئوموور جیهان
گا فهتحو شکست ، گا گریه و (۱۷۸) خەندان

نەمەند جە وهزیرو ، سەردار دوود داغ
یاوا (۱۷۹) به ئوردووی ویشان به دەماغ

عەد کەردن حیکمەت ئوموور فائیز
فەضل چوار نەعمەت جە هەر لەدائید

ئەووەل جە دوشمەن ئەخذ ئینتیقام
دووهم به ویصال مەحبووب شادکام

سەییەم پەی شاهان حوکم عەدالەت
چەهارەم وهطەن جە دما فیرقەت

ئەلحاصل ئەو شەو سوپای بیحساب
به ئاھەنگ و عەیش شین نە جامە ی خواب

نوشتن فتح نامە به پادشاه دل (۱۸۰)

سەحەر بیدار بین به شادی و خوڕپەم

سەردار و وهزیر هەردوو چەنی هەم

هەردوو موشتەرەك عەریضە پە ی شا

فەتحو رەزمگای ویشان کەرد ئینشا

سپەردن عەرضە به پەیک ئەفکار

رەوان بی ساعی بی صەبر و مدار

---

(۱۷۸) لە دەسنووسە کە ی (م) دا نووسرا بوو (گریه ی) . ئیمە ئەوەمان بەلاوە
هەلە بوو .

(۱۷۹) ئەبوو (یاوان) بوایە . هەلە ی لەم چەشنە لە شیعیری فەقی قادردا زۆرە .

(۱۸۰) واتە : نووسینی نامە ی سەرکەوتن بو پادشای دل .

نامهش دا به دست سولطان دانا
 که ردش سوجدهی شو کر جه مشید جه مجا
 به ئه مر سولطان عه رضه شان وانا
 به هه ردوو سه ردار ئافه رین وانا
 ده ریای شه وق شا جه صه فوه ت دا مه وج
 کولاه فه خرش یا ونا (۱۸۱) به ئه وج
 ره وان که رد فه رمان ده رده م شه هر یار
 فه تح نامه ی شیران په ری هه ر دیار
 گه نجوور به فه رمان جیهان په ناهی
 گوشاد که رد قایی خه زانه ی شاه ی
 کو که رد جه واهیر جه له عل و یاقووت
 جه فه یرو زه ی کان ئه لماس و زمرووت
 جه ئه سلیحه ی جه نگ ، جه تیرو که مه ند
 چه نی چه ند ئه سپان خاصه ی دل په سه ند

**روان کردن خلغتهای گوناگون با تحسین و تعظیم
 جهت وزیر و عیشق مجازی (۱۸۲)**

به وه جه خه لعته په ری ئیف تیخار
 کیانا په ری وه زیرو سه ردار
 ته حسین شیران ئاوهر د به ره قه م
 سپه رد به ئیلچی ره وان بی ده رده م

---

(۱۸۱) له ده سنوو سه که ی (م) دا نوو سراوه (یاوانا) به لام هه ته یه .
 (۱۸۲) واته : ناردنی خه لاتی جو راو جو ر له گه ل ئافه رین و قه درزانین بو وه زیرو
 بو عیشقی مه جازی .

خه لعت شاهي و موسنهد فه رمان
ياوا به ئوردووي (۱۸۳) ته عجيل به دهوان

ياوا به سهردار وهزير ئاگاهي
كه ردن ئيستيقبال خه لعت شاهي

سهرداران چهنى ئيلچى به ئيعزاز
داخل بين نه توي خه يسهى (۱۸۴) عيززو ناز

جه توي خه يسه گاه وانا شان فه رمان
كه ردن حه مدو شوكر نيعسه ت سولطان

نه تهخت عوشره ت نيشتن به شادي
خيزا زه مزده مهي موبارهك بادي

به ئه مر سهردار ، ره ئيى وهزيري
ره ونهق دان وه به زم بادهى حهريري

نهى جا دليران بنيشان به شاد

ئه لخنه ناس شووم باوه ريم به ياد

ئه و رپوژ جه مه يدان شكست وه رد له عين

فيرار بي چهنى سوپاي كوفرو كين

شروع بواقعهء الخناس (۱۸۵)

چهنى مه جرووحاز ذه ليل و خه سته

سهر و دهست جه ضه رب كه دهر شكسته

---

(۱۸۳) ئه بى (ى) ئوردووي زياد بى .

(۱۸۴) له ددسنووسه كهى (م) دا (خيمه) نووسراوه ، به لام هه ليه .

(۱۸۵) واته : دهس كردن به هه راي ئه لخنه ناس .

چیرهش بهستهن چین خهم خه جالته
سینهش پر نه دوود ئاه ذهلالت (۱۸۶)

جه بیم ته عقیب ئوفتان و خیزان
نه بی ئارامش هر ئان و زه مان

یهك رۆ وهقت صوبح جه دوور کهرد نیگا
ئاما نه عینش خهیمه ی باره گا

میهماز (۱۸۷) دا به ئه سپ ، پا نیا نه پیش
دیققهت کهرد نه کار شیر بی ئه ندیش

زاناش یه ئیمداد ویشهن بی گومان
سوپه هدار ئیبلیس درهفش سیان

نوقطه ی ئیحتیاط جه ولا بین ئاگا
دیشان نه رای چۆل پهیدا بی سوپا

دهردهم به سهردار سوپا دان خه بهر
دیاره ن جه گهرد سیا چون له شکر

دهرله حظه فه رما له عین عه نید

به چه ند مهرد چه نی خه طه ره ی په لید

بزنان چیشهن گهرد سیا هی

ئه گهر دوشمهن بۆ زوو دهن ئاگاهی

---

(۱۸۶) له ده سنووسه که ی (م) دا نووسرابوو (ضالالت) . ئیمه لمان وابوو لیره دا
مه به ست (ذهلالهت) ه و نووسه ره وه به باشی شاره زای نووسین نه بوه و
به هه له ی نووسیوه ته وه .

(۱۸۷) له ده سنووسه که ی (م) دا (مهمز) نووسرابوو . راسته که ی ئه وه یه که
ئیمه نووسیومانه .

خه طهره‌ی له‌عین چه‌نی دلیران
 یاوان به سوپا ته‌عجیل به ده‌وان
 خه طهره‌ی په‌لید نیگا که‌رد به زوور
 ئەلخه‌تناس شیر شناسا جه دوور
 پیا بی جه زین خه طهره‌ی مه‌ردوود
 شی په‌ی ئەلخه‌تناس وه‌نه‌ش که‌رد سو‌جوود
 په‌رسا ئەلخه‌تناس ئەحوال پده‌ر
 واتش سالمه‌ن قه‌لبش جه که‌ده‌ر
 په‌ی ئیم‌داد تو ویش نامان به جه‌نگ
 رۆشنی جه‌ه‌ین عه‌دوو کو به زه‌نگ
 تو په‌ی چیش وه‌ی طه‌ور نامای به ته‌عجیل
 منما‌تو سوپات جه‌ه‌ینم قه‌لیل
 واتش : مه‌په‌رسا جه‌حال و ئەحوال
 سوپا ته‌خت و به‌خت یه‌کسه‌ر پایه‌مال

رسیدن الخناس باوردوی ابلیس (۱۸۸)

که‌ردش حیکایه‌ت تا شین به ئۆردوو
 خیزا جه‌ئۆردوو هه‌نگامه‌ی غلوه
 پیا بی ده‌رده‌م ئەلخه‌تناس جه‌زین
 سو‌جده‌ که‌رد نه‌رووی ئیبلیس له‌عین
 ئیبلیس ده‌رله‌حظه‌جیش په‌رسا خه‌به‌ر
 جه‌واب‌دا وه‌نه‌ش جه‌خه‌یرو جه‌ (۱۸۹) شه‌ر

---

(۱۸۸) واته : باسی گه‌یشتنی ئەلخه‌تناس به ئۆردوو‌گای ئیبلیس .
 (۱۸۹) ئەم (جه‌)یه له‌ده‌سنوو‌سه‌که‌ی (م)دا نه‌بوو ، به‌لام ئیمه‌لامان‌وابوو بو‌ه
 نووسه‌ره‌وه له‌بیری‌چوو .

دهست ته نه سسوف دا نه كه للهي سهر
 به قهي ويش دري شووم به د نه ختەر
 جه داخ فرزه ند ويش مه كه ردش داد
 چهپ چهپ ريش ويش مه كه ند (۱۹۰) به فریاد
 دهردهم به فرمان سالار سوپا
 ئوردوو كه ردن بار ، راهی بین جه را
 جو شا جومجومه ی سوپای سولطانی
 كيشان دره فشان سیای قه طرانی
 مه نزلان طهی كه رد به ته عجیل و تاب
 سهردا به خودوود سوپای بی حساب
 یاوان به نه زدیك عهرصه ی ره زمگا
 نه مر كه رد سوپا خه یمه كه ن وه پا
 نه سهر چه شمه ی تاب سوپای ئییلیسی
 وه پا كه رد خه یمه ی نیلی و قه قنه سی
 سوپای بی شومار جه خه یمه ی خه رگاھ
 وینه ی له ككه نه بر زه مین كه رد سیاھ
 ئاتەش دا به توپ سه لام جه مه غریب
 خیزا جه دوشمەن زه لزه له ی مه هیب
 چون یاوا به سه مع سهردار وه زیر
 هه ردوشان به توپ جه واب دان ئاهیر
 نوقطه ی قه راوّل به رشی جه مابه ین
 شین جه جامه ی خواب سوپای طه ره فه ین

(۱۹۰) له ده سنوو سه كه ی (م) دا نووسراوه (مكن = مه كه ن) .

عرض آگاهی شدن از آمدن ابلیس و نوشتن بسطان دل (۱۹۱)

سه‌حەرگا وه‌زیر سه‌ردار سوپا
عه‌رضه‌شان په‌ری سولطان که‌رد ئینشا

ها سوپای بی‌حده‌جی شای نه‌مماره
ئامان با سوپای توپ و قومپاره

سوپه‌هدار ئیبلیس وه‌زیر نه‌ولا
ئامان با حه‌شهم نگین و کولا

مه‌رد موده‌سیس ، به‌دخووی به‌دنه‌ظه‌ر
سه‌ردار مه‌کسوور (۱۹۲) دارۆ به‌را به‌ر

ئیده‌ن شایسته‌ی شه‌ئن خه‌ده‌مات
موطظه‌لیع که‌روون شا‌جی واقیعات

هه‌ردوو عه‌رضه‌شان یاونا به‌مۆر
ئیلچی ستانا نه‌را که‌رد عوبوور

نه‌و طه‌ره‌ف ئیبلیس وه‌قت صوب سه‌حەر
هۆریزا نه‌خه‌و نیشته‌نه‌تخت زه‌ر

سه‌رداران جه‌م بین جه‌خه‌یمه‌ی دوو روو (۱۹۳)
نه‌ئوموور حه‌رب که‌ردن گه‌توگوو

---

(۱۹۱) واته : باسی ئاگاداربوون له هاتنی ئیبلیس و نامه نووسین له‌م‌بابه‌ته‌وه
بو پادشای دل .

(۱۹۲) له ده‌سنووسه‌که‌ی (م) دا (مکتور) نووسراوه . مه‌به‌ست له (مه‌کسوور)
سه‌رداره پیشووه به‌زیوه‌که‌ی له‌شکری ئیبلیس .

(۱۹۳) له ده‌سنووسه‌که‌دا به‌م‌جۆره نووسراوه : (دورو) . دوور نی‌یه (اوردو =
ئوردوو) بووبی و به‌هه‌له‌وا نووسرابی . خو ئه‌گه‌ر (دوو روو) بی ، نه‌وه
واته خێوه‌ته‌که‌به‌هه‌ردوو دیوه‌که‌یدا هه‌لدراوه .

ئیبلیس کەرد گوشارد قاپیی حوجرە ی فەن
ئاما بە گوشتار بە دخووی ئەهرەمەن

وات بە سەرداران من داروون راییی
نامە ی دڵپەزیر فەرەح ئەفزایی

هەم پەری سەردار ، هەم پەری وەزیر
هەم تیش و هەم تۆش دەرج بوو جە تەحریر

شارەزام جە کار عیشق مەجازی
بە زیو زینەت زوو مەبوو رازی

بە حوسن مەلیح ، بە دیباو درەم (۱۹۴)
بە ئەنواع لوظف ئیحسان و کەرەم

مە کەر ووش رەوان چەنی خەطەرە
خەطەرە ی عەبیار مە دەرووش تەفرە

هەر شەو ئەخەنناس وەسوەسە ی عەبیار
رەوان کۆ پەری وەزیر و سەردار

هەم سوپای وەزیر جەو حەصار ماتەن
ئەو حەصار تەوحید نەفی و ثوباتەن (۱۹۵)

---

(۱۹۴) لە داوینی لاپەرە ی نوسخە کە ی (م) دا نووسراو «بە حسن ملیح بدیبا درم» . ئەم نووسینە بەردەبازی کە بوو دیاری کردنی سەرەتای لاپەرە ی داهاوو ، لە نووسینی پیشوواندا باو بوو ، کەچی لە سەرەتای لاپەرە داهاوو کە دا نووسراو « بە حسن ملیح بدیبا درم » . ئیمە لامان وایە هەردووکیان واتە چ (بە دیبا) و چ (بە دنیا) ئەگونجین ، بەلام (بدیبا = بە دیبا) چاکترە چونکە (دنیا) کە (درەم) یش ئەگریتەو . دیبا : قوماشیکە لە ئاوریشم .

(۱۹۵) ثوباتەن : ئیثباتەن . لە دەسنووسە کە ی (م) دا نووسراو (سپاتا) .

خه نده قش طاعت شه و بيداری يهن
 نه لخناس جه ئيد دهر دش کاری يهن
 مهر هم به فنون عياران کار
 گوشاد کن طهريق خه ندهق و حصار
 وه رۆژ خه طه ره و وه شه و وه سوه سه
 دهوان دن جه تۆي سوپاي (حده) (۱۹۶)
 سکه ي نه نگ نام به صولح دهيم ره و اج
 وهر نه به هيچ نهوع نه بو عيلاج !
 سهر داران يهك يهك ئامان به جه و اب
 که ردشان نه ناي ره ئيش بي حساب
نامه نوشتن ابليس عليه اللعنة بوزيرو سردار (۱۹۷)

طه لب که رد وه بهر وه زير فنون
 ئاورد به ته قدیر موفسيده ي نه فسوون
 نويسا نامه خيتاب به وه زير :
 نه ي نه خ نه رشده داناي دل په زير
 ههر چه نده حيكهت ئامۆزي لوقمان
 ته رك نه ده بهن جه لاي عارفان
 نه ما چون سينم جه تۆ زيادهن
 نه ر گۆش که ي په ندم شيمه ي نه مجادهن

---

(۱۹۶) شيوه نووسي ده سنووسه که ي (م) بو (حده) يش و (حده شه) يش
 ده ست نه دات ، به لام هيچيان مه عنا نابه خشن . ئيمه لامان و ايه
 راسته که ي (حده) بي .

(۱۹۷) واته : باسي نامه نووسيني ئيبليس نه فريني خوداي لي بي بو وه زير و
 سهر دار .

هه رچی ههن جه عيلم ذات نه کبه رهن
نيک و بهد جه حوکم قهضاو قهده رهن

سه عیدو شهقی جه بهطن ماهر
(جفّ القلم) هن جه ههر خه پرو شهر

ههم داروون نه سپاب پهری مودده عا
جه نایه ی قه دیم حهق که ردهن نه دا

ثبت (۱۹۸) بی عیسیانم جه لهوح قیده م
خهلق که رد نه سپابش نه سوجده ی نادم

جه نه زهل ته بت بی ئیغوا ی (بوالبشر)
خهلق بی نه سپابش به نه کل شه جه ر

په ی ئید وه ی طه وره ته رتیب دا مه قصوود
تا نه سما ی صیفات به یؤ به وجوود

به کرده ی گونا مه یؤ به ظوهوور
نه سما ی حه لیمی و سه تتاری و غه فوور

ره حمان و ره حیم ، ههم عه فوو ره ئووف
مه یؤ به صیفات ویشان بان مه و صووف

نه ر نه یؤ ته صدیع داروون ریوا یه ت
شه ممی (۱۹۹) جه نه حوال ویم که م حیکایه ت

---

(۱۹۸) له ده سنووسه که ی (م) دا نووسراوه (مثبت) ، به لام دیاره هه آه ی
نووسه ره وه یه .

(۱۹۹) له ده سنووسه که ی (م) دا نووسراوه (شیمه) به لام دیاره هه آه ی
نووسه ره وه یه و راسته که ی (شه ممی - شه ممه یی) یه .

بیان اصل و حکایت گذشتهء خودش (۲۰۰)

ئه صلّم نوجه بای طائفه ی جان بیم
صاحب تهخت و بهخت سهرو سامان بیم

به دیده ی دیقتهت نیگام که رد نه کار
زانام به ئه فکر طائفه ی شه پرار

موبته لا مه بوون به به لای عه ظیم
نه شه بابیی عومر به به حق بیم ته سلیم

جه قه هر قه ههار که ردم ئه ندیشه
طریق تهواب حق که ردم پیشه

وهی ته ور جه ته قوا حه ریس بیم عه نید
رووی زه مین یه کسه ر که ردم به مه سجید

هه ر یه ن حه ریس بیم جه ته قوای ته قدیس
مه شهوور بی جه ئه رض ئیسیم به حه ریس (۲۰۱)

نه مه ند جه زه مین جیش نه که م سجوود
به ئاخر نالام به قایی مه عبوود

جه قایی ئه علاش که ردم ته مه ننا
سهقف سه ماوات وه نه م که رد عطا

نه واتم ئه ر خه یر من دارو جه ئان (۲۰۲)
ئه وسا عطا که ر سهقف ئاسمان

---

(۲۰۰) واته : باسی ره گهزو بنه چهو سهرگوزه شته ی خو ی .

(۲۰۱) له ده سنوو سه که ی (م) دا نوو سراوه (حریس = حه ریس) .

(۲۰۲) واته : له داوا که مدا نه موت ئه گه ر سوودی منی تیایه بمده ری و ،
به هو ی ئه و مه رج باس نه کردنه وه تی که وتم و بوو به مایه ی نه گبه تیم .

دوعام قوبوول بى شيم پهرى فهلهك
 بيم به موده پريس چهند هزار مهلهك
 چونكه جه نه زهل ئيدش بى تهقدير
 تهقدير به تهدير نمه بو تهغير

به رصيصى عايد ، به لعمو باعوور (۲۰۳)
 به مغروور بى زوهد هر سى (۲۰۴) بين مه قهوور
 چهند ئيمان به كوفر ، چهند كوفر به ئيمان
 جه مەشيەت (۲۰۵) حەق مەنماتۆ يە كسان
 هر گاه بهى طهورن جهى دهر نه گبهت
 پهى چيش مه ئيووس بان جه عيش و عوشرهت
 نه كردهن عادهت زومرهى عورهفا
 قيسمهت ئيمرووز به خشو به فهدا
 به طال كهيم (۲۰۶) نه دل مونا زه عهى جهيش (۲۰۷)
 به كهيف به شايى و ئيمان كهريم عيش
 جه هر خه پرو شهر ئهر بين ئيتتيفاق
 حيفظ مه بين جه شهر كه دهر و نيفاق

(۲۰۳) به رصيصىو به لعمو باعوور : هر سيكيان له خواپه رسته كانى
 بهنى ئيسرائيل بوون ، له نه نجامدا له خو ببايى بوون له خستهى بردن و
 به كافرئ مردن .

(۲۰۴) له ده سنووسه كهى (م) دا له جياتى (بين) نووسراوه (بیم) ، به لام دياره
 هه له يه .

(۲۰۵) مەشيەت : مەشيەت .

(۲۰۶) له ده سنووسه كهى (م) دا له جياتى (كهيم) نووسراوه (كم = كه م) ،
 به لام دياره هه له يه .

(۲۰۷) له ده سنووسه كهى (م) دا له جياتى (جهيش) نووسراوه (چيش) ،
 به لام دياره هه له يه .

[الصلح خير] كه لام حهققهن
 ههم وهفا به عهد صيدق موطلهققهن
 بو سا طهرفهين به عهد نايين
 تهبديل كهيم به صلح موچاره بهي كين
 خاصه ي شاهانهن عهدل گوستهري
 نيظام دوؤ ئوموور ره عيهت (٢٠٨) پهروهري
 پهي توحفه ي جه ننهت ، ئه ر بو ئه ر نه بوؤ
 ويتان جه دنيا مه كه ن ره نجه روؤ
 حهق پهي كام تهن شه هوهت كه ردهن خهلق
 پهي قووه ي جه سه د خهلقش كه ردهن خهلق
 به مهنع ههردوو شهرع كه ردهن ته كليف
 ههم جه بي خوابي كه ردهنش ته عريف
 چون كه ريمهن حهق غه فوورو ره حيم
 ئه بله ه ئه و كه سه ن (٢٠٩) جه حهق كه روؤ بيم
 هه ر كه سي ئه سباب به زمش كه رد عوشهت
 جه دماي مه وشش مه ماتو شوهرهت
 پهي عيشق مه جاز ، ههم پهري وه زير
 دوو نامه ش وه ي طهور ئاوه رد به ته حرير
 وات : تو ئيلچي باي نه هه ر هه نكامه
 نه داروؤ لوزووم ته حرير خامه

---

(٢٠٨) ره عيهت : له ده سنووسه كه ي (م) دا نووسراوه (رعيهء) ، به لام ئاشكرايه
 هه له يه و (ت) ي خري ئاخري وشه كه بووه به (هه مزه) .
 (٢٠٩) له ده سنووسه كه ي (م) دا به هه له له جياتي (ئه و كه سه ن) نووسراوه
 (دو كسا = دوو كه سه ن) .

به سكهه‌ی نه‌فكار ته‌قرير دهر ره‌واج
 سفارش په‌ی تو ني‌يه‌ن ئي‌حياج
 ره‌سم قه‌ديمه‌ن په‌ی ته‌صديق كار
 نامه‌ په‌ی ئي‌لچي دارؤ ئي‌عتييار
 نامه‌ش كه‌رد ته‌مه‌ير ئي‌بليس عه‌نيد
 سپه‌ردش به‌ دست خه‌طه‌ره‌ی په‌لید
 چه‌ني كه‌نيزان با توحفه‌و دينار
 سپه‌رد به‌ خه‌طه‌ر به‌رؤش په‌ی سه‌ردار

راهی شدن خطرہ بنزد وزیر و سردار مجاز (۲۱۰)

راهی بی نه‌ را عه‌يار گو‌مرا
 جه‌ خه‌يمه‌ی سه‌ردار مه‌جاز بی پيا
 به‌ ره‌سم قانون نامه‌ش گرد (۲۱۱) به‌ كه‌ف
 به‌ سوجه‌ی سوجه‌ود سه‌لام دا به‌ صف
 (توحفه‌و) هه‌ديه‌ به‌ ره‌سم پيشكه‌ش
 ته‌قديم كه‌رد جه‌ پيش سه‌ردار سه‌ر كه‌ش
 (نه‌و) به‌ خو‌ش‌حالی هه‌ديه‌ش كه‌رد قوبوول
 (هه‌م جه‌) ما‌جه‌رای ئوموور بی مه‌لوول (۲۱۲)
 دهرله‌ظه سه‌ردار وانا نامه‌ی ویش
 سه‌رسام بی دهرده‌م به‌ دل دا ته‌شویش

(۲۱۰) واته : كه‌وتنه‌رئی خه‌ته‌ره بو لای وه‌زيرو سه‌رداری مه‌جازی .

(۲۱۱) گرد : گرت .

(۲۱۲) وشه‌کانی ناو كه‌وانه‌كان به‌ بو‌چوونی خو‌مان دامان‌اون چونكه‌ له‌ ده‌سنووسه‌كه‌ی (م) دا ئه‌م دوو به‌يته له‌ په‌راويزدا نووسرا‌بوونه‌وه‌و شوینی به‌كه‌م وشه‌يان په‌رپووت بووبوو درابوو .

نه مه جبهه‌عی فیکر خه یلی کهر د خه یال
په سه‌ند کهر د مه‌ضموون نامه‌ی به‌دفعال

په رسا جه ئیلچی سهردار که بیر
واتش به‌یان که ر جه وه‌زیر ته‌قریر

ئیلچی به‌ته‌عجیل ئاما به‌گوفتار
ئه‌دا کهر د ته‌نای شایسته‌ی سهردار

واتش جه ئه‌میر مه‌رد مه‌ئذوونم
مه‌ئموور سهر به‌ست نه‌وع فنوونم

داروون سفارش وه‌زیر موختار
په‌ری ئه‌نجومه‌ن مه‌که‌روون ئیظهار

زومره‌ی ئومه‌رای سهردارو وه‌زیر
ئه‌ر جه‌م بین یه‌کسه‌ر مه‌که‌روون ته‌قریر

ئه‌ر قه‌بوون بی قه‌ول جه‌لای ئه‌نجومه‌ن
ته‌سهیل مه‌بو کار ئوموور هه‌ر فه‌ن

سهردارو ئیلچی هه‌ردوو بین سوار
یاوان به‌چادر وه‌زیر موختار

ئیلچی کهر د سو‌جده‌ی وه‌زیر ته‌عظیم
نامه‌ش نه‌پای ته‌خت وه‌زیر کهر د ته‌قدیم

ته‌قریر ئیلچی مه‌ضموون ته‌حریر
ئه‌ئه‌ر کهر د نه‌قه‌لب فه‌رخونده وه‌زیر

انجمن ساختن وزیر در جواب ایلچی (۲۱۳)

سازا نه نجومه ن په ی ده‌فخ ئیشکال
نه‌وسا جه ئیلچی و وزیر که‌رد سوئال
ئاما به جه‌واب مه‌رد حیله‌ساز (۲۱۴)
نه‌دا که‌رد نه‌نای هه‌ردوو سه‌ر نه‌فراز
وات ئینده‌ن مه‌رام و وزیر نه‌ولا
ته‌سکین دو حه‌ربه نه سه‌فک دیمه
ئینده‌ن وه‌ظیفه‌ی مه‌سوور صادق
جه ئوموور کار حیکمه‌ت بو حاذیق
نه‌گر نیفاق بو جه به‌ین ده‌ولت
به ته‌له‌ف مه‌شو ئیقلم و میلله‌ت
هه‌م خه‌زنه‌ی ده‌ولت مه‌کیشو ضه‌ره‌ر
هه‌م مه‌زره‌عه‌ی مولک مه‌بو موسه‌خه‌ر
هه‌م نه‌سیمه‌ی مه‌وت نه سه‌فچه‌ی جیهان
خاموش مه‌کو شه‌مع جه‌نگی جه‌وانان
هه‌م هه‌ر که‌س جه مولک مه‌بو هه‌راسان
موله‌وووت مه‌بو ئوموور جیهان
ئیمه چون نه‌رباب مه‌سنه‌دو جاهیم
و که‌لای ده‌ولت ئوموور شاهیم

---

(۲۱۳) واته : کور کو‌کردنه‌وه‌ی و وزیر بو وه‌لام‌دانه‌وه‌ی ئیلچی .

(۲۱۴) ئیشاره‌ته بو فه‌رمووده‌ی پیغه‌مبه‌ر که نه‌فه‌رموی : (الفتنة نائمة ، لعن الله من ايقظها) واته : ئاژاوه که‌و سه‌ری ناوه‌ته‌وه ، له‌عنه‌تی خوا له‌وه‌ی بیداری نه‌کاته‌وه .

ئەر مولك سولطان بهيؤ به ته تنظيم
 ته حسينه ن موعجيب وزهراو نه ديم
 ئه گهر خه جال بي نه مولك ههر سولطان
 مه وانان نه فرين به موقه رره بان
 ئەر جهى مه صالح به هم دهيم ئولفهت
 ئيتتيجاد مه بؤ جه بهين دهولهت
 ئيد خاصه ن پهى جه نك نه كه ريم ئيلحاح
 ئه دا كه يم شرووط ئهركان ئيصلاح
 صلح هم به يهك نه وع مه بؤ پايه دار
 جه بهين ههر دوو ئيلچى دهيم قه رار
 سولطان ئيمه دارؤ سى ئيقليم
 ههر ئيقليم دارؤ ئوموور موهم
 پهى ههر سى ئيقليم سى مه رد دهير
 رهوان كه ن ههر يهك به وهجه سه فير
 هم ئيمه به و طهور دوو مه رد فهيم
 مه كه ريم رهوان پهى ههر دوو ئيقليم
 هم جه طه ره فهين دوو دانا وه زير
 ته عين بؤ به رسم سه فير كه ير
 جه بهين ويشان ههر چى دان قه رار
 مه نذوون بان ههر دوو جه ئوموور كار
 هم به واسيطه ي سه فيران كار
 شاهان جه ههر مولك مه گيرو ئه خبار

جه هر حاديتهى جهواب و سوئال
به سهعى سهفیر هل مه بو ئیشکال

ئیدهن جه وهزیر ته حریر و ته قریر
هه رچی ههن جهواب مه که ران ته ئخیر

سهردار مه جاز ، وهزیر ئه فکر
ههردوو موته فیق ئامان به گوفتار

واتن به ئیلچی ئه ی مهرد پر فام
له حظی نه چادر سهردار به ئارام

بنیشه نه و جا به ئیستیراحت
تا مه که ریم وهزن که یل سه لاحت

هۆرئزا ئیلچی وه بی چوون و چهن
خیزا گفتو گو به یین ئه نجومهن

هه ر که سى په ی ره ئی ویش مه که رد ئاهه ننگ
به عضی نه صولح بین ، به عضیشان نه جه ننگ

به ئاخر سهردار جه ده ریای ئه فکر
به راوه رد لوئلووی ته قریر گوفتار

واتش هه ر ئیدهن سهواب ئوموور
به تال که یم نه دل فیتنه ی شهرو شوور

موددهعى وهی طهور بی ذه لیل و خوار
مرووهت خاصهن په ی مهرد هوشیار

ئه و که رد فه راموش هه تک ئه لخته نناس
تاراج خه یمه و خه زینه ی ئه ساس

خوبصورتی ئه و ههرچی که رده نش ته عریف
 شه ئهن پهی ئیمه ته قلید ته کلیف
 هیمان ئه و پهی صلح توش که رده ن ده عوه ت
 تو پهی چیش نه که ی چه نیش مه صلحه ت ؟!
 ههرچه نده وه زیر ویش به دسروشته ن
 نه ما جه حه ققهن ههرچی نویشته ن
 حه ره که ی ئیلچی هم به ئوصووله ن
 ته قریرش په سه ند نه هل عوقووله ن
 جه سالیك راه وه ی طهور نه خارهن
 موعاره ضه ی نه فس سه خت دیشوارهن
 پهی ئاسووده گیی به ین ده وله ته ین
 نه تفه ع عامهن سه فیر جه ما به ین
 هم به واسیطه ی سه فیر نه جیهات
 ده ولت مه که رو که سب مه علوومات
 حه دیشه ن جه له ب نه بی بی نه برار :
 له عنه ت به رانکه س فیتنه کو بیدار
 حوضضار مه جلیس به عزیزو ته مکین
 که رده شان به ره ئی سه ردار ئافه رین
 واتش به وه زیر چیشه ن ته دبیرت ؟
 نه ی مه جمه عه ی فیکر نی یه ن ته قریرت ؟
 وه زیر وات : ره ئیم نه مر سولطانهن
 وه رنه صلح و جه نگ جه لام یه کسانهن ! (۲۱۵)

(۲۱۵) له به یتی داها توه وه به رگی دووه می ده سنو سه که ی (ح) ده ست پی ئه کا

واتش به وهزیر سهردار مهجاز
به من ئیقناعه ن شاه سهرفراز
وهزیر دا جهواب عیشق مهجازی
من ههم مه سروورم ئه ر شا که ی رازی
به شهرتی سهردار ئیقناع که رو شا
قه رار دان پهی صولح زومره ی ئومه را

قرار متارکه جنگ و صلح نمودن

تا خبر هر يك از سلطان خودشان جواب آید (۲۱۶)

نویسا جهواب وهزیر ئه ولا
موتاره که ی جهنگ تا ودهدی یهک ما
جهی طهرف سهردار ودهدی صوبح سهحر
مه شو وه پابؤس خاقان قه یصهر
به ههرچیش مه یله ن شای حیشمهت په نا
سولطان ئامیره ن ، ئیمه جانفیدا
تویش ههم به سولطان ویت بدهر ئیخبار
ساکن بو سوپا تا راست مه بو کار
نامه بی ته مام ، ههردوو که ردن مؤر
که ردشان ئیلچی حاضر نه حوضوور

که بریتی به له پاشماوه ی ئه م کتیبه (فه ضیله تی به نیاده م) و ته واوی
کتیبی (عه قیده ی ئیسلام) .

(۲۱۶) واته : بریاری واز له شهر هینان و ئاشت بوونه وه ، تا ههر یهک له
شای خوویه وه وه لامی بو دی . رسته ی (تا خبر) له ده سنووسه که ی
(م) دا به (تاخیر) نووسراوه ، به لام دیاره هه له یه .

ئىلچى ستانا نامەى مەھەبەت
 كەردشان تەعظىم ئىلچى بە خەلەت
 (سروراً) ئىلچى راھى بى نە را
 سوار بى بە زىن ، ياوا بە سوپا
 ياوا بە حوضور وەزىر مەردوود ،
 نامەش تەقدىم كەرد بە سوجدەى سوجوود
 فەرما واناشان نامەى خۆش مەئال
 ھەم كەرد جە ئىلچى ئەنواع سوئال
 ئىلچى دا جەواب بە عەيش و سوروور
 ئەوصاف مەردان ئاوەرد بە حوضور
 وەزىر جە شادى نە تەخت خرۆشا
 خەرەقى ئىفتىخار بە قامەت پۆشا

بزم آراستن ابليس و كىفیاترا بە پادشاه نوشتن (۲۱۷)

فەرماش دەرلەحظە سازان بەزم مەى
 كەردش موھەببا مەحفەل ئارای كەى
 يەك جا مەلەبەى فىعل شەنبە
 يەك جا صەدای سازو چەنگ صەنبە (۲۱۸)
 جەودما دەبىر طەلەب كەرد دەردەم
 فەرماش بە سولطان تەحرىر كەر رەقەم

(۲۱۷) واتە : ئاھەنگ رىكخستنى ئىبلىس و ، نووسىنى باسى چۆنبەتسى
 مەسەلەكە بۆ پادشا .

(۲۱۸) ئەم وشەبە لە دەسنووسەكەى (م) دا بۆ (صەنبە) یش و (مەنبە) یش
 دەست ئەدا ، ھەرچەند ھىچ كامىان لەم شوپنەدا مەعنا نابەخشى .

ٺه ووٺل به يان ڪهر عهريضة ي ئيخلاص
ٺاني شڪستي (٢١٩) بهخت ٺه لڳه تناس

ٺاليٺهن ٺه فڪار به ندهي موسته مه نده
به قووهي ئيصلاح عهدووم وست نه به نده

ٺه گهر پوخصهت بو جه لاي شههريار
بي جهدهل و جهنگ حهريبه ي ڪارزار

به ره ئي ٺه فڪار موفسيدهي ٺه فسوون
(قريبا) عهدوو مه بو سه رنگوون

ته مهير ڪهر د نامه ي وهزير ديوزاد
داش به خه طهره رهوان بي چون باد

پري مه نزلان به وهقتو بي وهقت
ياوا به حضور سولطان سه سهخت

به سوجهدي سوجوود عهريضةش ڪهر د ته قديم
سه رگوزشتهي ڪار به ڪسه ر ڪهر د ته فهميم

واناش عهريضة ، سولطان بي خورسه نده
بفه رماش ته حرير نامه ي دل په سه نده

نوشتن جواب نامه ابليس به پادشاه (٢٢٠)

ته حرير ڪهر د جهواب وهزير ٺه فڪار
به ئيجراي ٺوموور ٺوم ڪهر دهن موختار

---

(٢١٩) له ده سنوو سه ڪهي (ميم) دا نوو سراوه (شڪستهء) ڪه ٺه ڪاته (شڪسته يي)
به لام نيوه به يته ڪه به وجوره لهنگ ٺه بي ، بو يه به (شڪستي) مان
نووسي يه وه .

(٢٢٠) واته : باسي وه لام دانه وهي ٺه و نامه يه ڪه ئيبليس بو شاي ناردبوو .

په‌ی ته‌صدیق تو ئیدم جه‌وابه‌ن
 هه‌رچی تو که‌ری عه‌ین سه‌وابه‌ن
 ته‌مام بی ته‌حریر فه‌رمان شاه‌ی
 ساع‌ی ستانا ده‌رده‌م بی راه‌ی
 ساع‌ی (سریعا) بی سه‌برو ئارام
 یاوا به‌ ئوردووی وه‌قت دمای شام (۲۲۱)
 نامه‌ش دا به‌ ده‌ست وه‌زیر ته‌فسوون
 واناشان فه‌رمان وه‌ بی چه‌ندو چوون
 وه‌زیر جه‌ مه‌ئال فه‌رمان بی خو‌شحال
 شی نه‌ جامه‌ی خه‌و ته‌و شه‌و بی مه‌لال
 جه‌ ئوردووی ته‌حکام شه‌رع که‌ریم به‌یان
 ته‌ورپو که‌ سه‌ردار ساع‌یش که‌رد ره‌وان

**سوارشدن سردار مجاز بحضور سلطان دل
 و اقناع نمودنش به صلح (۲۲۲)**

ویش هه‌م سوار بی به‌ ته‌عجیل و تاب
 یاوا به‌ حضور شای عالی جه‌ناب
 سه‌لام دا به‌ شا به‌ فه‌رو ته‌عظیم
 نیشته‌ نه‌ کورسیی به‌زم وه‌ بی خه‌وف و بیم
 به‌ پرسش گه‌رم شای هومایوون فال
 په‌رسا جه‌ سه‌ردار فراوان ته‌حوال

(۲۲۱) ته‌مه شیوه‌نووسی ده‌سنووسه‌که‌ی (م) ه ، راسته‌که‌ی ته‌بی (ئوردوو)

بی .

(۲۲۲) واته : باسی ته‌وه که‌ مه‌جازی سه‌ردار سوار بوو و رویشته بۆلای پادشا که‌ دله‌و ، قایلی کرد به‌ صولح کردن و شه‌ر وه‌ستاندن .

چطوره ن دهماخ وهزير ئوموور ؟
 سوپا سالهن جه فهرته نهى شوور ؟
 هم كردار تو منش كهرد مهديوون
 ئينشه لاله جه فهيض مهمانى مهمنوون
 هوړيزا وه پا سهردار به گوستاخ
 بو سا پايه ي تهخت دائيره ي ساچاخ
 عرض كهرد پادشام سوپا سهراسهر
 غهير جه دوور ي تهخت نه داران كهدهر
 وهزير به ئيجراي ئوموور موشتاقه ن
 هرچه ند پابوسى شاهيش مهراقه ن
 تهمام كهرد تهقرير هر به لا و ئاسيب
 تا نامه ي ئيبليس به راوهرد نه جيب
 نامه ي پر فسوون سپهرد به خاقان
 موطالعه ش كهرد نه سهر تا دامان
 جهودما خاقان په رسا جه سالار
 ره ئيتان چتهور چه نيش دان قهرار
 عرض كهرد مهر ئيمه به ندهى فهرمانيم
 به كسهر نه ئوموور شا جان فشانيم
 وه عده تهعليقه ن به حوضوور شا
 مه ئموورين به ره ئى شاي حيشمهت په نا
 شوات : مه ئموورى په ي دفع مه لعوون
 هم په ي صولحو جهنگ توّم كهردهن مه ئذوون

تۆ چەنى وەزىر مەئسورن جە كار
بە رەئىبى وىتان ھەرچى دان قەرار
دووبارە خىزا سەردار مەجاز
بۆسا قەدەمگای شاھ سەرتەفراز

عودت نمودن عشق مجاز باوردوگاھ (۲۲۳)

ستانا فرمان ، سوار بى دەردەم
ياوا بە ئۆردوو خەندان و خورپرەم
نە خەيمەى وەزىر پيا بى جە زىن
واناشان فرمان سولەيمان نىگىن
يەكسەر كەردشان تەحسىن سەردار
كەردن ھەمدو شوكر ئەناى شەھرىار
وروود سەردار فرمان قەيصەر
دەردەم پەى ئىبلىس كيانان خەبەر
دەرلەحظە ئىبلىس جە بەين ئۆردوو
وہ پا كەرد خەيمەى عەبىارى دووروو

انجمن ساختن طرفين بر شرايط صلح و تعيين سفيران (۲۲۴)

وہزىرو سەردار سوپاي طەرەفەين
سازان ئەنجومەن جەو خەيمەى مابەين
جەم بين جەو خەيمە ئەميران تەمام
جە ھەر زىن و شىن راناشان كەلام

---

(۲۲۳) واتە : گەرانەوہى عىشقى مەجازى بۆ ئۆردووگا .
(۲۲۴) واتە : باسى ئەوہ كە ھەردووولا دەستيان دايە كۆبوونەوہو راويژكردن و
دانانى مەرجه كانى ئاشتى و ديارى كردنى باليۆزەكانيان .

خاتیمه‌ی نه‌قوال به صولح بی پاگیر
 شه‌رطنامه‌ی عوهوود که‌ردشان ته‌مه‌یر
 نه‌مه‌ند جه مابه‌ین هه‌نی بوغض و کین
 جه به‌ین هه‌ردوو سه‌فیر بی ته‌عین (۲۲۵)
 نه‌فس له‌ووامه هه‌م بی به سه‌فیر
 جاگیر بو نه ته‌خت سولطان ضه‌میر
 خه‌طه‌ره‌ی په‌لید هه‌م ته‌رجومان بو
 ده‌للاله‌ی مابه‌ین نه‌فس و سولطان بو
 سه‌فیر دووهم نه‌فس موله‌مه
 فیتنه ته‌رجه‌مه‌ش نه هه‌ر سه‌ده‌مه
 بنیشو نه مولک ئیراده‌ی وه‌زیر
 نه ئیفشای قانون نه‌که‌ران ته‌قصیر
 جه ئیقلم شه‌رع سه‌ردار مه‌جاز
 ویش بی به سه‌فیر که‌پیر به دل‌واز
 وه‌کیل بو جه شا به ئیجرای مه‌رام
 بنیشو نه شه‌هر نه‌مه‌ل شادکام
 نوطق هه‌م ته‌رجه‌مه‌ی عیشق مه‌جاز بو
 جه خه‌یرو جه شه‌ر هه‌م سه‌رته‌فراز بو
 سه‌فیر دووهم ئولفه‌ت بی ته‌عین
 بنیشو نه شه‌هر ئیبلیس له‌عین
 جه به‌ین ئولفه‌ت ئیبلیس شه‌ررار
 به‌صه‌ر ته‌رجه‌مه‌ی ئوموور نه‌فکار

سه‌فیر سی‌یه‌م شوهره‌ت بی مه‌علووم
 بنیشۆ نه شه‌هر ئه‌لخه‌نناس شووم
 سه‌مع بی ته‌رجه‌مه‌ی سه‌فیر سی‌یه‌م
 به‌ین ئه‌لخه‌نناس سه‌فیر کۆ مو‌حکهم
 له‌ووامه‌ چه‌نی موله‌مه‌ی ئه‌فسوون
 هه‌ردوو ستانان ریساله‌ی قانون
 جه‌ودما هه‌ردوو وه‌زیر سوپا
 په‌ی ئیجرا‌ی ئوموور شاشان که‌رد ئاگا
 چون هه‌ردوو سولطان مو‌خبه‌ر بین نه‌ کار
 هه‌ردوو که‌ردشان قه‌بوول ئه‌فکار
 هه‌ریه‌ک به‌ وه‌زیر ویش وانا ته‌حسین
 په‌ری هه‌ر سه‌فیر فه‌رمان بی ته‌عین
 سولطان ضه‌میر بی‌هۆش که‌م‌فام
 به‌ حیه‌ی ئییلیس وه‌ی‌طه‌ور که‌فت نه‌ دام
 دنیا په‌رست بی عیشق مه‌جازی
 به‌ زیبو زینه‌ت که‌ردشان رازی
 (فه‌قی) نه‌دیمش به‌د بو‌ هه‌ر سولطان
 ئاخ‌ر چون سولطان دل مه‌بو‌ بوریان

**اعاده‌نمودن لشکر طرفین هر يك باقامت‌گاه خودشان
 و راهی شدن سفیران هر يك بمحل معینه خودشان (۲۲۶)**

---

(۲۲۶) واته : گه‌یرانه‌وه‌ی سوپای هه‌ردوولا بو‌ شوینی تایبه‌تی خۆی و ،
 که‌وتنه‌ریی بآیۆزی هه‌ردوولا بو‌ شوینی بو‌دیاری‌کراوی خۆیان .

جومله سهفيران گشت بين ناماده
ئوردووی طهره فهين کهردن ئيعاده

رهددو بهدهل بين سهفيران کار
سوپا پهي مهکان ویشان کهردن بار

گورۆ گورۆ بين سوپاي بي سامان
هه رکهس جه مههل ویشان بين ئيسکان

جه سولطان نهفس خه بهر کهيم بهيان
موخبه ر بي جه کار سوپا ئيلچي يان

پهري ئيستيقبال نهديمان ویش
کهردش موهه بيا شاه بهدئه ندیش

سوار بين يه کسه ر به صه د عيززو ناز
کهردن ئيستيقبال سهفير مهجاز

ئيبليس له عين چه ني ئيلچي يان
داخل بين نه تهخت سه رير سولطان

سهفيران چه ني وهزير بين پيا
کهردشان سوجهي تهخت شاهه نشا

سولطان بي باک به له فظ شيرين
بکهردش زومره ي سهفيران ته حسين

هه ر يه ن جاري کهرد لوظف گوونا گوون
سهفيران جه لوظف سولطان بين مه منوون

بزم آراستن سلطان اماره بجلب قلوب سفیران (۲۲۷)

جهودما فهرما چون شاهان کهی
ناراسته بی بهزم ساقی و جام و مهی
نه یهك لا غه مزه ی ساقیی دل گوداز ،
نه یهك لا سه متوور ، یهك لا سه دای ساز !
نه یهك لا دموره ی ره ققاص غه ییته ،
نه یهك لا چه قه ی چه قانه ی توهمته ،
یهك جا له طیفه ی ناهه ننگ و ناسیب ،
یهك جا ئیشاره ی ره مز دل فریب
سه دای خوش خوانان نه سه فحه ی دیوان ،
نه یهك جا پوسته ی دل به سته ی جیهان
هه ی پوسته ی چهره س ، نوقطه ی له هوو له عب
هه ی مه زه ی که باب ، هه ی گهر می ته عب
هه ی بنوش باده ، هه ی بگیر گیسوو
هه ی بزهن بوسه ، هه ی بران هر سوو
تا دوو سی هه فته به میهره بانئ
سه فیران جه بهزم شا کامه رانی
شه وان مه ست جام ، رۆ نه شکار بین
غافل نه ئوموور په روه ردگار بین
دمای چند هه فته شاه سه رنه فراز
سازا عمارته عوشرته په ی مه جاز

---

(۲۲۷) واته : رازاندنه وهی ناهه ننگ له لایهن پادشاهه ، که نه فسی ئه ماره یه ،
به نیازی راکیشانی دلی بالیوزه کان .

وهزىرو سەردار سوپاي بى سامان
 راهى بين چەنى باقىي سەفيران
 ئىلچىيان ھەرىكەك جە مەھەلل وئىش
 ساكن بين ھەرىكەك بى خەوفو ئەندىش
 زومرەى سەفيران جە مەلەبەى شوور
 سازان بەزمگاہ جە فىسقو فوجوور
 موھەببا بى ساز عەيشو طەرەبى
 رەغبەت دان بە شورب (بنت العنب)ى
 جە سولطان دل سوخەن بدەر گوش
 تەبدىل كەرد ئەفكار ئەو شای خەطاپوش
 موطىع بى بە ئەمر نەفس لەووامە
 رەئىش كەرد قوبوول نە ھەر ھەنگامە
 لەووامەى لەعین مە كەردش ئەفكار
 بە رەئىش فەرمان سولطان مە كەرد كار
 سولطان پەى تەعظىم زومرەى سەفيران
 تەرك كەرد نە ھەر جا مەوعىظەى ئىحسان
 پەرى خۆشنوودىي نەفس لەووامە
 ئەمرش كەرد بە تەرك عىلمو عەلامە
 كەم كەم ئەمر شەرع كەردشان تەنزىل
 تەرەققى كەرد بەند قانون بە تەعجىل
 سولطانو سوپا گشت بين سىياپوش
 خىزا سەفاهەت جۆشا تۆشاتوش

ته و حید بی غائب ، عیلم بی مه ستوور
 نه ئیقلیم شهرع نه مه ند شوعله ی نوور
 نه هر په نج ئیقلیم نیظام دان ره و اج
 به عوله مای شهرع نه مه ند ئیحتیاج
 هر لا گوشاد بی به ند هیدایهت
 که م که م کوفر دین که ردش سیرایهت
 نه فس له ووامه گوشاد که رد مه کته ب
 جه هه نده سه ی کوفر که ردش مور ه ککه ب
 خه طهره ی په لید که رد به موعه لیم
 به به چچه ی نه فکر ئیسلام دا ته عیلم
 به عضی ته عیلم که رد نوطق فره نسا
 به عضی به مه ذهب جه بری بین ناگا
 به عضی فه لسه فی ، به عضی کوفر جه رب
 چون ته کمیل مه بین مه ستانان مه نصب
 مه ئسووران طهریق حق که ردن غائب
 په یدا بی جه مولک دهر دو مه صائب
 هر رۆ به نه وعی مه ظلله مه ی سولطان
 به هر طهره فدا صادر بی فرمان

نامه نوشتن لوامهء سفیر بشاه خودش که اماره است (۲۲۸)

نه فس له ووامه چون فرصهت زانا
 (خفیا) عه رضه ش په ی شا کیانا

---

(۲۲۸) واته : نامه نووسینی له ووامه ی بالیۆز بو پادشای خوی که نه ماره یه .

نه ئەملاک شەرع دە سالەن تەمام
 کەردەنم ئیجرا قانونو و نیظام
 خەزینەش تەهی ، وەزیرش خائین
 سوپاش بی مەعاش ، مەئموور بی ئابین
 رەعیەش مەظلووم ، مولک پارە پارە
 نەمەندەن جە صینف عەشایەر چارە
 بە وروود عەرضەم پاشا یا وەزیر
 باوەران تەشریف پەی مولک ضەمیر
 شای سادە ضەمیر کەردەنم مەظلووم
 سەردان جە حوکمش چون سولطان رووم
 نامە ی سەر وە مۆر سپەرد بە ساعی
 کینگیرە زەنان ساعی بی راهی
 ساعی (سریعاً) وە بی چوونو و چەند
 عەرضەش تەقدیم کەرد بە و شای خودپەسەند
 سولطان جە مەفهووم نامە بی رازی
 طەلەب کەرد نە پیش عیشق مەجازی
 واتش مەسمووعەن شای عالی ضەمیر
 نەمەندەن تاقت مولکش کو تەسخیر
 تو چەنی وەزیر مە کەرەون رەوان
 مەسپاروون پیتان سوپای بی سامان
 ها بەخشام بە تو دە ئیقلیم تەمام
 رەواج دەر بە حوکم ویت جە هەر مەقام

تا سولطان رۆح نه بیهن خه بهردار
به ته سخیر مولک ته عجیل کهر نه کار

بگیره جه من تاج سولطانی
بنیشه جهو مولک به شادمانی

دهرله حظه مه جاز قه لبش بی گوشاد
سوجده بهرد نه پرووی تهخت به دنه ژاد

به فهرمان شا یهک تاج جه زهر
موره صصه ع جه لهعل ؛ موزه بیهن جه پهر

چه نی خه رقه ی لهعل په ی دل نه وازی
پوشا به نه ندام عیشق مه جازی

طه لب کهرد وهزیر ؛ حاضر کهرد سوپا
جهم بین سیلسیله ی سوپای کینه خوا

ههردووشان چه نی سوپا بین راهی
تا یاوان به مولک جیهان په ناهی

راهی بین نه را صهف صهفو مه وچ مه وچ
بال به یداخان سه رکیشان به نه وچ

شای ساده ضه میر وهقتی بی بیدار
سوپای بی شومار داخل بی نه شار

نه فس له ووامه ویش بی میهماندار
به ئیجرای ئوموور دلیل بی نه کار

جلوس مجاز بر تخت همایون و خلع سلطان ضمیر (۲۲۹)

عیشق مه جازی وه بی خه و فو بییم
نه تهخت شاهی دهردهم بی موقیم
وجووه بهلده ، زومره ی ئومه را
ئامان په ی ته بریک به جلووس شا
به پهر تاووس موزه بیهن که رد تاج
ئاراسته که رد به زم نه پای تهخت عاج
وه ی ته ورهن قه رار (لایموت) حه ی
په ی هر که مالی زه والی جه په ی
دهردهم ئه مرش که رد شیرووی شهرمه سار :
ئه طرف سو لطان ضه میر که رد حه صار
یه مینش ئیبلیس ، یه سار له ووامه
عه له م که رد وه پا نه هر هه نگامه
به هر طه ره فدا عیشق خود په سه ند
شهراره ی شیددهت ظولمش دا گه زه ند
وه پا که رد خه ی مه ی ده ی جو وری شهب ره نگ
کیشان جه مینای ضه میر په رده ی زه نگ
مه زره عه ی ضه میر جه و صه حرای وسیع
ره نگ ره نگ دره خشان خوشته ر جه ره بیع

---

(۲۲۹) واته : دانیشتنی مه جاز له سهر تهختی پیروژو لابر دنی ضه میر له سهر
تهخت . له ده سنووسه که ی (م) دا به هه له (مجاز) و (همایون) له شوینی
یه کتر دانراون . ئیمه خو مان و امان راست کرده وه . له ده سنووسه که ی
(ح) یشدا بهم جو ره یه : (خلع شدن سلطان ضمیر و جلوس مجاز به
تخت سلطنه) .

دهر و دیوارش زیبا و مونه ققهش
 نهوع خیابان (۲۳۰) له طیف و دلککش
 سوپای ذنب و فیسق یه کسه ر که رد خاپوور
 ویسه تش بی ته نگ به سم ستوور
 هه رجا گران بی قیندیلان نوور
 به گهر د سوپای غه فلهت بی مه ستوور
 فه زمان دا به دهست خه طهره ی په لید
 وه عشش مه نقی که رد به ته رک ته وحید
 طه مه ع و ته فره ی کینه پیش کار بین
 قه هرو فیتنه و فیسق ، شیرک ته حصیل دار بین
 غه بیهت و ریا ، نه میمی و بوهتان
 چه نی کیدب هه ر په نج به نوطی بی ئیحسان
 په ی جه مع نه رزاق ئوردووی عیسیانی
 ده ئسوور دن هه ردهم نه فس جه یوانی
 جه مولک عادهت نه فس موله مه
 بی به قوماندان جه هه ر صه ده مه
 په ی ته سکین دل ئیبلیس خوونخوار
 مه ذهب که رد به جه بر جه ئوموور کار
 جه صه حرای ضه میر خیزا وه لوله
 ئیقلیم وجود نیشته نه زه لزه له
 نه هیش جه مه عرووف ، نه مرش مونکه ر بی
 تا مه زره عه ی دل زیرو زه به ر بی

(۲۳۰) له ده سنووسه که ی (م) دا (خیابات) نووسرا بوو . به لامانه وه هه له بوو .

(ف - ۲۰)

نه مه ند جه حوكمش شيوهي عهدلو داد
حوكم شهرع مه نسووخ ، قانون كهر د ئيجاد

مه ظله مه ي نه فكر ئيبليس په ليد
ئيمان فيرار كهر د ، په قين ناپه ديد (۲۳۱)

جاذيبه ي قلوب جه سه د ستانا
سيژده سال وه ي ته ور حوكمش نما نا
دائيره ي جه هل (۲۳۲) گه ردوون شه باب

ته حويل بي كه م به عيلم و ناداب

دائيره ي هه واو هه وهس بي ته نزيل
فهرق بي جه مابهين راي حه قو باطيل

جه نه بر ئيدراك ، باران ته و فيق
عه مارهت بي زهرع عه قل موده ققيق

هه ركه سي ناديم نه ر نه بي نه ي جا
مه ئيووسه ن نه و كهس جه هه ردوو سه را

مناجات مؤلف كتاب رحمة الله عليه (۲۳۳)

(فه قئ دل) (۲۳۴) په ي حال و يت بكه ر زاري

بنال جه ده رگاي حه يي داداري

-
- (۲۳۱) له ده سنووسه كه ي (م) دا نووسراوه (نابديد) .
(۲۳۲) له ده سنووسه كه ي (م) دا نووسراوه (چهل) . دياره هه له يه .
(۲۳۳) واته : پارانه وه ي دانهر ي كتيبه كه ره حمه تي خواي لي بي . ئيمه
له مشوينه دا هه ست به ناكوكي يه كه نه كه ين چونكه فه قئ قادر ذه مي نه و
باره نه كا كه په يدا بووبوو ، كه چي نه م قسانه قسه ي مه دحن .
(۲۳۴) هه له گري (فه قئ دل) تيكر ا نازناوي فه قئ قادر بي .

طه له ب کهر نه جات جه شای بی نیاز
 بدو نه جاتت جه بهند مه جاز
 حهق ده واش سازان پهری هر عیلهت
 ته و بهی نه صو و حهن ده وای مه عصیهت
 ها ئیقلم شهرع وهی ته ور بی مه خشووش
 نه مه ند جه سولطان ضه میر شه ووق و شووش
 جه بهند مه جاز چهند کیشای ضه یقهت
 فیرار کهر نهی جا پهری طه ریهت
 عهقل کول سولطان مولک و طه ریهن
 سالیک عیرفان ، قوطب حه قیهن
 مورشید ره شید ، قوطب نه قتابهن
 نه حمه د نیشانهن ، نو دی نه لقابهن (۲۳۵)
 سه یید عه صرهن ، ره جول نه مجادهن
 خه ده مهی ده رگاش قطب و نه وتادهن (۲۳۶)
 بنیش نه سایهش نه په ردهی به یعت
 بگیره مه قصوود ، مه بین فه ضیحهت
 یا حهق به حورمهت (سید الانام)
 عطا کهر به لوطف مه قصه دم ته مام
 مه ر نه وسا سولطان روچ بو سه رنه فراز
 گیرو ئینتیقام جه نه فس و مه جاز

(۲۳۵) مه بهستی کاک نه حمه دی شیخه که له قه بی (نودهی) یه و کوری شیخ
 مارفی نو دی یه .

(۲۳۶) قوطب و وه ته د به پیتی زاراوهی صوفی یان دوو پایهن له پایه کانی نه ولیا .

وهرنه باقی یهن مهغدووریم یه کسه ر
مه مانۆ مه رام به (یوم المحشر)
فهقی فرصه تهن سا سولطان پرووح
ئه و صاف ره زمش باوهر به فتووح

بیقراری نمودن سلطان دل از درازی و دیجوری شب (۲۳۷)

چون سولطان دل مه جووس بی نه کار
دنیا جه دیدهش پۆشا په ردهی تار
یه کشه و نیشته بی نه حوجره ی ماتهم
خه م بی خه یالش نه حه لقه ی سته م
چون ئه سه د ئه سیر ره ووق زه نجیر بی
زه دهی سه ره په نجهی کلک ته قدیر بی
گولگونی چیهرهش جه ته لخیی ئه و شه و
زه رد بی و ، نه بی زه رد چیهره ی شه و په ی ئه و
سه ر دا جه سینهش غولغول خه یال
ئه وشه و موطه ووهل جه لای ئه و چون سال
پۆشا په ردهی زه ننگ ئه وشه و به دهی جوور
شوعله ی که واکیب بی به دیده ی موور
خورووس غائب که رد ئه وقات ته کبیر
گوم بی رشته ی فیکر جه دیده ی ته قریر
ههفت په رده ی گه ردوون سه واد بی به نیل
غه له ط که رد رای گوش سه وت ئیسرافیل

---

(۲۳۷) واته : بیزار بوونی پادشای (دل) له دریزی و تاریکی شه و .

چیره‌ی شه و شه و شه و زوشت هه‌یکهل بی
چون طول شه‌مه‌ل من موپه‌وو‌هل بی

سه‌ما بی به زاغ سه‌وادیی زه‌غه‌ن
زه‌مین غوول زه‌نگ ، زه‌مان شه‌هرمه‌ن

چون زه‌نگی نه‌قه‌هر شه‌و سه‌ره‌فگه‌نده
چیره‌ش پر هه‌یه‌ت ، ده‌ه‌ن بی‌خه‌نده

نه‌مه‌ند جه‌سه‌فجه‌ی سه‌ما ستاره
شیران جه‌هه‌یه‌ت زه‌هره‌ش بی پاره

شاه جه‌عیجز حال زوبان که‌رد گوشاد
جه‌درازی شه‌و ناما به‌فریاد

وات یا شه‌و ده‌یجوور یا‌عه‌لامه‌ته‌ن
یا دنیا نه‌دوود سینه‌م ظولمه‌ته‌ن

یا ئیمشه‌و دۆزه‌خ دوودش که‌رد‌عه‌یان
یا جیهان نه‌عه‌کس به‌خت من سیان

یا سینه‌ی سه‌ما گوم‌که‌رده‌ن شه‌نجوم
یا دیده‌ی به‌ختم شه‌فه‌ق که‌رده‌ن گوم

چون رسته‌ی شه‌فکار موپه‌وو‌هل شه‌وشه‌و
دیده‌ی شا‌شه‌و هه‌راسان جه‌خه‌و

وینه‌ی مه‌صرووعان شای عالی مه‌قام
گا‌زاری بی‌شو ، گامات‌و سه‌رسام

مناجات سلطان ضمير از عجز حال (۲۳۸)

ئاوهرد به خه يال ته ذكارو ته وحيد
په ي عهزم نوماز وضوو كهرد ته جديد
ئه دا كهرد سوننهت ويترو ته هه ججود
ئيقرار كهرد به عيجز ويش جه ته عه بيود
ناديم بي جه كار ، خه جلته بي جه حق
نالآ به مه عبوود قهديم موطلهق ..

زومره ي صه نائيع حق جه مومكينات
ئاوهرد به ئه فكار ، يه قين به ست به ذات
به صيفات وجود ذاتش كهرد ته حقيق
عه قل و عه قيدهش ئاوهرد به ته صديق
دهست ته ضهر روع خوفيهش كه ر بولنه ند
نالآ به مه عبوود داناي خود اوهند

ئيقرار كهرد جه ذهن ماضي جه هه ر كار
ناديم بي جه ذهن ، كه ردش ئيستيفار
حه مدو شو كر حق بكهرد موجه ددهد
كيانا دروود نوور موجه ممه د

ئه فكار به ساعى راگه ي حوضوور كهرد
زوبان به سائيل غه نى و غه فوور كهرد

نالآ به ئه ندؤ ، خرؤشا به زار
به عه رض نیاز وات هه ي جيهاندار

---

(۲۳۸) واته : پارانه وهى پادشای دل له بهر بي ده سه لاتیى خوی .

به عظیمی ویت علی بی نه علا
 به شهره فناکی عرش موعه لالا
 به حق نه نوار ویسعت کورسی
 به زه مزه مهی ذیکر فریشتهی قودسی
 به حق قه لاهم که تر رمووزهن
 به شق هر نه سما جه له وح مه حفووظهن
 به حق نه نوار جومله حیجابات
 به شق هر ه که ی سه بعهی سه ماوات
 به مه شعه لهی نوور شه مس و ستاران
 به لامیعهی ره عد قه طرهی نه مطاران
 به حق حورمهت نایه ی مونه ززل
 به حورمهت نوور نه نیای مورسه ل
 به (بیت المعمور) نه قصای موفه خخهم
 به ره موضه ی یه ثریب ، که عبه ی موعه ظهم
 به صه فاو مهروه ، (۲۳۹) ، به کوی عه رفات
 به شق حاجی بان مه جمه عه ی جیهات
 به و بیچاره گان زومره ی مه ظلوومان
 به و بی نه وایی جومله مه عصوومان
 به مه ظلوومی حوزن ، ذه لیلی پیران
 به ناله ی هسرهت زومره ی نه سیران
 به صه یحه ی ناکام زومره ی عاشقان
 به سه رمه سته ی حوزن جه مع صادقان

(۲۳۹) له ده سنووسه که ی (م) دا به هه ته نووسراوه (مه روا) .

به ئاب ئەسرین فیرقەى غەریبان
 به ئاھ حەسەت دڵ بێ نەصیبان
 به حورمەتى ناز جوملە شەھیدان
 به ئەتقیای دین زومرەى زاھیدان
 به نالەى حەزین سەحەر خیزانت
 به ئیخلاص مەندان ئەسرین ریزانت
 به دوغای خوفیەى تاغەت گوزاران
 به ئاب ئەسرین ھەر شەو بیداران
 رەحمى کەر بە حال ، دەروونم خوونەن
 سەرپام نە رەوق کەدەر زەبوونەن
 وجوودم مەحمەل کوگای گوناھەن
 دڵ نە مەلەبەى ئییلیس گومراھەن
 طالع بە جامەى دەیجوور مولحەقەن
 دەھەن نە حەسەت خەندەى شەفەقەن
 سیاپۆشیى دڵ عەزاش (۲۴۰) جاویدەن
 بە صوبح ئەلطف تو پر ئومیدەن
 یا حەق پەى عیبرەت بەندەى بەد خەصلەت
 (أشدُّ ناراً) عەرەق خەجلەت
 تۆنى موسەبیب پەرى ھەر ئەسباب
 عوقدە گوشای عام ، (فاتح الابواب)
 تۆى غەنى و غەفوور ، تۆى رەحمەت نوما
 من سائیل باب ، گەدای بێ نەوا

(۲۴۰) لە دەسنووسەکەى (م)دا بە ھەڵە نووسراوە (عزاش = عوزاش) .

هه ر ئه عضام نه جورم خه طا نه جۆشه ن
 موته ظير به لوظف شای خه طا پۆشه ن
 ئه گهر زوبان بۆ هه ر موو جه ئه عضام
 نه چه مدو شوکرت زا کير بۆ مه دام
 نمه یۆ به وه صف شوکرت به ته نا
 نه هه زار يه کئی نمه بۆ ئه دا
 يا حق به و ئیحسان لاموته ناهی
 عه فوم که ر جه و ذه نب خه طئه ی گوناھی
 هه نی ته و به بۆ جه کرده ی ماضی
 نه که م ئیطاعه ی نه فس و مه جازی
 هه م نه جات جه ی به ند ، هه م عه طای ئیمان
 به ئه لطف ویت هه ردوو که ر ئیحسان
 (فه قی) دل جه حق طه له ب که ر مه قصوود
 به ر موحه مه د بۆ هه زاران دروود
 پۆسه ن ئیراده ی عه ظیم سوبحان
 مه قبوولهن جه لاش دو عای مه ظلوو مان
 دو عای سه چه ریی سو لطان ضه میر
 ئه ئه ر که رد جه باب بینای بی نه ظیر
 خو شای به و که سان نه هه ر سه چه رگا
 ده ست ته ضه رروع دارۆ نه هه وا
 ئیجابیه ی دو عاش ته ئثیر که رد نه دل
 ساکن بی نه جای فه رخونده مه نزل

آگاهی سلطان روح از تسخیر اقلیم شرع
و حبس سلطانش بواسطه عقل کامل (۲۴۱)

تۆ نه شاه رۆح سوخه ن بدەر گوّش
جلووس بی نه تهخت ، خه رقه ی لال نه دۆش
سه رمه ست بی نه شهوق تاج حوضووری
مه به خشا باده ی ذهوق و سورووری
ناگاه پهیدا بی په یکنی جه وهزیر
سوجه ی تهختش بهرد تهقدیم کهرد تهحریر
سپهرد به دهپیر نامه به تهعجیل
واناش عهریضه ی وهزیر کامل
واقیعه ی نه طرف ، رۆزنامه ی نه خبار
یهک یهک په ی سولطان کهرده بی ئیظهار
ههم تهسخیر مولک شاه شهریعت
ههم مه کر نهفسوون سولطان بیدعت
چطهور تفره وهرد عیشق مه جازی
به حوبب دنیا کهردشان رازی
ئهو لهعین شووم به دام و تهزویر
سولطان ضه میر بهستن به زهنجیر
شهرعه ن سه رچه شمه ی نههار په حمهت
زه رع طه ریهت بهو گپرو قووهت

---

(۲۴۱) واته : ئاگادار بوونی سولتانی رۆح بههوی عهقلی تهواوه وه لهوه که
ولاتی شهرع داگیرکراوه و سولتانه که ی خراوه ته زیندانه وه .

شهريعت ته برهن ، باران طهريقت
 حه قيقهت خاکن ، نه بات مه عريفهت
 (أشرف الجبال) زه مين کوی طورهن
 که ی چون دل دائيم سه رچه شمه ی نوورهن ؟!
 به کبار ته جه لای کيریای نه قدس
 عه کسش دا نه طوور که ردش به قه قنهس
 دل هه ر پو مه عکوس عه کس صيفاتهن
 هه ر پو نه ظه رگای ته جه لای ذاتهن
 ضه میری وه ی طه ور گه نج عيرفان بو
 که ی ره وان نه میر نه و گه نج شه يطان بو ؟!
 قاپی هه ر ئيقلیم ئيقلیم شه رعهن
 هه م شه رعهن حافيز مه زره عه ی وه رعهن
 مولک دل طه ريق نه صل مه قصوود بو
 حه يفهن وه مه سکه ن ديو مه ردوود بو
 نه و مه زره عه ی مولک ، نه و له عل نه فیس
 پامال بو نه ظولم له ووامه ی خه يث
 نه گه ر مه يلشن شای بوله ند نه خته ر
 په ی ته سخیر مولک مه کيشوون له شکه ر
 به ته و فيق حه ق دانای جيهاندار
 ضه میر مه که م پاک جه ديو مردار
 عه ريضه ی وه زیر یاوا به خيتام
 نه مرش صادر که رد سولطان جه م جام

جواب نامهء سلطان بوزیر (۲۴۲)

فەرما به مونشی شای هوما یوون فال :
بنووس پهی وهزیر چه میده خیصال
ئه وو هل چه مدو شوکر چهق بکه ر ئه دا
چهق که ردهن پهی من تو به ره هنو ما
پادشاهی من به تو ن به رقه رار
هر توئی هه ردهم پهی من مه ده دکار
نافه رینت بو هه ردهم بی حساب
مه منوونم که ردی بهی ره ئیی سه و اب
هه رچی مه یلت بو ، هه رچی ره ضاتهن
سو پیاو خه زانه م طوفه یل راتهن
ئه ر که ردی ته سخیر ئه و مه رزو ئه و بووم
شکست دای به نه فس مه جازی ظه لووم
و یت بنیش نه و مولک توحفه ی (۲۴۳) دل په زیر
نازاد که ر جه به ند سولطان ضه میر . .
به تال که ر نه و مولک موفسیده ی ئه فسوون
ئاته ش دهر وه به ند سه فینه ی قانون
مه حیا که ر نه دل نوور سه ر مه دی
ره و اج دهر ئه حکام دین ئه حمه دی
خه زینه ی خه یال پر که ر نه ته وحید
ته حریق که ر به نار (۲۴۴) خه طه ره ی په لید

(۲۴۲) واته : وه لامی سولطان بو وهزیر .

(۲۴۳) له ده سنووسه که ی (م) دا نووسراوه (تفحهء) .

(۲۴۴) ئه مه بوچوونی خو مانه ، ئه گینا له ده سنووسه که ی (م) دا نووسراوه

مه‌ظله‌مه‌ی ئییلیس قه‌لبش که‌رده‌ن ته‌نگ
 سه‌رای هوما‌یوون ضه‌میر که‌رده‌ن زه‌نگ
 به‌که‌ف‌له‌مه‌ی شه‌وق حوجره‌ش که‌ر ته‌جدید
 سه‌یقه‌ل‌نوما که‌ر به‌قووه‌ی ته‌حمید
 دیده‌ش به‌شوعله‌ی ئیمان که‌ر په‌وشه‌ن
 حیفظش که‌ر نه‌شه‌ر هه‌ر فیتنه‌ی فیتنه‌ن
 هه‌ر وه‌قت شاه‌دل نه‌ته‌خت که‌رد جلوروس
 تو‌چه‌نی سه‌ردار حه‌قیق به‌مه‌خصووص
 هه‌ردوو حاضر بان نه‌پای ته‌خت نه‌و
 غافلش نه‌که‌ن هه‌م رۆزو هه‌م شه‌و
 ره‌واج دهن به‌حوکم شای والا‌نگین
 تا مولک نه‌عضاش مه‌یۆ به‌ته‌سکین
 هه‌ردوو چون مه‌هدی و مه‌سیح خورروج که‌ن
 شام کوفر به‌صوبح ئیمان که‌ن په‌وشه‌ن
 های ده‌رۆیش نه‌حوال سولطان ضه‌میر
 سه‌ر دان جه‌نه‌ملاک عوثمانلیی فه‌قیر
 سولطانش مه‌جبووس به‌ند قانونه‌ن
 ته‌به‌عه‌ش (۲۴۵) نه‌نه‌حکام عورفی (۲۴۶) زه‌بوونه‌ن

(نباد) و ئیمه‌به‌ (به‌نار) مان راست‌کرده‌وه . رییشی تی‌نه‌چی (بنیاد =
 بونیاد) یا (نبات = نه‌بات) بووبی .
 (۲۴۵) له‌ده‌سنووسه‌که‌ی (م)دا (طبعش) نووسراوه .
 (۲۴۶) دیاره‌له‌سه‌رده‌می فه‌قی قادریشدا خه‌لک به‌ده‌ست (نه‌حکامی
 عورفی)یه‌وه‌که‌تا‌ئهم‌دوایی‌یه‌هه‌بوو ، هه‌ر زه‌لاله‌تیان بوه‌!

هەر به لوظف ویش ذات صه مهدی
ظاهر کو ئینعام مه سیح و مه هدی
وهر نه دین پامال ، میللهت مه عدوو مه ن
عالم گشت غه ریق به حر ظه لوو مه ن
سا چوون نامه ی شا یاوا به نه نجام
سپهرد به ساعیی ده وه نده ی تیز گام
رهوان بی ساعی به تاوو ته عجیل
نامه ش دا به دهست وه زیر کامیل

لشکر جمع نمودن وزیر کامل و جلب سردار حقیق بتزد خودش (۲۴۷)

نه مرش که رد ده ردهم وانا شان فرمان
ههر که سی (سمعا و طوعا) گویان
وه ههر طه ره فدا وه زیر دانا
په ی جه مع سوپا ساعی کیانا
ته حریر که رد ته صویر فرمان په ی ته صدیق
له فف نامه ش که رد په ی عیشق حه قیق
کیانا ش په ری نه و سهر دار سهخت
جه م کهر سوپای ویت به ته عجیل و جهخت
موقه ددی مه ی نه فس سولطان ضه میر
یه کسه ره په ی سهر دار ئاوه رد به ته حریر

---

(۲۴۷) واته : لهشکر خر کردنه وهی وه زیر (عه قلی کامیل) و هینانی سهر دار
(عیشقی حه قیقی) بو لای خو ی .

ئىدەن فەرمانش خاقان فەغفور
 پەي ئىقلىم شەرع ئىنەش كەرد مەئموور
 سىرەت كەر نە كار بە تەعجىل و تاب
 باوەر چەنى ویت سوپای بىن حىساب
 چون نامەي وەزىر ياوا بە سەردار
 سەردار بە شادى تەعجىل كەرد نە كار
 بە وەعدەي يەك ماھ سوپای ویش دا جەم
 سوار بى وە ئەسپ چون شىر دىژەم
 كىشان درەفشان ، سوپا بى رەوان
 مەنزىلان تەي كەرد تەعجىل بە دەوان
 نە بە شەو ئارام ، نە رۆ مدارا
 سەردا نە حەصار سەر تەوق سوپا

استقبال نمودن وزير سرداردا (۲۴۸)

وەزىر ئاداب موخبەر بى نە كار
 كەردش ئىستىقبال سەردار خوونخوار
 نەزدىك بىن بە يەك سەردار وەزىر
 پيا بىن جە ئەسپ دوو صاحب سەرىر
 پيا بىن هەردوو تەك دان بە ئاغۆش
 بۆسان چىرەي يەك بە جۆش و خرۆش
 هەردوو بىن سوار ، صوحبەت كەردن گەرم
 رەوان بىن هەردوو دۆش بە دۆش هەم

(۲۴۸) واتە: باسى ئەوہ كە وەزىر چوو بە پىرى سەردارەوہ. لە دەسنووسەكەي
 (م) دا (وزىرو) نووسراوہ ، بەلام ئاشكرايە هەلەيە .

داخل بین به قهصر ئه یوان وه زیر
 پایه نداز کریا جه فهرش حهریر
 پیا بین جه ئه سپ ههر دوو سه رفراز
 نیشنن نه پرووی تهخت ههر دوو به دلواز
 بوخاری جوّش وهرد نه مه جمهر گای عوود
 ره ونهق دان وه بهزم به نه فخرهی سروود
 ساده ساقی یان تاج و که مهر زهر
 دهور مه دان چه نی بادهی سه ماوهر
 گا ره ووضه خوانی ، مه وعیظه ی ئیمان
 گا چه رخی قه هوه ، قه هقه هه ی قلیان
 گا ئه کل طه عام ، گا شورب (۲۴۹) حهریر
 گا یادو تیزکار بینای بی نه ظیر
 سه ردار طه لهب که رد دهردم موهه ندیس
 وات : جای پی پهری ئوردوو کهر ته خصیص
 ئابش جاری بو ، هه واش پر صه فا
 جه سه بزه ی وه سیع خه یمه کهن وه پا
 موهه ندیس چه نی سوپا بی ره وان
 جه توی خیابان (۲۵۰) سوپا بی ئیسکان
 وه پا بی خه یمه نه سه بزه ی دلکش
 نیشنن نه توی خه یمه سه ردار سه رکش

(۲۴۹) ئه مه رونووسی ده سنووسه که ی (م) ه که نووسیویه (شرب) ، به لام
 مه عنا نابه خشی . دوور نی یه راسته که ی (ثوب = تهوب) بی .
 (۲۵۰) لیره شدا دیسانه وه له ده سنووسه که ی (م) دا ههر نووسرابوو
 (خیابات) و ، دیسانه وه لیره شدا ئیمه ههر به هه له مان زانی .

وهزير كاميل به وعدهى يهك ما
 تهمام كهرد نه سپاب زه خيرهى سوپا
 جه دماى دوو ماه سوپاى دوو ئيقليم
 جه م بى ، راهى بين وه بى خه وفو بيم
 زه مين هه راسان جه سومم فهرهس
 سه ما نيشت نه ره قص جه سه داي جه رهس
 قه طارهى فيلان ستور جه مهل
 يه كسه ر جه نه سباب ئوردوو بى مه حمل
 جه بيم سوپاو (۲۵۱) ده بده بهى ده هوول
 جه كو هو و سه حرا نه مه ند به برو غوول
 كيشان دره فشان زه ربه فت زيبا
 سه ر دا نه ئافاق زه مزه مهى غه وغا
 به ته عجيل طهى بى مه نزل به سير عهت
 سه ر دا جه سه رحه د مولك شه ريعهت
 خه يمه بى وه پا نه يهك جاى وه سيع
 سه بزى ، شه تاوى خوشته ر جه ره بيع

آگاهى سلطان مجاز از آمدن لشكر عقل و عشق (۲۵۲)

جاسووسان كار مه حافظهى خودوود
 پهى خديو شهرع خه بهر بهردن زوود

(۲۵۱) سوپاو : له ده سنووسه كهى (م) دا نووسراوه (سپاى = سوپاى) .
دياره هه له يه .

(۲۵۲) واته : ئاگادار بوونى پاشاى عيشقى مه جازى له هاتنى سوپاى عه قلو
عيشقى حه قيقى .

عه رض که ردن به شا : سوپای بی شو مار
 جه طه ریق حق په ی مولک یه سار
 ئامان به خودوود جه فلان چه شمه
 وه بی خه وفو بیم هؤرداشان خه یمه
 چون موورو مه له خ مه نما تو سوپا
 سوپه ه سالارهن دوو صاحب کولا
 مه جازو ئیبلیس له ووامه ی شه رپار
 به ستن نه نجومه ن په ی ته دیر کار
 به نه فکر و ره ئی هه ر سی مه ککاره
 ته حریر دان عه رضه په ی شای نه ماره
 جه مولک دووهم سی یه م دوو سه ردار
 هه ر دوو چه نیشه ن سوپای بی شو مار
 نه لبه ت جه سولطان رۆحه ن نه ی سوپا
 جه خودوود شهرع سازان خه یمه گا
 به وروود عه رضه سوپای بی سامان
 په ری ئیحتیاط حاضر که ر هه ر ئان
 هه ر وه قت لزووم که رد مه کیانم خه به ر
 په ری ئیمدادی ره وان که ر له شکه ر
 ته مام بی عه رضه ی واقیعه ی نه خبار
 (تمهیرا) ته حریر داشان به چاپار
 چاپار به رای ویش ته عجیل که رد گوزه ر
 به هه ر طه ره فدا کیانان خه به ر

به ههر مهرزو بووم ئیقلیماته وه
 به ئیل و ئه حشام سه ریساته وه
 هه ی به یان ، نه به رد پوله نگ و شیرهن
 جار (۲۵۳) غیره تن ، حیفظ ئه سیره ن
 ها سولطان رۆح کیانان له شکه ر
 تا مولک و میلله ت که رۆ موسه خخه ر
 یاوا به ههر جا ئه مر مه جازی
 هه ر که س په ی سه فه ر که ردش کارسازی
 شوعله ی شه مس نه مولک مه غریب که رد نزوول
 سوپای زه نگ به رز که رد ده بده به ی ده هوول
 ئه ئه ر که رد دارووی جه له یل لیاس
 بی هۆش بین جه خه و زومره ی (عامّ الناس)
 سه حه ر که ه سولطان مه جاز نیشت نه تهخت
 ئه مرش که رد سوپا به ته عجیل و جهخت
 سوپای مه وجووده هه رچی هه ن ته مام
 جه که نار شه هر وه پا که ن خیام
 سولطان ویش چه نی موجوده ی سوپا
 جه که ناریه ی (۲۵۴) شه هر سازا ئوردووگا!
 سوپای دوو ئیقلیم به وه عده ی چل شه و
 ئامان به حوضوور شه هه نشاه نه و

(۲۵۳) له ده سنووسه که ی (ح) دا نووسراوه (جهر) .

(۲۵۴) له ده سنووسه که ی (م) دا به م جووره نووسراوه ، به لام به م جووره نیوه
 به یته که له نگ ئه بی . ئه بوو ته نها (که نار) بوایه .

راهی شدن سلطان مجازی (۲۵۵)

طه لهب که رد سولطان نه فس مولهه مه
که ردش وه پیش جه ننگ فیتنه ی صه ده مه
سی هه زار (۲۵۶) سوار به ردش چه نی ویش
راهی بی ده رده م بی خه وف و نه ندیش
سولطان مه جاز ویش هه م جه عه قه ب
راهی بی چه نی سوپای پر غه ضه ب
کیشان عه پراده ی توپ زمووره ک
نیشته نه زه لزه له سه ما تا سه مه ک
جه خرۆش نه سپ ، فیل و مه ننگه لووس
سه رزه مین پۆشا په رده ی عه به نووس
جه صه دای ئو شتر ، ناله ی که رکه دهن
نه مه ند جه صه حرا وه حش نه هریمه ن
شیران جه بی شه ، پلنگان جه کوھ
فیرار بین جه بیم سوپای پر شکۆھ
راهی بین دوو کوھ جه پیش و جه په س
ده ننگ دا ته ئافاق زه لزه له ی جه ره س
مولهه مه ی له عین وه بی واهیمه
جه حه ددو حودوود وه پا که رد خه ی مه
سه لام دا به توپ جه نه وو هل شام
به توپ ستانان جه واپ سه لام

---

(۲۵۵) واته : که وتنه ری سولطانی مه جازی .
(۲۵۶) شیوه ی نووسینی وشه که بو (سی)یش و (سی)یش ده ست ئه دا ، به لام
به پیی شوین وادیاره (سی)یه .

شېخون نمودن سردار بر سپای ملهه و قتلش (۲۵۷)

سەردار حەقیق خرۆشا چون بەد
چەنی سوپای ویش سوار بی دەرلاد
دوو حیصصەیی شەو شی بکەردش ییلغار
نەزدیک بی جە سان مولهه مەیی شەررار
ئاخیزا سەردار شیر سەنگین سام
کەرد بە سنی حیصصە سوپای ویش تەمام
گوزین کەرد پەیی ویش دە هەزار سوار
مەرد موحرایب عەرصەیی کارزار
تەوحیدو یەقین چەنی ییرداری
بەخشا بە هەر سنی روتبەیی سەرداری
رەوان بین هەر یەک چەنی یەک سوپا
بەردشان هوجووم هەر یەک نە یەک لا
ویش نە کەمین گاه جاگەش بی مەعلووم
وات بە سەرداران باوەرۆن هوجووم
پەس و پیش یەک هەریەک پەیی سوپا
کەردشان ییش هەریەک نە یەک لا
وەی طەور دان قەرار جە بەین سوپا
هەرکەس سوئال کەرد بو اچان ئەللا
نە حین حەربە دووچار بین بە یەک
(اسماء الله) ذات جەلال کەن مەحەک

---

(۲۵۷) واتە: باسی ئەووە کە سەردار لە گەڵ تاریکەو لیلەیی بەیانیدا دای بە سەر سوپای مولهه مەداو کوشتی .

سەردار وات : منم سەردار حەقیق
 نەهەنگان جە بیم من بی بەن غەریق
 مەر تۆنی سەردار سولطان مەجاز
 پەری پیش جەنگی بیەنی داوخواز
 واتش بە سەردار بە زۆر شەبخوون
 تۆ بە نامەردی سوپام کەردی توون
 بۆ ئیمشەو هەردوو دوو صاحب پوتبە
 صەرف کەیم جە یەک سەر نووک حەربە
 نە ی عەرسە ی خەطەر بە جانفشانی
 یا سەر مەبەخشی ، یا سەر مەستانی
 مولهەمە ی لەعین وەنەش کەرد هوجووم
 صەرف کەرد نە سەردار چەند حەربە ی ظەلووم (۲۵۹)
 نەبی کارگەر حەربە ی مەرد خام
 سەردار دەرلەحظە عوریان کەرد صەمصام (۲۶۰)
 دا نە کلاوخوود مولهەمە ی لەعین
 بی بە دووپارە ، کەفت نە پرووی زەمین
 هەر پۆسەن بازار دائیرە ی ئەفلاک
 گا سولطان نە تەخت ، گا ئەسیر خاک

(۲۵۹) لە دەسنوو سەکە ی (م) دا وەک رینوو سی باوی ئیستای کوردی (ظ) ی
 (ظەلووم) بە (ز) نووسراوہ .
 (۲۶۰) ئەمیش لە هەمان دەسنوو سدا بە (سەمصام = سەمصام) نووسراوہ .
 ئیمە بە مەبەستی ناسینەوہ ی وشەکان بە تیپی عەرەبی و رینوو سی
 کوردی نووسیماننەوہ .

خۆلاسه ئەو شهو تا وهقت ئيشراق
سوپاي زهنگ به شه مس حه قيق بين ئي حراق

ئه سپان بي صاحيب ، خهيمه بي دهيار
يه كسه ر كهرد ته قسيم سه ردار خوونخوار

دل نه عه داوهت عه دوو بي ساريش
نيشتن به ده ماخ هه ر دوو نه جاي ويش

دهر له حظه سه ردار وه زير كاميل
عه رضه ي فتو و حات ويشان كهرد ته كميل

عه ريضه ي ته حرير داشان به چاپار
چاپار مه نزلان طه ي كهرد به يه لغار

نه وه رۆژ ئارام ، نه شه وش نه خه و
داخل بي نه قه صر شه هه نشا به ده و

پيا بي نه ئه سپ سو جده به رد به شا
عه رضه ش ته قديم كهرد ، بو سا قه ده مگا

صادر بي فه رمان هومايوون جه روو ح
حه يات دان به نوطق عه ريضه ي فتو و ح

قه تل مو له مه شه كسته ي سوپا
فه تح دليران شه و قش كهرد ئيحيا

دهر له حظه فه رما ئيحسان به چاپار
غه ريق بي چاپار جه دو ررو دينار

جه و دما كو كهرد جه زه رو گه وه هر
جه خه رقه ي نكين كولا هو كه مهر

به وجه خلعته شاه دوور نه ندیش
ته سلیم کرد به دست سهر قوره نای ویش

روانه کردن سرقرنا با فرمان و خلعتهای گوناگون جهت وزیر (۲۶۱)

ته کمیل بی ته حریر فرمان شاهی
یاوهر ستانا دهردهم بی راهی
نه زدیک بی یاوهر نه رای ئیستیعجال
وه زیرو سهردار کردن ئیستیقبال
یاوان به نه زدیک سهرقوره نای شا
ههر دوو پهی ته عظیم خلعته بین پیا
یاوهر بی پیا به یهك دان هه لمته
سهر و دست مه سروور بۆسه ی مه حه بیته
فرمان شاهی نه و جا بی گوشاد
ههر یهك به خلعته ویش بی سهر نازاد
سوار بین نه و جا وه بی مدارا
نه خهیمه ی وه زیر ههر سی بین پیا
ره و نهق دان وه به زم ، سهره نگان بین جهم
ههر یهك به ته شریف شاهی بین خور ره
با ههر باقی بۆ به زم عه قل و عه شق
ساتی جه عه زای موله مه که یم مه شق
شکسته ی نه وشه و سوپای موله مه
گوریزان به رشین نه رای صه ده مه

---

(۲۶۱) واته : باسی نه وه که سهر قوره نا - سهرهك گزیران - له لایه ن رۆحه وه
له گه ل فرمان و خه لاتی هه مه جو ره به ره و لای وه زیر خرایه ری .

ياوان به حوضوور سولطان مهجاز
 طهه كهردن تهقرير واقيعهه دراز
 پهه قهتل سهرههنگ مهجاز نيشت نه جوش
 جه بوريانبي قهلب تهن كهرد سياه پوش
 يهخهه وئيش كهرد چاك ، خرؤشا به قار
 فهزمان دا دهردهم ئوردوو كهردش بار
 راهه به ئوردوو وه بهمدارا
 ياوا به حودوود ، خهيمه كهرد وه پا
 جه مهغريب به توپ سهلام دان ئاتاش
 قهراول جه بهين دوو ئوردوو بهه پهخش
 دوو رهوهه (۲۶۲) سوپا ئهوشهه وشين نه خاو
 سههر بيدار بين سوپا چون چهكاو
 سولطان مهجاز دل نه خهشم و كين
 ئاراسته كهرد شان سوپاي سههمگين
 درهفشان گوشاد ، كيشان عهپراده
 سوارهش تهعقيب فهوج پياده
 جهناح كهرد گوشاد يهمين مهيسهر
 شيوهه نمونهه صفووف مهحشهر
 غهفلت جه مهيسهر ، لهووامه يهمين
 وئيش نه قهلب گاه با تاجو نكين

---

(۲۶۲) ئهمه ريتي چووترين راست كردنه وه يه كي شيوهه نووسيني
 ده سنووسه كهه (م) ه كه بهم جوورهه نووسيوه ته وه : (دورهه) .

جه و طهرف سوپای سهردارو وهزیر
راست کهردن صوفوف سوپای بی نهظیر

خیزا چهرخهچی جه بهین سوپا
گهرمی دان به رهزم هره بهی رهزمگا

یهقین مهیمه نه ، بیداری مهیسهر
ویش ستوون قهلب با تاجو کهمههر

سهردار حهقیق نهوړو بی پیش جهنگ
عهرصه گای مهیدان جه مهردان بی تهنگ

موقابیل به توپ خهطه ره ی په لید
تهرتیب دان به توپ جاذیبه ی تهوحد

یهك په هله وانج جه سوپای مهجاز
پا نیا نه پیش با نیزه ی دراز

خروشا به کین مهرد پرهه بیهت
مه شهوور بی نه عام ئیسمش به توهمهت
نه عهرصه ی مهیدان جه ولان دا مه رکب
موباریز جه سان حهقیق کهرد طه لهب

یهك په هله وانج جه سوپای حهقیق
ئیسمش مه شهوور بی نه و مهرد به صیددیق
هه لمهت بهرد چون شیر ، غورپرا به توهمهت
واتش هه ی به دخوی مهرد به دخه صلهت
سه یف ته وه ککول دهردهم کهرد عوریان
ئامان به همدان جه عهرصه ی مهیدان

توهمهت شه نده پهریش یهك نيزه ی ستهم
نيزه ی توهمهتش قه له م كهر د دهردهم

جه وودما صيدديق دورنده ی دلير
توهمهت ته با كهر د به ضه رب شمشير

یهك مهرد هه نی به نه سپ دا نه هيب
ئيسمش غه ييهت بی مهرد دليريب

خروشا به کين جوش ناوهر د چوون دوود
دا نه فهرق سه ر صيدديق یهك عه موود

صيدديق جه سایه ی ئيسپه ر بی غه ريق
نه ياوا (أصلاً) ضه ره ر به صيدديق

صيدديق به مه ودا ی سه يف تازه ساو
پاره كهر د غه ييهت به وينه ی چه كاو

سولطان مه جاز جه حه ربه ی عوموموم
ئه مرش كهر د سوپا باوهر ان هوجووم

سوپای مه جازی ده ستدان به سوپه ر
ئاوهر دن بيرش په ی عه رصه ی خه طه ر

جه و طه ره ف سوپای سه ردار حه قيق
كه رده شان هوجووم چون ده ریا ی عه مي ق

داخل بين به هم دوو سوپای پر کين
سه ر وينه ی تگرگ وارا به زه مين

زه مين له عل گوون ، سه ما سیا ره نك
هه وا بی وه دوود جه توپو تفه نك

به ئاخر سەردار حەقیق وینەى باد
بازووی پەهلەوی پەى جەنگ کەرد گوشاد

رۆو ئاوەرد بە جەنگ سەردار سەرمەست
کەمەند بە بازوو ، عەموودی بە دەست

ئاتەش دا بە تۆپ تەوحید بە یە کبار
جە سوپای مەجاز بەراوەرد دەمار

خروشا سەردار بە صەیحەى جەلال
شەجاعت نە جەرگ مەجاز بی پامال

زەهر ضەربەتش مەنوشا هەرکەس
پەست مەبی جە خاک ویش چەنى فەرەس

جە بیم سوپای سەردار حەقیق

سان سیلسیلهى مەجاز بی غەریق

جەودەمدا یەك مەرد صاحیب زۆرو سام

مەشهورور بی ئیسمش نە عام بە نەمام

غورپرا بە سەردار ، هەلمەت بەرد چون شیر

نیزەش هەوا دا دورنەدى دلیر

جەودما سەردار بە قووهى عەموود

رەوان کەرد نەمام پەى سەقەر چون دوود

بە ئەمر سەردار زەرپرینه کەفشان

پەى عەزم هجووم کیشان درەفشان

جە بیم سەردار قووهى قوچاخان

سەر طهوق عەلەم مەجاز بی داخان

دهست دان به سهردا مهردان داوخواز
شکست دان به تیپ سولطان مهجاز

سوپای وهزیری سهردار خوونخوار
کهردشان تهعقیب به قهتل و تهلار

کهردشان غارعت سوپای ههزیمه
نه ئهسپو ئیستر ، جه فهرش و خهیمه

سولطان مهجاز هم ویش بی ئهسیر
به ند بی جه قوللاب سهرپه نجهی زنجیر

سه حیجهن حدیث نه بی ، به رحه ققهن
دهرحق به ههرکس (مَنْ دَقَّ دُقَّ) ن (۲۶۳)

مهجاز مهجووس کهرد سولطان ضه میر
ها ویش مهجووس بی نه حهلقه ی زهنجیر

هم سولطان دل جه به ند بی ئازاد
هم خهرا بهی شهرع کهردشان ئاباد

هم عهریضه ی نه و جه فهتح بی فتووح
کهردشان تهقدیم به سولطان پرووح

هم کهردن تهعین مهوعیظه ی ئیفهام
مولک شهریعت ئاوهرد به نیظام

---

(۲۶۳) واته : ههرکس بی زیان به کهسیکی تر بگهینه بی ، ئاخری خویشی
بی ئارهق دهرناچی و ئهگوزری . ئه مه حکمه تیکی باوه و فهرمووده ی
پیغه مبه ر نی یه .

های (دهرویش) (۲۶۴) نهی جا بگیریه قه رار
جه نه ماره ی شووم باوه ریم نه خبار

آگاهی سلطان اماره از تسخیر اقلیم ضمیر و شکست لشکرش (۲۶۵)

مه ندهی شهل و پا شکسته ی سوپا
یاوان به حضور نه فس کینه خوا
ماجرای نه حوال واقیعه ی نوموور
عرض بی نه حضور سولطان مه غروور
شای صاحب سهریر خرّوشا به کین
کولاه شاهی دا نه پرووی زه مین
خاک که رد به سهردا ، یه قه پاره که رد
په ی سوپای ههر مولک ههم ئیشاره که رد
سوپای سی ئیقلیم جه لای ویش که رد جه م
راهی بی چه نی سوپای پر سته م
جه گهرد سوپاو به رقه ی دیرع و خود
زه مین ناهین پّوش ، سه ما بی به دوود
قه طار فیلان ، زه ننگ بارخانان
بریقہ ی سینان ، لفه ی به یداخان
سوپای هه و او کییر ، جه هل ناما به جوّش
عرووق جه سه د په ی دل که رد خرّوش

---

(۲۶۴) پیشتر باسمان کرد که فہقی قادر جار جار (دهرویش) یشی کردوه به
نازناوی خوئی .

(۲۶۵) واتہ : باسی ناگادار بوونی پاشای نه فسی نه ماره له داگیر کرانی ولاتی
ضمیر و به زینی له شکره که ی .

تۆ واتى مەر صوور ، حەشرو مىزانەن
زەمىن و زەمان گشت نە جو مبانەن

طەى كەرد مە نزلان بە تە عجیل و تاب
بە عضى مە عموورەى ضەمىر كەرد خەراب

جە ئىقلیم شەرع سازا ئۆردووگا
جە ئاماش سولطان ضەمىر بى ئاگا

طەلەب كەرد وەزىر سەردار حەقىق
واتش : ها سولطان ئە مەسارەى زەندىق

نەفس و ئىش ئامان با سوپای بى حەد
مەظلە مەش نە حەد حدوود كەردەن رەد

هەردووتان چەنى مە وجوودەى سوپا
مە سدوود كەن طەرىق ئەو دىو گومرا

هەر وەقت كەردم راست زەخیرە و سوپا
من هەم جە عەقەب حاضرم نەم جا

ئەو شە و شىن نە خە و عالەم بە يەك بار
سەحەر هۆر ئىزان وەزىر و سەردار

مەردان دلیر سوار بىن بە زىن

پاھى بىن نە را سوپای سەھمگىن

جە زىرەى ستوور فىلان و جە مەل

پەنھان بىن نە كاخ ثورەىيا حە مەل

زەمىن جە كەثرەت لە شكر كىشا ئا

بە گەرد دەھەن سیا كەرد سە ما

کیشان دره فشان نه را بین راهی
 سه رزه مین پوشا په رده ی سیاهی
 دوو سه ردار سهخت ، دوو سوپای پر زور
 کیشان ریاضت بیابان شور
 طه ی بی مه نازیل رای فه قرو فاقه
 تا بین جه مه نزل عیرفان ئیفاقه
 نه گرتن ئارام سوپای یه کسه ره
 تا یوان به سه مت ئوردووی که فوره
 نه سه حرای وه سیع پر خه وفو ره جا
 شین نه توی خه یمه ی ته سلیم و ره ضا
 قهراول به رشی نه هه ر دوو جیهات
 که ردن ئیستیحکام نوقطه ی ئیحتیاط

آگاهی سلطان اماره از آوردی عقل و عشق و طلب رای از وزیر (۲۶۶)

ئاگاه بی جه کار نه ماره ی له عین
 جه عقل و عشقه ن سوپای سه همگین
 دهردهم طه له ب که د وه زیر نه فکر
 یه عنی نه زایل مه ر دوو مردار
 ره ئیش طه له ب که رد جه و مه رد ظه لووم
 مه ر چیشه ن فکرت ؟ وه نه م که ر مه علووم
 دل نه دوو سه ردار ئیقلیم دوو نیمه ن
 هه ر دوو نه نه فکر ویشان موقیمه ن

(۲۶۶) واته : ئاگادار بوونی سوکتانی نه فسی نه ماره له سوپای عقل و عشق و
 پرسو را کردنی به وه زیر .

جهواب دا وه نهش وهزير نهفكار
سوجده بهرد نه رووي تهخت شههريار
ععرض كهرد پادشام دل ماوهر به تنگ
تهقاضي وهقتهن گا صولج و گا جهنگ
تا تاجت نه تهخت وجود مهعمورهن
ئيقليم وجود به تو مهسروورهن
نهووهل به ناشتي به عقل كاميل
جه نامهي نهلطاف ويت بکه تهكميل
نهگه به تئكي دوروست نهبي كار
نهوسا بکه راست حهربه ي كارزار

نامه نوشتن سلطان اماره به عقل و عشق (۲۶۷)

شاه نهماره فرماش به دهير
خيطاب به سهردار حهقيق و وهزير
چون من جه ئيقليم شهشهم سولطانم
ميعمار کوندهي جيسم جيهانم
ئيقليم وجود به من نابادهن
هر نهعضا جه فهيض من سهرئازادهن
به ند قانونم فخر ديوانهن
مهظومهي نهفكار (۲۶۸) عدل زوبانهن

---

(۲۶۷) واته : نامه نووسيني سولتانی نهفسي نهماره بو عقل و عشق .
(۲۶۸) له دهسنووسه کهي (م) دا نووسراوه (افکار = نهفكارو) . دياره هه لهيه،
چونکه همه معنای بهيته کهشي پی تیک نهچی و هم بهيته که خویشی پی
لهنگ نهبی .

نه قه قطع ئەعضا نه قه تآ و قیصاص
 مه باحم کهردن جه عام (حق الناس)
 من مه نعم کهردن جه سهر ته یله سان
 نه بۆ به مانیع دیدهی بهد بینان
 بهند حورپرری بهت جه من گوشادهن
 ههر ئەعضا پهی ویش (حسب المراد) هن
 ئهر ئیوه کهردن وه نه م ئیطاعت
 ئەوسا جه ههر عهیش مه کهردن عوشرهت
 جه قه ضاو قه دهر هیچ نه داروون باك
 ئەوسا دن جه گهر د که دهر مه کهم پاك !
 ته کلیم ئیمه جه عهیش و (شه عبه ن)
 ته کالیف رۆح نه جووع و (سه عبه ن) (۲۶۹)
 کهی ره وان به حوکم شهرع بکه ران کار
 قه قطع یه ک ئەعضا نه جای یه ک دینار (۲۷۰)
 پهی جه ننهت یه ئسه ن جه عهیش دنیا
 کی عهیش ئیمرۆش به خشان به فهردا
 ته مام بی ته مهیر نامه ی (خبته) (۲۷۱)
 داشان به جاسووس یه عنی وه سوه سه

-
- (۲۶۹) ئەمه هینانه سهر رینووسی نوئی ده سنووسه کهی (م) ه . ئیمه لامان وایه
 راسته که یان (شه به عه ن) و (سه غه به ن) بووه به مه عنای تیری و برسیه تی و
 بۆ راگرتنی سهنگی به یته که وایان لی کراره .
 (۲۷۰) نه فسی ئەمماره ئەیه وئی دلێ خه لک کرمی بکاو ئەلی کهی ره وای حه قه
 به رانه ر به دیناریکی زیڕ دهستی کابرایه ک بیرری !
 (۲۷۱) ئەمه شیوه نووسی ده سنووسه کهی (م) ه . دياره ئەسله کهی (خبته) =
 خوبه ئا ی جه معی (خبیث = خه بیث) بوه .

جاسووس ستانا نامه‌ی شه‌ه‌ریار
 ته‌قدیم که‌رد جه پیش وه‌زیر و سه‌ردار
 هه‌ر که‌س نامه‌ی ویش که‌ردن قیرائه‌ت
 حالی بین جه کار نه‌فس مه‌لعه‌نه‌ت
 جه بیم ئیخالل ، سه‌کنه‌ی ته‌شویشی
 به ئه‌مر هه‌ردوو حاضر بی موشی

جواب نامه بنزد سلطان (۲۷۲)

واتن بنویسه عه‌ریضه‌ی جه‌واب
 به و ده‌ولته‌ت په‌ناه نامه‌ی پر ئه‌لقاب
 وارید بی جه شا نامه‌ی عه‌دل و داد
 به ده‌لاله‌ی صولح ئیمه‌ت که‌رد گوشاد
 په‌ی ئه‌طعیمه‌ی عه‌یش جه سفره‌ی عوشه‌ت
 به مه‌وعیظه‌ی لوطف ئیمه‌ت که‌رد ده‌عوه‌ت
 نویساییت ئیمه‌ که‌رین ئیطاعه‌ت
 ناوه‌رین به یاد فه‌ردای قیامه‌ت
 هه‌رچه‌ند ئه‌لطفه‌ن حه‌سه‌به‌ی ظاهر
 باطین خوسرانیم جه عوقبای ئاخیر
 نه‌قصه‌ن په‌ری شه‌ئن زومره‌ی سه‌لاطین
 (عبدش مظل بو ویش بظالمین) (۲۷۳)

(۲۷۲) واته : وه‌لامی نامه بو لای سو‌لتانی نه‌فسی ئه‌مماره . له ده‌سنووسه‌که‌ی
 (م) دا وشه‌ی (نامه) به‌م‌جۆره نووسراوه : (نامهء) به‌لام هه‌له‌یه .
 (۲۳۷) ئه‌م نیوه به‌یته له‌به‌رئه‌وه‌ی که‌ بو‌مان راست‌نه‌کرایه‌وه ، وه‌ک له
 ده‌سنووسه‌که‌ی (م) دا چۆن نووسراوه‌ته‌وه ، هه‌ر به‌وجۆره‌مان
 نووسی‌یه‌وه . هیچ کامیش له‌و ئیحتیمالانه‌ی رییان تی‌ئه‌چی ، وه‌ک ئه‌وه

ھەر عەبد جە مەعبود بی خیانت کار
 ئەعضاش کەمتەرەن جە (اشیاء الدار)
 بە قەول حەدیت نەبی بی مەنصور
 لەعنەت کەردەن جەمع ناظیر و مەنطور (۲۷۴)
 ئومیڤدەن جە باب ئەو صاحب عودوول
 ئیفادە ی ئیمە بکەرۆ قوبوول
 ھەرچە ندە میللەت بە عەیش راغیبەن
 بە ئەمتیعە ی ریزق دنیا طالبین
 چون جە عاریفان ئیدەن لەطیفە
 دنیا شان تەشیب کەردەن بە جیفە
 طالب جیفە کەرگەس و کەلبەن
 ھەرکەس مەیلش کەرد جە مەردی سەلبەن
 ئەر شا بە عەرضە ی ئیمە مەدۆ گووش
 سایقە ی ئەفکار کەرۆ فەرأموش
 عەییاشی دنیا نی یەن پایە دار
 عەییاشان باقین جە عوسرەت نار

کە وشە ی (مضل) لە ئەسڵدا (مذل) یا (مظلوم) و وشە ی (بظالمین) یش
 (نظالمین) یا (بضالین) یا (نضالین) بووی ، نە یگە یاندینە هیچ ئەنجامیک .
 لە دەسنووسە کە ی (ح) یشدا بەم جۆرە نووسراوە تەوہ :
عبدش مضل بو ، بوش ظالمین

(۲۷۴) ئەم بەیتە و بەیتی پیشووی لە پەراویزی دەسنووسە کە ی (م) دا
 نووسراوە تەوہ و بەھۆی پەرپوت بوون و جزووبەندکردنەوہ بەشی
 دواویی ھەر چوار نیوہ کە یان فەوتاوہ . ئیمە لەبەر دەسنووسە کە ی
 (ح) نووسیماننەوہ . (اشیاء الدار) یش لە دەسنووسە کە ی (م) دا
 بەم جۆرە نووسرابوو : (اشیاودوار) . ئیمە لامان و ابوو راستە کە ی
 بەم جۆرە یە کە نووسیومانە .

وهزىرو سهردار ویت ئهر كهرد مه نھى
 تهسكین مهدهى جهنگ ههر دوو طه رهفى
 به ئه حكام شهرع حوكمت بۆ مه دام
 نه سخ كهر قانون سه فینهى نظام
 نه فس كاميله كهردى وه پيش كار
 ئازادى ئه و سات جه (يوم القرار) (٢٧٥)
 هه م ئيمه مو طيع به فه رمان شا
 هه م سولطان رۆح مه يو به عه طا
 وه ئيللا باقین جهنگ دلیران
 جه ئه فكار ویت مه بیت په شیمان
 نه من ئیراده و نه حه قیق مه جاز
 نه رۆح به ضه میر مه بۆ ئيمتياز
 نامه بى ته مام یا ونان به مؤر
 ساعى ستانا به را كهرد عوبوور
 نامه ی سهر به مؤر ته قدیم بى به شا
 ئه مرش كهرد وانان نامه ی خو ش ئینشا
 سولطان جه مه فهووم نامه بى حه زین
 جه خوفتان حه رهس خرۆشا به كین
 ئه و شه و شین نه خه و سوپاه يهك باره
 سه حه ر بیدار بى نه فس ئه ماره

---

(٢٧٥) ئه م به یتهش له ده سنووسه كه ی (م) دا له په راویزه وه نووسراوه ته وه و
 به شی پيشه وه ی ههر دوو نیوه كه ی فه و تاوه . بۆیه له بهر ده سنووسه كه ی
 (ح) نووسیمانته وه .

آراستن لشکر طرفین برزم در عرصه گاه (۲۷۶)

ته مرش که رد سوپا یه کسه ر بین سوار
ته رتیب دا به قهلب مه یمه نه و (۲۷۷) یه سار

ویش نه قهلب گاه ، ئیبلیس مه یمه نه
ته لخته ناس مه یسه ر پهری فخرته نه

هه رلا دان وه باد دره فش که بوود

دلیران سه ر مه ست سه نان و عه موود

چه و طه ر هف سه ر دارو (۲۷۸) وه زیر کامیل

تپان به ئاین چه نگ که ردن ته کمیل

ویش چه قهلب گاه ، سه ر دار چه یه مین

چه نب یه سار ش سپه رد به یه قین

نه جانب یومن و یوسرو قهلب گاه

سازان ئیحتیاط ، هه ر یه که نه یه که لا

چه قهلب و چه ناح دره فش بی وه پا

په نجه ی دره فشان پو ش میهر و ما

ده نگ ته پل کووس ، سه دای که پرره نا

کیران تا کیران جیهان لهرزنا

---

(۲۷۶) واته : رازاندنه وه و ئاماده کردنی له شکری هه ردوولا بو شهر له مه یدانی
شهردا .

(۲۷۷) له ده سنوو سه که ی (م) دا نووسراوه (میمنه = مه یمه نه ی) ، به لام
ئاشکرایه ئه وه هه له یه .

(۲۷۸) له ده سنوو سه که ی (م) دا نووسراوه (سردارو) به لام نیوه به یته که
به و جووره له نگ نه بی .

سوپا موله بيهس جامه ي فوولاد بي
 پرووي زه مين نه عه كس فوولاد سه واد بي
 نه سيمه ي ده هشت سهردا جه شيران
 له رزه دا نه جه رگ نه عضاي دليران
 بارشت قهضا جه نه بر نه زهل
 دا نه مه زره عه ي حيات به نه جهل
 دليران حه رب نه په ي نه نگ و نام
 هه ركهس په ري حه رب عه دوو كه رد خه رام
 چه رخنه چي جه به ين ده وري به ي (۲۷۹) سوپا
 كه رمي دان به حه رب چون ناهين روبا
 يه كه په هله وانن جه سوپاي ئيبليس
 قه دم دا نه پيش مه رد موده سسيس
 ميه ميز دا به نه سپ مه رد په هله وان
 ئيسمش به غافل فاش بي نه جيهان
 له رزانا تيزه ، ته علیم دا مه ركه ب
 موباريز جه سان يه مين كه رد طه لب
 يه كه نامداري جه سوپاي سهردار
 نه هيب دا به نه سپ ، خرؤشا به قار
 به كه رمي ناتهش ، به توندي چون باد
 ئيسمش نه عالم مه شهوور بي به (ياد)

(۲۷۹) نه م وشه يه له ده سنووسه كاندا به م جوړه نووسراوه (دورويه). ئيمه
 به م جوړه مان راست كرده وه كه نووسيو مانه ته وه .

دهوان دا به ئه سپ ، غورپرا به غافل
واتش هه‌ی ئه بله ه ، هه‌ی ته‌شنه‌ی ئه‌جه‌ل !

پاگیر به‌ر نه‌ جا ئه‌ی مه‌رد فه‌توون
تا چیه‌ره‌ی به‌ختت به‌ خوون که‌م گول‌گون

غافل ده‌رله‌حظه ئیزه شه‌ند په‌ریش
یاد دلاوه‌ر سپه‌ر (٢٨٠) دا نه‌ ریش

چون سالم بی یاد جه‌ زه‌خم ئیزه
ده‌رده‌م وینه‌ی شیر نیشته نه‌ ستیزه

دا نه‌ که‌مه‌رگاش یه‌ک سه‌یف بورپران
دوو قه‌د بی غافل نه‌ سه‌فچه‌ی مه‌یدان

یه‌ک شه‌خص هه‌نی فیتنه‌ بی نامش
عالم مه‌له‌رزا جه‌ زۆرو سامش

شانا په‌ری یاد قه‌دداره‌ی فه‌نه‌ر
ئیسپه‌ر دا نه‌ ریش یاد دلاوه‌ر

جه‌ قووه‌ی بازووی فیتنه‌ی دل که‌بوود
ئیسپه‌ر پاره‌ بی ، شه‌ق که‌رد کلاوخوود

یاد دلاوه‌ر چون شیر ژیان

دا نه‌ که‌مه‌رگاش سه‌ر مه‌ودای سه‌نان

فیتنه‌ جه‌ هه‌وا رۆحش که‌رد ته‌سلیم

ره‌وان بی چون دوود به‌ نار جه‌حیم

---

(٢٨٠) له‌ ده‌سنوو سه‌که‌ی (م) دا (سپرد = سپه‌رد) نووسراوه ، به‌لام دیاره
(د) ده‌که‌ی زیاده .

نه فس ناطیقه که ردش تهره ققی
 ئاما جه مهیدان مهرد موتته قی
 دا نه فهرق یاد عموود گران
 سپهر دا نه رییش مهرد په هله وان
 ضه رب ناطیقه نه به خشا ته ئیر
 یاد دلاوهر دهست دا به شه مشیر
 دا نه که تیف دوش ناطیقه ی عئید
 بی به دوو پاره مردار په لید

آمن ابلیس علیه اللعنة بمیدان و رزم ساختن با یادو گرفتنش (۲۸۱)

نه جه نب یه مین ئیبلیس مهردوود
 به بازوو که مه ند ، به دهستش عموود
 هه لمهت به رد چون ره عد هه وا دا که مه ند
 سه رو که تف یاد مه حکم که رد جه به ند
 سه ردار حه قیق ستیزا جه صف
 به بازووش ئیسپهر ، سینانی به کف
 هه لمهت به رد پهری ئیبلیس وه بی بیم
 که مه ندش گرفت ، بکه ردش دوو نیم
 بازووی په هله وی به چنگ که رد گوشاد
 یاد دلاوهر جه به ند بی ئازاد
 یادش که رد ره وان به مه قام ویش
 ویش پاگیر حه رب ئیبلیس به دکنش

---

(۲۸۱) واته : هاتنی ئیبلیس ، له عنه تی خودای لی بی ، بو مهیدای شهرو ، شه کردنی له گه ل یادو گرتنی .

ئەو حەربەي خەطەر ، ئىد ضەرب تەوئىد
داشان بە ھەمدا جە قورب و بەئىد

صەرف كەردن جە يەك تىرو تەبەرزىن
نە ئەو بى مەلوول ، نە ئىد دل حەزىن

تا سەردار بە ضەرب صەيخەي صاعىقە
دا نە كەللەي كەتف ئىبلىس بارىقە

گورئىز كەرد جە بىم ئىبلىس لەئىن
سەردار جە عوقبەي لەئىن چون شاھىن

جە قەلب گاي صەف ياوا بە مەردوود
دا نە كەتف دۆش لەئىن يەك عەموود

نە مەند جە مەلعوون مەفسەدەي ئەفسوون
بى ھۆش بى لەئىن ، نە خاك بى نىگوون

جە و دەم مەرضى يە (۲۸۲) ئاما بە خرۆش
ھەلمەت بەرد ئىبلىس بەردارۆ بە دۆش

دەر لەحظە سەردار بە تىزەي ئابدار
مەرضى يەي لەئىن كەردش نىگوونسار

امر نمودن سلطان اماره بهجوم لشکر (۲۸۳)

جۆش ئاوەرد نە دل ئەممارەي لەئىن
ئەمرش جارى كەرد بە سوپاي پر كىن

---

(۲۸۲) ئەمە مایەي سەرسامی یە کە فەقی قادر جیی (نەفسی مەرضی یە) لە بەرەي ئىبلىسدا ئەکاتەوہ .

(۲۸۳) واتە : فەرماندانی پادشای نەفسی ئەممارە بە لەشکر کە ھێرش بەرئ .

ئەمرش كەرد بە قەلب مەيسەنەو يەسار
 كەردشان ھوجووم سوپا بە يەك بار
 بە قووەی ھوجووم سوپای كوفرو كين
 سەردار كەردن دوور جە قورب ئەعين
 خيزا جە زەمین زەلزەلەي نشوور
 خورشيد جە سايەي جەناح بي مەستوور
 ۋەزير كاميل قاو كەرد بە سوپا
 ئاوەردن پيرش پەري رەزمگا
 سوپای طەرەفەين كيشان بەيداخان
 خيزا ھەياھەي نامی قوچاخان
 ئاتەش دان بە تيب تۆپ قومپاران
 سەر ريزا چون بەرگ خەزان جە داران
 جە ئەبر حەربە خون وینەي مەطەر
 گولگون كەرد صەفجەي صەحراو دەشتو دەر
 چەند سەردار سەرگوم عەرصەي خەطەر بي
 مەواتي ھەرگيز جە مادەر نەبي
 جەنگي جەوانان نە پەي نەنگو نام
 قەد قەد بين بە سەيف ئەجەل جە ناکام
 چەند تەھەمتەنان مەئيووس بين جە سەر
 چەند سەرورەر بەري جە تاجو ئەفسەر
 ئەسپان بي صاحيب ، مەردان بي فەرەس
 چون رۆي قيامەت كەس نەبي بە كەس

سەرو تەن ھەر یەن کەفت نە پووی صەحرا
نە مەند پرای فەرەس کەرۆ گوزارا (۲۸۴)

ئەلحاصل ئەو پوژ تا قورب غورووب
حەربە نە کار بی بە جەنگ مەغلووب

دان نە تەپل کووس پووی یەئاسایش
عەودەت کەرد سوپا ھەر یەك بە جای ویش

سوپای طەرەفەین چەنی مەجرووحان
ھەر کەس جە خەیمەئە ویشان بین ئیسکان

زایەلەئە شیوون دەوریەئە (۲۸۵) سوپا
زەمین زەبوون کەرد سەر دا جە سەما

چون خورشید نە بورج مەشریق کەرد طلوع
طەرەفەین پەئە دەفن مەقتوول کەرد شرووع

وہی تەور ئۆشایین جە یەك ضەرب دەست
ھەنی طەرەفەین جەنگ نە کەردن قەست

رسیدن کاغذ سلطان دل بنزد سلطان روح (۲۸۶)

ھای دەرویش سوپا نە جەنگ بین خامۆش
جە سولطان پوچ ضەمیر بدەر گوۆش

شای پوچ چون ھەردەم نە پەژارە بی
پەئە سەردارانئە جە نەظارە بی

---

(۲۸۴) لە دەسنووسە کەئە (م) دا (گدارا) نووسراوہ . ئەبئەئە پراستە کەئە
(گوزارا) بی بە مەئەئە تپەربوون (لە گوزەرەوہ ھاتبی) ، کە ئەمەش
وشە یە کە لەوہ ئەچئە فەقئە قادر خوی دایتاشیبی .

(۲۸۵) ئەمەش ھەر (دورویەئە) کەئە پێشووہ . لیرەشدا ھەر بەم جۆرەمان
نووسی یەوہ .

(۲۸۶) واتە : گەشتنی نامەئە سولتانئە دل بە سولتانئە پوچ .

ناگاه یهك چاپار پهیدا بی ته را
نامهش ته قدیم که رد سوجده بهرد به شا

ته مرش که رد وانان نامه‌ی شاه دل
نویسابی به و شاه فهرخونده مه نزل

تهر ته لطاف شا مه په رسو ته حوال
هم جه سهرداران تهر دارو سوئال

ههردوشان سه‌حیح ، سوپا سالمه‌ن
ههردووشان نه جه نگ نه فس ظالمه‌ن

ته ماره‌ی له‌عین سوپای بی شومار
تاوهرده‌ن ئیقلیم شهرع کو یه‌خته‌سار
ههردوو به قووه‌ی بازووی په‌هله‌وی
به‌ند که رده‌ن طهریق سوپای مه‌عنه‌وی

منیش ها سوپام که رده‌ن موهه‌یا
مه‌شوون به ئیمداد شیران هه‌یجا

ههر ته‌فکار داری باوهر به ته‌حریر
تهر تاری ته‌شریف تا که روون ته‌ئخیر

ته‌عجیل کهر به ته‌مر ههرچیت ته‌فکاره‌ن
جیسم و جان نه رای ته‌مرت نیثاره‌ن

نوشتن جواب نامه‌ی شهنشاه روح بشاه ضمیر (۲۸۷)

نامه بی ته‌مام ، سولطان دا جه‌واب
ته‌حسین که رد به و شای ئافتاب نیقاب

---

(۲۸۷) واته : وه‌لام نووسینه‌وه‌ی شاهه‌نشای روّح بو شاه‌ی دل .

نامه‌ی خویش نه لقب و ده‌ی ته‌ور دا ره‌قم
 وروود نه‌مرت قه‌لبم که‌رد خو‌پرهم
 هم دل موفته‌خیر گه‌رمیی مه‌یلته‌ن
 هم سه‌ردارانم سه‌رطوفه‌یلته‌ن
 نه‌ر مه‌یلت ئینده‌ن ئیمه‌ که‌ی مه‌منوون
 به وروود عه‌رضه‌م بی صه‌برو سکوون
 په‌ی مودافه‌عه‌ی له‌عین شه‌رپرار
 ویت چه‌نی سوپا ته‌عجیل که‌ر نه‌ کار
 مه‌بادا به مه‌کر مه‌فسه‌ده‌ی له‌عین
 ره‌خنه‌ بو‌جه‌ کار سه‌رداران کین
 چون نه‌خ نه‌رشه‌د نه‌و جا مه‌وجووده‌ن
 وجوود ئیمه‌ هه‌نی بی سووده‌ن
 نه‌ر یاوای به‌و جا به‌رشته‌ی نه‌فکار
 په‌ی په‌ی ره‌وان که‌ر ره‌ژنامه‌ی نه‌خبار
 نه‌وسا نه‌ر ئامام به‌و جا که‌رد لزووم
 حاضر م نه‌و جا نه‌ر که‌ردی مه‌علووم
 ته‌مام بی ته‌سطیر ، ته‌مه‌یر بی فه‌رمان
 چاپار ستانا ، راهی بی ره‌وان
 نه‌بی ئارامش تا حین حضوور
 ته‌قدیم بی به‌شا نامه‌ی (۲۸۸) سه‌ر وه‌ موور

---

(۲۸۸) له‌ده‌سنووسه‌که‌ی (م) دا ته‌نها (نامه) نووسراوه . ئیمه‌ نه‌وه‌مان به‌لاوه
 هه‌له‌ بوو .

واناشان نامه‌ی شای صاحب سهریر
ئەو شەو پراحت بی سولطان ضەمیر

سەحەر هۆرئزا جەمشید دارا
سان سیلسیلەش کیشا نە صەحرا

کیشان درەفشان مەحمەل بی قەطار
مەنزڵان طەی کەرد سوپای بی شومار

جە بەل چون جەمەل جە ی جەمەل گران
چۆک دا بە زەمین ئاما بە ئەفغان

شیران جە بی شه ، پلنگان نە کو
فیرار بین نە بیم سوپای پر شکو

سەر طەوق سوپای سولطان ضەمیر
سەر دا نە ئۆردووی سەردار وەزیر

هەردووشان چەنی سەر هەنگان کار
کەردن ئیستقبال شای والا تەبار

پیا بین جە ئەسپ پیش کەردن سجوود
کەردن حەمدو شوکر شەهەنشای مەعبوود

بۆسان ریکابش ، سوار بین بە زین
کەردشان ئەنای شای والا نگین

هەم سولطان بە لوطف گەرمی کەرد نە کار
هەردوو مەسرور کەرد بە شەهە گوفتار

سولطان نه خهيمه‌ی وه‌زير پيا بي
 نه‌سباب عوشره‌ت گشت موهه‌پيا بي
 هه‌ردوو واقيعه‌ی ويژان كه‌رد به‌يان
 هم‌جه ره‌زم و كين ، جه سوودو زيان
 چيهره گوشاد كه‌رد شاي والا نكين
 ته‌سكين دا دل‌ه‌ی سه‌رداران كين
 سازان ئوردوو گاه سوپاي بي‌نه‌نديش
 هو‌ري‌زا سولطان په‌ی خهيمه‌گاي وي‌ش
 سولطان جه مه‌غريب سه‌لام دا به‌توپ
 جه‌واب سه‌لام نه‌دا بي جه‌و صوب
 زولف شه‌و چيهره‌ی زه‌مين كه‌رد سيا
 قه‌راول به‌رشي جه هه‌ردوو سوپا
 سه‌حه‌ر هو‌ري‌زا نه‌مه‌اره‌ی له‌عين
 سوار بي چه‌ني سوپاي سه‌همگين
 جه‌وطه‌ره‌ف سولطان ضه‌مير بي سوار
 ياسال دا قشوون جه‌ربه‌ی كارزار

ترتيب دادن هردو سلطان لشکر خویشرا در رزمگاه (۲۸۹)

ترتيب دا په‌ی ره‌زم جه ئاوه‌ردگا
 قه‌لب و مه‌يمه‌نه ، مه‌يسه‌ره‌ی سوپا
 جه‌وطه‌ره‌ف سولطان ضه‌مير بي سوار
 ياسال دا قشوون جه‌ربه‌ی كارزار

---

(۲۸۹) واته : باسی نه‌وه كه هه‌ردوو سولتان له‌شكري خو‌يان له مه‌يداني شه‌ردا ناماده‌کرد .

وهزير جه يه مين ، ويش نه قه لب گا
 سه ردار جه مه يسه ر عه له م كه رد وه پا
 ئيراده ي وه زير نه عه رصه ي مه يدان
 په ي ته حريك ره زم بي به قوماندان
 جه نه بر قه ضا قه دهر بي نه جه ل
 سازا به هانه به حه ربه ي جه ده ل
 ده نگ ته پل كووس ، صه داي كه ره نا
 ده بده به ي ده هوئل دنيا له رزنا
 به رقه ي نه سله حه ي سه يف سه ر سينان
 چون باريقه ي ره عد ويش مه دا نشان
 خيزا چه ر خه چي جه به ين سوپاه
 گه رمي دان به جه نگ جه ناوهر دگاھ
 جه سه هم سه نگين سوپاي بي حساب
 زه هره ي دليران يه كسه ر بي وه تاب
 پرووي زه مين ته مام بي به كووره ي نار
 چون دهم نه فعا مه نما نا شه رار
 نه جه نب مه يسه ر خيزا له ووامه
 ميهميز دا به نه سپ ره زم هه نگامه
 ناما به مه يدان ته كدا ته كاوهر
 طه لب كه رد جه سان سه ردار (مبازر) (۲۹۰)

(۲۹۰) نه م وشه يه له ده سنووسه كه ي (م) دا به م جووره نووسراوه ، به لام هيچ
 مه عنايه ك نادا به ده سته وه . شوينه كه بو نه وه ده ست نه دا (موبارينز)
 بو ايه ، به لام قافيه ي به يته كه ي بي تيك نه چي . ئيمه لامان وايه هه ر

جه سوپای سەردار خرۆشا یەقین
 ڕوو کەرد بە مەیدان بەور سەهەمگین
 ئامان بە هەمدا هەردوو پەهەلەوان
 سەرف کەردن جە یەك حەربەیی جان ستان
 بە ئاخر نەوبەت یاوا بە یەقین
 شمشیر دا نە فەرق لەووامەیی لەعین
 کەلەش بی دوو نیم تا بە کەمەرگا
 کەفت نە ڕووی زەمین لەعین گومرا
 جەودەم خەطەرە مەرد پەهەلەوان
 خرۆشا بە قین ڕوو کەرد بە مەیدان
 کەمان دا بە چەنگ تەرکەش کەرد تەیار
 سەرف کەرد جە یەقین خەدەنگان هەزار
 (أصلاً) نە کەرد کار جە دیرع یەقین
 یەقین هەلسەت کەرد پەیی لەعین بە قین
 دا نە کەمەرگاش شەمشیر ئابدار
 دوو نیم بی خەطەر بە وینەیی خەیار !
 خرۆشا سولطان نەفس ئەمبارە
 بە بۆریەیی هوجووم کەردش ئیشارە
 نەیی طەرەف سولطان ضەمیر خرۆشا
 یە کسەرە سوپاش پەری جەنگ جۆشا

(موباریز) بوو و فەقی قادر بۆ راگرتنی قافیە و بەرودوای تیا کردووە .
 رییشی تی ئەچی (موبادیر) بووبی .

ئاتەش دان بە حەرب تىپ تۆپخانان
 دليران پەي جەنگ كيشان بەيداخان
 دوو دەرياي عەظىم داخلى بين بە ھەم
 دنيا تاريك بى چەنى تۆزو تەم
 قەضا پەرى جەنگ تەحرىك كەرد قەدەر
 مەوت دليران ئاومرد بە دەفتەر
 سەران سەرنگون حەربەي تازەساو
 جەسەد بە ماھى ، خوون بوو بە سىلاو
 چەند سەرھەنگ سەخت ، چەند نەوجەوانان
 خەلطان بين جە خوون عەرسە گاي مەيدان
 مەردان مەدفوون ھەر مەبين فەنا
 جەنگ كەرد وە ئەسپاب بەھانەي بەھا
 خۆلاصە ئەو رۆ تا بە عەصر تەنگ
 حەربە نە كار بى بە مەغلووبەي جەنگ
 سەردار حەقيق جۆشا پەي مەصاف
 سەرمەست جىھاد چون عەتقا نە قاف
 چەند كەس جە مەيدان كەردش دووپارە
 ئاما نە عەينش نەفس ئەممارە
 دا نە كەمەرگاش شمشير بورپران
 رۆخش پەي جەھىم دەردەم بى رەوان
 كيشا صەيچەت بەرز (الله اكبر)
 لەرزە نىشت نە جەرگ عەدووي ستەمگەر

شکست وەرد سوپای خەبێشە ی مەلعوون
 هۆرکنیا نە جا چوون کۆی بیستوون
 کیشان درەفشان سوپا نە هەر سوو
 بێ بێ سوپای کەفەرە ی بەدخوو
 جە قەتل و قەلار نە کەردن درێغ
 تا بنیاد کوفر بەرناما جە بیخ
 نە پێچان عەنان تا بە ئۆردوو گاه
 تا کەردن غارەت خەیمە ی بارە گاه
 سوپا ساکین بین ئەو شەو تا سەحەر
 سەحەر ئەمرش کەرد شای هوما یوون فەر
 هەم ئۆردووی لەعین کەردن یەختە سار
 هەم سەران کەردن وە کەللە ی مەنار

شکایت از بی وفایی دنیا کند (۲۹۱)

هەر پۆسەن بازار دنیای (۲۹۲) دل فریب
 گا شەهد مەنۆشۆ ، گا زەهرش نە صیب
 گا رەنج و ئەلەم ، گا گەنج ، گا عوسرەت
 گا گریه و (۲۹۳) زاری ، گا عەیش و عوشرەت
 گا فەتح و شکست ، گا شادی و مەزاق
 گا وەصل و سروور ، گا حوزنو مەراق

(۲۹۱) واتە : (فەقی قادری دانەری ئەم کتیبە) شکات لە دەست بی وە فایبی
 رۆزگار ئەکا .

(۲۹۲) لە دەسنووسە کە ی (م) دا (دنیا) نووسراوە ، بەلام هەتەیه .

(۲۹۳) لە دەسنووسە کە ی (م) دا (گریه ی) نووسراوە ، بەلام هەتەیه .

دنیای دهر دوون ههردهم بی سایه ن
سایهش چون سایه ی چه جهر بی مایه ن
هه رکهس ته رکش که رد به و کهس مه بو رام
هه رکهس طالب بی جیش (۲۹۴) عاصین مه دام

تمثیل (۲۹۵)

های (دهرویش) نه ی جا گوش دهر به نه خبار
نه قلنه جه هدیث نه ولیای کیبار
نه حوجره ی خه لومت یه ک (ولی الله)
به سته بی دیدهش نه حوبب دنیا
دیده ی ئیستیغراب رای موراته به
که رده بی گوشاد نه موراقه به
رؤحش نه طهیران رشته ی نه فکر بی
یه ک چه یوان جه عین قه لبش ئیظهار بی
سه مین و له طیف نه سپ پر شکوو
ههم چیرهش ریش بی ، ههم دومش بی موو
به قووه ی نه فکر سوئال که رد وه نهش :
مه ر تو چیشه نی وه ی طهور مونه ققهش !؟
واتش : من دنیا م وه ی طهور سه ر نه فراز
عالم په ی رکووب من دارو نیاز
واتش : مه ر دومت بی موو نه چیشه ن
پیشانیت په ی جیش وه ی طهور وه ریشه ن !؟

---

(۲۹۴) له ده سنوو سه که ی (م) دا (جیش) نووسراوه ، به لام هه له یه .

(۲۹۵) واته : میثال و نمونه هینانه وه .

واتش : ئەو کەسان من کەردن مەطلووب
 دومم دان پيشان نه جاگه‌ی رکووب
 ئەو کەسان که تەرك من کەرد ئیختیار
 سەر مساوم لیش وه نه‌م بۆ سوار
 نه طالیب جه من مەبۆ شادکام
 نه باغیض من پە‌ی من بی‌بەن رام
 تا ئەلئان پە‌ی کەس نه‌بیه‌م به مەرکووب
 مەئووسەن جه من طالیب و مەطلووب
 (فەقی) کۆتا کەر حیکایه‌ی تەحریر
 تەمام کەر (٢٩٦) ئەوصاف سولطان ضەمیر

مجلس آراستن سلطان ضمیر
در چگونگی تسخیر سه اقلیم که در حکم امارهء لعین بودند (٢٩٧)

سولطان ضەمیر نه خه‌یمه‌گای ویش
 زومرە‌ی ئومەرە‌را طە‌لە‌ب کەرد وه پيش
 نه تەدبیر کار سازا ئەنجومە‌ن
 چطە‌ور کۆ تەقسیم مۆلك ئەهریمە‌ن
 به کئی مەبۆ دەفع دیوان گو‌مرا
 کئی مە کۆ تەسخیر ئەو مۆلك عوظما
 هەر کەس جه غووظه‌ی فیکر ویش بی تەعب
 هەر کەس کەرد تەقریر جه سه‌هل و جه صع‌ب

---

(٢٩٦) له دەسنووسه‌که‌ی (م)دا (کەرد) نووسراوه ، به‌لام هه‌ته‌یه .
 (٢٩٧) واته : باسی ئەنجومە‌ن رازاندنه‌وه‌ی سولتانی دل بۆ تەگبیر و ر‌او‌یترکردن
 له‌بارە‌ی چۆنیه‌تی داگیرکردنی ئەو سی ئیقلیمه‌وه که له‌ژێر دەسه‌لاتی
 نه‌فسی ئەمماره‌ی له‌عنه‌تیدا بوون .

به ئاخړ وهزير كاميل دا جهواب
عهرض كهر د نه حوضوور شای عالی جه ناب

جه مولك شه شه م سولطان بو یه قین
جاری كو ئه حکام نه ته رویج دین

سهر قوره ناش بو نه فس کامیله
به ری كو ئه فکر نه هر غایله

ته واضوع دهیر (۲۹۸) ، ئیخلاص نه دیم بو
مه ر ئه وسا یه قین نه و جا موقیم بو

نه مولك هه فته م عیلم بو خدیو
یاوهرش وه عظ بو په ی ته سخر دیو

نه مولك هه شته م سه خا سه ردار بو
حیلم و شه جاعت پیش مه ده دکار بو

جه مع وزه را شای والا نگین
كهر دشان به ره ئی وهزیر ئافه رین
سولطان ضه میر وه ی طه ور دان قه رار
طه لب كهر د ده رده م دهیر ئه فکر

فتحنامه نوشتن سلطان ضمیر بشه نشاه روح (۲۹۹)

فه رماش بنویسه به شه هه نشای پرووح
ئه وو هل مه سه له ی فه تح كهر فتووح

---

(۲۹۸) له ده سنووسه كه ی (م) دا (دهیرو) نووسراوه ، به لام نیوه به یته كه ی پی
لاسه نگ ئه بی .

(۲۹۹) واته : باسی فه تح نامه نووسینی سولتانی دل بو شه هه نشای رووح .

(ثانياً) ئيقرار وهزير كاميل
نه جهوف عرضه تهمام كهر تهكميل
(ثالثاً) نه رجووم ئيئدهن جه خاقان
(سريعاً) جهواب پهرئيم كو رهوان
قه تل نه مواره شكستهي سوپا
زه خم نه زازيل يه كسهر كهرد نه دا
فهрман بي تهمام داشان به چاپار
طهي كهرد مه نزلان بي صه برو مدار
نامهش ته قديم كهرد نه پاي تهخت شا
نه مرش كهرد وانان نامهي پر ئينشا
سولطان جه شادي خورپرهم كهرد خيال
كهردش سوجهي شوكر ذات بي زه وائل
هم نه دا كهرد شوكر به حه مدو نه نا
هم نه سباب به زم كهردش موههيا
هم پهي ههر ئيقليم به خشا به شارهت
به صه ده قهي نه ذر (۳۰۰) هم كهرد ئيشارهت
هم خيزا نه به زم زه مزه مه ي ته قوا
هم موزه بيهن كهرد خه ده مه ي ده رگا
هم فه رما جه زه ر توحفه ي جه واهير
حاضر بي ره نك ره نك خه لعته فاخير

(۳۰۰) نه دوو وشه يه له ده سنووسه كه ي (م) دا به م جووره نووسراون (صدقه
نظر) . جا نه گهر مه به ست (صه ده قهي نه ذر) بي نه وه نه بوو (صه ده قهو)
بوايه . نه شگونجي (صه رفي نه ظه ر) بي و مه به ست چاوپوشي بي له
تاواني تاوانكاران له خوشيي سه ركه وتني له شكردا .

ئەو شەو شى نە بەزم خوا بگەھ سولطان
سەھەر نىشت نە تەخت فەرخوندا خاقان

جواب نامەء سلطان روح بشاھ دل (۳۰۱)

ئەمرش صادر كەرد سولطان دەپىر
فەرماش بە جەواب سولطان ضەمىر
كەردم قىرائەت نامەى پىر شكۆ
مەمنوون بىم خەلىق جە ئەلطف تو
تا تاجت نە تەخت وجود موقىمەن
سوپاوخەزانەم بە تو تەسلىمەن
من ھەم رەضاي تووم كەردەن ئىختىيار
تۆى صاحب ئەمر ، ھەر تۆى صاحب كار
ھەرچى تو كەرى عەين ئىحسانەن
ھەرچى ئەمرت ھەن نوطق فەرمانەن
نامە بى تەمام ، تەكمىل بى خەلعت
طەلەب كەرد ئەعيان وەزىر نە خدمەت
پەى سولطان دل يەك تاج جە زەر
كەمەربەند لەعل و خەرقەى موجه و ھەر
چەنى يەك خەيمەى تەناف بافتەى زەر
چەنى چەند قوتووى شەمامەى عەنبەر
جودا بى پەرى سولطان ضەمىر
باقىى دليران جە پارچەى فاخىر

(۳۰۱) وەلامنامەى سولتانى روح بو پادشاى دل .

پهري سهرداران زومره‌ي نه‌هنگان
جه گه‌نجو گه‌وه‌ر مه‌سنه‌دو فه‌رمان
بار كه‌ردن يه‌كسهر خه‌لعه‌ته‌هاي فاخير
ره‌وان بي چه‌نيس نه‌عيان و وه‌زير
نه‌گرتش (۳۰۲) نارام وه‌زير نه‌هه‌ر جا
تا ويش ياونا به‌قورب سوپا
به‌شاه ضه‌مير ياوا ناگاهي
واريد بي خه‌لعه‌ت فه‌رمان شاهي

استقبال نمودن فرمان و خلعت شاهي اميران بامر سلطان ضمير (۳۰۳)

نه‌مرش كه‌رد ده‌رده‌م سولطان حيشمه‌ت
گوزين كه‌رد سه‌ره‌ه‌نگ ئومه‌راي ده‌ولت
سهرداران يه‌كسهر به‌نه‌مر سولطان
كه‌ردن ئيستيقبال خه‌لعه‌ت و فه‌رمان
نه‌عيان په‌ي حوضوور سولطان بي ره‌وان
ته‌قديم كه‌رد نه‌ته‌خت خه‌لعه‌ت و فه‌رمان
سولطان په‌ي ته‌عظيم خه‌لعه‌ت و فه‌رمان
قيام كه‌رد نه‌ته‌خت زه‌مين و زه‌مان
جه‌ودماي سولطان خه‌لعه‌ته‌هاي شاهي
هه‌ر يه‌ك په‌ي صاحيب ويش كه‌ردش راهي

---

(۳۰۲) له ده‌سنووسه‌كه‌ي (م)دا (نكردش) نووسراوه . دياره مه‌به‌ست
(نه‌گرتش)ه وه‌ك ئيمه نووسيومانه .

(۳۰۳) واته : پيشوازي لي‌كردني فه‌رمان و خه‌لاتي شاهانه به‌فه‌رماني
سولتاني دل .

ههم خه لعت ویش پوشا به ئه ندام
 ته بریکش که ردن سه رهه نگان ته مام
 جه و دما سولطان به عیش و شادی
 ئیجرا که رد ئه لطف موباره کبادی
 زومره ی ئه میران جه حوضور شا
 حه مدو شوکر حه ق ئاوه ردن به جا
 ههم که ردن دوعای ده ولت په ناهان
 باقی بو هه ردهم ئوخوات (۳۰۴) شاهان
 ههم یه قین پوشا خه لعت شاهی
 جه خه رقه ی نگین زه پرین کولاهی
 ههم سه خا پوشا خه رقه ی مرواری
 ستانا دره فش و روتبه ی سهرداری
 ههم به خشا به عیلم روتبه ی وه زیری
 ستانا خه لعت صوف و حهریری
 شاه حدوود شهرع که رد به ئوردو وگا
 راهی بی یه قین چه نی چه ند سوپا

راهی شدن سلطان یقین بتسخیر املاک نفس اماره (۳۰۵)

های (دهرویش) نهی جا ئه ر مه بی ئیسکان
 تازه کهم جه شاه یه قین داستان

---

(۳۰۴) له ده سنووسه که ی (م) دا نووسراوه (اخوات) . ئیمه لامان وایه
 ئه سله که ی (اخوة = ئوخوووهت) بی به مه عنای برابیه تی .
 (۳۰۵) واته : باسی که وتنه ریئی سولتانی یه قین بو داگیر کردنی مولکی نه فسی
 ئه ماره .

سولطان یه قین وه زیرو سهردار
 ره وان بین چهنی سوپای بی شو مار
 چون باد نه هه رجا که ردن گوداره
 یا وان به مهر که ز نه فس نه ماره
 جه که نار شه هر خه یمه بی وه پا
 نه و شه و راحت بین تا به سه هرگا
 سه هر جاسووسان (بی بولک مکر) (۳۰۶)
 به ردشان پهی نه فس مو طمه ئین خه بهر

جه که نار شه هر بیروون حه صار
 مه نماؤ نه عه ین خه یمه بی شو مار
 سهر دارش نه سباب شاهیش نه ساسه ن
 سان و سیلسیلهش هم بی قیاسه ن
 مو خبه ر بی نه کار مو طمه ئینه ی خام
 جه م که رد جه نه طرف سوپای خاص و عام

سپاه بیرون کشیدن نفس مطمئنه و رزم ساختن و شکست و قتلش (۳۰۷)

چهنی نه لخه ناس و مه جمه عه ی سوپا
 کیشان سیلسیله ی سوپا به سه حرا

---

(۳۰۶) نه م رسته یه مان هه ر به و جو ره نووسی یه وه که له ده سنووسه که ی (م) دا
 نووسراوه . بو مان راست نه کرایه وه مه به ست لیتی چی یه ، هه رچه ند
 به نیشانه ی شوینه که یدا وانه گه یه نی به مه عنای (راست و ره وان ی و
 بی رازانده وه و لی زیاد کردن و که م کردن) بی .

(۳۰۷) واته : باسی سوپا خسته ری پی نه فسی مو طمه ئینه و شه ر کردنی و
 به زین و کوژرانی .

یاسالدا قشوون تپیان سه راسهر
 راست که ردش صفووف به ئاین شهر
 نه لخناس یه مین ، مه یسه ر فه قیره
 ویش نه قه لب گاه مه رد به د چیره
 نه و طه رف سولطان یه قین بی سوار
 ته رتیب دا جه ناح مه یمه نه و (۳۰۸) یه سار
 مه یمه نه ش سپه رد به عیلم وه زیر
 نه جه نب یه سار سه خا بی نه میر
 ویش نه قه لبگاه با دره فش و کووس
 سه ما بی به دوود ، زه مین ئابنووس
 چه رخنه چی جه به ین دوو ده ریای عه ظیم
 نیان نه پای حه رب وه بی خه وف و بیم
 به رز بی جه سوپاه کووس و گه بورگه
 مه ردان که ردن گه رم ره زم و مه عره که
 یه ک په هله وانئ نامش بی حه سه د
 نه جه نب یه سار بیروون بی جه حه د
 جه ولان دا به نه سپ حه ربه ی کین نه که ف
 چه ند جه دلیران سه خا که رد ته له ف
 جوّش ئاوهرد نه دل سهر دار سه خا
 هه لمه ت که رد چون شیر به و مه رد گومرا
 به ضه رب شمشیر برنده ی قه تتال
 دوو نیم که رد جه سه د جه عه رصه ی جیدال

(۳۰۸) له ده سنووسه که ی (م) دا نووسراوه (میمنهء) . دیاره هه له یه .

بوخل سه همگين خرؤشا به قار
 تاودا ته كاوهر غورپرا به سهردار
 واتش جه دهستم كهى مه بى خه لاص
 سينهت مه كه م چاك به حه ربهى نه لماس
 سهردار وات نهى مه رد نه گه ر بيت پاگير
 نه وسا بدهر لاف حه ربهى تيغ و تير
 سهردار خوونخوار به سه يفو نيزه
 بوخل عه نيدش كه رد ريزه ريزه
 نه فس فه قيره بيروون بى جه سان
 صهرف كه رد جه سهردار حه ربهى سه ر سينان
 ضه ربهت كه رد نه كار سهردار به و دهستوور
 خيزا هه ياهه بى نه ئاشووبه بى شوور
 ئامان به هه مدا دوو مه رد خوونخوار
 موناووبه بى ضه رب ئاوه ردن به كار
 به ئاخه سهردار به ضه رب شمشير
 دا نه فهوق فهرق درونده بى دلير
 كه للهش بى دوو شهق تا به كه مه رگا
 رؤخش په بى دوزه خ ده ردهم بى ره ها
 هوجووم كه رد سهردار په رى مه يسه ره
 چون گورگ شكار په بى گه له بى به ره
 چه پو راست وئيش نه عه دوو كه رد پاك
 چه ند سهردار جه سان په سار كه رد هيلاك

سوپای مه‌یسهره جه بیم سهردار
 پهری قه‌لبگاه کهردشان فیرار
 جه ههردوو طهرهف قوماندان جه سان
 ئاتەش دان به توپ مه‌غلووبه‌ی مه‌یدان
 جه‌ولا ئه‌لخه‌نناس پهری مه‌یمه‌نه
 گهرمی دا به حهرب فیتنه‌ی فهرته‌نه
 خرۆشا وینه‌ی هوزه‌برو پوله‌نگ
 ویسعت جه‌نگش نه وه‌زیر کهرد ته‌نگ
 به‌ك په‌هله‌وانی ئیسمش وه‌سواس بی
 مه‌رد دلفریب هم به‌دئه‌ساس بی
 پا نیا نه پیش وه‌سوه‌سه‌ی عه‌نید
 چه‌ند جه دلیران وه‌زیر کهرد شه‌هید
 جه سوپای وه‌زیر جوّش وه‌رد مه‌وعیظه
 دا نه که‌مه‌رگای وه‌سوه‌سه‌ بیزه
 وه‌سوه‌سه به ضهرب بیزه‌ی جان‌ستان
 دهرله‌ظه به نار ئه‌جه‌ل بی بوریان
 نه حهربه‌گای ره‌زم شیران سهرمه‌ست
 وارا به زهمین سهر و سینه‌و ده‌ست
 حهربه‌ی دلیران چون (ملك الموت)
 به (کن فیکون) جه‌نگی‌یان کهرد فه‌وت
 پیش صه‌ف بی جه‌وده‌م سولطان یه‌قین
 ئاما نه عه‌ینش متمینه‌ی (۳۰۹) له‌عین

(۳۰۹) متمینه : موطمه‌ئینه .

به زۆر بازوو و قوووی ته به رزین
 موطنه ئین گوم که رد نه پرووی سه رزه مین
 نیران حه ربه جه باد غیرهت
 جه بیسهی شیران ستانا قووهت
 به ئاخریه قین غورپرا به شیران
 مهردان پهی هجووم کیشان دره فشان
 نه پیچان عه نان مهردان پاک دین
 شکستدان به تیپ سوپای کوفرو کین
 قاوه هی بکوش ، زیرهی (الأمان)
 دهنگدا نه ئافاق مهظله مهو ئیحسان (۳۱۰)
 کهردشان ته عقیب به قه تل و کوشتار
 شکستهش بهردن تا دهر وون شار
 جه ضه رب مهردان حه ربهی تازه ساو
 جو شا جه سوقاق خوون وینهی سیلاو
 سولطان یه قین نه مرش که رد ئیظهار
 شه هر نه مه لش سوچنا به نار
 نه لخته ناس شووم ، ئیبلیس مهردوود
 ههردوو مه تھی بین جه مولک وجود
 سولطان یه قین به ضه رب شه مشیر
 هه ر سی ئیقلمش ئاوه رد به ته سخیر

(۳۱۰) له ده سنووسه کهی (م) دا نووسراوه (مظلمهء احسان) . به رای ئیمه
 نهو مه عنایهی ئەم دوو وشهیه که لیره دا بگونجی نه وهیه کهوا لهو مهیدانی
 شه ردها له لایهک هاواری زولم که هاواری بهرهی شهیتانهو له لایهکی تر
 هاواری چاکه که هاواری بهرهی رۆحه بهرز نه بووه .

نەمەند جە ضەمیر زەلزەلە ی غریو
نە ھەر ھەشت ئیقلم گوم بی نەرە دیو
وہزیر بی موقیم جە مولک ھەفتەم
بە وەعظ و تەدریس مەشغوول بی ھەردەم
نە مولک ھەشتەم سەردار سەخا
موقەرر بی نە تەخت ، عەلەم کەرد وە پا
نە مولک شەشەم سولطان یەقین
کەردش بە مەرکەز ریاضەت زەمین

فتح نوشتن سلطان یقین بە شاہ دل (۳۱۱)

نیشت نە تەخت زەر ، سازا بەزمگا
پە ی سولطان دل عەرضەش کەرد ئینشا
ضەبط سنی ئیقلم و شکست عەدوو
رەواج ئە حکام ئە حمەدی ھەر سوو
ھەم نەسخ قانون ، مەعموورە ی ئەملاک
ھەم جیھان جە شەر دیو لەعین پاک
یەک یەک جە عەرضە ی تەحریر کەرد ئەدا
چاپار ستانا رەوان بی نە را
نە بە رۆ ئارام ، نە شەو کەردش خەو
مەنزڵان پری بە دەوان دەو
سوجدە بەرد بە شاہ نامەش کەرد تەقدیم
سپەردش سولطان نامە بە نەدیم

---

(۳۱۱) واتە : نامە ی سەرکەوتن ناردنی سولتانی یەقین بو پادشای دل .

نامه‌ی سەر وه مۆر نه‌دیم که‌رد گوشاد
که‌ردش قیرائنت ، سولطان بی دلشاد
خه‌یلی به سولطان یه‌قین که‌رد ته‌حسین
به‌و فه‌رو ئیقباڵ کولاه‌و نگین
سولطان نه‌ جه‌واب ته‌حریر که‌رد فه‌رمان
چه‌نی هه‌دییه‌ی نه‌و په‌ریش که‌رد په‌وان

اعاده نمودن سلطان و سپاه هر يك به دیار خویش (۳۱۲)

جه‌ودما سولطان شای حیشمه‌ت په‌نا
په‌ی ئیقلم ویش که‌رد ئاهه‌نگ را
هه‌ر سه‌ردار چه‌نی سان سوپاهی
هه‌ریه‌ک په‌ی مه‌حه‌ل ویشان بی راهی
شای دل ئه‌فکارش جه‌م که‌رد نه‌ جیهات
سازا په‌ی مه‌رکه‌ز ویش حوبب حه‌یات
سه‌ردار حه‌قیق وه‌زیر کامیل
که‌ردن ئیعاده به‌ تاو و ته‌عجیل
به‌ فه‌رو ئیقباڵ ، به‌ عه‌یش و سروور
هه‌ر یه‌ک په‌ی مه‌قام ویشان که‌رد عبور
ئه‌یمه‌ن جه‌ عه‌دوو ، خورپه‌م و خه‌ندان
هه‌ر که‌س به‌ دیار ویش بی شادمان
ئه‌ی ماجه‌رای سه‌خت وه‌ی طه‌ور بی ئینشا
خاصه‌ی خاصانه‌ن ، یه‌عنی صوله‌حا

---

(۲۱۲) واته : گێرانه‌وه‌ی سولتان و سوپای هه‌رلایه‌ک بو ولاتی خۆی .

گفتار در خاتمهء کتاب

یا حق به حورمهت (ختم الانبیاء)
عهفوم کهر به لوظف ویت جه هر گونا

حیفظم کهر نه شهر نه ماره ی شه یطان
هم نه جاتم دهر نه ی به ندو زیندان

(فهقی دل) هه نی نه مه ند به هانه
به تال کهر نه دل فیتنه ی فسانه

ئیجرا کهر شرووط نه مر شه ریهت
بگیره طه ریق په ری حه قیقهت

هم جه حه بیان ئیدهن ئیلتیجام
بکه ن دوغای خه یر په ی عه فوی گونام

حه ققهن ، چون ئیوهم به ی توحفه کهرد شاد ،
به سووره ی (الحمد) نه ر من بکه ن یاد

غه وغای دوو جیهان جه نه فس و رۆحه ن
جه هه ردوو نه بواب جه دهل مه فتو وحه ن

نه گه ر مه په رسان ئیسم موئه للیف
(عبدالقادر) هن ذهلیل و ضه عیف

نه صلّم هه ماوه ند ، ذهلیل و خوآرم
مونه ظیر به لوظف حه ییی دادارم

ته ئریخ ته ئلیف نه ظم موجه ددهد

سه نه ی هیجری بی هه زارو سی صه د

---

(۳۱۳) واته : قسه یه ک له دوایی کتیبه کهدا .

سولطان بی نه تهخت سولطان حمید خان

تهمام بی تهفصیل مه نظومه ی بهیان

به ر نوور جه مال (سید الانام)

ههزاران دروود ، ههزاران سهلام (۳۱۴)

---

(۳۱۴) له داوینی دهسنووسه که وه نه چهند دیره فارسی به نووسراوه که وا
نیمه لیره دا به راست کراوه بی ، له باره ی رینووسه وه ، نهینووسینه وه :

« تمام شد کتاب بعون الملك (وهاب) وتوفیقه ، مؤلفش عبدالقادر ابن
رسول هموند ، بدست حقیر محمد رحیم ابن کدخدا سلیمان سماقلویی
در توقیف خانه کرکوک تحریر شد ، در هجدهم ماه جماد ثانی یوم جمعه
سنه هجری هزارو سیصدو دو بود . »

کاتب کتاب . مؤلف کتاب عبدالقادر «

واته : « به یارمه تیی خوی به خشنده نه م کتیبه تهواو بوو که
عبدالقادر کوری ره سوول هممه وهند دایناوه . به دهستی ههزار
موحه ممه د ره حیمی کوری کویتخا سلیمانی سماقلوویی ، له تهوقیف خانه ی
که رکوک نووسرایه وه ، له ههژده ی جومادای دووهم ، رۆژی جومعه ،
سالی ۱۳۰۰ هیجری . نووسه ره وه ی کتیبه که . خاوه نی کتیبه که
عبدالقادره « . مؤریکی (فهقی قادر) خویشی که لیبی هه لکه نراوه
(عبدالقادر) و له ۱۲۸۶ دا هه لکه نراوه ، به داوینی نه چهند دیره وه یه .

هذا كتاب

در مقالات اشعری و جبری و رد قول جبریان (۱)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

و به نستعین

در ثنای حضرت باری جل جلاله (۲)

ذات بیچوونهن ، ذات بیچوونهن

صیفات رهنگ رهنگ ، ذات بیچوونهن

(۱) نهمه دهقی نهویه له دهسنووسهکهی (م) دا له سهرهتای نهم بهشهی دیوانهکوه نووسراوه . واته : نهمه کتیبیکه لهبارهی بیروباوهری ریپازی نهشعهری و جهبری و ، بهرپهرچدانهوهی قسهی جهبری یانهوه . پیش نهوهی بچینه ناوسنووری نهم بهشهی دیوانهکهی (فهقی قادر) باشتر نهویه کهمیک له پهیداوونی ریپازی موختهزیله و جهبری یه و نهشعهری یه بدوین و ری و شوینیان روون بکهینهوه . کاتی که پیغمبهر (د. خ) به سهر زیندوو بوو چ له بابتهی بیروباوه رهوه و چ له بابتهی کردارهوه ، پهیرهوی نایهتی قورئان نهکراو نهگهر موسولمانان تووشی گروگرفتیکي نایینی بهاتنایه و مهسهله ییکیان لی یاخی بوایه و نه یانزانیایه نهگه رانهوه بو لای پیغمبهر (د. خ) و نهو بووی روون نه کردنهوه . له پاش کوچی دواایی حهزرت موسولمانان له کاتی پیوستدا پرسیان به خولهفای راشیدین نه کردو ، نهوانیش له کاروباره گرنکهکاندا رای زانایانی یارانی پیغمبهریان وه نهگرت و پرسیان پیچ نه کردن و ، به هموویانهوه گروگرفتهکانیان چار نه کردو مهسهله نالوزهکانیان روون نه کردهوه . بهلام پاش سهردهمی خولهفای راشیدین خیلاف کهوته نیوان

ئەمەرت نە سیرعەت (کن فیکون)ەن هەم عیلمت موحیط ڕەمز دەروونەن

موسولمانانەو ، چ لە بارەى بیروباوەرەو و چ لە بارەى کردارەو .
لە سەر دەمی خولەفاکانى بەنى ئومەییهدا زانای بەناوبانگ حەسەنى
بەصرى ، خودای لى رازى بى ، کە یەکیک بوو لە پیاو هەرە زاناکانى
ئىسلام و خاوەنى مەدرەسە و نیشتهجى شارى بەصرە بوو ، بە دەیان
قوتابى و خویندەوار لە حەلقەى دەرسیدا دائەنیشان . (واصل بن عطاء)
یەکیک بوو لەو دەرسخوینانە . ئەم واصلە لە گەلى شتدا لە گەل حەسەنى
بەصرى رىک نە ئە کەوت و دژى رىگای ئەوى ئە گرت ، بۆنموونە حەسەنى
بەصرى ئەو موسولمانەى تاوانىکى گەورە بکات وەك پیاو کوشتن ، زینا
کردن ، مالى خەك خواردن ، بە موسولمانى حسیب ئە کرد ، بەلام
موسولمانىکى تاوانبار ، کەچى واصل ئەم جۆرە مرؤفانەى نە بە
موسولمان حسیب ئە کردو نە بە کافر . . بەلکو بە بەینە بەینەى حسیب
ئە کردن .

ئەم نیزاع و ناکوکی یە درێژەى کیشاو بوە هۆى دەرچوونى واصل لە
مەجلیسى حەسەنى بەصرى ، بەم بۆنەیهو حەسەنى بەصرى وتى :
« واصل قد اعتزل منا » واتە : واصل لە ئیمە کەنارى گرت . ئیتر
لەوکاتەو واصل و هاویرهکانى کە بوون بە گەلى پارچەى جیا جیا ،
ناونران «موعتەزىلە» . ئەم موعتەزىلانە لە هەندى بیرو رادا لە ئەهلى
سوننەت و جماعەت جیاوازن . . بۆنموونە ئەوان ، واتە موعتەزىلەکان ،
رایان وایە کە بنیادەم خۆى خالىق و دروستکەرى کردەو هى خۆیهتى و ،
هەر ئەو هەندە پتوهندى بە خواو هەیه کە خوا بنیادەمە کەى
دروست کردو و هیزی قودرەت و ئیرادەى پى داو . . .

ئەم نیزاعە تا ئەهات پەرەى ئەسەند هەتا زەمانى (ابو على الجبائى)
کە یەکیک بوو لە زاناکانى موعتەزىلەى بەصرەو ، (ابوالحسن الاشعرى) یش
کە زى کورى بوو و ئەو بەختیوى کردبوو ، یەکیک بوو لە زانا ئایینى یە
گەورەکانى ئىسلام و لە مەسەلە جۆر بە جۆرەکاندا لە گەل ئەبووعەلى
جەبائیدا ئە کەوتە دەمەقالەو مونا قەشەى لە گەل ئە کرد ، لە ئەنجامدا
ئەشعەرى جەبائى بەزاند ، بەلام بەصرەشى بەجى هیشت و ، رۆیشتە
بەغداو لەوى دەستى کرد بە یارمەتى دان و بلاو کردنەو هى بیروباوەرى
جەماوەرى موسولمانان . پەیرهوانى ئەم ذاته ناونران «اشعریة» یا
« اشعره » .

لە لایە کى تریشەو « ابومنصور الماترىدى » کە زانایە کى تری پایە بەرزى

جه عرش و كورسى تا (تحت الثرى) سه ماواتو ئه رض ئه شياو (ما فيها)

ئايين بوو له شارى سه مه رقه ند برهوى بهم ريبازه ئه دا . ئه م دوو ذاته ،
يهك له به غداو ئه وى تر له سه مه رقه ند ، له پرووى بيروباوه رى موعته زيله دا
وهستان و برهويان به بيروباوه رى ئه هلى سوننه ت و جماعه ت دا .

ئهمه له لايهك . له لايهكى تر يشه وه كومه لى (جبريه) يش په يدا بوون كه
هم دزى ئه هلى سوننه ت و هم دزى موعته زيله ش قسه يان ئه كرد ، ئه مانه
ئەيانوت مروّف هيج دهسته لاتىكى نى يه ، چ له بيروباوه رى چ له كارو
كردوه دا ، مروّف وه كو به رد يكه هه لسوور پيتر يت ، هيج جوّره ئاره زوويه كى
له دهستى خويدا نى يه . ئه شعهرى يه كان قسه ي ئه مانه شيان دايه دواوه و
به رپه رچيان دايه وه . پوخته ي بيرو راي ئه شعهرى يه كان دزى موعته زيله
ئوه يه كه بنيادهم دروست كهرى كارى خوئى نى يه وهك ئه وان
ئەلّين ، چونكه ئه گهر وابوايه ئه بوا هه رگيز كارى ناشايسته ي نه كردايه و ،
ئەبوا هه موو كاره كانى په سه ند بوايه ، كه چى وايش نى يه ! هه روه ها
بنيادهم كاتى ئه جوول يته وه بو كار كردن به خوئى نازانى چهند ره گ له
له شيدا نه بزوى و ، نازانى ئه نجامى كاره كى چون ئه بى ؟ ئيتر چوّن
خالق و دروست كهرى كردارى خوئيه تى !

هه روه ها له ره ددى جه برى يه كان دا ئەلّين :

بنيادهم وهك دارو به ردى هه لسوورپاوى بى خواست و بى دهسته لات
نى يه ، چونكه ئه گهر وابوايه ئه بوا كهس له كاروبارىدا به رپه رسيار
نه بوايه و ، هه ركهس هه رچى بگردايه كهس مافى ره خنه ي نه بوايه لى ،
ئهمه ش بيچگه گيره شيوينى هيجى لى په يدا نابى . . .
كه واته راسته كى ئه وه يه خودا دروست كهر و په روه ردگار و بنيادهم
كاسب و خاوه ن دهسكاره . . .

ئهم كه سبه لاي ئه بولحه سه نى ئه شعهرى ، خواى لى رازى بى ، برىتى يه
له يه كگرتنى خواست و تواناي ئاده ميزاد له گه ل خواست و تواناي خوداي
گه وره ، واته : ئاده ميزاد زانايه و به و زانينه ي خواستى خوئى له
نه خواستى جيا ئه كاته وه و ، هيزو توانا كهش روو ئه كاته كردنى ئه و
خواسته ي و ، له كاتى ئه م رووت يكر دنده دا خوداي گه وره خوئى ته سه رپروف
ئەكات له و شته داو دروستى ئەكات . .

به لام ئه بوومه نصوورى ماتوريدى ، خواى لى رازى بى ، ئەلّين ئاده ميزاد
هه رچهند زانين و خواست و تواناي هه بى ، تا عه زمى جه زم نه بى له سه ر

یه کایهك مه صنووع ، ذاتت صانیعهن
 یهك یهك به ده ریای لو طفت نافیعهن
 هه رچی ههن جو مله جه تۆ مه وجوودهن
 هه رچی ههن عه بدهن ، ذاتت مه عبوودهن
 په ی په ی واریدهن جه تۆ ظو هوورات
 ئەخذو عه طای رۆح رزق و واقعیات
 کول موحتاج تۆن ، تۆ غه نی جه عام
 هه رچی ههن به ئەمر تۆ داران قیام
 بار که شیبی سه مهك ، مه حجوویی ده ریا
 حیرقهت ناری و ، ده وندی هه وا
 په رده داری عه رش ، سو جده ی سه ماوات
 حه مد فریشتان ، نه قش نه باتات
 فرووش زه مین ، قیام جیبال
 زه مزه مه ی ذی رۆح جه نه قص و ئیکمال

کارێک بۆی ناکرێ . کاتی که عه زمی جه زم بوو بۆی ئە کرێ و ، ئەو
 عه زمه له لایهن خوداوه دراوه ته ئاده میزاد و که سبی ئاده میزاده و ئەو
 نه خته عه زمه شتیکی ئیعتیباری راسته ، بی گومان ئە گهر ئەو که سبه
 هی ئاده میزاد نه بوایه خودا نیسه ته نه ئەدا لێ و نه یئه فه رموو : « . . . لها
 ما کسبت و علیها ما اکتسبت . البقرة ۲۸۶ » یا نه یئه فه رموو : « . . جزاء
 بما کانوا یعملون . السجدة ۱۷ » و ده یان ئایه تی تریش .
 ئەم بیره شتیکی جوان و په سه نده . .

ئەمه پوخته ی ئەم باسه بوو ، به بی چوونه ناو درێژه ی شیعه ره کانی
 خوالی خو شبوو (فه قی قادر) . داوای لێ بووردن له خوینه ره وه ی به ریز
 ئە که ین که له بهر ته نگیی شوین نه مانتوانی له مه نده زیاتر درێژه ی پی
 بده ین .

(۲) واته : له پیا هه لدانی خوا دا که ئەم جیهانه ی له نه بوونه وه هینا وه ته بوون و
 له وه گه وره تره که باسی بکریت و بزانی .

هەر مه نشهء جه ذات تو کەرۆن نه شهت
 جه سهوت و سه ماع ، جه عيلم و قووهت
 جومله گي ئي ثبات (ذو الجلالى) ي تو
 هه رچي هه ن گه واه بى نه مثاليى تو
 تاجداران کول خاک^(۳) ظليل سايه ي تو
 قووه ي (قصتشان)^(۴) نه كه ف مايه ي تو

خاصه ي ذات تو فاعيل موختار !
 نه ر جه نهت به خشى ، نه ر جه حيم و نار
 عيلم بى ئي خلاص نه ر مه بى موقبل
 ئيبليس جه ده ر گات كه ي مه بى (مضل)^(۵)
 ته قواي بى ته و فيق نه ر مه بى مه قدوور
 (به ر صيضا) و (به لعهم) نه مين مه قهوور

نه ر مه بى مه يسه ر به دانش و را
 فه هم نه فلاتوون كه ي مه بى گومرا
 نه ئي جراي ئوموور ذات (ذو الجلال)
 کوفره ن نه ر كه سى به يو به سوئال

-
- (۳) ئەم وشه ي (خاک) ه له ده سنووسه كه ي (ح) دا نه نووسراوه .
 (۴) ئەمه شيوه نووسى ده سنووسه كه ي (م) ه كه به شيوه ي نووسينى ئەم
 ده سنووسه دا دياره مه به ست لى (قه صدشان) ه ، به لام ئيمه لامان و ايه
 (قه بضشان) بووبى و به هه له وا نووسرايته وه ، چونكه (قه بضشان) بو
 ئەم شوينه باشت ده ست ئەدا .
 (۵) ئەمه ش هه ر شيوه نووسى ده سنووسه كه ي (م) ه . به بوچوونى ئيمه
 نه بى يا (مذال) بى به مه عناي (ذهليل) بى گوى دانه سه رفى عه ره بى ، يا
 (مضل = موضيل) بى به مه عناي گومراكه ر .

(فهقئ) تۆ نه كۆه نه نای ئیلاهی

نه داری تاقت بهرداری كاهی

ههرگا وهی طهوره ن خامۆش كه ر خه یال

بنال نه دهرگای ئه و صاحیب جه لال

روایت فرموده از حضرت نبوت پناهی صلی الله علیه وسلم (٦)

وهی طهور دان خه بهر شاه نبوهت

عه لامهت ههفته ن جه ئه هل جه نهت :

دهستش سه خا بۆ ، زوبانش ذاكیر

گوشاد پروو بۆ په ی ههر موسافیر

نسازش دایم ، رۆزهش مودام بۆ

قهلبش پر خشووع ، دینش ئیسلام بۆ

په ی ئه هل دۆزه خ شه شه ن عه لامات :

رووش ترش و ، عاصی جه ههر ئوموورات

زوبانش فاحیش ، دهستش به خیل بۆ

رۆزهش ناقیص بۆ ، نوماز قه لیل بۆ

مناجات بدرگاه قاضی الحاجات (٧)

ئیلاهی ! به حق پادشاهی ویت

به عزیزهت لوظف لاته ناهی ویت

---

(٦) واته : له پیغه مبه ره وه (د.خ) گێرراوه ته وه . .

(٧) واته : پارانه وه له دهرگای ئه و خوایه ی که داخوازی و پێویستی به کانی خه لك به جی دینی .

به عظیمی ویت موبه پررای مه کان
هەر رۆ ته جه لای ظوهوور نه یهك شان (۸)

به شق که لیمات ئەسمای صیفات
به حورمهت نوور هەر مه وجوودات
به شهرافهت نوور ئەنبیاو رهسوول
جه عهد عاصی دوعا که ره بوول

چیره ی پرچینم خه جالهت باره ن
جه بین نوطقم بی ئیعتیزاره ن
حه مل گونا هان خه م که رده ن قامهت
سکه م سفید بی نه هەر نه دامهت

جه ده رگای گونا خه یلی ده لیلیم
غه یر جه لوطف تو نی یه ن ده لیلیم

هەر تووی فریاد رهس ، هەر تووی رههنموون
هەر تووی ئاگا هدار نه هەر چه ندو چوون

هەر من جه قووهت ضه عیف و زارم
هەر من جه عیصیان و یم شه رمه سارم

به حورمهت نوور خیتامهت په نا
جه ههردوو عالم ئەوه ن رههنوما

به صیدق و سه خای بووبه کری صیددیق
هەر ئەو بی ئەنیس نه بی بی شه فیق

ویت ئەمرت که رده ن به و ذات یتک نام
ئه ره رهضا بو من جه ئەو رهضام

---

(۸) ئیشاره ته بو ئایه تی (کل یوم هو فی شان . الرحمن ۳۰) .

به شه رافه ی نوور نه و عالیی جه ناب
کونیه ش هم فارووق ، هم (ابن الخطاب)

پرته وی عومه ر حو کمش سه ند مه هیب
پر بی نه عه دلش مه شریق و مه غریب

به شق ذی حه یا (جامع القرآن)
یه عنی (ذی النورین) شای ئینو عه ففان

به ده ریای عولووم ویلایه ت په نا
وه صیی نه بی ، نه شجه عنی دنیا

حه یده ر که پر رار جانفیدای ره سوول
(هل اتی) جه شه ئن نه ناش که رد نزوول

به فه ضلّ زهراو نوور حه سه نه ین
به شق شه هیدان رای به درو حونه ین

به حورمه تی نوور سه حابه ی کیرام
به نه نوار پاک هه ر دوازده ئیمام

عه فوم که ر به لوظف جه هه ر سه ییئات
بکه ر ئازادم نه هه ر سه ده مات

قه صدم نه کرده ی شه ر نه شیتابه ن
ته کاهول نه نه مر کرده ی ته وابه ن

چون جه کرده ی ویم خه جالته ت بارم
عاصی و رووسیا ، گونا هه ن کارم

ئسته جه کردار به د بیم په شیمان
ویم وست نه ئامان نه و به حر ئیحسان

نه هر لا قه طعهن عوذرو ئيعتيراز
 به قايبي عوظماي تو داروون نياز
 وهى طهور سه رنه فگه ند دهر وون وه تابم
 هر طهرهف ، هر جا ، خانه خرابم
 نه يهك لا ، خانهى ئوخرام خاپوورهن
 يهك لا ، دل نه دهر د دنيا ره نجوورهن
 نه يهك لا نه حوكم ظالم مه ظلوومم
 يهك لا نه كردهى به دان مه حكوومم
 ته حقيق شه نامت گوناو خه طامهن
 هر طهرهف بهى طهور پاگير پامهن
 به عيززهتى ویت جيهان نافه رين
 به حورمهتى نوور (ختم المرسلين)
 نى بهن په ناهم غه ير جه ذات تو
 عه قوم كه ر به لوظف جه گوناي بى شو
 هم نهى به ند سهخت پر دهر دو نه له م
 بدهر نه جاتم شه هه نشاي نه عظم
 هم بدهر ته و فيق ذات نه كبه رى
 ميزان كه يم نه فكار جه برى و نه شعهرى
 رهوشهن كه ر ضه مير به نوور ئيمان
 حيفظم كه ر ، يا ره ب ، جه عه يب و نوقصان
 بدهر ته و فيقم جهى نوقطه ي باريك
 غه له ت نه كه م را نهى به حر تاريك

عطا کەر ئیمان بهی به ندهی که متەر
مه حفووظ کەر (فه قئ) فیکرش (۹) نه خه طهر

مقالات در عقیده جبری گوید (۱۰)

نی بهن ئیختیار به قهول جه بری
رهد جه قهولشان مه دهن نه شعهری

ظاهیرش ئیدهن صورهت عه قلی
جه قهول ههردوو نه بو موبتهلی (۱۱)

ئه ماما حه ددش ههن میزان و مه قام
بهو شهرط جه و میزان زیاد نه بو که لام
ئه ر جه بری باچان (۱۲) جه برهن خاص و عام
کوفر موطله قهن به دهر پراکهی خام

ئه ر نهی مه سئهله جه بری بان صادق
ساقط مه بو عه دل جه قایی خالق

پهی چیس ؟ هه ر مه ئموور نه هه ر مه ظاهر
ئیجرا کو ئوموور به ئه مر ئامیر

کهی مه بو به عه دل فاعیل ئه و کار
به ئیجرای ئوموور بیو گروفتار

---

(۹) ئه مه به پیی ده سنووسه کهی (ح) به ، ئه گینا له ده سنووسه کهی (م) دا
نووسراوه (فکر م) و ئه وهش لیره دا ناگونجی .

(۱۰) واته : چهند وتاریک له باره ی بیروباوه ری جه بری به وه ئه لی .

(۱۱) له ده سنووسه کهی (م) دا نووسراوه (مبطلی) به لام ئاشکرایه مه به سستی
(موبتهلی - موبته لا) به .

(۱۲) باچان : بواچان ، بلین .

ئەر باچان نى يەن جەزاو مو كافات
 ساقىطەن ميزان ، جەحيم و صيراط
 مەسئەلەى ئوخرا ئە گەر صەحیح بو
 بى فەرقتى جە بەين قوبح و مەليح بو
 مە بو جە قودرەت بى ئىقتىدار بو
 يا نە ئىجراى ئەمر بى ئىختيار بو
 نە بى ئيلزام (۱۳) كوتوب (مانزل)
 تە صدیق ئوموور ئە نيای مورسەل
 نە كەرد ئيلزام (۱۴) ئە مرو نە واهى
 نە بى جە بەين ذى رۆح جوداىى
 موباح مە بى فيعل ئينسان چون حە يوان
 بى تە ئثير مە بى خە طەرەى شە يطان
 نەى جادا جە برى و ئشان بان حە كەم
 مەر يە ئينصافەن ئەى زولم و ستەم
 نە بو ئيمتياز نە ھەر پاك و پيس
 ئيطاعەى جبريل ، عيصيان ئيبليس
 يەك لا پەى وجود حەق مە كەن ئىقرار
 ماچان جە حەقەن ئاتار ھەر كار
 نە يەك لا نىسبەت بى ئىقتىدارى
 مە دەن بە صيفات ذات قە ھەارى (۱۵)

(۱۳) لە دەسنووسە كەى (م) دا (الظم) نووسراوہ . ھەلە يە كى ئاشكرا يە ، ئە بى
 راستە كەى (الزام = ئيلزام) بى وەك ئيمە نووسيو مانە تە وە ، يا (لزوم) بى .
 (۱۴) ئە مېش لە دەسنووسە كە دا بە (الزم) نووسراوہ .
 (۱۵) ئەم بە يتە و بە يتى پېشە وەى لە نوسخە كەى (م) دا لە پەروايزە وە

چۆن ردهوای عهقلهن یاران هامدهم
جه حهق و باطل نه بۆ یهك حه كه م

په ی ئیجرای ئوموور نه بۆ مو تنه قییم
یه کسان بان جه حهق فیرعه ونو که لیم

شهق زه که ریا ، نیران خه لیل
نه بۆ نه جرشان جه قاییی جه لیل

فه ضلّ مو حه ممهد ، بووجه هل عه نید (۱۶)
مه ظلّوومی حوسه ین ، مه ظلّله مه ی یه زید

نه بۆ مو کافات مه ظلّوومان زار
بی موجازات بان ظه لوومو (شرار) (۱۷)

ئه ر جه بری ماچان جه دار دنیا
جه زاو مو کافات حهق مه کو ئه دا

که ی بی په ی خه لیل و یه حیا مو کافات
په ی شمرو نه مروود کامهن موجازات

ئه ر ئینصاف که ران جومله جه بری یان
دیقتهت که ن نه کار ئوموور جیهان

نووسرا بوونه وه و نیشانه یان وا بۆ دانرا بوو که له دوای بهیتی (چۆن
ردهوای عهقلهن . .) هوه بین ، به لام شوینی راسته قینه یان ئیره یه که ئیمه
دامانان و تیایدا و له نوسخه ی (ح) یشدا لیره دا دانراون .

(۱۶) واته : که لله ردهقیی نه بووجه هل .

(۱۷) ئه مه شیوه نووسی ده سنووسه که ی (م) ه که بۆ (شیرار) یش و بۆ
(شه ریرار) یش ده ست ئه داو ، هه روا هه لیش نه گری له ئه سلدا (ئه شرار)
بووبی .

(لا تشبيه و لا نقاش فى التمثيل) (۱۸)
جه صينف به شهر ته مثل كه يم ده ليل

تمثيل

سولطان ئينگليس ئەلئان يەك زەنەن
نوقصانېي زەنان تە عام رەوشەنەن
وئيش و تەبەعەش جە دین بەرى يەن
ئەهل ئىباحەن ، جوملە دەهرى يەن (۱۹)
جە لای دەهرى يان ئەرض و ئاسمان
خەلقنەدى ذى رۆح ئەشيا و ما فيهان
قەدىمەن هەردوو جە تەبت و تەبات
ذى رۆح و جە ماد نەوعەن (۲۰) جە تەبات
مونکیرەن نە حەشر ، جە حيم و جينان
ماچان باقى يەن ئەرض و ئاسمان (۲۱)
باز هەم سولطانش دارۆ عەدالەت
نە دارۆ قوبوول زولم و دەلالەت (۲۲)

-
- (۱۸) ئەم رستەيە بە بۆچوونى ئيمە راست کردنەوى ئەو يە که له دەسنووسە کەى (م) دا نووسراوه . لهوئى بەم جۆره نووسراوه : (لا تشبه و لا نقشه فى تمثيل) .
- (۱۹) خەلکى ئینگلستان مەسیحین ، مەسیحیش بەپى ئایىنى ئىسلام ئەهلى کیتابن و ئىباحى و دەهرى نین .
- (۲۰) له دەسنووسە کەى (م) دا بەم جۆره نووسراوه (نوعن) . مەعناکە یمان بۆ راستنە کرایه وه .
- (۲۱) ئەم قسە يەى فەقى قادر بى بە لگه و بناغه يە ، چونکه کیتابى يەکان ئینکاری زیندوو بوونەوه له و دنیاو بەرپابوونى بەهەشت و دۆزهخ ناکەن .
- (۲۲) ئەم وشە يە له دەسنووسە کەى (م) دا بە (ضاللت) نووسراوه . ئيمە ئەمەمان لا راست تر بوو .

مه ر ٺه و کس ٺه سمای ذاتش غه یوورهن
که ی عهدل و ٺینصاف جه ذاتش دوورهن
(دهرویش) مادده ی جه بر یاوا به که مال
شهرح که ر نه ٺه قوال ٺه شعهری ٺه حوال

گفتار در مقالات اشعری (۲۳)

ٺه گهر ٺه شعهری بکه ران ٺه فکر
خه واصل و عه وام داران ٺیختیار
چون نه قص قودرعت سه رمه دو موطله ق
به کینب صه حیج گشت مه بن مولحه ق
چون بارشت ٺه بر ، گهر دش فه له ک
هه وای گهرم و سه رد ، حه ره که ی مه له ک
میقدار عوقوول ، قیسمه ت رۆزی
صیححه ت و سوقم ، قه لع و فه یروزی
ٺه بی و مورسه لین ٺه ولیای کیبار
مه ٺموور جه برن جومله به یه کیبار
جه وادیی ٺه یمهن حه ضرعت مووسا
ٺه عین بی جه حه ق په ی قه وم گومرا
جه ریساله ی ویش که ردش ٺیعتیندار
جیش نه که رد قوبوول دارای جیهاندار
نوح به ٺه مر حه ق ته بلیغ مه که رد قه وم
قه وم به ٺیستیها نوح مه که ردن له وم

(۲۳) واته : قسه له باره ی وتاره کانی ٺه شعهری یه وه .

مه زاناش نه قهوم نمه کو ئه ئه ر
 باز فه رمان حه ق مه که رد مو که ره رپر
 زه که ریا ، یه حیا ، ههم لو و ط و صالح
 جه حه ق نازل بین په ی قهوم طالح
 ماوه ردن جه حه ق په ری قهوم په یغام
 ئه کثر جه په یغام هه راس بین مه دام
 مه زانان به وه عظ نمه بو مه یسه ر
 باز ههم نه فه رمان نمه پیچان سه ر
 ئه کثر مورسه لین جه قهوم عه نید
 به فه رمان حه ق یه ک یه ک بین شه هید
 خصوص و ص موحه ممه د (ختم الانبیاء)
 صادر نه که رد نوطق بی (وحی یوحی)
 به قهولو به فیعل بی فه رمان حه ق
 (أصلاً) نه که رد کار موحه ممه د موطله ق
 سووره ی (کافرون) حو کمش بی ته نزیل
 با قهوم قوره یش صولحش بی ته کمیل
 نازل بی ئایه ی (أقتل) موشریکون
 ههم په ی قه تلشان که مه ر به ست به خوون
 (دهرویش) ئیثباته ن نه بی و مورسه لین
 قهولو فیعلشان جه حه ققه ن یه قین
 ههم جه ئه ولیا په یدا که ر ده لیل
 تا جه ئه شعهری تو نه بی ده لیل

اثبات مطلب در مناقب حضرت غوث الاعظم قدس سره (۲۴)

شاه گه یلانی فه خر هه ر طه ر یق
غه و ث ئه عظه م و دو ر پ دهر یای حه قیق

یه ک ر و ئه مرش که رد جه تو حفه ی مه تاع (۲۵)
ئاو هردن په ریش چه ند پارچه ی ئه نواع

یه ک پارچه جیشان په سه ند نما نا
به بیست دیره م زه ر زه ر عش ستانا

سپه رد به خادم ئه و (ولی الله)
به ر و ش به بازار بساز و قه با

جه حین عبور خه ددام (۲۶) جه بازار
پارچه ش دی به چه م یه ک مه رد توججار

ئه حوال پارچه ش په رسا جه خادم
خه ددام وات : قه بان په ی (غوث الاعظم)

تاجر به دل وات : شیخ یه قه باش بو
هه رده م جه هه وای نه فس نه ته لاش بو

مه ر فه ر قش چیشه ن جه دنیا داران
چیش مه ند (۲۷) په ی لیاس خه لیفه ی دهوران

---

(۲۴) واته : باسی پی سه لماندنی مه به ست له باره ی که رامه تی حه زره تی غه و ته وه .
وشه ی (مناقب) له ده سنووسه که ی (م) دا به (مناقبه) نووسراوه ، به لام
ئه وه هه له یه .

(۲۵) له ده سنووسه که ی (م) دا نووسراوه (مطاع) .

(۲۶) له ده سنووسه که ی (م) دا نووسراوه (خدا م = خود دام) .

(۲۷) له ده سنووسه که ی (م) دا نووسراوه (مه ن) .

چون ئاوهرد به دل خهطه ره ی په لید
دهرله حظه مسمار به پایه ش خه لید (۲۸)

ئاما به ئه فغان ، پیچیا چون مار
جه م بین جه سه رش دهوریه ی (۲۹) بازار

دیشان دوو روو ی پاش یه ک مسمارهن
ههردوو سه ر گول میخ سهخت دیشوارهن

نه کریا به جه مع ئاهینگه ر عیلاج
تا به قایی شیخ تاجر بی موحتاج

به ردن جه نازه ی تاجر نیمه جان
نیان به حضور ئه ولیای زهمان

عهرض که ردن یا شیخ میخ قودره ته ن
ههردوو سه ر گول میخ به سته ی حیکمه ته ن

شیخ فه رما ئه و میخ خهطه ره ی خامهن
وه سه وه سه ی ئیبلیس و نه فس بی رامهن

نه وده مدا تاجر ئاما به زوبان

ته قبیل که رد قهدهم ئه و به حر عیرفان

عهرض که ردش به شیخ من خه جاله تم
جه خه یال خام جه ضه لاله تم (۳۰)

---

(۲۸) رسته ی (به پایه ش خه لید) له فارسی وه رگیراوه .

(۲۹) له ده سنووسه که ی (م) دا به (دورویه) نووسراوه . ئیمه لامان و ابوو
راسته که ی (دهوری به ی) ه .

(۳۰) له ده سنووسه که ی (م) دا به م جووره نووسراوه (ضالتم) . بو (ضه لاله تم) یش و
بو (ذه لاله تم) یش ده ست ئه دا .

عه‌رض که‌ردش یا شیخ ! تۆبه‌ صه‌د تۆبه
 تۆبه‌ی نه‌صووحی جیش نه‌بۆ‌عه‌وده
 شیخ (باسم‌الله) که‌رد ، ده‌ست مالاً نه‌ پاش
 هم‌ میسما‌ر بی‌ غه‌یب ، هم‌ تیش‌و ، هم‌ جاش !
 فه‌رماش نه‌ی تاجیر تۆ‌ که‌ردی نه‌فکار
 شیخ به‌ هه‌وای نه‌فس بی‌هن‌ گورفتار
 یاد‌قه‌سه‌م (۳۱) که‌رد نه‌و به‌حر‌زه‌خخار
 تا نه‌مرش نه‌بۆ‌ دارای جیهان‌دار
 نه‌پۆشم هه‌رتا نه‌گۆیه‌ند (پۆش)
 نه‌تۆشم هه‌رتا نه‌گۆیه‌ند (بنۆش)
 تاجیر هۆ‌ریزا به‌ ته‌وبه‌ی ته‌عجیل
 که‌فت نه‌ قه‌ده‌مگای نه‌و قوطب‌ کامیل
 هم‌ قه‌ضای ته‌علیق‌ سه‌ر دا نه‌ توججار
 هم‌ ئیشات بی‌ قه‌صد نه‌ولیا‌ی کیبار
 های‌ ده‌رویش‌ کرده‌ی کاران‌ به‌ دل‌هن
 صیحه‌ت‌و‌ سوقم (۳۲) جه‌ دل‌ حاصل‌هن
 یا‌ حق‌ به‌ حورمه‌ت نه‌و غه‌و‌ث‌ گه‌یلان
 مه‌ئووسم نه‌که‌ی جه‌ نوور‌ ئیمان
 عه‌فوم‌ که‌ر به‌ عه‌شق‌ جومله‌ که‌لیمات
 مه‌حفووظم‌ که‌ری نه‌ هه‌ر سه‌ییات

(۳۱) له‌ ده‌سنووسه‌که‌ی (م)‌دا‌ نووسراوه‌ (قه‌سته‌م) ، به‌لام‌ مه‌به‌ست‌ هه‌ر
(قه‌سه‌م) . ۵

(۳۲) له‌ ده‌سنووسه‌که‌ی (م)‌دا‌ (ستم = سته‌م)‌ نووسراوه‌ ، به‌لام‌ دیاره‌ هه‌له‌یه‌.

قاپی دَلْ به نوور په حمهت کهر گوشاد
ههم (فہقی) نہ بہند بہ لآ کہر نازاد

(دہرویش) پھی ئیشبات نہ ہر موددہعا
(شرعاً) یہک شاہید نی بہن ئیکتیفا

گفتار در گنیہء حسین ابن منصور
کہ چرا (حلاج) گویندش (۳۳)

یہک جہ (اہل اللہ) حہلاج مہ شہوور بی
ئیسمش شیخ حوسہین ئینی مہ نصوور بی

یہک رُو جہ مہستی تہ جہ لای حضور
جہ سوقاق شہر ہہ نگام عوبوور

دیش یہک پیرہ زال مہ نالو بہ زار
ذہلیل و دلگیر مہ نہی کہفتہ کار

پہ حمش ئہ تہر کہرد ، پہ رسا : پیرہ زال !
عیجزت نہ چیشہن ، بہیان کہر ئہ حوال

عہرض کہرد : فیدات بام پر ئیحتیاجم
دہمیوہن موحتاج ، مہردی حہلاجم

بہ قہدہر کہفاف وئیم و ئہ طفلان
خریدم کہردہن پہنبہ چہند باتمان

تہ من داروون پا بشم پھی حہلاج
نہ حہلاج بہی جا دارو ئیحتیاج

---

(۳۳) واتہ : لہبارہی ئہوہوہ کہ بُوچی حوسہینی کوری مہ نصوور مہ شہوورہ
بہ حہلاج .

شیخ فەرما قاپیی حوجره گوشاد کەر
 به په نبه ی مه قصوود تو کهم یه ک نه ظه ر
 نه گەر روخصهت بو جه ذات مه تنان
 من په ی حه للاجی به سته نم میان
 پیره زال په ی شیخ گوشاد کەر د حوجره
 خه ر مه نه ی په نبه که ردش یه کسه ره
 شیخ کەر د ته وه ججوه به دیده ی ضه میر
 خیزا جه په نبه زیره ی دارو گیر
 نه حوجره ی په نبه به رز بی زیلو به م
 مه واتی دوو صه د حه للاج بیهن جه م
 مدرا وه پاوه شیخ صاحب حال
 تا حه للاجی بی په نبه ی پیره زال
 جه ئید بی کونیه ش فاش بی نه جیهان
 نه لقباش نه عام حه للاج مه وانان
 (فهقی) نه خاریج حیکایهت کهم کەر
 به حوکم ئیثبات مه قصوود مه حکم کەر
بیان چگونگی (انا الحق) گفتن
حسین ابن منصور حلاج رحمه الله (۳۴)
 حوسه ین مه نصوور جه مه سستی جه لال
 له فظ (انا الحق) ئاوه رد به مه قال

---

(۳۴) واته : باسی چۆنیه تی (انا الحق) وتنی حوسه ینی کوری مه نصووری
 حه للاج ره حمه تی خوی لی بی .

جه م بين جه دهورش عوله ماي به غداد
 وانان مه وعيظه بهو شيخ ئيرشاد
 عه رض كه ردن بهو شيخ ئه ي له فظ موغله ق
 ته ركش كه ره نه ي كو فرهن (انا الحق) !
 ساكيت بهر جهو ذيكو ، ناديم بهر جه حال
 ره نج ويه رده ي و يت مه كه ره به تال
 يه ك لا خو ش خوانان مه وانان قور ئان
 يه ك لاش زه مزه مه ي مه وعيظه خوانان
 ئه و هه ر يه ن سه ر مه ست لي قاي حضوور بي
 طه بعش نه هه واي ئاشووبه شوور بي
 چه يران حوضوور په روه ردگار بي
 مه وعيظه ي عالم جه لاش چون خار بي
 بيدار يش نه بي جه ئه عضاو ده مار
 بي باك بي نه سه مع مه وعيظه ي گو فتار
 مه نصوور وات بهو شيخ عوله ماي كييار
 عه به ت مه كه ران گو فته ي ناهه نجار
 من عه بد مه ملووك په روه ردگارم
 نه ئه مرو نه هيش بي ئيختيارم
 چون به ئه مر دو ست (انا الحق) مه ن
 كه ي په رواي ئه غيار ، په ند خه لقمه ن
 مه ئموور ئوموور ره ضاي مه عشووقم
 جه عيلم مه عشووق ئيدهن مه سبووقم

هه رچی ههن جه ئه مر په روه ردگارهن
من نهی مه سئه له چارم ناچارهن

ههم به ئه مر شهرع قه تلّم جه لآلهن
سستی جه قه تلّم مه حض وه بالهن

ياران بو به عشق ره ضای خودایی
بستانان نهی جان جامه ی جودایی

یه قینه ن هه رکه س عه زمش ته وابه ن
ئه لبه تته جه قه تل من نه شیتابه ن

مه ئیووس بین جه شیخ ئه هل عوله ما
به ئه سهف وانان: « لا حول ولا .. »

به حوکمی ئیعلام ، عوله مای کیبار
ئه و عه بیادی حه ق که ردن به سه ر دار

یه قینه ن ده رویش ! هه ر (ولي الله)
بی ئیختیارهن جه ئه مر ره ضا

ئه دیلله ی عه قلی ههم ئیده ن قیاس
فه رق بو جه مابه ین عه وام و خه واص

چون خاصان هه رده م به قووه ی ئه فکر
دایم نه زدیکه ن جه په روه ردگار

مه قبوولش ئیده ن بی ئه مرو ئیلهام
نه بو کارشان (دائم المدام)

ئیده ن قاعیده ی مروور زه مان
نه حین حضور شاهان جیهان

غولام و خوددام نه حوضوور شا
 گهردن مه کهن که چ به ئیستاده پا
 جومله موراقیب ئه مر سولطانن
 جومله (۳۵) موتهظیر ره ئی و فه رمانن
 ههر ئه مر ئی پیشان بکه رو ئه و شا
 بی ئیختیارن جه و اب که ن ئه دا
 غه یر جه (سمعنا) و (أطعنا) (۳۶) گویان
 نی به ن چاره شان جه ئه مر سولطان (۳۷)
 خصوصه ن حوضوور شه هه نشاهی بی ئه و
 جه لال و قودره ت لاته ناهی بی ئه و
 سه به بش ئیده ن جه موقه ره ربان
 نی به ن ئیختیار ههر ئان و زه مان
 (دهرویش) حیکایه ت خاصان بی ته مام
 باوهر به ئه و صاف ئوموور عه و ام
 حه ق سازان ئه سپاب په ی ههر که س دوو را :
 په کی رای خه طهر ، په کی رای هو دا
 ههر که سی ههر را ئه ر که رد ئیختیار
 نی به ن مانعش جه ئه مر ئه فکر
 ده رجه ن موشته ره ک خه یر و شه ر جه تو
 ههر دوو په ی مه رام ویشان ته ستو

-
- (۳۵) له ده سنووسه که ی (م) دا نووسراوه (جملهء = جومله ی) به لام هه له یه .
 (۳۶) له ده سنووسه که ی (م) دا نووسراوه (اتوعاً) ، به لام دیاره هه له یه مه گهر
 بلتین (غه یر جه سه میعناو ئیتاعه ن گویان) بوه .
 (۳۷) له ده سنووسه که ی (م) دا نووسراوه (سلطانن = سولتانن) ، به لام هه له یه .

يهك ديدهي ئيدراك عهقل كاميله ن
 يهك نهفس شه ريار طهبع جاهيله ن
 عهقل ره هنوماي راي هيدا يه تهن
 نهفس ده لاله ي ظولم و شه هوه تهن
 ههركه سي به عهقل كه رد موراجه عهت
 به طهريق حهق مه ده رو ره غبهت
 ههركه س بي مو طيع نهفس نه ماره
 به راه به دي مه بو ناواره
 كه رد ي ئيختيار نه ي دوو را ههركام
 به قه ده ر قيسمهت مه ياوي به كام
 هاي ده روئيش نه ي جا په يدا بي ئيشكال
 لاجه رهم جه بري مه يان به مه قال
 هه رچه ند بي په يه ن پوموز حيكمهت
 كه س به كه شف ره مز نه دارو قودرته
 يه ي ته سه للي قه لب هه ردوو طه وائيف
 شه ممئ جه حيكمهت ظاهر كه ر ته عريف
 هه رچي مه صنوعات ذات لاره يه ن
 حيكمه تش جومله جه عيلم غه يه ن
 عهقل ظاهر بين باوهره نه پيش
 وه ي طهور مازووني (۳۸) نه عه بد يانئ چيش ؟
 نه وو ه لئش ئيدهن شه هه نشاي نه عظم
 بي ئيحتياجه ن جه هه ردوو عالم

(۳۸) مازووني : مه ئدووني ، روخسهت وه رگرتن .

ئەر عالەم موپىع يا كول عاصى بان
 نه جه ئىد به سوود ، نه جه ئه و زيان
 دووهم : ئەر شاھى عەبدى كەرد ئەسیر
 ئىطاعەى ئه و عەبد نه دارۆ ته ئىر
 به قووهى جه برى بى سوودەن طاعت
 ئىطاعەى حىسبى پر موزدو میننەت
 سى به مش پەى ئىد خەلق كەردەن مانىع
 با جوزء طاعت به كول بو نافع
 چاره مش ئەسمای ذات (لا ینام)
 مە بو صیفاتش به یۆ به ئە نجام
 مە علوومەن هەرچى نەفس و شەیطانەن
 هەردووشان موعین صینف ئینسانەن
 ئىختیلافشان كەردى وه ظائف
 تەرەققىی روتبەش مە بو موضاعەف
 چونكە فریشتان هەر ئان و زەمان
 ئە مینەن جه نەفس و ، خەطەرەى شەیطان
 ذاكیرەن هەردەم به حەمدو ئە نا
 مە شغوولەن با ئە مر طاعت و تەقوا
 حىكمەتش ئىدەن گرۆى فریشتان
 تەرەققىی مە سنەد ئە صلەن نه داران
 جه ئىدەن عالەم ئە كبەر بە شەرەن
 بە شەرەن قابیل فەضل و هونەرەن

قهلبشان مه كان نه زهر گای حه ققهن
 فه رقتشان پرمووز سپر موطله قهن
 نه قردب هه ر صینف صینف ئینسانه ن
 ته عمیر کوننده ی هه ردوو جیهانه ن
 ناس قاییل قه هرو لوطف ئیلا هه ن
 جه حیم و جینان جه بهین گه واهه ن
 نه ر دهوره ی نه فلاك بادو بارانه ن
 جومله نه نوموور ناس نه فه رمانه ن
 نه یهك فریشته تهرك بی یهك سه جده
 تهرکن جه قایی حه ق بی راهنده
 نه ر ئینسان صه د ساآ جه زولم و زینا
 جه کوفرو شیرك و جه فیسق بو ئیغوا
 هه روهقت نادیم بی که رد ته و به ی ئیخلاص
 مه عفوه ن جه باب ذات بی قیاس
 حه یفه ن جه بری یان به سوو ء ظه نی
 فه ضلّ به شه ری جه لاش بو ده نی
 قه هرو لوطف قاییل موقه رره بانه ن
 بی قوربی قاییل صینف حه یوانه ن
 رای خه یر مونجه صیر فه ضلّ و هونه رهن
 رای شه ر وابه سته ی قه ضاو قه دهرهن
 رای گه ی خه یر مه نوو ط عیلم و ئیحسانه ن
 رای خه طه ر به سته ی نه فس و شه یطانه ن

نه خاریج جیسم هم خهلقه ن دوو را
 نه سپاب ههردوو ههردهم موههیا
 قهول نه نییا مهوعیظه ی قورئان
 په ی طهریق حهق ناطیقه ن هه ر ئان
 خه طهره ی ئییلیس جه قه لب به شهر
 تو مه کو دهعوهت په ی طهریق شهر
 رهضای حهق تهعلیق به عیبادهتهن
 مهظههر رهضا لوطفو رهحمهتهن
 عیسیانی تهعلیق غهضه ب و قههره ن
 مهظههر غهضه ب زهققووم و زههره ن
 جه دیده ی ئیدراک رهؤشه نه ن طهریق
 رای حهق و باطیل زوو مه بو تهفریق
 هه رچه ند مه ثبووتهن جه عیلم سه بهق
 نییهت جه عه بدهن ، هیدایهت جه حهق
 جه هه ر ئیک و بهد صیحهت و سهقه م (۳۹)
 تهعلیقی دارؤ ههم قهضای موبره م
 قهضای تهعلیقی قهید صیفاتهن
 قهضای موبره می وابهسته ی ذاتهن
 بهعضی جه کوفرو عیسیان تهعلیقهن
 بهعضی جه موبره م قهیدش تهصدیقهن
 جه ئییدهن بهعضی دایم عیسیانهن
 بهعضیشان دایم هه ر نه فرمانهن

(۳۹) له دهسنوو سه که ی (م) دا (ستم = سته م) نووسراوه .

قهضای تهعلیقی مه نمانۆ ئاشار
 تهعلیقهن به غهیر ، یا جه ویشهن کار
 ئه ووهلش شهقی ، ئوخراش موتتهقی
 ئه ووهل موتتهقی ، ئاخرش شهقی
 ئه گهر به نیکی قهیدت بی موبرهم
 پهی طهریق حهق مه نیهری قهدهم
 ئه گهر موبرهم بی قهضات جه خه طهر
 نه هیت مه عرووفهن ، نه مرت جه مونکر
 پهی ههر دوو طهریق وهی طهور قه رارهن
 ههر دووشان تهعلیق قه صدو کردارهن
گفتار در وعظ حضرت رسالت پناهی (۴۰)
 یهك رۆ موحه مسهد شای (خیر البشر)
 ره ووضه خوانی که رد جه قه ضاو قهدهر
 به یاران ویش وهی طهور دا ئیخبار
 (جَفَّ القلم) هن ماجه رای ههر کار
 سه عیدو شهقی جه عیلم سه بهق
 جه بهطن ماهر ته فریتهن جه حهق
 سه حابهی کیرام ئامان به جهواب
 که ردن ئیفادهی ئه و عالی جه ناب
 ههر گاه وهی طهورهن بی سوودهن طاعت
 هه نی جه طاعت مه کهیم (۴۱) فهراغهت

(۴۰) واته : قسه له باردی په ندو نامۆژگاری پیغه مبه رده وه .
 (۴۱) له ده سنوو سه کهی (م) دا (میکم = میکهم) نووسراود ، به لام راسته کهی
 (مکیم = مه کهیم) ه وهك ئیمه نووسیومانه .

مونکیر بین جه ئه مر سه لات و صیام
هه ر یه ك به خانه ی ویشان که رد خه رام

سه دای موئه ذذین شنه فتن به گوش
په یدا بین جومله سه ججاده به دوش

که ردش ته به سسوم (سید الانام)
پوو که رد به جانب سه حابه ی کیرام

په ی چیش نه ئه فکر ویتان بین نه دهم
نه بین جه گوفتار (ثابت القدم)

ئامان به جه واب سه حابه ی کیبار
یاد که ردن قه سهم (۴۲) به په روه ردگار

وه قتی هوریزام که ردیم ته عه ههود
ناوه ریم به جا ئه مر ته عه بیود

نیدای موئه ذذین چون که ردیم مه سمووع
نه دهم بیم جه کار به ته و به ی روجووع

ئاما به جه واب نبووه ت په نا
فه ماش ئه ی ئه صحاب جه کار بان ئاگا

هه رچه ند به ی طه ورهن ئه ماما جه دنیا
دیاره ن ئاثار شه قاوو هودا

هه رکه س بی مه شغوول ته قواو عیاده ت
مه نماتو ئاثار نوور سه عاده ت

---

(۴۲) له ده سنوو سه که ی (م) دا نوو سراوه (قسم = قه سته م) . دیاره مه به ست
هه ر (قه سهم) ه .

هه ركه سى نه كار به دى كه رد دهوام
شه قى يهن نه و كه س جه (يوم القيام)

گفتار در تغير قضای تعلیقى (۴۳)

دهرویش جه ته غیر قه ضای ته علیقى
شاهید پهیدا كه ر نه گه ر صیددیقى
شاهید مه طلب نهى جا كه ر حاضر
چون شیخ كه رخی نه عام نه وادیر
مه عرووف عام بی نه شه هر به غداد
نه مه حه للهى كه رخ مه كه ردش ئیرشاد

یهك رۆ جه دمای سه لات وسطا
نه و رادو ته ذكار نوطقش كه رد نه دا

چه شمش نه میجراب سه و مه عهى كه رخ بی
فیکرش نه بازار په ردهى به رزه خ بی
دیدهى سه ر نه عهین عالهم پۆشابى
عهین سه میرش نه ته ماشا بی

دهرکش نه سه یران صونع صانیع بی
قه لبش نه نه نوار نوور نافیع بی

ئیلهام قه لبى وه نه ش بی حاصل
بكه رد ته فه ر روح تۆى دیجلهى جاهیل

هۆرئزا وه پا مه عرووف زه مان

روو به دیجله كه رد چه نی موریدان

---

(۴۳) واته : قسه له بارهى گۆرانی قه زای موعه لله قه وه .

نه ذائيقه‌ی ذهوق ئيلهام نه جوش بي
حه‌يران حيكمت شاي خه‌طاپوش بي

مه‌گيلا نه قورب كه‌ناره‌ی ديجه

ديشان نه ديجه به‌رزدن غولغوله

سه‌ير كه‌ردن قوففه مه‌گيلا نه ئاب

قوففه نشينان مه‌ئوشن شه‌راب

يه‌ك لا جه مه‌ستي و باده‌ی قه‌رقه‌فن

يه‌ك لا سه‌دای ساز كه‌مانچه‌ی ده‌فن

عه‌رض كه‌ردن به‌شيخ ئه‌ی صاحيب ئيرشاد

سه‌ير كه‌ر چ بيدعت سه‌ر دان جه به‌غداد

جه ده‌وري يه‌ی (٤٤) شه‌هر نه‌داران حيجاب

جه ميانه‌ی شه‌ط مه‌ئوشن شه‌راب

هه‌ر كه‌س بكه‌رو گونای ئاشكار

ئه‌و كه‌س مه‌بغووضه‌ن جه په‌روه‌ردگار

خاصه (شيخ اليوم قطب الاقطاب) هن

گوناه جه‌هري نه ئيضطيرابه‌ن

دوور با جه دنيا شيخ كه‌رو ره‌يحه‌لت

سه‌رمه‌دو جه ناس كوفرو ضه‌لاله‌ت

مه‌قبوولهن جه حه‌ق دوعای شيخ ته‌حقيق

دوعا كه‌ر قوففه‌ی فوسساق بو غه‌ريق

---

(٤٤) له ده‌سنووسه‌كه‌ی (م) دا نووسراوه (دوره‌يه) . ئيمه به‌مجوره‌مان
راست كرده‌وه .

عيبرت بۆ پەرى زومرەى فاسقان
 شايدە نە گوناي جەهرى نادىم بان
 شىخ فەرما ياران دارىم دوعايى
 ئىوہ ئامىن كەن ، ھەر يەك نە لايى
 دل نە مەشغەلەى تەجەللاى لىقا
 دەست نيازىش بەرز كەرد نە ھەوا
 بە سۆز گرىيە عەرض كەرد ئىلاھى
 ھەر تۆى خەطاپۆش جە مەھ تا ماھى
 قوففە نشىنان بەى ئاھەنگەوہ
 بەى عەيش و عوشرەت ، بەى چل چەنگەوہ
 ئازاد بان جە نار ، قەنظەرەى صىراط
 شاد بان بە عوشرەت ئەطعمەى جەنات
 عەرض كەردن بە شىخ ، مەر ھەى موبارەك
 ئەى فىكرە چىش بى كەردى تەدارەك
 حەيف نەبى پەى شىخ ئەى دوعاى بى جا
 پەرى زىندىقان بەویش دۆ رەوا !؟
 شىخ فەرما ئەر شاخ ئەمەل بدۆ بار
 حىكمەتش ئەلئان مەنماتۆ ئاتار
 ناگاہ نە قوففە پەيدا بى فەزەع
 واوہىلاى درىغ بە زارى و جەزەع
 شكەستن سەمتوور چل چەنگ و رۈباب
 ھەوادان پەى شەط شىشەى بادەى ناب

پروو که ردن به شیخ قوفه به شیتاب
 ئەشک دیدەشان جاری چوون سیلاب
 سەر دان به ساحیل ، خرۆشان به زار
 عەرض کەردن به شیخ تەوبە ی ئیستیغفار
 هە ی یا شیخ ئامان رەحمی کەر به حال
 تەوبە ، صەد تەوبە نە ی بەدیی ئەفعال
 یا شیخ بۆ به عیشق ذات صەبووحی
 عەطا کەر تەلقین تەوبە ی نەصووحی
 فەرما تا تەکیە بکەن تەجەممول
 حەللەن جە تەکیە عوقدە ی هەر موشکیل
 عەرض کەردن به شیخ نەداریم طاقت
 گریه ی ئیشتیاق به دل دان حیرقەت
 تا دەست بە یعەت تەدە ی به ئیخلاص
 دامانت نە دەست کە ی مەبۆ خەلاص
 پێچان دامانش گرهوان خەیلی
 رەحمش ئەتەر کەرد پێشان کەرد مەیلی
 دەست بە یعەتش پێشان کەرد عەطا
 تەبت بین نە دەفتەر خاصان خودا
 یازدە مەرد نەوجا یاوان به ئیمان
 مەئموور بین به ئەمر قەدیم مەننان
 شیخ به گریه ی ذەوق مەستی ئیستیغراب
 با کوتابی یان (٤٩) ئاما به خیطاب

(٤٥) کوتابی یان : قوتابی یان .

ذات حق چه کیم عهد و وههها بهن
 ره ئووفو ره حیم ، ره ببو ته ووا بهن
 صه د ساآ نه کوفرهن (کافر بالله) (۴۶)
 صیدق ته شه ههود هر ئان که رد نه دا
 هر وهقت بی نادیم چه کوفرو عیسیان
 مه غفورهن چه باب مه عدلهت نیشان
 حیکمه تش غالب ، قودرته بی شو مار
 ده ریای ره حمه تش نه دارو که نار
 دعای خه یری من نه بی بی حیکمهت
 واتم فاسقان شاد که ره به جه تنهت
 بی ته و بهی ئی خلاص فیرقهی فاسقان
 چطهور مه بان شاد به قه صری جینان
 حق دو عام چه باب عالی که رد قه بوول
 ته رتیب ته و بهش ئا و هر د به حوصول
 قوفقه نشینان چه فیعل عیسیان
 قه ضای ته علیقی جیشان که رد عیان
 هم نه وان شاد بین به فه یض غوفران
 هم پهی ئیمه بی نه جری چه ئیحسان
 نه گهر بکه رد ام من دعای غه ریق
 نه بت مه یم نه صینف قاتیل به ته حقیق
 خصوص موحه ممد (ختم المرسلین)
 خه لقس ره حمه تنه ن په ری عالهمین

(۴۶) له ده سنووسه کهی (م) دا نووسراوه (بلا) .

دیارهن ئاٲار ٲرحمەت جە ئیلا (٤٧)
 دەلیلش سازان ٲەری ھەر گوٲرا
 فەرض ھەر کەسەن زومرەى موئمینین
 دوغای مەغفیرەت ٲەى ئیخوان دین
 موریدان جە شیخ کەردن ئیعتیذار
 تۆى دەولەت ٲەنا ، ئیمە عەبد زار
 تۆى خەرمەنەى مەھ ، ئیمە خوۆشەچین
 جە خوۆشەچینان مەبەر دل حەزین
 کەفتن نە قەدەم شیخ صاحب حال
 یاوا بە تەسکین فەرتەنەى جەلال (٤٨)
 (فەقی) دیارهن تەعلیقى و موبرەم
 تەقسیمەن جە باب شەھەنشای ئەعظەم
 جە عومرو جە رزق ، تەواب و خەطا
 نە وەجج و صیححەت ، ئەیمەنى و بەلا
 جە عیلم ئەزەل ئامان بە ٲەقەم
 جە بەعضى تەعلیق ، جە بەعضى موبرەم
 خەلق ھەر عیللەت جە حەققەن ٲەیدا
 ھەم ٲەى ھەر عیللەت جە حەققەن دەوا
 تا جە عەبد ئەو فیعل نە یۆ بە وجوود
 نى بەن ئیضافەى ئەو مەرد مەقصوود

(٤٧) ئیلا : ئیلاھ ، خودا .

(٤٨) جەلال : زاراوہیەکی ئەھلى تەصەووفە ، بریتىیە لەوہ کہ صوفى بییتە
 ٲوانگەى صیفاتى سەلبى کہ توورەبوون و دەست وەشاندى لى ٲەیدا ئەبى .

دهوای عیله‌ی کوفر موشریک و گومرا
 ته‌علیقهن به صدیق (۴۹) قهول ئەنیا
 ههم جه قهول و فیعل سه‌به‌ق بی نادیم
 هه‌رده‌م جه ته‌وبه‌ی ئیخلاص بۆ موقیم
 ئەمرش مه‌عرووف بۆ ، نه‌هیش جه مونکه‌ر
 ئەوسا شاد مه‌بۆ به لوظف ئەکبه‌ر
 ئی‌ده‌ن شایسته‌ی شه‌ئن به‌نده‌گی
 عیجز ئیعتیراض جه شه‌رمه‌نده‌گی
 ههم ئی‌ده‌ن قانون ئوموور دنیا
 ئەر موقه‌صصیری فیزار کۆ نه‌شا
 نادیم بی جه و ذنب ، ئەر بی خه‌جالت
 مه‌عفووه‌ن جه و شا ئەر که‌رد ده‌خالت
 خو‌صو‌وصه‌ن ده‌ر‌گای ذوالجه‌لالی ئەو
 رحه‌ت عامه‌ی لایه‌زالیی ئەو
 هه‌ر‌که‌سی جه ذنب ویش بی په‌شیمان
 که‌ردش ده‌خالت به‌قایی یه‌زدان
 به‌ته‌وبه‌ی ئیخلاص که‌ردش ئیستیغفار
 چۆن مه‌عفو و نی‌به‌ن جه په‌روه‌ردگار
 هه‌ر‌گا وه‌ی طه‌وره‌ن په‌ری عه‌بد‌زار
 لازمه‌ن نالش نه‌په‌روه‌ردگار (۵۰)

(۴۹) صدیق : ته‌صدیق ، باوه‌رپیی کردن .

(۵۰) له ده‌سنووسه‌که‌ی (م)دا له دوادیری لاپه‌ره‌که‌دا پاش ئەم به‌یته ئەوه‌نده‌ی شوینی عینوانیکی فهرعی بۆشایی به‌جی هیلراوه‌و ، له سووچی خواره‌وه‌ی لاپه‌ره‌که‌دا نووسراوه‌ : (های ده‌رویش) که ئەم جووره نووسینانه‌ی ئەوسا

♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦

شهوگار درهنگن نه مه ندهن ويسعت
 يه كسهر نه خوابه ن جومله جه ماعت
 شيخ فهرما ياران مه دهن ته شويشه
 جه نوموور حهق داروون نه نديشه
 چون نابهلهد بي نه را ي مه يخانه
 قبيله نوماي دل كهر د به نيشانه
 تا به يهك سوقاق كهر دشان عوبوور
 كهر دن ئيستيماع زايه له ي سه متوور
 عرض كهر دن به شيخ رامان كهر د غه له ت
 بين به هه دهف گاي غه يهت و توهمه ت

بهرده بازو رابهري لاپهري بهرامبهر بوون و جيگاي ژماره ي لاپهري كاني
 نهمرويان نه گرته وه ، كه چي لاپهري بهرامبهري كه دوا به دواي دي وشه ي
 (هاي دهرويش) ي تيدا ني بهو به شيكه له كتيبي «فه ضيله تي بهني ئادم» .
 بي گومان نه مه تيكره نه وه نه گه بهني كه لي ره دا لاي كه مي پهري بهك فه وتاوه ،
 بهيتي (شهوگار درهنگه) يش ، كه دوا به دواي نه م بهي ته نووسيو مانه ته وه ،
 سه ره تاي لاپهري بهكي تره و ، له جزو به نندا له م ناوه دوور كه وتوه ته وه ،
 بهلام ئيمه لي ره دا داماننا چونكه :

۱ - له لايه ن ناوه رو كه وه به شيكه له بابه تي (نه شعري و جه بري) و ،
 باسه كه ي شيخ جون هيد ته واو نه كات .

۲ - (ح) يش كه نوسخه كه ي خو ي له بهر نوسخه كه ي (م) نووسيو ته وه ،
 يه كسهر پاش نه م بهي ته (شهوگار درهنگه) ي نووسيو وه ، هيچ بو شايبي
 دانه ناوه ، بهلام له پاليا نووسيو يه : «در مسالهء كشف شيخ جنيد گويد»
 واته : با سي كه رامه ته كه ي شيخ جون هيد نه كا ، نه لبه ت له و كاته شدا كه
 نه و نوسخه كه ي خو ي نووسيو ته وه پهري كه هر فه وتاو بو وه ، بهلام
 لاپهري «شهوگار درهنگه» . . له جيتي خويدا بو وه نه پهري به ته لايه كي تر
 وه كو ئيسته ، بو يه (ح) يه كسهر نووسيو يه .

نهی جا گوشادهن قاپیی مه یخانه
 ئیستیعاذه کهر جه زهخم تانه
 جاگهی تو نی یهن مه یخانهی مه جاز
 ها بشنهو جه توّش مه یو صه دای ساز
 شیخ فهرما یاران چارم ناچاره ن
 نه مر نه کیدهی په روهرد گارهن
 په ری مه یخانه با زوو بیم راهی
 سهیر کهین جه روموز حوکم ئیلاهی
 تا به مه یخانه راهی بین نه را
 به صهوت جه هری بیشرش کهرد صه دا
 مه سمووع بی نه بیشر صهوت پر مه هیب
 (مجدوباً) دهر حال به ویش دا نه هیب
 جه ته ئسیر دهنگ نهو (ولی الله)
 به پای بوره هنه دهوان بی نه را
 چون یاوا به شیخ نه بیروون باب
 سه رانسهر خه جلهت نه عضاش کهرد به ئاب
 چارش ههر ئید بی به ئاهو فوغان
 کهفت نه قه ده مگای نهو قوطب زه مان
 شیخ فهرما ههی بیشر کو تا کهر زاری
 نی یهن وهقت عیجز نه شه رمه ساری
 هه نی نه مه ندهن قیسمه تت نهی جا
 هوریزه بشیم په ری خانه قا

دهردهم هۆرئزا بيشر دلّ حەزىن
 راهى بى چە نيش به صيدق و يەقن
 چون شىخ نىشت نه توى خەلۆدەت خانەى وئش
 ئەمرش كەرد به بيشر حاضر بى نه پيش
 جە كردهى سەبەق كەردش پەشيمان
 بكَردش تەلقين ئاداب ئيمان
 جەودما شاد بى به دەست بەيعەت
 مەشغوول بى به ئەمر تەقوا و رياضەت
 قەلبش نه ژەنگار ذونووب بى صافى
 مەشهور بى نه عام شىخ بيشرى حافى
 سەبەب كونيەش بكَروون بەيان
 پاش بورهەنه بى جە حىذا حەفيان
 تا نه حەيات بى ئەو (ولي الله)
 پاك بى نه ئەنجاس سوقاق و صەحرا
 ئەر پەى تەفەررۆج بيشر كەرد ئاغاز
 ريجلەينش هەرگيز نه بو بى نوماز
 پەرساشان جە بيشر هەى صاحب دەولەت
 جە پای بورهەنه مەر چيشەن حىكمەت
 فەرماش شىخ جونەيد منش كەرد نيدا
 به پای بورهەنه لوام به دەرگا
 ئەى فەيىض جە سايەى بورهەنه گىي پام
 جە پەروەردگار به من بى ئينعام

سا دەر ویش ! سهیر کهر نه ئوموور کار
 جه به حر ئیحسان (عزیز الغفّار)
 ئەر مه دده کار بو جه ویش یهک مه شیعت
 عالم مه گیران راگهی هیدایعت
 ئه ماما ئەر مه یلش راست بی به هر کهس
 ئه و کهس مه کو تهرک (افعال النجس)
 تا نه ئیطاعت نه نماؤ سه بهق
 نه بو ئه لیهق به ئه لطاف حق
 قایم کهن یه قین فیرقه ی جه بری یان !
 بی ئیطاعه ی ئه مر زه حمه تن جینان
 نهک وینه ی ئیوه بی ئه مر طاعت
 مه شغوول بو به ئه مر کرده ی مه عصیعت
 کرده ی به دیتان نیسبت دهن به حق
 عین توهمه تن ، هم کوفر موطلهق
 ئه ر عه قیده تان به یه قین ئید بو
 نه بو خطا جه عه مرو زه ید بو
 کهسی نه ئامیر ویش دل موقیم بو
 به نیک و به دش مه بو ته سلیم بو
 به عه رض ئیوه ئه ر بین ته عه رروض
 نه بو نه و کهس بکه ن کینه و بوغض (۵۱)
 نهک به حویبش شاد ، بوغضش باغیض بی
 به عه طاش خوشنوود ، جه ئه خذ عاجز بی

(۵۱) ئه مه پیچه وانه ی حه دیشی (لا طاعة لمخلوق فی معصیة الخالق) ه .

موطيع به ههواي نهفس بي ههر بار
 جه نوموور شهرع بگيري كه نار
 يهك لا مهشغوول بي به نهكلو به شورب
 نه يهك لا داري قهصد تهقهروپ
 كردهي ويت جه غهير ماچي تهقديرهن
 نه ر غهير كهرد جه تو ماچي تهديرهن
 نهفس حهيوانيت كهردهن مورمخهص
 نهشو نوماتهن جه ههواو ههوهس
 ويتان حه كه م بان فيرقهه ي جه بري يان
 غولامي وهه ي طهور نه قايبي ويتان
 غهير جه نهكلو شورب ، جه خواب غهفلت
 نه بو ئيطاعهش غهير ظولم و ذيللهت
 قه بوولتانهن نهو مهرد غولام
 ههردهم طهلهب كو جه ئيوه ئينعام
 به تهغزيهه ي نهفس ، وهسوهسهه ي شهيطان
 خانهه ي ئوخراتان وهه ي طهور بي ويوان
 موحه ممد سهرخيل جه مع روسول بي
 ههردهم به تهقواو طاعهت مهشغوول بي
 ههر شهو نه قيام سوجهو روكونوع بي
 ههر رو نه صيام تهوبهه ي روجووع بي
 ههر يهن طاعهت كهرد نهو شاي (خير الناس)
 پاي موبارهكش ههردوو كهرد تاماس

جه ئیید نزوول بی ئایهت (طاها)
نه کهردیم نازیل قورئان (لتشقی) (۵۲)

هەرچی ته کالیف ئه مر قورئانهن
جه صینف به شهر هدد ئیمکانهن

(دهرویش) نه مه قام ته سلیم و رهضا
شه مئی به یان کهر جه (خلیل الله)

**گفتار در صابری و تسلیم برضای باری شدن
حضرت ابراهیم خلیل الله علیه السلام (۵۳)**

چون خلیل جه نار نه مروود بی ذلیل
حاضر بی جه لاش (اخیرئیل)

عه رض کهرد نه حوزوور نه بی ئیبراهیم
ده عوهت کهر جه ههق جه نار بیت سه لیم

خلیل وات رهضای ویشهن ئهی حوججهت
جه نار پهضای ههق کهی رهوان ده عوهت

جه به لاو ئاسیب سه ده مهی ئه پیام
ههر ئان و زه مان ته سلیم به رهضام

ئیده ن قاعیدهی جومله عاشقان

به قه هرو لوطفش خور ره م و خندان

ئه ر به ئه مر دۆست بسۆزوون به نار

ئه وسای په ری من شه ئنه ن ، ئیف تیخار

(۵۲) ئیشاره ته بۆ ئایه تی (طه) ، ما انزلنا علیک القرآن لتشقی . طه ۲ - ۳ .

(۵۳) واته : باسی خۆراگری و مل که چ کردن و قایل بوونی هه زره تی ئیبراهیمی
خه لیل بۆ فه رمان و حوکمی یه زدان . ئه م عینوانه له ده سنوو سه که ی
(م) دا به ته واوی چوو بو هوه ، بۆیه له بهر ده سنوو سه که ی (ح) نوو سیمانه وه .

ئەوسا ئەمرش كەرد بىناى (لاىنام)
(يا نار كونى بردا و سلام) (۵۴)

قايىل شەخصەن تەسلىم و رەضا
نەك چۆ (۵۵) كەس ئىبلىس كەردەنش ئىغوا

چون ماددەى خەلىل كەردى ئىختىصار
باوەر بە ئەوصاف ئەولياى كىيار

(فى هذا القياس) ئەنياو رەسوول
جەبرى حوكم حەق كەردەبين قەبوول

قصه بر صيضا و امين نبودن از مكر حضرت بارى جل جلاله (۵۶)

ئىبلىس ئەمىن بى جە قەھرو قودرەت
شى نە كەردەنش تەوقى جە لەعنەت

بىمت جە غەضەب يەزدان دايم بۆ
ئومىدت بە لوظف ئىحسان قايم بۆ

---

(۵۴) ئىشارەتە بۆ ئايەتى (قلنا يا نار كونى بردا و سلاما على ابراهيم .
الانباء . ۷۰) .

(۵۵) كورت كراودى (چو ئەو) واتە : وەك ئەوكەسەى . . . تاد .

(۵۶) واتە : سەرگوزەشتەى بەرصىصا و ئەمىن نەبوون لە مەكرى خوداى
گەورە .

ئەم باسى بەرصىصايە لە دەسنووسەكەى (م) دا كە لە بەردەستى فەقى
قادر داو لە حەپسخانەى كەركووك نووسىويەتتەو ، لەپاش
بەسەرھاتەكەى ئىبراھىمەو دانراو ، ئەمەش ئەو ئەگەيەننى كە باسەكە
بەشىكە لە بابەتى (ئەشعەرى و جەبرى) ، بەلام لە دەسنووسەكەى (ح) دا
دىارنىيە ، لەوانەيە بەشىوئەكەى سەر بەخۆ نووسىيەتتەو لەپاشا
فەوتابى ، بەلگەشمان ئەوئەكە (ن) باسى بەرصىصاى لەبەر
دەسنووسەكەى (ح) نووسىوئەو ، ديارە پيش ئەوئەكە لەناوبچىت ،
ئەگەرچى ئەمىش زۆرى لەم باسە لەبەرچوو .

حەق کەردەن تەئکید بە ئایەى قورئان
 خەندەتان کەم بۆ ، گریه بى پايان (۵۷)
 وەقت ئەنیای بەنى ئیسرائیل
 بەرعیصای عاید خەیلی بى کامیل
 موددەى هەفتاد سال نە پای کۆساری
 مەعبەد گاهش بى بەطن یەك غاری
 هەم هەشتەد عاید جەو زیدو مەقام
 ئەکەر جە فەیضش یاواین بە کام
 دەبدەبەى تەقواش بەو طەور بى بولەند
 ئییلیس جە حەسەد مات بى موستەمەند
 تا یەك رۆ ئییلیس (علیه اللعنة)
 جە معش کەرد تەمام گروى شەیطەنە (۵۸)
 کیشا ئاھ سەرد ، خرۆشا بە زار
 نە چیهەى زوشتش ئەسرین کەردن کار
 پەرسان یا جەددا مۆ چیشەن حالت
 نە کام جیهەتەن زولم و ذەلالت (۵۹)
 واتش دریغا بەرعیصای عاید
 جەرگم بوریان کەرد کردەى ئەو زاهید
 چون خوون مەگیلوون ئەعضاو دەمارش
 نمەکو ئەتەر ئەفسوون نە کارش

(۵۷) ئیشارەتە بۆ ئایەتى (فلیضحکوا قليلا وليبکوا کثیرا جزاء بما کانوا یکسبون . التوبة ۸۳) .

(۵۸) لە دەسنوو سه کەى (م) دا نووسراوه (شطنه) ، بەلام ئاشکرایه هەتەیه .

(۵۹) ذەلالت : لە دەسنوو سه کەى (م) دا نووسراوه (ظلال) ، بەلام ئاشکرایه هەتەیه و مەبەست (ذەلالهت) ه .

زادهی ئییلیس بی یهك ئه بیهضه (٦٠) نام
 جه مه کرش ماتهن ئه نیای عیظام
 ئاما به جه واپ ئه بیهضه ی حه ریس
 وات په ی ئه و زاهید من بکه ر ته خصیص
 ئه ر کهرووم (٦١) سه لبش جه نوور ئیمان
 ئه وسا هونه رم باوهر به میزان
 ئییلیس جه قهولش خوړږهم بی خه ندان
 ئه بیهضه په ی غار عایید بی ره وان
 تا وهقت مه ولوود نه بی بی ئه برار
 شه یاطین جه ناس مه بین ئاشکار
 نوور موحه ممه د ئاما به دنیا
 حه ق شه یاطینش جه ئینس کهرد ئیخفا (٦٢)
 ئه بیهضه ویش بهرد به شکل زاهید
 سه لام دا نه رووی به رصیصای عایید
 به عد ته واضوع بو سا دهست و پاش
 گه رده نش که چ کهرد ، ئاما نیشته جه لاش

-
- (٦٠) له و سه رچاوانه دا که باسی ئه م ئه فسانه یان تیدایه ناوه که (ئه بیهضه) ه نهك
 (ئه بیهضه) .
- (٦١) له ده سنوو سه که ی (م) دا نوو سراوه (کروم = کهرووم) ، به لام ئیمه
 لامان وایه راسته که ی (کردم = کهردم) ه .
- (٦٢) تیکرای ئه م به یته و به یتی پیشوو واته : تا پیغه مبه ر (د.خ) له دایک نه بوو بوو
 جنۆ که ئه که وتنه بهرچاوی ئاده میزاد و ئاده میزاد ئه یان بینین ، به لام پاش
 له دایک بوونی پیغه مبه رو له بهر شان و شکوی هاتنه دنیا ی ئه و ، خوا له
 بهرچاوی ئاده میزادی شار دنه وه . ئه م قسه یه هیچ بناغه یه کی له ئاییندا
 نی یه و ئاده میزاد ، چ پیش له دایک بوونی پیغه مبه رو چ پاش له دایک بوونی
 جنۆ که یان نه بینیه .

به رصیصا نه حوسن خو لئش که رد عه جیب
په رسا مه کانت جه کون نهی غه ریب ؟

خه بیث دا جه و اب من نه فلان جا
نامام به ته بریک فه یض قه ده مگا

شنه فتم ته عریف عیادهت تو
موجاهه دهی نه فس ، ئیرادهت تو

ئیلهام غه ییی بهی طه ور دان ناگا
نامام نه رای دوور به صیدق و صه فا

مه بو بنیشم نهی جا یه ک زه مان
ئيجرا کهم ئوموور عه ظیم سوبجان

به رصیصا و اتش نهی مه رد خودا
هر تا مه یلتهن بنیشه نهی جا

موقیم بی نه و جا مه ردوود مردار
زوهدو طاعه تش هر یه ن که رد نه کار

هه میشه نه نه مر طاعهت نه قیام
بی خوردو خه و بی (دائم المدام)

هرچه ند جه طاعهت مه که ردش ته عجیل
ره ننگ و قوو ه تش نه که رد ته نزیل

چون نه سل شه یطان بی خوردو خوابه ن
نه ئيجرای ئوموور پر نه شیتابه ن

به رصیصا دایم جه کردهی غه ریب
پر شگفت مه بی حه یران و عه جیب

ته شویشهی قهلبش نیشته نه ستیزه
 طه لهب کهرد نه پیش یهک رۆ نه بیهضه
 واتش نهی سه نعت جه تو مه علو و مه ن
 یه کبار جه سه نعت به شهر مه عدو و مه ن
 کام نه سماو و یفقه ن بهی طهور به ته ئثیر (۶۳)
 نه تن کو ضعیف ، نه رهنگ کو ته غیر
 تو مه دهم سه و گه ند به ذات یه زدان
 چیشهن نه سرارش جه تن کهر عه یان
 جه واب دا جه و دهم نه بیهضه ی گومرا :
 چهند سالهن نهی سیر که رده نم ئیخفا
 خاص نه بی پهی شیخ جه بهین عه وام
 پهی که شف ههر سیر بهی طهور کهی قیام
 ههر چهند زه کاوت مه یۆ نه ته حریک
 به که شف ههر سیر تو مه کو ته بریک
 ئومیدم ئیدهن شیخ نه بو مه لال
 به تال کو نه دل سه دهمه ی سوئال
 ههر چهند شیخ به و فه یض مه بو شاد کام
 مه ته رسوون یه زدان من که رۆ به دنام
 به رصیصا واتش : نهی مه رد زوههاد
 پهی به خیل جه تنهت نه بو گوشاد

(۶۳) نه و شهیه له ده سنووسه کهی (م) دا به (ناثر = نه ئه ئهر) نووسراوه .
 ئیمه لامان و ابوو نه وه هه لیه ، جا یا (به ته ئثیر) ه وهک لیره دا نووسیومانه ،
 یا له ئه سلدا (بهی طهورو نه ظیر) بووه و نووسه ره وه به (ناثر) ی تی گه یشته وه .

ساتی ساکت بی ئەببەزەهێ ظهلووم
 عەرضش کەرد یا شیخ جە لات بۆ مەعلووم
 ناچارم چونکی بەردی نام حەق
 وە هەم لوظف تو نسانان سەبەق (٦٤)
 بەو شەرط پەهێ ئیخفاش سەوگەند کەری یاد
 خەرمەنەهێ ئیفشاش نە کەری بەرباد
 سەوگەندش کەرد یاد بەرصیصا نەو جا
 ئەببەزەهێ صەبرش بە شیخ کەرد عەطا
 بەرصیصا چەند رۆ صەبرش کەرد مەراق
 تا قەلبش (بالکل) نە غەم بی ئیحراق
 ئەببەزەهێ زانا قەلبش بە خو طوور
 نە مەند جە نوماز بە شاشەهێ حوضوور
 موههیا کەرد کذب تەزویران ویش
 شیخش نە خەلۆت طەلەب کەرد نە پیش
 واتش یەک زەمان تەقوام کەرد پیشە
 داایم نە کۆ بیم یا نە سای بیشە
 هەمراز جوغد بیم هەر شەو تا شەفەق
 میوهی جەنگەل بی رۆ سەددی رەمەق

(٦٤) ئەمە نووسینەو دی تیکستی دەسنووسە کە ی (م) ه بە رینووسی نوێ .
 له دەسنووسە کە دا بەم جۆرە نووسراوه :

و هەم لطف تو نمانان سبق

ئیمە بە تەواوی مەعناکە یمان بۆ ساغ نە بوە تەو ه .

غەير جە ضيغف حال پييم نه به خشا سوود
سه قيل (٦٥) بي قه لبم نه سو جده ي سو جوود

تا نه كه نارهي يهك شه هر عه ظيم
سازام يهك خه لو هت جە تو ش بي م موقيم
هه م نه كل و شور بيم زياد كه رد كه م كه م
تا راضي بي نه فس نه عضام موجه سسه م
مه شغوول بيم نه و جا به نه مر ته قوا
تا نه و مه رزو بووم ئيسم بي ئيفشا
جه مه ردو جه زه ن پهر ي زياره ت
مه نيشتن جه لام ، مه كه ردن ئول هت
يهك رو يهك حه سنا حه ره م جه ناكام
به صه د غه مزه ي ناز ئاما نيشت جه لام (٦٦)

---

(٦٥) ئەمە شپۆه نووسی ئەو هیە که له دەسنووسە کە ی (م) دا نووسراوه ،
جا ئاخۆ ئەسلە کە ی (ئە قیل) ه یا (صه قيل) ؟ هه ردو کيان ده ست ئە ده ن .

(٦٦) ئەم بهیته له دەسنووسە کە ی (م) دا دوا بهیته لاپه ریه و له داوینسی
لاپه ریه کە وه نووسراوه : (واتش هه ی عابید . .) واته لاپه رهی داهاتوو
ئە بوو به بهیته ی (واتش هه ی عابید . .) ده ست پێ بکا ، که چی یه که م بهیته
ئە و لاپه ریه یه (به رصیصا خه طه ر په یدا که رد . .) ه .

ئیمه دەسنووسە کە ی (م) مان هه موو په ره په ره کرد ، لاپه ریه یه کمان
نە دی سه ره تا کە ی (واتش هه ی عابید) بێ تا بلێین ئە و بهیته و بهیته کانی
پاشه وه ی که وتوو نه ته شوینیکێ که وه . نوسخه ی (ح) یشمان هه روا تاوتوو
کرد هیچمان ده سگیر نه بوو ، چونکه شوینه واری ئە م باسه له و نوسخه یه دا
نه ماوه و هه مووی فه وتاوه . که واته به پێی ژماره ی بهیته کانی لاپه رهی
دە سنووسە کە ی (م) که هه ر لاپه ریه یه کی ١٥ بهیته ، ئە بێ لای که می
په ریه یه ک که ئە کاته . ٣ بهیت له م پارچه شیعره فه وتا بێ ، ئە گه ر زیاتریش
نه فه وتا بێ . ئیمه وای بو ئه چین که فه وتا وه که یه ک په ره بێ ، چونکه ته نه یا
په ریه یه کیش له به رابه ری ئە و په ریه یه دا په رپووت بوه و قه راخه کانی دراوه ،

بهر صیصا خه طهر پهیدا کهرد نه دل
 نه بیهضه ی له عین موشکیلیش بی حال
 زانا وه عده شه ن ئاما به طهیران
 چه ند کهس مه جنوون کهرد جهو مولک و مه کان
 هم په ی واریشان مه بهردش نه حوال
 بهر صیصا جنوون ماوه رو به حال
 پهری بهر صیصا ماوه ردن جنوون (۶۷)
 جه قلب جنوون ویش مه کهرد بیروون
 دیوانه گان کول یاوان به شینفا
 فاش بی شائبعه ی صهوت بهر صیصا
 یهک دوخته رش بی سولطان زه مان
 مه جووب و مه رغووب ، نادیره ی دهوران
 نه بیهضه لوا به قلب دوخته ر
 به عیلله ی جنوون کهردش موسه خخهر
 جه حال دوخته ر سولطان بی دلگیر
 دوخته رش بهستن به حهلقه ی زنجیر
 کهردش ته جه سسوس په ی شینفای دوخته ر
 تا نه بهر صیصا ستانان خه بهر

هه رچه ند نه یشفه و تاوه . جا نه گهر و ابی نه بی نه و پهره یه باسی گفتوگوی
 نیوان ژنه که و نه بیهضه بی به شیوه یه کی وا که نه فسی بهر صیصای ئاماده
 کرد بو له خشته چوون .

ده سنووسه که ی (ن) یش هیچمان لی ده سگیر نه بوو ، چونکه سه ره رای
 پهره فه و تاوه که بابه تی دوو پهره ی تریشی په راندوه .

(۶۷) لهم نیوه به یته و له نیوه به یته ی پاشه وه شیدا نه بی (مه جنوون) بی .

په ری به رصیصا عه قش کو ته میز
 کیانا دوخته ر با دایه ی که نیز
 بی به مه ششاطه نه ییه ضه ی گو مپرا
 دوخته ر ته قدیم که رد جه لای به رصیصا
 ویش ئاما نه په س ، وات به خواجه گان
 به رصیصای عایید ئید که رده ن فه رمان
 ئیوه نه یه کجای هه نی که ن مه سکه ن
 تا دوخته ر جه حال ویش مه بو نه یمه ن
 چون دایه و (٦٨) که نیز غولام بین ره ها
 هه م دوخته ر به حال دیرینه (٦٩) ئاما
 ویش دی نه توی غار ، دوو عایید نه پیش
 وات من به ی نه حوال نه ی جا یه عنی چیش ؟
 نه ییه ضه ی له عین ئاما به گو فتار
 وات تو به عیلله ی جنوون بیت بیمار
 پادشا جه سه عی هه رچه ند که رد قیام
 نه که ردن عیلاج حو که مای نه ییام
 ئاخر هه ر طه ره ف کیانا ش خه به ر
 هه ر که س بکه رو عیلاج دوخته ر ،
 هه م دوخته ر به و که س مه که روون عه طا
 هه م که نجو مالم به و که سه ن فیدا

(٦٨) له ده سنووسه که ی (م) دا نووسراوه (دایه ی) ، به لام هه له یه .

(٦٩) له ده سنووسه که ی (م) دا نووسراوه (ویرینه) ، به لام ئاشکرایه راسته که ی
(دیرینه) یه .

بهو شهرط پهوان کهرد توّ پهی بهر صیصا
 (الحمد لله) یاوای به شینفا
 تا مه غریب دوختەر بهی طهور دا تهسکین
 ویش نه غار بهرشی نه بیهضه‌ی له‌عین
 دوختەر نه حوضوور بهر صیصای عاید
 حوسنش دره‌خشان چون شو‌عله‌ی خورشید
 ئاما نه جونبوش نه‌فس بهر صیصا
 کهردش فه‌راموش ئیخافه‌ی عوقبا
 نه‌فس له‌ووامه‌ش ئاما به ته‌حریک
 هیچ نه‌کهرد چه‌یا جه‌شای لاشه‌ریک
 ناوهردش (۷۰) به یاد نه‌و ته‌قواو طاعت
 تا نه‌فسش نه‌کار شه‌نیع کهرد راحت
 شهب ئاما نه‌پیش نه‌بیهضه‌ی ته‌زویر
 وات به بهر صیصا مه‌ر چیشهن ته‌دیر
 فه‌ردا غولامو که‌نیزان یه‌کسه‌ر
 مه‌که‌ن که‌شف حال ناصیه‌ی دوختەر
 نه‌کثر جه‌زه‌نان داران مه‌هاره‌ت
 ده‌رک مه‌که‌ن نه‌کار نوقطه‌ی بیکاره‌ت
 واقیعه‌ی نه‌سرار جه‌به‌ین نیسا
 مه‌شهوور عامه‌ن زوو مه‌بو ئیفشا
 (تحقیقا) سولطان مه‌گیرو ئه‌خبار
 توّ مه‌بی به‌قه‌هر سولطان سزاوار

(۷۰) له ده‌سنووسه‌که‌ی (م) دا نووسراوه (ناوروش) ، به‌لام دیاره‌هه‌له‌یه .

بهر صیصا و اتش ئەهی مەرد هوشیار
 رەئیی تۆ چیشەن ؟ باوەر بە ئەفکار
 ئەبیەضە و اتش : خەتم هەر تەدبیر
 ئێدەن تۆ دوختەر جە خاك كەى ئەسیر
 بهر صیصا و اتش قەتل بێ گونا
 جە ئەحکام عەدل كەى مەبۆ رەوا ؟!
 ئەبیەضە و اتش : چون دەفع صائیل (۷۱)
 لازمەى حیفظەن (۷۲) جە هەر مەسائیل
 ئەر تۆ جە قەتلش نە کەرى قیام
 فەردا جە عالەم تۆ مەبى بەدنام
 چون قەتل دوختەر پەى تو قیصاصەن
 نە (حق الله)ەن نە (حق الناس)ەن (۷۳)
 خۆلاصە بە مەکر ئەبیەضەى لەعین
 قەتلش کەرد دوختەر بیچارەى میسکین
 بهر صیصا دەرلاد بێ ئیستیخارە
 نەعشش مەدفوون کەرد نە تۆى مەغارە

(۷۱) لە دەسنووسە کەى (م) دا نووسراوە (سائل) ، بەلام (سائل) بۆ ئەم شوینە دەست نادا ، بۆیە لامان وابوو راستە کەى (صائیل) ه کە واتە هەلمەت بەرو خەتەر و مەترسی لى کراو .

(۷۲) ئەبى لەئەسلدا [لازم الحفظ)ەن] بووبى .

(۷۳) ئەلبەت مەبەستى شەیتان ئەوەیە بلى کوشتنى كچى پادشا گوناھى تیدا نابى بۆت چونکە شا بەخشیویە بە خۆت و مولكى خۆتە ! کەواتە وا مافى خەلکت لەسەر نەبوو . لەولایشەو تۆ بە مەبەستى لەکەدارنەبوون و ناو نەزیرانى پیاویكى خواپەرستى وەك خۆت ئەیکوژى و بۆ سوودى (ئابین) ئەیکوژى و بۆ سوودى ئابینیش هەموو شتى رەواىە ، کەواتە وا مافى خواىشت لەسەر نەبوو ؟ !

به تفره‌ی له‌عین‌ئەو عەبیاد حەق
به قەتڵ و زینای ناحەق بی مولحەق

وات به ئەبیه‌ضە هە‌ی یار عەزیز
مەر چیشەن جەواب غولام و کە‌نیز

ئەبیه‌ضە واتش جەواب دەر نە کار
دیوانە دوختەر ئیمشەو کە‌رد فیرار

من به صیدق تۆ داروون شە‌هادەت
حە تە‌بریە‌ی کار مە‌بی فە‌راغەت

ئەبیه‌ضە سە‌حەر خێزا به دە‌وان
خە‌بەر کە‌رد کە‌نیز ، (٧٤) دایە و غولامان

واتش ئە‌و غە‌ددار دوختەر کە‌رد مە‌غدوور
دما‌ی فی‌ع‌ل فە‌حش قە‌ت‌ل‌ش کە‌رد مە‌ج‌بوور

نە فلان جا نە‌عش ما‌ه تابانی

نە تۆ‌ی خا‌ک و خوون کە‌ردە‌ن پە‌ن‌هانی

یە‌ک‌سەرە یە‌خە و سینه کە‌ردن چا‌ک

بە‌رز بی زایە‌لە‌ی شیوە‌ن به ئە‌فلا‌ک

موقە‌ددیسە‌ی حا‌ل کیانان پە‌ی شا

(سریعاً) ویشان پە‌ی غار بین رە‌ها

غولامان جە‌ پیش تە‌ک‌دان تە‌ کاو‌ەر

یاوان به‌ عاید ، پە‌رسان جە‌ دوختەر

---

(٧٤) له دە‌سنووسە‌کە‌ی (م) دا نووسراو‌ه (کە‌نیزو) ، بە‌لام بوونی ئە‌و (و) نیو‌ه
بە‌یتە‌کە‌ له‌نگ ئە‌کا .

عایید وات دوخته ر دیوانه ی سادار
ئیمشه و فیرار که رد په ی قولله ی کوسار

غولامان بهستن دهست و پای عایید
که ردن نه توی غار جوست و جوی نه کید

هم به دهلاله ی نه بیهضه ی له عین
پهیدا که ردن نه عش نه و خورشید جهمین

هم نه عش دوخته ر هم عایید خام
که ردشان ئیحضار سولطان سه ر نه نجام

به نه مر سولطان صاحب فه راسه ت
عایید که ردن به ند دارو سیاسه ت

نه ودهمدا ئیبلیس جام پر نه ئاب
نمانا نه عین عایید نه شیتاب (۷۵)

عایید ته شنه له ب ، دیده گریان بی
سائیل شه ربه ی دهست شه یطان بی

ئیبلیس وات : منم خودای دوو جیهان
نه ر به صیدق دل جاری که ی ئیمان

عه قیده ی (۷۶) مه ذهب سه به ق که ی مه ردوود

نه وسا مه دهم ئاب (۷۷) هم شیفای وجود

-
- (۷۵) نه م وشه یه له دهسنووسه که ی (م) دا بهم جووره نووسراوه (نشتاب = نه شیتاب) به لام راسته که ی نه بی (به شیتاب) بی .
- (۷۶) راسته که ی نه بی (عه قیده و) بی .
- (۷۷) له دهسنووسه که ی (م) دا نووسراوه (ئاب و) ، به لام بوونی نه و (و) ه نیوه به یته که له نگ نه کا .

عابید دەرله حظه نه ته هلو که ی جان
به ری بی به صدق (۷۸) ئییلیس جه ئیمان

ئییلیس دەرله حظه جام ئاب ریژا
واتش خائیفم جه خهشم نه لالا

به رصیصا چون که رد ئیطاعه ی شه یطان
هم به دنامش که رد هم سلب ئیمان

هه ی ئیخوان دین ئاگا بان (۷۹) نه کار
مهرد به ئیطاعه ی عهدوو مه بو خوار

چون ئییلیس دوشمن نه بنای به شهره ن
ههردهم نه نه فکر قوبح و ضره رهن

(ظاهراً) طه ریق خهیر مه دو نشان
چاه دهر چاهه ن نه په رده ی په نهان

حه ریس و خه سیس زاده ی ئاته شه ن
(دائماً) جه نه سل ئادهم نه غه شه ن

ئه ی خه یال خام ته بنه ن نه جه بری

کول بین به ئیغوای ئییلیس موفته ری (۸۰)

---

(۷۸) صدق : ته صدیق .

(۷۹) له ده سنوو سه که ی (م) دا نووسراوه (با) ، به لام دیاره (ن) ه که ی به هوی
(ن) ی (نه کار) ه وه سه ری تیاچود .

(۸۰) ئهم به یته نیشانه ی ئه وه یه که ئهم سه رگوزه شته ی (به رصیصای عابید) ه
به شیکه له بابه تی جه بری و نه شعهری .

پوخته ی ئهم ئه فسانه ی (به رصیصا) یه ، که فه قی قادر تیکه ل و پیکه لی
کردوه ، وه که له کتیبی (نزهة الناظرین) دا هه یه ، ئه وه یه که ئهم ئه بیه ض
ناوه شه ی تانه هه ندی ناوی پیروز (اسم مقدس) ی زانیوه و ، له و زانسته ی

سهير كهن چ حالهت نمانان پيشان
(ظاهراً) ته سليم ، (باطناً) عيصيان

ته سليم به ره ضاى حهق جه ئيحسانه ن
بى طاعه تيشان عهين عيصيانه ن

دهرويش ههركهس كهرد قهصد كار بهد
به ته دريج نه ئه مر دين مه بو مورتهد

ههنى نه خاريج نه كهرى بهيان
بهيان كهر ماددهى جهبرى و باغه بان

خوى ههنديكى به بهر صيصاى خوداپه رست فير كردوه . له لايه كه وه
دهستى له خه لك وه شانده وه شيتى كردون و له لايه كى تریشه وه خوى
بردوه ته شيوه ي خوداپه رستىكى بى هاوتاي خو به هيچ نه زانيوو ، به
خه لكه خاوهن نه خو شه كاني وتوه فرياي نه خو شه كانتان بكه ون و
ببانگه يبننه بهر صيصاى خوداپه رست و ، ئه وانيش كه نه خو شه كانيان
بردوه ته لاي بهر صيصا يه كسه ر شه يطانه كه چوه ته دهروونى نه خو شه كه و
به ديمه ن بهر صيصاو به ناوه روك شه يطاني ناموباره ك نه خو شيان چاك
كردوه ته وه و ، بهم جو ره بهر صيصا ناوو شو ره تى په يدا كردوه و ، دوا شت
شه يطانه كه كچى پادشا شيت ئه كات و كچه ئه گه يبننه بهر صيصاو ، ئاخري
بهر صيصا تووشى ئه و سزايه بوو كه بوو .

له راستيدا ئه م ئه فسانه يه جيگاي باوه ر نى يه و ، ده ليليكى شه رعى
له سه ر نى يه و زانينى ئيسى موقه دده س بو شه يطان و فاسقى دوور له
دين شتيكه دوورو نزيك پيوه ندى به دينه وه نى يه . ئه مه زياتر له و
ئه فسانه پروپوچانه ئه چى كه تيكه لى ئاين كراون و ، هيچ به لگه يه كى
باوه ر پى كراو پشتگيرى ناكات .

ئه گه ر ئه م ئه فسانه يه بو ئه مرو مان ناوه ر و كيكى هه بى ئه وه يه كه نابى
بنياده م له خوى بايى بى و به قسه ي دوژمن هه لخه له تى و بكه ويته
داويه وه .

شروع بحکایت باغبان و جبری ۰۰۰ (۸۱)

(دهرویش) بهیان کهر پهی جومله ئیخوان
مهقالهی جهبری چهنی باغهبان

یهک مهرد فههیم جه توی باغ ویش
دی شهخصی نه شاخ درهخت بی نه ندیش

مهگیلۆ جه شاخ بی موزدو بهدهل
گا نه کل میوه ، گاهنی پهی بهغهل

حیرت بی جه کار مهرد صاحب باغ
قهلبش چون کوورهی ناهینگهر بی داغ

دیا به نهفکار نهو مهرد غاصیب
ئاما به سوئال نه رووی تهعهصوب

واتش مهر ههی مهرد به رههنموونی
کئی بهخشان به تو بهی طهور مهئذوونی

بی باکی جه بیم جهزای مهخشهری
تهصهرپروف نه موآک ناسان مهکهری

(فرضاً) بی باک بای جه ئومهرای وهقت
چۆن مه بی نهیسهن جه عیقاب سهخت

جه نیکو جه بهد یهک مسقاله زهر
مه یۆ به میزان جه (یوم المحشر)

---

(۸۱) واته : دهست کردن به سهرگوزهشتهی باخهوان و جهبری . نه م عینوانه مان
به تهواوی بۆ نه خوینرایهوه ، له دواکه یهوه وشه یهک مابوو ، نوخته مان
له جی دانا .

چون مهرد غاصیب ئاما به جه واپ
 وات هه‌ی برادر پر مه‌که‌ر شیتاب
 حه‌ره‌که‌ی ئه‌عضام به حه‌ق مولجه‌قه‌ن
 کون ئاله‌ت فیعل فاعیلش حه‌قه‌ن
 جه عومرو جه رزق هه‌ر ئه‌علاو ئه‌دنا
 حوججه‌ت عامه‌ن « نَحْنُ قَسَمْنَا... »
 تا ویش به نه‌فسم نه‌به‌خشو ته‌سکین
 ناچارم ، نه‌ئه‌کل ، مه‌به‌ر دل حه‌زین
 مه‌رد باغه‌بان زانا جه‌بری‌یه‌ن
 جه ئوصوول دین ته‌مام ده‌هری‌یه‌ن
 هه‌نی نه‌ئه‌فکار نه‌که‌رد دل‌گه‌رمی
 سوئال که‌رد جه‌و مه‌رد جه‌بری به‌نه‌رمی
 ئه‌ر یه‌قینت هه‌ن به‌قیسم ئه‌زه‌ل
 سا بی‌فائیده‌ن رزق تو‌ی به‌غه‌ل
 وات به‌غه‌لم رزق ئالو عه‌یاله‌ن
 ئه‌ر نه‌ده‌م پیشان په‌ی من وه‌باله‌ن
 باغه‌بان واتش هه‌ی مه‌رد دوو‌پروو
 ره‌زراق یه‌کی بی تو‌ که‌ردی به‌دوو
 « نَحْنُ قَسَمْنَا » یه‌ک لا مه‌وانی
 یه‌ک لا ویت ره‌زراق عه‌یال مه‌زانی
 جه‌بری وات پۆسه‌ن جه‌حه‌ضرت ره‌ب
 په‌ی ئیداره‌شان من که‌رده‌ن سه‌به‌ب

باغه بان و اتش : هه ی مهرد عه ییار
به ئیقرار ویت ها بیت گروفتار
هه رگا مه زانی سه به ب سه حیجه ن
سه به ب جه زات فیعل قه بیجه ن

هه رکه س که رد طاعت به جه زره ت ره ب
ئه و طاعت په ی لوظف حه ق مه بو سه به ب

نوزوول که ر نه شاخ درهخت به ته عجیل
ته حقیق که م جه تو کرده ی (۸۲) قال و قیل

چون مهرد جه بری ئاما به زه مین

باغه بان هه ردوو ده ستش به ست به قین

به ستش به درهخت که ردش چۆب کاری

تا مهرد جه بری نالا به زاری

واتش کافی به ن پیم مه دهر ئازار

عه قوم که ر به عیشق دارای جیهاندار

مهرد باغه بان و اتش هه ی ئه حمه ق

ئه عضام جه حه قهن ، ئیراده جه حه ق

فاعیل موطله ق ذات کبیریان

نیسه تش به من عه ین ئیفتیران

جه نه فع ویتان ماچان جه حه قهن

ئه ر زیانی بی به غه یر مولحه قهن

---

(۸۲) ئه م وشه یه له دده سنوو سه که ی (م) دا به م جۆره نووسراوه (کردی) که به
رینوو سی نوئ ئه بی به (کرده ی) ، به لام ئه گه ر له ئه سلدا (گرد ئه ی)
نه بووبی ، (واته : هه موو ئه م . .) ئه بی هه له بی و راسته که ی (کرده و) بی .

جه بری وات ئامان ئەهی مەرد مەتین

تۆبە صد تۆبە ، بە صیدق و یەقین

ئەلئان مەعلووم بی جومله جه بری یان

بە هەوای ئەفسی بین خانە و ئیران

مەرد باغەبان واتش هەهی مردار

تەحقیق بی جه لات جه برو ئیختیار

بە ئیغوای ئییلیس گشت بین موفتەری

و ئتان جه ئوصول دین کەردن بەری

چون مەرد جه بری زانا خەیاڵەن

ئەفکار بیجای جه بری بەتالەن

جه کردەهی سایق دەردەم بی نادیم

بە تەوبەهی روجووع ئیمان کەرد قایم

سەیر کەردی دەرویش ! مەرد باغەبان

جه بریش بە مەردی ئاوەرد بە ئیمان

مقالات حضرت علی (کرم الله وجهه)

با مرد فیلسوف (۸۳)

نە شەهر کۆفە حەزرت عەلی

هەم شیر خودا ، هەم شاھ وەلی

---

(۸۳) واتە : گفتوگۆی حەزرتی عەلی لەگەڵ کابرای فەیلەسووف . ئەم باسەشمان لە دەسنووسەکەیی (ح) دا بەرچاو نەکەوت . دوور نییە ، ئەمیشی وەك باسەکەیی بەرصیصا بە سەربەخۆ نووسیویتەووە و فەوتابیی ، چونکە لە دەسنووسەکەیی (ن) دا نووسراوە ئەو دوو باسەیی لە پرووی دەسنووسەکەیی (ح) نووسیویتەووە ، هەرچەند زۆریشی لە باسەکەیی بەرصیصا لەبەرچووە ، یا بە ساغی نووسیویتەووە و ئەویش فەوتاووە .

ٺه و دهرياي عولووم جه بهين ٺه صحاب
مه شغوول بي به ٺه مر مه وعيظه ي ٺه و اب

گاهي به ٺيٺبات ذات (ذو الجلال)
گا و وعدو و وعيد ما و مرد به مه قال

ناگا يه كه شه خصي ٺاما نه راي دوور
سه لام دا به رووي ٺه و لاميعه ي نوور

ته قبيل كه رد قه دهم ٺه و به حر عير فان
مدرا نه حوضوور ٺه مير زه مان

(حسب الاشارة) ي سولطان نه جهف
مه رد موسافير ٺاما نيشت نه صف

به مه حض جه ليس (٨٤) مه رد موسافير
قه لب جه يدري سه نگين بي مه گهر

په رسا جه ٺه و مه رد جه كو ٺاماني ؟
مه رد جه قه په رست يا جه عيصياني ؟

وات زاده م نه شه هر (بو ميا) عه يانه ن
خاليقم ٺه رض و هم ٺاسمانه ن

جه ضره ت عه لي حيلمش كه رد نه كار
به نه رمي چه نيش ٺاما به گو فتار

فه ماش ده ليلت چيشه ن ٺه ي ساليك
په ي په روه رد گار قه رار داي شهريك

---

(٨٤) ٺه مه روونووسي ده سنووسه كه ي (م) ه ، به لام راسته كه ي ٺه بي (جولووس)

مهرد موسافير ئاما به جهواب
عهرض كهرد نه حوضوور ئه و عالي جه ناب

واتش پهرى ئه رض ئيدم دهليله ن
ههرچى هه ن ئه شيا جه ئه رض ته كميله ن

جومله مه خلو ووقه ن ، زه مينه ن خاليق !
جومله مه رزو ووقه ن ، زه مينه ن رازيق !

خاليق دووهم هم ئاسمانه ن
خيلقته نوماي ئه بر ، بادو بارانه ن !

به شوعله ي ئه نجوم موثبه ته ن ذاتش
شه مس و قه مه رهن ديده ي صيفاتش

ههر وهقت به ديده ي غه ضه ب كو نيگا
شه راره ي ته مووز ، شيتا هوو ويدا

جه مه نشه ئى لوظف ئيده ن علامه ت
پايز يا به هار سازو به رحمه ت

نه ظهرف ههر سال دوو ده فعه رحمه ت
دوو ده فعه غه ضه ب مه ندو به عوسره ت

(دائماً) فه لك وئيش نه گه رده شه ن

ههرچى هه ن جه ظيل ئه و په روه رشه ن !

به بيان كه م صيفات سو لطان غه برا

مه حمه له ن ذاتش نه حمل ئه شيا

به قووه ي هه وا ئه بر پر مه طه ر

ئيجاد مه كو ريزق ذى حه يات به كسه ر

شاه ویلايهت فهرماش هه ی موزیل
 جه قههرو لوطفش مه ر چیشه ن دهلیل
 عهرض کهرد نه حوضوور ئههپرو سولطان
 جه قههرو لوطفش هه ر ئیده ن نشان
 ساکین و ساکیت ، بهسطو بیساطهن
 حیلمش بی حه دو عهطاش ته باتهن
 مهظه ر قههرون ، جه قه رنی یه ک بار
 تاعوون یا وه با مه نماتو ئاتار
 قهضای مه خصوصش ئه گه ر بی قهدهر
 ده رله حظه به و کهس مه به خشو ضه رهر
 حه ضرهت عه لی فهرماش به و کافر
 به یان که ر جه ئه مرو نه هیشان خه بهر
 عهرض کهرد نه حوضوور حه یدهر که رپار
 ئه مرو نه هیشان نامان به ئه خبار
 هه ر یه ک فیعل و عه قل سپه رده ن پیشان
 مه قبوولهن هه ر فیعل صادر بو لیشان
 هه ر ئه فکر مو وجیب زینده گیی ناسهن
 ئه ر ته کاهول (۸۵) که ی خه طا قیاسهن (۸۶)
 جه ئه طعیمه ی عه یش دنیا بیت غافل
 ئه ر صه د عاقل بای پیت ماچان جاهیل

(۸۵) له ده سنووسه که ی (م) دا به هه له نووسراوه (تکاهیل = ته کاهیل) .

(۸۶) ئه م رسته یه له ده سنووسه که ی (م) دا به م جووره نووسراوه (خطا قیاسن) ،
 به لام ئیمه وای بوئه چین راسته که ی (خطان قیاساً = خه طان قیاساً) بی .

پۆسه ن ته قاضای نه رض و ئاسمان
 مه نع نه فس ویت هم عهین خه طان
 هه ر نه فعال نه ظهرف مه ساو صه باحه ن
 ئیکراهش نی یه ن ، جومله موباحه ن
 حه ضره ت نه میر فه رما یا (رجال)
 جه ئیحیای نه موات به یان که ر نه حوال
 عه رض که رد یا نه میر یه چ خه یاله ن
 ئیحیای به عد مه وت خه یلی مه حاله ن
 ذات حه یدهری فه رماش دوو خه للاق
 غه یره مومکینه ن چی ش نه بو نیفاق
 نه ر دوو پادشا نه یه ک کیشوه ر بو
 مه بو نه و ئیقلم زیرو زه به ر بو

یه کئی په ی ته عمیر (۸۷) مولک که رو شورووع
 دیگه ر په ی ته خریب مولک مه کو روجووع
 یه کئی نه ر عومر یا رزق که رد وافیر
 دیگه ر به هه ردوو مه به خشو مه ضه ر
 یه کیشان یه کئی تا نه کو نه سیر
 مولک موشته ره ک نه بو پاگیر
 شه رته ن ذات حه ق مه بو ته نها بو
 مه یل به هه رچی که رد فه رمان ره وا بو

---

(۸۷) له ده سنوو سه که ی (م) دا نووسراوه (تعبیر = ته عبیر) ، به لام ئاشکرایه هه له یه .

جه وهه زاتش بئى چرا و چون (۸۸) بۆ
 قودرەتش غالب جه هه ر مادوون بۆ
 مه بۆ ئەو مه عبوود بئى خوردو خه و بۆ
 جومله مومكينات خه لقندهى ئەو بۆ
 ئەو كهس كه خه للاق ، ره ززاق عام بۆ
 مه بۆ وئيش مه ستوور ديدەى ئيفهام بۆ
 شه رتهن جه مه عبوود بيناو ئاگاهى
 جه زاو موكافات ئەمرو نه واهى
 شه ئن صانيعيش هه ردهم ظاهر بۆ
 ره نك ره نك و نه ووع نه ووع جئيش مه ظاهر بۆ
 چون ذاتش مه ستوور عه ين عوقوولهن
 په ي ته بليغ ئەم ر شه رتش ره سوولهن
 مه ستوورى ، وه حدهت شايستهى ذاتهن
 هه رچى مه بينيد جومله صيفاتهن
 مه ر جه عوقه لا يه چۆن قوبوول بۆ
 فاعيل بۆ عيباد ، مه عبوود مه فعوول بۆ !
 كه ي خالقهن ئەرض جه ته حت عيباد
 نه پر كۆبى ناس گه ردش شو وه باد
 گاهى سه ر سه بز ، گاه سه ر نه سه نك بۆ
 گاهى سفيد پۆش ، گا سياه نك بۆ

---

(۸۸) له ده سنووسه كه ي (م) دا نووسراوه (بئى چرا چون) . به لام ئاشكرايه هه له يه .

خالوق جه تهحتو مافهوق عياد بۆ
 سينهش سوختهى كوورهى هدداد بۆ
 دايم تن مهجرووح قولنگو يئل بۆ
 عيادش زالم ، خالوق (مضيل) (۸۹) بۆ
 ئەوكهس جه مهعبود مه بۆ موتهصيف
 ههر جوهدى (۹۰) جه عهبد وئش كو تهصهروپ
 چون ئەرضى (۹۱) نه فيعل بى ئيقتيدار بۆ
 رهوزنهى زهنبور عهقربو مار بۆ
 موحتاج به ههواى بادو باران بۆ
 به باد خهزان ههردهم عوريان بۆ
 ئاسمان موحتاج فهرش زه مينه
 ههم زه مين موحتاج چهرخ بهرينه
 زه مين موحتاجه ن به ئەبرو ههوا
 سه ما موحتاجه ن به رووى ميهر و ما
 تهحرىك فهلهك دايم نه كارهن
 به واسيطهى ئەرض ئەو پايه دارهن
 واسيطهى رهنگش ماهو خورشيدهن
 ئەر ههردوو نه بۆ ئەو ناپه ديدهن
 حهره كهى خورشيد جه سه ما په يدان
 چيهرهى فهلهكى جه ههردوو په يدان

(۸۹) ئەمه شيوه نووسى ده سنووسه كهى (م) ه . ئيمه بۆمان راست نه كرايه وه چى به .

(۹۰) له ده سنووسه كهى (م) دا نووسراوه (جهد) .
 (۹۱) له ده سنووسه كهى (م) دا نووسراوه (ارض) .

هەر گاه بهی طه وره ن موحتاجه ن هه ردوو
 شه رته ن جه مه عبوود غه نی بو هه ر سوو
 مه رد فه یله سووف جه واپ دا نه کار
 عه رض که رد نه حوضوور ئیمام نه برار
 واتش نه خاریج هه ر ئان و زه مان
 بی ئیحتیاجه ن نه رض و ئاسمان
 نه ر شه مس و قه مه ر ، نه ر نه برو باده ن
 جومله گی نه خه وف هه ردوو ئیجاده ن
 حه ضره ت عه لی جه و مه رد ظه لووم
 ده ریای نه فکارش نیشت نه ته لاطوم
 زانا بی سووده ن حاده ی نه قلی
 ئاوهرده ش نه پیش سووره ت عه قلی
 فه رماش چون بیساط زه مین مو فره شه ن
 نه وعش به هه فت ره نگ هه م مونه ققه شه ن
 نه ر جه خالیقی نه رض ئیده ن ده لیل
 جومله نه شیاهات خالیقه ن ته کمیل
 شه مس و که واکیب ، نه بات و نه شجار
 ئینس و جینن و طه یر ، وه حش و موورو مار
 هه یچ کام نین خالی جه و هه فت ره نگ مه دام
 لازم که رد جومله خالیق بان ته مام
 هه م ئیوه ماچان نی یه ن ئیطاعه ت
 نی یه ن باس و خواص (۹۲) فه ردای قیامه ت

(۹۲) له ده سنوو سه که ی (م) دا نوو سراوه (باست خواص) .

ئيمه مه و اچيم هه ن په روه ردگار
ئيجاي به عد مه وت مه بو ئاشكار

به ميثقاله زهر خه يرو شه ر ته مام
مه يو به حساب جه (يوم القيام)

طه ره فه ين هه ردوو نه خوردو خواييم
هه ردو نه عو شرت عه يش نه شيتاييم

هه ردوو موزه بيه ن هه ر ئه لبيساتيم
هه ردوو نه رو كووب به زم و بيساتيم

ئه ر نه ي مه سئه له ئيوه صادق بان
ني به ن په ي ئيمه ضه ره ر يا زيان

ئه ر ئيمه جه قه ول وي مان بين صادق
ئيوه به غه ضه ب حه ق مه بان لايق

هه رگا وه ي طه ور بو جه هه ردوو نه حوال
ني به ن په ي ئيمه عيجزي يا مه لال

مه رد فه لسه في په ي ره دد مه قال
ساتي ته واسا غائب بي جه حال

به قوه ي ئيدراك ئه و مه رد هوشيار
غوو طه به ست نه به حر ده ر يا چه ي ئه فكار

به هه ر طه ره فدا چون رانا مه ركه ب
ناوه ردش به ده ست سه ررشته ي مه طلب

به که یل عوقوول مهرد فهلسهفی
میزان کهرد نهفکار ههردوو طهرفهفی

قوودی دهپراکش قایم کهرد یهقین
تهصدیق کهردش قهول ئیمام موین

مهرد فهیلهسووف عهرض کهرد یا ئیمام :
ئیمه مهغرووریم بهی خهیاآ خام

تهحقیق بی جه لام جومله خهیاآهن
به حهققهت ئاین ئیمه بهتآهن

جه قاییی نهعلات ئیدمهن نیاز
به شهرهف دین من کهر سهر نهفراز

دهرلهظه ئیمام جه ئوموور دین
مهرد فهلسهفی تهمام کهرد تهلقین

(دهرویش) صانیعان جیهانی بان جهم
صهرف نهفکار کهن نه ههر بییش و کهم

نهو کهس تهلغراف سازوآ یا واپور
ههر نهوع صهنایع جیش مهکوآ ظوهوور

نییهن موقتهدیر جه ویش یهک نهعضا
تهکمیل کوآ نوقصان به قووهت نهجزا

پهی نهعما سازوآ یهک دیدهی بینا
یا گوش و زوبان ، یا جه دهست و پا

ته فرقه‌ی تفکار ویشان بکن کۆ
 نه داران تاقهت ئیجاد کن یه ک موو
 نه ماما جه جه دید ، نه بات و شه جه ر
 نهوع سه نائیع مه یۆ نه به شهر
 قیاس کهر جه صونع ذات یه زدانی
 جومله صیفه تهن که ونو مه کانی
 ذاتش ماوه رای هر مومکیناته ن
 هرچی مه بینید ^(۹۳) جومله صیفاته ن
 های (دهرویش) ته حقیق عه ظیم سوبجان
 ذاتش نهی هفت دانگ ^(۹۴) نه دارۆ نیشان
 نه ر ئیستیفسار که ن صاحب ته ئلیف
 (عبدالقادر) هن ذلیل و ضعیف
 نه دوود دهوران دل نه گزه ندم
 نه صلیم هه ماوه ند ، نه سیر به ندم
 نه سه نهی هزار هه م سییسه دو یه ک
 طبع نازماییم ناوهر د به مه جه ک
 (ناصرالدین) شاه صاحبقران بی
 حه مید خان سولطان ئال عو ثمان بی
 بهر نوور جه مال ذات مو صطه فا
 هه زاران دروود ، هه زاران سه فا

(۹۳) له ده سنوو سه که ی (م) دا نوو سراوه (مبیند) .

(۹۴) له ده سنوو سه که ی (م) دا نوو سراوه (دنگ) .

(هزاران دروود و هزاران سلام)
(ز ما بر محمد علیه السلام) (۹۵)

---

(۹۵) له ددسنووسه که ی (م) دا له داوینی ئەم بەشە ی ئەم دیوانه وه ئەم چەند دیرە بە کۆمه لێ هه له ی رینووسه وه نووسرا بوو : «تمت شد کتاب ، بعون الملك الوهاب و بتوفيقه . یا رب مبارک باد . مؤلف کتاب در توقیف خانه کرکوک در شهر جمادی الثانی یوم چهارشمه » . واته : به یارمه تیی بهزدانی به خشنده و به کارسازی ئەو ، ئەم کتیبه ته و او بوو ، خوا پیرۆزی کا . دانهری کتیب له چه پسخانه ی کهرکوک ، له مانگی جوماده ثانی پیرۆزی چوارشه ممه .

له وانه یه هه ندی کهس له مه وه وای بو بچن که ئەم کتیبه به خه تی فه قی قادر خۆی نووسرا وه ته وه ، به لام راسته که ی هه ر خه تی میرزا ره حیمی سماقلوویی یه که له گه ل فه قی قادردا به ند بوه ، چونکه شیوه ی خه ته که ی هه ر هه مان شیوه خه تی به شی پێشووه .

هذا كتاب (پند الحکما) است (۱)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

و به نستعین

در ثنای حضرت باری جل جلاله گوید (۲)

کیبیریای نه‌قدهس ! کیبیریای نه‌قدهس !
شه‌ه‌نشای که‌ونه‌ین ، کیبیریای نه‌قدهس !
خارج خیططه‌ی مولک موسه‌ددهس
داخل نه‌کوان هر ره‌طب و یابیس
مه‌وجووده‌ی نه‌کوان قه‌بضه‌ی قودره‌تته‌ن
ته‌حریش (بالکل) ته‌حت حیکمه‌تته‌ن
عرش موعه‌للا ، ویسعت کورسی
له‌وح جه‌تو مه‌خفوظ فریشته‌ی قودسی
ناراسته‌ی سه‌ما ، په‌رده‌ی حیجابات
مه‌فرمش نومای نه‌رض ، ته‌بت نه‌باتات
خاریج کوننده‌ی شه‌فه‌ق جه‌ظولمه‌ت
ظولمه‌ت کوننده‌ی شه‌فه‌ق جه‌قودره‌ت

-
- (۱) واته : نه‌مه‌کتیبی په‌ندی چه‌کیمانه . ده‌قی ده‌سنووسه‌که‌ی (م)
به‌مجوره‌یه : (هذا کتاب پند الحکما است) ، وشه‌ی (په‌ند) ی فارسی
نیضافه‌کردوه‌ته‌پال (الحکما) ی عه‌ره‌بی .
(۲) واته : له‌ستایشی خودای ئافه‌ریننده‌ی گه‌وره‌دا نه‌لین .

مهردده جه زينده ، زينده جه مهردده
 خهلقهن جه بهيضه قودرته پورهردده
 ئيجاد كوندهي نهبات و شهجهر
 جوملهي موختهليف جه بهرگه و نهمه
 نه نواع طويوور ، وهحش بهحرو بهر
 جينن و شهياطين ، فريشته و بهشه
 جه تو تهفريقهن صهوت نوطق عام
 به ههر نهوع لوغته نه مهدهن پهينغام
 سهرگهشته گيي چهرخ ، سورشك باران
 رهقص نهباتات ، رهد بههاران
 حهرهكه ي ههوا ، بيئارامي ئاب
 سهرسهختي نهحجار ، ههليمي توراب
 حيرقهت ناري ، سهردبي زهمههري
 نهشو نوماي جيسم ، نهفكار ضهههري
 دهوره ي ستاران چهرخ ميهرو ما
 مهعههكه ي گيتي ، ميزان عوقبا
 جومله مهئموورهن به فهزمان تو
 به قهضاو قهدهر ، به ئيحسان تو
 تو نهصلو ، عالم فهرعو سايه ي تون
 به كسهر موچهرريك قيسم مايه ي تون
 ههر زهمان صيفات مهربووط ذاتهن
 ههم ذات مهنشء ههر مهوجووداتهن

په‌ی په‌ی جه صیفات په‌یدان ظوهورات
په‌ی په‌ی قه‌ده‌ره‌ن قه‌ضاو واقیعات

وصف صیفات ضارو نافیعه‌ن
ئیراده‌ت بی‌باک جه هر مانیه‌ن

ئه‌خندو عه‌طای رۆح ، هم رزق عالم
هم دهر دو ده‌وا ، صیحه‌ت و سه‌قه‌م

یه‌ک یه‌ک جه قه‌بضه‌ی یه‌د به‌سیطه‌ن
ذات نه ئیحاطه‌ی صیفات موحیطه‌ن

(فه‌قی) دیده‌ی دهرک ئه‌عمای ذاتشه‌ن
زوبان به‌سته‌ی وه‌صف هر صیفاتشه‌ن

صفات ثبوتیه هشت‌است (۳)

ئیشبات وجود ذات یه‌گانه
به‌قای هشت صیفته‌ت ته‌بته‌ن نیشانه

حه‌یات و عیلم و سه‌مع و ئیراده‌ت
که‌لام و به‌صر ، ته‌کوین و قودره‌ت

بیلا واسیطه بی‌ره‌نگ و مه‌قام
بی سه‌به‌ب هر هشت ته‌کمیله‌ن ته‌مام

اصول دین (۴)

ده‌رویش به‌یان که‌ر تو ئوصول دین
په‌نجه‌ن به هر په‌نج قایم که‌ر یه‌قین

---

(۳) واته : صیفته‌ته ثبوتیه‌کانی خوا هه‌شتن .

(۴) واته : بناغه‌کانی ئایین .

ئەوودەن بە وەحدەت خودا ئىعتقاد
دوو دەم ئەنبيا ، سىيەم بە مەعاد

چارەم عەدالەت جە حەققەن مەدام
پىنجەم قورئانەن پەي ئىسلام ئىمام (۵)

تعداد فروع دين (۶)

هەم فرووع دين پەنجەن ئەي عەزىز
شرووط هەر پەنج ئەدا كەر تەمىز

ئەوودەش صەومو ، دوو دەم صەلاتەن
سىيەمش جىهاد ، چارەم زەكاتەن

پىنجەمىن حەججەن ئەر بىت موقتەدىر
نە ئەداي هەر پىنج نە كەرى تەقصىر (۷)

رەوان بۆ جە حەق پەرى موخەمسەد
دروودو سەلام بىي حەددو عەددەد

(۵) بناغەكانى ئايىن (ئايىنى ئىسلام) بەپىي پىرەوى ئەهلى سوننەت و جەماعەت
(كە فەقى قادرىش لە ئەهلى سوننەت و جەماعەتە) پىنج نىن ، شەشن و
شەشە كەش هەموويان ئەوانە نىن كە فەقى قادر ناوى هىناون . ئەو
شەش بناغەيە برىتىن لە باودر بە خوداو بە فرىشتەكانى خوداو بەو
كتىبانەي خوا ناردوونى بۆ پىغەمبەرانو بەو پىغەمبەرانەي ناردوونى بۆ
رى بەدىيى كردنى خەلكو ، بە قەزاو قەدەر . لەم شەشە فەقى قادر ناوى
دوانيانى نەهیناود كە فرىشتەو قەزاو قەدەرن . ناوى كتىبەكانى خوايشى
بەتەواوى نەهیناودو تەنها ئىشارەتى بۆ قورئان كردو . عەدالەتیشى زياد
كردو .

(۶) واتە : هەژماردنى لقهكانى ئايىن .

(۷) فەقى قادر لە هەژماردنى لقهكانى ئايىنى ئىسلاميشدا هەروا
بەهەلەچوود ، چونكە باسى شايبەتيمانى نەكردو ، غەزاي خستودتە
رىزى لقهكانەو كە وايش نىيە .

گفتار در قضا و قدر گوید (۸)

های دهر ویش سهیر کهر چه صونع نه کبهر
چه فهضل و ئیحسان ، چه قهضا و قهدهر
چه نه نواع خهلق ، رِشتهی موخته لیف
چه ددش نه حساب مه ندهن بی ته عریف

گرۆی ناده می فهوج فریشتان

جینن و شه یاطین ، طویوورو چه یوان

یه کسه ر خه لئقندهی خه للاق عامه ن

رؤزی ده هندهی ذی رؤح ته مامه ن

چه نه کل و چه شورب ، صهوت و چه ره کات

چه مهوت و چه رزق ، چه نوطق و چه یات

جومه نه ده فته ر عیلم قه دیمه ن

صیفه تی ره حمان ، جیلوهی ره حیمه ن

به عضی ره سوول و به عضی نه بی به ن

به عضی نه ئیخلاص ، به عضی وه لی به ن

به عضی صالح و به عضی مورشیده ن

به عضی طالیح و به عضی موریده ن

به عضی شه هید و به عضی موجته هید

به عضی موقیرره ن ، به عضی موغانید

به عضی عاشقه ن ، به عضی مه عشو و قه ن

به عضی چه نه گبهت کرده مه سبو و قه ن

---

(۸) واته : قسه له باره ی قه زاو قه ده ره وه .

به‌عضی تاج دارو ، به‌عضی بی‌کولا
 به‌عضی موعه‌مه‌ن ، به‌عضی بی‌نه‌وا
 به‌عضی نامیره‌ن ، به‌عضی مه‌ئمووره‌ن
 به‌عضی دل‌ه‌زین ، به‌عضی مه‌سرووره‌ن
 به‌عضی نه‌جه‌هل و ، به‌عضی عالیمه‌ن
 به‌عضی نه‌گه‌زه‌ند ، به‌عضی سالیمه‌ن
 به‌عضی حه‌لیمه‌ن ، به‌عضی توند‌خو
 به‌عضی پرو‌گوشاد ، به‌عضی زوشت‌پرو
 به‌عضی ته‌ندروست ، به‌عضی عه‌لیله‌ن
 به‌عضی نه‌شه‌باب ، به‌عضی ذه‌لیله‌ن
 به‌عضی نه‌رای‌حق ، به‌عضی موبطیله‌ن
 به‌عضی ساده‌له‌وح ، به‌عضی موحیله‌ن
 به‌عضی صادیقه‌ن ، به‌عضی کاذیبه‌ن
 به‌عضی مه‌جذوو‌به‌ن ، به‌عضی جاذیبه‌ن
 به‌عضی شه‌جیعه‌ن ، به‌عضی جه‌بانه‌ن
 به‌عضی مه‌حکوومه‌ن ، به‌عضی عیسیانه‌ن (۹)
 به‌عضی نه‌حقیق (۱۰) ، به‌عضی مه‌جازه‌ن
 به‌عضی نه‌عالم‌دل‌بی‌نیازه‌ن
 به‌عضی نه‌طیبا ، به‌عضی که‌حاله‌ن
 به‌عضی هر‌نه‌فیکر‌جه‌راری‌ماله‌ن

(۹) مه‌به‌ستی له‌یاخی و ده‌رده‌ست نه‌کراوه .

(۱۰) واته : حه‌قیقی و راسته‌قینه .

به‌عضی عه‌طزارو ، به‌عضی به‌ززارهن
 به‌عضی‌شان خه‌ییاط ، به‌عضی قه‌ززارهن
 به‌عضی نه‌ به‌یعهن ، به‌عضی نه‌ خرید
 به‌عضی مه‌ئووسهن ، به‌عضی به‌ ئومید
 به‌عضی نه‌طره‌شه‌ن ، به‌عضی نابینا
 به‌عضی ده‌ست و پاش نه‌قصه‌ن نه‌ نه‌عضا
 که‌سی تورمه‌پوش دارا نه‌ساسهن
 که‌سانی موح‌تاج پارچه‌ی په‌لاسه‌ن
 که‌سی نه‌ زهره‌ر ، که‌سی نه‌ سو‌وده‌ن
 که‌سانی قاصید ، که‌سی مه‌قصو‌وده‌ن
 که‌سی نه‌لیسه‌ش نه‌ کوجاره‌ته‌ن (۱۱)
 که‌سانی هر رِو نه‌ تیجاره‌ته‌ن
 که‌سانی ساقی ، که‌سی باده‌نوش
 که‌سانی ساکیت ، که‌سی نه‌ خرّوش
 که‌سی نه‌ دنیا دل بی‌ نازاره‌ن
 جه‌ یه‌م عوقبا مه‌سکه‌نش ناره‌ن
 که‌سانی به‌ فه‌قرو فاقه‌ مه‌ئلووفه‌ن
 که‌سانی واصیف ، که‌سی مه‌وصووفه‌ن
 که‌سی نیک و به‌د جه‌ لاش یه‌کسانه‌ن
 که‌سانی موح‌تاج یه‌ک پاره‌ نانه‌ن !
 به‌عضی جه‌ دنیاو عوقبا خاسیره‌ن
 به‌عضی نه‌ هه‌ردوو جاگه‌ش فاخیره‌ن

(۱۱) واته : قوماشی له شاری (کوجهرات)ی هینده‌وه هینراو له‌به‌رئه‌که‌ن .

به‌عضی نه (سنجاب) (۱۲) شاهی نه خوابه‌ن
 به‌عضی سهر نه سه‌نگ ، فهرشش تورابه‌ن
 یه‌کی جه مه‌ی مه‌ست ، یه‌کی جه ده‌وله‌ت
 یه‌کی جه عه‌یش مه‌ست ، یه‌کی جه نه‌گبه‌ت
 یه‌کی مه‌ست زوهد ، یه‌کی مه‌ست فیسق
 یه‌کی مه‌ست جووع ، یه‌کی مه‌ست رزق
 یه‌کی مه‌ست شه‌وق ، یه‌کی مه‌ست دهرد
 یه‌کی سورخ روو ، یه‌کی رووی زهرد
 یه‌کی مه‌ست دنیا ، یه‌کی مه‌ست دین
 یه‌کی مه‌ست فیتنه ، یه‌کی مه‌ست کین
 یه‌کی مه‌ست عقل ، یه‌کی نه‌بله‌هی
 یه‌کی مه‌ست ته‌قوا ، یه‌کی گومر‌ه‌هی
 یه‌کی نازاده‌ن ، یه‌کی نه‌سیره‌ن
 یه‌کی چون (فه‌قی) به‌سته‌ی ته‌زویره‌ن
 حادیشه‌ی نوموور جه هر شه‌ب و رووز
 جومله مه‌رقوومه‌ن جه (لوح المحفوظ)
 یه‌کسهر مه‌ظاهیر فه‌ضل و هونه‌ره‌ن
 مه‌نووظ به‌ نوموور قه‌ضاو قه‌ده‌ره‌ن
 ههرکه‌س موفته‌ریی نه‌فکار ویشه‌ن (۱۳)
 ههرکه‌س جه طالیع ویش نه‌ نه‌ندیشه‌ن

(۱۲) واته : له‌سهر رایه‌خی شاهانه‌ی له‌ پیستی (سنجاب) دروست‌کراو
 نه‌خه‌ون .

(۱۳) واته : بیروباوه‌ری ساخته‌ی خو‌ی دروست‌نه‌کاو گوئی بو‌ فهرمووده‌ی خوا
 شل‌ناکا .

(فہقی دَل) ، نہی جا کۆتا کەر کہلام
بەر موخہ ممہد بۆ صہلات و سہلام

* * * (۱۴)

شہہ نشای کہونہین ، خہ للاق عالم
پہنا دەھندی عالم و ئادہم

ئیدەن ئیلتیجای بەندی شہرمہ سار
من عہد عاصی ، تۆ ئامورزگار

تۆ سولطان کول ، من عہد ئەحقەر
تۆ غەنی جہ عام ، من موختاج دەر

ہەرچەند بی جہ دەن کردە ی مہ عاصی

غافل بیم جہ یہوم (یؤخذ نواصی) (۱۵)

خہرمہ نم کہردەن بەذر مہ عاصی بہت
بہ حوزوور دَل نہ داروون طاعت

نہ بیہن تہ قصیرم جہ ہەر گوناہی

ریشم سفید کہرد جہ رووسیاهی

فیکر بی مہ جاز ، تہ قوای بی ریا

نی یەن جہ ئەعمال ئەی عہد گو مہرا

کردەم نہ عیسیان پەر نہ تہ عجیل بی

نہ ئیطاعہی ئەمر سست و کاهیل بی

جہ فیراری ئەمر ، کردە ی عیسیانم

ئیسٹہ جہ خہ جلت ویم پە شیمانم

(۱۴) لہ دەسنووسہ کہی (م) دا ، لیرەدا عینوائیک بوہ کوژاوە تہوہ ، بہلام
بابہ تہ کہ دیارہ پارانہ و ہیہ .

(۱۵) ئیشارہ تہ بۆ ئایہ تی (فیؤخذون بالنواصی والاقدام . الرحمن ۴۲) .

چون به کردهی ویم مه که روون نه ظه
نی یهن نه جاتم جه نار سه قهر

نه نه ظه که ری به و به حری غوفران
به قه طری ره وان گونای به نده گان

چون (لا تقنطوا) (۱۶) جه فرماتتهن
مه وجودات قه طری جه ئی حساتتهن

جه ده ریای ره حنهت کی ریای نه قدس
که س نی یهن مه ئی ووس غه یر ئی بیس خه س

به عزیزه تی شه ئن ذات (ذی الجلال)
ره حمی که ر به حال به ندهی به د فیعال

عه فوم که ر به لوظف حه یی (لا ینام)
مه غفیرهت که ر ذنب گوزه شتهی نه پیام

به و به حر نه لطاف سه ریع عاجیل
عه طا که ر وه نه م ئیمان کامیل

ههم فهرقم به تاج ره ضات که ر ره فیع
ههم رزقم نه جه نب حه لال که ر وه سیع

زوبانم نه ذیکر نه نات ذاکیر که ر
قه لبم نه ته حمید حه مدت شا کیر که ر

ههم ره وحم به نوور ئیمان ره وشهن که ر
ههم جهی به ند سهخت عه بدت نه جات ده ر

---

(۱۶) ئی شاره ته بو ئایه تی (قل یا عبادی الذین اسرفوا علی انفسهم لاتقنطوا
من رحمة الله ، ان الله یغفر الذنوب جمیعا . الزمر ۵۴) .

بدەر ته و فېقم چه کیم دانا

به یان کهم ته فصیل (په ند حوکما) (۱۷)

همم فهقی ! خیال نه توی دل کهر چه م

ته نقیص میزان نه یو به ره قه م

چون فارسی بی په ند چه کیمان

به نه فظ کوردی که رد م ته رجومان (۱۸)

سا چون من نه صلّم صینف نه کرا دهن

هر کهس به نه مثال ویش خاطر شاده ن (۱۹)

کلمه چند در مقدمه پند حکماء (۲۰)

های دهر ویش نه به ند تورکان بیت نه سیر

یهک وه صیهت نامه باوهر به ته حریر

ته و فیق طه لب کهر جه ذات باری

ئینشا کهر نوسخه په ی یادگاری

توحفه ی نه صائیح خولاصه ی هر په ند

هه دیه کهر په ری یاران دل به ند

---

(۱۷) وا لیره دا ناوی کتیه که (په ند حوکما) بوو نهک (پند الحکماء) وهک له سهره تای ده سنوو سه که وه نووسراوه .

(۱۸) لهم به یته وه دیاری ئه دا کهوا (په ندی حوکما) له بنه هرتدا فارسی بوو و فهقی قادر کردوو یه به کوردی ، به لام باسی ناکا فارسی یه که ی هیی کئی یه و کئی دایناره .

(۱۹) لهم به یته شه وه ههستی نه ته وه په رستی و شانازی کردنی فهقی قادر به زمانی کوردی و نه ته وه ی کوردوره ددرئه که وی .

(۲۰) واته : چهند وشه یهک له سهره تای (په ندی چه کیمان) دا .

واریدن حدیث ئومسی بی موختار
(تهادوا تحابوا) (۲۱) جه ئه وەن ئه خبار
خصوص یهك هه دیه كه رده نم ئینشا
ئه نفع ناسه ن جه هه ر دوو سه را
هم ئه وان به ی په ند جه من مه بان شاد
هم من به ره حمت ئه وان مه بم یاد
جه ئه پیام پیش عومووم شاهان
عادهت بی جه به ین حیسهت په ناهان
بی دانش و رای حو که مای ئه پیام
شاهان نه ئوموور نمه که رد قیام
حه دیته ن جه له ب نبوهت په نا :
(جالسوا الکبرا ، خالطوا الحکما) (۲۲)

یه عنی با پیران بهر هم جه لیس
چه نی حه کیمان بگیران ئه نیس
قانون بی جه به ین شاهان جیهان
دهست به دهست ئاما تا به نه وشیروان
یهك رۆ نه وشیروان شای بلند ئه خته ر
حو که مای ئه پیام ئاوهر د به دهفته ر

---

(۲۱) فهرموودیه کی پیغه مبه ره ، واته : دیاره پیشکشی یه کتر بکه ن ،
تا یه کترتان خوش بوئی .

(۲۲) واته : له گه ل گه وره گه وران دانیشن و تیکه لئی خاوه ن بیرو رایان بکه ن .
ئهم فهرموودیه له هه دیشی پیغه مبه ردا نی یه ، هه رچه ند پیغه مبه ر
قسه ی وای هه یه مه عنای ئهم جو ره ئاموژگاری یانه بگه یه نی . ئهم
فهرموودیه له ده سنووسه که ی (م) دا به هه له نووسراوه ته وه .

کهردش ئینتیخاب ئەو شای هۆشمەند
 بیست و سێ حە کیم غورپراش کەرد پەسەند
 تەلەب کەرد نە پیش حە کیمان کار
 واتش کەردەنم تەجدید ئەفکار
 یەك وەصیەت نامە مە کەر وون تەلەب
 موفید بو پە ی حال هەر صاحب مە نصەب
 نافع بو پە ی دین ، پە ی ئەهل دنیا
 نافع بو پە ی غەم ، هەر دەردو بەلا
 یادگاری بو جە مە پە ی شاهان
 سەر مە شق بو نە کەف زەرپرین کولاهان
 جوملە حوکما چۆک دان بە زانوو
 هەر یەك غەریق بین جە ئەفکار نوو

حکیم اول

حوکما ی ئەووەل ئاما بە جەواب
 عەرض کەرد نە حوزوور شای ئەختەر جە ناب (۲۳)
 فەرضەن پە ی هەر کەس جە ئادەمی یان
 بئناسۆ ویش کین ، هەم نە چ پە ی دان ؟
 هەم عیلم و ئەدەب باوەرو بە کەف
 بە نادانی عومر ویش نە کو تەلەف

(۲۳) لە دەسنووسە کە ی (م) دا (اخطر جناب) ه ، بەلام هەلە یە و راستە کە ی بەم جۆرە یە کە ئیمە نووسیومانە تەو ه ، چونکە (ئەختەر) بە فارسی واتە ئەستیرە و (جناب) یش بە عەرەبی واتە بەردەرگا و کەسێ ئەوێندە پایە بەرز بێ بەردەرگای کە شوینیکی نزمە ئەوێندە ی ئەستیرە بەرز بێ ، دیارە پیاویکی زۆر گەورە یە .

هه م عيلمهن خاسته ر جه موك دنيا
نه جه هل طهريق حهق مه بو گومرا (۲۴)

عاقل نه و كه سه ن په ي جيفه ي دنيا
ويش نه كو ذليل زه لزه له ي عوقبا

عوقبا به دنيا هه ر گيز نه فر وشو
هه رده م په ي تو شه ي تو خرا بكو شو

جه نا گوفته ني هيچ نه كو گوفتار
جه نا كه رده ني (اصلاً) نه كو كار

حكيم ثاني (۲۵)

حوكه ماي دووهم عرض كه رد : پادشا

جه لات خوار نه بو صيف حوكه ما

نه ئيجراي نوموور هه م مه كه ر شيتاب

مه ددر به نه وقات نوموور نه واب (۲۶)

نه ر قه صد هه ر كار كه ردي ئيرتيكاب

مه كه ر تا تو خراش ناري به حساب

هه ر چيوئ مويجيب به لا بو نه رات

په ره يز كه ر ، نه و كار بكه ر ئيحتيات

---

(۲۴) نه گه ر فه قئ قادر نه م نيوه به يته ي به م جو ره دار شتايه :

جاهيل نه طهريق حهق مه بو گومرا

له وانه بوو جوانترو ره ساتر بي ، چونكه به م شيوه يه ي ئيستا فاعيلي

(مه بو) ديار ني يه و مه گه ر به قه رينه ي شوين دروست بكري .

(۲۵) نه م وشه ي (ثاني) يه له ده سنووسه كه ي (م) دا نه بوو ، ئيمه به نيشانه ي

(اول) و (ثالث) و . . . تاددا داماننا .

(۲۶) واته : كاري چا كه پاش مه خه .

بی مه شوهرت کار هر گیز نه کهری
سوخن پیران بزورگ بشمهری
(آزموده را میازمایی) (۲۷)
نوموور به نه رباب ویش بنهرمایی

حکیم ثالث

چه کیم (۲۸) سئیه م عرض کهرد : شه هریار
بکهر قه ناعت ، مه دهر دل نازار
نه مرت مه عرووف بو ، نه هیت جه مونفکهر
عومر ویت هه ردهم یه ک روزه شومهر
هم به ذر دنیا زهرع ناخر دان
به ره نج که سان مه بهر شادمان
جه هر ریخته مه کیشه نه لهم
جه شکسته گان دل مه دهر به غهم
سه عیت مه دام بو جه نیک نامی
قه در عافیه ت بشناس ته مامی

حکیم رابع

حوکه مای چاره م عرض کهرد : پادشا !
با عومووم ناس فهرضهن مودارا
هم نه صاحبان هر دهر دو به لا
عبیره ت گیر نه چیش مه بان موپته لا

---

(۲۷) پهندیکی فارسی به واته : شاره زا فیره کهی .

(۲۸) فه قی قادر به هه له له هه موو شوینه کانی ترا (حوکه ما) ی وتوه .

خه ره ره به مه وقیع مه قبوون بو جه لات
 نه و سوود بی جا نه ر ئاما نه رات
 با دوست و دوشه ن بکه ر ئاشتی
 نه کهری کاران به توندی و زشتی
 جه نه ندازه ی ویت پا مه کهر بیروون
 تا مووه فقه ق بای تو نه ده هر دوون

حکیم خامس

حوکه مای په نجهم عرض کهر د : شه هه نشا !
 ته نها ده (۲۹) چیزئی بهر مه دار نه جا
 جه نه ندازه ی ویت به کار کهر قیام
 هم مه دار دریغ ئی حسانت نه عام

حکیم سادس

حوکه مای شه شه م عرض کهر د : پادشام !
 جه هه مسایه ی به د دووری کهر مه دام
 چه نیی به دئه صاژن مه بهر به هه مرا
 به دوزدو ره هزه ن نه کهری عه طا
 بی ره فیه م مه کهر ئیراده ی سه فهر
 مه نشان جه زه مین مولک غه یر شه جه ر

---

(۲۹) لمان وایه ئه مه هه له یه و راسته که ی (ته نها دهس ... .) بوه ، واته : به ته نها
 خوت هیچ شتی له شوینی خوئی هه له مه گره . مه بهستی ئه وه یه ئیش
 به پرس و راویژرو له گه له هاو کارانت بکه . نه گهر (ده) بی مه عنای به یته که
 نایه ت و ده شته که ش دیار نابیی .

حکیم سابع

حوکه‌مای هه‌فته‌م وه‌ی‌طه‌ور که‌رد گو‌فتار
جه شو‌ره زه‌مین تو‌خم ویت مه‌کار

مه‌به‌ر هه‌منشین به مه‌رد عه‌وام
جه نه‌و‌کیسه‌گان هه‌ر‌گیز مه‌گیر وام
جه مه‌رد به‌ده‌ئه‌صل هه‌م جه نا‌که‌سان
مه‌گیره دو‌خته‌ر ، مه‌بیت په‌شیمان

مه‌به‌ر هه‌منشین مه‌رد بی‌قیمه‌ت
با غول‌ام غه‌یر مه‌به‌ر هام‌صو‌جه‌ت

ئه‌ر خواهی کاران بگیرو سامان
بتورس جه‌و‌که‌سان جه‌ حق نه‌تورسان

حکیم هشتم (۳۰)

حوکه‌مای هه‌شته‌م ئیدش که‌رد خیطاب
مال فیدای ویت که‌ر به‌ ته‌عجیل و تاب

جه ئه‌بله‌ه ، جه مه‌ست ، دیوانه‌ی سادار
دائیم جه‌ هه‌ر سی‌ په‌ندت نیگه‌ه دار

نه‌خوری طه‌عام هه‌ر‌گیز به‌ په‌نهان
به‌ زی‌رده‌ستانت ره‌حم ئاوهر هه‌ر ئان

هه‌رده‌م بی‌وشه‌ چه‌م جه‌ نان غه‌یر
تا هه‌ر ئومو‌ورت به‌ده‌ل بو‌ به‌ خه‌یر

---

(۳۰) لی‌روه‌ه فه‌قی‌ قادر ژماره‌کان راست‌ئه‌کاته‌وه‌و ئه‌یانکاته‌وه‌ به‌ فارسی .

حکیم نهم

حوکه مای تو ههم وهی طهور دا په یغام
 پیش گوریسنه خوردن کهر چه رام
 نان به گوریسنه عطا کهر ههردهم
 چه وهقت خوردن چه غهیر مهدهر دهم
 ههم مه کهر ته دیر با کو دله و زهن
 چه مه کر زه نان ههم مه بهر نه یسهن
 مه کهر ئیف تیخار به ده و لهت و جا
 مه کهر ته که بیور به مال دنیا

حکیم دهم

حوکه مای ده ههم چه و اب دا نه کار
 وات حرف پیران چه لات نه بو خوار
 هر گیز مهدهر را زهن بیگانه
 به وهقت و ناوهقت به یو به خانه
 هر چه ند تو صاحب مه سنده دو جایی
 مه کهر چه خانه ی غهیر که دخودایی
 قاپیی ویت ههردهم چه ناکهس بیهند
 مه کهر میانه ی بهین مهردو زهن

حکیم یازدهم

یازده ههم حکمتهت وهی طهور دا قه رار
 چه صاحب کبیر ته رسان بهر ههر بار

نه تاجداران تهرک کینه کهر
هم بهر زهن غهیر تو ئه فسووس مه خور (۳۱)

حکیم دوازدهم

دوازدهم حکمت وهی طهور دا په پیام
میهمان عهزیز بهر (دائم المدام)

هم دیدهی طهمه ع بیوشه ههردهم
حقوق والیدهین بداری به چه م

هم پهی صیلهی رحم با خویشاوهندان
نامه دو شود کهر هر ئانو زهمان

بهر عهده بهسته وهفا کهر مه دام

ناخوانده به خوان خهلقان مه نیهر گام

ههر کهس ههر حاجت طه لب کهرد جه تو

تا هدد ئیمکان دریغت نه بو

حکیم سیزدهم

سیزدهم حکمت وهی طهور دا ره قهم

بهر ناخوانده گان نه خوانی ئادهم

---

(۳۱) داوای کینه نه گرتنه دل له خاوهن تاجان ، ناموژگاری به که
خاوهن تاجان بو سوودی خوئیانیان داناوه . راسته کهی ئه بی ئاده می زاد
کینه له کهس نه گریته دل له و که سانه به ولاره که زیان به کومه ل ئه گه یه نن و
نازاری خه لک نه دهن ، ئیتر خوا تاجدار بن یا هه ژار .

تیکرای ئهم ناموژگاری یانه له سهر بنه مای بیروباوه ری کومه لگای
دهر به گی و چه وساندنه وه دامه زراون و ، ههر چه ند گه لیکشیان ئینسانی و
به رزن ، گه لیکشیان تیا به ته نیا بو سوودی کونه په رستی و
خوین مژینن .

هه ركهس عيلمش بيش ، قه درش پيشتهر بو
 هه رگيز نه هه رجا ناپه سه ند مه گو
 هه م سه لامه تبي ته ن جه زوبانه ن
 زوبانه ن مايه ي سوودو زيانه ن
 جه راستي مه بو هه ر پرستگاري
 خاصه (مخصوصاً) جه شه هرياري

حكيم چاردهم

چاردهم هه م حيكهت وه ي طهور دا ته قرير
 هه رگيز گوش به حه رف نالايق مه گير
 به به دي گوشاد نه كه ري زوبان
 بي مه يمه نه ته ن غه يبهت شاهان (۳۲)
 مه زه ن حه رف چه ني مه رد نه شنه وا
 گفته ي وي ت به فيعل هه ردهم كه ر نه دا

حكيم پازدهم

ئيدش قه رار دا ره ئي پازدهم هه م
 با نه هل سه لاح صوجهت كه ر هه ردهم
 هه ر زه مان تيكان بكه ر زيارهت
 هه م دو ستو دوشمه ن وي ت كه ر نه صيحهت
 هه م به جا ئاوهر وه صاياي پدهر
 هه م مورده گانرا به نيكي ياد كه ر

(۳۲) نه مه ش له چه شني نه و ناموژگاري به ي تره كه له په راويزي پيشوودا
 لي دواينو ، راسته كه ي هيچ پيوه نديك له نيوان نه گبه تي و غه يبهت
 كردني پادشايان و گه وره گه و رانا ني به ، مه گه ر نه وه كه بليين
 نه بيسته نه وه و تو له له غه يبهت كه ره كه نه ستينه وه .

بئى عىلىم (أصلاً) سوخەن نە گوڭىيى
بئى عىلىم نە پەي كاران نە پۆيىيى
نە تەحصىل عىلىم ھەردەم ھەرىص بەر
عىلمەن رەھنوما جە ھەر خەيرو شەر

حكيم سازدەھەم

ئاما بە گوڭتار مەرد سازدەھەم
عەرض كەرد نە حوضوور شەھەنشای عەجەم
سوخەن جە ھەر كەس نە بايەد شنوود
نە ھەر كەس گوڭتەي خەير نى بەن مەوجود
مولك ئاخىرەت جە مولك دنيا
عەزىزتەر بدار بە گاهو بئى گا
بە راستو دروڭ ياد مە كەر سەو گەند
بە مال يە تيم مە نمانە گەزەند
تەرك كەر ئارەزووى ھەواي نەفسانى
پىرى كەرى ياد جە نەوجەوانى

حكيم ھفدەھەم

ھەفدەھەم ۋەي طەور حىكمەت كەرد ئىنشا
كار ئىمپروۆزە مەدەر بە فەردا
داروو نۆش مە كەر جە چىن صىججەت
بئى گڭتەي ھە كىم مە گىر ھە جامەت
بئى تەئەممول كار نە كەي خودسەرى
تا نە كەي تەدبىر بە دانشوهرى

حکیم ثامن عشر

هه جده ههم عه رض که رد نه رووی شاهه نشه
نه جه وانمه ردی مه کهر نه ندیشه

ته رک صو جهت کهر تو جه نائه هلان
حاجت طه لب کهر نه جه وانمه ردان

با نیکان نیکیی ویت دریغ مه دار
وام داران سهخت گیر ، سست کهر پرستگار

دوستانت جه عهیب ویشان کهر ناگا
رهئی من ئیده ن باقی (الدعاء) (۳۳)

حکیم نوزدهم

توزده ههم عه رض که رد به و شاهه فه پروژ
به فرزه ند ویت سه نعت پیامۆز

ئه سرارت جه دوست ، جه دوشمه نان پۆش
په نهانی به حهرف ناسان مه ده ر گۆش

حکیم بیستم

حه کیم بیستم وهی طه ور که رد به بیان
نیگه هدار دیده نه رووی ئه میران

ئه دا کهر سو خه ن به ئه ندازه ی ویش
یه عنی جه کردار سو خه ن نه بو بیش

---

(۳۳) له ده سنووسه که ی (م) دا نووسراوه (ادعا) . دیاره مه به سست (الدعاء) یه
واته (والسلام) .

حکیم (احد عشرین) (۳۴)

جه بیست و یه کهم به یان کهیم حکمهت
عهرض کهرد نه حوضوور شای صاحب شهوکهت
دۆستان جه نیعمهت دهوآهت به یاد کهر
به سه هلی نه دۆست وهفادار مه گوزهر
چون یاوای به وهقت به لاو مه شه ققهت
تا یادت کهران دۆستان به خدمهت
ههروهقت بزورگ بۆ جه لای تو دوشمهن
به دۆستی دوشمهن دل مه کهر نه یمن

حکیم بیست و دوم

وهی طهور تهقریر بی جه بیست و دووهم
خائف بهر جه وهقت نه یمنی ههردهم
ههنگام به لا صایر به ههر بار
جه وهقت تهنگی فهاغی پیش ئار
وهقت فهاغی تهنگی بیه ندیش
ههر وهعهده کهردی وهفا بکهر پیش
ئومیده واران نائومید مه کهر
به یهك دیدهنی فریفته مه بهر

حکیم بیست و سیم

جه بیست و سی یهم حکمهت بکهر یاد
عهرض کهرد نه حوضوور کیسهوی نه ژاد

---

(۳۴) فهقی قادر لیره دا نه گهر یته وه سه ر ژماره ی عه ره بی و به مه له زه قه یش !

چه عیب که سان مه کهر جوست و جوو
 نه گیری دۆستی با مهرد به دخوو
 چه دۆست بی نه فاع بگیریه که نار
 بار ویت به دۆش خه لقان مه کهر بار
 خاصصه ی عه مه لهن باز گشت په ی خودا
 بزور گتهر دان یاد خودا چه سه ما
 رهئی حو که ما یاوا به خیتام
 نه مرش کهرد نه و جا سولطان جه م جام
 هه ریه که رهئی ویش ئاوهرد به ته حریر
 ته قدیم بی چه پیش شای والاسه ریر
 چون وه صیهت نامه ی چه کیمان یه کسه ر
 سپهرد به وه زیر نه بوو زه رجه مههر (۳۵)
 دهر له حظه وه زیر بفرمان به شا
 وه صیهت نامه ش به زه ر کهرد ئینشا
 مه ستوور کهرد چه تو ی یه که صد و و قچه ی زه ر
 سپهرد به خه زنه ی شای هوما یوون فه ر
 چه واقعیه ی کار چه هر هه نگامه
 مه کهردش نه ظه ر به و وه صیهت نامه
 نه فکرش به و رهئی مه کهرد ئیتتینفاق
 شه عشه عه ی عه دلش پر بی چه ئافاق

(۳۵) فه قی ناوی وه زیره که ی نه وه وشیره وانی به هه له نووسیوه . ناوده که له فارسیدا (بزرگمههر) هه که کراوه به عه ره بی بوه به (بزرجمهر) ، که چی ئه م وای زانیوه (ابوذرجمهر - نه بوو زه رجه مههر) ه .

دهنگ ٲٲکنامیش بهرز کهرد نه جیهان
تا ههزارو ههند باقین داستان

په ی ٲئید دهریای عهدل ٲه و شا بی جه سیم
مه وجود بو جه حق ٲه و دورر ٲه تیم (٣٦)

تا به ٲو به نوطق نه بی بی موقبیل
(ولد فی عهد ملک عادل) (٣٧)

(فهقی) لازمهن په ی ٲه هل دنیا
بگیرو نه گوش په ند حوکه ما

نصیحت نامهء دیگر که از سالکان طریق حقایق روایت است (٣٨)

حه کیم نه صایح هه نی کهر به یان
تو حفه ی مه قبوولهن په ی صینف ئینسان

موصاحه بهت کهر هه ردهم با ٲٲکان
مه رانه هه رگیز که لام با به دان

دوستان جه وهقت غه م و شه دائید
ئیمتیحانشان باوهر به ٲه کید

جه سه د جای حه ربه ی تیرو سینانه ن
حرف ناسزا زه خمش نه جانهن !

---

(٣٦) مه به ست له دورری ٲه تیم ٲه و قسه یه که له باره ی ٲه نه و شیره وانه وه

دراوده ته پال ٲٲغه مبهرو له به ٲتی ٲاشه وه دا ئیشاره تی بو ٲه کا .

(٣٧) مه به ستی له و قسه یه که گوایه ٲٲغه مبهر فهرموویه تی (ولدت فی زمن

الملك العادل انوشیروان) ، به لام قسه که راست نی وه ٲٲغه مبهر شتی وای

نه فهرموه . ٲه م نیوه به ٲته عه ره بی یه کو مه ٲی هه له ی رٲزمانی تیایه .

(٣٨) واته : ٲاموژگاری یه کی تر که له رٲبوارانی رٲیگای راستی یه وه گیراوده ته وه .

کيبرو غه ضه بهن ئاتەش سۆزان
 به حەرف دوشمەن دۆستان مەرەنجان
 بکەر ئیختیراز هەردەم جە سەوگەند
 تا جە بەین ناس قەولت بۆ پەسەند
 هەر تا جوانی بکێشە زەحمەت
 شایەد جە پیری بنیشی راحت
 چوار صیفەت جەم بی جە ظەرف هەر مەرد
 ئەو کەس جە دارەین نەبۆ پرووزەرد
 مرووەت با دۆست ، مودارای دوشمەن
 دووری جە هەوا ، حەرف تەلخ خور دەن
 دوو چیزەن دوو چیز جیش مەبۆ مەوجوود
 قەناعەت غینا ، جە صەبر مەقصوود
 نە چوار چیز چوار چیز جیش مەبۆ پەیدا
 بزورگی پەیدان نە جوودو سەخا
 مەرد جە خامۆشی مەبۆ سەلامەت
 جە شوکر پەیدان ئەفزوونی نیعمەت
 تیکی پیشە کەر جە ی دنیا ی دەنی
 دايم جە تیکی خێزەد ئەیمەنی
 نەتوانی چوار چیز ئاری بە جای ویش
 نە هەر چوار هەر ئان و زەمان بیه ندیش
 ئەووەل واقیعی هەر قەضای رەفتە
 دووهم ئەو سوخەن ئایەد بە گوڤتە

سئ یه م سینن عومر هه رچی باختی
چه هارهم ئه و تیر ئه ر ئه نداختی

نه وانگه ر هه ر که س وه نه ش مه جبوورهن
ده ست بی نه وا بگیر ، ضه روورهن

صیححه ت دارهین په یدان نه سئ چیز
ئه وو هل شه رائیط دین که ری ته میز

هه م ئه دای ئوموور په روهر دگاری
هه م ئیجتیناب که ر نه دل ئازاری

(فه قئ) نه صیححه ت دووهم بی ته مام
په ری په ندو نوصح سئ یه م که ر قیام

گفتار در نصیحت نامهء سیم که زبان گهربار حضرت لقمان گفته است (۳۹)

ئه شره فول چه کیم حو که مای ئه بیام
لوقمانه ن چه عیلم ، به ده رک و ئیفهام

نیشته بی نه ته خت چه ذاقه ت په نا
حاضر بین نه پای ته ختش خوله فا

یه ک چه خوله فای فه هیم کاردان
چه ند په ندو حیکمه ت په رسا چه لوقمان

په رسا داناته ر کئ بو چه ئاده م ؟

وات چه هه ر ئاسیب هه ر که س بی بی غه م (۴۰)

---

(۳۹) واته : قسه له باره ی ئاموژگاری سیئه مه وه که به زمانی گه وه ر ریژی
حه زره تی لوقماندا هاتوه .

(۴۰) واته : ئه و که سه یه که خه فه ت ناخوا بو زیانی تووشی بی .

وات بولند هيممهت كى بهن جه دنيا ؟
 وات نهو كهس كهرد تهرك دنيا پهي عوقبا
 په رسا جه دنيا كى ته وانگهره ن ؟
 وات نهو كهس عه قلش دايم نه سهره ن
 په رسا كام ته لخنه ن ئوخراش شيرينه ن ؟
 كام شيرينه ن نه صل ئوخراش ته لخينه ن ؟
 وات نهو وه لئش صبر ، دووهم شيتابه ن
 جه شيتاب خانه ي عالم خه رابه ن
 په رسا هه ن عيلله ت جئش نه بو شيفا
 وات نه حمه قى به ن عيلله ي بئ ده وا
 په رسا كام شه ربه ت كوشو چه شنده ؟
 كام ئاته ش سوزو هه ر نه فرؤزنده ؟
 وات چه سه د نارو ، شه هوه ت شه ربه ته ن
 هه ردوو پهي به شه ر زه هر حيرقه ته ن
 په رسا كام بنيا (٤١) نه بو خه راب ؟
 وات عه دلنه مانو تا (يوم الحساب)
 په رسا جه لوقمان نه ي صاحيب ريفعه ت
 جه كى كه ردى نه خذ تو عيلم و حيكمه ت ؟
 وات كه ردم ديققه ت صيف جه هه له
 به نه خذ عه كشش كه ردم عه جه له

---

(٤١) نه مه شيو دنووسى ده سنووسه كه ي (م) ه . له وانه يه (بنيا د) بئ و (د) ه كه ي
 خورابئ ، يا (بيننا) بئ ، هه رچه ند به رينووسى كورديى كو ن وشه ي
 (بيننا) يه (بناء) نووسراوه .

هه م په رسا ئه دهب جه كيت كه رد ته كميل ؟
وات جه بي ئه دهب كه رده نم ته حصيل
دهرويش ته مام بي وه صيهت سي به م
په ي په ند چاره م زوود بنهر قه دهم

گفتار در نبوت در اختلافش و اصل و صنعتش گوید (۴۲)

چون ئاما جه به ين حيكايه ي لوقمان
لازم كه رد شه ممى جيش كه روون به يان
چونكه لوقمانه ن (حكيم الاشراف)
هه م جه نوبووه ت دارؤ ئيختيلاف
جه به عضى لوقمان دارؤ نوبووه ت
جه ئه كثر ني به ن غير عيلم و حيكمه ت
من جه راويان ئيدمه ن ده ستگير
وه ي طهور دان خه به ر ئه كثر موفه سسير
يه ك رؤ قه بل ظوهر لوقمان شى نه خواب
نيدا كه رد مه له ك به و عالي جه ناب
چيشه ن جه وابت جه باب قودره ت
ئيجسان بؤ خه لعته روتبه ي نبووه ت
لوقمان وات جه حه ق ئه ر موخه ييه ر بام
به عافيه ت بؤ مه كه م ئيلتيزام
ئه گه ر جه برى بؤ ئه و روتبه ي عوظما
ئه لبه ت ئيعانه ت مه بؤ جه ئه للاً

---

(۴۲) واته : قسه له باره ي پيغه مبه رايه تبي لوقمانه وه ئاخؤ پيغه مبه ر بوه يا نه و باسى بنه چه و كارو پيشه ي ، به لام دارشتمنى رسته كه پره له هه له .

ٺهوسا نه عيوهز ږوتبهی نبووهت
مه سروور بی به عیلم له دوننی و حیکست
قصهء اختلاف نسب و صنعت لقمان (٤٣)

جه بهعضی ږاوی نهقله ن ږیوایهت
لوقمان به ٺهییووب دارو قه رابهت
نهقل خویشیشان هم وهی طهور فاشه ن
یا خواهه زادهی یا خالوزاشه ن
جه ٺه کټر دارو جه چه بهش نه سب
بهعضی (نبوی) (٤٤) که رده نش چه سب
که سبش جه ږاوی ٺیدم ٺیخبار بی
چوپان ، یا خه بیاط ، یاخو نه ججار بی
ٺه کټر ږاوی یان به ٺید دان ږه غبهت
ٺه صلش چه بهش بو ، نه ججاریش سه نعت
قصهء مناقبهء نقطهء لقمان (٤٥)

یهك ږو جه توی باغ سه یید لوقمان
خرید که رد میوه داش به غولامان
ٺه مرش که رد به ران میوه پهی خانه
لوقمان چه نیشان هم بی ږه وانه

-
- (٤٣) واته : باسی جیاوازیی قسه له باره ی بنه چه و پیشه ی لوقمانه وه .
(٤٤) له ده سنووسه که ی (م) دا ٺم وشه یه بو (نبوی = به نه وبی) یش و (نبوی =
نه بووبی) ش ده سن ٺه دا . ٺیمه ږی تی چوونی یه که ممان هه ٺبژارد چونکه
مه عنا ٺه دا به ده سته وه که ٺه وه ته خه لکی (نه و به) ی سوودان بی و ٺمه
له وه شه وه نزیکه که چه به شه یی بی وهك هه ندیک و توویانه .
(٤٥) هیچ مه عنایه کمان بو ٺم ږسته یه پی راست نه کرایه وه . به لام دوور نی یه
مه به سته ٺه وه بی بلی : باسی چه رده یهك له که رامهت و خوو ږه وشتی
لوقمان .

فاکیهه بی ئە کل جه حین عوبوور
 (اصلا) نه کهرد ئە کل ئەو صاحب شووور
 جه و دما ئوستاد ئاما پهی خانه
 په رسا جه میوه ، نه بی نیشانه
 تهفتیش میوه کهرد جه غولامان
 غولامان واتن ئە کلش کهرد لوقمان
 به دیدهی غهضه زه جرو ئیهانهت
 ئە مرش کهرد لوقمان جه تۆن خیانهت
 لوقمان وات بهو کهس تۆش کهردهن ئە میر
 من جه دهست غهیر کهردهن به ئە سیر
 نهقل غولامان جومله بوهتانهن
 ئە گهر ته حقیق کهی عهین ئیحسانهن
 ئوستاد وات چطهور ته حقیق مه بو کار
 مهر به ضه رب چووب بیو ئاشکار
 لوقمان وات به حیلیم بدهر ئیعانهت
 ئاشکار مه بو صیدق و خیانهت
 ههر یه ک ئاب گهرم بنۆشه پیمان
 (کلا) به ئە مرت مه کهریم دهوان
 ئە میر به ودهستوور ئیجرا کهرد مه رام
 جومله (کردن تی) (٤٦) غولامان ته مام

(٤٦) ئە گهر مه بهست لهم دوو وشه ی (کردن تی) یه که له دهسنووسه کهی
 (م) دا چۆن نووسراوه ههر وا نووسیومانه ته وه ، (گرتن تی) نه بی که واته
 (تایان گرت) ، مه عنایه کی ترمان به بیردا نایهت بو یان .

لوقمان خه لاص بی نه هر ئیفتیرا
باقی غولامان یاوان به جهزا

قصه دراکه لقمان و مولودش (۴۷)

جه سال ددهم جو کمهت (۴۸) داوود

حه ضرهت لوقمان ئاما به وجود

چهند سال با حه ضرهت داوود که رد صوحبهت

حه ضرهت داوود پیش به خشا ئولفهت

داوود هم سولطان هم پیغه مبه ر بی

جیبال و ئاهین په یش موسه خخهر بی

دوو موعجزهش بی به قول صه حیج

هم زری ساز بی ، هم صه و تش مه لیج

بی ئه سباب و پیک ، بی کووره و سندان

نه په نجهش ئاهین چون مؤم بی هر ئان

په نهان جه عالم مه سازا زریه

به په نجه حه لقهی دیرع مه دا گریه

ئه ووه لاین زریه به عام نمانا

نه چ ئه سبابه ن ؟ هیچ کهس نه زانا

---

(۴۷) واته : باسی زیره کیی لوقمان و له دایک بوونی .

(۴۸) له دهنووسه که ی (م) دا نووسراوه (حکمت) که دوور نی په ئیشارهت بی بو ئایه تی (واتیناه الحکمة و فصل الخطاب . ص ۲۱) که باسی حه زره تی داوود ئه کا ، واته : له سالی ددهمی حیکهت و ویل خسته کاری حه زره تی داووددا ، که ئه میش به جو ریکی تر هر (جو کمهت) ه که ئه گریته وه .

چون لوقمان ئاما وه نه نش که رد نه ظهر
وات جامه ی حیفظهن جه هه ربه ی خه ظهر
جه سه برو سو کووت هم جه حکمه تن
فاعیلش جه دهور نه پیام قیلله تن

سؤال نمودن حضرت داود از لقمان و جوابش (۴۹)

حه حضرت داوود فه رماش نه ی لوقمان
هه ر مه سا به چی ناری به به بیان
عه رض که رد به داوود نه ی به خت فه یروژ
من جه دهست غه یر شهوم که رد به یروژ
حه حضرت داوود (علیه السلام)
بی هوش بی نه فیکر رموز که لام

نصیحت نامهء لقمان که به پسر خودش اطیعمه نام کرده است (۵۰)

حه ق په ی موحه مسه د نه بی بی هو دا
که ردهن حیکایهت په ند جو که ما
جه نایه ی قه دیم جه سووره ی لوقمان
کیانان په ری (صاحب البیان)
به خشام به لوقمان هم عیلم و حکمهت
به فرزه ند ویش ئید که رد نه صیحهت :

---

(۴۹) واته : پرسیار کردنی هه زره تی داوود له هه زره تی لوقمان و وه لام دانه وه ی

نه م .

(۵۰) واته : نه و په ند و ناموژگاری یانه ی لوقمان به نوطه یعیمه ی کوری خو ی

کر دوه .

شیرک مه کەر په یدا جه ذات قه دیم
چون « ان الشرك لظلم عظیم » (۵۱)
یه عنی هه رکه س شیرک جه هق دو قرار
موئه بیه د جه و کوفر مه سوچۆ جه نار
نسازت هه ر ئاز و زه مان قایم بۆ
جه دهر دو ئه له م صه برت دایم بۆ
هه ر جا بیت جه لیس جه بهین به شه ر
ئه مرت مه عرووف بۆ ، نه هیت جه مونکهر
ئه گه ر تۆ جه بهین ئه رض و ئاسمان
جه تۆی سه نگ خار مه ستوور بیت هه ر ئان
نه و جا تۆ به قه د یه ک حه بیه خه رده ل
(خفیا) جه خه یرو جه شه ر که ی عه مه ل
نسه بۆ په نهان جه ذات ئه کبه ر
مه یۆ به میزان جه (یوم المحشر)
جه عوبوور ئه رض کیه ر ئیفتیخار
جه بهین عه وام مه کهر ئیختیار
ته که بیور په یدان جه سستی عوبوور
فه خر جه توندی نه یۆ به ظوهوور
مه بغووض حه ققهن کیرو ئیفتیخار
میانه بگیر جه حین گوزار

---

(۵۱) ئیشارده ته بۆ ئایه تی (و اذ قال لقمان لابنه و هو یعظه یا بنی لا تشرک بالله
ان الشرك لظلم عظیم . لقمان ۱۴) .

ههم سهوت و سوخن ميانه بگير
پر سهدان مه نفور چون سهوت چه مير
دهرويش ته مامه ن مه وعيظه ي لوقمان
سه لام بهر موحه ممه د نه بي بي مه ننان

پند مؤلف (۵۲)

فهرضه ن په ي هه ر كه س جه هه ر كه م و بيش
نه صيحه ت كه رو به فرزه ند و يش
بزورگان پيش كه ردن به عاده ت
فرزه ند و يشان كه ردن نه صيحه ت
چون نيصف ته و اب فرزه ند صالح
په ي واليده ينه ن جه هه ر مه صالح
هه ر گاه وه ي طه وره ن فهرضه ن هه ر پده ر
ته علیم دو هه رده م به گوش پسه ر
فه قی نه صائیح چاره م بی نه دا
په ي باب په نجه م بكه ر ئيه تيدا

نصيحت نامه پنجم ، اكثرش حديث حضرت رسالت پناهيست (۵۲)

دهرويش گوشاد كه ر دووكان حيكمه ت
نه تفه عی ئيخوان ، گه نج پر قيمه ت

---

(۵۲) واته : ناموژگاري دانهري كتيب (كه خاوه ني پند الحكمايه) .
(۵۳) واته : په ندنامه ي پينجه م كه زوربه ي فه رمووده ي پينغه مبه ره (د.خ) .
ئه م شتانه ي فه قی قادر له م به شه دا باسيان نه كا ، هه نديكيان چه ديشيان
له سه ره و له شه رعه دا مه كرووه ن . هه نديكيشيان به عه قل دياره شتيكي
نابه جي و ناپه سه ندن . زوريشيان پروپووچي كون و بيري كونه په رسته نانه ن
كه خوینده وار خو ی ده ركيان پي نه كا و پيويست به له سه ر نووسينيان
ني به .

مه کته بخانه ی طیب قهول نه طیبیا

(زبده الحکمة ، انفع الدوا)

هه رکهس که رد خرید نه متیعه ی حکمهت
مه خف و ظهن جه فخر ، سالم جه عیلهت

نه طیبیا وه ی طهور قه رار دا نیظام
صیححهت طه له بی کهم بخور طه عام

رهئس هه ر مه رض پر خورده نی بهن
ههم جه خواب رور ، شه ونشینی بهن

بخور هه ر طه عام تو به خاطر خوا
مانو ئیشتیها تو دست کهر کو تا

دمای نه کل و شورب گه ردش کهر مه دام
نه ر مومکین نه بی ، حه دیشهن ، یه ک گام

نه طعیمه ی پر گه رم ده هان مه کو زهره
مه عیده جه هه ضم طه عام مه کو سه رد

مه نیش و مه خواب نه جای روطوبهت
مه دو ره خاوهت ، مه ستانو قووهت

حه پس به ول زهره ر دارو بی حساب

شه و ، نه ر بیدار بیت جه خه و ، مه نوش تاب

جه وهقت خوردن نان مه ریژ به خاک

چون ریژا بخور نه ر جاگهش بی پاک

نه کل گوشت چه نی حه لو او نان نه رم

زیاد مه کو ذیهن نه ر پر نه بان گه رم

جه نانو طهعام پهس مه ندهی موشان
 تهرکش کهر ، مه خور ، پر دارو زیان
 ههرگیز مه کهر بهول به ئیستاده پا
 به پرووی ئاوینه شهو مه کهر نیگا
 ههم بکهر چه زهر تو جه ئیستیرا
 جهو چه طره عه ذاب چه برهن هوویدا
 به عوریانی خواب مهرد مه کو فه قیر
 قهلیل مه بو رزق جه خواب کهثیر
 دائیم چه زهر کهر جه خواب ته نها
 پروو به را ماوهر ههرگیز بی ههمرا
 شوومه ن نه ر به شهو خانه کهن جارووب
 خه مه ن نه ر خوردن خوری به جه نووب
 ههر کام مه حبووس بین خورشید یا قه مهر
 زهره رهن په ی عهین پیشان که ی نه ظهر
 خاموش مه کهر شه مع به باد دهه ن
 شوومه ن، دست مه زهن نه زیر زه قهن
 پر نه ظهر مه کهر به نوور ئاته ش
 بینایی عهینه بین مه بو موشه ووووش
 چیره مه کهر پاک به چاک دامان
 ههر چوینی^(۵۴) مه زهن به بیخ دندان
 ئولفهت کهم بدهر به طیفلو زه نان
 ههر دووشان به عهقل مه به خشو نوقصان

(۵۴) له دهسنووسه که ی (م) دا نووسراوه (چوپی) . دیاره هه لیه .

هیچ مه کەر نه ظهَر به فهرج مردار
 بهیت عه نکه بووت جه خانه مه گوذار
 جه بهین سوقاق مه ئیست ، بوگذهَر
 به مهرد مه صلّووب هم مه کەر نه ظهَر
 جه بهطن بینی ئه نگوشت بی جیهت
 مه کەر به عادهت ، مه بهخشۆ میحنهت
 بیۆشه شه لوار ویت به نوشوسته ن
 مه دۆز ئه لیبسه تا هه ن جه به دهن
 مه نیه ر به بالین ویت هه رگیز شه لوار
 قیام کەر هه ر وهقت مه پیچی دهستار
 دوو دهست به زانوو ، یا دهست به جه بین
 ته رکش کەر ، هه ردوو مهرد مه کوّ چه زین
 مه رپّز به ول به درز زه مین هه ر زه مان
 جینی یان نه و جا مه وانان قورئان (۵۵)
 جه ئاب راکید ، جه موحه ددیث گا (۵۶)
 به ره هیز هه ردوو جه به ول خه لا
 پر ره فته ن به پا په ی عه قله ن خیفهت
 نیگای نامه حره م مه بهخشۆ غه فلهت

-
- (۵۵) میز کردنه درزی زهوی که راهه تی ههیه و دیاره له بهرئه وه شه نه و دک دهعبایه کی تیایی دهرپه ری زیانی به میز که ره که بگه یه نی . ئیتر مه سه له ی قورئان خویندنی جنۆ که له درزی زه ویدا هیچ بناغه یه کی له ئایندا نی یه .
- (۵۶) موحه ددیث گا : مه بهست شوینی کو بوونه وه ی خه لکه بو قسه کرن .

جه نيساو نه غنام ، ئوشتر و ستوور
خه طه رهن جه بهين ههر چوار كهى عوبوور
مهرد به پر گويى جه ناس مه بو خوار
نيسيانهن مه خوان خوطووط مه زار
ويت مه كهر تراش جه توى قهدهمگا
مه رتزه تراش قهلهم زير پا
شه نهو به كه شه نه ، سى شه نه به به كسه ر
هم ناخوون مه بر ، هم مه تراش سه ر
مه بهر موويى ريش ههر گيز به ده هان
به ناخوون مه ساو ده هانت ههر نان
جه ئوستاد ويت جه حين گوزار
مه بهر پيش قهدهم به له يل و نه هار
جاي جينه ن خودوود سايه و ئافتاب
مه نيشه و مه ئيست ، بو گذر به شيتاب
دهست مه كهر به توى خاك و خاكستر
غوبارش پهى نه تف و حولقوومهن زهره ر
په رهيز كهر جه غه ير به شانوه و ميسواك
قوبجه ن ئيستيعمال ههر دوو ئيشتيراك (۵۷)
به رگ سه بز پياز مه رتزو مه سوژ
يا جه توى تاق بو يا نه جاي مه حفووظ

(۵۷) ليره وه ده سنووسه كهى (ح) چوار په رى فه وتاوه كه به گویره
په ره كانى تر نزيكهى ۲۰۰ به يتى نه بن تيايى .

چون سیم و زهره ن جه لای جینیان
نه گهر بسۆزی مه پینی زیان
که ثرته جیماع ته ن مه کو ضه عیف
پر ترشی خوردن عه قل مه کو ته خفیف
سالهن با زهن نه ورهسته جیماع
بهول دمای جیماع دارۆ ئینتینفاغ
جه حالته جوع یا جه پر خوردن
حه مام ضه ره رهن په ی مه عیده و ته ن
هم جه تۆی حه مام پر مه کهر شیتاب
چون که ردی عه رهق نه وسا بریز تاب
هم جه تۆی حه مام پشت به رووی دیوار
سستی مه به خشۆ ته رکش کهر زینهار
والیدهین به ئیسیم ویش مه کهر نیدا
هم فه قرو هم فه خر جیش مه بو په یدا
زینهار جه حه مام طه عام مه خوړ پیش^(۵۸)
عیله ی ئیستیسقا نه ته ره مه کو جیش
جیماع جه حه مام دارۆ ته هلوکات
مه دوّ خه فه قان ، عیله ی موفاجات
نه ر ئابج غایهت گه رم بی یا سه رد
غوسلش ته هلوکه ن ، جیش په یدان هه ر ده رد

---

(۵۸) واته : بهر له حه مام کردن نان مه خو .

ئاب گەرم و سەرد بە ھەم بیامیز
فەرق بە دەست بگێر ئەوسا ئاب بریز
حەدێشەن جە لەب (سید الأنام)
عافیەتەن نەوم فی (بعد الحمام)
ئێدەن عەقیدە ی ھەر ئەھل تەواب
جە ئەشیای کەریھ بکەر ئیجتیناب
جە یەك شەب و رۆز خەو جە ھەفت ساعەت
عیللەتەن ئەر کەم یا بییش کە ی عادەت (۵۹)
ھای صەرپراف بگێر ئەدوویە ی حکمەت
مە بە خشو بە جیسم و مە عیدە قووەت
بئی بە یع و خرید ، بئی حیلە و ئەفسوون
جە ھەر مە عدەنات سازانم مە عجوون
چونکە واجبەن ھەم حیفظ و جوود
پەری ئیطاعە ی خە للاق وە دوود
ھا پە ی حە بییان یاران دل بەند
بە ستم بارخانە ی پارچە ی دل پە سەند

---

(۵۹) لەم شوینەدا لە دەسنووسە کە ی (م) دا چەند بەیتیک بە پەراویزی
کتیبە کە وە نووسراوە تە وە سەرو بنیان فەوتاوە ، بۆیە بۆمان ساغ نە کرانە وە
تەنھا عینوانە کە یان نە بی کە نووسراوە (در بیان اخلاط) لە گەل دوا بەیتدا
کە ئەمە تە :

(دەرویش) باب طیب نەدارۆ پایان

کیفایەت ئێدەن پە ی صینف ئینسان

دەسنووسە کە ی (ح) یش لە بەرئە وە کە لەم شوینەدا چوار پەرە ی
فەوتاوە وە ک پیشتر باسمان کرد ، بۆ راست کردنە وە ی ئەو بەیتانە کە لکی
لی وەرنە گرا .

های جهیل ته رتیب دنیا حیکمه ته ن
ئه سبابش جه دهر دو ره نجو میجنه ته ن
هه ر که س قوبو و ل که رد زه مانه ی غه ددار
جه بری مه غدو و وره ن جه ئه مر ئه فکر
مه عشو و قه ی پر ناز فیتنه ی ئافاته ن
عیله ی عوش شاقش جومله مه راقه ن
هه ر گاه به ی طه و وره ن په ی مه رد عاقل
بی مه یل بو نه خوب مه حبو و به ی باطل
طه ر یق حه قیق بگیرو نه پیش
زه خیره ی ئو خرا جه م که رو په ی ویش
مه حبو و حه قیق ذات بی چو و نه ن
باقی حه بیان حیله و ئه فسو و نه ن
ده رویش تو وه ی دهر د دام به لا وه
به ی کو و ره ی ده رو و ن دو و د سیا وه
بنال نه دهر گای ئو لو و هه ت په نا
بته رس جه میزان ته هلو که ی عوقبا
گریه که ر په ی حال گوزه شته ی ئه پیام
بدهر به سه ردا تا (یوم القیام)
حهیف نه بی به ی طه و ر عومرت که رد ته له ف
که ردی فه راموش سه ده مه ی سه له ف
فار یغ بهر هه نی جه ی خه یال خام
گوشاد که ر طه ر یق ئیدراک و ئیفهام

به نه فس و ئیبلیس مه کهر ئیطاعت
پهیدا کهر توّشهی قه برو قیامت
هه رچی مه بینیت فانی یه ن ته مام
هه ر ذات حه ققهن باقی ، (والسلام)

ترجمه حدیث حکمت آموز حضرت رسالت پناهی صلی الله علیه وسلم (۶۰)

خاصصهی مه وعیظه ی خیتامهت په نا
رههنومای عامهن جه دین و دنیا
موحیط بی جه عیلم زوبده ی نه ووهلین
موخبیر بی به صیدق په رده ی ئاخیرین
گاهئ نه قه صهص (قدیم الايام)
گا وهعدو وهعید ماوهرد به خیتام
تا ئاخر جه بهین نه صحاب کیبار
ته مەر دا به نوطق لوولووی خوّش گه وار
په ی قووه ی طاعت جه سوجده و روکووع
وهعظش په ری حیفظ به دهن که رد شورووع
فه رماش به یاران ویش به نه نجومهن
شهرطهن جه ئینسان مه حفووظ کو به دهن
بیوشانه ند تن جه باد خه زان
موضیرپهن نه و باد به هه ر جیسم و جان
ته ئسیرش بهر شاخ دره ختان چوونه ن
جیسم و جان به وطهور جه و باد زه بوونه ن

---

(۶۰) واته : وهرگیرانی فهرمووده ی پر له حکمه تی هه زره تی رساله ت په نا
(د.خ.)

جه باد به هار تهن کهر عوریانی
نافیعهن ئەو باد پهری ئینسانی

(کما ینفعُ بأشجارکم)
(بالمضاعف) هن (بأبدانکم)

باد به هاری ئەتفه ع عاممهن
نافیع ذی رۆح نه بات ته مامهن

های دهرویش جه و باد خهزان بهر خه فیی
تهن بکهر جه باد به هاران خه فیی (٦١)

ترجمهء حدیث نبوی صلی الله علیه وسلم (٦٢)

مه تقوولهن خه دیت نه بی بی ئە برار
راوی جه راوی ئاوهردهن ئە خبار

یهک رۆ موحه ممه د (علیه السلام)
جه م بین جه ده ورش سه حابه ی کیرام

ئەو لامیعه ی نوور جه سه در مینبه ر
به نا طیقە ی نوطق مه به خشا گه وهه ر

طووطی بی به حر عیلم سو بجانی
شه ککهر ئە فشان کهر د به خو طبه خوانی

مو خبیر بی نه ره مز ره ضای ئیلاهی
مه ئموور بی به ئە مر ئە مرو نه واهی

(٦١) مه به سستی (حافی) یه .

(٦٢) واته : وه رگێرانی فه رمووده ی پیغه مبه ر (د.خ) .

حاذیق بی نه حوکم خیتامهت په نا
 په ی عیله ی ذونووب ههشت مه عجوون سازا
 فه رماش قیرائت قورئان مه که ن فهوت
 شیفای نه عظه مه ن په ی سه که ره ی مهوت
 به که ثرهت سهوم (فی سبیل الله)
 ته خفیفه ن شیددهت (فزع الکبری)
 هه م سه لات له یل نوورهن جه قوبوور
 نه نیسه ن جه قه بر تا به نه فسخ سوور
 سه ده قه ی دائیم موو جیب ره ضان
 هه م (تزید العمر) ، (تدفع البلان)
 نوماز ضوحا هه ر که س که رد عادهت
 به ره که ت رزق مه بو زیادهت
 سه حیجه ن حه دیت نه بی بی نه مجاد
 چون به صیله ی ره حم عومر مه بو زیاد
 که ثرهت بوکا (من خشیه الله)
 حافظ نارهن جه یهوم عوقبا
 که لیمه ی ته وحید جه نه فی و ئیثبات
 نه قیل مه کو وه زن که ففه ی حه سه نات
 سه لات خه مسه (مع الجماعات)
 جه ناحهن نه وهقت عوبوور صیراط
 های دهرویش بگیر مایه ی مه عرفهت
 زه ری پر به ها جه قوتووی حکمهت

گفتار در پند شیخ عطار رحمة الله عليه انتخاب و ترجمه کردم (۶۳)

دهرویش بگیر په ند جه شیخ عه ططار
سه ماع کهر به دل ، به جان خریدار

شیخ به فارسی به سته نش نه شعار
من ته رجه مه م کهرد په ی ته سهیل کار

خولاصه ی که لام نه و (ولی الله)
هه رچی به کار بو په ی دین و دنیا

جه ده ریای فیکرش قه طره م کهرد عه یان
جه نموونه ی کار حیصه بگیران

باب اطاعت (۶۴)

بکه ر ئیطاعت به په روه ردگار
تا نه ئاخیرت نه بی شهرمه سار

عاقل نه و که سه ن هه ر دهم شا کیر بو
ههم به نه فس ویش هه ر دهم قادر بو

جه به دینی په ره یز ، مه نیشه غه فله ت
تا بنیشی شاد جه قه صر جه نه ت

نه بله ه نه و که سه ن جه دار دنیا
دایم ده وانن جه نه فس و هه وا

---

(۶۳) واته : قسه له باره ی نه و په ندانه ی شیخ عه طاره وه ، ره حمه تی خوای
لی بی ، که هه لم بزار دوون و وه رم گیراون .
(۶۴) واته : به شی باسی فرمان به رداری خوا .

ئەر فرۆخوردی خەشم ویت جە ناس
« کاظمین الغیظ » (٦٥) مەگێری ئەساس

هەرکەس تۆش پەنجان عوزرش کەر قەبوول
تا کی مەغفیرەت ئاری بە حوصوول

ئەگەر بخواهی قەدرت بۆ زیاد
هەرکەسی نامش بە تیکی کەر یاد

بزورگان دین ئید کەردن پەسەن
خەلوەتی دايم نه تۆی ئەنجومەن

باب پر گفتاری (٦٦)

تا قەتی تیکیت نی یەن هەی عەزیز
بە گوفتار بەد ویت مە کەر ناچیز

بیر زوبانت جە غەیبەت ناس
تا نه عوقووبەت ئوخرا بیت خەلاص

هەرکەس بە پەزای حەق بۆ طەلەبکار
غەیر جە ذیکر حەق نه کەرۆ گوفتار

قەلبش موقەببەد یاد سوبحان بۆ
موهر سکوتش هەم نه دەهان بۆ

هەرکەس فراوان بکەرۆ گوفتار
دل جە تۆی سینە ی ویش مە کو بیمار

(٦٥) ئیشارەتە بۆ ئایەتی (الذین ینفقون فی السراء والضراء والکاظمین الغیظ

والعافین عن الناس ، والله یحب المحسنین . آل عمران ١٣٥) .

(٦٦) واتە : بەشی باسی فرەوێژی .

خامۆشه ن ههردهم صينف عوقه لا
پر گوفتار مه بان صينف جو هه لا
ئه بله ه به گوفتار پر مه دهن ره غبه ت
سكووت واجبه ن جه كذب و غه يبه ت
ئه ر به پر گوفته ن زوبان كه ردى حه ي
مه قتوول كه رى دل به زه خم لاشه ي (٦٧)
جه ئه هل ئيمان خاصه ن ئه ي عه زيز
پاك بو چوار ئه عضاش دايم نه چوار چيز
ئه گه ر جه حه سه د تو پاك كه رى دل
ته بت (٦٨) مه بى جه صينف موئمين كامل
زوبان كه ردى پاك جه كذب و غه يبه ت
په ي په ي ئيمان ت مه گير و قوود ت
حه ضره ت لوقمان يه ك سا ل كه رد ته مام
با (أحد الناس) نه رانا كه لام
ئاخر نوجه با ، ئه شراف به لده
كول جه حوضوورش بين سه ر ئه فگه نده
عه رض كه ردن نه رووى حه ضره ت لوقمان
حه ق ته ئير نوطق به تو كه رد ئيحسان
حه يف نى به ن په ي تو ، هه ي ده و له ت په نا !
جه وهه ر نوطقت جه عام كه ي ئيخفا

---

(٦٧) لاشه ي : لاشيه ، هيج و پو وچ .

(٦٨) له ده سنووسه كه ي (م) دا (پشت) نووسراوه . ئيمه ئه وه مان به لاهه
هه له ي روو نووس كه ره وه بوو .

خاصه نوطق تو په ی عام ئیکسیره ن
(کلا) جه وه عظ ، حکمت ته فسیره ن

وهی طه ور دا جه و اب جه حضرت لوقمان
هه رچه ند سوخن سیم ، سکوتی ته لان

نوطق بی ذیکر حق ، خه مؤشیی بی یاد
هه ردوو جه رامن جه سیک عیاد

من هه رگیز به حوکم صه برو سکوتی
نه کیشام جه به ین عه وام خه جله تی

ئه ر نه عمال ویت جه ریا بی پاک
ره وشه ن مه که ی نوور ئیمان به ئیدراک

ئه گه ر جه جه رام پاک که ردی شکم
به مه رد مؤمین مه بیت موسه ممه م (٦٩)

باب ذکر (٧٠)

بی خه طه ره ی فیکر ذیکرت بو مه دام
زینده که ر به ذیکر هه رده م صوبح و شام

ئه گه ر غافل بیت جه ذیکر سوبحان
مه بیت به ئه نیس ئیبلیس بی گومان

بی ذیکر جه کیم تو له ب مه جونبان
ئیده ن کارشان پاکان جیهان

---

(٦٩) وادیاره فه قی قادر خوی ئه م وشه یه ی بو مه عنای (موسه ممه م) داتاشیوه ،
ئه گینا مه عنایه کی تری نی یه و ، له ده سنووسه که ی (م) یشدا به ئاشکرا
نووسراوه (مسمم) .

(٧٠) واته : به شیکه باسی یادو ناوه ینانی خودا ئه کا .

ذیکر بی ئیخلاص نه دارۆ تهواب
شهرطهن ذاکیران ئەدا کهن چوار باب

مهیل قهلبشان خالی نه جیهات
ئەدا کهن مهعناش جه نهفی و ئیشبات

هم سیر زوبان^۱ تهعظیم دل بو
هم به ئیجازهی پیر کامل بو (۷۱)

ههرکس کرد ذاکیر دایم هفت ئەعضا
ئاخرش خیرهن ئەو مهرد خودا

ذیکر دست ئیندهن پهری عاجیزان
حاجت رهوا بو ههر ئان و زهمان

ذیکر چه مگریهن جه بیم یهزدان
هم جه تهقدیرات حق نه بو گریان

ذیکر پا سهفه رپهی حهرمهینهن
هم پهی صیلهی رهحم ذیکر ریجلهینهن

ذیکر گوش سهماع وهعظو قورئانهن
خواندهن ههردوو ذیکر زوبانهن

هم حهمدو شوکر پهروهردگاری
دایم به زوبان ئیخلاص کهر جاری

---

(۷۱) ئەمهی فهقی قادر و توویه به پیتی ری و شوینی تایبهتی ئەهلی تهسه و وفه،
ئەگینا ناوی خواهینان و یادی خوا کردنهوه به گویرهی ئابین پیوهندی به
شیخ و پیرهوه نییهو ، خوا خۆی فهرمووویهتی (ونحن اقرب الیه من جبل
الورید . ق ۱۷) واته : ئیمه له دەماری لامل نزیکترین به ئاده میزاد .

باب تواضع (۷۲)

ٺه گهر مهرد جاهي بکهر ته واضوع
ته واضوع به ههر کهس مه دؤ نه وافيح

ته واضوعه ن و محش ماوه رؤ به به ن
ته واضوع به دؤست مه که رؤ دوشمه ن

ته واضوع به دان مه کو شه ر مه نده
ته واضوع عهدو و جیش سه ر ٺه فگه نده

ته واضوعه ن ٺه صل خولق حه ميده
کهس جه ته واضوع ني به ن ره ميده

دهر ویش ٺه ر طه ريق ته واضوع گيري
مه گيري به کهف مولک ٺه ميري

باب کرم (۷۳)

به مه ردي که رهم نه که ري نيسيان
عهد ئي حسانه ن ٺه بنای ئينسيان

ههر کهس که رهم که رد جه خيرؤ مه ندان
چون حاتهم فاشه ن ئيسمش نه جيهان

که رهم لازمه ن جه ٺا زاده مه رد
به که رهم عهدووي ویش مه کو پرووزه رد

مه ردان به سه خا نيکه ن ٺه طوارش
که رهم ههر زه مان گهر مه ن بازارش

---

(۷۲) واته : به شي باسي خو به کهم زانين .

(۷۳) واته : ٺه مه به شيکه باسي دههنده يي ٺه کا .

که ره م زیندهی هر سرداران
به که ره شوعلهی عدلش گران
مه گیرۆ سامان هر کار به که ره م
سهخی جه دارهین مه بان موخته ره م
که ره م ، روطه بوار ، دارۆ چه لاوت
هر کهس ، مه گهس وار ، پیش مه دهن ئولفهت

باب بخیل (۷۴)

ئه گه رچی به خیل ئه کتهر مالداره ن
هر دهم جه هر کهس ویش شهر مه ساره ن
غهیر جه ته عه ب ، رهنج ، ضه رب و ، قیل و قال
نی بهن کامه ران جه ئه کل ئه موال
به خیلان دایم بی ئیعتیاره ن
جه بهین ئه مثال هه میشه خواره ن
دهرویش مه کهر یاد عه قیده ی به خیل
به حوبب دنیا ویت مه کهر ذهلیل

باب صداقت (۷۵)

به قه ول و به فیعل راست بهر برادهر
تا راست بو کارت جه (یوم المحشر)
جه راستی پهیدان مه ظهیری ره حمهت
طهریق راستان راسته ن په ی جه نهت

(۷۴) واته : ئه مه به شیکه باسی رژد ئه کا .

به گویره ی بابه کانی تر پیویست بوو فهقی قادر له جیاتی (بخیل)
بلێ (بخل) واته رژدی ، چونکه باس باسی صیفه ته که یه نه که شه خصه که .

(۷۵) واته : ئه مه به شیکه باسی دوستایه تی ئه کا .

راستان (۷۶) جه عالم دارو ئيعتبار
دايم به راستی سوخن کەر نیگار
ئه گەر صادق بیت وینهی صوبحدهم
نه تاریکی جه هل نه بینی ستهم
ئه گەر به راستی به راست بیت راغیب
عالم به راستی پیت مهبان طالب
به راستی عهلهم نه عام کەر وه پا
تا ته پل ئیکیت دهنگ دو نه دنیا

در منمت دروغ (۷۷)

مه علوم عامه ن صینف دروغ زهن
نوور قهلبشان نمه بو رهوشه ن
دروغهن مهردان مه کو شهرمه سار
مهردان به دروغ مهبان خواری زار
دروغهن جه شهخص سکهی کهم عیار
عقل جه دروغ جاهیل گئرو عار
خاصه بزورگان به مهحض دروغ
سامیعهی رازش نه دارو فروغ
نه چه ند جا ئایهی قورئان موین
که رده نش له عنهت حق بهر کاذبین

---

(۷۶) به نیشانهی (دارو) دا که هەر لهم نیوه بهیتهدا دئی دیاره ئهم وشه ی
(راستان) هس له راستیدا (راستهن) ه ، واته : هەر پیاوی راسته قسه ی
قیمه تی ههیه .

(۷۷) واته : لهباره ی خراپه ی دروکردنه وه .

دهرویش جه دروغ بکەر ئەندیشه
دروغ به کاران مه دۆ ته شویشه

باب قناعت (٧٨)

واریدهن حه ديث ريسالته په نا
« القناعة كنز لا يفنى » (٧٩)

عاقڵ ئەو كه سه ن مه كه رو طاعهت
كه رده ن ئيختيار كونج قه ناعهت

ئهر مه ردی مه ناڵ جه ته نگ دهستی
قه ناعه ته ن مه حض خودا په رستی

قه ناعهت بگير ئەي بوله ند ئەخته ر
دل به قه ناعهت مه بو مونه ووهر

خاصه ههر بزورگ كه رو قه ناعهت

مه حفووظهن نه جه بر ظو لم و ذه لالهت (٨٠)

دهرویش قه ناعهت ئهر كه ردی پيشه
هه نی نه ههر جا مه كه ر ئەندیشه

باب تكبر (٨١)

كبير ئيبليس كه رد جه ره حهت ته با

جه هه ردوو عالهم جه حهق بی ريسوا

(٧٨) واته : ئەمه به شيكه باسی چاكه ی به كه م رازی بوون ئەكا .

(٧٩) واته : قه ناعهت و به كه م رازی بوون گه نجينه یه كه هه رگيز نابريته وه .

(٨٠) ليره شدا له ده سنوو سه كه ی (م) دا وشه ی (ذه لالهت) به (ضلالت)

نووسراوه ، به لام ئاشكرايه هه له یه و وشه كه بو ئەم شوينه ده ست نادا .

(٨١) واته : ئەمه به شيكه باسی خو به زل زانين ئەكا .

(فیرعهون) جه ده‌ریای کبیر بی غه‌ریق
په‌ششهی کبیر بی (نه‌مرود) که‌رد حه‌ریق (۸۲)

(شیرۆ) ی کبیر که‌رد سینهی (خوسرهو) شه‌ق
کبیر که‌رد (بووجه‌هل) به کوفر موطله‌ق

کبیر بی به مه‌وت ، مه‌راق (شه‌دداد)
کبیر به‌خت (عاد) و (ته‌موود) که‌رد به‌رباد

به کبیر و به کوفر و به ظولم و زینا
مه‌بۆ مه‌رد ریسوا جه هه‌ردوو سه‌را

ده‌رویش زینهاره‌ن ته‌که‌بیر مه‌که‌ر
کبیره‌ن جه داره‌ین بی‌مایه و ته‌مه‌ر

باب ظلم (۸۳)

سه‌د زینهار په‌ی ظولم نه‌که‌ری قیام
ظالمان ده‌ور مه‌تفوره‌ن نه‌عام

ظالمان مه‌بغووض په‌روه‌رد گاره‌ن
ظالم جه عوقبا ذه‌لیل و خواره‌ن

(ده‌قیانوس) جه ظولم شه‌هرش بی به‌ئاب
مه‌ظله‌مهی (یه‌زید) خانه‌ش که‌رد خه‌راب

---

(۸۲) مه‌شه‌وره نه‌مرود به‌وه مردوه که می‌شووله‌یه‌ک چوو‌ته‌ کونه لووتی و
بوه به‌ هو‌ی مردنی . به‌م‌پی‌یه‌ وشه‌ی (حریق) واته (سووتاو) بۆ ئه‌م
شوینه‌ ده‌ست‌نادا ، مه‌گه‌ر مه‌به‌ست ئه‌وه‌بی وه‌ک ئه‌و چۆن ئاگری کرده‌وه
بۆ سووتاندنی هه‌زره‌تی ئیبراهیم ، خواش می‌شووله‌یه‌کی ناچیزی بۆ
ئه‌و کرد به‌ ئاگرو به‌وجۆره ئاگری به‌ردایه‌ ژیا‌نی .

(۸۳) واته : به‌شیکه‌ باسی زۆرداری ئه‌کا .

حەق نى يەن رەضا بە ئازار خەلق
مەردوم ئازارى مەبغووضەن جە حەق
ھەركەس بە ستم يەك دىل كەرو پيش
يەقىنەن بە قەلب ویش مەدۆ ئەو تيش

شاھان ئەيام ، مونعیم و دەرویش
ھەركەس نە حىكمەت دارۆ كەم و بیش
ھەم جە خانەى ویش ھەم بە زىردەستان
ئەر عەدلش نەبو بە ظالم پەوان

صینف ظالمان نى يەن پایەدار
(فەقى دىل) ^(۸۴) تۆ ظولم مەكەر ئىختیار

نقطهء از حضرت نبوی صلی اللہ علیہ وسلم (۸۵)

پاوى جە كوتوب وەى طەور دان خەبەر :
يەك رۆ موخەمەد شای (خیر البشر)

حاضر بین جە لاش ئەصحاب كیار
دور ئەفشانی كەرد جە بەحر زەخخار

بەدرئاسا بەخشا نەجم نەصیحەت

پەى ھەفت طائفە فەرضەن ھەفت خەصلەت

پەى شاھان عەدىل ، پەى غەنى سەخا

پەى عالم عەمەل ، پەى زەنان حەیا

پەى دەرویشان صەبر ، پەى دوست مەحەبەت

پەى جەوان تەوبە جە ھەر مەعصیەت

---

(۸۴) پيشتریش وتمان فەقى قادر گەلى جار (فەقى دىل) وەك نازناو
بەكاردینى .

(۸۵) واتە : كەمىك دەربارەى حەزرەتى پىغەمبەر (د.خ) .

ھەر پادشاھی نہ کو عدالت
 میشلش یهك نہ برهن جیش نہ بو رحمت
 ٺەر بی عہمہل بان عولہمای ناداب
 بہ نہ ہری مانو خالی بو جہ تاب
 ھەر زہن جہ عیصمت ٺەر نہ بی مہسلہك
 چون طہ عامیوہن بی مہزہی نمہك
 بی صہدہقہ بو مہرد تہ وانگہر
 ٺہ مثلش درخت بی سایہ و تہ مہر
 ھەر دوست مہحبہت جیش نہ کہرد ٺہ ٺہر
 مہعدہنش خاکہن ، خالی یہن جہ زہر
 ٺہر صابیر نہ بان فقیر و دہرویش
 ٺہ صلش صہدہفہن ، دور نہ مہندہن تیش
 ٺہر بی توبہ بان صینف نہ وجہ وان
 میشلش جہ سہدہن مہئیووس بو نہ جان
 بہ عزیزہت ویت عہظیم سوبجان
 مہحسووبم کہری چہنی تائبان
 (فہقی) پیر گونا ، مہعصیہت بارہن
 موتہظیر بہ لوظف پہرودگارہن

اصناف سبعہ (۸۶)

فہرضہن بہ ہفت صینف بدہری پہغبہت
 ئیطاعہی بوعدی ، ٺہدہب جہ قوربہت

---

(۸۶) واتہ : چہوت جوڑہ کہ .

ئەووەڤ واییدەین ، دووهم جە ئوستاد
سێ یەم جە مورشید ، پیت بەخشان ئیرشاد

چەهارەم سەبید ، پەنجەم عولەما
شەشەم جە موسین ، هەفتەم ئومەرا

بەوشەرط ئەو عالم عامیل دین بو
ئەو ئامیر حوکمش شەرع موبین بو

واییدەین ئەمرش کەرد بە کار شەر
ئەر تە کاهول کە ی نە دارۆ ضەرەر

حورمەت سادات وابەستە ی ذاتەن
باقی هەرچی هەن قەید صیفاتەن

دەر ویش تۆ وە ی دام دوود دەر دەو
وە ی قەقنەس قەلب ، چیرە ی زەرد دەو

وە ی سە دە مە ی چەر خ کۆھ گوناو
وە ی نار فیراق دوود سیاو

مەقیوودەن قەلبت نە هەر قەبایح
مە کەری ئینشا (٨٧) پەندو نەصایح

ئەر خواھی وەعظت نە عام کۆ ئەئەر
ئەووەڤ تەزکیە ی (٨٨) نەفس ویت بکەر

---

(٨٧) لە دەسنووسە کە ی (م) دا نووسرا بوو (افشا = ئیفشا) . ئیمە ئەو مان
بەلاو هەلە بوو .

(٨٨) لە دەسنووسە کە ی (م) دا نووسراو (تسکیه) . دیارە مەبەست
(تەزکیه) یە .

جه كردار بهد به دل بهر نهدهم
بنیهر به مینبهر مهوعیظه قهدهم
دهرویش پهی تهسکین دلهی حهزینت
پهیدا کهر دهلیل ، بهیۆ تهسکینت

تمثیل (۸۹)

یهك رۆ نیشته بی مالیک دینار
پهیدا بی یهك عهد مه گرهوا به زار
عهرض کهر نه حوضوور نهو (ولی الله)
مهولای من ههردهم پییم مه دۆ جهفا
نه ر تۆ جه سهیید من کهی ئیلتیماس
جه دارو گیرش بهنده کهی خهلاص
شادم کهی به لوظف قهبالهی نازاد
بی شک به نه لطف یهزدان مه بی شاد
وهی طهور دا جهواب نهو صاحب سولووک
بگیره نارام نهی عهد مه ملووک
موجته هید وهقت هوریزا وه پا
خرید کهرد به نهقد یهك عهد سیا
(فی سبیل الله) نهو شیخ ئیرشاد
دهرله حظه نهو عهد خرید کهرد نازاد
سه حهر گهه خیزا (۹۰) شای ئینو دینار
سهیید نهو عهد مه عهد کهرد ئیحضار

(۸۹) واته : نمونه هینانه وه .

(۹۰) له ده سنوو سه کهی (م) دا نووسراوه (خیرا) ، ئیمه نه وه مان به لاره هه له بوو .

فهرماش نهی فلان داروون یهك رهجا
عهبت ئازاد کهر (فی سبیل الله)

ههر کهس عهبد ویش بکهرو ئازاد
نهو کهس جه مهحشر مهگیرو موراد
دهرلهحظه نهو مهرد به خاطر گوشاد
عهبد مهملووکش نهوجا کهرد ئازاد

عهبد مهعهووده (۹۱) کهردن موندی
سپهردن په نهش خط ئازادی

هوریزا نهو مهرد شی به جاگی ویش
عهبد پهی ته شه ککور شیخ ئاما نه پیش

عهرض کهرد نه حوضوور شیخ موجتههید
چطهور کهردی رام مهرد موغانید

فهرماش پهی (الله) عهبد کهردم ئازاد
حق جه وهعظ من تهئیر کهرد ئیجاد

دهرویش به تهقوا یهقین بکهر پاک
ئهوسا بوانه مهوعیظهی ئیدراک

رموزات حضرت لقمان علیه السلام (۹۲)

(حسب الاراده) ی شای (عظیم الشان)

عهبد مهملووک بی حهضرهت لوقمان

---

(۹۱) نهم (۵) ی (مهعهووده) یه له زاراوهی گورانیدا ، وهك له عهرهبیدا مهعنای
تهئنیث ناگه یه نهنی .

(۹۲) واته : کاره بهتویکله کانی حهزرهتی لوقمان سهلامی خوای لی بی .

يهك رۆ ماليكش به لوقمان فهرما
 توخم كونجى پاش تو نه فلان جا
 لوقمان هوړيزا پهي نيكنه سهنجى
 توخم جهوش كاشت نه ته نخوای كونجى
 وهقتش حولوول كهرد ، سهييد لوقمان
 پهي گهشت زهرعش لوا به سهيران
 ياوا به مهزرهع به دهوان دهو
 ديش نه جاى كونجى يهك مهزرهعهى جهو
 واتش به لوقمان به لهفظ فهحشا
 من كونجيم واتهن ، تو جهوت پاشا
 مهعلووم بى جه تو وهى طهور خيانهت
 ها بيت موستهحق جهزاي ئيهانهت
 وهى طهور دا جهواب نهو صاحب ئيرشاد
 جه وهقت حاصل ، خهرمهندهى (۹۳) هصاد
 ئيدهن نيازم به طول ئهمهل
 (كلاء) به كونجى مهبو موبهدهل
 واتش به لوقمان نهى هرف بى جا
 ماوهرى به نوطق ، نهدارى هيا
 كهى نه توخم جهو كونجى مه دو بار (۹۴)
 كهى كونجى نه جهو مه نما تو ئه شمار

(۹۳) مه به ستي (خهرمانه ، خهرمان) ه .

(۹۴) بار : بهر .

جهودما لوقمان ستانا فرصه ت
 به ماليك ویش وات هه ی بی مروه ت
 صادر بی جه من جوزئی خیانه ت
 وهی طهور نما نای کوللی ئیهانه ت
 ههم ته حقیقت کرد مه زره عه ی دنیا
 نه گه ندم گه ندم ، نه جه و جه و په یدا
 ئەمما نه زانای فیعل دنیه وی
 مه یۆ به حصا د یه وم ئوخ ره وی
 تۆ نه دنیا به ذر به دی مه پاشی
 به نیکی ئوخرا ههم نه ته لاشی
 لوقمان مه ولای ویش به شه هد گو فتار
 نادیم که رد ، جه خواب غه فله ت بی بیدار

ایضا

سه یید لوقمان په ری ئیمتیجان
 یهك گوسفه ندی سپه رد به لوقمان
 واتش ذیحش کهر ده رله حظه نه ی جا
 که شف کهر جه قوبج و (۹۵) ئە شرف ئە عضا
 جه هه ردوو یهك شیش که باب کهر بریان
 باوهره په رییم ته عجیل به ده وان
 لوقمان که ردش ذیح حه یوان به چالاک
 ده رله حظه ههم (۹۶) قه لب و زوبانش که رد پاک

-
- (۹۵) ئە بوو فه قی قادر له جیاتی (قوبج و) بیوتایه (ئه قبه ح و) .
 (۹۶) ئەم (ههم) د نیوه به یته که ی پی له نگ ئە بی .

ههردوو دا نه شیش کهردش به کهباب
بهردش پهی مهولا به تهعجیل و تاب

واتش یه چیښهن؟ وات دلّ و زوبان
واتش یانچ چیښ ، وهصفش کهر بهیان

واتش ههردووشان نه شرف نهعضان
بهو شهرط سالم بان جه نهمر جیهان

نه زوبان نه فهحش ، دلّ نه قهصد بهد
بکهن ئیجتیناب مهحفوظهن جهسه

نه گهر که کس کار سهردا جه ههردوو
ذهلیل مه بو کول نهعضا موو به موو

ههرگا وهی طهورهن جه بهین نهعضا
دلّ و زوبانهن ههم زوشتو زیبا

مهر ئیپدهن حیکمهت ههی دهرویش خام
تو ذهلیل و خوار جه بهین عهوام

جهودما مهولای لوقمان به دلّ شاد
ههم تهحسینش کهرد ، ههم کهردش ئازاد

ایضا

یهک رۆ یهک شهخصی نه رووی ههقارهت
به چیهرهی لوقمان کهردش ئیشارهت

نهو به فهراسهت دهرلهظه زانا
جهواب دا بهو مهرد به دانش و را

وات ئەر لەب بزورگك ، نوطقم باریكهن
 قهلبم رهوشه نهن ، ئەر پرووم تاریكهن
 ده رله حظه ئه و مهرد نادیم بی جه کار
 نه و صاحب شوعوور پر بی شهرمه سار

گفتار در ذکاوت حضرت سلیمان علیه السلام (۹۷)

جو بره ئیل به ئه مر خه للاق مه عبوود
 روقعه ی ده سوئال سپهرد به داوود
 فه رماش به داوود (علیه السلام)
 ئه مرش به ی طه وره ن ذات (لاینام)

نه بی سوله یمان ئیحضار کو نه پیش
 ره مز سوئالات طه له ب که رو لیش
 ئه گه ر ئه دا که رد مه عنای له طیفه
 قابیله ن نه جاش ئه و بو خه لیفه

حه ضره ت داوود چیه ره که رد ره وشه ن
 تا (۹۸) ئه شراف قه وم سازا ئه نجومه ن

جه مع که رد عوله ماو نوقه بای بیلاد
 ئیحضار که رد حه ضره ت سوله یمان ده رلاد
 که رد شان سوئال جه ده و له ت په نا
 جه و اب ده ر ، چیشه ن ئه قرب ئه شیا

(۹۷) واته : قسه له باره ی زیره کیی حه زره تی لوقمانه وه .
 (۹۸) له ده سنوو سه که ی (م) دا له جیاتی بی (با) نوو سراوه (تا) . ئیمه ئه وه مان
 به هه له داناو به م جو ره مان راست کرده وه .

جهواب دا مهوتنه نه قروب هه رشه‌ی
 جه مهوت مه رحه‌له‌ی عوقبا مه بو پهی
 واتشان چیشه‌ن نه بعد نه‌شیا
 واتش به نه مه‌ل ره‌نج ده‌ی نه‌ی دنیا
 واتشان نه‌حسه‌ن نه‌شیا که‌ر به‌یان
 واتش نه‌و جه‌سه‌د جه‌سیم بو نه‌جان
 په‌رساشان وه‌حشه‌ت نه‌شیا په‌عنی چیش
 واتش نه‌و جیسه‌مه‌ن روّح نه‌مانو تیش
 په‌رساشان نه‌قبه‌ح نه‌شیا نه‌جیهان
 جهواب دا کوفره‌ن جه‌دمای ئیمان
 واتشان دائیم قائیم کیانه‌ن (۹۹)
 جهواب دا هم نه‌رض و هم ئاسمانه‌ن
 په‌رسان موخته‌لیف دائیمی کامه‌ن ؟
 واتش شهب و روژ عه‌کش مه‌دامه‌ن
 په‌رسان باغیضان کیانه‌ن به‌هم ؟
 وات مه‌وت و حیات باغیضه‌ن هه‌رده‌م
 په‌رسان نه‌و نه‌شیا به‌یان که‌ر مه‌علووم
 نه‌نجام فیعلش قه‌بیجه‌ن مه‌ذمووم !
 جهواب دا نه‌و شه‌ی حیدده‌ت مه‌قصووده‌ن
 جه‌لای عوقه‌لا فیعلش مه‌ردووده‌ن
 مه‌سه‌له‌ی هه‌نی عوله‌مای کیبار
 عه‌رض که‌ردن نه‌رووی نه‌و ده‌ولت مه‌دار

(۹۹) واته : کامیانه ؟

ئاوهردن به نوظق كول موقاوهله
ئه گهر تو زاناي مه عناي مه سئهله

ئه وسا سه حيهن خه لافهت تو
وه ليعه هدي تو مه نما تو شكو

كام ئه عضان پاك بى جه ميغ ئه اعضا
به و جومله ئه اعضا مه بان مو صه ففا

ئه گهر ئه و ئه اعضا غه ليظ بو گوشاد
سائير ئه اعضا مه دو به فه ساد ؟

واتش ئه و ئه اعضا ئه صل ضه ميرهن
هر ئه اعضا جه ئه صل ئه و نه ته غيرهن

(أَحْسَنْتَ) گويان نه مه جليس خيزا
هم كه ردن ته بريك ، هم (بارك الله)

نامه ي خه لافهت جومله كه ردن مور
سپه ردن به دهست ئه و صاحب شو عوور

عيرهت گر دهرويش جه نوقصاني و يت
ئيكمال ئاسيب كول ئاما نه ر يت

در تاريخ و خاتمهء كتاب گويد (۱۰۰)

ئه ر كه سى جه حال ئه ي به نده ي ضه عيف
ئه ر بى به سائل ، پيش بدهر ته عريف

(عبدالقادر) هن ئيسم و ، ئه و صافم
نه زنجيره ي ذنب قه يد ئينصافم

---

(۱۰۰) واته : له باره ي ميژووى ته واو بوونى هم كتيبه وه ئه لى .

ئەصلم ھەماوەند فیرقە ی چەلە بی
 داروون جە رەسوول جوامیر نەسە بی
 ئیدەن ئیلتیجام جە ئیخوان دین
 قەولم قەبوول کەن بە صیدق و یەقین
 ھەر وەقت وانان مە نظوومە ی ئاداب
 رەوان کەن پەریم (فاتح الکتاب) (۱۰۱)
 ھەم بکەن دوغای نەجاتم جە قەید
 ھەم سەر ئازادی جە ھەر عەمر و زەید
 ھەم دوغای خەیر کەن پە ی عەفوی گونام
 ھەم نەقصی جە شیعر نە کەن ئیلتیزام
 ئە گەر بە یان کەم عیجزم بە ئیخلاص
 مەقبوولەن عوزرم جە (کرام الناس)
 ھەر یەن دل نە قەید ظالم دەلیلەن
 چەنی پەژاران چون دەریای نیلەن
 بە عەظیمی ویت عەلیم وەھەب
 عەفو کەر سامیع ، (قاریء الکتاب)
 جە سەنە ی ھەزار و سییصە دو یە کەم
 تەئلیف کیتاب ئاما بە رەقەم
 (ناصر الدین) شا جە و دەم سولطان بی
 تەعمیر کونندە ی مولک ئیران بی
 نگین بەختش تاج کە یان بی
 فەر و ئیقبالش طور پەری فەرمان بی

(۱۰۱) واتە : سوورەتی فاتیحەم بو بخوینن و خیرە کەیم بو بنیرن .

سولطان (حمید خان) جه قوسطه نطین بی
صاحب صهلابهت ، تهخت و نگین بی
په ی یادگاری ئینشام که رد کیتاب
به آن حیصه مه ند بان یاران و نه جباب
به ر جیسم و به ر جان (سید الانام)
ههزاران دروود و ههزاران سهلام (۱۰۲)

---

(۱۰۲) له داویننی ئه م به شهی دیوانی فهقی قادره وه ئه م چند دیره نووسراوه :
(تمت شد کتاب نصائح الحکماء ، باذن الله تعالی ، در جماد الثانی .
میرزا محمد رحیم پسر کدخدا سلیمان سماقلوی . این کتاب نوشتم
از کرکوک برای فقه قادر . یوم یکشنبه تمام کردم) . واته : کتیبی پهندی
حه کیمان به ئیدنی خوا له مانگی جومادای دووه مه مدا ته واو بوو . من
که میرزا موحه ممه د ره حیمی کوری کویخا سلیمانی سماقلوویم ئه م
کتیبه م نووسی به وه بو فهقی قادر . روژی به کشه ممه ته واوم کرد .
موریکی فهقی قادرو دوو ئیمزای و چند به یتیکی فارسیشی له گه لدا
نووسراوه که هیی فهقی قادر خوئی نین و به پیوستمان نه زانی
بی بان نووسینه وه .

کتیبه عقیده ئیسلام (۱)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

و به نستعین (۲)

داناى (لم یزل) ، داناى (لم یزل) !
ذات بی زه و آل ، داناى (لم یزل) !

(۱) هرچند فقهی قادر خوی له سهره تاي ئەم کتیبه یدا به (عقیده نامه) ناوی بردوه ، ئیمه به پشتیوانی هندی به یتی ناو کتیبه که وامان به باشتر زانی (عقیده ئیسلام) ی ناو بنیین . بۆ نمونه به یتی (۱۳۳) ههمی ئەلی :

ههم بدهر تهو فیک حهیی (لا ینام)
باوه روون به نهظم عقیده ئیسلام

له دوادوایشیدا ئەلی :

مه نظومه ی کیتاب عقیده ئیسلام
(الحمد لله) یاوا به خیتام

(۲) له ده سنوو سه که ی (م) دا له پیش بیسمیللاوه ئەم چهند دیره فارسی به نووسراوه : « این کتاب عقیده نامه بیان عقیده اهل سنت و جماعت میکند ، واقعه علامتهای در آخر زمان رو دهد ، و ارکان ایمان ، وقوع قیامت و تعریف دوزخ و جنت و شفاعت کبرای حضرت رسالت پناهی . بر اهل اسلام فرض است بر این مسائلها یقین قائم کند . اگر شك آرند کافر شود ، نعوذ بالله » .

واته : ئەم کتیبه عقیده نامه به باسی بیروباوه ری ئایینی ئەهلی سوخته و جهماعهت ئەکا له گهل ئەو رووداوانه ی له ئاخر زه ماندا رووته دن . ههروه ها باسی بناغه کانی باوه رو ، داهاتنی روژی قیامهت و ، باسی دۆزه خ و به هه شت و شه فاعهت و تکا کاری پیغه مبه ر بۆ موسو ئمانانی گونا هبار . له سه ر هه موو موسو ئمانی پتویسته بروای بهم شتانه پته و بی و ، ئەگه ر لی یان دوودل بی ، په نا به خوا ، کافر ئەبی .

مونه ززهه جه عيب ، بئ شيرك و مه تهل !
خه للاق و ره ززاق ، بئ موزدو به دهل !

جه قودرهت تۆن جومله عالهمهين
نيكتهي مومكينات جه ههر زهين و شهين

جه تۆن ئيدارهي زومرهي ذي حهيات
موسته قيمبي نه رض ، سهبعهي سهماوات

جه قههرو لوطفت غهير ني يه ن مانيع
غهير جه تۆ نه جوزه ، كول ، ني يه ن صانيع

سهبعهي سهماوات عهرش موعه للاق
زه مين و زهمان ، نه شياو (ما فيها)

جومله ظوهوورات جه قودرهت تۆن
سهراسه ر گهواه عهظه مهت تۆن

ههرچي ههن مه حضووظ له وحهي عيلم تۆن
ئاسايش كول نه ساي حيلم تۆن

ههرچي ههن به نه مر تۆ داران قيام
جومله منهت بار تۆن نه ههر ئينعام

بار منهتت حهمل عالهمهن

عالم چون گهردوون قامه تش خه مه ن

ديدهي دل نه عماي كونه ذات تۆن

نه فكر پهره گهندهي ههر صيفات تۆن

زوبان له نك و لال حهمدو نه ناي تۆن

مومكينات زه پرهي كوي كيبياي تۆن

(دهرويش) تۆ بى دەرك سادە ضەمىرى

نەدارى با حەق قووەى تەقرىرى

بە حەق تەفويضەن جوملە ئوموورات

بنال نە دەرگای (قاضي الحاجات)

تەنای حەمد حەق باوەر بە ئەنجام

هەرچەند تەنای ذات نە دارۆ خیتام

عرض حال مؤلف الكتاب بروضهء معطرهء نبوت پناهى (۳)

بە رەوضەى ئەطهەر خواجاى كائينات

(اکمل السلام ، افضل الصلاة)

بەو پایەى سەرىر سەرخیظەى (لولاک)

شەهەنشای ئەورەنگ (و ما ارسلناک)

بەو هەودەج نشین تۆى (قاب قوسین)

مەلجەگای عالەم جە هەر زەین و شەین

تەعظیم عوظمات دارۆ نیهایەت

مەندەنان حەیران جە دەریای خەجلەت (۴)

نەفس ئەممارەم نە جورم و خەطا

سەردان سەدەمەش بە جاى ئینتیها

(۳) واتە : عەرزوحوال و سکالای دانەرى ئەم کتیبە بۆ خزمەتى باخچەى

خۆشبۆى پێغەمبەر (د.خ) . مەبەستى لە باخچەکە گۆکۆى پىروۆزى پێغەمبەرە .

(۴) واتە : من لە دەریای خەجالەتى و رووزەردیدا سەرسام ماوم ، چونکە

کە بىمەوئى ستایشى سىفەتە بەرزەکانت بکەم ، تواناکەم تا پەرى نىسەو لەرادەیه کە ئەوەستى ، کەچى گەورەییى سىفەتە گەورەکانى تۆ دواییى نایەت .

کهردم ئیرتیکاب نه ههر نه واهی
 فیعلم نه ئیحسان نه کهرد ئاگاهی
 ئەمما من جه باب مەرحة مەت مەظھەر
 جه سارەت ئییدن جهی عەبد ئەحقەر
 زومرەئی نیازمەند جه زوشت و زییا
 کەس نه بیەن مەئووس عەتەبەئی (۵) عەطا
 بەو ئاھ حەسرت سینەئی پڕ مەلال
 نه دەست خەجلەت داروون عەرض حال
 عەرضەئی نیازم جه و باب عوظما
 ئییدن جه دەرگای ریسالەت پەنا
 چون رۆح ئەقدەس تۆم کەردەن پەنا
 پەنام دان بە وەعد شەفاعەئی کوبرا
 جه صەحرای مەحشەر من مە کەر نیسیان
 بدەر نه جاتم جهی بەحر عیسیان
 (دەرویش) به دەرگات کەردەن دەخالەت
 عەطا کەر نه جات نه هەر ذەلالەت (۶)
 تەقدیم عەرضم بەو لامیعەئی نوور
 داروون تەمەننا جه (رب الغفور)

-
- (۵) له دەسنووسە کەئی (م) دا نووسراوه (عظبهء) و له دەسنووسە کەئی (ح) یشدا نووسراوه (عظمهء) ..
 (۶) له دەسنووسە کەئی (م) دا نووسراوه (ضاللت) . پیشتریش ئەم جوۆره هەلانەئی ئەم دەسنووسە مان بەرچاو کەوت .

در ذم دنیا گوید (۷)

دهرویش تو نه ظولم دنیا بکه ر داد
نه بی وه فاییش وه پا که ر فه ریاد

ته حقیقه ن جه تو کرده ی (۸) نه حوالش
په ی چیش غه ریقی تو نه خه یالش ؟

ظاهیرش به هار ، به طنش تابستان
لوطنش پایزو قه هرش زمستان

مه هتاب چیرهش نه توی ده یجوورهن
ضوحای ویصالش هه وای کافوورهن

مه راقه ن به ههشت وه صلش نه عالم
عالم نه وه صلش یاسه ن چون ئاده م

هه ر که س به وه صلش چیره که رد خه ندان
نه وحه و گریه شه ن نه عه ن طوفان

مه نجه نیق مه وت به خشا به خلیل
ئه ییووبان به کرم مه مات که رد ذلیل

په ششه ی نه جه لش به خشا به نه مروود
به رباد که رد شاهیی چه ند عادو ته موود

(۷) واته : له باسی خراپیی دنیا دا ئه لئی .

(۸) له ده سنووسه که ی (م) دا ئه م وشه یه به م جووره نووسراوه (کردی) . بو
(کرده ی) و بو (گردی) واته (هه موو) یش ده ست ئه دا ، به لام ئیمه لامان وایه
راسته که ی (کرده و) ه .

جام چه‌ند جه‌مشید (۲۲) جه‌م که‌رد خاکسته‌ر
 شکه‌ست شیشه‌ی شه‌مع شاهیی نه‌سکه‌نده‌ر (۲۳)
 چه‌ند مووسا (۲۴) نه‌طوور (۲۵) حه‌یات ته‌فریق که‌رد
 فیرعه‌ونان (۲۶) نه‌به‌حر ذیلله‌ت غه‌ریق که‌رد
 گه‌نج چه‌ند قاروون (۲۷) فرۆبه‌رد به‌خاک
 مه‌سیح یاونانا به‌چه‌رخ نه‌فلاک (۲۸)
 ئاسیاب به‌خت کام نه‌فراسیاب (۲۹)
 نه‌بازیچه‌ی ده‌هر غه‌رق نه‌بی به‌ئاب ؟
 سا کام قه‌هرمان چون به‌ه‌رام گو‌ر (۳۰)
 خاو نه‌که‌رد نه‌تۆی نه‌لحه‌د سه‌رای گو‌ر ؟
 چه‌ندین په‌هله‌وان پیر زۆرو سامدار
 وینه‌ی فه‌رامه‌رز (۳۱) مات بین نه‌سه‌ر دار

- (۲۲) کوری طه‌هموورث ، چواره‌مین پادشای بنه‌ماله‌ی پیشدادی .
 (۲۳) کوری فیلیپی مه‌کدۆنی که‌له‌یۆنانه‌وه‌هاتو به‌شیتکی زۆری رۆژه‌لاتی
 نزیکو ناوه‌راستی داگیرکردو له‌شه‌ریتکی گه‌وره‌دا له‌نزیکی هه‌ولیر
 دارای شای ئیرانی به‌زاناند .
 (۲۴) پیغه‌مبه‌ری به‌ناوبانگی به‌نی ئیسرائیل .
 (۲۵) شاخیکه‌له‌سینا ، خواله‌وئ قسه‌ی له‌گه‌ل حه‌زرتی مووسا کردوه .
 (۲۶) فیرعه‌ون : له‌قه‌بی پادشایانی کۆنی میسر بوه .
 (۲۷) به‌عه‌ره‌بی کراوی وشه‌ی (کریزۆس) ه . پادشایه‌کی ده‌وله‌مه‌ندی
 (لیدیا) بوه .
 (۲۸) ئیشه‌ره‌ته‌بو ئایه‌تی (و ما قتلوه یقینا ، بل رفعه الله الیه . النساء
 ۱۵۷ - ۱۵۸) .
 (۲۹) کوری په‌شه‌نگو پادشای تووران ، له‌سه‌رده‌می که‌یانی یه‌کانی ئیراندا .
 (۳۰) پانزه‌هه‌مین پادشای بنه‌ماله‌ی ساسانی . به‌راوکردنی گو‌ر واته‌که‌ری
 کیوی به‌ناوبانگ بوه .
 (۳۱) کوری رۆسته‌می زال .

زو یانهی (۳۲) ظولمش ئیدریس (۳۳) کهرد فیرار
نه بی زه که ریش (۳۴) شەق کهرد به مشار

چەند داوود (۳۵) بی صەوت نەغمەیی زەبوور (۳۶) کهرد
چەند سولەیمانش (۳۷) چون موور بی زوور کهرد

یە ئەو غەددارەن ئیرهج (۳۸) کهرد مەغدوور
گوم بی نە صەحراش سوپای سەلمو (۳۹) توور (۴۰)

ذیح سیاوهحش (۴۱) باوەران به یاد
هەنی دل به مەیل دنیا مە کهن شاد

---

(۳۲) لە دەسنوو سە کە ی (م) دا نووسراوه (زبانە) بەلام مەعنا نادا بە دەستەوه .
ئیمە بە (زو یانە) مان راست کردەوه واتە : لە مائی . . ، نەخوازە لا
کە (ئیدریس) ییش - کە باس باسی ئەوه - بە دنیا دا گەراوهو ، رسته کەش
لە (کهرد فیرار) دا تەواو ئەبی .

(۳۳) یە کیکە لە پیفەمبەرە پیشینەکان ، بە دنیای ئەو رۆژەدا گەراوه .
(۳۴) پیفەمبەری بەناوبانگی بەنی ئیسرائیل کە لە قورۆلی داریکا بوو ستەمکاران
بە مشار دوو کەرتیان کرد .

(۳۵) یە کیکە لە پیفەمبەرە دەسه لاتدارەکانی بەنی ئیسرائیل . بە دروست کردنی
زری و کەل و پەلی ئاسنین بەناوبانگ بوه .

(۳۶) ئەو کتیبەیی خوا بو حەزرەتی داوودی ناردوه .

(۳۷) یە کیکە تره لە پیفەمبەرە بەناوبانگەکانی بەنی ئیسرائیل .

(۳۸) کوری فەرەیدوون ، یە کیکە لە پادشایانی بنەماڵەیی پیشدادی .

(۳۹) کوری گەرەیی فەرەیدوونی پادشای پیشدادی ، فەرمانرەوای رۆمو
خواهر .

(۴۰) برای سەلمو پادشای تووران .

(۴۱) یاخود سیاوش ، کوری کەیکاوسو باوکی کە یخوسرەو . یە کیکە لە
پادشایانی ئیرانی کۆن . بە فەرمانی ئەفراسیاب کوژرا .

ده ماوه ند دهه مات که رد که یخوسره و (۴۲)
 طووشش (۴۳) ئەسیر که رد ، شیده (۴۴) که رد نه خهو
 سهیر که ن نه ئەفکار زه مانه ی ئەفسوون
 کام بهخته نه صرهش (۴۵) نه که رد واژه گوون
 بههشت وه وصلش مهراق که رد شه دداد (۴۶)
 مهوت مهراق که رد نه قاپیی موراد
 هه ره نه وه ددارهن چهرخ ئەطله س گوون
 کووس جه کاوس (۴۷) سه ند ، تاج نه فه ره یدوون (۴۸)
 عهدل نه وشيروان کیسهوی نه ژاد
 دانه ی خهرمه نه ی شاهیش (۴۹) دا وه باد
 چهنه شاه چون هورمز (۵۰) با تاج و ئەفسهر
 وینه ی قهوم لووط (۵۱) نه تهخت که رد زه بهر

-
- (۴۲) کوری سیاوش و پادشای سیهمی بنه ماله ی که یانی .
 (۴۳) کوری نه و ذهر ، پاله وانی ناوداری ئیران له چهرخی که یکاوس و
 که یخوسره ودا .
 (۴۴) کوری ئەفراسیابی پادشای تووران .
 (۴۵) پادشای کلدانی له (۶۰۵) وه تا (۵۶۲) ی بهر له زاین ، داگیرکری
 ئوورشه لیم و تیکدهری ده و له تی جووله که .
 (۴۶) پادشای ولاتی عادو دروستکری شاری ئیره م .
 (۴۷) دووه مین پادشای زنجیره ی که یانی .
 (۴۸) شه شه مین پادشای زنجیره ی پیشدادی ، کوری ئاتبین و له وه چه ی
 طه همورث .
 (۴۹) له ده سنووسه که ی (م) دا به هه له نووسراوه (شاهش) .
 (۵۰) له بنه ماله ی ساسانیدا چوار پادشای هورمز ناو بوه .
 (۵۱) به کیکه له پیغه مبه ران ، به هو ی گونا به باری به وه خوا غه زه بی له هو زه که ی
 گرت و شاره که یانی زیرو زه بهر کرد .

خوسره‌وان (۵۲) نه بهزم شیرین (۵۳) مه‌غروور که‌رد
 به شیرۆی (۵۴) نه‌جهل یه‌ک یه‌ک مه‌قهوور که‌رد
 چه‌ند حاتهم (۵۵) به زۆر بازووی په‌هله‌وی
 جه‌وانسه‌ردیشان نه عام که‌رد ته‌هی
 چه‌ند نه‌وفهل چون قه‌یس به له‌یل مه‌جنوون که‌رد
 چه‌ند کو‌هکه‌ن (۵۶) گولگوون پای بیستوون که‌رد
 مه‌دینه‌ی عولووم خه‌تم نه‌نیا
 نه‌قل مه‌کان که‌رد په‌ی (کأس الوفا) (۵۷)
 له‌ف که‌رد عه‌دالته‌ت عومر عومه‌ری
 بی (ذوالفقار) (۵۸) که‌رد بازووی چه‌یده‌ری
 هه‌ر نه‌و نه‌ژده‌هان عه‌جوزهی فیتهن
 مه‌سمووم که‌رد صیددیق و ئیمام چه‌سه‌ن (۵۹)
 تو نه‌و ظالمی ، هه‌ی یه‌زید شووم !
 نه‌که‌رب و به‌لات (۶۰) حوسه‌ین بی مه‌ظلووم

- (۵۲) خوسره‌وی په‌رویز .
 (۵۳) شیرینی نه‌رمه‌ن .
 (۵۴) شیرۆ کوری خوسره‌و که‌ هه‌زی له شیرینی باوه‌ژنی کردو باوکی خۆی
 کوشت تا شیرین داگیربکات .
 (۵۵) حاتهمی ته‌ی ، به‌ ده‌سو ده‌هنده‌ی به‌ناوبانگ .
 (۵۶) فه‌هاد .
 (۵۷) پیاله‌ی شه‌رابی مه‌رگ .
 (۵۸) شمشی‌ره‌که‌ی هه‌زه‌تی عه‌لی .
 (۵۹) ئیشاره‌ته‌ بو نه‌وه که‌ گوايه‌ هه‌زه‌تی نه‌بووبه‌که‌ به‌ ناسۆری زاری ماره‌که‌ی
 نه‌شکه‌وتی ته‌ور مرده‌ه ، که‌ له شه‌وی کوچ‌کردنیا له‌گه‌ل پیغه‌مبه‌ر له
 نه‌شکه‌وته‌که‌دا پیوه‌ی‌دا .
 (۶۰) گوايه‌ وشه‌ی (که‌ربه‌لا) له (که‌رب) و (به‌لا) وه‌رگیراوه .

کیت نه کهرد هیلاک به شیړپه نجهی مهوت
مهوت ذی حیات کیت ناوهرد نه سهوت

چه ند مهرووی نازک قهصر بلووری
مهستوور بین نه خاک سیای دهیجووری
نهی دیوجامهی دههر سهیبیاد گهر دوون
به تیر قهدهر یاران کهرد نگوون

خاتیمهی کام عهیش سهر نه دا به شین
کئی بی سهنگ سهرد نه کهرد وه بالین

دهرویش تو نه خوب دنیا نه سیری
وهی طهور موقه یهد دام تهزویری

تو با پدهرکوش (۶۱) ویت کهردی سازش
(دائم الاوقات) مه کیشای نازش

گهرم بی مه یلت بهی دنیای پر شوور
غافل بیت نه (کل مختال فخور) (۶۲)

نه زانای هر کهس پیش کهرد ئیف تیخار
به ئاخر چون تو ذهلیل مه بو ، خوار

ها ئیسته جه تو داروون ئیلتیماس
هه نی مه کهر مه یل مه رووی به دئه ساس

نادیم بهر نه فیعل ماضی ههی شهقی !
تله عیلم کهر کردهی مهرد مونتتهقی

-
- (۶۱) مه بهست له (پدهرکوش) چه رخی گهر دوونه .
(۶۲) ئیشاره ته بو ئایه تی (ان الله لا یحب کل مختال فخور . لقمان ۱۹) .
له ده سنووسه کهی (م) دا له جیاتی (مختال) به هه له نووسراوه (فخار) .

نامان جه ره سوول هديت به نه قوال
(لاتسبو الدهر انتم يا رجال !) (٦٣)

جه ذمم دنيا هه ني مه نيه ر گام
خه تم سوخه ن که ر باقي (و السلام)

شکایت مؤلف از دست پیری (٦٤)

های دهرویش که ردي خه یلی حکایه ت
لادی جه پیری بکه ر شیکایه ت

حق جیرانیش مه داره به چه م
کرده ی کارانش باوهر به ره قه م

پیری ویش که م که م به من دا نشان
به ته فره ی نه مه ل نو خرام که رد نیسیان

ها وه قتی زانام سوار بی نه دوش
عه یش شه با بیم که رد م فره راموش

نه دائیره ی چه رخ ته فره ی هه وایی
سفید که رد سکه ی موشک خه طایی

هه وای به نه فشه ی فره قم کافوور که رد

باهووی په هله ویم چون موور بی زوور که رد

(٦٣) هديته که که به زمانی پیغه مبه ره وه گیرا وه ته وه (لا تسبوا الدهر) هیه واته : جنيو به گه ردوون مه دن . نه مهش له بهر نه وه یه که گه ردوون به دروستکه ری دنيا و پروودا وه کانی دنيا دانرا وه و به و پئی یه جنيویان داوه تی ، جا له بهر نه وه که دروستکه ری دنيا و پروودا وه کانی دنيا خواجه ، جنيوه که به شیوه یه که بو خوا نه گه ریته وه . نووسینه وه ی تیکسته عه ره بی یه که له ده سنووسه که ی (م) دا کو مه لی هه له ی تیابوو .

(٦٤) واته : شکاتی دانه ری نه م کتیبه له ده ست پیری .

به گاز میجنهت قووهی زورداری
بی بهها بهردش سی و دو مرواری (٦٥)
وینهی بهخته نه صر بی سووچ و گونا
گویشم نه طرهش کرد ، بینام نایینا
هه ضم مه عیده ، سه رمایه ی قووهت
هه وای شه بابی و خه زانه ی شه هوهت
به قووهی جه بری بهردش به تاراج
ئیسته به هر چوار مه نده نان موحتاج
به لغه م و کۆکه ، بی صه بری و نیسیان
هر چوار به یه کبار پیتم که ردهن ئیحسان
گویا نه لطافش به من نمانان
عیجزش عهطا کرد ، خاوم ستانان
وهی طه ورهن نه خذو عهطاش نه کارم
عهصاش عهطا کرد ، بهرد ئیعتیارم
سهیر کهن چ لوطفی به من مه نمانو
دهرد پشت به خشان ، خوونم مه ستانو
که م کهم لاغیر کرد جه سته ی نه ندامم
ستانان نه دل ده رپرا که ی فامم
بی به یعو خرید ، زهرعو ته رازوو
نه خذش کرد قووهت جه زانوو و بازوو (٦٦)

---

(٦٥) مه بهستی له سی و دو دانه ی دهمیه تی .

(٦٦) له ده سنووسه که ی (م) دا نوو سراوه (بازوو جه زانوو) . ئیمه نه وه مان
به لاره هه له بوو .

نه تابشت بار ظولمش هەر زه مان
 تیر قامه تم خه مهن چون که مان
 ستانان ره ونه ق ره ننگ و رو خسارم
 ئیسته جه عیال ویم شهرمه سارم
 نه جهل نه کووزهی جهستهی پر چه زین
 چون گورگ نه به ره ی جان گرتن (٦٧) که مین
 دل نه ئیداره ی تن بی یهن مه ئیوروس
 هەر شهو نه شینهن به نالهی نه فسووس
 سه ده مه ی پیری پییم که ردهن ریش خهن
 جه لای خاتوونان من که ردهن وه پهن
 جه لای مه هروان ئیدهن گفتوگوو
 تهن (٦٨) تیر نه جه رگ بو ، نه ک پیر نه په هلوو
 ئهر که روون سه فهر چه شمه ی قه ده مگا
 ده بده به ی ده هو ل دل مه دو صه دا
 چون بای مو خالیف هه ناسه م هەر سو
 مه یو نه مه قام وه ی وه ی و رو رو
 جوانیم جه نه و ئهر که رد ئیعا ده
 شهرتهن حال ویم که روون ئیفاده

---

(٦٧) له ده سنووسه که ی (م) دا به (کردن = کردن) نووسراوه . هۆی
 هه له که رینووسی کۆن و نه شاره زایی له مه خره جی پسته کانه ، چونکه
 (ک) و (گ) و هک یه ک نووسراون و (ت) و (د) یش مه خره جیان له یه که وه نزیکه .
 (٦٨) له ده سنووسه که ی (م) دا به ئوسوولی رینووسی کۆن (تک) و له
 ده سنووسه که ی (ح) دا (دک) ه .

عهرضه‌ی شه‌رح ده‌رد جه لاش که‌م ته‌قدیم
بده‌م نه ته‌حریر هه‌رچی که‌رده‌ن پی‌م
به‌ل‌ئه‌و جه‌وانمه‌رد به‌ضه‌رب شمشیر
بستانۆ‌ه‌قم نه‌و جه‌للاد پیر

وه‌ر نه‌ه‌سه‌ره‌تان ده‌رد کۆ‌نه‌و نۆ
یه‌ک‌یه‌ک مه‌سپاروون به‌خاک گ‌لکۆ

دریغ جوانی ئیفتیخارم بی
جوانی جبه‌ی ئیعتیارم بی

هه‌رتا جوان بی‌م دنیا‌م به‌کام بی
نه‌خه‌یمه‌ی عوشره‌ت عه‌یشم مه‌دام بی

زیاد بی‌قه‌درم جه‌لای خاتوونان
هه‌ریه‌ک به‌ته‌رزئی ویش مه‌دان نیشان

جه‌وساوه‌ پیریم ئامان به‌ئه‌ساس
چون ئاهوو جه‌شیر جیم مه‌که‌ن هه‌راس
ده‌رویش! چون مادده‌ت یاوان به‌ی‌را‌ده
هه‌نی تۆشه‌ی‌را بکه‌ر ئاماده

جوانیت ویه‌رد، پیریت که‌فت نه‌پیش
جه‌دمای پیری مه‌رگه‌ن هه‌ی‌ده‌رویش!
پیری که‌رده‌ن سست ره‌گت نه‌ئه‌عضا
تۆ‌هه‌م سست که‌ر مه‌یل نه‌حوبب دنیا
نه‌ی‌ده‌مدا نه‌ده‌ست پیری زه‌بوونی
بنال نه‌ده‌رگای ذات بیچوونی

ئومىدەن دوغاي پيران ذليل
 مهقبوولەن جه باب شههه نشاي جهليل
 هاي دەر ویش ! بگير قاپی ئە کبەری
 ئەلبەت جه دەر وون مهبو ئەتەری

مناجات مؤلف بدرگاہ قاضي الحاجات (٦٩)

(يا عظيم العفو عميم الاحسان) !
 يا گونهه نامورز عاصی و موذنیان !
 يا خيلقەت نومای عەدەم به ظوهور !
 يا هيدايەت بهخش جه ظولمەت به نور !
 يا ناراستەى بهزم غەوغای دوو جيهان !
 يا دەهەندەى رزق بى سەهوو نيسيان !
 يا رحمت بى پەى ، مهعدەلەت پەنا !
 عەقوم کەر به لوظف ویت نه هر خەطا
 نه رووسيايى داروون خەجالەت
 غەرقم نه گەرداب دەريای ضەلالەت
 غەير جه قاپی تو نى پەن پەناهم
 سکەم سفیدەن ، صد رووسياهم
 چون توی فەريادرس به کى بهروون داد
 کى هەن غەير جه تو (بصير العباد) (٧٠)

(٦٩) واتە : پارانەوہى دانەرى ئەم کتیبە لە دەرگای ئەو خوايەى کە
 جى بەجى کەرى رازو نيازی خەلکە .
 (٧٠) لامانوايە راستەکەى (بصير بالعباد) بى ، چونکە لە قورئاندا بەم صيفەيە
 هاتووہ .

نيران گونام دوودش نه عامهن
 عالهم موعتهريف گوناو خهطامهن
 مهر به لوظف ویت سه تر کهی گونام
 وهر نه جه دارهین شهرمه ندهو (۷۱) ریسوام
 یه قینهن جه لای به ندهی پر تاوان
 قه طرهن گونا هم جه ده ریای غوفران
 ته و فیک عطا کهر قه دیم مو طلهق
 هه نی ته و به بو جه کردهی سه بهق
 عه فوم کهر یا ره ب ، ئیحسان کهر ته و فیک
 (بالکل) صیفه تم جه شهر کهر ته فریق
 شاکیر کهر قه لبم به لوظف و ئیحسان
 یه قین قایم کهر به نور ئیمان
 زوبان به نه سمای ذاتی ذاکیر کهر
 عه نیم به ره حمهت ویت مونتته ظیر کهر
 نه فکارم به یاد ته نات مه سروور کهر
 قه صدم به ته حصیل ره ضات مه ئموور کهر
 به نه لطاف ویت ذات سه بو وحی
 عطا کهر بهی عه بد ته و بهی نه صو وحی
 عومرم به ته و به باوهر به خیتام
 ئیبلیس به ئیمان نه بو شاد کام
 به شق موحه ممد شه هه نشای له و لاک
 قه بوول کهی دو عای به ندهی بی ئیدراک

(۷۱) له ده سنوو سه کهی (م) دا (شرمنهء = شهرمه نهی) نووسراوه .

ههم بدهر ته و فيق حه يي لايه نام
باوه روون به نه ظم (عه قيده ي ئيسلام)

چون مودده ي حه پسم ياوا به سئ سا
لازم كه رد په يدا كه روون ئيشتيغال (٧٢)

ته صديقه ن مه فهوروم فهران فورقان
ظه لووم و جه هورول عه جووله ن ئيسان (٧٣)

بي كاروبار بين ئيسان جه دنيا
به دهر د كه دهر مه بان موبته لا

ههم مه شغووليي ناس نه دارو ضرهر
به و شهرط حه زهر كو نه نوموور شهر

دهرويش عه قيده ي ئيسلام كه ر به يان
نافيعه ن خه يلي پهرئ ساميعان

فه رضه ن عه قيده جه نه هل ئيسلام
ته علم كه ن شرووط نه ركانش ته مام
ههر كه س به صيدقش باوه رو گو مان
ئه صه حه ش ئيده ن مه بو بي ئيمان

په ناهم به تون ذات موسته عان
ئيستيغانه م كه ر جه سه هور و نسيان

---

(٧٢) نه م به يته وائه گه يه ني كه فه قئ قادر به به ندي له ١٣٠٠ ي هيجريدا ده ستي

داوه ته شيعر نووسين و نه م (عه قيده ي ئيسلام) ه يه كه م به ره هميه تي .

(٧٣) ئيشاره ته بو ئايه تي (انا عرضنا الامانة على السموات والارض والجبال ،

فابين ان يحملنها واشفقن منها ، وحملها الانسان ، انه كان ظلوما جهولا .

الاحزاب ٧٣) و ئايه تي (ويدع الانسان بالشر دعاءه بالخير وكان الانسان

عجولا . الاسراء ١٢) .

شو کرم به نه لطف حهیی (لا ینام)
هم بهر موحه ممد (علیه السلام)

مقدمه عقیده در جواب و سؤال (۷۴)

نهر چه نسل تو بکهران سوئال
بدهر جه و ابش به بی قیل و قال
جه و ابدهر نه سلم په یدان جه نادم
نادهم هم جه خاک نامان به ره قه م
نهر که ردن سوئال جه و اب کهر ته قدیم
به یان کهر دهلیل جه نایه ی قه دیم
بو انه په ریش نایه ی ئیستی عجال
« نحن خلقنا آدم من صلصال (۷۵) »
نهر که ردن سوئال دین تو کامه ن ؟
جه و ابدهر : دینم دین ئیسلامه ن
نهر که ردن سوئال مهر چی شه ن دهلیل ؟
بو انه په ریش نایه ت به ته عجیل
به نایه ی قه دیم جه و ابدهر ته مام
« ان الدین عند الله الاسلام » (۷۶)
نهر سوئال که ردش : ئیسلام چه مه عنا ؟
مه عناش سه راسه ر به ی طهور کهر نه دا :

-
- (۷۴) واته : پیشه کیی عه قیده به وینه ی پرسیار و وه لام .
(۷۵) ئیشاره ته بو نایه تی (ولقد خلقنا الانسان من صلصال من حمأ مسنون .
الحجر ۲۹) . له ده سنو و سه که ی (م) دا و شه ی (آدم) به (ال التعریف) ه وه
بوو .
(۷۶) نه مه ش نایه تی کی قورئانی پیروزه (آل عمران ۲۰) .

ئىسلام ئەو كەسەن جە ھەر خەيرو شەر
ئەمرش مەعرووف بۆ ھەزەر (۷۷) جە مونكەر

ئەر كەردن سوئال جە مەعنای ئیمان
تۆ مەعنای ئیمان وەى طەور كەر بەيان

جەواب دەر مەعنای ئیمان ئەى رەفيق
بە زوبان ئيقرار بە دل كەى تەصديق

ئەر كەردن سوئال ئیمان كەسبى يەن (۷۸)

يا زادەى خەلقى و نە جيبىللى يەن ؟

جەواب دەر : ئیمان دوو نەوعەن جىسبى (۷۹)

يە كى جيبىللى ، يە كىشان كەسبى

جيبىللى ئيدەن جە يەوم (أَلَسْتُ)

جە (قالوا بلى) ئاوەردىم بە دەست (۸۰)

كەسبىشان ئيدەن جە حال ھەيات

قايم كەيم يەقین بە چەند كەلىمات

---

(۷۷) لە دەسنووسە كەى (م) دا نووسراوہ (خطر) . دياره ھەلەيه .

(۷۸) لە دەسنووسە كەى (م) دا نووسراوہ (حسبين = جىسبى يەن) ، بەلام
ئاشكرایە ھەلەيه ھەرچەند وشەى (جىسبى) لە بەيتى پاشەوہ شادا
دووبارە ئەبىتەوہ .

(۷۹) لە دەسنووسە كەى (م) دا نووسراوہ (حسبى) ، بەلام ھەرچۆنى بى
لەم شوپنەدا مەعنا نادات .

(۸۰) ئەم دابەش كەردنى ئیمانە بۆ (جبللى = جيبىللى) و (كسبى = كەسبى)
لە گەل عىلمى ئو صوولى دىندا ناكە و پتەيهك ، چونكە ئیمان لە راستيدا
باوہرەو باوہریش كەسبى يە چونكە ئەسبابەكانى كەسبين ، ئىتر ئىمە
ھەقمان بەسەر ئەوہوہ نى يە كە لە عىلمى خوادا رابووردوہ .

(الست) و (قالوا بلى) ئىشارەتن بۆ ئايەتى (و اذ اخذ ربك من بنى
آدم من ظهورهم ذريتهم و اشهدهم على انفسهم الست بربكم ، قالوا :
بلى شهدنا ان تقولوا يوم القيمة انا كنا عن هذا غافلين . الاعراف ۱۷۲) .

ئەر كەردن سوئال ئوممەت كىيى تۆ
 بدەر جەوابش بىي شەرم و شكۆ
 من عەبد خودام ، ئوممەت رەسوول
 ئەمرشان بە دل و جان كەردم قەبوول
 يەنى (محمد) (آخر الزمان)
 چون ئەوون رەسوول زومرەي ئىنس و جان
 ئەگەر سوئال كەن : رەسوول يەنى چىش !
 مەبۆ جەوابش حاضر كەي نە پىش ••
 جەوابدەر : رەسوول مەئموورەن جە حەق
 ئەركان ئەحكام دىن كۆ موصەددهق
 هەم وىش ئەدا كۆ ئوموور ئەحكام
 هەم حوكمش تەبليغ بكَرۆ نە عام
 ئەر جە عەقىدەي ئەحكام مەذەب
 كەردشان جە تۆ جەوابش طەلب
 جەواب دەر نە قەول وىم مەصەررەتم (۸۱)
 نە ئەهل سوننەت هەم جەماعەتم
 ئەگەر جە مەعناش كەردشان سوئال
 تۆ نە جەوابش هيچ مەبەر مەلال
 حەضرەت رەسوول ، ئەصحاب كيرام
 بە چەقىدە كۆل كەردن قيام

(۸۱) گوايه مەبەستى (ئىصرارم) ه ، واتە : سوورم لەسەر ئەوہ كە لە ئەھلى سوننەت و جەماعەتم وەك لە نيوہ بەيتى پاشەوہدا ئەلئى .

قهول و فيعلشان جه لام ته صديقه ن
به و ئيعتيقاده به قين ته طبيقه ن

ئه گهر سوئال كه ن نه ئيجراي ئه حكام
مه ذهه بت كامه ن ؟ به يان كه ر ته مام

چه نده ن مه ذاهيب عه قيدهي ئيسلام
ئيسم و ره سمشان باوهر به خيتام

جه و ابدهر : ئيمام مه ذاهيب چوارهن
ههر كهس نه ته قليد ههر كام موختاره ن

ئه ووه ل شافيعي صيدق صه حيفه
ماليكي و حه نبه ل ، ئه بو و حه نيفه

ئه بو و حه نيفه عيلمش موحيطنه ن
ههم ئيسمش نو عمان ئينو ثابته ن

ماليكي ماليك ئينو ئه نه سه ن

مه ذهه بش مه ربو و ط ئايه ت و نه صصه ن (۸۲)

حه نبه لي ئه حمه د بابوش حه نبه له ن
واريع و زاهيد عيلمش ئه كمه له ن

من نه ههر چه هار كه ردم موته خه ب
قه بو و لم كه رده ن شافيعي مه ذهه ب

مه سه له ش مه خره ج ئايه و حه ديته ن
ئيسمش موحه ممه د ئيني ئيدريسه ن

---

(۸۲) له جياتي (ئايه ت و نه صصه ن) له ده سنو و سه كه ي (م) دا (آيه قصصن)
نو و سراوه . ئاشكرايه هه له يه و راسته كه ي ئه مه يه كه ئيمه نو و سيومانه .

ئەگەر سوئال كەن جە دەعوای صیفین (۸۳)
قاتل و مهقتوول داران طەرهفەین

كام صەفش ئەحق ؟ كام صەف موبطیلەن
كام طەرهف عیسیان ، كامین موقبیلەن (۸۴)

جەواب دەر : هەرچەند صورت عەقلى
(ذی الید)ەن جە حق حەضرت عەلى

چون (أولو الامر)ەن وەصى یى نەبیی
هەم ئەعلا م جە عیلم لەدوونى و كەسبى (۸۵)

(۸۳) لە دەسنووسەكەى (ح)دا عینوائىك بۆ ئەم پرسیار و وەلامى لەمەر شەرى
(صیفین)ە دانراوە ئەلى : (در سوال و جواب دعواى صیفین گوید)
واتە : لەبارەى پرسیار و وەلامى هەرای صیفینەو ئەلى .

لەمبەیتەو تا بەیتى پانزەهەم كە دوا وشەى (قاتیل و مهقتوول)ە ، لە
دەسنووسەكەى (م)دا لە پەراویزی دەوران دەورى لاپەرەو
نووسراو تەو و سەرەتاكەى لە بەرابەرى عینوائى (مقدمەء عقیدە در
جواب و سوال)ەو دەست پى ئەكات . هیچ نیشانە بەكیش نی بە شوینى
راستەقینەى دیارى بكا ، بەلام لە دەسنووسەكەى (ح)دا لەدواى بابەتى
(تشهد آخر در ركن دوم)ەو دانراوە كە هیچ پتوهندىكى پتوە نی بە .
ئیمە پاش وردبوونەو ئەم شوینەمان بە مونساب دانا بۆى ، چونكە
بەیتەكانى ئەم شوینە پتوهندیان بە خەلاف تەو هەبەو ، پاش ئەم ۱۵
بەیتەش ۱۶ بەیتى تر هەبەو هەر لە پەراویزدا نووسراونەو ئەوانیش
پتوهندیان بە خەلاف تەو هەبەو لە دەسنووسەكەى (ح)دا
نەنووسراونەتەو ، ئیتر دوو بەیت ئەمیینى بۆ باسى (رکن اول عقیدە
در تشهد اول) .

(۸۴) وشەى (موبطیلەن) و (موقبیلەن) لە دەسنووسەكەى (م)دا فەوتاون . ئیمە
لەبەر دەسنووسەكەى (ح) نووسیمانەو .

(۸۵) ئەم وشە بەش لە دەسنووسەكەى (م)دا فەوتابوو . ئیمە بە بۆچوونى
خۆمان داماننا ، چونكە شیوە نووسەكەى لە دەسنووسەكەى (ح)دا
(رسمى = رەسمى) بوو .

ئەمما تۆ بە ئىد مە كەر ئىعتىبار
 حەدىث نەبى باوەر بە ئىخبار
 واريدەن حەدىث جەو شەھر عولووم
 « مثل اصحابى كمثل النجوم » (۸۶)
 بە ھەر كام ھەر كەس ئەر كەرد ئىقتىدا
 مەبۆ بە مەظھەر طەرىق ھودا
 يەقین قايىمەن جە ئوموور كار
 كول موجتەھىدەن (۸۷) ئەصحاب كىيار
 ئەكئەر ئەصحابەن جە ھەردوو طەرەف
 جە قەصد وئشان حەق داران بە كەف
 چون ئەصحاب جە قەصد وئش موجتەھىدەن
 قاتیل مەئجورور مەقتوول شەھىدەن (۸۸)
 ئەر باچان جە بەین خەسمەين يەك حەقەن
 فیرقەى (۸۹) ئوخرشان سەھو موطللەقەن
 بەى طەور دەر جەواب بەو مەرد عەنید
 كول موئججەرن (۹۰) صینف موجتەھىد

(۸۶) ئىشارەتە بۆ حەدىثى (اصحابى كالنجوم ، بايهم اقتديتم ، اهتديتم) واتە :
 ھاوړى يانى من وەك ئەستىرە وان ، شوين ھەركاميان بكهون ري
 ئەدۆزئەوہ .

(۸۷) لە دەسنووسەكەى (م)دا نووسراوه (مشتهدن = موشتههيدەن) .

(۸۸) ئىشارەتە بۆ حەدىثى (اذا اجتهد القاضي فاصاب فله اجران ، او اخطا
 فله اجر واحد) واتە : ئەگەر قازى ئىجتىھادى كردو بىرى كردهوہو
 ھەولكىدا راستى بزائى و زائى ، دوو پاداشى ھەيە . ئەگەر بەھەلەشدا
 چوو پاداشىكى ھەيە .

(۸۹) ئەم وشەيەو وشەى (باچان) لە دەسنووسەكەى (م)دا فەوتاون ، ئىمە
 لەبەر دەسنووسەكەى (ح) نووسيمانئەوہ .

(۹۰) مەبەستى لە (مەئجورور) ە .

هه رکام ئەر به سه هو که رده ن ئیجتیهاد
یهك ئه جری (۹۱) دارۆ بکه ر ئیعتیقاد
هه رکام ئیجتیهاد ئەر که رده ن به حق
دوو میثل ئه جرش (۹۲) به و عه طان موطله ق
ئه سه ححش ئیده ن جه باب عودوول
جاشان (۹۳) جینانه ن قاتیل و مه قتلوول
ئەر که رده ن سوئال ماده ی خه لافه ت :
جه به عد په سوول کئی که رد ئیما مه ت ؟
جه واب ده ر جه به عد په سوول به ته حقیق
که رده ش خه لافه ت بو و به کر صیددیق
خه لیفه ی دووهم باوهر به حساب
(عمر الفاروق) شای (ابن الخطاب)
جه دمای هه ضره ت عومه ر بی گومان
که رده ش خه لافه ت هه ضره ت عوثمان
چه هارهم عه لی که رده ش ئیما مه ت
په نجه م هه سه ن بی خه تم خه لافه ت
جه ته ئریخ خو کم هه ر په نج خو له فا
ئەر که رده ن سوئال جه واب که ر ئه دا

(۹۱) نیمچه رسته ی (هه رکام ئەر) و (یهك ئه جری) له ده سنووسه که ی (م) دا

فه وتاون . ئیمه له بهر ده سنووسه که ی (ح) نووسیماننه وه . وشه ی
(ئیجتیهاد) یش له م ده سنووسه دا به (اشتهاد = ئیشتیهاد) نووسراوه .

(۹۲) له م به یته شدا (هه رکام) و (دوو میثل ئه جرش) له ده سنووسه که ی (م) دا

فه وتاون ، ئیمه له بهر ده سنووسه که ی (ح) نووسیماننه وه .

(۹۳) هه روا وشه ی (ئه سه ححش) و (جاشان) له م به یته دا له ده سنووسه که ی

(م) دا فه وتاون و له بهر ده سنووسه که ی (ح) نووسیماننه وه .

حهسهن بی لائیق پوتبهی خه لافهت
عهجووزهی دهوران (۹۶) پیش نه دا ئولفهت

چونکه زه مانه سفله پروه رهن
کهی راغیب شهخص فهضل و هونه رهن
دمای سه لظه نته ذات مه پروو که
ههنی حوکوومته بی به ته هلو که

موددهی ئیمامته هر په نیج خوله فا
سی سال و ههفته رۆز ته مام که رد نه دا (۹۷)

ئر که رذن سوئال عه قیدهی ئیسلام
چیشن ، چه ورهن ؟ باوهر به خیتام

تو نه جه و ابش مه بهر دل چه زین
باوهر به نه و صاف به بی بوغض و کین ..

رکن اول عقیده در تشهد اول (۹۸)

ئه وو دل ئیسم ذات باوهر به خامه
به یان کهیم ئه رکان عه قیده نامه
به ته صدیق دل زوبان گه واهه ن
(واجب الوجود) ذات نه لاهه ن (۹۹)

نیشانهی ذاتش بی نیشانی به ن
مه کانش نه مولک بی مه کانی به ن

(۹۶) له شوینه باسکراوه کهی تری دهسنووسی (م) دا له جیاتی (دهوران) نووسراوه (گیتی) .

(۹۷) به حیسابه کهی فهقی قادر نه کاته سی سال و پینج رۆز .

(۹۸) واته : پایه یه کهمی باوهر شایه تیمانی یه کهمه (اشهد ان لا اله الا الله) .

(۹۹) له دهسنووسه کهی (م) دا به هه له (واجب الوجود) نووسراوه .

جه هر دوو سهرا مه عبود موطلهق
غير جه ذات نه لاله ني يه ن موسته حق
نه زهل و نه به د ، بوودو باقى يه ن
نه رزق و حيات عالم ساقى يه ن
مه يلمش بى مانيع ، ذاتش بى چوونه ن
نيجراى نوموورش (کن فيكون) هن
جه ميثل و جه شيرك ، جه نه قص و جه عيب
موبه رران ذاتش بى شيبه و لاره يه
عالمين مه ظهه ر هه ر صيفاتشه ن
هه ف صيفه ت قه ديم به سته ي ذاتشه ن
حيات و عيلم و ، كه لام و قودره ت
بينه ، شنه وا ، چهنى ئيراده ت
به كولل عالم نه هه ر مومكينات
عيلمش نه زديكته ر نه عيرق حيات (۱۰۰)

تشهد آخر در ركن دوم (۱۰۱)

به ته صديق دل زوبان گه واهه ن
(محمد) نه بى و (رسول الله) هن
نه صلش عه رهب و قوره يشى و هاشم
بابوش (عبدالله) ره سول خاتهم

---

(۱۰۰) ره گى ژيان . ئيشاره ته بو ئايه تى (ولقد خلقنا الانسان ، و نعم ما
توسوس به نفسه ، ونحن اقرب اليه من جبل الوريد . ق ۱۷) .
(۱۰۱) رسته كه به فارسى به هه له داريتزراوه ، مه به سته ي نه وه يه بلى : پايه ي
دووه م كه شايه تيمانى دوايى يه .

لازمه ن جه ددش بکه ریم حسیب
بابوی عه بدو لآن عه بدو لموططه لیب

جه نه هل ئیسلام ته حقیق لازمه ن
عه بدو لموططه لیب ئینو هاشمه ن

هم بابوی هاشم عه بدو لمه نافه ن
عه بدو لمه ناف ئیین قوصه ی نه و صافه ن

ته حقیقه ن قوصه ی ئینو کیلابه ن
هم بابوی کیلاب موریره نه لقابه ن

والیده ی سه ید خه یرو لبه شه ری
ئامینه ی بینتو وه هه بی زوه ری

هم یازده حه ره م دارو جه کابین
نه ووه ل خه دیجه « ام المؤمنین »

دووهم عایشه ، سی یه مش سه وده
چاره مش حه فسه ، هم (ام سلمه)

شه شه م زه ینه بو ، (ام حبیبه) (۱۰۲)
هه شته مش زه ینه ب بینتو خوده یمه

توهم مه یموونه ، ده هم جوهری یه
هم (ام المؤمنین) یه عنی (صفیه)

جه لای چیره ش صاف ، په هه ن پیشانی
نه بروش که شیده ، دیده ش قه طرانی

---

(۱۰۲) مه بهستی نه ویه بلی (ام سلمه) پینجه میانو (ام حبیبه) حه و ته میانه ،
چونکه له دوای چوار پینجو ، له دوای شه ش حه و ت دی .

سورخ و سفید بی : یہ عنی گولنار بی

چون مینا مه عکوس دهر و دیوار بی

لامیعہی نوورہن ئەو عالی جہ ناب

ہم بی سایہ بی جہ سای ئافتاب

حہ سناتہر (۱۰۳) جہ میثل ہەر بہنی ئادہم

مومکینات جہ فہیض ئەو بی مورہققہم

(ملیح الوجہ) و (فصیح الکلام)

جہ حہدد و ہسہط ہەر ئەعضاش تہمام

ہم عہقلش تہکمیل ، ہم گوشاد پروو

عہرہقش چون میسک خہطامہدا بوو

قانیع و شاگیر ، طہبعش سہلیم بی

دہستش نامہوہر عہطاکہریم بی

ہم حویبش (فی اللہ) ، بوغزشش (فی اللہ) بی (۱۰۴)

کہلامش تہطریق و ہحی خودا بی (۱۰۵)

نہ مککہ مہولوود ، و ہحیش بی واقع

مہدفوونہن نہ شہەر مہدینہی بہقیع (۱۰۶)

ہم طہبعش مائیل طہعمہی شیرین بی

بہ شیر و خورما ، با ئەنگہبین بی

(۱۰۳) ئەبوو (ئەحسەن تەر)ی بوتایہ .

(۱۰۴) واتە : خوا سەرچاوەی ہەموو تەسەر و فیتیکی بوو ، ہەرچی کردوہ لەبەر ئەو کردووہ .

(۱۰۵) ئیشارەییە بۆ ئایەتی (و ما ینطق عن الھوی ، ان ھو الا وحی یوحی . النجم ۱ - ۵) .

(۱۰۶) واتە : ئەو شارەیی قہبرستانی بہقیعی تیایہ .

سه به ب به صو حبه ت جیره ئیل ، ئیلهام
(کره) (۱۰۷) ریاحین که رده بی حرّام

جه پیش و جه په س دیده ش بینا بی
عه کس رو شنیش نه پیش چرا بی

نه هیش جه مونکهر ، نه مرش مه عرووف بی
به دو و صه دو یه ک ئیسم مه و صووف بی

نه سینن چیهیل نه قایی عودوول
وه حی و ری ساله ت په ریش که رد نوزوول

تا بیست و سی سال که رد پیغه مبه ری
ره و اج دا به حوکم ذات نه کبه ری

نه شه ست و سی سال عومرش بی ته مام
حوکم ش باقی یه ن تا (یوم القیام)

خه لکش ره حمه ته ن په ری عالهمین
هم نه وه ن خاتهم نه بی و مورسه لین

جه خهلق ئاده م تا حین خاتهم
خه یلی ئه نییا ئامان به ره قهم

به عضیشان مه سطورور ئایه ی قورئانه ن
ماباقی جه عیلم ذات یه زدانه ن

جومله ره سوولان با وه حی و ئیلهام
ئامیر (۱۰۸) بین به حوکم ته بلیغ نه حکام

(۱۰۷) ئه م وشه یه مان بو راست نه کرایه وه چی یه .

(۱۰۸) ئه بوو (مه ئموور) بوایه .

چوار کیتاب چہ نی صہد جہ لڈ نہ صوحوف
تہ نزیش کہردن (۱۰۹) جہ ذات رہ ئووف
حہق ئادہم نہ ئہرض کہرد بہ خہلیفہ
رہوان کہرد پہریش دہ جہ لڈ صہحیفہ
پہ نجا صہحیفہ ش عطا کہرد بہ شیت
سی جہ لڈ صہحیفہ بہ خشا بہ ئیدریس
دہ جہ لڈ صہحیفہ جہ باب جہ لیل
تہ نزیل بی پہری ریسالہی خہلیل
چوار کوتوب بزورگ ہہر چوار ناسیخ بی
ہہر چوارش تہ کمیل عیلم راسیخ بی
تہورات مووسا ، زہبوور داوود ،
ئینجیل عیسا ، فورقان مہحموود
موحہ ممہد نہ ئینس نہ جین رہسولہن
ئہوودل شہفاعت جہ ئہو قوبوولہن
خاتہم جہ میع کوتوب فورقانہن
ناسیخ کونندہی جو ملہ ئہدیانہن
تہ کمیل نہ ئہ حکام ئایہی مہجیدہن
ئیشافہی قہصہص ، وعدہ و وعدیدہن
لہفظش نہ رومووز و مدعظش موئہثیر
فہصیح و بہلیغ ، دلکەش و جاگیر
نازیلہن جہ حہق پہری موحہ ممہد
طہریق حہقیق شہرع کہرد موحہ ددہد

(۱۰۹) ئہبوو (کریان) بوایہ .

(ف - ۳۵)

جه صينف عوموم ئه نيای کيار
 په نجهن (اولو العزم) نايه ئيفتيخار
 نوح و ، ئيراهيم ، مه سيح و موسا
 په نجهم موحه ممد (ختم الانبياء)

**اسم انبيای که مشهور و معروفند که بيست و هفتند
 و پنجش نیز معلوم است (۱۱۰)**

ئيسم ئه نيای مه شهوور عالم
 باوهر به حساب جه روکن دووهم
 نادم و شيث و هم نوح و خليل
 ئيسحاق و يه عقووب ، لوط و ئيسماعيل
 ئه ليه سع ، (ذو الكفل) ، هم شوعه يب هم هوود
 دانيال و عوزه ير يوشه ع و داوود
 يونس و (حنين) صالح و ئيدريس
 هاروون و موسا مه سيح و جارجيس
 نه بي سوله يمان ، يه حيا ، زه كه ريا
 يووسف و ئيلياس ، نه يبي ئه رميا
 هضرت شوعه يب ، هم نه بي ئه يووب
 خه تمش (محمد كاشف الكروب)

---

(۱۱۰) واته : ناوی پیغمبره کان که دیارو به ناوبانگن و ژماره یان بیست و
 چهوتو ، پنجی تریشیان که ناسراون .
 هم رسته فارسی به جوریکی پر له هله داریزراوه . سهره رای
 نهوه که ژماره ی پیغمبره کانیشی به بیست و چهوت داناره ، که چی
 له شیعره کانا جگه له پینجه که ناوی بیست و هشت پیغمبره ی هیناوه .
 وادیاره هر بویه شه له ده سنووسه که ی (ح) دا له جیاتی بیست و چهوت
 نووسراوه بیست و هشت .

جه کوتوب روسون ته شكيك كه ي پيدا
كوفر موطله قهن (نعوذ بالله)

جه بهين ئيجماع سى ذات نه شراف
نوبووه تشان دارو ئيختيلاف

نه ووهدل (ذوالقرنين) ، دووهم لوقمانه
سى به مش خضره ن زينده ي جيهانه ن

به عضى موفه سسير جه ئايه ي نه كبر
ئيختيلاف نه حق عوزه ير دان خه بهر

به عضى به هر چوار ماچان نه بي بهن
نه كثر موفه سسير ماچان وهلى بهن

اسم كسانى مبارك كه ذى حياتند (۱۱۱)

سى ذات مه برووك جه نسل ئادهم

هر سيّشان زينده ن جه بهين عالم

مه سيج جه فهلهك ، خضر جه ده ريا

ئيلياس نه ئوموور به رري و (ما فيها)

هم (اصحاب الكهف) جه خواب غفلهت

هه نووز جه حيات نه كرده ن ريحلهت (۱۱۲)

هم مهوت حه ضرهت ئيدريس يهك سه عات

حاصل بي جه نه و ، ئاما به حيات

به نه مر خه للاق عه ظيم سوبحان

ئه لئان خه ياطهن جه قه طعه ي جينان !

---

(۱۱۱) واته : ناوى نهو كه سه پيرو زانه كه ئيستا له ژياندان

(۱۱۲) ته نها زيندووويه تى حه زره تى عيسا به ظاهري ئايهت و حه ديث ثابت بوه .

خه بیا طیش ئیْده ن به یه ك (بسم الله)
ههفتاد دهست لیاس مه كو موهه بیا (۱۱۳)

گفتار در اصل و رسم ملائکه آسمان (۱۱۴)

جه پروکن سی بهم گرووی فریشتان
بی حساب جه توی هه ر ههفت ئاسمان

جیسم له طیفه ن عولوی و نوورانی
مه ئموورهن به ئه مر ذات سو بجانی
به ئه نواع رهنگ مه نمانان ته شکیل
به خو وگو به سه گ نمه بان ته بدیل

ههم ذیلجه ناحه ن جومله به یه کبار
دوو دوو وو سی سی داران تا چه هار

بی پهردهی مانع فریشتهی سه ما
نی به ن نه هه ر ههفت خالی جای یه ك پا

گا طهیران پهی ئه رض ، گا پهی سه ماوات
به (طرفة العین) طهی مه که ن بیساط

ههم صینف عوموم زومرهی فریشتان
جه نهرو ماده نه داران نشان

ههم ره سوول داران ، ههم نه بی و وهلی
ههم عالم داران جه عیلم مه عنی (۱۱۵)

---

(۱۱۳) ئه م باسی چه زره تی ئیدریسه بهم جووره که فهقی قادر نووسیویه له
نایندا نی یه .

(۱۱۴) واته : قسه له باره ی بنه چه و داب و شیوه ی فریشته وه .

(۱۱۵) به پیی نایین فریشته جووره دروستکراویکی خودان ره سوول و نه بی و
وهلی یان تیدا نی یه و ئه مه ی فهقی قادر ئه یلی له سه رچاوه یه کی

(اخی جبرئیل) فہضل میکائیل

قایض نرواح چہنی ئیسرافیل

جہ بہین عوموم مہ لایہک تہمام

ھەر چوار رہسوولہن بہ وهحی و ئیلھام (۱۱۶)

بہعضی نہ تہمجید حہمد ئیلاھی

بہعضی نہ تیدکار عالم پھناھی

بہعضی نہ قیام تا قام قیام

بہعضی نہ روكوع (دائم المدام)

بہعضی تا مہحشہر ھەر نہ سوجوودہن

بہعضیشان ذیکرش ھەر نہ قوعوودہن

بہعضیشان غہریق دہریای شوھوودہن

مہست (لا یعقل) لیقای مہعبوودہن

حہیران نونوار ذات نہعظہمہن

بیخہبہر نہ کار ھەر دوو عالمہن

فریشتان نہ ذیکر غافل نین یہک نان

بیعیللہو بیخورد، بی جورم و خہطان

جیرہ ئیل مہئمور پینغمبہرانہن

تہبلیغ کوتندہی وهحیی قورئانہن

باوہرپی کراوی ئایینی وہرنہگرتوہ . بہئیی راستہ لہ قورئاندا لہ ھہندی

شوئیندا وہصفی فریشتہ کراوہ بہ (رسول) ، بہلام مہبہست لہ

(رسول) لہو شوئینانہدا نامہبہری نیوان خوداو پینغمبہرانہ ، نہک

بہمہعنا پہیفامبہری موکہللف بہ گہیانندی فہرمانی خودا بہ خہلک .

(۱۱۶) نہم قسہیہی فہقی قادر بناغہیہکی باوہرپی کراوی لہئاییندا نییہ .

میکائیل مهٔموور بادو بارانهن
پروویندهی نه بات ، هه رٚ شجارانهن
مهٔموورهن به رزق جومله مهٔخلووقات
به گه رمی و سه ردی و میزان نه وقت
هم شاگردانش به نه مر داوهر
ته سه پرروف داران جه به رگ و نه مهر
(دائماً) به نه مر جیهان نافع رین
مه کن ته سه پرروف جه نه شیای زه مین
مهٔموورهن جه حهق به لهیل و نه هار
به پروویانندهی نه بات و نه شجار
به عضیٚشان به نه مر دانای پر که ره م
مهٔموورهن به و طیفل جه ره حه م شکم
هم یه که فریشته به ره عد مه شهوورهن
به رٚ بر و بارشت باران مهٔموورهن
هه ر قه طره باران مه که ر و ته نزیل
یه که مه له که دار و به نه مر جه لیل
به عضیٚشان مهٔموور بادهن هه ر زه مان
به عضیٚشان حافیظ ئینسانه ن نه (جانٚ)
هم جه پرووی زه مین جنوود یه زدان
حافیظه ن جه نه رض به نه مرو فه رمان
چار مه له که نه دوش جین و به شه رهن
مهٔموور به ته حریر هه ر خه یرو شه رهن

عیزرائیل به ئه مر قوددوس و سوببوووح
مه ئموورهن به قه بض روووح هه ر ذی روووح
ئیسرافیل به ئه مر یه زدان مه ئموورهن
جه ئه مر عوظمای نه فخه بی صورهن
(حَمَلَةُ الْعَرْشِ) موقه پرره بانهن
فریشته ی رحمت ذات یه زدانهن
نه مه حمل عرش چه هارهن ئه لئان
فهدای قیامت هه شتهن بی گومان
مه ئموور ئوموور عه لیم وده ههاب
که پررووبی یانهن (۱۱۷) فریشته ی عذاب

رکن چهارم تعداد فروضات و شروط اسلام (۱۱۸)

روکن چه هارهم کول فرووضاتهن
نومازو روژه و چه ج و زه کاتهن
(کَتَبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامَ) (۱۱۹) جه فورقان
حه ق که ردهن ته خصیص شه هر ره مه ضان
(اَقِمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ) (۱۲۰)
ته ئکیدش که ردهن قورئان به ده فعات

-
- (۱۱۷) له ده سنوو سه که ی (م) دا نووسراوه (مکرّوبین) . ئیمه بو
راست کردنه وه ی وشه که و بو لاسه نگ نه بوونی به یته که ش و امان لی کرد .
(۱۱۸) واته : پایه ی چواره م ژماردنی فره زه کان و مه رجه کانی ئیسلامه تی به .
(۱۱۹) ئیشاره ته بو ئایه تی (یا ایها الذین آمنوا کتب علیکم الصیام کما کتب
علی الذین من قبلکم . البقرة ۱۸۴) .
(۱۲۰) ئیشاره ته بو ئایه تی (اَقِمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ . الحج ۷۹) و چه ند
ئایه تی تری له مچه شنه .

فېطره‌ی سهر داخيل نايه‌ی زه‌کاتهن
 جه لای شافيعی نه واجيباتهن
 نه په‌نج وهقت نومان هه‌قده ره‌که‌عات
 فهرضهن نه‌داکهي تا داری حیات
 ههر ساله رۆزه‌ی ماه ره‌مه‌ضان
 فهرضهن بگيريد نهر نه‌بی نوقصان
 حه‌یوان مه‌ئکول ، نه‌قدو قووت عام
 فهرضهن جه نصاب زه‌کات که‌ی ئینعام
 هم جه فهرض جه‌ج نه‌گهر که‌ی ته‌حقيق
 « وليطوفوا بالبیت العتيق » (۱۲۱)
 په‌ی وجوب جه‌ج په‌قین که‌ر بینا
 « من دخله کان آمنا » (۱۲۲)
 فهرضهن ههر غه‌نی ، بی مانيع بۆ را ،
 جه عومرش په‌ك بار جه‌ج که‌رؤ نه‌دا
 نه‌وکس به‌ موسليم مؤمنین مه‌وصوفهن
 په‌رهیز جه مونکه‌ر ، نه‌مرش مه‌عرووفهن
 هم نه‌کل و شوربش حه‌لال بۆ مه‌دام
 ئيجتيناب که‌رؤ جه کولل حه‌رام
 حه‌سه‌به‌ی حه‌ديت نه‌بی بی مه‌ننان
 نه‌مین کؤ ئيسلام جه ده‌ست و زوبان

---

(۱۲۱) ئيشاره‌ته بۆ نايه‌تی : (واذن فی الناس بالحج .. تا نه‌گاته وليطوفوا
 بالبیت العتيق . الحج ۲۸ - ۳۰) .
 (۱۲۲) ئيشاره‌ته بۆ نايه‌تی (ان اول بیت وضع للناس .. تا نه‌گاته و من
 دخله کان آمنا . آل عمران ۹۷ - ۹۸) .

ههم جه هه لال كو صه ده قه و عه طا
قه صدش په ي هق بؤ خالی جه ریا

ههم جه نه و لیا هه ققهن كه رامات
به و شهرت بی شهرعی جیش نه بؤ ئیشات

موحه ممد نه فضهل كولل نه نیان
مه قام مه حموود جه هق به و عه طان

ئوومه تش به و طهور جه كولل ئومهت
زیادهن فاضلش جه قاپیی قودرهت

بزورگ ئومهت (سید الانام)

نه ووهل نه عداد (۱۲۳) كه ر نه صحاب کیرام

چوار یار نه ییی ، جه به ین نه صحاب ،
فه ضلشان مافهوق نه صحاب كه ر حساب

چه به عد چوار یار هه سهن و حوسه ین
هه مزه و عه بیاسه ن جه به عد سیبطه ین

ها روکن چاره م ئاما به میزان

په نجه م نه دا كه ر شش روکن ئیمان

در رکن پنجم بیان شش رکن ایمان (۱۲۴)

چون روکن ئیمان شه شه ن هه ی عه زیز

ساتو په ی هه ر شش یه قین كه ر ته میز

(۱۲۳) مه بهستی له نه عداد تیعداده .

(۱۲۴) مه بهستی نه و هیه بلئی : باسی پایه ی پینجه می شش پایه کهی باوهر ،

به لام دارشته کهی هه له یه و نه و واتایه نابه خشی .

ئەووەل تەنھا بۆ جە لات ذات حەي
هەم ئەوێن خەللاق ، رەززاڤ هەر شەي

دووەم فریشتان یەقین بۆ جە لات
بە ئەحوی سابق نەقلەن واقعیات

سێیەم بە تەصدق کوتوب سەماوی
چارەم رەسوولان (نبی اللە)ی

پەنجەم بە تەصدق خاتیمەي دنیا
بەو عەلامەتان جیش مەبۆ پەیدا

سوئال نەکیرو مونکەر هەم حەقەن
واقیعەي مەحشەر صیدق موطللەقەن

مەیۆ بە میزان عیتاب و خیطاب
جەزا ، موکافات ، وەبال و تەواب

نە پای میزاندا کردەي خەيرو شەر
مەیۆ بە حساب بە میثقالە ذەر

شەشەم خەيرو شەر هەرچی بۆ سودوور
(من جانب الله) مەیۆ بە ظوھوور

جە (لوح المحفوظ) نوقطەي خەيرو شەر
جە عیلم ئەزەل تەبتەن جە دەفتەر ...

ئەمما تا جە نەفس نەیۆ بە ئەفعال
نیبەن ئیضافەي تەواب و وەبال

دەرۆیش خامۆش بەر جە روکن پەنجەم
باوەر بە ئەفکار شورووط شەشەم

بیان چگونگی شرایط ششم که علامات ایمان کامل است (۱۲۵)

دهرویش نیشانهی ایمان کامل
باوهر به تهریر سه ریع و عاجیل

یه قینش جه بهین خه و ف و ره جا بو
نومیدش به لوظف ، بیم جه خه طا بو

دوستش دوست حق ، عهدووش عهدووی حق
زوبان کو خالیص به صیدق موطلهق

جه یاد یه زدان نه بو فراهت
مه شعورل بو به فیکر قه برو قیامت

به صیدق و یه قین ئیخلاص ده رگا
ئیجرا کو نوموور شور و و ط ته قوا

ته عه ششوق به سه مع مه وعیظه ی سالیك
جه نه قل واعیظ ناوهر و تشکیک

هم و هفا به عه هد بکو (اولاً)
هم جه نیعمه ت شوکر ، صاییر جه به لا

نه خوب دونیا هم نه بو موصیر
به فخر گونای ویش نه بو موقیر

جه مع فهایض سوننه ت ره سول
(قولا و فعلا) که رده بو قه بوول

---

(۱۲۵) واته : باسی چۆنیه تی مەرچی شه شم که نیشانهی باوهری ته واوه .

بيان علامتها در آخر زمانه سر دهد (۱۲۶)

دهرویش علامات تاخر دنيا
باوهر به تيعداد چهند مه پو پيدا
جه فخر نه پي ره سوول كييار
جه واقيعه ي حشر به ي طهور دان ئيخبار
تا زه لزه له ي حشر صور قيامت
كرده نش ته عين يازده علامهت
صينف مه ئسوورين دائيره ي حوكمهت
به ده صل و كه مدين مه يو به ره غبهت
جه كه ثرهت ظولم شهرع مه يو ته عطيل
حيفظ نه مانهت هم مه يو قه ليل
جه قيللهت عيلم كول مه يو حه رام
مه يو به ره غبهت بوخل و حيرص عام
نوزوول عيسا (عليه السلام)
ظوهوور مه هدي و نه ولياي عيظام
خورووج ده ججال فه رته نه ي يه ئجوج
هم (دابة الارض) مه كه رو خورووج
مه خيزو نه نه رض دوخان موين
طولووع خورشيد ته مه غريب زه مين
نه ئينس و نه جين به نه مر وه دوود
باب ته و به شان كول مه يو مه سدوود

---

(۱۲۶) واته : باسي نه و نشانانه ي كه روژی قيامت ده رنه كه ون و پيدا نه بن .

قاپیی زه لزه لهی ئەرض مەبۆ مەفتووح
 قەطع ذوررپییات مەبۆ جە ذی رووح
 ئەوسا ئیسرافیل (علیه السلام)
 عام بە سەدای سوور ئەو مەبۆ تەمام
 کەردی موختەسەر واقیعی نیشان
 موقەددیمەشان باوەر بە ئەرکان

بیان چگونگی ترتیبات واقعهء علامتها تا آخر زمان (۱۲۷)

دەرویش! واقیعی نوقطەیی ئەلامەت
 باوەر بە تەرتیب فەردای قیامەت
 بە لکم سامیعان نە بەحر ئەلطاف
 دوعا کەن پەیی تۆ بە یەقین صاف
 سا چون موحەممەد ئەو شای موختەبەر
 جە واقیعی حەشر وەدی تەور دان خەبەر
 یەك مەرد کافر جە بەنی ئەصفەر
 پەیی مولک ئیسلام مە کیشۆ لەشکەر
 ئەو مەرد بە قووودی سوپای کوفرو کین
 تەسخیر مەکوۆ مولک شەھر قوسطەنطین
 ئیسلام جە دمای چەند ڕەنجو تەعەب
 مە کەن بە مەسکەن نە شام تا حەلب
 جە دمای چەند سال سولطان ئیسلام
 جە مەکوۆ جە ویش سوپای ئیزدیجام

(۱۲۷) واتە: باسی چۆنیەتی پەیدا بوونی نیشانه کانی قیامەت تا ڕۆژی قیامەت خۆی دی .

پادشاه چەنی سوپای بی شو مار
 شهەر قوسطه نطین مه که رۆ حە صار
 مه یۆ به شکست سیلیسیلهی کوففار
 مه کهن جه کوففار چه ند قه تل و قه لار
 له شکر ئیسلام غه نیمه ی بی حە د
 مه گیران جه مولک کافر بی عە دە د
 جه و دما مه هدی جه ئە ملاک شام
 مه بۆ به ئە میرو ئیمام ئیسلام

ظهور حضرت مهدی (۱۲۸)

موخبیر صادق شاه سەر مه دی (۱۲۹)
 وهی طهور دان خە بەر دەر حە ق به مه هدی
 صورهت و ئە خلاق ئە و صاحب زه مان
 به من مه نمائۆ یه قین کهن عە یان
 ئە ممان ئە و یهک نه قص جه سه کته ی زوبان
 چەنی من دارۆ فهرقی جه میان

(۱۲۸) واته : دەر که وتنی مو حە مه دی مه هدی .

(۱۲۹) مه به ست پیغه مبه ره (د.خ) . له ده سنوو سه که ی (م) دا ئە م با سه له
 عینوانه که یه وه تا دوایی به یتی نوهم له په راویزدا نوو سرا بو وه وه
 شوینه که ی به م جو ره بوو که ئیمه لیره دا داماننا وه . هه ندیکیش له
 دوا وشه ی به یته کان فه وتا بوون ، له بهر ده سنوو سه که ی (ح)
 راستمان کردنه وه . دیاره ئە و پیش په رپووت بوونی ده سنوو سه که ی
 (م) ده سنوو سه که ی خو ی نوو سیوه ته وه ، ته نها ئە وه نده هه یه عینوانه که ی
 خستبوه پیش به یتی (جه و دما مه هدی ..) یه وه .

تا دهست پراستش نه دۆ به زانو و
نه یۆ به نوطق پهری گفتو گو (۱۳۰)

کلید فتوح مەعموورە ی جیهان
گوشا دەن به دهست ئەو صاحب زەمان
ئەعلە مەن جە عیلم لە دونی خەیلی
به تەرویج دین پر دارۆ مەیلی

هەم جە نەسل من مە یۆ به وجود
مەقبوولەن دو عاش پهری هەر مەقصوود

خەتم وەلی یەن ئەو صاحب صفات
مەرکەز شامەن جە حین حیات

ئیسلا م به مەهدی مە کەن ئی طاعت
نە مەرکەز شام مە کو ئی مامەت (۱۳۱)

جە و دما شوهرەت دە ججال لە عین
مە گیرۆ قوووەت نە ئیران زەمین

دە ججال سوارەن به یە ک دراز گوش
ئیبیتیدا جە شەرق مە یۆ به خرۆش

هەم جە پیشانیش به خەط موبین
تەحریرەن : « هذا دجال لعین »

(۱۳۰) ئەم نیشانە یە لەو حەدیشانە دا نی یە کە باسی مەهدی ئە کەن .

(۱۳۱) لە پیش ئەم بەیتە وە لە دەسنوو سە کە ی (ح) دا ئەم عینوانە هە یە
(خروج دجال لعین) ، بە لام لە دەسنوو سە کە ی (م) دا نە عینوان هە یە و
نە شوین عینوان . ئە گەر بیشلێین عینوان پیویستە و ئە بی بی ، ئە بی
پاش ئەم بەیتە بی .

ئەصلش يەھوودەن لەعین بەدخوو
يەك دیدە دارۆ نە چپەرەو نە روو (۱۳۲)

بەین ھەر دوو گۆش مەرکەب لەعین
شەصت زەرەن تەمام مەسافەش یەقین (۱۳۳)

سائیر ئەعضاش بەو طەورەن قیاس
بزورگی دەججال بەو طەورەن ئەساس

بە ئولووھییەت (نعوذ باللہ)
جە بەین عالەم دارۆ ئیددیعا

سوپاییش ھەفتاد ھەزار یەھوودەن
فیرقەى بى ئیمان پەیش نە سوجوودەن

عیلمش ئیستیدراج بە سیجر موپین
موسەخخەرشەن جینن و شەیاپین

لاى راستش يەك باغ نە عەین نە عیمەن
کۆھ نار نە چەپ میشلش جەحیمەن

بە سیجر موطلەق لەعین شەپرار
جەمەع خەزائین جیش مەبو ئیظھار

دەعوای خودایی مەکەرۆ نە عام
نە صاراو یەھوود وەنەش مەبان رام

(۱۳۲) لە دەسنووسەکەى (م)دا (نچەرەء نرو = نە چپەرەى نە روو)
نووسراوه ، بەلام دیاره ھەلەیه .

(۱۳۳) ئەبى فەقى قادر پشت بە چ سەرچاوەیەك نووسیبتى پێوانەى نێوان
ھەردوو گوێچکەى گوێریژرەكەى دەجال شەست مېترە . . ئەبى ئەمە
چۆن گوێریژیک بى ؟

به زۆر قووہی نہ صاراو یہ هوود
ئە کتەر جە ئیسلام مە کەرۆ مەردوود

بەعضی جە ئیسلام جە ضیعف ئیمان
ئیددیعاى دەججال مە کەن ئیستیجان

ماچان : صیددیقى (۱۳۴) تۆ نەى ئیددیعا
ئە موات ئیمە ئەئان کەر ئیحیا

هەم دەججال چون عیلم (جوکی) (۱۳۵) مەزانتۆ
هەر ئە موات بە ئیسیم ویشان مەوانتۆ

دەرلەحظە نەوجا دەججال لەعین
بە ئە مرش دەردەم جینن و شە یاطین

ئەوان (۱۳۶) بە فەرمان دەججال مەردوود
مەبان موبەدەل بەو مەردەى مەقصوود

بە سوورەت ئەخو ئەب مەبان تەشکیل
ماچان ئەى فرزەند یەقین کەر تەکیل

خەللاق و رەززا ق عالەم دەججالەن
ئەدیان سەبەق (۱۳۷) جوملە بەطالەن

عاصیان ویش مەدۆ بە جەحیم
جەحیم جە ئەو کەس مەبۆ بە نەعیم

---

(۱۳۴) ئەبوو (صادیقی) بوایە .

(۱۳۵) بۆمان ساغ نەبوووە ئەم وشەى (جوکی) یە چۆن ئەخوینریتەوود ،

دیارە نەشمانزانی عیلمى (جوکی) چى یەو ، باسى چى ئەکا ؟

(۱۳۶) بۆ (ئەو ئان) یش دەست ئەدا کە واتە : ئەوکاتە .

(۱۳۷) مەبەستى (سابق) ه .

موطیعان ویش مه دۆ به جه ننه ت
جه ننه ت به دۆزه خ مه بۆ جه قودرته ت
نه مه ظله مه و جه بر مه ردوود له عین
صیححه ت مه بۆ سه لب جه ههر مؤئمینین
حه ضرته خضر با نه بیی ئیلیاس
نیدا مه که ران به عوموم ناس ،
به سه دای بولند ماچان ده ججالهن
موطله ق کافره ن ، حوکمش به طاله ن
ههر که س ئه ر جوزئی ئیمان بی نه دل
به دل مه گیران ئه و په ند مه قبوول
ههر که س ئیماننش که رده ن فه رامۆش
ههر گیز نمه دهن به په ندشان گوش
به مودده ی چل پۆژ ده ججال له عین
مه که رۆ ته سخیر مه عمووره ی زه مین
به لده ی حه ره مه مین جه مع مه ساجید
مه حفووظه ن نه و دئو ، نه ههر مه کاید
نه تۆی مه ساجید (آمین) به غرئو ،
مه که ن دوعای حیفظ جه شه ر ئه و دئو
جه وده ما ده ججال له عین گو مرآ
په ی ته سخیر شام مه کیشۆ سوپا
حه ضرته مه هدی ئیمام ئه نام
مه جمه عه ی سوپاش جه م مه کو نه شام

قاپی شہر شام جیش مه کو قہ بہل (۱۳۸)

مه کو با ددججال چہ ند جہ نگ و جہ دل

به ئاخر سوپای له عین سالووس

جہ دستش فیرار مه کو پہی قودووس

نزول حضرت عیسیٰ علیہ السلام (۱۳۹)

پہی دفع ددججال مه هدی به خوشووع

مه کەرۆ دوعای خوفیه و تهضه پررورع

ته ئثیر دوعاش حهق مه کو قہ بوول

مه سیجا نه ظوهر مه کەرۆ نوزوول

ئیمامه ن نه ودهم مه هدی هو دا

حه ضرهت مه سیح مه بو موقته دا (۱۴۰)

جہ دمای نوماز مه نشان به ههم

مه کهن شوکر حهق پادشای ته عظم

مه سیح و مه هدی با سوپای ئیسلام

مه کهران ته عقیب ددججال بی رام

مه یاوان په نهش جہ قورب قودووس

مه سیح مه کو قہ تل نه و دیو سالووس

سوپاھ ئیسلام به قووہی جیدال

ماوهرن بیشر پہی سوپای ددججال

---

(۱۳۸) هرچه‌ند له هیچ فەرهنگی‌کدا نه‌ماندیود ، به‌لام به‌پی شوین ئه‌بی به‌معنای (توندکراو) بی .

(۱۳۹) واته : هاتنه‌ خواری‌ حه‌زردتی‌ عیسا‌ له‌ ئاسمان .

(۱۴۰) واته : له‌ سه‌ردمه‌دا‌ هرچه‌ند‌ حه‌زردتی‌ مه‌هدی‌ ئیمام‌ و‌ پیشه‌وایه ، حه‌زردتی‌ عیسا‌ ئه‌بیته‌ پیش‌ نویژ ، چونکه‌ ئه‌و‌ پیغه‌مبه‌ردو‌ مه‌هدی‌ ته‌نھا‌ مرۆفیتیکی‌ خواپه‌رسته‌و‌ پیغه‌مبه‌رنی‌ه .

به زۆر بازووی قووهی قههرو قین
 مه‌که‌ن قه‌تل و قه‌ سوپای کوفرو کین
 موفه‌سسیر نه‌ حه‌ق نوزوول عیسا
 هه‌م دوو ریوایه‌ت مه‌که‌ران نه‌دا
 جه‌ به‌عضی پراوی وه‌ی طه‌وره‌ن نه‌قوال
 (حسب الاراده‌ی ذات (ذوالجلال)
 سه‌به‌ب نوزوول حه‌ضره‌ت عیسا
 دوو حیکه‌مه‌ت دارۆ (من جانب الله)
 نه‌ووهل په‌ی ته‌ کذیب فیره‌قه‌ی یه‌هووده‌ن (١٤١)
 دووه‌م په‌ی ده‌ججال دۆ مه‌ردوووده‌ن
 جه‌ دمای ده‌ججال حه‌ضره‌ت عیسا
 دووباره‌ موقیم مه‌بو جه‌ سه‌ما
 نه‌که‌تر موفه‌سسیر جه‌ ئینو عه‌بیاس
 به‌ نه‌قل حه‌دیث وه‌ی طه‌ور دان نه‌ساس
 مه‌سیح و مه‌هدی هه‌ردوو ئیتتیفاق
 ماوه‌ران به‌ ضه‌بط مه‌عموره‌ی ئافاق
 به‌طال مه‌که‌ن ئیسم سائر نه‌دیان
 دین موحه‌مه‌د مه‌گیرو جیهان

---

(١٤١) چونکه‌ جووله‌که‌ لایان وایه‌ عیسا هه‌لواسراو کوژرا ، به‌لام لای ئیمه‌
 وایه‌ نه‌ هه‌لواسراوه‌ نه‌ کوژراوه‌ ، به‌لکو خودا هه‌لی بریوه‌ بو ئاسمان و،
 نه‌وه‌ی نه‌وان کوشتوو یانه‌ یه‌کیکی تر بوه‌ له‌ عیسا چوه‌ . دیاره‌ که‌ عیسا
 له‌ سه‌رده‌می ده‌ججالدا ده‌ربکه‌ویت ، قسه‌ی جووله‌که‌ به‌ درۆ
 نه‌که‌ویته‌وه‌ .

مه هدى پهى ته عظيم روتبهى ريسالته
به ئه مر مه سيح مه كو ئيطاغت

مه سيح پهى ته عظيم خيتامته په نا
به دين ئه حمده مه كو ئيقتيدا

سكهى سولطانى عيساى بن ماريه م
مه يو به ره و اج نه كولى عالم

مه سيح سولطان بو ، مه هدى به ئيمام
ئه لبه تته ئوموور مه يو به نيزام

دماي چنه موددهت مه هدى هو دا
مه كه رو ريحلهت جه (دار الدنيا)

جه و دما مه سيح به ئه مر ئيلهام

مه شو پهرى طور چه نى ئيزديحام

جه م مه كو ئه رزاق بنى حه ددو شومار

جه طور سينا مه كيشو حه صار

خروج طائفهء ياجوج و شكست سد اسكندر ذوالقرنين (۱۴۲)

ناگا چون دهريا طائفهى يه ئجوج

شكست مه دهن سه د ، مه كه ران خور و وج

جه ئه كثر راوى وهى طهور خه به رهن

يه ئجوج هم جه نه سل (ابو البشر) هن

---

(۱۴۲) واته : ده رچوونى هوزى يه ئجوج و مه ئجوج و رمانى به ستى
ئه سكه ندهرى ذولقهرنه بن كه هوزى يه ئجوج و مه ئجوج له و ديويه وه
به ند بوون .

طائيفه‌ی يه ئجوج تورك چه نى ته تار
جه نه سل يافيت (١٤٣) حه ق كه رده ن ئيظهار

ناطق له فظهن جه به ين وي شان
به عيده ن جه فه هم ده رپرا كه ي ئينسان
نه وع نه وعه ن خيلقه ت يه ئجوج نه بون ياد
يه ك زهر عى قامه ت داران تا هه شتاد

جينس يه ك زهر عيش فيلو كه ركه ده ن
به قووه ي بازوو ماوه ران نه به ن (١٤٤)

جه بزور گشان به و طه وره ن قياس
كه س نه قووه شان چؤن مه بو خه لاص
دور و نده ي كو هى ، ذى رؤح سه حرا
نه باتو نه رزاق نه شياو (ما فيها)

چو موورو مه له خ نه سه فجه ي جيهان
خالى مه كه ن نه رض جه نه شياو حه يوان

ذى رؤح به حرى و به رپرى سه راسهر
يه كسه ر مه كه ن نه كل نه نه شياو به شهر

سه ر مه دو جه نه رض شو رو سه ده مه
مه نو شن ده ر ياو نه هران و چه شمه

خالى مه كه ن نه رض جه وه حش و نه شيا
خوشك مه كه ن چه شمه و نه نه ارو ده ر يا

---

(١٤٣) له ده سنو سه كه ي (ح) دا له پاش ئه م به يته وه ئه م به يته نوو سراوه :

(يافيت) هه م نه ولاد جه زره ت نوو حه ن

ئه و صاحيب كه شتى به حر فوتو و حه ن

(١٤٤) به ن : به ن .

ئوردو و گای مه سیح مو حاصه ر نه طور
یه ک قه حط غه لا جیش مه بو ظو هوور

ناس نه بی رزقی گشت مه بان زه بوون
خرید مه کهن خه ر به هه زار ئالتوون

ناس جه ضوعف حال مه بان په ریشان
جه قایی مه سیح مه کهران ئه فغان

مه کهن ته ضه پرروع جه قایی عیسا
عه رض مه کهن نه رووی ئه و (نبی الله)

یه قینه ن دو عای ره سوولان جه حق
مه قبوولهن جه باب قه دیم مو طلق

دوعا کهر جه باب شه هه نشای ئه عظم
عالم خه لاص بو نه قه ضای مو برهم

په ی دفع یه ئجوج ئه ر نه که ی دوعا
(کلا) به عیله ی جوع مه بیم فه نا

مناجات نمودن حضرت مسیح بدفع یاجوج و قبول و اجابتش (۱۴۵)

حه ضره ت عیسا جه وادی ئه یسه ن
مه نالو جه باب دانای خوداوه ن (۱۴۶)

به خه شیوه و خوضووع مه که رو دوعا
ئجبابه ش جه حق زوو مه بو په یدا

---

(۱۴۵) واته : نزاو پارانه وه ی حه زره تی عیسا له خوا بو نه هیشتنی یه ئجوج و

مه ئجوج و گیرابوونی نزاو پارانه وه که ی .

(۱۴۶) خوداوه ن : خوداوه ند ، خوا .

په یه ئجوج نه باب بینای (لم یزل)
مه بۆ موقه ددهر مهوت موعه ججهل

به وه عدهی چهنه رۆز یه ئجوج ضه رپار
گشت به عیلهی مهوت مه بان گروفتار
به ضه رب طاعوون گشت مه بان هیلاک
سه رزه مین نه جینس یه ئجوج مه بۆ پاک
نه هزانو به حران ، جومله چه شمه سار
جاری مه بان کول وینهی ئه ووه ل بار
چون (اصحاب الکهف) جه پهروه ردگار
جه خواب غه فلهت هم مه بان بیدار
(حسب الاشاره) ی دارای پر که ره م
مه بان به ئه صحاب عیسای بن مه ریه م

**رفتن حضرت عیسی بطواف بیت الحرام
و محیا نمودن والدین و عم حضرت رسول صلی الله علیه وسلم
که ابوطالب است (۱۴۷)**

حضرت عیسا (علیه السلام)
مه که رۆ طه و اف جه (بیت الحرام)
په ری و الیدهین عهم موصطه فا
جه حه ره م به بیت مه که رۆ دوعا

---

(۱۴۷) واته : رۆیشتنی حه زره تی عیسا بۆ زیارهت و سوورانه وهی به ده وری
مالی خوادا له مه ککه و ، زیندوو بوونه وهی باوک و دایکی پیغه مبه رو
ئه بوو طالیبی مامی . شایانی وتنه زیندوو بوونه وهی ئه م ذاتانه له ئاخر
زه ماندا بناغه یه کی دامه زراوی له ئایندا نی یه .

به شق ذات ویت ذات کیریا
 ههرسیشان به لوظف ویت کهری ئیجیا
 دهرله حظه نه باب عه لیم وه ههاب
 دوغای مه سیحا مه بۆ موسته جاب
 ههرسیشان به لوظف حهق مه بۆ مه حیا
 قوبوول مه کهن دین (ختم الانبیاء)
 تا سی رۆز نه ئه مر دین مه بان مه ئموور
 ئه وسا به ره حمهت حهق مه بان مه سروور
 جه ودما مه سیح ئه نیای عیظام
 شه هر مه دینه مه کۆ به مه قام
 جه یومن ئه نفاس عیسای (روح الله)
 به موددهی قه لیل ئه رض مه بۆ مه حیا
 جه ئه وو هل خاسته ر مه بۆ عه مارهت
 به که سب حه لال مه کهن تیجارهت
 به ئه لطاف ویش (عليّ الاعلی)
 به و طه ور به ره کهت مه دۆ به دونیا
 ئه کل یه ک ئه نار جه پا تا به سهر
 مه کۆ ئیدارهش تا چهیل نه فهر (۱۴۸)
 به و طه ور بزور گهن جه لد ههر ئه نار
 مه کهن به خه یمه جه سه حراو کۆسار
 جه مع فه واکیه ، ئه شجارو نه بات
 قیاس کهن به و طه ور جومله نه بیساط

(۱۴۸) ئه م زیاده ره وی یهش هیچ به لگه یه کی چه سپاوی له ئایندا نی یه .

طول سه لظه نهت چه حضرت عیسا
 چیهیل سال حو کمهت مه کو نه دنیا
 مه کو ئاسایش نه پرووی سه رزه مین
 جومله خه لایق یهک حو کم و یهک دین (۱۴۹)
 یهک دوخته رجه نه سل نه بی بی خاتمه
 مه یو به نیکاح عیسا بن مه ریهم
 فرزندش نه و زهن مه یو به دنیا
 ئیسمش به نه حمه د مه که رو ئیفشا
 عیسا نه ئوموور دین سه رمه دی
 ویش مه کو تهقلید شهرع نه حمه دی
 پوسه ن ئیراده ی ذات (ذوالجلال)
 عوقبه ی هه ر که مال دارو یهک زه وال

**وفات حضرت مسیحای روح الله ودفنش در روضهء مطهره کند
 و پسرش احمد سلطان خواهد شد و بیان مقدمهء علامتها (۱۵۰)**

به چه سبه ی (۱۵۱) (کلّ مَنْ علیها فان)
 کوچ مه کو چه حضرت عیسا نه ی جیهان

(۱۴۹) نه م زیاده روه وی یهش وهک نه وی پیشوو وایه .
 (۱۵۰) واته : باسی مردنی چه زرته ی عیسا که لای قهبری پروزی پیغه مبهردا
 نه نیتریتو ، نه حمه دی کوری له جیتی نه بی به پادشا .
 پیش که میک وتمان بوونی نه م کوره بناغه یه کی دامه زراوی له
 ئایندا نی یه .
 شایانی وتنه تیکسته فارسی یه که ی نه م عینوانه کومه لی هه آهی
 زه قی تیایه .

(۱۵۱) مه بهستی (به چه سبه ی) یه ، واته به گویره ی ...

(حسب الوصية) عيساي مهريه مي
مه دفوونش مه كهن جه ردهوضه ي نه يبي
فرزنده نش نه حمهد مه بو به سولطان
سهر مه دو كه م كه م جه علامه تان
موتسين كه م مه بو جه به ني نادم
خه رابي نه نه رض سهر مه دو كه م كه م
سني شه بو سني رور نه مولك مه شريق
طولوع خورشيد نه بو ته حقيق
نه عالم نه و شه و پر مه بو دراز
دهرك مه كهن به و شه و هر نه هل نوماز
ماچان ئيلاهي به علامه تن
پهي دنيا داران عظيم عيره تن
هم جه مولك شهرق خور مه بو په يدا
مه يو تا به هه وسه ط سه ما
جه هه دد وه سه ط نه بو مه زيد
ئيعاده پهي سه مت شهرق مه كو خورشيد
هم صوبح جه مه شريق مه كه رو طولوع (١٥٢)
سه د مه بو نه بو اب هر ته وبه ي روجوع

خروج دابة الارض و چگونگی شکل و شمائل وی (١٥٢)

مه بو جه ذي رو ح قه طع ذور ررييات
هم (دابة الارض) مه يو به بيسات

---

(١٥٢) واته : باسي دهركه وتني نه و ده عبايه كه پتي نه لين (دابة الارض) له گهل
باسي وينه و رده وشتي .

شه كل و شه مائيل نهو (دابة الارض)
شه ممى پهي ياران باوهرين به عرض
شه صت زهرعن ته مام طول قامه تش
سه رسامهن عالهم كول نه هه بيه تش
پر توو كه ن چون وه تش كو هي نه ندا مش
چابوك ، تيز دهو ، جه ساسه ن نامش
دوو جه ناح دارو ، دوو دهستو دوو پا
به لهفظ عه رب نوطق كو نه دا
نه ر فيرار كه ي ليش مه كه روت نه سير
نه ر نهو بو گر يزو نمه يو به گير
نهو دا بيه جه نه رض حق مه كو په يدا
جه نه قصاي يه مه ن مه بو هو يدا
پوسه ن ئيراده ي پادشاي لاره يب
دماي چند ه هفته نه وجا مه بو غه يب
به عد نه ز (١٥٣) چند ه هفته جه كو ه صه فا
نهو (دابة الارض) ههم مه بو په يدا
ههم ويش مه كو غه يب چند مودده ي و افير
جه (بيت الحرام) ههم مه بو ظاهر
جه باب (بني مخزوم) نهو مه عبه د (١٥٤)
نومايان نه روكن (حجر الاسود)

---

(١٥٣) نيمچه رسته يه كي فارسي يه واته : له پاش .

(١٥٤) شيوه نووسي ده سنووسه كه ي (م) بهم جو ره يه : (او معبد) . جا يا
(نهو) كه به مه عنا (يا) يه ، يا به مه عنا (لاي) ه .

عهصای مووسهوی ، موهر سولهیمان
 ههردوو جه لاشهن به ئهمر بهزدان
 پۆسهن ئیرادهی جیهان ئافهرین
 ماوهروۆ به ضهبط خهلقهندهی زهمین
 مهگیلوۆ جه بهین زومرهی ئینس و جان
 سهنگ مهحهکن جه کوفرو ئیمان
 به چیههی موئمین مهمالوۆ عهصا
 به نوور ئیمان رووش مهبوۆ بهیضا
 نگین نه چیههی کافر مهکوۆ گیر
 رهش مهبوۆ چیههی کافران چون قیر
 جه ناس مهبوۆ رهفع ئهسامی و ئهلقاب
 رووسی و روورهش مهیوۆ به خیطاب
 یا به نیدای ناس ئیدهن ئولفهتی
 کافر دۆزهخی ، موئمین جهننهتی
 جهسسسه نه بهین موئمین و کافر
 بهوطهور عهلامهت جیش مهبوۆ ظاهر
 جهودما به ئهمر عهظیم سوبحان
 ئهو جهسسسه فهوت مهبوۆ نه جیهان

حق سبحانه و تعالی فرموده « یوم تاتی السماء بدخان مبین » (۱۵۵)

ئهو مهبوۆ غایب نه رووی سهرزهمین
 مهخیزوۆ نه ئهرض دوخان موین

(۱۵۵) واته : خوا خووی فهرموویهتی : له روژی کدا که ئاسمان دووکه لیکه
 ناشکرا ئههیننی (الدخان ۱۱) .

دوود قودره تی مه گیرو قووه ت
 چل پروز سه رزه مین مه بو به ظولمه ت
 زومره ی کافران سه راسیمه وار
 به ره نیج و نه له م مه بان گروفتار
 نه هل موئسین طائفه ی ئیسلام
 مه بان گروفتار به عیلله ی زوکام
 جه و دما به نه مر خه للاق وه دوود
 ره فع مه بو جه نه رض نه و ظولمه ت و دوود

**بحسب آیهء قدیمهء « اذا زلزلت الارض زلزالها ،
 وأخرجت الارض اثقالها » (۱۵۶)**

مه یو به ظوهوور زه لزه له ی غه ریق
 نه وو هل سه رمه دو جه مولاک مه شریق
 چون زه لزه له ی سه خت مه وتا و ده فائین
 کول مه بان موخره ج جه به طن زه مین
 جه و دما جه هیندو عه ره ب وه لوله
 چه ند جا مه بو غه رق قوووه ی زه لزه له
 نه وو هل جه دیار هیند باد نه جه ل
 مه دو به موئسین مه وت موعه ججه ل
 باد مولائیم مه یو چون حه ریر
 موئسینان به مه وت مه که رو نه سیر

---

(۱۵۶) واته : به گویره ی نایه تی قورئانی قه دیم که نه فه رمویت : کاتی که زه وی
 نه که ویته بومه له رزه تونده که ی و ، هه رچی شتی قورس له ناویایه
 فریبی نه داته دهره وه (الزلزل ۲ - ۳) .

موئسین ، موئسینات جومله نه دنیا
 کول مه کهن ریچلهت به دار عوقبا
 جهودما به ئهر عهلم ودههاب
 چهك مه بۆ خوطوط سهفجهی هر کیتاب
 چون ودهش کوھی عالم خاص و عام
 دین مه کهن غایب سهراسهر تهمام
 مه بۆ ئاشکار هر فیسق و فوجوور
 نهوسا قیامت مه یۆ به ظوهور

گفتار در صور اول (۱۵۷)

جهودما به ئهر خهللاق جهلیل
 نهفخ مه دۆ به صور جهودهم ئیسرافیل
 پهری (استفهام دراکهه) (۱۵۸) نوشوور
 به ئاهیستهگی نهفخ مه دۆ به صور
 خه لایق به ئهر چهضرت باری
 سهماع مه کهن نهفخ ئاهیستهکاری
 ذی رۆح نه سهدای صور مه بان مهخشووش
 (جمعاً) تا ههفت رۆز خه موّش و مهدهووش
 جه دمای ههفت رۆز هم مه بان بیدار
 دنیا جه لاشان مه بۆ تهنگ و تار

(۱۵۷) واته : باسی صووری یه کهم .

(۱۵۸) ئەمه شیوه نووسی دهسنووسه کهی (م) ه که هیچ مه عنایهك نابەخشیت .
 له دهسنووسه کهی (ح) یشدا هر وا نووسراوده تهوه . لهوانه یه راسته کهی
 (ئیسیتینفار وه راگهی) بووبی واته بۆ راپه راندنی خهك تا بکهونه ری
 به ریئی زیندوو بوونه ودها .

تا هفت سال بهی طهور عالم و نادم
مه کن (کناره) (۱۵۹) به رنج و نهلم

گفتار در اوصاف صور اسرافیل علیه السلام (۱۶۰)

شهمی چه نه و صاف صور کهرین به یان
هه یته تش چه وضع قروونه نیشان

یهك سهرش نه عرش ظاهر و موین
یه کسر نه ظولمت زیر هه رزمین

جیههت ئوولاش ئیسرافیل ته مام
دارو چه دهههه (دائم المدام)

نه بادا نه نه مر ذات بی نه ظیر
له حظی یا له محی به یو به نه ئخیر

گفتار در صور دوم (۱۶۱)

چه و دما چه صهوت جهلیل جه بیار
« انفخوا فی الصور » مه بو ئاشکار

ئین بار (۱۶۲) ئیسرافیل نه فح مه دو به صور
سهر مه دو چه عام زه لزه لهی نوشوور

چه و صه دای مه هیب زومره ی ذی حیات
(کلاً) مه ئوشان ذائقه ی مه مات

---

(۱۵۹) نه مه شیوه نووسی ده سنووسه که ی (م) ه . له ده سنووسه که ی (ح) یشدا
به (کدازه) نووسراوه . لمان وایه (گوزاره) بی به مه عنا گوزهران و وهخت
به سهر بردن .

(۱۶۰) واته : باسی نیشانه کانی صوره که ی ئیسرافیل .

(۱۶۱) واته : باسی صووری دووهه م .

(۱۶۲) دوو وشه ی فارسین واته : نه مجاره .

جه زه لزه لهی سهخت سوور پر مه هیب
 مه ریژو جه نه رض یه کسه ر که واکیب
 جه زه لزه لهی نه رض ، حه ره که ی سه ما
 مه گیرو قووه ت حه ره که ی هه وا
 کوهان چون په نبه ی حه لاج نه سه یران
 په ی هه واو هاموون مه که ران طه یران (۱۶۳)
 نه ده نگش کوهان قه د قه د سه رنگون
 به حران مه بو خوشک شهق مه بو که ردوون
 نه کوه مه مانو ، نه چه شمه و ده ریا
 وادی و که ندو کاو مه بو به سه حرا
 جه نووب و شیمال ، شه رق و غه رب ته مام
 سه طح سه رزه مین راست مه بو چون جام
 نه بو جه نه رض حایط جه ما به مین
 به یضه ی غه رب نه شه رق مه نما بو نه عه مین
 عیزرائیل به نه مر بینای (لا یخاف)
 قه بض روچ ویش مه کو نه نه عراف
 جه وده م قه بض روچ ویش مه کو عه یان
 عیزرائیل به و طه ور مه یو به نه فغان
 نه که ر ساغ مه بین ذی روچ نه بیسات
 یه کسه ر نه ده نگش مه بین بی حه یات

(۱۶۳) نه م به یته و به یته پیشووی له په راویزی ده سنووسه که ی (م) دا
 نوو سرا بوونه وده شوینیان به م جوړه دیاری کرابوو که نیمه دامان ناوه .

زه مین و زه مان بی صهوت و صه دا
غه یر جه ذات حق نی بهن ما سیوا

آیهء لمن الملك الیوم (۱۶۴)

صادر مه کو ئه مر شه هه نشای بی باک
کی هه ن صاحب مولک ئیمرۆ نه ئه ملاک ؟

جه کون ئه و که سان مه که رد ته که بیور ؟
مه که ردن به مولک دنیا ته فه خخور ؟

مه واتان صاحب مولک و مه کانیم ،
ئه صحاب صه ولهت و تاج و فه رمانیم !

سی ده فعه وهی طهور مه که رۆ خیطاب
جه ما سیوا (أصلاً) نه یۆ جه و اب

له فظ شه هادهت ویش مه کو صادر :

غه یر جه من نی بهن قه ههارو قادر

نه جه مع ئوموور خه فی و ئاشکار
راجیعه ن به من ئوموور هه ر کار

خالئ مه بۆ ئه رض نه هه ر قیل و قال

بی صهوت و صه دا تا موددهی چل سال

سه یر که ردی دهرویش ! سه رمایه ی دنیا

نه دارۆن نه دهست به غه یر خه طا

---

(۱۶۴) واته : ئایه تی (لمن الملك .. الآیه) که ئه فه رمویت ده سه لات له مرۆژه دا
هیی کی به .. هیی ئه و خوایه به که ته نه یاهه و ده سه لات داسه پیته .

تمثيل (۱۶۵)

هه رچه ند نهی جادا نی یه ن جای گو فتار
جاشه ن یهك تيمثال كه ريم ئيختيصار
یهك مهرد فههيم نه زه مانه ی پیش ،
طاليعش نه زه خم كودوورده ت بی ریش
نه تاب هيجران روو كه رد به صه حرا
ياوا به شه هری ، دیش عه جه ب غه وغا
ئه وسا قانون بی نه و مولك و مه كان
مه كه ردن به فهوت سولطان باز گهردان (۱۶۶)
نه گوشه ی مه خلوق ئه و مهرد غه ريب
نيگه ران به ئه مر عه ظيمه ی عه جيب
رپه ها كه ردن باز ده ولت به دلواز
سه ير كه ن جه قودرته كه ريم كارساز
نه ئه و ج فه راز باز ئاما نه شيب
ده رده م ته كيه كه رد نه فه رق غه ريب
ئامان په ی غه ريب نوقه باو ئه عيان
كه ردشان نه تهخت ئوموور به سولطان
به ردشان ئه و مهرد نوقه باو ئه عيان
غه ريب جولووس بی نه تهخت سولطان

(۱۶۵) واته : نمونه هينانه وه .

(۱۶۶) باز گهردان : ئه ليين له رۆزگاری زۆر دپيريندا كه پادشايهك بمردايه و
كه سي نه بوايه له شويني دابنري ، يا ئاژاوه بوايه له سه ر
جي نشيني به كه ی ، باز يكيان هه لئه دا ، بازه كه به سه ر شانی هه ركه سه وه
بنيشتايه ته وه ، ئه و كه سه ئه بوو به پادشا .

صاحب مه نسه بان به عيززو شادی
 بۆسه دان قهدهم موبارهك بادی
 موفه خخهر بی شاه به تاج و نگین
 (خفیاً) کهردش ئیحضار یهك نه مین
 شاه به لوظف خووش نه و کهس کهرد پراضی
 سوئال کهرد نه حوال ماجه رای ماضی
 به صیدق و یهقین ههر حال و نه حوال
 ئاوهرد به مه عرض شای فخرخونده فال
 هم عرض کهرد نه پرووی نه و ده ولت په نا
 طول حوکهتت یهك سالهن نهی جا
 چون ئیمپرو نه تهخت تووشان کهرد جهلیس
 فهدا پهی قهتلت بهی طهورهن تهخصیص
 چون حساب سال یاوا به خیتام
 شه و ههوات مهدهن پهی شهط جه ناکام
 سهحر نیشته نه تهخت بی خهوف و نه ندیش
 کهفت نه ته شویشهی دوور نه ندیشیی ویش
 یهك رو به هانهی شکار کهرد نه فکر
 یهك شهخص نه جای ویش کهرد به حوکهمدار
 سوار بی به نه سپ چه نی چند غولام
 تا سی روز رانا بی صهبر و نارام
 روز چه هارهم یاوا به جای
 جه میانهی شهط ، عهجهب مه ئوایی

سه بزهش فراوان نهو صه حرای مهوزوون
 درهختان ههر جا سهر دان نه گهر دوون
 چه شمه‌ی نه نهارش ره وانهن نهو جا
 جای نه زهت گاهش پر سه یرو صه فا
 نهو مهرد نه مین جه لاش بی حاضر
 که شفش کهرد بهو مهرد نهو جای نه وادیر
 په سه ند بی جه شا نهو مولک مه ذکوور
 عه وده کهرد په‌ی شه هر به عه‌یش و سوروور
 ناما نیشته نه تهخت کهرد حو کمپانی
 کار سازی نهو جاش کهرد به په نهانی
 جه م کهردش نوقوود و افیر شه هه نشا
 په کشه و نه خه لوهت نه مین کهرد ناگا
 فه ماش عه مارهت خه فی نهو مه قام
 نهر موقته دیری باوهر به نه انجام
 چون نهو جا نه هه د وه سه ط واقیعه ن
 دائیره ش مه حفووظ ، پر مه نافیعه ن
 سه حهر هوریزه (حسب الاشارة)
 بهر چه نی ویت ئوستای عه مارهت
 فه عه له‌ی شاگرد بهر چه نی ویت
 په‌ی په‌ی مه صاریف مه کیانم په ریت
 نهو مهرد فه هیم به صیدق و به قین
 نهو جا قلب شا جه ویش کهرد نه مین

دهست ئەمىن گورد (١٦٧) ، شى پەي ئەندەر وون
 گوشاد كەرد قاپىي چە كەمە جەي ئالتوون
 بە قەدەر كە فاف جە نەقدو طەلا
 تەسلىم كەرد بە و مەرد دەرلە حظه نە و جا
 يەك غولامش بى ئەمىن و كاردان
 بە هەم دەستىي ئەو غولام كەرد رەوان
 فەرماش نە هەر وەقت مەصرف بى تەمام
 (سريعا) پەريم رەوان كەر غولام
 هەم نەقدو هەم جىنس هەم زەر و هەم سىم
 ماوەرۆ پەريت ، قەلبت كەر موقىم
 زەمىن خىدمەت دەرلە حظه بۆسا
 ئەخدىش كەرد فلووس راھى بى نە را
 سەحەر گەھ چەنى غولام بى ئەندىش
 چەند ئۆستاو شاگرد فەعەلە نە پىش
 بىروون بىن نە شەھر راھى بىن بە را
 تا ياوان بە و جاى وەعدە كەردەي (١٦٨) شا
 مەشغوول بىن بە ئەمر ئەبنيە كارى
 كىشان دائىرەي حەوش و حەصارى
 كەردشان تەعجىل نە ظەرف چەند ما
 كىسراي خوسرەوي كەردن موھەببا

(١٦٧) گورد : گرت .

(١٦٨) لە دەسنووسە كەي (م) دا بەم جۆرە نووسراوہ (وعدە كەردە) . ئىمە لامان
 و ابو و راستە كەي بە و جۆرە يە كە خۆمان نووسىومانە .

شا چەند کە نيزان ، بە چە غولامان
 پەي پەي خريد کەرد ، بەو جا کەرد رەوان
 جە ئەسپ و فرووش ئیسترو دیا
 خەفی رەوان کەرد پەي پەي پەي ئەو جا
 تەقەررۆب کەرد وەعد زەمانەي زەوال
 نامەي جاسووشش رەوان کەرد دەر حال
 نە تەئریخ شەو مەعھوودەي ئەیام
 حاضر کەي نەي جا سەفینەو غولام
 غولام بگیران چوار گۆشەي جاجم
 ئینتیظاری من بکەن مولازیم
 تەحریر بی تەمام چەسپش کەرد بە مۆر
 ساعی ستانا راھی بی بە زۆر
 نامەش دا بە دەست ئەو ئەمین شا
 ئەمین ئیشارەي ئەمرش کەرد ئەدا
 خەلح سولطانی یاوا بە وەعدە
 ئەو شەو پەي قەصدش ئامان بە هۆدە
 نە تۆی دوودەری بەستن دەست شا
 جوملە نە کارش دەردەم بین ئاگا
 ویشان کەرد حاضر نە کە نارەي شەط
 ئەخشان کەرد شا نە هەوای ئەوسەط
 (حسب الاشارە) ی شای عالی جە ناب
 راناشان کەشتی بە تەعجیل و تاب

خۆلاسه ئەو شا به بی خهوف و بیم
(سالماً) نه قهصر ویش نیشته به موقیم

جه ئەسپ و ئیستر ، توحفه‌ی نه‌وادیر
که نیزو غولام کول نه‌وجا حاضر

جه‌ودما سولطان ئەو مه‌رد ئەمین
که‌ردش به‌تاجیر نه‌صه‌فحه‌ی زه‌مین

ویش نه‌قه‌صر زه‌ر نیشته به‌فهراهته
که‌نیزو غولام (کلاماً) نه‌خیدمه‌ت

گا که‌عبه‌ی جه‌ره‌م ، گا سه‌یر شکار
گا سه‌یر ده‌ریا و جه‌زیره‌ی هه‌موار

به‌وینه‌ی ئەو شا ده‌رویش دل‌پیش
زه‌خیره‌ی عوقبا ره‌وان که‌ر نه‌پیش

زه‌خیره‌ی عوقبا ئەر نه‌که‌ی ره‌وان

غهرق مه‌بی نه‌تۆی ده‌ریاچه‌ی عیسیان

هه‌رکه‌س جه‌دنیا به‌نه‌فس ئەسیره‌ن

ئهوکه‌س جه‌عوقبا جاگه‌ش سه‌عیره‌ن

فیرقه‌ی ناجییان باوهره‌ به‌یاد

خانه‌ی ئوخراشان چۆن که‌ردن ئاباد

نه‌ك تۆیش به‌وینه‌ی دنیا په‌رستان

میزان میقات بکه‌ری نیسیان (۱۶۹)

---

(۱۶۹) ئەم به‌یت‌ه‌و به‌یتی پیشووی له‌په‌راویزی ده‌سنووسه‌که‌ی (م) دا
نووسرا بوونه‌وه‌و شوینیان وا دیاری کرابوو که‌ئیمه‌ لیره‌دا دامانناون ،
به‌لام هه‌ر نیوه‌ به‌یتیک وشه‌ی یه‌که‌می فه‌وتابوو . ئیمه‌ له‌به‌ر

(دهرويش) تو به نفس ویت کەر به ئەمیر
به لکم مهوعیظت به یۆ به تهئیر
یهك نهقل پهی تو بکهرووم ته کمیل
پهی مهوعیظهی ویت بکه ره به دهلیل
صهحیحن هدیث (سید الانام)
فهرمان: «الكلام یجر الکلام» (۱۷۰)

تمهیل

وهقت خهلافهت عهلیی مورتهضا
یهك عهبد جه سهیید ویش کهرد ئیشتیکا
ههر رۆ نه حوضوور شاه ویلایهت
مهظه مهی جه ورش مه کهرد شیکایهت
به صهبر و تهبات به و عهبد سیا
حهضرت ئەمیر وهعدش کهرد عهطا
تا یهك رۆ ئەمیر ئیمام هودا
یهك عهبد نه بازار کهردش ئیشتیرا
ئینشا کهرد خوطفهی ئازادیی عهید
تا ظوهر جومعه ئاما به مهسجید
پهی ظوهر جومعه جه م بین ئیزدیحم
شی نه توئی مینبه ره حضرت ئیمام
خوطفهش گرد به دهست هحضرت عهلی
ههم شیر یهزدان ، ههم شاه وهلی

ده سنوو سه کهی (ح) نووسیمان هوه . وشه فهوتاهه کان ئەمانه بوون
(فیرقهی ، خانهی ، نهك ، میزان) .

(۱۷۰) ئەمه قسهیه کی باوه وه هدیثی پیغه مبهردا نی به .

فهر ماش (اخبروا يا اهل عباد) (۱۷۱)

هه رکه س عهد ویش پهی حه ق کؤ نازاد

حه ق به لوظف ویش مه دؤ موکافات

مه که رۆش نازاد پهی قیطعه ی جه ننا ت

ئه وو هل عهد ویش نازاد که رد ئیمام

خیزا غه لغه له جه به ین عه وام

مه وعیظه ی ئیمام به ی طه ور که رد ئه ر

نازاد بی ئه ورؤ صه د عهد به ده فته ر

جه یومن ئه نفاس ئیمام ئیرشاد

هم عهد مه ذکور ئه و رؤ بی نازاد

(ده رویش) به ئیخلاص یه قین که ر قایم

جه کرده ی سه به ق ویت به ر نادیم

تا قه لب ت ئه مین نه بو جه خه طیر (۱۷۲)

سه مع مه وعیظت نه بو ته ئثیر

باقی خاتیمه ی سوخن (الدعا)

به ر موحه ممه د بو سه لات و نه نا

در بیان [منتخابات] دنیوی قیاس بامتعهء اخروی نیست (۱۷۳)

قایم که ن یه قین هه ی جیهانی یان

جیهان و جینان فه رقه ن بی کیران

(۱۷۱) ئه م تیکسته عه ره بی یه هه له یه . ره نکه ئه سله که ی (اخبروا يا اهلی

عباد الله . . .) بووبی .

(۱۷۲) مه به ست (خه ته ره) یه .

(۱۷۳) واته : باسی ئه وه که شته هه لبزارده و نایابه کانی جیهان هه رگیز

له گه ل شت و مه کی جیهانی دوایی به راورد ناکرین .

ئه م عینوانه له ده سنوو سه که ی (ح) دا به م جویره یه : (گفتار در بحث

ئەر مەقامشان ئارى بە میزان
 ۋەو جە بەطن عەرش ، ئېد تەحت سەمان

بارکەش جوملەى جەننەت ئەفلاکەن
 بارکەش زەمین ۋەورو ئەسماکەن
 نەشو نومای ۋەرض طوول ئەمەلەن
 رېضوان جەننەت جەزای عەمەلەن

سەرمايەى دنیا بەیع و خریدەن
 سەرمايەى عوقبا ۋەعدو ۋەعیدەن
 مافهوق جینان عەرش پەحمانەن
 مافهوق جیهان کول ئاسمانەن

ذات (ذوالجلال) جە ئەنای جینان
 چەند ئایەش تەخصیص کەردەن جە قورئان
 جە ئایەى قەدیم کەردەن لەطیفە
 تەشبیھ دنیاى کەردەن بە جیفە
 ئەلفاظ جیفە یەعنەى مردارەن
 کەریهەو پەزىل حوکم دادارەن
 کوفر موطلەقەن پەى جیفەى دنیا
 مەحو ضەمیر بو زەلزەلەى عوقبا (۱۷۴)

نوشین و پوشیدن دنیا با دار البقاء که هم مثل نیستند) . واتە : ئەمە
 باسى ئەووەیە کە خواردن و خواردنەووەو جلو بەرگی دنیا لەگەل هـىى
 مالى هەمیشەىى کە بەهەشتە هەرگیز وەك بەك نین . ئەم تىكستە
 فارسی یە کۆمەلئەى هەلەى تىايە .

(۱۷۴) واتە : زۆر شتىكى نابارو بى دىنى يەكى گەورەيە مروّف ، لەبەر
 خاترى دىنای وەك مردارەووەبوو بوگەن ، زەلزەلەى رۆژى قىامت
 لەبىرىكاتو نەيەت بە دلىا .

تا نه بههشت بی حضرت ئادم
مه لائیک که ردن سوجدهش ده مادم
ئیسته زورپرریات ئادم نه جیهان
ئه کثر ساجیدن به شه مس و نیران
(اعلیٰ علیین) جینان عالی یه ن
جیهات جیهان جومله سوفلی یه ن
نه فیسهی دنیا با ئه شیای جینان
وهی طهور جه مه قام ویشان کهر میزان
سیم و زهر ، نهی جا جه وهر خاکه ن
نه و جا نه ئه نوار ذات بی باکه ن
مروارید نهی جا قه طره ی نیسانه ن
نه و جا نه مه ظهر نور ئیحسانه ن
نهی جادا مه خره ج سه نگه ن ئه لماشش
نه و جا نه ئه لطاف حه ققه ن ئه ساسش
نهی جادا سه نگه ن له عل و پیروزه
نه و جا نه ره حمه ت یه زدان فه پیروزه
نهی جا مه عده نه ن یاقووت و مه رجان
نه و جا نه ضیای نوورنه ن نومایان
نهی جا شیر نه خوون نه باتات په یدان
نه و جا نه چه شمه ی عه رش موعه للان
جه توحفه ش حریر ، عه سهل مه نظوورنه ن
هه ردوو جه ریدنه ن کرم و زه نبوورنه ن

نهوجا عهسهلش نه سهلسه بيلهن
 حه ريرش بافته ي صونع جه ليلهن
 قهصر دونيه وي بيناي به شه رهن
 قهصر ئوخروه وي بيناي داوه رهن
 (ذوالقرنين) ميناش (١٧٥) نه سهنگ كهرد نه ي جا
 مه ظهر نوورهن نه جه ننه ت سه را
 قياس كه ن به و طهور به قووه ي ئيدر اك
 فه رقهن جه مابه ين چون نه رض و نه فلاك
 نه ر حق نه فيسه ي دونيا جه نه عيم
 كه رده نش به يان جه ئايه ي قهديم
 ئيده ن جه حيكمه ت (علي العلام)
 به يو به ته فهميم ده رپرا كه ي عه وام (١٧٦)
 ده رويش بو به عيشق نه و كه س تو سازا
 هه ني په ي جيفه مه كه ر ته قاضا
 به و اته ماچان نه بنيه جه ئاب
 هه ر كه س مه يلش كه رد زوو مه بو خه راب
 خه مير زه مين جه بادو ئابه ن
 كه دبانونوي نه ييام پير نه شيتابه ن

(١٧٥) مه به ستي له ئاوينه به ناوبانگه كه ي نه سكه نده ره كه نه لين دنياي هه موو

تيا ديوه ، وده كه له به يتيكي فارسيدا و تراوه :

آينهء سکندر جام جم است بنگر

تا بر تو عرضه دارد احوال ملك دارا

(١٧٦) مه عناي ته م به يته و به يتي پيشه وه ي به م جوړه يه : نه گهر خوداي گه وره

نيعمه ته كاني به هه شتي به نيعمه ته كاني دنيا شوبه اندوه له قورئاندا ،

نه وه بوئه وه يه خه لك تيبي بگهن ، نه گينا نيعمه تي نه م دنياو نيعمه تي

به هه شت هه رگيز به راورد ناكرين به يهك .

وهفتهن سهنگه کی زهمانهش بو قلب
سهرد کهرو ههواى ته نوورش نه تهب

په شیو بو حالش به ههواى فتوور
خالى بو ذهوقش به يهك نه فسخ صوور
هاى دهرويش ههنى پهى مه حياى ته موات
قيام کهر به ذیکر ذات پر صیفات

گفتار در احیاء اموات (۱۷۷)

جهودما به لوظف (احسان العمیم)
مهیل مه کو به (یحیی العظام رمیم) (۱۷۸)
به نه مرش باران جه نه بر قودرته
مه یو نه بارشت نه مثال شه هوهت
تا به چهیل شهب قه طهرات باران
مه یو نه بارشت نه ههواى نیسان
به نه مر قودرته ذات بی هه متا
مه بان موجه سسه م نه جسادو نه اعضا
جیسیم ههر ذی روخ به بی که م و بیش
جه سیمهن ههر کهس نه صوورته ویش
جه میع میلهل نه تته تحت توراب
ماچی نه لئانهن نه تووی رهخت خواب (۱۷۹)

(۱۷۷) واته : باسی زیندوو کردنه وهی مردوان .

(۱۷۸) ئیشارهیه بو ئایه تی (قل من یحیی العظام و هی رمیم ، قل یحییها الذی

انشأها اول مرة و هو بكل خلق علیم . یس ۷۹ - ۸۰) .

(۱۷۹) وشه ی (رخت خواب) که وشه یه کی فارسى یه به مه عنا یاتاغى نووستن ،

له ده سنووسه که ی (م) دا به هه له به (رخت خواب) نووسرا بوو ، ئیمه

راستمان کرده وه .

به يهد قودرەت ذات (ذوالجلال)

مه حيا مه كه رو ئيسرافيل دەر حال

په ي ئيسرافيل نه مر مه يو به صودوور

به ئيحياي نه موات (انفخوا في الصور) (١٨٠)

سه ير كه ن جه قودرەت ذات پر صيفات

به هەر نه و صووره ن ئيحياش كه رد نه موات

غه ير جه حق كي هەن صاحب توانا

ها ئيستە نه موات به و مه بو مه حيا

نه فخر مه دو به صوور ئيسرافيل نه وده م

نه رواح نه جه سه د و نشان موجه سه م

سه ير كه ن جه قودرەت شای قودرەت نو ما

به يه ك ئان نه موات كول مه بان مه حيا

مفهوم آيهء قديمه ((يوم تبدل الارض غير الارض)) (١٨١)

سه ماع كه ن قودرەت په روهر دگارى

قودرەت عوضاش چۆن مه كو جارى

جه حين نزوول نه رواح په ي نه جساد

جه سه د نه پيشواز روّح مه گيران باد (١٨٢)

(١٨٠) له قورئاندا گەلج ئايەت هەيه باسە (فوو کردن به صوور) دا ئهكا ،

به لام تيکستی (انفخوا في الصور) تيانى به . شايانى وتنە وشەى

(صور) له دەسنووسه كەى (م) دا بئى ئهلفولام بوو ، ئيمه خوومان

راستمان كرده وه .

(١٨١) واتە : مه عنای ئايەتى (يوم تبدل الارض غير الارض والسّموات . ابراهيم

(٤٩) كه واتە : نه و روژەى كه زهوى نه گوڤرئى به زهوى به كى ترو هەروا

ناسمانه كانيش . .

(١٨٢) واتە : كه گيان ديتە خوارده وه بچيته وه ناو لهش ، له شه كه به ردوڤووى

بال نه گرپتته وه و به ره و پيرى نه روا تا به يه ك نه گه نه وه .

جیسم و جان به ئەمر پادشای ئەعظم
 یەك زەرع نە ھەوا مەیاوان بە ھەم
 تا حین نزوول پەی مەکان ویش
 یەك ئەرض ھەنی حەق مەدۆ نە پیش
 چون حەق نە ئایەی فورقان کەردەن عەرض
 (یوم تبدل (۱۸۳) الارض غیر الارض)
 جەودەم مەبۆ غەیب زەمین دنیا
 یەك ئەرض ئەبیەض نە جاش ھویدا
 ئەکثر موفەسسیر وەی طەور دان جەواب
 نەبۆ تەبدیل تا خەتم حساب
 تا ئەو وەقت عالەم مەبۆ دوو فەریق
 یەکی پەی جینان ، دووم پەی حەریق
 یەك ئەرض ئەبیەض حەق مەکو پەیدا
 موبەدەل مەبۆ بە ئەرض دنیا
 ھای (دەرویش) تەفصیل مەدەر بە گوفتار
 (فزاعُ الاکبر (۱۸۴) باوەر بە ئەفکار

حق سبحانه و تعالی فرمود : ان زلزلة الساعة شیء عظیم (۱۸۵)

ئەنواع ذی رۆح جە ھەر کەم و پیش
 صەف صەفەن ھەر صینف با ئەصناف ویش

(۱۸۳) لە دەسنووسە کە ی (م) دا تەنانەت ئایە تەکەش بە ھەلە نووسراوە (تبدل) کراوە بە (تبدیل) ..

(۱۸۴) ئیشارەتە بۆ ئایەتی (لا یحزنهم الفرع الاکبر و تتلقیهم الملائکە ، هذا یومکم الذی کنتم توعدون . الانبیاء ۱۰۴) .

(۱۸۵) واتە : خوا خۆی فەرموویەتی : تیکچوون و سەرلی شیوانی رۆژی قیامت

پهري ئيد خاسهن جه دار دنيا
 بگيڙي ئولفت چهنى صولهحا
 ههر كهس با ههر صينف بگيڙو ئولفت
 داخيلهن بهو صينف فهداي قيامت
 ئينس و جينن و طهير ، و وحش و شه ياطين
 كول مهست ديهشهت مدران دل حه زين
 جه بيم عذاب زه لزه لهي نوشوور
 نمه بو جه كهس دهر پرا كهى شو عوور
 ئينات و ذكوور ، واليدو وهلهد
 بئى خه بهر نه يهك به هم موخه للهد
 جه يومن و يوسرو جه پيش و جه پهس
 ههر كهس بئى خه بهر جه نه حوال كهس
 پدهر جه فرزند و يش هه راسانهن
 ههر كهس موته ظير عهرش ره حسانهن
 ئينات و ذكوور جو مله عوريانهن
 ههر كهس نه كه ردهى و يشان حه يرانهن
 جو مله عاليه مين مدران مو عه طهل
 بئى حه ره كهو صهوت ، مهست ، (لا يعقل)
 خو رشيد جه سه ماي چاره مهن نه لئان
 نه وسا جه يه كه م و يش مه دو نشان

شتيكى گه وردهو به سامه . ته واوى ئايه ته كه بهم جو رديه : (يا ايها
 الناس اتقوا ربكم ان زلزلة الساعة شىء عظيم . الحج ١) .

ئىستە پشت به ئرض ، ئهوسا پروو به خاك (۱۸۶)
عالم جه ههواى تهموزش هيلاك

ئەنيا جه ييم ذات ئەقدهسى

ههركهس نه ئهفكار (نفسي ، وا نفسي !) (۱۸۷)

صهف ههركهس ئهصناف جه ههم تهريكهن

دائيرهى ههركهس صهف كول مهلائيكهن

صهف دو بيست صهفن صينف ئينس و جان

بهين شهرق و غهرب سهراسه پووشان

ههشتادش ئوممهت ياسين و طاهان

چهيلش ئوممهت باقى ئەنيان

جهميع رسول (۱۸۸) ئەنيا تهمام

ههركهس به ئوممهت ويشان نه قيام

چون يهك صهف كيتاب نه داران به كهف

نويهن ئەنيا داخيل به ئەو صهف

زيادى صوفوف ئوممى موختار

(ظاهراً) حيكمت ئيدهن به ئەفكار

ئوممهت ئادهم (عليه السلام)

تا به عهد شيث مهيو به خيتام

---

(۱۸۶) به قسهى فهقى قادر خور بهرو پشتى ههيهو بهرهكهى له پشتهكهى
گهرمتره و ئىستا پشتهكهى له ئيمهيه ، بويه دنيا نه وهنده گهرم نيه
خهلك ببرژينى . له قيامهتدا پرووى له ئيمهيه سهرزهوى نه بى و به
گهرما هيلاكمان ئەكا . .

(۱۸۷) واته : ههركاميان بگرى هاوارى خويهتى ، بهلام قسهى وا شايانى پايه
پيغه مبهران نيه .

(۱۸۸) له دهسنووسهكهى (م) دا نووسراوه (رسول = رهسول) . ئيمه خوومان
راستمان كردهوه .

ههم ئومسەت شیت تا عەهد نووحەن
 جە نووح تا خەلیل بابش مەفتووحەن
 ئەمما نە ھەر چوار ، مەر نە فرووعات ،
 ناسیخ و مەنسوخ نەبی واقعیات
 ئومسەت خەلیل (علیہ السلام)
 نە عەهد موسا ئاما بە خیتام
 موسا بە ئەحکام تەورات بی مەوصوف
 ناسیخ بی ئەحکام جەمیع صوحوف
 تەورات موسا تا عەهد داوود
 حوکمش باقی بی بە ئەمر وەدوود
 زەبوور داوود تا عەهد عیسا
 تەنزیل ئینجیل حوکمش کەرد تەبا
 چون پەی موخەمسەد تەنزیل بی فورقان
 ناسیخ بی کوتوب جەمیع ئەدیان
 نە جەمیع کوتوب نە عەهد ویشان
 ھەرکەس عیسیان بی جە حەق بی عیسیان
 جەمیع ئومسەت سائیر رەسوول
 ھەرچی ئیظاعەش کەردەبوۆ قەبوول
 جە عەهد ویشان جە دار دنیا
 ئەگەر کەردەبان تەواب و خەطا
 جەزاو موکافات ، سوئال و جەواب
 جە پای میزاندا مەبوۆ بە حساب

جه بهعد ناسیخ بهی طه ورهن تهفسیر
ئه وکەس جه کیتاب ئوخرا بی مونکیر
ئه وکەسان به کوفر عهد مه بو حساب
نه داران حساب سوئال و جهواب (۱۸۹)

چه نی بی کیتاب مشن په ی جه حیم
موئه بیه د مه بان جه دۆزه خ موقیم

فورقان ره سوول جه دار دنیا
باقی یه ن حوکمش تا یه وم عوقیا

سه به بش ئیده ن نه بی بی هودا

سه ففش زیاده ن نه هه ر ئه نیا

کافران جه خاک چون مه بان مه حیا

هه ر کهس په ری ویش مه کو واوه یلا

ماچان ئه و وه عده ن حه ق مه که رد به یان

صادق بین جه قه ول جه مع ره سوولان (۱۹۰)

آوردن دوزخ بعرضه گاه محشر (۱۹۱)

(حسب الاشاره) ی عه لیم وه ههاب

صوفوف مه له ک بی حه ددو حساب

---

(۱۸۹) مه عنای ئه م به یته و به یته پیشوو ئه مه یه : پاش نه سخ بوونه وه ی کتیبی
پیشوو ، ئه وه ی باوه ر به کتیبی تازه ی هه لوه شیینه وه نه کات به کافر
ئه دریته قه له م .

(۱۹۰) ئه م به یته و به یته پیشوو له ده سنوو سه که ی (م) دا له په راویزدا
نووسراونه ته وه شوینه که شیان له م شوینه دایه که ئیمه ش تیاماندا
داناون ، به لام له ده سنوو سه که ی (ح) دا که وتوونه ته پیش حه وت به یته
پیشه وه یان . وشه ی (به یان) و (جه مع ره سوولان) یش له ده سنوو سه که ی
(م) دا فه وتابوون ، ئیمه له بهر ده سنوو سه که ی (ح) نووسیماننه وه .

(۱۹۱) واته : باسی هیئانی دۆزه خ بو سه حرای مه حشه ر . له ده سنوو سه که ی

مشن پهی دۆزخ به تاب و ته عجیل
ئیلقا مه کهن ئەمر ذات (ذوالجلیل) (۱۹۲)

ماچان ذات حق تۆش کهردەن طه لهب

ئاشکار کهردەن قولاپهی غه ضه ب

دهرله حظه دۆزهخ مه یۆ به سوئال

خایم خه یلی جه قه هر جه لال

مه ر چیشم کهردەن جه قاپیی جه لیل

من کهردەن طه لهب به تاب و ته عجیل

ماچان به دۆزهخ ئیرادهی حه ققه ن

جهزای عاصیان به تۆ مولحه قه ن

بیان صفات هفت طبقهء دوزخ و اسم طبقه ها و بزرگیشان (۱۹۳)

شه ممی جه ته عریف دۆزهخ که یم ئیظهار

به لکم سامیعان نادیم بان جه کار

(ح) دا ئەم عینوانه بهم جوورهیه (آوردن حق تعالی جل جلاله دوزخرا
بعرسه گاه محشر) واته: باسی ئەوه که خوای گه وره دۆزهخ دینیتته
مهیدانی مه حشر .

(۱۹۲) وشه که خۆی (ذوالجلال) ه ، له بهر وه زنی شیعر وای لی کراره .

(۱۹۳) واته: باسی چۆنیه تیی حهوت چینه کهی دۆزهخ و ناوی هه رکامیان و
رادهی گه وره یی بان .

له ده سنووسه کهی (م) دا له و لاپه ره یه دا که ئەم عینوانه و بابه ته کهی
تیدا نووسراوه ته وه ، نو بهیت له په راویژدا نووسراوه ته وه له وه ئەچی
که وا نوسخه یه کی تری باسی چینه کانی دۆزهخ بن ، چونکه نه بو ئەوه
ئه شین به شیک بن له بابه ته که و نه ئیشاره تیکیش هه یه وابگه یه نی له
شوینتیکی تایه تی په ریون و پاشان نووسراونه ته وه . به داخه وه زور بهی
ئەم بهیتانه ی په راویژ یه کی وشه یه ک یا دوانیان لی په ریوه . له
ده سنووسه کهی (ح) یشدا نه نووسراونه ته وه تا له بهری بیانووسینه وه .
وا لیرده دا ئەوه ندە ی ئەو بهیتانه که نه فه وتاون به ری نووسی نوئی بو
ئاگاداری ئەیانووسینه وه :

ههفت طه بهق دارۆ ههر يهك يهك دهرگا
 ههر يهك مه سافهش ئه رضه ن تا سه ما
 يهك طه بهقهش پر عه قره ب و مارهن
 بزور گهن عه قره ب ماچي كو ساره ن
 قياس به و طه ورهن بزور گيي ئه ژدهر
 (نعوذ بالله) نه و جا گهي خه طهر
 يهك طه بهق كو ورهي زه مه رير دارۆ
 يهك قه طرهش ئه رواح عالم مه ستانو
 يهك طه بهق مو طبيق نه وع صوندو وقهن
 جو مله مو هه يي اي ئه خذ حوقو وقهن

ههفت طه بهق دۆزه خ چه حهق مه علوو مه ن
 عاصيان نه و ههفت طه بهق مه قسو و مه ن
 . . . . ورش وهيل طه بهقه ي ئه و وهل
 . . . . ن مو جريم نه و جان مو كه مه مل
 . . . . ن نه و جان به قه دهر گونا
 . . . . مه بان به وه صل جه ننه ت (بعده ما)
 . . . . م . . . . پيش ماچان له ظا
 . . . . دهن ته خصيص فيرقه ي نه صارا
 . . . . مه ن طه بهقه ي سيبه م
 . . . . يه هو وده ن پر به لا و ئه له م
 . . . . هي چاره م سه عيره ن
 . . . . نه و جا به سته ي زنجيره ن
 . . . . سه قهر مه شه ووره ن
 . . . . كول نه و جا مه قهو ووره ن
 . . . . (بيت المصير) هن
 . . . . ريكان نه و جا ئه سيره ن
 . . . . دهره ك ئه سفهل مه وانان
 . . . . په ري كول مونافيقان

يهك طه به قهش به حر زه هرهن چون قولزوم
 فاشهن جه قوروون شه جه ره ی زه قووم
 عه قه رب و نه ژدهر زه هرش كه ردهن قه ی
 مه و ج وه ردهن نه و جا بی كه نارو په ی
 په ی نه هل دۆزه خ ئادا بهن شه راب
 هه ركه س جیش نۆشا ویش مه بۆ به ئاب
 سی طه به قهش كو ه ئاته شهن بیلا
 جه عومق مه ددش نه دارۆ شه نا
 يهك عالی درهخت نه و جا مه علوومه ن
 ئیسمش به شه جه ر زه ققووم مه سموومه ن (۱۹۴)
 شاخ نه مه رش په ی هه ر طه به قات
 كه ردهن ئیكتیفا چون طووبای جه ننا ت
 میوهش چون حه نظه ل به د طه عم و به د بۆ (۱۹۵)
 ویش مه بۆ به ئاب هه ركه س بنۆشو
 جه ئایه ی قه دیم نه و میوه ته لخین
 مه ته لش ئاوه ردن ره ئس شه یاطین

(۱۹۴) ئەم به یته و سی به یتی پاشه وه ی له ده سنووسه كه ی (م) دا له په راویزه وه
 نووسراون و هیلکیان لیوه بۆ دریز کراوه تا ناوبهینی دیره کانی مه تنی
 کتیبه كه و به و جو ره شوینیان دیاری کراوه . ئیمهش هه ربه و پی یه
 شوینمان بۆ دیاری کردوون . له ده سنووسی (ح) یشدا هه روا شوینیان
 بۆ دیاری کراوه .

(۱۹۵) له ده سنووسه كه ی (م) دا ئەم دوو وشه یه په رپووت بوون . له (ح) یشدا
 به م جو ره نووسراون (بو بو) . ئیمه وامان خوینده وه كه یه كه میان یا
 (به و) بی كه زاراوه یه کی (به د) ه یا هه ر (به د) بی و به هه له وا نووسرا بی .
 دووه میشیان دیاره (بۆ) یه .

په ئس شه یاطین جه کوه به طحا
درهختین (۱۹۶) میوهش به دطه عم و ههوا

نیران دۆزهخ با نار دنیا
وهی طه وره ن ئه خبار جه شای ئه نیا

ههفتاد دهره جه که رده نش ته عریف
با نار دنیا دارۆ (مضاعف) (۱۹۷)

گه زندهی ماران گه ژدوم و زه ققوم
به و طه ور قیاسه ن یه قین که ن مه علوم

ئیسیم طه به قات ئاریم به ئه و صاف
تا که جه یاران نه بو ئیختیلاف

ئه ووه لئش وه یله ن ، دووهم سه قهره ن
سی یه مش سه عیر ، جاگی خه طه ره ن

چاره مش له ظا ، په نجه م حو طه مه
شه شه م مه صیره ن پر جه سه ده مه

هه فته م جه راوی وهی طه ور یه قینه ن
ئیسیمش ئه سفهل و ههم سافیلینه ن (۱۹۸)

---

(۱۹۶) له ده سنوو سه که ی (م) دا نوو سراوه (درهختن = درهخته ن) ، به لام
دیاره هه له یه و راسته که ی (درهختین) ه وه ک ئیمه نوو سیومانه .

(۱۹۷) ئه مه روو نووسی ده سنوو سه که ی (م) ه . دیاره تیکرای مه عنای به یته که
ئه وه یه ئاگری دۆزهخ حه فتا پله له ئاگری دنیا به تین تره ، که واته وشه که
له (ضعف) ی به مه عنای دوو قاته وه هاتوه .

(۱۹۸) مه به ستی ئه وه یه پله که (اسفل السافلین) ی ناوه .

هه ر يه کي خوددام ويش دارؤ موقيم
ئه صل خه لقشان جه (نارا) جه سيم (١٩٩)

خازينان جه نار سروشتهن يه کسه ر
ئاتهش جه ئاتهش نمه کو حه ذهر

ئه طره شهن (٢٠٠) جه گوش زومره ي خازينان
تا که نه شنه وان زه لزه له ي ئه فغان (٢٠١)

فه وج خازينان بي حه ددو شومار
هه ر فه وج جه قايبي ويشان ئيتيظار
ئه عضاشان هه يکه ل جيسمشان چون کو
سامدارو موهيب ، هه يتهت پر شکو

په ري ده رپراکه ي فه هم ساميعان
ميزان که م قووه ي بازووي خازينان

هه فتاد هه زار نه فس مه له ک مه بان جه م
هه ر يه ک با حه لقه ي زه نجيره ي سته م

حه لقه نه حه لقووم ئيبليس مه که ن گير
هه ر يه ک مه کيشن حه لقه ي يه ک زه نجير

به سه د دارو گير ، به سه د ته عبو له نج
ماوه ران په ري خازين به سه د ره نج

---

(١٩٩) ئه يه وي بلي له (نارا جسيما) دروست کراون . وشه ي (نارا) له
ده سنووسه که ي (م) دا به (نارهن) نووسراوه .
(٢٠٠) له ده سنووسه که ي (م) دا (اتروشن) نووسراوه . دياره مه به ست
(ئه طره شهن) ه .
(٢٠١) مه به ستی له (فوغان) ه .

يەك جە خازينان بە زۆر بازوو
 نە دەورەى سەرش چەرخ مەدۆ ھەر سوو
 چەرخ مەدۆ چون سەنگ نە تۆى فەلاخوون
 چون زرك مەكەرۆ جە سەعير نيگوون
 ماچۆ نە ئيوە نمەبى مەئموول
 پەى مەرد ضەعيف بەى طەور بان مەشغوول
 حەق يەك ئەژدەھا جە قودرەت ویش
 ئاوەردەن بە خەلق پيش ماچان (حووريش) (۲۰۲)
 ھەفت طەبەق دۆزەخ جە بەطن ئەو مار
 جە قودرەت ویش جاگەش دان قەرار
 يەك موو كەردەن خەلق جە لەب ئەژدەر
 كەردەنش پەى كول عالەم بە مەعبەر
 ھەزار سال راهەن جە بەعضى كيتاب
 بەعضى سى ھەزار سال كەردەن حيساب
 دەھەن باز كەردەن ئەو دايبەى ئەرقەم
 مووى لەبش بە لەب ئوخراش موجه سسەم
 بە مووى لەب ئەو مار پيش ماچان سىراط
 طەرىق عاممەن پەى قىطعەى جەنات

(۲۰۲) لە پەراویزی دەسنووسەكەى (م) دا لەم شوینەدا دوو بەیتی داوین
 فەوتاو ھەیه ھیلان بۆ راکیشراوہ بۆ پاش ئەم بەیتەى ئیمە ئەم
 ژمارەبەمان لەسەر داناوہ ، بەیتەکان بە ناتەواوى ئەمانەن :

... صەلات مەرد ريبا خوار
 ... ھەردوو جە بەطن ئەو مار
 ... ئەژدەھای عظیم خەلق كەردەن
 ... شین عەجیب پەروەردەن

چهن ههزار سال راه ئه و موو درازهن
نئصفش نه شيب و نئصفش فيرازهن
ئاراسته ي قودرته ذات غه يوورهن
جه موو باريكتهر سيای دهيجوورهن
ماوهران زه نجير تا هفتاد ههزار
جه معش به قوللاب نه حهلق ئه و مار
فريشتان مه ئموور په روهردگارهن
نه هر يهك زه نجير هفتاد ههزارهن
مه كيشن به خهشم به كينه و (٢٠٣) غه ضه ب
مار هم حه ره كهش مه يو جه عه قه ب
په ي جاي قه رار گاه مه عه ره كه ي ميقات
كه شان مه كيشان غاشيه دهر سات
غاشيه نه و جا مه گير و ئارام
دههن مه كو باز په ي جه زاي عه وام
شهراره ي ئاتهش دوزهخ به دهوان
كيشو زوبانه په ري ئينس و جان
ئاب ئه و ئه سرين زا هيد جه دونيا
صهرف كه ردهن نه عه ين جه بيم عوقبا ،
فريشتان به ئه مر جيهان ئافه رين
مه حفووظش كه ردهن ئه و ئاب ئه سرين

(٢٠٣) له دده سنووسه كه ي (م) دا به هه له (به كينه ي) نووسراوه .

مه کیشۆ شه ره ره جه و ده مده ئاته ش
 مه لایك ئه و ئاب به دۆش مه كه ن په خش
 پۆسه ن ئیراده ی ذات یه گانه
 پیش مه بۆ خامۆش شوعله ی زوبانه
 جه و ده مده به ئه مر خه للاق وه دوود
 هه ر چوار موقه پرره ب فریشتان به زوود
 مه كه ن موهه ییا جه ننا ت و قوصوور
 دۆزه خ جه مابه یین جه ننا ت و نوشوور

آوردن جبریل جامه و براق و لوای حمد جهت محمد المصطفی (۲۰۴)

ذات (ذوالجلال) جه عرش ئه علا
 به موقه پرره بان ویش مه دۆ ئاگا
 به ئه مر خه للاق شه هه نشای جه لیل
 مه شو پهی جه نه ت (أخی جبرئیل)
 ماوه رۆ بوراق با سه رج زه پرین
 هه م جامه و جوویه هه م تاج نوورین
 په ری موحه ممه د به ته عجیل و تاب
 ئاوهر د لیوای هه مده چه نی ئه و ئه سباب
 جیره ئیل جه پیش (سید البشر)
 مه که رۆ ته قدیم خه لعه ته های مه خفه ر
 هه م مه که رۆ عه رض نبووه ت په نا :
 بیۆشه خه لعه ت ذات شه هه نشا

---

(۲۰۴) واته : باسی ئه وه که هه زره تی جویره ئیل کراس و بوراق و ئالای ستایش
 بۆ پیغه مبه ری هه لبژارده دینی .

پۆسه ن ئیراده ی شه هه نشای دارا
ئه بو اب عهدلم که رد ئاشکارا
قودر هت عوضام ئاوهرده ن به دید (۲۰۵)
میزان ئه حکام ههر وه عدو وه عید
جه دونیا به ئه وه عه طام که رده ن وه عد
ئه وه صاییر به وه عد ، من وه فا به عه هد
ئه وه به یۆ په ری مه قام مه حموود
موهه ییام که رده ن په ری ئه وه مه قصوود
ئه گه ر ئه وه ئیمرۆ نه کو شه فاعه ت
موئه یبه د مه بو عام نه ی ذه لاله ت
مه یۆ به سو جده ده رده م موحه ممه د
ئه ناو حه مدو شو کر مه کو مو جه دده د
ده ست جه بان ده ست مه که رو قیام
مه یۆ به مه عرض ذات (لا ینام)
عه رض مه کو یاره ب جه دار دونیا
نسانای به ی عه بد ویت ره نجو عه نا
جه ره مز ئیلهام خه طه ره ی قولووب
ئیلاهی توئی (علام الغیوب)
ته و فیک جه تو بی حیلیم بی غالب
ههر طه ره ف نو شام مه زه ی مه صائب
نه ییم ته غافول جه یادت یه ک ئان
نه قه ول و فیه لم سه رنه دا نو قسان

(۲۰۵) ئه شگونجی (په دید) بی به مه عنا (دیار) .

چون فەقرو فاقەم جە تۆ کرد قەبوول
پە ی ئید بی غینای عوقبام بۆ حوصوول
دوعام نە کرد صەرف ئوموور دونیا
تا نە یۆ بە نەقص شەفاعە ی کوبرا
وعدە ی تۆ حەققەن ، ذاتت وەھبابەن
قەصدم پە ی مەقصوود نە ئیضطیرابەن
ئیمپۆ پەری من تاج ئیفتیخار
ئیدەن ئوممەتم ئازاد کە ی جە نار
مەراقم (۲۰۶) ئیدەن من کە ی سەر بولەند
جە بەین ئەقران نەبم سەرئەفگەند
نە سایی لیوای حەمد موعطی بی رحمت
دەرج کە ی ئوممەتم تا قایی جەننەت
پەری موحەممەد خەتمول پەناھی (۲۰۷)
مە کەرۆ نوزوول صەوت ئیلاھی
صادر مەبۆ ئەمر خەللاق وەدوود
(بعد ما) مەنعەن جە عیباد سوجوود
موقیر بەر نە تەخت مەقام مەحموود
نە مەندەن ، هەنی ، جای سوجدە ی سەجوود
صەد طەبەق رحمت داریم جە دەرگا
هەر یەك بە میقدار طەبەقە ی سەما

---

(۲۰۶) لە دەسنووسە کە ی (م) دا بە هەلە (براقم) نووسراوە ، بەلام لە دەسنووسە کە ی (ح) دا هەلە کە راست کراوە تەووە .

(۲۰۷) ئەم تەرکیبە لە وشە یەکی عەرەبی و یەکیکی فارسی ، فەقی قادر خۆی دروستی کردووە ، واتە : دوا پەنا ی ئادەمیزاد لەناو پیغەمبەرانداندا .

یهك طه به قش صهرف كه رد م جه دنيا

كه ردش كيفايهت دنياو (ما فيها)

باقى طه به قات عه طاو غو فرانن

صهرف نارایش قه طعهی جینانن

موقیم بهر نه و جا ، مه کیشه ته عه ب

جومله حاضرهن هه رچی که ی طه له ب

مه لایک نه پیش کیشاشان عه له م

صه ف صه ف نوممه تش نه سایه ش بین جه م

(حسب الاراده) ی سولطان غه یو ور

جه وده م ئیسرافیل نه فخ مه دو به صو ور

مه لایک ته عجیل به ئیشاره ی صو ور

مه رانان صوفووف ذی رۆح په ی نوشو ور (۲۰۸)

گفتار در تعریف لوی حمد (۲۰۹)

جوزئی نه لیوای حه مد که رین ته عریف

سی جه ناح دارۆ دلکه ش و له طیف

سه ر دان جه مه شریق جه ناح یه مین

یه سارش سه ر دان جه مه غریب زه مین

---

(۲۰۸) ئەم بەیتە و بەیتی پیشووی له دەسنووسە کە ی (م) دا له پەراویژدا

نووسراونەتە وە و لە وێوە شوێنیان له مەتنە کە دا دیاری کراوە . دوا

وشە کانیشان فەوتابوون و لەبەر دەسنووسە کە ی (ح) نووسیماننە وە .

شایانی و تەنە بە گۆیژە ی نە صصی ئایین دوو جار فوو بە صووردا

ئە کرای ، جاری بۆ مراندن و جاری بۆ زیندوو کردنە وە ، بەلام فەقی

قادر لە وەشی تی پەراندووە .

(۲۰۹) واتە : باسی ئالای ستایش کە چۆنە .

چه سایه‌ی جه ناح نه وسه‌طش ته‌مام
 مدران نوممه‌تش ته‌مام خاص و عام
 جه ناحش نه‌خضه‌ر لامیعه‌ی نوورهن
 نوممه‌ت جه بوی عطر عه‌له‌م مه‌خموورهن
 ئیلاهی به‌حق نه‌بی بی خاتهم
 ئیمه‌بکه‌ی ده‌رج نه‌سای نه‌عه‌له‌م

شفاعت دوم حضرت رسالت پناهی به بدء محاسبه است (۲۱۰)

سا چون موحه‌مه‌د به‌و بوراقه‌وه
 نه پای لیوای حه‌مد نه‌عام تاقه‌وه
 به‌فرمان حه‌ق ذات کبیریا
 مه‌یو به‌نیاز (ختم الانبیا)
 عه‌رض مه‌کو یا ره‌ب هر تووی موسته‌عان
 عالم گشت جه نار خه‌جله‌ت بین بوریان
 عالم جه دیه‌شه‌ت جومله‌ه‌یرانه‌ن
 هر که‌س په‌ی مه‌قصه‌د ویش سه‌ر گه‌ردانه‌ن
 جه ده‌ریای ره‌حمه‌ت عه‌لیم وه‌هه‌باب
 صادر که‌ر فرمان (سریع الحساب)
 ئیدمه‌ن نیاز شای (عظیم الشان) (۲۱۱)
 گوشاد که‌ی نه‌بوآب مه‌عه‌ده‌له‌ت نیشان

---

(۲۱۰) واته : تکای دووه‌می پیغه‌مبه‌ر بو دست‌پنج‌کردنی لی‌پرسینه‌وه‌ی
 نوممه‌ته‌که‌ی تا زوو له‌و ناخوشی‌یه‌رزگاریان بیی .
 (۲۱۱) له‌ده‌سنووسه‌که‌ی (م)دا به‌(عظم‌شان) نووسراوه . ئیمه‌خومان
 راستمان کرده‌وه . دووریش‌نی‌یه‌هر (عه‌ظیمو‌شان) بیی .

به بهدهء حيساب كه ريم و خه للاق
ئومه تان من داران ئيستى حقا
چون به ئيرادهى بيناى بى نه خير
عومر شان كه م بى ، جه فاشان كه ثير

ظولم هوللا كو ، چه ججاج فه تتال
كيشان سه ده مه تا ظولم ده ججال (۲۱۲)

فهرته نهى به ئجوج ، ظولمهت دو خان
تا سه ده مهى ته عب (آخر الزمان)

پهى مو حاسه بهى ئومهت ره سوول
جه باب عوضا دو عاش بى قه بوول

جه ودهم جه ئه لطاف ره ئووف له طيف
پهى مو حاسه بهى ناس مه يو هاتيف

قه بوولهن ره جاي (ختم الانبياء)
حيساب ئومهت ئه وهن ئيتيدا

(حسب الاشارة) ي شاي په روه ردگار
بيدار بين نه حوزن مه ظلوومان زار

هه ركهس به خهى خه صم ويش به ده ست پيچو
كه شان پهى ئه حكام مه عدلهت كيشو

گريبان خه صم به په نجهى غه ضه ب
مه كيشو ، مه قصه د ويش مه كو طه له ب

---

(۲۱۲) ئه م ئيشارهت كردنى فه قى قاده بؤ مه زئومىي ئه م خه لكه به دريژايى
ميژوو ، مه عنايه كى زور وردو قوولى هه به .

ئامير جه مەئمور ، مەئمور جه ئامير
فەقير جه غەنى ، غەنى جه فەقير

رەعيه جه سولطان ، سولطان جه مەئمور
تەشەككى داران هەر يەك بە زەرور (٢١٣)

بەعضى مەواچۆ ئەى مەرد ئىغوا
تۆ قەتلم كەردى جه دار دونيا

ئىمپرو قاپىي عەدل داراي جيهاندار
بە ئەلطف وئىش كەردەن ئاشكار

چون ئەورۆ بە ظولم تۆ كەردى قەصم
ئىمپرو خەلاصيت نى يەن جه دەستم

بەعضى بە خەصمش ماچۆ جه دونيا
جه بەين عالم من كەردى ريسوا

كەردى تەعەرروض ئەهل و (٢١٤) عەيالم
ئىمپرو بكيشه جومله وه بالم

ئىمپرو گوشادەن عەدل يەزدانى
طالب حەققم ئەى مەرد زانى

بەعضى بە خەصمش ماچۆ ئەى فتور (٢١٥)
من كەردى تەلەف بە شاييدي زور

---

(٢١٣) ئەم بەتەو بەتتى پيشوويش هەر له پەراوتيزى دەسنوسەكەى (م)دا
نوسرا بونەو و هيليان بو شوينيان له ئەسلى مەتنەكەدا بو
راکيشرابوو . دوا دواييەکانيشيان فەوتابوو ، لەبەر دەسنوسەكەى
(ح) نوسيماننەوه .

(٢١٤) له دەسنوسەكەى (م)دا نوسرا بوو (آلو) . بە نيشانەى (عەيالم)ەكەدا
دياره كه راستەكەى ئەوهيه كه ئيمه نوسيو مانه .

(٢١٥) له كوردیدا له گەل وشەى (فيتنە) بە کار ئەهينري .

چه دار دونیا نه که ردی سولووک
 به شاهیدی زوور منت که رد مه هتووک
 شاهیدی ناحق ئەدات که رد ئەورۆ
 ئیمپرو من حه ققم طه له بهن چه تو
 به عضیشان به خه صم ویشان به فهریاد
 طه له ب مه کن حه ق به دادو بیداد
 چه دونیا به حه ق نه که ردی عاهدت
 که ردی نه حه ققم که تم شه هاهدت
 حه ققم چه دونیا تو که ردی باطیل
 چه تو طه له بهن حه ققم به عاجیل
 به عضیشان به خه صم ویشان مه و اچان
 چه دار دونیا تو ئەی به دگومان ! ••

به توهمهت تو چه دار دونیا

به فلان به لا من بیم موبته لا

ئیمپرو چه سایه ی عه رش ره حمانی

مه گیرۆم چه تو حه ق به ئاسانی

به عضی به خه صسش ماچۆ به ضه یقتهت

هیچ حه ققت نه بی من که ردی غه ییهت

به عضی به خه ی خه صم مه گیرۆ به که ف

ماچۆ خوسرانم که ردی به سه له ف

به واسیطه ی تو من بیم موعه ققه ب (۲۱۶)

ئیسته خه ساره م مه که روون طه له ب

(۲۱۶) مه بهستی له (موعه ققه ب) ه واته سزادر او .

به عضی یه خه ی خه صم ویش که رده ن پاره
ماچۆ جه که یلت کیشام خه ساره !
که یلت ته نقیص که رد جه عیار عام
جه عیباد حق جه رپرت که ر حه رام
نه قص عیارت که رد به وه سیله
حه رامت جه م که رد به مه کرو حیله
ئیمهت مه غبوون که رد جه دار دونیا
ئه دا بکه ر حق ئه ی مه رد گو مپرا
به عضیشان به خه صم ماچان هه ی حه ریص
جه دار دونیا زهرعت که رد ته نقیص
جه و مو عامه له ئیمهت که رد مه غبوون
ئه دا که ر حوقووق وه بی چه ندو چوون
به عضیشان به خه صم ماچان هه ی خائین
جه به ین ئه مثال جه تو بین ئه مین
سپه ردیم به تو فلان ئه مانهت
نه ته رسای جه حه ق ، که ردی خیانهت
ئیمپرو جه حوضوور شه هه نشای مه جید
ئه دا که ر حوقووق ئه ی مه رد عه نید
به عضی مه و اچان به عه دووی ویشان
حیلهت که رد نه کار جه وه زن میزان
ئیمهت که رد مه غبوون ئه ی مه رد عه ییار
ئیسته مه گیروون حه ققم به یه کبار

به‌عضی به عهدووی ویشان به فریاد
 ماچان هه‌ی قاطیع طه‌ریق عیباد
 نه‌فلان مه‌وضیع ئیمه‌ت که‌رد غاره‌ت
 مه‌ئیووس بین جه‌ دست تو نه‌ تیجاره‌ت
 ئیمرو جه‌ ده‌ستم که‌ی مه‌بی خه‌لاص
 ئەدا که‌ر حوقووق تو ئەه‌ی به‌د ئەساس
 به‌مودده‌عی ویش به‌عضی مه‌واچان
 به‌سیرقه‌ت به‌ردی مال و ئەشیامان
 ئەورۆ (خفیا) ئەخذ که‌ردی ظالم
 (ظاهراً) ئیمرو ئەدا که‌ر مالم
 به‌عضی به‌خه‌صمش ماچۆ هه‌ی قه‌سوه‌ت
 نه‌قدینه‌ی رۆحم به‌ردی به‌ریشوه‌ت
 به‌عضیشان به‌خه‌صم ماچان هه‌ی به‌دبه‌خت
 نمانای پیمان چه‌ند عه‌ذاب سه‌خت
 ئیمرو نه‌حوضوور عه‌لیم وه‌هه‌باب
 ئەدا که‌ر حوقووق ئەجر ئەو عه‌ذاب
 به‌عضی به‌عهدوو ماچان هه‌ی غه‌ددار
 ئەخذ که‌ردی ئەشیای ئیمه‌ به‌ئیجار
 ئیمرو جه‌ میقات (شدید العقاب)
 جه‌و بی‌حسابی مه‌گیریم حساب
 به‌عضی به‌خه‌صمش ماچان هه‌ی شه‌ررار
 به‌نه‌میمه‌ی تو ئیمه‌ بین ئیضرار (۲۱۷)

(۲۱۷) واته : تووشی زیان بووین .

به‌عضیشان جه خه‌صم مه‌که‌ن شیکایه‌ت
جه دونیا ئیمه‌ت که‌رده‌ن ئیهانه‌ت

تۆ جه به‌ین ناس ئیمه‌ت که‌رد ئه‌حقه‌ر
ئه‌دا که‌ر ئوجره‌ت ئه‌حقه‌ر جه مه‌حشه‌ر

به‌عضیشان یه‌خه‌ی عهدوو مه‌گیران
ئیمه‌ جه دونیا به‌ تۆ بین جیران

حه‌قق جیرانت نه‌که‌رد ریعایه‌ت
نمانای پییمان چه‌ند ره‌نجو عه‌نه‌ت

ئه‌ورۆ تۆ به‌خشای ئیهانه‌ی ئه‌حوال
ئیمیرۆ جه به‌هاش بگییره وه‌بال

به‌عضی به‌ جیران ماچان هیمه‌ت دوون
مه‌نعت که‌رد ئه‌ورۆ جه ئیمه‌ ماعوون

به‌عضیشان به‌ خه‌صم ماچان هه‌ی قاضی
ته‌حصیل که‌ر ئیحقاق گوزه‌شته‌ی ماضی

ئه‌مین موسلیم تۆ بیت جه‌ زه‌مان
به‌ پاره‌ی ریشوه‌ت حه‌ق که‌ردی نیسیان

هه‌ی بی‌مروه‌ت حه‌ق ئیمه‌ت که‌رد باطیل
ئه‌دا که‌ر حوقووق ئیمه‌ به‌ عاجیل

به‌عضیشان به‌ خه‌صم ماچان هه‌ی سولطان
به‌ تۆ ته‌فویض بی ئوموور جیهان

واجیب بی جه‌ تۆ حیفظ ئه‌مانه‌ت
تۆ جه‌ مولک ویت که‌ردی خیانه‌ت

به فرمان تو یا چه مه‌ئسووران
فلان مه‌ظله‌مهت به ئیمه یاوان

هیچ شهرمت نه‌کرد چه په‌روه‌ردگار
به قووه‌ی جه‌بری ئیمه‌ت که‌رد ئیضرار
تو نه‌و رۆ به‌ظولم‌م حوکمت که‌رد مه‌دام
ئیمرو باقی‌به‌ن ئیجرای (۲۱۸) ئیتتیقام

نه‌ووه‌ل وایده‌ین چه‌ذات‌خه‌للاق
مه‌که‌ن شیکایه‌ت چه‌فرزه‌ند‌عاق

دووهم‌یه‌تیمان به‌نالهی‌نه‌فغان
شیکایه‌ت مه‌که‌ن چه‌قاضیی‌ده‌وران
مه‌گیران‌یه‌خهی‌واریث‌نه‌ولا (۲۱۹)
نه‌حوضوور‌حه‌ق مه‌که‌ن‌واوه‌یلا

زه‌نان چه‌شه‌وه‌هر ویشان به‌یه‌قین
طه‌له‌ب مه‌که‌ن‌حه‌ق نه‌فه‌قه‌ی‌کابین
به‌عضی‌زن‌با‌ئه‌ب، با‌ئه‌خ‌و‌واریث
مه‌واچان‌پیشان‌نه‌ی مه‌رد‌خه‌بیث

حور‌بیم‌وینه‌ی‌عه‌بد چه‌دار‌دوینا
من‌که‌ردی‌فرۆخت‌پاره‌ی‌شیربه‌ها
(شرعاً) حه‌ق‌من‌جه‌تو‌بی‌حه‌رام
مه‌ئیسوسم‌که‌ردی‌نه‌ی مه‌رد‌به‌دنام

---

(۲۱۸) له ده‌سنووسه‌که‌ی (م) دا نووسراوه (اجرا = ئیجرا) . دیاره‌ناته‌واوه .
(۲۱۹) دیاره‌مه‌به‌ستی له واریثی‌نه‌ولا (یا ئوولا) میرات‌گری‌گه‌وره‌ی‌ناو
میرات‌گره‌کانه‌که له میرات‌گره‌ورده‌کان به‌ده‌ست‌و‌ده‌م و پل‌تره‌و ده‌ست
به‌سه‌ر‌مالی‌هه‌تیوه‌کاندا‌ئه‌گری‌و‌ئه‌یخوا .

من ئيمپرو حه ققم جه حه ضرهت ره ب
ئه جر ته ماش مه كه روون طه له ب
خه صم به عضي مهرد زه وجهي ويشانه ن
چه نيش مورافيح عهدل ديوانه ن
عه رض مه كو يا ره ب تو كه ردي سه به ب
رزق و نه فه قه م جه نه و كه م طه له ب
كه رده بي عادهت به كه سب حه رام
نه فه قه م نه كه سب حه رام بي مه دام
من جينس عه ورهت بي چاره ي هه ژار
جه ته نخو اي شه وهه ر بسوچوو به نار
هه م به عضي شه وهه ر جه زه وجهي ويشان
ته شه ككي داران جه بي نه مریشان
به عضي به خه صمش ماچان هه ي به دنام
به له فظ فاحيش به من داي دوشنام
به عضيشان به خه صم ماچو هه ي موشير (۲۲۰)
به ناحق سي سال منت كه رد نه سير
په ي چيش نه كارم نه كه ردي ته حقيق
په ي شوهرهت كيزبت به مور كه رد ته صديق

(۲۲۰) موشير له قه بي وه زيري عوسمانی بوه . به كارهيپناني نه م وشه يه له م مه يدانه دا ئيشاره ته له فه قی قادره وه بو گيراني خو ی و به ند کردنی و ، نه يه وي بلی له و دنيا داواي حه قی خو م نه كه مه وه . هه روه ها له نيوه ي دو وهه می به يته كه شدا ئيشارهت بو نه وه كراوه كه سي ساله فه قی قادر به ناحق له به نديخانه دايه .

ئەو پۈمەندوورم كەردى ھەي غەددار
 ئەدا كەر حەققم ھەي مەرد شەرپار
 (دەرویش) حال ویت چەتھورەن ئەورۆ
 خەصمان نە دەورت گورۆ ھا گورۆ
 چارەت ھەر ئیئەن تا دارى حەيات
 بناڵ نە دەرگای (قاضى الحاجات)
 بە تەوبەي تەعجیل نادیم بەر نە كار
 تا مەيۆ بە رەحم دارای جیھاندار
 بەعضى جە طویوور وەحشى بان كو
 ھەر یەكی نە خەصم ویشان نە شكۆ (۲۲۱)
 ماچان : (باي ذنب قتلت ؟)
 رۆشنیی حەيات كەردى بە ظولەت ؟
 ئەغنام و سائیر حەيوان نە حىساب
 تەشەككى داران جە صینف قەصصاب (۲۲۲)
 ذى رۆح ئەجناس كوھى و بەحر و بەر
 بەعضى جە بەعضى یاوان بە ضەرەر
 ھەر جینس با خەصم ویش حاضیر نەوجا
 ھەر كەس نە ئیجرای حەق نە ئیددیعا
 ئینس و جینن و طەیر ذى رۆح سەراسەر
 ھەر كەس نە حىساب ویش دارۆ خەبەر

(۲۲۱) مەبەستى لہ (شکو) شكاته .

(۲۲۲) ئەبى شكاتى ئەودیان لى بكن كه له كاتى سەربىندا نازارىان داون ،
 ئەگینا پیشەي قەسابى خۆي پیشەيەكى حەلال و شەرىعیە .

ئیرادهی ئوموور شای بی شه ریکهن
جه بهین خه صمهین پینج مه لائیکهن
چه هار شاهیدو یه کیشان مه ئموور
(جبراً) مه کیشان خه صمان په ی حوضوور
ئاحاد ئه فراد عالم خاص و (کست) (۲۲۳)
هه رکه سی نامه ی ئعمال نه رووی دهست
نویشته ی (۲۲۴) خه یرش نه راست مه ثبووتهن
نامه ی قه بیجهش به چه پ مه ربووظهن
هه رکهس نه حوضوور حضرت باری
باوه رو به دل قه صد ئینکاری
مه حه ط گای زهمین ، جه میع ئعضا
نه کیدبش جومله مه بان به گهوا (۲۲۵)
نه حوضوور حهق سوئال و جهواب
ئهووهل (حق الناس) مه یو به حساب
نه وجا چون عالم موختاجهن خه یلی
کهس به عه فوی حهق نه دارو مه یلی
نه جای لالیان (۲۲۶) ، نه زهرو مه تاع
مه یو موددهعی به چیش که ی ئیقناع ؟

-
- (۲۲۳) ئهم وشه یه له ده سنووسه که ی (م) دا بهم جووره نووسراوه ، جا یا
(گست) ه بهمهعنا (هموو) و بهرابهری (عام) ه ، یا (گهست) ه بهمهعنا
ناشیرین و ئهوکاته (خاص) بهمهعنا (چاک) و (جوان) ئه بی .
(۲۲۴) له ده سنووسه که ی (م) دا (نوشته) نووسراوه . دياره ناتهواوه .
(۲۲۵) گهوا : گهواه ، شایهت .
(۲۲۶) له ده سنووسه که ی (ح) دا به هه که کراوه به (لالیان) ، که چی راسته که ی
هه (لالیان) ه بهمهعنا پارانهوه .

(حسب الاشارة) ی ذات (ذوالجلال)

مه یۆ به ته قسیم ته و اب و وه بال

جه مه رد مه طلویب مه ستانان ته و اب
مه سپاران به ده ست طالب به حساب

تهر مومکین نه بی ته و اب جه مه طلویب
وه بال طالب جه مه طلویب مه حسووب

تهر بی گونا بی مه رد صاحب حق
تهو مه رد به ئیحسان حق مه بو مولج حق

ته مثال تهو حق ، جه لای مه طلویب نه ،
دوو میثل ته جرش جه حق مه حسووب نه

هر کهس جه دنیا جه قش بو جه ناس
نازاد کو تهو کهس به صیدق و ئیخلاص

جه یه و م عوقبا ذات موسته عان
ده میثل تهو حق پیش مه کو ئیحسان

هرچی (حق الناس) صینف شوهه دا
حق جه خه زنه ی ویش مه که رو ته دا

چون به لوظف ویش زومره ی (حق الله)
حق که رده ن ئیحسان جه مع شوهه دا

هر کهس که رده بو ته و به به ئیخلاص
بی شک جه عیقاب حق مه بو خه لاص

گفتار در بزرگی میزان و چگونگی او (۲۲۷)

پۆسه ن ئیرادهی (علی العظیم)
میزان موعه للهق نه ههوا موقیم
که فقهی حهسه نات میزان جه نووره ن
که فقهی وه بالش سیای ده یجووره ن
ئه ر ئاری به وه زن بزورگی میزان
هه ر که فقهش به قه در زه مین دونیان
حه ضره ت مووسا جه طوور سینا
عه رض که رد نه حوضوور ذات کیریا
نیازم ئیده ن دانای داد گه ر
بنمانی بهی عه بد میزان مه حشه ر
میزان مه حشه ر نه صه فحه ی زه مین
عه یان که ر نه ی عه بد به (عین الیقین)
صا در بی فه رمان جه ذات یه زدان
نمه بو جا گه ی میزان نه جیهان
عه رض که رد ئیلاهی عه لیم و دانا
په ی نموونه ی کار بینم یه ک تا
(حسب الاراده) ی (قاضی الحاجات)
نوزوول که رد په ی ئه رض که فقهی حهسه نات
مه شریق و مه غریب ، جه نووب و شیمال
په ر که رد سه رزه مین ته مام مالامال

---

(۲۲۷) واته : قسه له باره ی گه وره یی و چۆنیه تی ترازووه (ئه و ترازووه ی چاکه و خراپه ی خه لکی له و دنیا پی به راورد ئه کری) .

ععرض كهرد كهی جه ناس مومكینهن تهواب
 پهر كو يهك كهفهی میزان حساب
 قهسه مش كهرد یاد عه لیم مه ننان
 تهواب يهك نان پیر مه كو میزان
 بهوشه رت پهی من بو نه واچو به كهس
 به یان كهرد جه غهیر بی سوودهن عه بهس
 شه ممی نه ته نای میزان بی به یان
 جوزئی نه حساب باوهر به میزان

شروع بمحاسبه (۲۲۸)

به عضی چه نی خصم ویش نه عیتابهن
 به عضی نه حوضوور حق و حسابهن
 به عضی موعه طهل جه پای میزانهن
 به عضیشان نه پای میزان چهیرانهن
 به عضیشان خورپرهم ، خندان جه میزان ،
 به عضی دل هزین مات و سه رگه ردان
 به عضی به ئومید ، به عضی مه ئیووسهن
 به عضی چیهره شان چون عه به نووسهن
 به عضیشان نافع وهزن میزانهن ،
 به عضی جه میزان خه یلی خه سرانهن
 به عضی سینه چاك ، خانه ویرانهن ،
 به عضی نه كردهی ویش نه نه فغانهن !

---

(۲۲۸) واته : دست كردن به لی پرسینه وه .

به‌عضی جه میزان خه‌یلی مه‌سرووره‌ن
به‌عضی جه مالش (۲۲۹) ته‌جه‌لای نووره‌ن

به‌عضیشان هییمان جه پای حیسابه‌ن
به‌عضی نه حیساب جه‌رگش که‌بابه‌ن

به‌عضی خه‌صمشان به ته‌عجیل و تاب
مه‌کیشو به زور پهی جه‌زاو عیقاب

به‌عضیشان جه ده‌ست خه‌ط‌ئازادی (۲۳۰)
ده‌وان پهی جه‌نه‌ت به عه‌یش و شادی

(رأیت) (۲۳۱) نوممه‌ت نه‌بی‌بی خاتمه
حیسابش جه پیش سائیر نوممه‌م

نه پای میزاندا کول مه‌بان ته‌کمیل
ده‌گرو جیشان مه‌بان مزمه‌عیل (۲۳۲)

اول گروه سلاطین و امراء و ظالین (۲۳۳)

ئه‌وووئل گرو‌هش نوممه‌راو سو‌لطان
حوکمشان به ش‌رع نامان به میزان

---

(۲۲۹) مه‌به‌ست له (جه‌مال) لیره‌دا روومه‌ته .

(۲۳۰) واته : نامه‌ی ریزگار بوون .

(۲۳۱) ئه‌م وشه‌ی (رأیت) وه ئیشه‌اره‌ته بو فهرمووده‌یه‌کی پیغه‌مبه‌ر که ئه‌لی
روژی چه‌شرم هاته به‌رچاو ، دیم نوممه‌تی خوم به‌ر له نوممه‌تی
هه‌موو پیغه‌مبه‌ره‌کانی‌تر حیسابی ئه‌کرا تا له و ده‌شتی مه‌حشه‌ره‌دا ماتل
نه‌بی .

(۲۳۲) له کوردیدا به‌مه‌عنا کویر و زه‌لیل به‌کاردی و له وشه‌ی (مضمحل)ی
عه‌ره‌بی‌یه‌وه هاته‌وه .

(۲۳۳) واته : تا‌قمی یه‌که‌م پادشایان و میران و سته‌مکاران .

به ئاره زووی نهفس ویش کوردن ظولمهت
 نه کوردن جه بهین عالم عهدالته
 پرووشان سیا ههن ، چه شمشان که بوود
 شکم پر جه نار ، ده ههن پر نه دوود
 هه ر یهک نه زه نجیر هه فتاد ذیراعه ن
 هه ر یهک په ری حال ویش نه فیزاعه ن
 جه توئی ئیزدیحام پهی نار سه عیر
 مه کیشو مه لهک ، به غه ضهب ، زه نجیر
 مه یاوو به سه مع عالم یهک نیدا
 سه یر که ن به نه حوال فیرقه ی ئومه را
 یه نه و گرو ههن نه پرووی سه ر بیسات
 نه که رده ن ته و به جه حال حیات

گروه دوم قاضیان رشوتی و ریاکاران (۲۳۴)

گرووی دووه مش قاضیی ده ورانه ن
 (کلا) پرووسیای عهدل دیوانه ن
 نه ده هه نشان شه راره ی نارهن
 قه لبشان (بالکل) سیا ده وارهن
 داران جه گه رده ن هه ر یهک یهک زه نجیر
 مه کیشن مه لهک زه نجیر بی ته قصیر
 به سه مع عوموم مه یو یهک سه دا
 نه ی نه هل مه حشه ر (کلا) بان ناگا

---

(۲۳۴) واته : تا قمی دووه هم داوهرانی به رتیل خوورو ریابازن .

یه قاضی ئانهن (۲۳۵) جه دار میحنهت
 شه رعش تهغیر دان به پاره‌ی ریشوهت
 بی‌ته‌وبه بین فهوت جه دار دونیا
 جه‌زاشان صدووق نارهن جه عوقبا

قاتلان گروی سوماند (۲۳۶)

گرۆی سی‌یه‌مش جومله قاتیلهن
 جومله‌گی به قه‌تل ناحق فاعیلهن
 ده‌ست چه‌پ نه صه‌درو نه پشت بیروونه‌ن
 رووشان سیاهو چه‌شمشان خوونه‌ن
 نه جه‌بین داران خه‌طط موجه‌للا :
 (هذا آیس " من رحمة الله) (۲۳۷)
 مه‌کیشن مه‌له‌ک زه‌نجیر به‌ستم
 نه رووی خه‌شم و کین پهری جه‌هه‌ننه‌م
 مه‌یۆ یه‌ک نیدا په‌ی عام به‌ضه‌روور
 مه‌علووم بو لیتان نه‌ی نه‌هل نوشوور

(۲۳۵) له ده‌سنووسه‌که‌ی (م) دا نووسراوه (قاضیاناً) که نه‌کاته (قاضیانهن) ،
 به‌لام ئیمه لمان‌وايه راسته‌که‌ی نه‌وه‌یه خوومان نووسیومانه .

(۲۳۶) واته : پیاوکوژان تا قمی سیته‌من . له ده‌سنووسه‌که‌ی (م) دا له‌جیاتیی
 (سوماند) نووسراوه (سیماند) و نه‌ویش به (سیماً) نووسراوه . ئیمه
 خوومان راستمان‌کرده‌وه .

(۲۳۷) ئەمه له‌گه‌ل پیره‌وی نه‌هلی سوننه‌ت و جه‌ماعه‌ت ناگونجی ، چونکه‌خوا
 له قورئانا نه‌فه‌رمویت (ان الله لا یغفر ان یشرك به ویغفر ما دون ذلك
 لمن یشاء . النساء ۴۸) و هه‌روه‌ها نه‌فه‌رمویت (انه لا یبأس من روح الله
 الا القوم الکافرون . یوسف ۸۸) . که‌واته‌ته‌نها نه‌وه‌نده هه‌یه مه‌به‌ستی
 فه‌قی قادر زیاده‌ره‌وی بی‌و نه‌وه‌ش لیره‌دا جیی نی‌یه .

یه ئه و گرووهن بی خه و فو حیجاب
(ابنیه الله) که ردشان خه راب (۲۳۸)

به و خه طا که ردن ته فه خخور جه ناس
نه ته و به و (۲۳۹) دیه ت ، نه چه شتن قیصاص

گروی چهارم قطاع طریق (۲۴۰)

گروی چه هارم جه دمای قاتیل
(کلا) جه کرده ی ویشان مونه عیل

(کلا) رووسیا ، کول عینش ئه زرهق

(کلا) خه جاله ت جه کرده ی سه بهق

زه نجیر هه فتاد زهرعی نه گه ردهن

مه کیشان مه لهک به ره نجو میجهن

یهک نیدا به ئه مر ذات ئه کبه ری

مه یو نه سه ماع زومره ی مه حشهری

سه یرکه ن به ئه حوال قوططاع طهریق

نار جه حیمه ن جه زاشان ته حقیق

جه دار دونیا چون نه بین نادیم ،

ئیمرو جه زاشان (عذاباً الیم) (۲۴۱)

---

(۲۳۸) مه بهستی له و دیه که بنیادهم وهک بینایهک وایه خوا کرد بیتیه وهو ، ئه وهی

بیکوژی وهک که سیکه بینایهکی ویران کرد بی که خوا کرد بیتیه وه .

(۲۳۹) له ده سنوو سه که ی (م) دا نووسراوه (توبهء = ته و بهی) . دیاره هه له یه .

(۲۴۰) واته : تا قمی چواردم چه ته و ری گرن .

(۲۴۱) لهو ئایه تانه وهر گیراوه که نیمچه رسته ی (عذاباً الیم) یان تیایه .

گروی پنجمش مردان و زنان زناکندگان (۲۴۲)

گروئی په نجه مش جه دمای ره هزن
داخیلهن به هم ، جه مهردو جه زهن

زانی و زانیه فیعلشان فه حشه ن
کول عه وره تشان کوورهی ئاته شه ن
دیده شان زهردو ، پرووشان سیا ههن
دهست راستشان جه خهیر ته با ههن

طوول قه ددشان میثل مه نارهن
به طنشان مه ملووی عه قره ب و مارهن

یهک نیدا به ئه مر دانای خوداوه ن
مه یو به سه ماع جومله ئه نجومه ن

سه یرکهن به ئه حوال گروئی زانی یان
نه فیعل فاحیش نه بین په شیمان

بی ته و به فهوت بین جه دار ئه ی جیهان
ها بین موسته حهق به جهزای نیران

گروی ششم احوال سلف بیان نمودن (۲۴۳)

دمای زانی یان مه یو یهک گرو ،

دهه نشان مه غار ، ئه عضاشان چون کو !

---

(۲۴۲) واته : تا قمی پینجه م ئه و پیاوو ئا فره تانه ن که زینایان کردوه .
(۲۴۳) واته : تا قمی شه شه م ، باسی چو نیه تی پی شه کی دان . مه بهستی له
وه زعی پاره به سوود ده رانه .
سه ره رای ئه وه که دار شتنی رسته فارسی یه که زور وشکه و پریشه
له هه له ، ده سنوو سه که ی (م) وشه ی (سلف) یشی به (سلف) نووسیوه .

به‌طنشان ته‌کمیله شه‌راره‌ی نارهن
زوبانش (۲۴۴) نه‌گوش ده‌هن ئیظهارهن

پۆسه‌ن ئیراده‌ی ذات ته‌قده‌سی
دیده‌شان ته‌خضهر ، ته‌عضا قه‌قنه‌سی
داران جه‌ گهرده‌ن ههر یه‌ک یه‌ک زه‌نجیر
جومله مه‌کیشان په‌ی (بئس المصیر) (۲۴۵)
یه‌ک نیدا به‌ ته‌مر شای په‌روه‌ردگار
جه‌ ته‌هل مه‌حشهر مه‌بۆ ئاشکار
ته‌هی ته‌هل مه‌حشهر لیتان بۆ مه‌علووم
سه‌یرکه‌ن به‌ ته‌حوال مه‌ردان ظه‌لووم
یه‌ ته‌و که‌سانهن جه‌ دار دنیا
نه‌یه‌ن که‌سبشان به‌ غه‌یر جه‌ رپیا
جه‌ کرده‌ی ویشان نه‌بی یهن عه‌وده
نه‌ حال حه‌یات نه‌ که‌رده‌ن ته‌وبه

بیان چگونگی گروه هفتم که تعرض مال یتیم (کرده‌اند) و عذابشان (۲۴۶)

گرۆی هه‌فته‌می (کلا) چون قیره‌ن
جومله ته‌عضاشان (روق) (۲۴۷) زه‌نجیره‌ن
قه‌ددشان مه‌نار ، شکهم جاموو سه‌ن
دوود سینه‌شان چون عه‌به‌نووسه‌ن

-
- (۲۴۴) ته‌بوو (زوبانشان) بوایه .
(۲۴۵) له ده‌سنوو سه‌که‌ی (م) دا (بیت المصیر) نووسراوه . لامان وایه هه‌ته‌یه .
(۲۴۶) واته : باسی چۆنیه‌تی تا قمی حه‌وته‌م که ده‌ستیان بۆ مالی هه‌تیو
بردوه‌و چۆنیه‌تی سزادانیان .
(۲۴۷) ته‌م وشه‌یه‌مان بۆ راست نه‌کرایه‌وه .

کول هفتاد زهرعی زهنجیر نه گهردهن
 به زور مه کیشان به بی چوونو چهن
 ناکا یهک نیدا به ئهمر لهطیف
 مهیاووۆ به سهمع عالم یهک هاتیف
 ئه ی ئههل مهحشهر مهعلووم کهن خه بهر
 سهیر کهن به ئهحوال گوروی بهدئهخته
 یه ئه و کهسانه ن ئهموال یه تیم
 ئه کل و ئیتلافش کهردهن وه بی بیم
 نه کهردهن تهوبه جهو فهحش بی جا
 دۆزهخن سزای ئه و گرووی گومرا

گروه هشتم در بیان چگونگی احوال متکبران و مفتخران (۲۴۸)

جهودما مهیوۆ گرووی ههشتهمی
 (بالکل) ئهعضاشان زهدهی ئهرقه می
 ئه ندام چون مه نار (کلا) سیا پروو
 (کلا) دندانشان چون شاخ ئاهوو
 ههر یهک نه گهردهن زهنجیر ویشان
 مه لایک په ی نار دۆزهخ مه کیشان
 نه کوی گوناشان عالم چهیرانه ن
 عالم سه راسهر کول نه سهیرانه ن
 ناکا یهک نیدا به ئهمر داوهر
 مهیاووۆ به سهمع ههر ئههل مهحشهر

(۲۴۸) واته : کومه لهی ههشتهمی باسی چۆنیهتی حالی ئهوانهی دهعیه و فیز
 ئه کهن . داریشتنی تیکسته فارسی یه که زور ناته واوه .

ئەھى ئەھل مەھشەر ئەگا بان نە کار
 سەیر کەن رەزالەھى کىبرو ئىفتىخار
 يە ئەو کەسانەن جە دار دونیا
 کىبرو فەخرشان کەردەن موقتەدا
 جە حىن حەيات نە کەردەن تەوبە
 ئەين بار جەزاشان وەیلەن بە نەوبە

**گروھ نەم از شاهدان زور و کتمان شهادت و تهمت
 و کذابان و مفتن (۲۴۹)**

جە گرۆى تۆھم بەيان کەيم ئەحوال
 کول دیدەش کۆرەن ، زوبان لەنگ و لال
 کول سیا پروون ، (کلا) قەد مەنار
 ھەر يەك بە حەلقەھى زنجیر گروفتار
 بە قووەھى قوللاب مەلەك پىر زوور
 مەكىشن زوبان شاھیدان زوور
 ئەو کەسان کەردن کەتم شەھادەت ،
 فیرقەھى موفەتتین مەردان تۆھمەت
 جوملە مەكىشن بە قووەھى ئەغلال
 پەھى قاپىی دەرەك وە بى قیل و قال !
 يەك نیدا بە ئەمر ذات پىر قودرەت
 مەيۆ بە سەماع جوملە جەماعەت

---

(۲۴۹) واتە : تاقمى پىنجەم شایەتى درۆ و ئەوانەھى شایەتى ئەشارنەو و
 بوختان و درۆ ئەکەن و قسە دینن و دەبەن . رستە فارسى یەكەھى ئەم
 سەرباسە زۆر ناتەواوہ .

مه علووم بۆ لیتان ئه‌ی ئه‌هل نو شوور
سه‌یر کهن به ئه‌حوال شاهیدان زوور ،

ههم ئه‌و که سانه‌ن که‌رده‌نش فیتنه
که‌تم شه‌هادت که‌رده‌ن به‌کینه

ههم ئه‌و که سانه‌ن به‌کرده‌ی قه‌بیح

موصیر بی هه‌رده‌م به‌کینب سه‌جیح (٢٥٠)

ههم ئه‌و که سانه‌ن جه‌به‌ین عیاد

زوبان توهمه‌ت که‌رده‌بی گو شاد

ههم به‌بی ته‌وبه‌جه‌ دار دونیا

که‌ردشان ریحه‌ت په‌ی جه‌زای عوقبا

**فرقه‌ه‌م در احوال مردان و زنان چنگی و رقاصان و خیالان وزن
و ترازو و قمارچیان و حرام و خمر خواران (٢٥١)**

فیرقه‌ی ده‌ه‌مین کول سیان پرووشان

هه‌ریه‌ک به‌قوللاب زه‌نجیر مه‌کیشان

(کلا) په‌نجه‌شان مه‌سوچۆ به‌نار

نه‌ زمانشان مه‌ریزۆ شه‌رار

به‌عضی‌جه‌ به‌طنش ئاته‌ش مه‌خیزۆ

به‌عضی‌نه‌ ئاته‌ش بازووی ته‌رازوو (٢٥٢)

(٢٥٠) ئەمه شیوه‌نووسی ده‌سنووسه‌که‌ی (م)ه ، به‌لام مه‌عنایه‌کی ئه‌وتۆ نادا
به‌ده‌سته‌وه ، بۆیه‌ یا ئه‌بی‌هه‌له‌ بی‌و راسته‌که‌ی شتیکی وه‌ک (سه‌ریح)
بی ، یا ئه‌بی‌بلیین مه‌عناکه‌ی ئه‌وه‌یه‌ : سووره‌ له‌سه‌ر ئه‌وه‌ که‌ به‌ درۆ
بلی راسته .

(٢٥١) واته‌ : تاومی ده‌ه‌م ، باسی پیاوان و ئافرته‌تانی ته‌مووره‌ژهن و سه‌ماکه‌ره‌و
ئه‌وانه‌ی له‌ سه‌نگ و ترازوودا ساخته‌کاری ئه‌که‌ن و ئه‌وانه‌ی قومارچین و
حرام ئه‌خۆن و عه‌ره‌ق ئه‌خۆنه‌وه .

(٢٥٢) واته‌ : هه‌ندیکیشیان قۆلیان له‌ناو ئاگردا بوه‌ به‌ ته‌رازوو .

بهعضی پروو به خاک چون جیفه‌ی مردار
 به حلقه‌ی زه‌نجیر مه‌کیشن به قار
 دستو پاو نه‌عضای زومره‌ی ره‌ققاصان
 هر یه‌ک نه زه‌نجیر ویشان هه‌راسان (۲۵۳)
 جه پای میزاندا په‌ی (۲۵۴) قاپیی ده‌ره‌ک
 هر یه‌ک به نه‌وعی مه‌کیشن مه‌له‌ک
 یه‌ک نی‌دا به نه‌مر دانای داد‌گهر
 مه‌یۆ به سه‌ماع عالهم سه‌راسهر
 یه نه‌و که‌سانه‌ن ، جه مه‌ردو جه زه‌ن
 نه حویب دونیا ویشان که‌رد وه په‌ن
 به کینب و حیله ، به خه‌مر و مه‌یسیر
 ویشان که‌رد ریسوا نه سه‌حرای مه‌حشهر
 نه‌ته‌رسان نه خه‌شم ذات بی‌نیاز
 ئاوه‌ردن به ره‌قص سه‌مطوور چه‌نی ساز
 به فیعل شه‌نیع مه‌شغوول بین مه‌دام ،
 نه‌که‌ردن په‌ره‌یز نه نه‌شیای چه‌رام

---

(۲۵۳) له‌م به‌یته‌وه تا نه‌گاته به‌یتی (عوبوور صیراط جه به‌عضی که‌سان ...
 تاد) که نه‌کاته دوو لاپه‌ره‌و ۲۸ به‌یتیان تیایه ، له ده‌سنوو سه‌که‌ی (م) دا
 فه‌وتاوو . ئیمه له‌به‌ر ده‌سنوو سه‌که‌ی (ح) نووسیمانوه . بۆ زیاده
 متمان‌ه‌ش نه‌لین نه‌و ئیشاره‌ته‌ی له داوینی لاپه‌ره‌ی پیش دوو لاپه‌ره
 فه‌وتاوو که‌ی ده‌سنوو سه‌که‌ی (م) هوه دانرابوو ، هه‌مان سه‌ردی‌ری
 نه‌گرته‌وه که له ده‌سنوو سه‌که‌ی (ح) دا هه‌بوو له‌پاش به‌یته‌کانی نه‌و
 لاپه‌ره‌وه .

(۲۵۴) له ده‌سنوو سه‌که‌ی (ح) دا (په‌ری) نووسراوه . ئیمه نه‌وه‌مان به‌لاوه
 هه‌له‌بوو ، سه‌ره‌رای نه‌وه که به‌یته‌که‌ش لاسه‌نگ نه‌کات .

نه كردهی ویشان هیچ نه بین نادیم
 مه بۆ بنۆشن شه رارهی جه حیم
 (حسب الاراده) ی (شدید العقاب)
 ده فیرقه بهی طهور مه بهن به شیتاب
 (کلا) جه قیطعهی نه ووهل بین موقیم
 مه نۆشن جه نار (عذاب" الیم)
 جه نه هل ئیمان هر کهس بۆ لیشان
 به قه ده ر گونا ه جه زا مه کیشان
 پهی نه هل ئیمان شه فاعهی ره سوول
 حهق وه عدهش فه رمان لیش که روژن قه بوول (۲۵۵)
 جه ودهما حساب سائر ئومه م
 مو حاسه به شان مه یۆ به ره قه م

**راهی شدن حضرت رسالت پناهی صلی الله علیه وسلم
 با گروه انبیاء و اولیا و علما و صلحا بعبور صراط (۲۵۶)**

نه نبیاو ره سوول (۲۵۷) جومله نه بوراق
 سوار مه بن به نه مر عه لیم خه للاق
 جه ودهم یه ک نیدا خیزۆ نه جیهات
 بکیشن عه له م صیراط پهی جه ننا ت

---

(۲۵۵) له ده سنووسه که ی (ح) دا (کردن = که ردهن) نووسراوه . ئیمه نه وه مان
 به لاوه هه له بوو .

(۲۵۶) واته : که وتنه ریتی پیغه مبه ر (د.خ) له گه ل کومه لی پیغه مبه ران و نه ولیاو
 مه لایان و پیاو چاکان بۆ په ریینه وه له پردی صیراط .

(۲۵۷) له ده سنووسه که ی (ح) دا (رسول = ره سوول) نووسراوه به لام ئیمه
 نه وه مان به لاوه هه له بوو .

پراهی مه بۆ صهف شاه عه ره بی ؛
یه عنی موحه ممه د سه رخیل نه بی

فریشتان لیوای حه مد داران به دهس
موحه ممه د جه پیش ، نه نییا جه پهس

شوهه داو نه صحاب ، زورپه ی نه ولیا
به ستشان صوفووف به عد نه نییا

صینف عوله ما ، کول موخته هیدین
زورپه ی صوله حا ، صینف موخلیصین

دمای موخلیصین صینف موئمین ،
دمای موئمینان فیرقه ی موسلیمین

دمای موسلیمین زورپه ی ظالمان
دمای ظالمان فیرقه ی کافران

دوخان دۆزه خ دنیا که روۆن زه ننگ
مه له ک دایره ی هه ر صهف که روۆن (۲۵۸) ته ننگ

صوفووف عالم زومره ی مه خلووقات
کول مه بان پراهی په ی پرد صیراط

به فه رمان ذات ره ئووف و له طیف
خیزۆ شه عشه عه جه به ین صوفووف

---

(۲۵۸) ئەم وشە یە لە هەردوو نیووە دێرە کەدا ، لە دەسنووسە کە ی (ح) دا بە
(کردن - کەردەن) نووسراوە ، بەلام راستە کە ی ئەو دیە کە ئیمە لێرە دا
نووسیومانە .

گفتار در عبور صراط (۲۵۹)

زومره‌ی موخلیصین نه و راگه‌ی ده‌یجوور
هه‌رک‌س به نه‌وعی مه‌که‌ران عوبوور
به‌عضی وینه‌ی به‌رق مه‌که‌رو گوزه‌ر
به‌عضی وینه‌ی ره‌عد ، به‌عضی چون خه‌طه‌ر
به‌عضی جه صیراط به شادی و سوروور
به (طرفة العین) مه‌که‌ران عوبوور
به‌عضی فیرقه‌شان ، به بی واقیعات ،
مه‌که‌ران عوبوور چون طه‌یر نه صیراط (۲۶۰)
عوبوور صیراط جه به‌عضی که‌سان
چون نه‌سپ تازی ته‌ک مه‌که‌ن ده‌وان
چون پیاده‌ی جه‌لد به‌عضی نه گوذار
عوبوور به‌عضی چون خه‌سته‌ی بیمار
نه‌هل دۆزه‌خی مه‌له‌غزو پاشان
نار جه‌حیمه‌ن سزای خه‌طاشان
ئوممه‌ت موذنیب نه‌بی‌بی موختار
جه قیطعه‌ی نه‌وو‌هل مه‌گیروون قه‌رار
وه‌ی طه‌ور قه‌راره‌ن په‌ری مؤئمینان
به قه‌ده‌ر گونا جه نار مه‌سووزان

---

(۲۵۹) واته : قسه له‌باره‌ی په‌رینه‌وه‌وه له پردی صیراط .
(۲۶۰) ئەم به‌یته دوا به‌یتی ئەو ۲۸ به‌یته بوو له ده‌سنووسه‌که‌ی (م) دا
فه‌وتابوون .

به‌عضی به ساعات ، به‌عضی رۆزو ما

به‌عضی‌شان به سال مه‌ماتۆ نه‌و جا

به‌عضی‌شان موددهش به قه‌رنه‌ن حساب

به‌عضی‌شان به طوول دنیا نه‌ عذاب

زومره‌ی بی‌ئیمان جه‌ نار جه‌حیم

(کلا) موئه‌بیه‌د ، جاشانه‌ن موقیم

صینف ئه‌نییا ، شوه‌ه‌دا ، خاصان

مه‌که‌ران عوبوور ، صف صف به‌ ئاسان

وه‌قتی کافران مه‌شن په‌ی دۆزه‌خ

مه‌یۆ یه‌ك نیدا نه‌ په‌رده‌ی به‌رزه‌خ (۲۶۱)

نه‌واتم پیتان : یا به‌نی ئاده‌م

نه‌که‌ن ئیطاعه‌ی شه‌یطان ظالم (۲۶۲)

شه‌یطان به‌ ئیوه (۲۶۳) عه‌دوه‌ن . . . (۲۶۴)

بکه‌ن غولامیم ، ئیده‌ن ریگه‌ی راست

په‌ی دۆزه‌خی‌یان جه‌ باب ئه‌عظم

مه‌یۆ یه‌ك سه‌دا یا به‌نی ئاده‌م

---

(۲۶۱) ئەم به‌یت‌ه‌و پینج به‌یتی پاشه‌وه‌ی له‌ په‌راویزی ده‌سنووسه‌که‌ی (م) دا نووسراونه‌ته‌وه‌و به‌ هیلێک به‌ندکراون به‌و شوینه‌وه‌ که ئیمه‌ش لای خۆمان هه‌ر له‌ویماندا داناون ، به‌لام له‌ ده‌سنووسه‌که‌ی (ح) دا هه‌موویان نه‌نووسراونه‌ته‌وه‌و خراویشن ته‌ پێش چه‌وت به‌یت پێشتره‌وه‌ .

(۲۶۲) ئەم به‌یت‌ه‌و به‌یتی پێشو له‌ ده‌سنووسه‌که‌ی (ح) دا نین .

(۲۶۳) شیوه‌نووسی ده‌سنووسه‌که‌ی (م) (به‌اویوه) یه‌ . ئیمه‌ لمان و ابوو راسته‌که‌ی ئه‌وه‌یه‌ که لێرده‌دا نووسیومانه‌ .

(۲۶۴) لێرده‌شدا وشه‌یه‌ك په‌رپووت بووبوو ، بۆمان ساغنه‌کرایه‌وه‌ .

نه واتم پیتان شه یطان له عین
مه کهن ئی طاعهش عه دووهن مو بین ؟!
بکهن غولامیم ئیده ن ریگه ی راست
سزای ناراستان زیندان و به لآست (۲۶۵)

پیش از دخول جنتیان به بهشت ملك مژده جهت حوریان میبرند
و قصورها مزین و حوریان استقبال کنند (۲۶۶)

فریشتان جه پیش لیوای نه حمه دی
مه شن په ی جه ننه ت سه رای سه رمه دی
په خش مه بان جه قه صر هه شت قیطعه ی جینان
مه دهن به شاره ت به حوورو غیلمان
لیوای حه مد جه پیش صه ف نه نیا
صوفووف په س و پیش ئامان په ی ده رگا
خیزۆ جه حۆری شه وق و غه لغه له
قه صرو کیسرا تاق پر نه زه لزه له
طاووس طه لعه تان مه که ران ئاخیز
قه صرو خه یمه گاه مه کهن عه طر ئامیز
کول مه بان ته زین به له عل و گه وه ر
ئه لبیسه و حه ریر ، بافته ی سیم و زه ر

---

(۲۶۵) دوا وشه کانی ئه م به یته و به یتی پیشه وه ی که (له عین) و (مو بین) و (ریگه ی راست) و (زیندان و به لآست) ن ، له ده سنووسه که ی (م) دا فه وتابوون ، له بهر ده سنووسه که ی (ح) نووسیماننه وه .
(۲۶۶) واته : بهرله وه ی به هه شتی به کان بچنه به هه شت ، فریشته مژده به حۆری به جوانه کانی به هه شت ئه دهن و کۆشکه کان ئه رازیننه وه و حۆری به کان پیشوازی یان لی ئه کهن .

صوفوف حۆرى و غيلمان پيش و پەس
 ھەرىكەت يەك توحفەى ھەدىە نە پرووى دەس
 بەعضيشان چە و گان مورەصصەع جە زەر
 بەعضى جە دەستش شەمامەى عەنەر
 بەعضى ئەلبیسەى زەر بەفت زەرى
 بەعضى حەمايل ساختەى جە و ھەرى
 بەعضى بادەى شورب ، بەعضى ئەنگەين
 بەعضى تاج زەر ، بەعضيشان نگين
 بەعضى كەمەربەند دانەى قىمەتى
 بەعضى جە توحفەى ميوەى جەننەتى
 بەعضى پيالەى (شراپا طهور)
 بەعضى ئاب صاف نە ھەواى كافوور
 بەعضيشان خەرقەى جويبەى حەرير باف
 ھەر يەك نە دەستش داران يەك توحاف
 كول توحفەى ويشان مەكەن موھەيا
 كەچ مەكەن حوققەى تاج زەر كولا
 حوور ئەنيا مەبان بە پيش صف
 كول راھى مەبان بە شەوق و شەرەف
 نە ھەر ھەشت قىطعە بە شادى و سوروور
 حووران پەى قاپى جەننەت بەى دەستوور
 ھەر يەك بە ئەنواع لەنجەى غەمزە و ناز
 خەرامان خەرام مەيان بە پيشواز

پۆسه ن ئیراده ی دارای پر که ره م
 هیچ که س حۆری که س نه بینۆ به چه م
 غریو حووران نه جومله ی موشتاق
 (سلام" سلام) خیزۆ جه سوقاق
 کول دهست به سینه مه یان به سه لام
 مه رحه با گۆیان به صه د ئیحتیرام
 کیشام موته ظیر فراوان خه یلی
 فه رخونده طالیع ئیمپۆ که رد (۲۶۷) مه یلی
 که ی شوکر یه زدان مه یۆ به نه نجام
 نار فیراقت ئامان به خیتام
 نه پیش و نه په س زومره ی حۆری یان
 مه که ن ره ه نومای قه صر ش به ده وان
 هه ر که سی په ی به زم عه یش و ته رانه
 په ی قه صر ویشان مه بان ره وان
 هه ر که سی نه قه صر تۆی خه یمه گای ویش
 ساکین نه بیساط بی خه وف و نه ندیش
 وه قتی مه شغوول (بین به شورب و طه عام)
 شه عشه عه ی نه نوار (شه وق مه دۆ نه عام) (۲۶۸)

(۲۶۷) له وانیه ئه م (که رد) ه (که ر) بی به مه عنا (بکه) چونکه قسه که به زمانی حۆری یه وه یه و به و به هه شتی یه ی ئه لی که ئه چیته لای .

(۲۶۸) ئه م به یته و چوار به یتی پاشه وه ی له په راویزی ده سنووسه که ی (م) دا نووسرا بوونه وه و له ویوه هیلان بو راکیشرا بوو بو ناو ئه سلی مه تنه که و شوینیان بو دیاری کرابوو . ئه و وشانه ش که خراونه ته ناو دوو که وانه وه ، له ده سنووسه که ی (م) دا فه وتا بوون و له بهر ده سنووسه که ی (ح) نووسیماننه وه .

ٺههل جه ننه تي كول مه بان چه يران
بهو مه شعلهي نوور مه بان (نيگه ران)

سه لام چه ققهن ٺهو نوور قه ديم
(سلام " قولاً من رب رحيم) (٢٦٩)

(نه زايقه ي) (٢٧٠) نوور كول مه بان (مه دهوش)
ٺه طعيمه ي جه ننا ت مه كه ن (فه راموش)

عه رض مه كه ن يا ره ب ٺه نوار (سه لام)
دوعاشان جه حق مه يو به ٺه نجام

در بيان چگونگی قباعات جنت و ترکیشان (٢٧١)

دهرويش ! جه ٺه و صاف مولك (لا نظير)

ٺيسم و ره سمشان باوهر به ته حرير

چه ق موباله غهش جه و مولك كه بير

(ملكاً كبيراً) كه رده نش ته سطير

ههشت قيطعه دارو جه ننا ت كو برا

هه ر يهك بزور گته ر جه ٺه رض و سه ما

هه ر قيطعهش دارو يهك عالي ده رگا

پير قه صرو پير حوور ، پير خه يسه و خه رگا

قوصوورش (بالكل) ته حت و فه وقاني

(كلاً) موره صصه ع لوئلووي مه رجاني

(٢٦٩) سوورده تي (يس ٥٩) .

(٢٧٠) مه بهستي له موزايه قهو ته نگاو كردنه .

(٢٧١) واته : باسي چوئيه تبي به شه كاني به هه شت و دروست كرانيان .

بیان اسامی قطعهای جنت و اصلشان (۲۷۲)

هەر قیطعهش ئەسمای ویش دارۆ جودا
ئەوووۆلّ جه ئەسماش کهریم ئییتدا
قیطعهی ئەوووولش جه دورپر به یضان
ئیسمش جه لالەن مه قام عوضمان
دووومش (دار القرار)ەن نامش
یاقووت سورخەن قەصرو مه قامش
سی بهم مه شهوورەن به (دار السلام)
قەصرش زه به رجەد سه بزەن به ته مام
(جنة الخلد)ەن قیطعهی چاره مین
قوصوورش جومله مه رجانهن به قین
(جنة المأوی) په نجهم مه قامەن
(بالمرة) قەصرش جه نوقرەدی خامەن
(جنة العدن)ەن مه قام شه شه م ،
ئەبنیهش جومله گولان موجه سسه م
(جنة الفردوس) قیطعهی ههفته مه ن
جه نوقرەو (۲۷۳) طه لا کول موجه سسه مه ن
قیطعهی ههشته مش (جنات النعیم)
ئەبنیهش (بالکل) زمپرووتەن موقیم
خاک هەر قیطعهش کول زه عفه رانه ن
سه نگش زه به رجەد ، دورپرو مه رجانه ن

(۲۷۲) واتە : باسی پارچه کانی به ههشت و بنه ریه تیان که له چی دروست کراون .
(۲۷۳) له ده سنوو سه که ی (م) دا نووسراوه (نوقرەدی) . دیاره ئەوه هه له یه .

گفتار در حجرهای گوناگون از مجوهرات قصرها (۲۷۴)

دائیردی هەر چهوش چوار قورنەش تەمام
ئاراستەى قەصرەن ، پەر حوجرەو (۲۷۵) مەقام

عەر ووسى و حوجرەى تەخت و فەوقانى
(کلا) مورەصصەع لەعل روممانى

حوجرەى هەر قەصرش نەوعش بى حىساب
(کلا) موزەبىەن بە لوئلووى خوۆش ئاب

جە نەوع حوجرەش بەعضى يا قوو تەن
بەعضى مروارید (۲۷۶) ، بەعضى زمروو تەن

بەعضىشان عەقیق ، بەعضى گەو هەرەن
بەعضىشان طەلا ، صاف موجه و هەرەن

بەعضى بلوورى ، بەعضى نوقرەى خام
بەعضى پىرۆزە تەمام سەقف و بام

بەعضىشان جە لەعل (۲۷۷) ، بەعضى مەرجانەن
بەعضىشان ئەلماس لوئلووى رەخشانەن

گفتار در انهار و خیمه گاهش و کرسی (۲۷۸)

چهوش هەر سەرا دارۆ چههار جوۆ

نە هەر جوۆ یەك چهوض موهەبىان هەر سوۆ

---

(۲۷۴) واتە : باسى ژوورە رەنگا و رەنگەکانى بەهەشت و گەو هەرەکانى
کوۆشکەکانى .

(۲۷۵) لە دەسنووسەکەى (م) دا بە هەڵە نووسراو (حوجرەى) .

(۲۷۶) لە دەسنووسەکەى (م) دا بە هەڵە نووسراو (مرواریدو) .

(۲۷۷) لە دەسنووسەکەى (م) دا بە هەڵە نووسراو (لەعل و) .

(۲۷۸) واتە : باسى جوۆگا و مێرغوزارو تەخت و کورسى یەکانى ناو بەهەشت .

لە دەسنووسەکەى (ح) دا (کرسى) خراودتە بەر (خیمەگاھ) دوه .

نه بالآی ههه ره حهوض خهیمه ی ره نگاره نگ
 جومله مورحصصه ع دانه ی گران سه نگ
 ههه خهیمه کورسی و فهرشش موهه بیان
 مهزاج کاشش کافووری ههوان
 نه ووهل نه نگه بین ، دیگه ر جو نه شیر
 طهعمه و (۲۷۹) له و نشان نه بو ته غیر
 سی یه مش که و ته ر باده ی شه رابه ن
 نه هر چه هارهم ظیلال ئابه ن
 ئیظهار قودرته ذات جه لیله ن
 چه شمه ی ههه ر چه هار نه سه لسه بیله ن
 نهوع خهیمه گاش سورخ و سه بز و زهره
 ژه نگاری و ، نه ییه ض ، دیزو ، لاجیوه رد
 وه ی طه وره ن ته رتیب بزورگی خیام
 ههه ر خهیمه دارو چه ند حو جره و مه قام
 به دورپرو مه رجان کول مونه ققه شه ن
 جومله ئاراسته ی کورسی و مه فره شه ن
 دائیره ی خهیمه نه خل و شمشاده ن
 روممانو عه ناب ، سه رو ئازاده ن
 نارنج و ، لیمو ، عه ره ره ، مور ه ققه م
 جه نه نواع گول حه وشش موجه سه م

(۲۷۹) له ده سنووسه که ی (م) دا نووسراوه (طعمهء) . ئیمه به پیی ده سنووسه که ی
 (ح) نووسیمانه وه که به لامانه وه نه م راست بوو .

کورسیی هەر حوجرهش میسک یا عه‌ن‌ره‌ن
یا که‌هره‌ب ر‌شته‌ی دور‌پ‌رو گه‌وه‌ره‌ن
به‌عضی‌شان عاج و ، به‌عضی‌ جه‌ عووده‌ن
جومله موجه‌وه‌ر دانه‌ی مه‌قصووده‌ن
به‌عضی‌شان یوسرو ، به‌عضی‌ جه‌ ماهی
به‌عضی‌شان نه‌رجیل عه‌طای ئیلاهی
به‌عضی‌شان جه‌ له‌عل ، به‌عضی‌ ئه‌لماسه‌ن
حوجره‌ی هەر قه‌صرش به‌ی‌طه‌ور قیاسه‌ن
نه‌وع هەر حوجره‌ش نه‌ ئیختیلا‌فه‌ن
فه‌رش هەر ئوتاق کول‌حه‌ریر بافه‌ن

در اوصاف حوری گوید (۲۸۰)

هەر حۆری ته‌نها دارۆ حوجره‌ی ویش
هەر یه‌ک یه‌ک خه‌ددام ، غیلمانش نه‌ پیش
هەر حۆری مه‌لبووس هه‌فتاد لیباسه‌ن
ئه‌نواعش ره‌نگ ره‌نگ ئه‌لوان ئه‌ساسه‌ن
به‌و‌طه‌ور نه‌زا‌ک‌ت پارچه‌ش فاخیره‌ن
ئه‌عضاشان (بالکل) نه‌ تۆش ظاهره‌ن
جومله موره‌صصه‌ع تاجش نه‌ فه‌رقه‌ن
ئه‌عضاشان نه‌ طه‌وق جه‌واهير غه‌رقه‌ن
نه‌ تۆی قه‌صر زه‌ر وه‌قتی مه‌نیشان
چون دوو ئاینه‌ به‌ یه‌ک ده‌ی نیشان

(۲۸۰) واته‌ : باسی حۆری‌یه‌کانی به‌هه‌شت .

حۆری یان مه عکوس قهصر بلوورهن ،
 قهصره ها مه عکوس ته جه لای حوورهن
 زه نان جه ننهت حۆری یان خاص
 جومله موبه پران جه حه یض و نیفاس
 غه یر جه مه نکو و حه ی ویش هه ر نه دنا که س
 جه حۆری هه فتاد داره د هه م نه فه س
 هه ر یه ن مه حبو و به ن مه نکو و حه ی ویشان
 حووران به زه نان حه سره ت مه کیشان
 هه رده م باقی یه ن بیکاره تشان
 پر موله ذذینه ن کول وه صله تشان
 هه ر مه ردی قووه ت صه د مه رد دنیا
 حه ق به لوطف ویش پیش مه کو عه طا

گفتار در شجرة الطوبی (۲۸۱)

یه ک درهخت دارو عالی مه نزیهت
 حه ق به لوطف ویش سازان جه قودرهت
 سه رازی ر ئامان ئاو یزان عه رش ،
 شاخش به هه ر قهصر جه ننهت بی یه ن په خش
 ئیسم نه و شه جهر فاشه ن به طووبا
 هه شت قیطعه ی جه ننهت که رده ن ئیکتفا
 زه یتوونه ن جه لای به عضی موفه سسیر
 به عضی دان نیسه ت طووبا به نه نجیر

(۲۸۱) واته : باسی (شجرة الطوبی) که درهختیکه له به هه شتدا .

نه حوجره‌ی ویشان هه‌ر کهس جه کورسی
 شاخش مه‌نماؤ جه تۆی عورووسی
 نه‌فس هه‌ر میوه‌ کهرۆ ئیشتیها
 ده‌رله‌حظه په‌یدان جه شاخ طووبا
 نه تۆی په‌نجه‌ره مه‌یۆ جه بیروون
 ظه‌رفش موجه‌وه‌هر ، سه‌رپۆش سه‌رنیگوون
 نه‌نواع طویوور مه‌یۆ ، مه‌ویه‌رۆ
 نه‌فست به‌ هه‌ر کام ئیشتیها کهرۆ
 به‌ هه‌ر نه‌وع که‌باب که‌ردی ئاره‌زوو
 به‌و نه‌وع جه‌ طه‌به‌ق حاضر مه‌بۆ زوو
 جه‌ نه‌کل طه‌عام نه‌فست که‌ردی سی‌ر
 جه‌ پۆست و ئیسک ئیحیا مه‌بۆ طیر
 بی به‌یع و خرید بی ره‌نج و ته‌عب
 مه‌وجوودهن ئه‌شیا هه‌رچی که‌ی طه‌له‌ب
 ئیشتیهای نه‌فست به‌ هه‌رچی که‌رد مه‌یل
 حاضرهن بی ره‌نج ، بی میزان و که‌یل ،
 نه‌عه‌ر سه‌ی هه‌ر چه‌وش یه‌لخی‌یه‌ن (۲۸۲) بوراق
 هه‌رده‌م حاضرهن موکه‌مه‌ل یه‌راق (۲۸۳)

(۲۸۲) یه‌لخی : ئاماده‌و ته‌یار ، وه‌ک یخ دراو .

(۲۸۳) یه‌راق : چه‌کو ئه‌سه‌له‌حه ، لی‌ره‌دا مه‌به‌ست زین و له‌غاوو که‌ل و په‌لی
 سواری‌یه .

گفتار در حضرت اقدس که وعده‌گاه دیدنی محبان است (۲۸۴)

ههروهقت کهردی مهیل دیده‌نیی نه‌حباب
مه‌یۆ به روکووب بوراق به شیتاب
جه حین روکووب مه‌رانی بوراق
په‌ی نه‌وکه‌س به‌ی طهور مه‌یۆ ئیتتیفاق
ههردوو په‌ی مه‌قصه‌د به ئیتتیفاقی
جه نه‌وسه‌ط راه مه‌بان مولاقی
یه‌ک عالی دره‌خت واقع‌ه‌ن نه‌و جا ،
ته‌ختش په‌رچه‌مه‌ن پر خه‌یمه‌و خه‌رگا
نه‌شئت هه‌واشه‌ن پر عه‌یش و ئونسه‌ن
ئیسیم نه‌و مه‌قام (حضرتة القدس) ه‌ن
نه‌ دائیره‌ی حه‌وض ته‌کمیله‌ن کورسی
هه‌واش موفه‌ر ریج ، صه‌حراش نه‌طله‌سی
مه‌نیشان به هم ههردوو به دلواز
به‌رگ نه‌و شه‌جه‌ر ده‌نگ مه‌دۆ چون ساز
به‌وشه‌رط نه‌وکه‌سان جه‌ی دنیا‌ی خه‌راب
نه‌که‌رده‌یۆ سه‌مع ته‌مووره‌ی روبات
نه‌گه‌ر یه‌کیشان که‌رده‌یۆ مه‌سمووع
په‌ی ئوخراش هه‌رگیز نه‌ه‌یۆ مه‌منووع (۲۸۵)

---

(۲۸۴) واته : باسی نه‌و شوینه که ناوی (حضرتة القدس) ه‌و دۆستان له‌وی
به یه‌ک نه‌گه‌ن .

(۲۸۵) مه‌به‌ستی فه‌قی قادر نه‌وه‌یه نه‌گه‌ر نه‌م دۆستانه له دنیا‌دا به ههردوو
گویی گویی‌ان له ئاوازو ساز بووبی ، نه‌وه له به‌هه‌شتدا گویی‌ان له
ئاوازی نه‌و گه‌لا دره‌ختانه نابی ، به‌لام نه‌گه‌ر به‌ته‌نها گویی‌یه‌ک گویی‌ان

چون سه‌دای نه‌غمه‌ش ده‌نگ مه‌دۆ نه‌گوش
 نه‌ذائقه‌ی ذهوق مه‌یۆ به‌خورۆش
 ئەو کهس که‌رده‌بۆ سامیعه‌ی حه‌رام
 نه‌که‌ردن ته‌وبه‌ی ئیخلاص جه‌ئهیام
 پۆسه‌ن ئیراده‌ی شاه‌بئی نیاز
 نی‌یه‌ن جه‌سه‌معش ئەو نه‌غمه‌و ئاواز
 تا هه‌ن ئیشتیاق هه‌ردوو به‌لوعبه‌ت
 مه‌نیشن نه‌وجا به‌عه‌یش و ئولفه‌ت
 هه‌ردوو ئاره‌زووی یه‌که‌مه‌که‌ن سه‌ماع
 هه‌ردوو شان جه‌یه‌که‌مه‌که‌ن (الوداع)
 مه‌که‌ن په‌ی خانه‌به‌دل ئاره‌زوو
 حاضره‌ن بوراق نه‌وجا په‌ی هه‌ردوو
 هه‌ریه‌که‌ی په‌ی قه‌صر ویش مه‌بۆ ره‌وان
 مه‌که‌ن ئیستیقبال هه‌ردوو حۆری‌یان
 هه‌ریه‌که‌به‌نه‌وعی مه‌بینۆ خدمه‌ت
 ده‌ست جه‌بان ده‌ست به‌عیززو ئولفه‌ت
 جه‌ره‌نجو ئەله‌م ، جه‌عه‌یب و عیله‌ت
 جومله‌به‌ری‌یه‌ن خه‌لقه‌نده‌ی جه‌ننه‌ت
 هه‌م بوغض و کینه ، هه‌م بوخل و حه‌سه‌د
 نه‌بۆ نه‌ئهل جه‌ننه‌ت موئه‌به‌د

لای بووبی ، ئەوه‌له‌به‌هه‌شتدا به‌گوێکه‌ی‌تریان گوێ‌یان له‌ئاوازی‌گه‌لا
 دره‌خته‌کانی به‌هه‌شت ئه‌بێ و پیتی رائه‌بوێرن ! .

هه و اش نه ره حمت ذات خاليقنه
شهب و رۆز نه و صوبح صاديقنه
په ي په ي نه سيمه ي صوبح سه حه ري
مه دۆ نه ده ماخ عه طر عه نبه ري
عالم نه به دي نه و جا موقيمه ن
نه عيجزو حه سره ت ، نه به لا و بيمه ن
نه پيري نه و جا دارۆ نيشانه ،
نه نه جهل نه په ي گيرۆ به هانه
مه منووعه ن نه و جا هر ته قوا و طاعات
نه نوماز دارۆ نه رۆزه و زه كات
مه و جو و ده ن جه پيش هر نه و ع خورده ني
نه دارۆ (اصلاً) جوزء ريده ني
نه طعيمه ش بي دهر د جومله سه فوه ته ن
نه قسيم عور و وق قووه ي شه هوه ته ن
به غه ير جه عه ره ق يه قين كه ن ته مام
نه دارۆ مه خره ج نه كل هر طه عام
غوسل به عد جه مع (٢٨٦) ني يه ن نه جه ننه ت
ئازاده ن هر كه س نه موزدو ميننه ت
هم خواب و غه فله ت ، هم سه هوو نيسيان
مه رفووعه ن جومله نه نه هل جينان
فه رق موزه ككه ر ئيده ن چه ني حوور
نه خه ددش يه ك خه ط سه بز مه بو ظوهوور

(٢٨٦) مه به ستي له جه مع (جيماع) ه .

شوعلهی حوسن مهرد نه جه ننهت چون شه م
پرته و مه به خشو چون شه مس چاره م (۲۸۷)

گفتار در نطق حضرت الوهیت پناهی جل جلاله (۲۸۸)

مه یو یهك نیدا جه چه ضرهت ره ب
ئه هی عیباد جه من هه نی که ن طه له ب
عه رضشان ئیده ن خه جالهت باریم ،
مه ر جه ئید خاسته ر چ طه له ب داریم !؟
ذات یه گانه به صهوت قودرهت
صادیر مه کو ئه مر به ئه هل جه ننهت
کئی بی جه دونیا مه حهل ئیشکال
هه م جه ئه و که سان ئیوه که ن سوئال
ئه وسا عوله ما ماوه ران به یاد ،
طه ریق سوئال جیش مه که ن گوشاد
عوله ما ماچان جه دار دونیا
حهق و وعدهش به خشان به ئیعطای لبقا
طه له ب که ن جه ذات چه یی (ذوالجلال)
ئیحسان مه که رو ته جه لای جه مال
ئه وسا هه ر که سی مه یو به دوعا :
و وعده تو حه ققه ن ، بنمانه لبقا

---

(۲۸۷) روژی پرشنگذاری ئاسمانی چواره م . ئه لاین له روژی قیامه تدا خو
دیته خواره وه بو ئاسمانی چواره م .
(۲۸۸) واته : قسه له باره ی قسه کردنی یهزدانی مهزنه وه .

حەق بە لوظف ویش مەنماتۆ جەمال
 نە دەوق جەمال شەوق مەیۆ بە حال
 وەى طهور شەوق عیشق مەیۆ بە خورۆش
 ذائىقەى (۲۸۹) جەننەت مەكەن فەرامۆش
 يەك هەفتە جە شەوق كۆل مەبان حەيران ،
 يەوم هەشتەمىن مەبان نىگەران
 خۆلاصە نە ظەرف هەر هەفتە يەك رۆز
 عالەم بە جەمال حەق مەبان فەپرۆز (۲۹۰)
 نە جاي ضيافەت جەمالەن ئىنعام
 عالەم نە سوروور جەمال شادكام

گفتار در شفاعت حضرت رسالت پناهی بار سوم (۲۹۱)

دەرویش نە تەرتیب مەشغەلەى جىنان
 شەفاعەى كۆبرای نەبیت كەرد نىسيان
 سا چون موحەممەد (عليه الصلاة)
 بەو جەلال و قەدر روو كەرد نە جەنات

-
- (۲۸۹) بە هەلە لە دەسنووسەكەى (م) دا (ضائقه) نووسراوە .
 (۲۹۰) ئەوەى لەبارەى دىتنى خواى گەورەووە لە قورئاندا هەيە ئەووتە كە خوا
 ئەفەرموئیت : (وجوه يومئذ ناظرة ، الى ربها ناظرة . القيامة ۲۳ - ۲۴)
 واتە : لە رۆژى دوايدا هەندى روو هەن گەش و شاد و سپى و سوورن ،
 سەيرى پەروەردگارى خۆيان ئەكەن . ئىتر ئەم روانىنە كەيەو چۆن و بە
 چ شىوہ يەك خوا ئەبينن ، ئەووە خوا خۆى ئەيزانى . سەرەپراى ئەووش
 لەو دنيا شەوو رۆژو هەفتەو مانگ و سال وەك لەم دنيا دا نىيە ، وەك
 فەقى قادر و توويە .
 (۲۹۱) واتە : باسى تەككارى پىغەمبەر (د.خ) بۆ جارى سىيەم لە بارەگای
 خوادا . لەم عىنوانەدا لە دەسنووسەكەى (م) دا لەجياتى (سوم)
 نووسرابوو (سيوم) . ئىمە خۆمان راستمان كردهووە .

نائیل بی به فهیض وهعهده گای مهعبوود
 جولووس بی نه تهخت مهقام مهحموود
 فهوج فریشتان ، جۆق جۆق و ، صف صف
 مهیان به تهبریک شای عالی رهفرهف
 یهك زهمان جه بهین مهویهرو تهکمیل
 مهیو به تهبریک (آخی جبرئیل)
 ههم جه ذات حق هیی (لا ینام)
 پهریش ماوهرو پهیغام و سهلام
 نه بی پهی تهعظیم سهلام و پهیغام
 نه جولووس تهخت مهکهرو قیام
 دوو نوور نه یهك تهخت نوور مهبان جهلیس
 به لهجهی ئولفت مهگیران نه نیس
 سوئال مهکو جیش جهوده موصطهفا
 جه حال ئوممهت پییم بدهر ناگا ...
 ئوممهتم خورپهه قیطعهی نه عیمهه ،
 یا خو نه جهزای نار جه حیمهه ؟!
 عهرض مهکو نه پرووی شه مس ریسالهت
 ئوممهتت نه کثر باقین نه جه نهت
 نه ماما نه قیطعهی نه ووهل چه ند گرون
 سیماشان ته رتیب ئوممهت تون
 نه عضاشان (بالکل) جه کوورهی نارهن
 ویردو نیداشان ههه (یاغفار)هن

مه یۆ به ره شحه (٢٩٢) موحه ممه د نه و جا
 چون به رق لامیع مه یۆ به صه حرا
 به نه مرش نه ودهم یارانش ته مام
 مه یان به میقات (کلا) نه قیام
 جه دمای نه صحاب فیرقه ی شو هه دا
 عوله مای عادیل ، نه ولیای کوبرا ••
 موخلیصان حه ق ، صادیقان را
 هه ر یه ک نه قیام مه که ن ته مه تنا
 به نه مر یه زدان عه لیم و خه للاق
 جیره ئیل ، نه په ی با تاج و بوراق
 پروو مه دۆ نه خاک حه ضره ت ره سوول
 عه رض مه کۆ یا ره ب مه ر ئید بی مه ئموول
 به ئیراده ی تو (خیر الغافرین)
 من بیم به شه فیع کولل موذنیبین
 نه حوضوور ویت ذات (ذوالجلیل) (٢٩٣)
 من که ردی په ی عه فو ئوممه ت به که فیل
 هه م وه عده ی تو حه ق ، هه م عه بدت مو حیق
 ئیدهن ئومئدم نه عام که ی ته حقیق
 خاصه ی ذات تو ن (علام الغیوب)
 عه فوی ئوممه تم جه قه ید ذونووب

---

(٢٩٢) مه به سستی فه قی قادر له (ره شحه) (ره عشه) یه واته مووچر که .
 (٢٩٣) له بهر راگرتنی سهنگی به یته که (ذوالجلال) کراوه به (ذوالجلیل) .

يا ره ببي راضيم نه صحاب كيار
نه جاي موزنيان بسوزي به نار (٢٩٤)

چار يار گوزين عه ممين كيرام
حه سه نو حوسه مين ، نه هل به يت ته مام
جومله شان جه نار دوزخ كهر موقيم
به وشهرط موزنيان (٢٩٥) نومسه ت كه ي ته سليم

جه دنياي فاني لوطفت كهر د عطا
حه ققمه ن يا حه ق شه فاعه ي كو برا
جه عهرش نوزوول كهر د هاتيف جه ره قيب
حه قق وييم به خشام به تو يا حه ييب
كه ردش سوجده ي شوكر ده رده م مو صطه فا
عه رض كهر د نه حوضوور ذات شه هه نشا
حه ق تو جه عه بد هيچ نه دارو پهي
خاصصه ي تون عياد جه و حه ق نازاد كه ي
تو ها شه ن و يت ناوهردي به جا ،
شه ن من چيشه ن پهي من كهر نه دا
نوزوول مه كو صه وت جه عهرش نه علا
مه ر يا موحه ممه د توم نه كهر د ناگا ؟!

---

(٢٩٤) ئيمه نازانين فه قن قادر نه م قسانه ي له كو پوه هيناوه . له هيچ كتيبيكي
باوه رپي كراوي ناييندا شتي واني به كه پيغه مبه ر له و دنيا داوا له خوا
بكا له جياتي گونا هباراني نوممه ته كه ي ، هاورپي گه وره كاني خوي
بسووتيني ، ههرچه ند مه به ستيش له م قسه يه به زه ي هاتنه وه بي به
موسولمانه گونا هباره كاندا .

(٢٩٥) له ده سنووسه كه ي (م) دا به هه له نووسراوه (مذنوبان) .

ئايەى قەدىمەى پەى تۆم كەرد رەوان
 پىر مە كەم دۆزەخ نە ئىنس و نە جان (۲۹۶)
 عەرض مە كۆ يا رەب جە كوفر موشرىك
 چ نەقص دارۆ موئىمىن كەى تەرىك؟!
 صادىر مە بۆ ئەمر ذات (لا يخاف)
 حوقوق عىياد چون مە بۆ ئىخلاف
 عەرض مە كۆ يا رەب ئەر دارى موراد
 قاپىى خەزانەى رەحمەت كەر گوشاد
 ھەم مەطلووب مە سروور ، ھەم طالب غەنى
 ھەم پەى ئىمە ھەن خەلىى خورسەنى (۲۹۷)
 صادر كەرد فەرمان شەھە نشاى دارا
 دۆ حىصصەى ئوممەت تۆ جە ھەر خەطا
 عەفوم كەرد جوملە نە جىنن و جە ناس
 بە ئەلطف و ئىم جە نار بان خەلاص
 ھەم بە لوظف و ئىم صىنف ئەخىرە
 ئازاد بان جە زەنب كەردەى كەبىرە
 دماى سوجدەى شوكر رەسوول سەرورە
 عەرض مە كۆ بەى لوظف من بىم موفتەخەر
 ئەمما بەندەگان خاصسان ئوممەت
 جوملە مەوجودەن پەرى شەفاعەت

(۲۹۶) ئىشارەتە بۆ ئايەتى (وتمت كلمة ربك لاملأن جهنم من الجنة والناس
 اجمعين . هود . ۱۲۰) .
 (۲۹۷) لە دەسنووسە كەى (م) دا نووسرا بوو (خورسەندى) . ئىمە خۆمان بۆ
 هاوسەنگى لە گەل (غەنى) كردمان بە (خورسەنى) .

نیازم ئییدن شای ئیحسان په نا
 نه بان خه جالتهت جه دهر گای عوضما
 صادر مه بو ئه مر جه ذات قودرتهت :
 ها په ی شه فاعتهت عه طام که رد پروخصتهت
 موحه ممهد ئاما ، نیدا که رد ئه صحاب ،
 فه رماش مه ئدووونهن جه ذات وه ههاب
 جه و دما ئه صحاب کیبار سه راسهر
 ههر یه ک حال ویش مه دو نه ده فتهر
 جه دهر گای قودرتهت (عزیز الغفار)
 مه که ن شه فاعتهت به نده ی گونه هکار
 جه دمای ئه وان وه لی و شوه هدا
 با موجته هیدین ، سینف عوله ما
 جه دمای ئه وان خاصصه ی تایعین
 مه که ن شه فاعه ی ئوممهت به یه قین
 جه دمای خاصصان نه ههر که م و بیش
 مه که ران رجای په ی ئه حباب ویش
 (حسب الاراده) ی (عظیم الغفران)
 جیره ئیل جه حه ق ماوه رو فهران
 عه رض مه کو نه رووی نه بی بی موختار
 قه بوول بی رجای ئوممهت به یه ک بار
 ئه وسا موحه ممهد به خاطر گوشاد
 میهمیز دا بوراق ده وه نده ی چون یاد

جیبره ئیل چه نی (سید المرسل)
 نه که ردن ئارام تا قیطعه ی نه وو هل
 جو بره ئیل فه رمان ذات موسته عان
 مه که رو ته فهیم زومره ی خازینان
 خازینان جومله مه که ران نوزوول
 مه دهن به شاره ت جه ئامای ره سوول
 جه و دما ئوممه ت نه بی بی موختار
 کول نه جه زای نار مه بان رستگار
 (کلا) مه نو شان جه باده ی که و ثهر
 دهر دهم نه عضاشان مه بو مونه ووهر
 جومله شادمان به قوصوورو حوور
 مه که ن حه مد حه ق به عه یش و سوووور
 به شق ذات ویت (واجب الوجوب) (۲۹۸)
 ئیمه به ئوممه ت (نه جا) (۲۹۹) که ی مه حسووب
 قاپیی خه زانه ی ره حمه ت که ر گوشاد
 جه (یوم المحشر) عه بدت که ر ئازاد
 نه حال حه یات (عظیم الغفران)
 به نه لطاف ویت عه طا که ر ئیمان
 عه بد ضه عیفت ذه لیل و خواره ن
 په نای ئیلتیجاش په روهر دگاره ن

(۲۹۸) فه قی قادر پیشتریش جاریک (واجب الوجوب) ی له بهر وه زنی شیعر
 له جیاتی (واجب الوجود) به کاره ینا .
 (۲۹۹) مه بهستی له ئوممه تی ناجیه واته رزگار بووه .

عوظمای نیازم ئیددن یا ره بیی
شادم که ی به لوظف شه فاعه ی نه بی
باب شه فاعه ت یاوا به خیتام
به ر موحه ممه د بو صه لات و سه لام

بیان شفاعت سائر انبیا و رسولان بنی اسرائیل (۳۰۰)

دمای شه فاعه ت نه بی بی هو دا
سائر رسول (۳۰۱) گرو ی نه نبیا
هه ریه ک نه (۳۰۲) حوضوور ذات بی نه ندیش
مه که ن شه فاعه ی ئوممه تان ویش
(کلا) رجاشان دهره ق به موئمین
مه قبوولهن جه باب موعه لای مو عین
(کلا) جه دهر گای ذات (ذوالجلال)
به عه فوی ئوممه ت کول مه بان خو شحال
ئه ماما مونکیران کوتوب سه ماوی
با مو عانیدان (رسول الله) ی (۳۰۳)
چه نی نه و گرو ی نه صینف جاهیل
په رستش که ردن مه عبووده ی باطیل
(حسب الوظیفه) ی (شدید العقاب)
موئه بیه د مه بان جه کووره ی عذاب

-
- (۳۰۰) باسی تکاکاری پیخه مبه رانی به نی ئیسرائیل .
(۳۰۱) له ده سنووسه که ی (م) دا نووسراوه (رسل = رسول) .
(۳۰۲) ئه مه به گویره ی ده سنووسه که ی (ح) یه . له ده سنووسه که ی (م) دا
نووسراوه (به) .
(۳۰۳) له ده سنووسه که ی (م) دا به م شیوه یه نووسراوه (با معندان رسول الاهی) .

گفتار در حیوانات که در جنت ... چندانست (۳۰۴)

په ری سامیعان دهرویش دل پریش
یهك ماددهی هه نی ئیعلان کهر نه پیش

غهیر جه ئینس و جان جینس چه ند چه یوان
به وهصل جه ننهت مه بان شادمان :

قوچ قوربانی نه بی ئیسماعیل
ئه وو هل په ی جه ننهت مه یو به ته عجیل

دووهمش ئو شتر صالح په یغه مبه ر
نه عه ر صه ی جه ننهت مه یو موقه پر ره ر

سئیه مش ئه و حووت چه ضرهت یوونس
چه ند سال نه به طنش که رده بی ئونس

چاره مش حیمار چه ضرهت عوزه ر
نه صه فجه ی جینان مه گیلو چون طهیر

په نجه مش قیطیر ئه صحاب که هفه ن
نه صه حن جه ننهت داخل به و صه ففه ن

وه هم مه لفووفه ن سه به ی سه ماوات
چه نی ماهو خور نه صه فجه ی جه ننهت

---

(۳۰۴) واته : باسی ئه وه چ گیان له بهر یك له به هه شتدا ئه بی؟ له ده سنو و سه که ی
(م) دا له شوینی ئه و نوختانه دا که ئیمه دامانناون وشه یهك کوژابوه وه .
به بوچوونی ئیمه ئه بی شتیکی وهك (زندگی میکنند) واته (ئه ژین) بی .
شایانی وتنه چوونه به هه شتی ئهم گیاندارانه به لگه یه کی
باوه رپی کراوی له ئایندا نی یه و قسه ی رووتی خه لکه .

در مقامگاه اعراف گوید (۳۰۵)

دهرویش به تہ و فیک ذات (لا یخاف)
باوہر بہ تہ عریف عہر صہ گای تہ عراف :

یہ کجا نہ ما بہین جہ حیم و جینان
بہ قودرہت حہق بی یہن نومایان

جہ بہین ہہردوو دارؤ ئیختیلاف
مہ شہورہن تہ و جا ئیسمش بہ تہ عراف

بہ نیسبہی جینان قیطعہی جہ حیمہن
بہ نیسبہی جہ حیم قیطعہی نہ عیمہن

وہ سیعہن خہ یلی خۆشتہر جہ دونیا
موقیمہن نہ و جا جوملہ بولہا

چون بی عہ مہلہن صینف مہ جنوونان
حیکمہ تش ئیدہن یہ ئسہن نہ جینان

ہم جہ پیشینان یہ ک قہول ضہ عیف
یاوان بہ دہستم مہ کہروون تہ عریف

چون حاتم طہی ، عہ دل نہ وشیروان
ہہردوو نہ تہ عراف مہ گیران مہ کان (۳۰۶)

---

(۳۰۵) واتہ : باسی تہو شوینہی پیئی تہ لین (تہ عراف) .

(۳۰۶) لیرہدا لہ دہسنووسہ کہی (م) دا لاپہرہ یہ ک فہوتاوہ کہ پاشماوہی
کتیبہ کہو دواپی ہینانہ کہی تیا نووسراوہ تہوہ . ئیمہ دوا بہشی
کتیبہ کمان لہ بہر دہسنووسہ کہی (ح) نووسی یہوہ .

هه چهنه راورى يان قهولش نه سبه قهن
نه ممانه صه حش جه عيلم حه قهن

در تاريخ و خاتمهء كتاب (۳۰۷)

مه نظومهى كيتاب (عه قيدهى ئيسلام)
(الحمد لله) ياوا به خيتام

سه نهى هزارو ههم سى صه دو دوو
كه ردم ئيستى خراج مه سائيل ههر سوو

خه تم ته رجومه توحفهى بى به دهل
ته كميل بى نه شه هر (ربيع الاول)

حه ميد خان سولطان ئال عو ثمان بى
(ناصرالدين) شاه صاحيقران بى

ئيسم موئه لليف توحفهى نه وادير
ته سميه ش فاشهن به (عبدالقادر)

نه صلّم هه ماوه ند ، جاگه م چه مچه مال
نه شه هر كه ركوك مه جو وسم نه لجال

به ر پوچ ره سوول خه تم نه نيا
هه زاران دروود ، هه زاران نه نا (۳۰۸)

---

(۳۰۷) واته : باسى ميژووى دانانى نه م كتيبه و دوايى هيئانى .

(۳۰۸) له ده سنووسه كهى (ح) دا له داوئىنى كتيبه كه وه نه م چهنه دييره
نووسراوه : (تمام شد كتاب عقیده نامه باذن الله تعالى و به التوفيق .
حرره حيدر ابن عزيز خسرو هموند از نسخهء ميرزا محمد رحيم ابن
كد خدا سليمان سماقلواى كه براى مؤلف الكتاب فقى عبدالقادر ابن
رسول هموند نوشته ، در تاريخ ۲۵ جمادى الثانى سنة ۱۳۰۲ و يوم

خمیس در توقیف‌خانهء کرکوک . جناب فقی عبدالقادر رحمة الله علیه فرموده و او تحریرش کرده است . و بنده بتوفیق حضرت باری یوم جمعه سوم رجب الله و سنة ۱۳۳۷ هجری بود از نسخهء میرزا محمد رحیم این کتاب فقی قادررا نوشتم . عزیز خسرو زاده : حیدر) .

واته : به ئیدنی خواو به یارمه‌تی ئه و کتیبی عه‌قیده نامه ته‌واو بوو . حه‌یده‌ری کوری عه‌زیزی خوسره و همه‌وه‌ند له‌به‌ر نوسخه‌که‌ی میرزا موحه‌مه‌د ره‌حیمی کوری کویخا سلیمانی سماقلوویی نووسی‌یه‌وه ، که ئه‌ویش بو ئه‌ولقادری کوری ره‌سوول همه‌وه‌ندی دانه‌ری کتیبه‌که‌ی نووسی‌بو‌وه له پینج‌شه‌مه‌ی ۲۵ی جومادای دووه‌می ۱۳۰۲ی کوچی‌دا له ته‌وقیف‌خانه‌ی که‌رکوک ، جه‌نابی فه‌قی قادر به‌ره‌حمه‌ت‌بی و تبووی و ئه و نووسی‌بو‌یه‌وه . منیش به‌یارمه‌تی خوا له رۆژی جومعه‌ی سیی ره‌جه‌بی سالی ۱۳۳۷ی کوچی‌دا له‌به‌ر نوسخه‌که‌ی میرزا موحه‌مه‌د ره‌حیم ئه‌م کتیبه‌ی فه‌قی قادرم نووسی‌یه‌وه . عه‌زیزی خوسره‌وزاده : حه‌یدر .

حه‌یدر له داوینه‌وه مؤرئیکی خویشی پیوه ناوه .

قصائد

— ۱ — (۱)

بیم پروو حمن •• بیم پروو حمن ••
مه نصوروار نهی به ند بیم پروو حمن ••
وادهی تو بهی عهد جای نه صور حمن ••
(سوی الحق) (۲) ئومید کشتی نوو حمن

داردهس کی یه ن ، کین مه ده دکارم ؟
کی هه ن بوازو عوزر کردارم ؟

هام سه ران ویم ره فیک جانی
ویشا جه وه ندم که رده ن په نهانی

مه علووم یه مه ردوم ئاخر زه مانه ن
به سته ی قه ولشان ره سم زوبانه ن

بیژه ن وار نهی به ند چه بس ظول ماتم
کی چون پیله ته ن بدو نه جاتم

— ۱ —

- (۱) ئهم قه سیده یه ته نها له ده سنووسه که ی (ن) دا هه یه .
(۲) له ده سنووسه که ی (ن) دا نووسراوه (سید الحق) ، به لام واتای به یته که
له گه ل به یته که ی پاشه وه یدا نیشانه ی نه وه ن که راسته که ی نه وه یه
ئیمه نووسیومانه .

یا به ضه رب سه یف حه ربه ی ره زم گاه
 یا به قووه ی مال ره هام کو نه ی چاه
 مه ر جه کارخانه ی حه یی ره بیانی
 به سه یل ئیحسان شاه به زدانی
 بدهرۆ نه جات به نده ی سه وداسهر
 وه رنه به عیده ن جه صینف به شهر
 یا حه ق به حورمه ت شای (أهل العبا)
 به سپرر نه سرار سینه ی مورته ضا
 به ئایه ی قه دیم ، به عه رش نه عظم
 به شه ره فناکیی که عبه ی موعه ظهم
 به شق شو هه دای سه حرای که ربه لا
 بدهر نه جاتم نه ی به ند به لا
 په رگه نده نه قوام ، خانه تاراجم
 ویم جه به ند به حه رف نامه رد موختاجم
 یا ره بی دادم نه ده ست روومه ن
 جه برو ظولمشان نه تو مه علوومه ن
 مه یل که ره م که ر (الله الصمد)
 هه نی تو به بو جه کردار به د
 (فه قی) هانا به ر (۳) به قایی عولووم
 تا مدو ت نه جات نه ی به حر قولزووم

(۳) له ده سنووسه که ی (ن) دا (هانا که ر) نووسراوه . ئیمه نه وه مان به لاوه
هه له بوو .

این (قید زنجیر) از بغداد در حبس‌خانه‌ی اوچ قلعه گفته (۱)

قهید زنجیرم . . . قهید زنجیرم

یا شا نه قلعه قهید زنجیرم

ده میوه‌ن مه قهوور قهر موشیرم

چه مه‌رای هیمهت شای خه‌یه‌ر گیرم

* * *

سه‌رخیل نه قوام مه‌ینه‌ت کیشانم

مه‌حرووم دیدار قه‌وم و خویشانم

به‌واته‌ی نه‌قران حال په‌ریشانم

نه‌بث جه‌ریده‌ی دروون په‌ریشانم

به‌رش‌یه‌ن جه‌ده‌ست رو‌تبه‌ی سه‌ریرم

چه‌مه‌رای هیمهت شای خه‌یه‌ر گیرم

* * *

سه‌راپای نه‌عضام ذه‌لیل ره‌وقه‌ن (۲)

دل‌مات و مه‌لوول ، به‌ری نه‌شه‌وقه‌ن

پا به‌ند زنجیر ، گه‌رده‌نم طه‌وقه‌ن

فه‌رش مه‌ذه‌لله‌م نه‌تحت و فه‌وقه‌ن

(دائم‌الاوقات) فیکره‌ن ته‌حریرم

چه‌مه‌رای هیمهت شای خه‌یه‌ر گیرم

(۱) واته‌نم قه‌سیده‌ی (قه‌یدی زنجیر)ه‌ی له‌به‌غدا له‌به‌ندیخانه‌ی

(ئوچ‌قه‌لا) دا و تووه . نم قه‌سیده‌یه‌ته‌نها له‌ده‌سنووسه‌که‌ی (ن) دا مه‌یه .

(۲) مه‌عنای نم وشه‌یه‌مان بو‌راست نه‌کرایه‌وه .

زیره‌ی مؤسیقای که‌ره‌ناو ناقووس
تار که‌رده‌ن دیدم چون چۆی عه‌به‌نووس

یاره‌بی په‌رده‌ی نه‌نگ چه‌نی نامووس
نه‌عوشه‌ت و عه‌یش مه‌نده‌نان مه‌ئووس

نه‌قه‌ید سیجن^(۳) خانو وه‌زیرم
چه‌مه‌رای هیمه‌ت شای خه‌یبه‌ر گیرم

* * *

یا حق به‌حورمه‌ت شای (خیر البشر)
به‌شهرافه‌ت نوور عه‌شهره‌ی موبه‌ششهر
به‌شوق نه‌و^(۴) ئیسم جه‌ئینا عه‌شهر
بده‌ر نه‌جاتم نه‌ی به‌حر بی‌ده‌ر

(فه‌قی) م : فوقه‌رای مه‌ولای فه‌قیرم
چه‌مه‌رای هیمه‌ت شای خه‌یبه‌ر گیرم

— ۳ — (۱)

بیت الاحزان در حبس‌خانه بغداد گفته از عجزالحال (۲)

(بیت الاحزان) م (بیت الاحزان) م . .

هر من موقه‌ییه‌د (بیت الاحزان) م . .

-
- (۳) له‌ده‌سنووسه‌که‌دا به‌(صجن) نووسراوه .
(۴) دوور نی‌یه‌راسته‌که‌ی (اول = نه‌ووه‌ل) بی .

— ۳ —

- (۱) نه‌م قه‌سیده‌یه‌ش ته‌نها له‌ده‌سنووسه‌که‌ی (ن) دا هه‌یه .
(۲) واته : قه‌سیده‌ی خه‌فه‌ت‌خانه (بیت الاحزان) ی له‌به‌ر بی‌ده‌سه‌لاتیی خۆی
له‌به‌ندیخانه‌ی به‌غدا وتوووه . وایزاین نه‌م قه‌سیده‌شی له‌سه‌ره‌تای
گیرانیدا وتوده له‌سالی ۱۲۹۷ د .

هەر من یه عقووب وار مهست هیجرانم
هەر من جه کردار ویم په شیمانم ••

جه خیططه‌ی عیراق هەر من زامدارم
هەر من تووناو توون تاریای تارم

هەر من چون شه‌هباز شکسته بالم
هەر من تهن مه‌جرووح ، ده‌روون زوخالم

هەر من موقه‌صصیر ده‌ولت و شاهم
هەر من یوسف‌وار دوستاخ^(۳) چاهم

جه مولک و میلله‌ت هەر من ئاوارهم
هەر من جه ئەزه‌ل سیان ستارهم

هەر من سه‌رئه‌فگه‌ند لای سه‌ردارانم
هەر من ده‌ست به‌سته‌ی گۆشه‌ی شارانم

هەر من مه‌ست ده‌رد ، هەر من چه‌زینم
هەر من به‌سته‌ی به‌ند ، زارو زه‌مینم

یه ئاه منهن به‌ گه‌ردوون لووان
یه‌خ که‌رده‌ن طورپه‌ی بورج کاکه‌شان

یه ناله‌ی منهن چون زه‌نگ مه‌دۆ ده‌نگ
یه دوود منهن دنیا که‌رده‌ن زه‌نگ

یه ناله‌ی منهن زوحهل که‌رده‌ن ریش
نه بورج میرپریخ نه‌گه‌ت واران لیش

---

(۳) ئەم وشه‌یه‌مان بۆ راست نه‌کرایه‌وه .

مه‌ر پیت نه‌یاوان ، یا‌حه‌ی ، ته‌حریرم ؟!
ئه‌ی غه‌لغه‌له‌ی ده‌رد ، ره‌وق^(۴) زه‌نجیرم ؟!

ئه‌ی بیداری‌ی شه‌و نه‌تاب ده‌ردان ؟!
ئه‌ی نه‌رانیی^(۵) نه‌رد ته‌خته‌ی هام‌فهردان ؟!

هه‌نی کافی‌به‌ن ذات بی‌زه‌وال
ئه‌ی که‌چ‌بازی‌ی ده‌هر ، ئه‌ی شو‌خی‌ی هاوما‌ل ••

بده‌ر نه‌جاتم نه‌ی به‌ند به‌لا
گوشاد که‌ر وه‌نهم قاپی (ئو‌وچ قه‌لا)

(فه‌قی) ته‌فره‌قه‌ی فیره‌قه‌ی یاران‌ه‌ن
ذه‌لیل زومره‌ی نابه‌کارانه‌ن •••

— ۴ — (۱)

بنا بر شیون سوگواری کدخدا سلیمان برادر بزرگش (۲)

شه‌هسوارم رۆ •• شه‌هسوارم رۆ !
شه‌هباز شه‌ش دانگ شه‌هسوارم رۆ !
فه‌ره‌یدوون طه‌لعت سه‌هم‌دارم رۆ !
ئه‌سکه‌نده‌ر ئه‌ساس حاته‌م‌وارم رۆ !

(۴) له‌ قه‌سیده‌ی پیشوویشدا ئه‌م وشه‌یه‌مان هاته‌ری و بۆمان ساغ نه‌کرایه‌وه .

(۵) له‌ ده‌سنووسه‌که‌دا نووسراوه (نهران) .

— ۴ —

(۱) ئه‌م قه‌سیده‌یه‌ له‌ ده‌سنووسه‌که‌ی (ن) دا به‌ته‌واوی هه‌یه ، به‌لام له‌

ده‌سنووسه‌که‌ی (ح) دا ته‌نها ده‌ به‌یتی پاشه‌وه‌ی ماوه‌و ئه‌وی تری فه‌وتاوه .

(۲) واته‌ : بۆ شیوه‌ن بۆ کردن و لاواندنه‌وه‌ی کو‌یخا سلیمانی برا گه‌وره‌ی .

که یخوسره و دهماغ ، سیا وهخشم رۆ !
 فهرامورز یه ل ، جیهان بهخشم رۆ !
 سه رتیپ سه رههنگ سان سوپام رۆ !
 نادیره ی نه پیام عه له م وه پیام رۆ !
 سه ردار زۆر مشت سیامالم رۆ !
 عه ماره ت نومای چه مچه مالم رۆ !
 شیر بی ئارام سه ر بیساطم رۆ !
 کۆی ذات هونه ر پر صیفاتم رۆ !
 ئاغا وه ی نه ساس ، وه ی هه یئه ته وه ،
 وه ی زومره ی غولام شیر هه ییه ته وه ،
 به ی نه سباب ره زم سان سوپاوه ،
 به ی گشت به گله ران وه پا مدراوه ،
 مه ر به کۆ لوای ؟ عه زمت نه چیش بی ؟
 په ی چیش خاطرت وه ی طه وره ریش بی ؟
 میرزام ویه ردی به نه وجه وانی
 سه د حه یف نه یاوای وه کامه رانی . .
 میرزام غولامان که مه ره به سته ت کۆ !
 میرزام به گله ران جه به ند (۳) ده سته ت کۆ !
 میرزام که وه که به ی سوله یمانیت کۆ !
 زه مزه مه ی سه رای نه وشیره وانیت کۆ !
 مه حفهل ئارای به زم هه ر شه وانیت کۆ !
 سه دای دارو گیر دلیرانت کۆ !

(۳) دوور نی یه نه م وشه یه (بن ده سته ت) بووبی .

سەر وەردار جە خەو ، عالەم سەرسامەن
 بێ فەرمان تۆ کار ناتەمامەن ••
 جەنگی سواران ئاهشان سەردەن
 ماچان دوژمنان خورووچشان کەردەن
 حەرفشان راستەن میرزام ورێزە
 دوژمنان یەك یەك دڵ نە ستیزە
 حەیف نە یەن پە ی تۆ بتەرسی نە جەنگ؟!
 وە ی طەور بنیشی بێ صەداو بێ دەنگ؟!
 دوژمنانت شاد ، دۆسان زارێشەن
 والی یان پەریت بێ قەراریشەن ••
 کونیهت (٤) مەردان باوەرە بە یاد
 ویت جە قەید بەند گلکۆ کەر ئازاد
 میرزام ها گۆل گەشت بە هار ئاماوہ
 رەم رەم وەحشی یان ئالوووی خاوە
 میرزام قوشچی یان هەردەم قوو قووشەن
 هەردەم چەمەرایی فەرمان تووشەن ••
 فەرمان بەزم مدران وە پاوہ
 هەر یەك یەقە چاک دڵ وە عەزاوہ
 خاتوونان نیلی ، مەھر ووان دڵ چاک
 زیڕە ی نازاران سەر دان وە ئەفلاک
 یە نالە ی منەن زووحەل کەردەن ریش
 نە بورج میرپریخ نە گبەت واران لیش ••

(٤) مەبەستی لە ناوونیشانە .

ئەم جار بۆ وە سەیر ئەى بەدبەختىيى من
ئەى هەناسەى سەرد سيارەختىيى من
ئەى پرووسىيى و شەرمەسارىيى من
ئەى زارىيى دەروون ، بىقەرارىيى من
تۆ ها وىەردى عوقبات بە كام بۆ
پەى من بە جا مەند صدەمەى بى شۆ
(فەقى) دۆل جە بىم سەكەرەى مەمات
بەدەر بە سەردا تا دارى حەيات ...

— ۵ — (۱)

این عریضه بحضور حضرت غوث الاعظم فرستاده (۲)

شیخ ئەولیا •• شیخ ئەولیا ••
سولطان خوبان ، شیخ ئەولیا ••
نادرەى ئەییام (نکتهى شیىء اللہ) (۳)
ئەولاد ئەشرف شای (أهل العبا)
مورشید رەشید لیوای طەریقەت
سالیك راي شەرع مەغز مەعریفەت

— ۵ —

- (۱) ئەم قەسیدەى بەتەواوى لە دەسنووسەكەى (ن) دا هەىە ، بەلام لە دەسنووسەكەى (ح) دا تەنها پینچ بەیتى یەكەم و بەیتى دوایى ماوەو ، لە دەسنووسەكەى (م) یشدا هیچ نیشانەىكەى دیار نییە . بە نیشانەى ئەوەدا كە بۆ حەزرەتى غەوئى وتوہ ، دوور نییە لە بەندیخانەى بەغدا وتبیتى .
- (۲) واتە : ئەم عەرزو حالەى بۆ خزمەتى حەزرەتى غەوئ ناردوہ .
- (۳) ئەمە تىكستى هەردوو دەسنووسەكەىەو لىيى حالى نەبووین ياننى چى .

عور و ووج نه بور و ووج عه رش موعه لالا
 موسه منای صیفات ذات (باز الله)
 مه شهوور نه هیندو عه رب تا عه جه م
 (مسند عظامت بغوث الاعظم) (۴)
 هه رچه ند شه رمندهی قاپیی نه علا تم
 نه ما چون مه جووس به ند ظول ماتم
 ره حمی کهر به حال به ندهی موسه خخهر
 نه حال و کردار ساییق عه فوم کهر
 هه ر شه و هه مر ازم زرهی زنجیره ن
 نه مانه ت جه لام (بئس المصیر) هن
 حوجره ی حه رامی (۵) نه جه سته م نارو
 هه و او شه راره ی جه هه ننه م دارو
 کووره ی زه مه ره ریر هوّده ی سه ردابه ن
 پلووسکش (۶) چون نار سه قهر به تابه ن
 نار سه عیره ش هوّده ی کیاره ن
 ته خته ی کالو سیش (۷) عه قره ب و ماره ن

-
- (۴) نه م نیوه به یتهمان وهك چوّن نووسراوه له ده سنووسه کاندا ، هه روا نووسی یه وه .
- (۵) نه یه ویّ بلّی حوجره ی حه رهمم که ژووری زیندانه که مه ، له جیاتیی خوّشی و رابواردن ، گهرمای دوّزه خ به روومدا دینی .
- (۶) له ده سنووسه که دا وا نووسراوه ، به لام به نیشانه ی نیوه به یتی پیشوودا ئیمه لمان وایه (پلوکش = په لووکش) بی ، چونکه (په لووک) هوّده ی سه رخانه .
- (۷) له ده سنووسه که دا (کمپلیش) نووسراوه ، به لام راسته که ی (کالو سیش) ه . ته خته کالو سی جوّره جانه وه ریکی نازار گه یتنه له شوینی پس و شیداری به غدادا زوره .

ته حقیقش ته حقیق به دهرهك مانۆ
 قه لهش چون وهیلهن ئهرواح مهستانۆ
 بۆق قهدهم گاه زهققووم زو مهسپیل (۸)
 بوخار قاوش تهن كهردهن به نیل
 سهیرانگای شوپیاك ئه عرافهن بی لاف
 نه جای صیراطهن طورپرهی ته لغراف
 مه جلیس ته حقیق نه جای میزانهن
 قانون نامه ی کوفر عهدل دیوانهن
 شهرع بی یهن مه حکووم حوكم فهرعی یه (۹)
 قیسیم ضوححاکن (قریحهی) (۱۰) شهرعی یه
 بهدیش ههر ئید بی شه دداد بی عاد
 تهقلید جهننهت ئاوهرد به ئیجاد
 ئیستا عوثمانلی پهی جهزای عالم
 تهقلید دۆزهخ ئاوهردهن به هم
 مه علوومهن مه حشهر نهی جا عه یانهن
 دهستم به دامان شاه گهیلانهن
 (گرام الکاتب) نامه ی ئه عمالم
 وه بهند نویسو تهذکهره ی سالم

(۸) واته : ههلم و بۆقی پیاده پره وه که ی وهك ئاوه ریژگه ی زهققوومی دۆزهخ وایه .

(۹) ئه بی (فهرعی یه) زاراوه یهك بووبی بو ههندی مادده ی قانون به کاره ییترایی .

(۱۰) له ده سنوو سه که دا بهم جووره نووسراوه . بۆمان ساغ نه کرایه وه راسته که ی چۆنه یا مه عنای چی یه . دووریش نی یه (فرقه ی) بووبی و به هه له وا نووسرابی .

ئەجدادت شەفیع حەشر ئەكبەرەن
شەفیع بەر یا غەوٹ ، وەنەم مەحشەرەن

یەك سألەن مەحبووس غەریب زیدم
(سید جە من ریاز)^(۱۱) من بی ئومیدم

(فەقی) دَل شاد کەر بە یاران ویش
بەل جە فەیض تۆ ساکن بو جە ئیش

— ۶ — (۱)

ایضا تشکی بحضور حضرت غوث الاعظم است (۲)

•• غەوٹ گەیلانی •• غەوٹ گەیلانی ••
•• قوطب ھەر طەریق غەوٹ گەیلانی ••

•• تاج عاریفین ، بەحر مەعانی ••
عیسەوی ئەنفاس مووسای عیمرانی

•• مەقەررۆ مەرکەز دائیرەدی دەوران
•• طەبیار قودسی ئەقدەم جە ئەقران ••

---

(۱۱) مەعنای ئەم رستەییەمان بو ساغ نەکرایەو ، بۆیە لە دەسنووسە کەدا چۆن
نووسرا بوەو ھەر و نووسیمانەو . لەم بەیتەو دەرتە کەوی کە فەقی قادر
ئەم قەسیدەیی پاش تپەر بوونی سالتیک بەسەر گرتنیا داناو .

— ۶ —

(۱) ئەم قەسیدەییەش لە دەسنووسە کە (ن) دا بەتەواوی ھەییە ، بەلام لە
دەسنووسە کە (ح) دا بەتەواوی داریزاو .

(۲) واتە : دیسانەو سکالا لە خزمەتی حەزرتی غەوٹدا . وادیارە فەقی
قادر ئەم قەسیدەیی ھەر لە زیندانی بەغدا وتو .

نه تیجہی سہیید قورہیشی نہ سہب
رہ ہنومای حقیق (محبی الدین) لہ قہب

حوججہت حہققہن جہ ئایہی قہدیم
پہری ئہولیا نی یہن عیجزو بیم

چون جہددت حہیب ذات ئیلاہن
شافیی موزنیان پشتو پہناہن

دہستم دامانت سولطان ئہقطاب
نیسیانم نہ کھی نہ (یوم الحساب)

نہ حین حوضوور (ختم المرسلین)
بکہر شہفاعت کہلب کہمتہرین

جہ قاپیی ئہعلات ئیدمہن مہطلووب
بہ کہمتہرین کہلب عالیت بام مہحسووب

دہمیوہن جہ دہرد صہدہمہی دنیا
دہورم دا بی سوود عومرم کہرد تہبا

ئیسٹہ دل مہئیووس ہہر عہمرو زہیدہن
ئہعضام نہ زہنجیر مہصائب قہیدہن

ہہم نہجاتم دہر جہی بہند بہلا
ہہم مہحسووبم کہر بہ کہلب دہرگا

نیاز (فہقی) ئیدہن جہ دہرگات
نہ بورج دارہین بدہریش نہجات

ایضا در بغداد (۲)

ههور بهخت سیان ، ههور بهخت سیان ••
(بتاریخ أرك) (۲) ههور بهخت سیان
نوح هوش عهین طوفان کهرد عهیان
عهقلت کهشتی دآ وه غهم کهرد ئیحسان
جه بورهان عهقل پۆسه مهعلوومهن
عهجووزهی شادی جه تۆش مهعدوومهن
(مر ماست سوقات) (۳) شادیش کهم وهردهن
کوی غهم مهحفووظهن ، شادیش گوم کهردهن
به چهرخ واپۆر گهردوون ههوا
موهه ندیس دههر دآ کهرد بی بهقا
یوونس طالبع جه ماهی یاسهن (۴)
خضر عهیش نه ییخ بهحر ئیلیاسهن
غهوواصان فیکر یه کسه ر غووطه بهست
لوولووی وهشیی شهوق ناوهردن به دست

— ۷ —

- (۱) ئەم قەسیدە یەش لە دەسنووسە کە ی (ن) دا بەتەواوی هەیه . لە دەسنووسە کە ی (ح) یشدا چوار بەیتی پیشەوێ نەبی هەمووی هەیه ، بەلام پەرپووت بوە .
- (۲) مەعنا ی ئەم رێستە یەمان بۆ ساغ نە کرایەووە ، بەلام دووریش نییە بە حرووفی ئەبجد ئیشارەت بی بۆ رووداویک .
- (۳) ئەم دوو وشە یەشمان هەر بەوجۆرە نووسی یەووە که لە دەسنووسە کە دا نووسرا بوونەووە ، چونکە بۆمان ساغ نە کرانەووە .
- (۴) واتە : یۆنسی بەختم لە سکی ماسیی ناھومییدی دایە .

فهپرۆزه‌ی ئارام ، مهرجان شادی
 واستشان جه پۆح خانه ئابادی
 نهوساوه جهرهس نهنگم زریاوه
 جه کووره‌ی ئەندۆه دوو دم خیزیاوه
 سیمای دەر و ونم سیای موشتاقه‌ن
 بی‌شک تهن بی‌شک (تَلَف) (٥) فیراقه‌ن
 سا تار ئەله‌م ، سه‌متوور مه‌ینه‌ت
 مه‌جدووبه‌ن (فه‌قی) پیش مه‌ده‌ن ئولفه‌ت

— ۸ — (۱)

ایضا در بغداد (۲)

په‌ی دووری ئازیز عه‌زای دل گهرمه‌ن
 زایه‌له‌ی شیوه‌ن نامووس بی‌شهرمه‌ن
 واعیظه‌که‌ی عه‌قل بی‌شنۆو ده‌نگه‌ن
 یوونس عه‌یشم قووت نه‌هه‌نگه‌ن
 مه‌ست غه‌فله‌ته‌ن زه‌مزه‌مه‌ی ذه‌وقم
 به‌نده‌ی ئەله‌مه‌ن سولطان شه‌وقم
 هۆشم شیویای (هذا فراق) ه‌ن
 فوئاد فه‌همم تاق مه‌ذاقه‌ن (٣)

(٥) تَلَف : به کوردی کراوی (طفل) ه .

— ۸ —

- (۱) ئەم قه‌سیده‌یه هه‌ر له ده‌سنووسه‌که‌ی (م) دا نی‌یه .
- (۲) واته : ئەم قه‌سیده‌یه‌شی هه‌ر له به‌غدا داناوه .
- (۳) واته : چه‌شی نه‌ماوه‌و لیتی ته‌ریک که‌وتوووه .

قالبم نه حمل كودووردهت ريشه ن
 قهلبم رهوزنه نهی زهنبوور ييشه ن
 تيغ نهنگ كهله م جه دوو لهت تاشا (۴)
 عهجووزه ی گيتی جه من كهرد حاشا
 ده مير يو له كهی (۵) فيكرم گيلياوه
 ئيقلیم ئافاق دل دا وه پاوه
 وه ههر ئيقلیمدا مەر كه بش پانا
 له هيچ لا سو راخ وه صلش نه زانا
 ئيسته ته لعراف رۆح (ئاما) (۶) جه دووش
 مه واچۆ ضه مير نه كه ن فه رامووش
 (فه قی) دل نه عه شق دو ست نه ته عليمه ن
 جه ه دو جه ختشنه ن تا رۆح ته سليمه ن

— ۹ — (۱)

تورك تورمه پۆش •• تورك تورمه پۆش ••
 تهرلان ته وار (۲) تورك تورمه پۆش ••

-
- (۴) واته : تيغی نهنگ بو پهن پي دان و ئابروو بردن سه ری له دوو لاهه
 تاشيوم و ناوه راسته كهی هيشتوووه ته وه تا خه لك گالتهم پي بكه ن .
- (۵) ده مير يو له دوو وشه ی توركيی (ده مير) به مه عنا (ئاسن) و (يو له) به مه عنا
 (ريگا) پي كه اتوووه و تيكر ا واته هيلی ئاسن و به مه به ستي (شه مه نده فه ر)
 به كاردی .
- (۶) ئەم وشه ی (ئاما) به له ده سنوو سه كاندا نه بوو ، ئيمه خو مان دامان نا .
 له وانه به په ريبي .

— ۹ —

- (۱) ئەم قه سیده یه ش ههر له ده سنوو سه كهی (م) دا نی به .

گول نه ندام چين ، فيتتهی وهی فروش
• چهنیت شا به هرام که رد وه نمهد پووش ؟

★ ★ ★

ئیسیتینغای جهلای حوسنت بی هاموون
نمانای شه و که ت جیلوه به گه ردوون
دیای ته سویرت چهند کهس که ردهن توون
چهند شاهان نه تهخت شاهی ره نموون

شهرارهی شیددهت حوسنت بدهر جووش
• چهنیت شا به هرام که رد وه نمهد پووش ؟

★ ☆ ☆

نه قهدت ره ونهق زیبو زیوهر دهر
قیام وه قامهت طول عه رعه ر دهر
وه ناز شهوق نه رووی شه مس خاوه ر بهر
خه رام وه خه راج خه زنهی قه یصه ر کهر
پیشانیت چون جام جه مشید مدو سووش
• چهنیت شا به هرام که رد وه نمهد پووش ؟

★ ★ ★

قورص جهینت موژه که رد قه دهر
ره شحه (۲) وست به جهرگ به هرام کیشوهر
نه ذر بالآت بی هه ر شهش برادهر
ته عریفیت عیفریت نه چا که رد زه بهر

---

(۲) به هه له ده سنووسه کاندا (طوار = طه وار) نووسراوه .

(۳) مه بهستی (ره عشه) یه واته : مووچرکه .

نه خاك خارا ئەسەد بى خامۆش
چەنیت شا بەھرام كەرد وە نمەد پۆش ؟ •

★ ★ ★

ئاشووبت شیوەن وست نه قافلە
حووت كەردى به قووت مەودای مەعبەلە
بى دار پەى تۆ چىن وست نه وەلوەلە
جان دا به جانان (بىرنى كەلە) (۴)

نۆشا مەزەى مەوت جە مەيلت كەرد نۆش
چەنیت شا بەھرام كەرد وە نمەدپۆش ؟ •

★ ★ ★

موهەندىس رووت نه سىم دەولەت
چىنت فەخر چىن پەى بەھرام صەولەت
جە تاق مەذاق مەجمەعەى عوشرەت
بە ئاھەنگ و عەيش بەھرام كەرد دەعوەت

نمەدپۆش جە تاب مەھتاىت مەدھۆش
چەنیت شا بەھرام كەرد وە نمەدپۆش ؟ •

* * *

يا شا ھەر شەخصى وەى طھور حەسنا بۆ
مەعلووم عوموم ئەعلاو ئەدنا بۆ

وینەى گول ئەندام چىن رەعنا بۆ

ئەنگوشت نومای وەصف پىرو بورنا بۆ

ھەر ماتۆ بە شاد تورك تورمە پۆش

چەنیت (فەقى) كەرد بە شای نمەد پۆش ؟ •

(۴) لە دەسنووسەكاندا ھەر بەمجۆرە نووسراوہ . لەبەر مەعنا نەزانىيان دەسكارىمان نەكرد .

ایضا در بغداد گفته (۲)

•• ناهووی ته تاران •• ناهووی ته تاران ••
•• ده لیلای سهر رهم ناهووی ته تاران ••

له یلای عه ره بوار ، شای وه فاداران
•• وه فات مه جنوون وست نه پای کو ساران ••

★ ★ ★

بو زهر ری نه عشق مه جنوون بکر مه یل
باوهر به خاطر وه فاداری له یل

بنما جه مالت ناهووی سهر ره ویل
قه یس کهر به مه جنوون سهر هه رده ی دو جیل

جه لا دهر طور پره ی طوغرای شاماران
•• وه فات مه جنوون وست نه پای کو ساران ••

★ ★ ★

دانگی شه و مانو که ژاوه کهر بار
وهر نه کوچ (ناقه) تاق کهر جه قه تار

په ی دیده نیی قه یس ساده ی جان نیثار
روو نه جه به ل کهر بی صه برو مه دار

شه یداش کهر به عطر مایه ی عطاران
•• وه فات مه جنوون وست نه پای کو ساران ••

(۱) نهم قه سیده یه ش ههر له ده سنووسه که ی (م) دا نی یه .
(۲) واته : فه قی قادر نهم قه سیده شی ههر له به غدا وتوه .

قامهت وه قهباي زهر نيگاره وه
 ههر هاي نه خهياڻ کارزاره وه
 روو نه شادي کهر به زار زاره وه
 جههد قهيست بو نه پيواره وه
 بنيش چهنی قهيس نه ساي مه غاران
 وهفات مه جنوون وست نه پای کو ساران ••

★ ★ ★

نه توی شهستان مه صقهڻ دهر جه بين
 گوش دهر به ناله ی قهيس دل حه زين
 بگير نه ناغوش جیش مه کهر نه فرين
 باوهر به يانه نه غنام مسکين

بکه ر غه مخواریبی شای دل نه فگارانی
 وهفات مه جنوون وست نه پای کو ساران ••

★ ★ ★

چل چهنگ وه گيسووی تازه شووره وه
 قهيس به يو جه نه جد به ريهی دووره وه
 جام پر نه تاب (الطهور) وه وه
 بدهر به دهستش لا وه تووره وه

خاموشش کهره ويتهی مه يخوارانی
 وهفات مه جنوون وست نه پای کو ساران ••

★ ★ ★

..... (۳)

رازانت مهر چون ئيحيا کهرده وه

(۳) ئەم نيوه بهيته له دهسنووسه کهی (ح) دا به ته واوی رویشتوه . له دهسنووسه کهی (ن) يشدا چهند نوخته به کی له باتی دانراوه .

دلّ پهی قهیس نه داخ دوود دهردهوه
(ابن سلام) ت کوشت نه پهردهوه
مهقبوولهن دعوی شای شه م روخساران
وهفات مهجنوون وست نه پای کوّساران ••

* * *

ئیظهار کهر شروط^(۴) ئیقرارت جه تو
بنویسه نامه ی عطر عه نهر بو
•••^(۵) موژده ی نامت پهری قهیس بهرو
بوانو پهریش جه دامان کو

تهسکین دهر دلّهی قهیس نه پهژاران
وهفات مهجنوون وست نه پای کوّساران ••

* * *

تهن نه تو ی خهفتان جبه ی مهخمه لی
لوطفی جه حوسنت نه عام کهر جه لی
شوریش کهر جه بهین فیرقه ی جه به لی
ویت کهر به ئه سیر شاه نه وفه لی
نه وفه ل فه نا کهر به زهر ماران
وهفات مهجنوون وست نه پای کوّساران ••

* * *

یا شا هر شه خصی وه ی طهور دلّدار بو
شیرین شیوه بو ، له یلی رهفتار بو

(۴) له دهسنووسه کاندا (شروت) نووسرابوو ، ئیمه گیرامانه وه سهر
ئهسله که ی .

(۵) ئه وه ی له دهسنووسه کاندا له شوینی ئهم وشه یه دا نووسرابوو بو مان
نه خوینرایه وه ، به لام له وه ئه چوو (زید = زهید) بی .

مهخفوظ گهزهند دیدهی بهدکار بۆ
چون لهیل وهرین ههر پایهدار بۆ
ههر مانۆ به شاد پهی دهردهداران
وهفات مهجنوون وست نه پای کۆساران ••

— ۱۱ — (۱)

•• ساقی فیراقهن •• ساقی فیراقهن ••
•• ساقی ها وهعدهی وهقت فیراقهن ••
دل نه قهبضو بهسط بهنگ و تریاقهن
موتتهظیر به شورب بادهی رهواقهن
ههر حوجرهی دلهن کالای غهم تیشه
ههر عهیشهن فیرار ، شهوق مهینهت کیشهن
ههر هۆشهن مهدههۆش ، شادیم ماتهم دا
ههر فیکرهن بهردهن زانوو به دهمدا
ساقی سا مهیی ، موطریب سهمتووری
ههی چه م بینایی ، ههی حال حوضووری
ههی موعه ننی نهظم ، ههی بوربوط سازی
ههی گۆش سرووشی ، ههی دل پهروازی
ههی مهی مهخمووری ، ساقی غهمزهیی
ههی دهفزهن کهنی ، ههی دهف ریزهیی

— ۱۱ —

(۱) ئەم قهسیدهیهش ههر له دهسنووسهکهی (م) دا نییه .

فیدای په نجهت بام ، نهی چی ، مه قامی
 نهی مه جمه‌عهی عه‌یش به دل دهر کامی
 ساقی بو به عیشق پیر خه‌رابات
 ئیحیا کهر قه‌لبم بهو باده‌ی حه‌یات
 به شه‌مع باده ره‌وشه‌ن کهر یاران
 شکست دهر شیشه‌ی عومر نه‌غیاران
 گیسوو نه‌فشان کهر جه به‌ین که‌تفه‌ین
 ته‌جه‌للای حوسنت جیلوه دو نه‌ عه‌ین
 نه‌ی که‌رمیی ناهه‌نگ گشت ناماده‌که‌ت
 با راش حه‌قیق بو نه‌شئه‌ی باده‌که‌ت
 بهو طهور صاف که‌رو پهرده‌ی ضه‌میرم
 هه‌نی نه‌مانو نه‌ غه‌م ته‌حریرم
 دل مه‌ست بی وه شورب حه‌مرا ره‌نگه‌وه
 هه‌نی نیم وه ته‌نگ نامو نه‌نگه‌وه
 (فه‌قی) دل به مه‌یل ساقی که‌رده‌ن شاد
 جه قه‌ید گزه‌ند دنیا بی نازاد ..

— ۱۲ — (۱)

از ماهی‌دشت گفته (۲)

موغه‌نی ! سازی .. موغه‌نی ! سازی ..
 نه پرووی ئیلتیفات ده‌س دهر نه سازی ..

— ۱۲ —

- (۱) ئەم قەسیدە یەش ھەر لە دەسنووسە کە ی (م) دا نی یە .
 (۲) واتە : فه‌قی قادر ئەم قەسیدە یە لە (مایدەشت) وتووہ .

نه‌ی به‌زم و نا‌ه‌نگ به‌رز که‌ر ئاوازی
جه نه‌ظم حیجاز بکه‌ر ئاغازی . .

دل‌هی غه‌مبارم خه‌یلپوه‌ن خجل
ته‌ئیر ده‌نگت نه‌ته‌ر کو‌ نه‌ دل . .

فیدات بام ساقی‌ها زومره‌ی عوششاق
داریم ئیحتیاج په‌ی (۳) ته‌کیف شاق

که‌چ که‌ر عه‌ره‌ق چین ، زولفه‌ین بلاوکه‌ر
عه‌ینه‌ین مه‌ستت تام سورمه‌ی ساو که‌ر

پر که‌ر پیاله ، بنسا جه‌مالت
وه‌حه‌نا ره‌نگ که‌ر په‌نجه‌ی شمشالت

با نه‌شئه‌ی باده‌ت نه‌ رای‌حه‌قیق بو
ره‌نگش چون له‌بان له‌علت عه‌قیق بو

په‌رده‌ی ده‌روونم به‌و طه‌ور که‌رو صاف
قه‌لبم چون قوبیه‌ی قه‌ندیل دو‌شه‌فاف

جه‌وه‌هر رو‌حم مه‌صقه‌ل نو‌ما که‌ر
مه‌ظه‌رش چون جام جیهان نو‌ما که‌ر

موطریب سا به‌رز که‌ر نه‌وایی هه‌نی
(لا یعقل) (۴) که‌ر دل نه‌ی دنیا‌ی ده‌نی

(۳) به‌دووری نازانین راسته‌که‌ی (به‌ی) بیت .

(۴) له‌ده‌سنووسه‌کاندا ئەم وشه‌یه به‌مجۆره نووسراوه (لای عقل کر) . ئیمه
به‌ ([لا یعقل] که‌ر) مان راست‌کرده‌وه .

خامۆش کهر (۵) کوورهی فیکرو خھیالم
 رهوشهن کهر مینای ذیهن زولالم
 چنگ وه چه نگه وه ، کهف وه دهفه وه
 دل به مهستی به زم شای نه جهفه وه
 با گۆش نه سه دای سارای موغان بۆ
 نه شیب و فهراز جه لام یه کسان بۆ

یهک رهنگ بام نهی مهی ، مه دهوش بام نهی دهنگ
 مه تقووش بام چون نه قش نه ققاش نه پرووی سهنگ

بفه رما (فهقی) به سهن نهی ناله

بنۆشه نهی به زم مه ندهی پیاله

به لکم نه هیممهت ئینعام دل بهر

شاد بام وه مه جلیس شای هوما یوون فه

— ۱۳ — (۱)

به هارنامه

•• نازیز نه و به هار •• نازیز نه و به هار ••

•• ئیحیا بی نه فه یض نازیز نه و به هار ••

مه تقووش بی فرووش زه مین نه سه د تار

ذاتش جه صیفات نه ورۆز بی ئیظهار

(۵) له ده سنوو سه کاندای ته نهی (خامۆش) نووسرا بوو . ئیمه نه وه مان به لاوه
 هه له بوو .

— ۱۳ —

(۱) ئهم قه سیده یه ش هه ر له ده سنوو سه که ی (م) دا نی یه .

نیلی دا سه فجهی چه تر نه خضه ری
زیوهر کرد زه مین شه مس خاوه ری

بی ته علیم و ره نج ، بی موزدو میننه ت
(عرض) (۲) وست به نه رض که ریم قودرته ت

گولان نه هه وای هاموون وهرده ن مه وچ
دی پوچ نه زینه ت زه مین به سته ن فه وچ

نالهی قومری یان ، نه غمه ی عه نده لیب
سوژ عاشقان بی رازو شه کیب

ساقی یان سه رمه ست باده ی خومارهن
مه ستان نه عور و وچ وه صل دیدارهن

رشته ی فیکر شان چون ته لگرافه ن
رای یه که له حظه شان نه قاف تا قافه ن ..

نیازم ئیده ن به ی خوماره وه
به ی ناهه نگ به زم نه و به هاره وه

ئیحیا که ی نه ورؤز ضه میر وه ی تاره
غازاد بام جه قه ید کرمی (۳) نه مماره

---

(۲) ئه مه شیوه نووسی ده سنووسه کانه . دیاره مه به سستی (عه ره ض) ی دژی
(جه وه ره) ه . واته : رهنگی هه مه جو ره و هه وای خو ش و ئاوازی
بالنده .. تاد که له به هاردان .

(۳) ئه مه شیوه نووسی ده سنووسه کانه . بو (گه رمی) یش و بو (کرمی) یش
ده ست ئه دا .

(فهقی) چه سره تمه ند بی قووه ت رووچ
رای حه قیتی وه نه ش چۆن مه بۆ مه فتووح (۴)

— ۱۴ — (۱)

بار دوم سه شنبه گفته (۲)

•• نازیز ! سه يرانگای به هاران وه شه ن
•• سه ره پای گوزار نازاران وه شه ن
جه تۆی باغچه ی باغ صحن خیابات (۳)
•• سه هر گه ه ناله ی هه زاران وه شه ن
جه دائیره ی حه وض شنۆی سه روو بید
•• شوخی و له طیفه ی دلداران وه شه ن

(۴) له داوینی ئەم قه سیده وه له ده سنووسه کاندا نووسراوه (تمت شد
بهار [نامه] در حبسخانهء کرکوک ۱۳۰۳). واته : بههار [نامه] له سالی
۱۳۰۳ دا له بهندیخانه ی کهرکوک ته و او بوو .

— ۱۴ —

- (۱) ئەم قه سیده یه ش هه روا له ده سنووسه که ی (م) دا نی یه . هه ندیکیشی
له ژماره ۱۲۸۳ ی سالی ۱۹۵۶ ی رۆژنامه ی (ژین) دا بلاو کراوه ته وه .
- (۲) واته : دیسانه وه ، ئەم قه سیده یه ی له سی شه ممه دا وتوه . مه به ست
ئه وه نی یه که قه سیده ی پیشووشی له سی شه ممه دا وتبوو ، به لکو
(دیسانه وه) که بۆ به هارو بهندیخانه ی کهرکوک ئە گه ریته وه ، واته :
ئەم قه سیده شی هه ر له به هارو له بهندیخانه ی کهرکوک دا گوته وه ، به لام
له هه مان رۆژدا نه که قه سیده که ی تری تیا وتبوو ، به لکو له رۆژی
سی شه ممه دا .
- (۳) له ده سنووسه کاندا زۆر جاری که ش وشه ی (خیابات) هاتووه و ئیمه
کردوو مانه به (خیابان) . با ئەمجاره وه ک خۆی بهیڵینه وه بزانی چیی لی
دهرئه چی . ئە گه ر راسته که ی (خیابان) نه بی ، ئیمه مه عنای (خیابات) مان
بۆ راست نه کراوه ته وه .

ئیبتیدای رهبیع جه صحرای خهضرا
 تەفه پروج صحن گولزاران وەشەن ••
 نه گۆشەیی چهشمه نه خچیر نه که باب
 گۆش نه صدای که بک کۆساران وەشەن ••
 مه هتاب رهبیع مه حفهل ئارای شه و
 پهی تەفریح دل ئەفگاران وەشەن ••
 نه پای کاوان دا هۆش نه هه وای مهی
 دەنگ ساز نه گۆش مه یخواران وەشەن ••
 سرووش ئازیز نه گۆش ضه میر
 سه ماعش نه هۆش طه پراپان وەشەن ••
 جه صحرای شکار با تازی و شاهین
 نیگای رهمه ی که ن تەتاران وەشەن ••
 وه صلّ چه بیان جه دمای تەفریق
 بی سه کنه ی^(۴) رهبیب و ئەغیاران وەشەن ••
 با مه جووبه ی ویت جه توی ردهخت خاو
 نم نمه و بارشت دهواران وەشەن ••
 نه مه جمهعه ی صحن صحرای چه مچه مال
 مه لعه به ی صوفوف سواران وەشەن ••
 جه سه بزهی صحرای شه تاو نه سه ردا
 به زم خه یسه گای سه رداران وەشەن ••

(۴) له ده سنوو سه کاندای (سه کنه) نووسراوه ، به لام ئیمه لامان وایه (سه کته) بی .

ٺەر (فہقی) نہی بہند بہلا بیت ٺازاد
ہای پھی ٺہودیای دیاران و ہشہن ••

— ۱۵ — (۱)

•• موشگین کلآف دا •• موشگین کلآف دا ••
شیرین ٺارایش موشگین کلآف دا ••

گیسو و جاری کہرد وہ ہر ٺہطرافدا ••
شکست وہ شہوکت شای تہلغراف دا ••

پیشانیش شیوہی قہمہر نہ قاف دا
چہنی شہوق شہمس ہا نہ مہصافدا

قہطرانہی قہوسہین پھی جہنگ تہناف دا
موژہی شیوہی تیر میر سہییاف دا

شہہلایی دیدہش حہدد ٺیسراف دا
مہستی ، بیماریش بہ دل کہفاف دا

وہ جام جہین جیہان کہششاف دا
جیہان نومای جہم وست وہ گہزافدا

غونچہی فہم دہنووک بولبول شکاف دا
زنج تہرغیب صونع شای (لا یخاف) دا

گہردن شیشہی مہی ٺاوژہی تاف دا
زہنہخ زہمزہم وار شیفای عہواف دا

— ۱۵ —

(۱) ٺہم قہسیدہیہش ہر لہ دہسنووسہ کہی (م) دا نییہ .

جه سه درش قوبیهی بلوور شه فاف دا
نه رمیش جه بلوور صاف ئیختیلاف دا

زمرورتی خالان دائیرهی ناف دا
پهی سولطان عشق حوکم طه و اف دا

ره عنایی قامهت جه سیم صافدا
قوتووی چینی ناف بوی میسک مه عاف دا

ئاخیزا نوور وهشت وه هر نه طرفدا
دهرد به دوردینان ، دوود به سه پرراف دا

تا مه یو سه دای صوور نه ئیسرافدا
(فهقی) ها نه وه صف صاحب نه و صافدا

— ۱۶ — (۱)

جه نازیزه وه . . جه نازیزه وه . .
دوش ئاما نه وید جه نازیزه وه

ره روح موژدهی خهیر جه فائیزه وه
ئاورد جه سه عید سه عد نه نگیزه وه (۲)

عیش نه قوبیهی دل خیزا فراوان
مهوج وهردن چون شهوق شه فاف ئاوان

— ۱۶ —

- (۱) ئه م غه زده لش هر له ددسنووسه کهی (م) دا نی یه .
(۲) وادیاره (فائیز) و (سه عید) دوو برادهری فهقی قادر بووبن .

مهقبووضهن^(۳) نهفسم جه پهرواز پرووح
 مهکشووف بی تهحریر ضه میر نه بیددووح
 فیدای نازیز بام به نهشئی نهوید
 بهری کرد نه دل خهتهرهی په لید^(۴)

— ۱۷ — (۱)

- شیرین نازاد کرد •• شیرین نازاد کرد
- نهفعی یان پهی دوش باهووش نازاد کرد ••
- عه رهق چین وه چه تر وه چین سهواد کرد ••
- وه چین قه صد قه تل زومرهی زوههاد کرد ••
- نه بورج قه مهر عه قرهب ئیجاد کرد ••
- مونه ججیم جه بیم هه ردوو فه ریاد کرد ••

(۳) له دهسنووسه کاندای (مقبوضا) نووسراوه که بوئهم شوینه دست نادات . ئیمه لمان و ابو و راسته کهی (مقبوضا = مهقبووضهن) وهک لیره دا نووسیومانه ، واته : بههوی فرین و بالگرته وه خوشحالیی روحمه وه هه ناسه م سواره .

(۴) له دهسنووسه کهی (ن) دا له داوینی هم چند بهیته وه کاک نه جمه ددین فه تاح نووسیویه «لیره هه نی له م وه صفه خوشانه فه وتاوه و له کتیبه که دا نه نووسراوه » . دهسنووسه کهی (ح) یش هه ر هم پینج بهیتهی تیایه و هندی شوینی سپیشی هیشتوه ته وه که له وانیه و ابگه نی مه بهستی ته وه بووبی ئه گه ر ناته واوییه فه وتاوه کهی دست کهوت تیا بنووسیته وه . له شوینه سپییه دا کاک عه بدوللای کوری حه یدر عه زیز خوسره و چند دیریکی له باره ی فه وتانی هندی شوینی دیوانه که وه نووسیوه . تیکرای پارچه شیعه که خویشی نه وه مان پیشان ته دات که لیتی فه وتابی .

— ۱۷ —

(۱) هم قه سیده یه ش له دهسنووسه کهی (م) دا نییه .

حاجیب وه مهودای سهیف جهلاد کهرد
سه م وه ئیشاره‌ی موژه‌ی فوولاد کهرد
عهین وه باده‌ی به‌زم شای که‌یقوباد کهرد
نه‌شئه وه باعیت (ام الفساد) کهرد

گونا وه مه‌جمهر کووره‌ی ههدداد کهرد
نه یاقووت حه‌بیه‌ی زمرووت بنیاد کهرد
له‌عل له‌ب هوونین که‌لله‌ی فه‌ره‌اد کهرد
عیشوه‌ی رازش تاق کیسرا به‌رباد کهرد

مه‌زه‌ی فهم به‌ شه‌هد باغ شه‌دداد کهرد
شوعله‌ی زنجش جام جیهان ئاباد کهرد
شیشه‌ی گهرده‌نش قه‌یس نامراد کهرد
نمه‌دیوش نائیل قه‌تل به‌هزاد کهرد

ئه‌سکه‌نده‌ر تو‌شای زه‌نه‌قش یاد کهرد
ظولمه‌تش خضر به‌ حه‌یات شاد کهرد

سه‌مه‌رقه‌ند صه‌در دوو قه‌ند موعتاد کهرد
رائیجه‌ش نه‌ عه‌طر شاران زیاد کهرد

ناف به‌سته‌ی طه‌لیسم حیکمه‌ت گوشاد کهرد
به‌ نه‌قش ئه‌وسه‌ط بالای شمشاد کهرد

خیزا ئاهووی به‌ر ، بیم جه‌ صه‌بیاد کهرد
(فه‌قی) به‌ئس زید ئاباو ئه‌جداد کهرد

- نه ئافاق تاق کهرد •• نه ئافاق تاق کهرد ••
- شیرین شیرینیش نه ئافاق تاق کهرد ••
- ریشه‌ی کلاوزهر و ه طه‌مطراق کهرد ••
- فه‌ره‌اد سه‌رنیگون ته‌کلیف شاق کهرد ••
- نه‌فعی‌یان نه دوش باهووش ئیطلاق کهرد ••
- قه‌صد قه‌تل عام زومره‌ی عوششاق کهرد ••
- په‌رچه‌م په‌رچه‌مان جه‌هم (نیفاق) کهرد ••
- عه‌قره‌ب‌وار نه بورج قه‌مه‌ر یاتاق کهرد ••
- نه‌برۆ خه‌میده‌ی خه‌ط مه‌ششاق کهرد ••
- مه‌ودای موژه‌ی مه‌ست سه‌م توریاق کهرد ••
- نیگا ناز وه باز شیروان سماق کهرد ••
- خوسره‌و سینه‌چاک ، شیرو مه‌راق کهرد ••
- جه‌بینش وه جام جه‌مشید مه‌ذاق کهرد ••
- ده‌هه‌ن موذاب باده‌ی ره‌واق کهرد ••
- گه‌رده‌ن مونه‌ققه‌ش فه‌یروژه‌ی ساق کهرد
- هه‌ر دانه‌ش صه‌د دل ئاویره‌ی فاق کهرد ••

(۱) ئەم قەسیدە یەش لە دەسنووسە کە ی (م) دا نی یە . لە دەسنووسە کە ی (ح) یشتا تەنھا نیو بەیتی یە کە م و بەیتی دوو هەمی هە یە و ئەوی تری هەمووی لە گەل ۲۳ لاپەرە ی تر فهوتاوە ، بەلام لە دەسنووسە کە ی (ن) دا بە تەواوی هە یە .

بە پیتی ژمارە ی بە ی تە کانی هەر لاپەرە یە کی دەسنووسە کە ی (ح) ئە بی تیکرای ۶۲۰ بەیتی فهوتابی چونکە تیکرا هەر لاپەرە ی ۲۷ بەیتی تیایە .

- مهم قه ندیل صه در ، قه د وه سنجاق که رد
- ره زم ههفت (لشکری) (۲) ئیتتیناق که رد
- ناف وه قوتووی عیلم جه روو ئیشراق که رد
- گۆی سورین به مووی میان مه ششاق که رد
- ناز وه ئیفتیخار کوورهی (۳) ئافاق که رد
- به غه مزه ی غه زای مولک عیراق که رد
- رازش قه یس به مولک دو جه یل موشتاق که رد
- (فه قی) وه سه رتیب سه مت فیراق که رد

— ۱۹ — (۱)

- ئه سیره ن ئیمشه و •• ئه سیره ن ئیمشه و
- جه سته م نه هیجران ئه سیره ن ئیمشه و
- غه م نه تهخت دل ئه میره ن ئیمشه و
- شادیم نه شیوه ن زنجیره ن ئیمشه و
- ته ن خه سته ی به سته ی غه دیره ن ئیمشه و
- عوقده ی نوطقم به ند ته قدیره ن ئیمشه و
- مه سکه نم (بئس المصیر) (۲) ئیمشه و
- عوشره تم جه نار سه عیره ن ئیمشه و
- ئیبلیس نه ته لبیس ضه میره ن ئیمشه و
- نه فس نه خه طه ره ی ته زویره ن ئیمشه و

-
- (۲) له ده سنووسه که ی (ن) دا به م جووره نووسراوه و ، شوین بو وشه یه کی
فه وتاویش به جی هیئراوه . دوور نی یه ئه سله که ی (له شکر ره ی) بووبی .
- (۳) له ده سنووسه که ی (ن) دا (کسه) نووسراوه .

— ۱۹ —

- (۱) ئه م قه سیده یه ش ته نها له ده سنووسه که ی (ن) دا هه یه .
- (۲) له ده سنووسه که دا (بیت المصیر) ه ن نووسراوه . دیاره هه ئه یه .

- ئەفكارم نە قەصد تەحریرەن ئىمشەو
- رۆشنىيى ھايات چۈن قىرەن ئىمشەو
- ئەلەم نە جەستەم وەزىرەن ئىمشەو
- ھەستىم نە مەقام تەصویرەن ئىمشەو
- قەوسى پەژاران چۈن تىرەن ئىمشەو
- وە ھەر طەرەفدا دىل گىرەن ئىمشەو
- (فەقى) دىل مەجر ووح شەمشىرەن ئىمشەو
- مۆتتەظىر وە لوظف خەپىرەن ئىمشەو

— ۲۰ — (۱)

- سور وورەن ئىمشەو •• سور وورەن ئىمشەو
- دىل نە زەمزەمەي سور وورەن ئىمشەو
- نىشاط نە عوشرەت مەغر وورەن ئىمشەو
- شەوق نە ئەقصاب دىل فەغفورەن (۲) ئىمشەو
- كەمتەر غولامش قەيصوورەن ئىمشەو
- عەشق نە جامەي وەصل مەخموورەن ئىمشەو
- رەقىب نە خانەي زەنبوورەن ئىمشەو
- غەم نە (بیت الحزن) مەقھوورەن ئىمشەو
- چىھرەي بەدر ئاساي لەيل نوورەن ئىمشەو
- قەيس دىل نە عەيش مەسروورەن ئىمشەو

— ۲۰ —

- (۱) ئەم قەسىدە يەش ھەر لە دەسنووسە كەي (ن) دا ھەيە . بە ناو دەپرۆ كىدا
 وا دەرنە كەوئى كاتئى وتبىتى كە بەر بوونى لە بەند نزيك بووبىتەو ھە يا
 شتىكى لەم روو ھە بىستبى .
- (۲) لە دەسنووسە كەدا (مغورن = مەغر وورەن) نووسراو ھە . ئىمە خۆمان
 بەم جۆرە راستمان كردهو ھە .

ئاشووبەى ساقى فوتوورەن ئىمشەو
 نەشئەى بادەكەش نوشوورەن ئىمشەو
 مووسا رۆح موقىم حوضوورەن ئىمشەو
 مەشعەل نوماى دىل كۆى طوورەن ئىمشەو
 ذەوق نە ذائىقەى مەنصوورەن ئىمشەو
 ئەر (انا الحق) كەرد مەعدوورەن (۲) ئىمشەو
 رەوزەنەى ضەمىر بلوورەن ئىمشەو
 فىكرم ئىستىغراب عوبوورەن ئىمشەو
 ئەسباب بەزەم مەعموورەن ئىمشەو
 حاسىد نە حەسەت رەنجوورەن ئىمشەو
 دەماغم سەرمەست سەمتوورەن ئىمشەو
 كەدەر نە ئىقلىم دىل دوورەن ئىمشەو
 رەقىمەى فەرمان مەمھوورەن ئىمشەو
 پەى ئازادەگىم مەئموورەن ئىمشەو
 (فەقى) ھۆش نە عەقل مەستوورەن ئىمشەو
 ئىدراكش نە عەين شوعوورەن ئىمشەو
 - ۲۱ - (۱)

در حبسخانهء موصل فرموده هجرى . ذى الحجة الحرام ۱۳۰۴ (۲)

عىد قوربانەن ، نەدارىم ، قوربان !
 قوربانى بە غەير يەك رۆح رەوان !!

(۳) ئەم وشەىە وەك لە دەسنووسەكەدا نووسراوہ ، بۆ (مەغروورەن) یش دەستئەدا .

- ۲۱ -

(۱) ئەم قەسىدەىەش ھەر لە دەسنووسەكەى (ن) دا ھەىە .

ئەر قوبوولتەن مەگىر بەھانە
 چۈن ياران نىئار وئىم كەم رەوانە
 ئەوابەن خەيلى ئەر كەرى قىصاص
 بەل جە كوورەى نار فىرقتە بام خەلاص
 تا كەى دىل بە خار مىچنەتان ئىشۆ
 قامەت تا كەى بار خەجلەتان كىشۆ
 شەناوهرىيى بەحر هيجرانان تا كەى
 دىدەى ئىنتىظار نىگەران تا كەى
 ھەر كەسى نە قەيد مەقصەدگای وئىشەن
 ھەر كەس نە ئەفكار بەزمگای عىشەن
 ھەر كەس نە ئەقصای خورەم خەندانەن
 غەير جە من دىل گەرم دىدەش گریانەن
 قوربان (فەقى) دىل تەفرىقەن خەيلى
 يا قوربانىش كەر ، يا پىش دەر مەيلى ! ..

— ۲۲ — (۱)

شەمال شەب گەردىت پەى من كەر نە كار
 مەنزل وە مەنزل تا مەنزلگای يار
 مەشى و مەويەرىت پىر دىمات بۆ
 چەمەراى راتم شەوان تا وە رۆ

(۲) واتە : لە مانگى قوربانى سالى ۱۳۰۴دا وتوويه لە بەندىخانەى مووسىل .
 دوور نىيە لە رىيگای دوورخستنه وەوہ بۆ طەرابلوس رىي كەوتبىتە
 بەندىخانەى مووسىل و ماوہىك لەوى مابىتەوہ .

— ۲۲ —

(۱) ئەم قەسىدەيەش تەنھا لە دەسنووسەكەى (ن)دا ھەيە .

به و نه سیمه‌ی ره‌وح هه‌نگام وروود
 بیدارش که‌ردی وه‌نه‌ش که‌ر سو‌جوود
 عه‌رضه‌ی عه‌ریضه‌ی سه‌حیفه‌ی ده‌روون
 بو‌انه جه لای قبیله‌م به مه‌ضموون
 هه‌م عه‌رض که‌ر وه‌نه‌ش یه‌ک هیجران باری
 سه‌راپا عوریان جه گیان پی‌زاری
 نه هه‌رده‌ی دو‌جه‌یل گرته‌نش مه‌کو
 چون ساوای سه‌رسام ویل ویل مه‌گیلو
 جه دو‌وری بالای تو سینه چاکه‌ن
 بالینش سه‌نگه‌ن ، لیحافش خاکه‌ن
 مه‌یلت قووه‌تش ، ئونسش نام تو
 گا مات به‌یدا ، گا ده‌وان په‌ی کو
 گا سولتان عه‌شق ، گا ده‌لیل و خوار
 گا هه‌م‌پراز وه‌حش ، گا خه‌سته‌ی خومار
 به‌یان که‌ر ته‌مام ئه‌ی زایه‌له‌ی شین
 ئه‌ی نار فیراق ، ئه‌ی ئاب ئه‌سری‌ن
 به‌لکم ئه‌و نازار جقه‌ی ته‌ل نه‌ فه‌رق
 ره‌حمی کو به‌ حال به‌نده‌ی نه‌ غه‌م غه‌رق
 په‌ی ره‌وشه‌نی قه‌لب سیای ده‌یجووری
 بنویسو جه‌واب نامه‌ی مه‌ه‌جووری
 ئه‌ر شادم که‌ردی به‌ جه‌واب یار
 من ئازاد غه‌م ، تو مه‌ست دیدار

(فهقی) رۆح جه قهید که دهر بی ئازاد
شهرطهن خه زنه‌ی دل په ریت که م گوشاد

— ۲۳ — (۱)

•• له یلی که توون دا •• له یلی که توون دا ••
دهست ئاو مرد وه زولف تاتای که توون دا ••

ته رتیب دا وه تیپ زهنگی قوشوون دا
فه توای چین په‌ی چین وه شه به یخوون دا

پیشانیس رشته‌ی ذات بیچوون دا

حاجیه‌ین تهقلید قهوس گهردوون دا

موژهی مهست سهم ئالووده‌ی هوون دا

فه رهاد فه نا کهرد (کرن) (۲) وه توون دا

ئاشووب فیتته‌ی ناز وه عویوون دا

نه وفهل مه سمووم کهرد ، نهجد وه مه جنوون دا

قوتووی له‌عل فهم مه ملووی مه عجوون دا

رۆح مه دۆ به جیسم مه رده‌ی مه دفوون دا

له هجه‌ی نوطقش که سب سه‌حرای فونوون دا

چه‌ند سه‌نعان چون قه‌یس به‌سته‌ی هاموون دا

بینی شه‌مس صاف ته‌لای مه‌کنوون دا

ره‌ونه‌ق نومای جام گۆنای گۆل‌گوون دا

— ۲۳ —

- (۱) ئەم قه‌سیده‌یه‌ش ههر له ده‌سنووسه‌که‌ی (ن) دا هه‌یه .
(۲) ئەمه شیوه‌نووسی ده‌سنووسه‌که‌یه ، جا یا مه‌به‌ست لیتی (که‌ره‌ند) ه به
نیشانه‌ی (فه‌رهاد) دا یا به‌مه‌عنا (کردن) ه . یا (کردن = که‌ردن) بو‌ه و
داله‌که‌ی که‌وتوو ه .

گه ردهن میل یه خ بهسته ی گه ردوون دا

رایحه ی زنجش عه نبر نسوون دا

به رق به ی چون دور دهریای جه یحوون دا (۳)

شیوه ی له عل تاج شای فره یدوون دا

نافه ی عطر ئامیز وه میسک مه ضمورون دا

شه میمش وه عیشق عیلله ی جونوون دا

قیام دا وه قهد حشر فونوون دا

خه رام وه خه راج روبع مه سکوون دا

ناز وه نه زاگه ت ، له نج وه قانوون دا

به (فه قی) ئیدراک طبع مه وزوون دا . .

— ۲۴ — (۱)

این راز تنگ نیاز از . . . حسین قولی والی گفته (۲)

به زم سوروورهن . . به زم سوروورهن . .

های باددی فه یلی به زم سوروورهن . .

های ئاهه نگ عه یش رۆح نه حوضوورهن

های غولام خووشنوود ، خواجه مه سروورهن

★ ★ ★

(۳) جه یحوون دهریا نی یه ، رووباره .

— ۲۴ —

(۱) ئهم قه سیده یه ش ههر له ده سنووسه که ی (ن) دا هه یه .

(۲) مه به ست له (ته نگ نیاز) مان بو راست نه کرایه وه ، به لام دووریش نی یه

ناوی شوینی بی . هه روا شوینی نوخته کانیشمان بو نه خوینرایه وه .

پاش ئهمه ئه توانین بلیین تیکرا فه قی قادر مه به سستی لهم عینوانه ئه وه یه

بلی له ستایش و پیا هه آدانی حوسه ین قولی خانی والیدا گوتوو یه . ئهم

حوسه ین قولی خانه له به غدا په ناهنده بو وه ده وگه تی عوسمانی زور

ریزی لی گرتوه وه به (حسین ابوالفداره) به ناوبانگ بوه .

های مه‌حفهل ئارای کاوس طه‌لعه‌ته‌ن
 های شادیی ده‌ماغ به‌زم عوشه‌ته‌ن
 های سه‌هم سه‌رتیپ به‌هرام سه‌وله‌ته‌ن
 های والیی فه‌یلی فه‌خر میله‌ته‌ن
 نه به‌خشای دره‌هم حاته‌م ده‌ستووره‌ن
 های غولام خو‌شنوود ، خواجه مه‌سرووره‌ن ••

★ ☆ ★

شوعلی جه دیدهن (فی البیت العتیق)
 ئاب حه‌یاتش عه‌دوؤ که‌رد غه‌ریق
 سه‌یف صیفاتش چون سه‌هم عه‌میق
 خه‌جله‌ت دا به‌رؤم ، حه‌سره‌ت به‌نامیق
 های ته‌شئی باده‌ی ئاشووب شووره‌ن
 های غولام خو‌شنوود ، خواجه مه‌سرووره‌ن ••

★ ☆ ★

نگین عه‌دلش فه‌خر دیوانه‌ن
 نه‌ره‌ستوو نه‌ فیکر بیکرش حه‌یرانه‌ن
 شابازهن مه‌رکه‌ز عه‌دلش شیروانه‌ن
 که‌لورِ خاکسار گو‌شهی هه‌یوانه‌ن
 نه‌سلش (کورن) ^(۳) به‌لور مه‌شه‌ووره‌ن
 های غولام خو‌شنوود ، خواجه مه‌سرووره‌ن ••

★ ☆ ★

---

(۳) ئه‌مه رینووسی ده‌سنووسه‌که‌یه . دوور نی‌یه راسته‌که‌ی (کلورن) =
 که‌لوره‌ن (بی) .

جه مه له ك شاهي حه ددش (كلانن) (٤)

به دره ، چهر داوړ ، بووولي و ، شيروانه ن

سه يفي و ، ئه ركه واز ، كوردو ، شوانه ن

خه زل و شا نه خچير به ركو ، هژدانه ن (٥)

(مهدي ديو لاي بختش نژورن) (٦)

هاي غولام خو شنوود ، خواجه مه سرووره ن

★ ★ ★

هاي خو شيبی مه يدان ، هاي دهنگ سازش

هاي شكار كه بك شريخه ي بازش

هاي دهنگ ده هۆل تهنگ نيازش

هاي نه نواع مه وچ فه وچ سه ربازش

ته قه ي ته پلي باز شو ر شه پيووره ن

هاي غولام خو شنوود خواجه مه سرووره ن ••

★ ★ ★

چه ني غولامان حه به ش و زه نگی

سه رمه ستان حه رب داوخواز جه نگی

يه كسه ر موسه لله ح په ي وهقت ته نگی

موله بيه س وه بهرگك دييای فه ره نگی

(٤) ئه مه ري نووسي ده سنووسه كه يه . ئه بيچ (كلان) ناوي شويني بي .

(٥) ئه سله كه ي (هه شت دانگ) بود . ناوه كاني پيشه وهش ناوي شوين و هۆزو عه شره تن .

(٦) له بهرئه وه ي كه ئه م وشه يه مان بو راسته كرايه وه ، وهك خو ي نووسيمان ه وه .

ههركهسى مهردهن (٧) نهى جاش زهروورهن
هاى غولام خووشنوود ، خواجه مهسروورهن

☆ ☆ ☆

نادر نهساسهن ، خوسرهو بونيادهن

فهيلي مهقامهن ، والى نهژادهن ••

جه مهردان ههركهس مهرديش جه يادهن

نهسباب مهردى نهى جا نامادهن

(فهقى) مهيل دل واليش مهظوورهن

هاى غولام خووشنوود ، خواجه مهسروورهن ••

— ٢٥ — (١)

نامهكهى نازيز رافيع ياونا

تهئشيرش كوورهى دلم تاونا

جهرگ زوخالى كهرد ، دهروونم وه تهم

تاسهى نارهزوو تازه بى دهم دهم

خهياللم ههر يه ند جه لات بهستهن كو

وهفتهن فانى بام جه خهيال تو

نه ماما مهندهنان نهى حاله جهيران

ههرگا مهيلت بو دل مه بو گران ،

نهر سهرد بى مهيلت سهرد مه بو ناھم

به يه خ مه مانتو سفتهى سياھم

---

(٧) له دهسنووسه كهدا (مدون) نووسرابوو . ئيمه نه وه مان به لاوه هه له بوو .

— ٢٥ —

(١) نهم قه سيدة يهش ههر له دهسنووسه كهى (ن) دا هه يه .

بلا مه یلت بۆ تا مه ندهن نه فهس
بهس نی بهن به مه یل تو مه بوون قه قنهس

(فهقی دۆ) ، ها شهوق ته ئثیر نامه
ته ئهر کهرد نه شهی (یوم القیامه)

— ۲۶ — (۱)

ساقی سا دهی مهی باوهر په یاپهی
سه حرای دۆ تا کهی بی مهی بۆ چون بهی
موطریبان صف صف کف بدهن نه ددف
به شق شای نه جف دۆ کهن به هه ددف
گهرم کهن ئاههنگ . بهرز کهن سه دای زهنگ
دهنگ زهنگ بهرز کهن فرسهنگ به فرسهنگ
نه شور نه شهی شورب شه رابی
نه گرمه ی طه مبوور تار روبا بی
بخرو شو دماغ ، بجوشو ضه میر
هوش مه دهوش (دهنگ) (۲) جه نوطق و ته قریر
بهۆ جه سایه ی شور بهزم ئارای ئازیز
زهنگ دۆ وه زاخ باده بۆ ته میز
به ته ئثیر نه ظم به سته ی عیراقی
ئازاد بام جه نار کووره ی فیراقی

— ۲۶ —

- (۱) ئەم قه سیده یه ش ته نها له ده سنووسه کهی (ن) دا هه یه .
(۲) ئەمه شیوه نووسی ده سنووسه کهیه . لامان وایه راسته کهی (بی دهنگ)
بی .

شیر به چهی دَلّ وه صلّ مه طلوو بهن
 جه لای رۆح سرووش حهیی مه حبوو بهن
 (فه قئ) دَلّ نه شهوق باده باقی بهن
 موته ظیر به لوظف غه مزه ی ساقی بهن ••
 — ۲۷ — (۱)

(زمزمهء عید) در حبسخانه از بغداد به شریف فرنگیس نوشته (۲)

•• زمزمه می عیده ن •• زمزمه می عیده ن ••
 های شهریف سهیران زمزمه می عیده ن ••
 های حهسرت به وکس نه ی جا به عیده ن
 ☆ ☆ ☆
 کاظم و ئه عظم ، حهیب و بیشره ن
 به هلوول و جونهد ، ذوتوون میصره ن
 گه نج و قه نبره ن ، ئیلیاس و خضره ن
 مه عرووفه ن ، سه رین ، یوشه ع و یوسره ن
 نه جیب و شه هاب غه وئ ته وحیده ن (۳)
 های حهسرت به وکس نه ی جا به عیده ن ••
 ☆ ☆ ☆
 یا هووی ته کیه گاه (ئه لّلا) ی (۴) جامیعه ن
 حه لّقه ی خانه قا ، جه ذبه ی سامیعه ن

— ۲۷ —

- (۱) ئه م پارچه شیعرش هر له ده سنووسه که ی (ن) دا هه یه .
 (۲) واته : قه سیده ی (زمزمه می جهژن) که له به غداوه بو (شهریف
 فه رده نگیس) ی نووسیوه . دیاره ئه بی ئه م شهریفه خزم یا دوستی
 بووبی .
 (۳) ئه م ناوانه هه موو ناوی پیغه مبه ران و ئه ولیان که ئارامگیان له به غداو
 ده وری به غدایه .
 (۴) له ده سنووسه که دا (الای) نووسرا بوو . ئیمه وامان راست کرده وه .

شهوق زاهدان بهرق لاميعه
قهلبشان قانون قورعهی قانيعه

ميرهن ، موشيرهن ، پيرهن ، موريدهن
•• های حهسرت بهوکهس نهی جا بهعیدهن

★ ★ ★

حوورهن ، غيلمانهن ، لهيلهن ، شيرينه
زوهرههی زولهیخا شهزادههی چينه

خهرامان خهرام گولشاد جهينه
جومههور جهيران بهغداد زهمينه

موشتهری فهراهاد ، قهیس خورشیده
•• های حهسرت بهوکهس نهی جا بهعیدهن

★ ★ ★

جوق مههروان دارو نهساسهن (۵)

شاهو نشينان وهلهد نهواسهن

قهوسهن ، نيشابهن ، قهصدهن ، قيصاصهن

رايحههی رهوحن ، رهقص و رهقاصهن

نهفی و مهنسووبهن ، يهئس و ئومیده

های حهسرت بهوکهس نهی جا بهعیده

☆ ☆ ☆

عیشوهی لهطيفهن ، گریشمههی نازهن

چیهی رازشان چريکههی بازهن

ناههنگ و بهزمن ، نازهن ، نیازهن

دهفهن ، دههولهن ، سهمتوورهن ، سازهن

---

(۵) نهسلهکهی (دار الاساس) ه .

جینوہی غمزہ شان جورعہی جاویدہن
ہای حسرت بہو کہس نہی جا بہ عیدہن ..

★ ★ ★

تورک و قہجرہن ، پرووسیا و رووسہن
تہفغان و ئینگلیز ، ہندی و مہجووسہن
نہساو فہرہنگساو ، بوخارا و طووسہن
یہنگی دنیاو ، چین ، زہنگی و ، جینووسہن

ئیرہجو پہشہنگ ، دارا و جہمشیدہن
ہای حسرت بہو کہس نہی جا بہ عیدہن ..

★ ★ ★

ئیحضار و ئیشراق ، فہقرو کیمیا
جہرو جہفرو رہمل ، نہجم و سیمیا
حوجرہی مہغریبی و وینقو کیمیا
زیجو و ئوسطورلاب ، حہرف و ہیمیا

تہفسیر ، حکمت ، وہضع ، وہجیدہن
ہای حسرت بہو کہس نہی جا بہ عیدہن ..

★ ★ ★

قوفہ و واپورہن ، کہشتی و پہلکانہن
جیسر تہن مایل ، شہط ہیجرانہن
چہرخ (چرت) ^(۶) جہنجر ، سوودو زیانہن
مہد زووارہن ، قافلہی طوغیانہن

---

(۶) تہمہ ریٹووسی دہسنووسہ کہیہ ، دوور نییہ راستہ کہی (چوت) =
چہوت) یا (جفت) بی .

شيوهن گاي حوسهين ، لهعنى يهزیدهن (۷)
های چهسرهت بهوکهس نهی جا بهعیدهن ••

★ ★ ★

مهششاقان دهور ، عوششاق جانی
ئه نوهری و حافظ ، سهعدی و خاقانی

نازهرو ئه رژهنگ ، شاپوورو مانی
مهولانا صائب ، شهمس و قاتانی

نیظامی و کهلیم ، جامی و قهصیدهن
های چهسرهت بهوکهس نهی جا بهعیدهن ••

★ ★ ★

شهراب و شاهید ، فندق و جهوزهن
عهرووس و ئوتاق ، فواره و چهوضهن

زمرووت و ئه لماس ، لهعل و فهیرۆزهن
باغهن ، بولبولهن ، بهطهن ، سهرسهوزهن

طووطی و طاوسهن ، شنۆی سای بیدهن
های چهسرهت بهوکهس نهی جا بهعیدهن ••

★ ★ ★

موجهوههر ذیهن تۆی تهلای عهیشهن
مؤسیقهی زیوهر ، مهذاق جهیشهن

(نفس مفتی فشا) (۸) شای رۆح دهرویشهن
قاضیی هۆش غافل ، دهرك دوور ئه ندیشهن

---

(۷) لای ئه هلی سوننهت و جهماعهت لهعنى هیچ موسولمانیک دروست
نییه با یهزیدیش بی .

(۸) ئه مه رینووسی دهسنووسه که یه . بۆمان ساغنه کرایه وه چی یه و یانی چی .

هه رچه ند (فه قئ) دل يه ئس ئوميدەن

•• هاي حەسرت بە وکەس نەي جا بە عیدەن ••

— ۲۸ — (۱)

• (سبزه‌ای اسمری) در حبسخانه کرکوک (۲) •

•• سه بزه‌ی ئه سمه‌ری •• سه بزه‌ی ئه سمه‌ری ••

•• ده‌لیله‌ی سه‌ررهم ، سه‌بزه‌ی ئه سمه‌ری ••

کلاوچه‌ی فه‌رقت زه‌ربافت زه‌ری

که‌چ که‌رده‌ن چون تاج جقه‌ی قه‌یسه‌ری

زنجیره‌ی کلاف میشکین عه‌نبه‌ری

سه‌ردا نه‌ سه‌دری سینه‌ی مه‌ر مه‌ری

چه‌تر پای چینش په‌ر چه‌م چه‌مبه‌ری

سه‌فدان دائیره‌ی قورص قه‌مه‌ری

جه‌بین جام به‌زم جه‌مشید گوسته‌ری

په‌رته‌و به‌خش نوور ئه‌عمای به‌سه‌ری

سه‌یفه‌ین ئه‌برۆش سیا جه‌وه‌ری

بوورپاته‌ر (۳) نه‌ سه‌یف بازووی حه‌یده‌ری

نه‌ بییم مه‌ودای موژه‌ی نه‌شته‌ری

نه‌ (لامساس)ه‌ن دل چون (سامری)

— ۲۸ —

(۱) ئه‌م قه‌سیده‌یه‌ش هه‌ر ته‌نها له‌ ده‌سنووسه‌که‌ی (ن)دا هه‌یه .

(۲) واته‌ : قه‌سیده‌ی سه‌وزه‌ی گه‌نم ره‌نگ که‌ له‌ به‌ندیخانه‌ی که‌رکوک وتوویه .

(۳) له‌ ده‌سنووسه‌که‌دا ته‌نها (بر ۳) هه‌بوو . ئییمه‌ ئه‌وه‌مان به‌لاوه‌ هه‌له‌ بوو ، به‌مجۆره‌ راستمان کرده‌وه . شایانی وتنه‌ ده‌سنووسه‌که‌ وشه‌ی (سه‌یف)یشی به‌ (صیف) تیا نووسرا بوو .

عەین غەزالەھێ بەر ، گۆنا مەجسەری
سەد قەیس چون سەنعان نە دین کەرد بەری

بینی جەدوول کیش مانی و ئازەری (٤)

نەفەس نەسیمی سەباو سەحەری

فەم غونچەھێ نەوڕەس ، لەبان ئەحمەری
دەم تەنگ و ، دەنگ نەرم ، پازان شەکەری

زنج تەرغیب تەرز تەلای ئەصفەری
زاهیدان بە نوور زوھرە (٥) موشتەری

باھووان بلوور قامەت عەرەری
مەم لەعل نگین (٦) شای ئەسکەندەری

گەردەن میل یەخ بەستەھێ کەمەری
زەنەخ عەطر ئامیز بادەھێ کەوتەری

ناف غونچەھێ نەرگس ، خال نیلۆفەری
سوورین نوقرەھێ خام ، میان لاغیری

گەنج سەر بە موھر ، جە سیمین بەری
بەری نە ئەفکار ھەر دانشوہری

ریجلەین سیم صاف رشتەھێ ئەنوہری
لەنجەش مەر وەلەد نام کەبک دەری

---

(٤) ئەبێ ناوی ھونەر مەندیك بێ یا نەسبەت بێ بۆ ئازەربایجان بەو پێیە
کە ئەبێ ھونەر مەندی شایانی لێ ھەلکەوتبێ .

(٥) لە دەسنووسە کەدا بە (ظھر) نووسراوہ . ئیمە خۆمان وامان
راست کردوہ .

(٦) لە دەسنووسە کەدا بە (نلین) نووسراوہ . دیارە ھەلەبە .

خه راماڻ خه رام قه د صنه و بهری
 گولشاھ (۷) نه زاکه ت ، هومه یلای پهری
 ئاشو و بهی ، فیتنه ی ، شیوه ی دل بهری
 سهردان شایعه ش نه هر کیشوهری
 (فهقی) دل نه بیم گیسووی نه ژدهری
 هر رۆ مه ئوشۆ سزای سه قهری
 — ۲۹ — (۱)

نامه از بغداد گفته (۲)

•• سیوهیل گهردوون •• سیوهیل گهردوون
 •• سولطان یه مهن ، سیوهیل گهردوون ••
 مورغ زه رپرین رهخت چه تر بیستوون
 •• موعطی موجه وهر عه رهض به هاموون ••
 فه رهنگسه نه وقات نه ظمش دا قه رار
 یه نگی دنیای چه رخ سیوهیل که رد ئیظهار
 جلووس که رد نه تهخت جه مشیدو دارا
 خه رمهن که رد خه لات زیوهرو خارا
 لیوای وهلوه له نه چه رخ ستانا
 جه لای جه وهرش سایه نما نا

(۷) له ده سنووسه که دا (گولشاد) نووسراوه به لام هه له یه .

— ۲۹ —

(۱) ئەم قه سیده یه ش ته نها له ده سنووسه که ی (ن) دا هه یه .

(۲) واته : قه سیده ی سو هیل نامه که له به غدا وتوو یه تی . مه بهستی له

ناونانی ئەم قه سیده یه به (سو هیل نامه) نه وه یه که باسی پایز ئەکا که

ئەستیره ی (سو هیل) واته (گه لاویژ) یا (سیوهیل) ی تیا هه لدی .

له ده سنووسه که ی (ن) دا (سویل نامه) نووسراوو ، ئیمه خو مان

راستمان کرده وه .

(گوهر بخاور عرب مسك و شام
 زنگ عشای غرب ضحا ترك جام) (۳)
 جهوزو شفتالوو زهپرین قهبا كهرد
 كهزو پهلك و بيد مهست صهبا كهرد
 نهخلو عاجو ساج شمشاد پهنا كهرد
 نارنجو لیمو رشتهی رهضا كهرد
 شهم ناغاج نهصفه ر ، بایهف نهخضه ری
 دهلوو چوغهیی ، گیلاس نهحمه ری
 نه نار زهپر وهرهق ، نه رجن به نه طللهس
 نابهنووس به رهنك سورمه كهرد قهقنهس
 گوئز سه ند جامه ی مهلهس نه سیوهیل
 كیف یا قووتی ، وهن زمرووت مهیل
 تووت تورمه پوشا ، نهرمووط حهریری
 قهره قاچ پوشا كهژ جه فه قیری
 به كولو (۴) ترنج ته لای (حیمور) (۵) دا
 به بیدو نهنجیر دیبای لاهوور دا
 عینه ب چهنی سیف كهرد زهغه رانی
 قه یسی قه ناویز قه له م قه ترانی

(۳) ئەم بەیتەمان بۆ راستنەکرایهوه ، لهبەرئەوه هەر به شیوه نووسی
 دەسنووسه که نووسیمانەوه .

(۴) بۆ (گۆل)یشو (کۆل)یش دەست ئەدا .

(۵) ئەم وشەیه شمان بۆ راستنەکرایهوه ، بۆیه هەر به رینووسی
 دەسنووسه که نووسیمانەوه .

شیلان سورمه ریژ ، تهروو قاقه پۆش (٦)
 عه رعه ر قه دینه ، بوز (٧) خامه ك نه دۆش
 بلا لوك مه خمه لی ، كهوت پارچه یی زهر
 مؤردو عوود چهنی مه لجه م موعه طهر
 خارا دا به قوخ ، ئالی بوخارا
 چنار كه تانی ، بناو كه رد جه مرا
 سه ندهل قرمزی ، زریسك لاله ره نك
 بهروو پارچه ی هیند ، توورك له عل سه نك
 تویلك و لاولاو بیبی خه تایی
 ته نگزو سنجد (٨) پۆشان دارایی
 دارشان شیردخی (٩) ، فندق یه مه نی
 مازوو رومانی ، زهیتوون چیمه نی
 عه تناب و نه بوگ (١٠) سماق زهر و درهق (١١)
 سهروو ژاله سورخ ، باده م كه رد نه زرهق
 ره نگین كه رد داران دائیره ی دارا
 تا چهند مودده تی وهی طهور و یارا

(٦) وشه كه به ریئووسی ده سنووسه كه بو (قاقه پۆش) یشو (تاقه پۆش) یش ده ست ئه دا . یه كه م واته : وشك پۆش و دووه م واته : تاقه ی به گولی زهردو سوور چنراو .

(٧) بۆمان ساغ نه بوه وه (بوز) یا (بور) وه مه عنایه کی نه وتۆی هیچ کامی شمان نه زانی بو ئه م شوینه ده ست بدا .

(٨) له ده سنووسه كه ی (ن) دا به هه له (سجود) نووسراوه .

(٩) له ده سنووسه كه ی (ن) دا به هه له (شیرادخی) نووسراوه .

(١٠) دره ختیكه به ریکی له چه شنی گۆیژی هه یه .

(١١) له ده سنووسه كه ی (ن) دا به هه له (رزورق = رهز و درهق) نووسراوه .

ناگا چهرخی وەرد گەردوون ئەوقات
چەواشە کەرد بەخت سۆهەیلی صیفات
قەوس چەپی واز ، زوحنل بی مەغروور
میزان میرپریخ سۆهەیل کەرد مەغدوور

نە بۆرج قەمەر عەقەب عەیان کەرد
پەیی غەزای هاموون هەوای خەزان کەرد

نە وەیشوومەیی سەخت خەزان خیزا وەیی
درەختان نە بەرگ حاتەمی کەرد طەیی

نەمیمەیی (نامیق) (۱۲) جە (دار السلام)
سەند جە دار وەن بەرگ نیکۆ نام

خار موغەیلان عەرەب عوریان کەرد
ئانار ئەکراد مەست زیان کەرد (۱۳)

ئەرجن نە فوغان ، کیکف نە بۆلخاخ
رێزا وەلک جەوز کۆساران بە داخ

شیوەن وست نە شین زایەلەیی زەیتوون
رۆوس کەرد بوخارای درەختان زەبوون

---

(۱۲) ئەم نامیقە نامیق پاشای والیی عوسمانییە کە لە ساڵی ۱۲۸۳ی هێجری
(۱۸۶۷ی.ز) دا لە بەغدا حوکمرانیی کردووە . هەر لەو ساڵەشدا
هەمەوێندەکان دژی ئەم والییە راپەرێون و پاش شەرۆ شۆرئیکی زۆر
بەرەو ناوچەیی (زەهاو) رۆیشتوون .

(۱۳) ئەم بەیتە ئیشارەتئیکی وردە بۆ هاوێدەردیی عەرەب و کورد بەدەست
داگیرکەرانی عوسمانییەووە .

حوکمش جاری کهرد پرووسیای خهزان
جه نه‌مسه‌ی دووه‌یل دره‌خت وست نه‌مان (۱۴)
دوود جه ده‌ماوه‌ند ده‌هه‌ن جیا کهرد
کۆی داران چون طورور سینا سیا کهرد
نه‌خندو عه‌طای چه‌رخ ، (فه‌قی) وه‌ی‌طه‌وره‌ن
ته‌حویل و ته‌تقیص دنیا چون داره‌ن . .

— ۳۰ — (۱)

جنگ‌نامه‌ی زمستان و بهار در حبس‌خانه‌ی کرکوک گفته (۲)

شای زمستانه‌ن . . شای زمستانه‌ن . .
که‌وکه‌به‌ی نه‌به‌رد شای زمستانه‌ن . .

جولوبوس جورعه‌ی جام جیهانه‌ن
ره‌زم و مه‌عه‌ه‌ک‌ه‌ی بادو طوفانه‌ن

سولطان پایز نه‌ ته‌خت بی مه‌عزوول
نه‌مه‌ند جه ئافاق توّزو گه‌رده‌لوول

به‌ ئاهه‌نگ ره‌زم زمستان سه‌خت
هولاکو ئاسا جولوبوس کهرد نه‌ ته‌خت

مه‌ئموور کهرد خه‌زان به‌ تاوو ته‌عجیل
به‌رزه دره‌ختان سیا کهرد به‌ نیل

---

(۱۴) نه‌م دوو به‌یته‌ نیشانه‌ی شاره‌زایی فه‌قی قادرن له‌ باری سیاسی
نه‌و روژه .

— ۳۰ —

- (۱) نه‌م قه‌سیده‌یه‌ش هه‌ر له‌ ده‌سنووسه‌که‌ی (ن) دا هه‌یه .
(۲) واته : شه‌رنامه‌ی زمستان و بهار . له‌ به‌ندیخانه‌ی که‌رکوک و توویه‌تی .

جمنآ جه يحوون ئه بر سيا تار
 په ي ته سخير مولك ره ي كه رد به سهردار
 موشته ري نه قه وس پله ي ئيقليمدا
 به ئاشووبه ي حوكم ئيقليم ته عليم دا
 ته ورو حه مه ل و عه قره ب دا قه رار (٣)
 يه خ مالا نه چين رووسيه و قاجار
 جو شا سهره طان (٤) چله ي سولطاني
 مه حبو بي (٥) طيوور وه حش و ئينساني
 جبه ي كافووري به خشا به مه شريق
 مولك غه رب نه ضه رب طوفان كه رد غه ريق
 به خشا به ذي روچ مه نديل مه ره ض
 ستانا نه رووي مه هر ووان عه ره ض
 نه مه ند هاموشوي ياران به هه وه س
 نه وه حش و طويوور نه مه ند ده ست ره س
 ئه بر ته عه دد اش وه ره ق ريزنا
 عالم نه عوشه رت سه به ق بيزنا
 ئاوان ته خته سه ر ، ماهي بان قولاخ
 وه حشي بان زه بوون ، طه يران بي ده ماخ
 شيشه ي ئه لماسي كاوان جه كو هان
 بورپا ته ر جه زه لق خه ده نك و سينان

-
- (٣) ته ورو حه مه ل پيو دنديان به به هاره ووه ، عه قره ب پيوه ندي به پايزه وه هه يه ، ئيتر ئه مان چو ن چين و رووسيا و ئيران به يه خ ماله ئه دن .
 (٤) سهره طان پيوه ندي به هاوينه وه هه يه و له گه ل زستان ناگونجي .
 (٥) واته : مه حو بوه وه . له ده سنووسه كه دا (محبوب) نووسراوه .

شیوهن وست نه کۆ زایلهی (٦) داران
شینونا بازار بهزم مهی خواران

سه ییاد بی شکار ، سیامال مه جووس
دوودش دهرویشان کهرد به ئابنوووس

سهردی هه ناسهی باد سهرکۆهان
ته ئثیر دا نه خهط طورپرهی کاکهشان

جه شهرارهی بهرف کوورهی زهمههریر
نهمه ند جه نالهی عاشقان ته ئثیر

شاهان بی رهونهق ، تاجر نه ستهم
موفلیسان مه قهور ، مونعیمان ماتهم

خیزا چون نه مروود ، جوؤشا چون نه رژهنگ
سه ماو سهرزهمین گیلنا جه رهنگ

چه مهن بی وه پهن ، شیوهن وست نه کۆ
سهر دا زهله له نه صه حرای بی شو

به قووهی هه واو بهرق زهمههریر
وینهی بهخته نه صر دنیا کهرد ته سخیر

(رووس) موسه خخهر کهرد ، (رۆمی) یهخته سار
(میسری یان) نیلی ، (حه بهش) خوارو زار

(نهمسه) کهرد وه پهن ، (ئینگلیس) خه راب
جه بیمش زوهرهی (یۆنان) بی وه ئاب

---

(٦) له دهسنوو سه کهی (ن) دا (زایلّه) نووسراوه .

به رزبی دهنگ ردهد وینهی نه فسخ سوور
(پرووسیا) ته سخیر ، (فهره نسه) خاپوور (۷)

خولا صه سوپای زمستان سهخت
خورشید بی نوور که رد ، زهمین سیا رهخت

هر کهس قشله به ند خانهی خه یال بی
هر کهس نه حساب ته قویم سال بی

عالم نه شیددهت ظولم زمستان
به نه فرین سهخت گوشاد که رد دهان

★ ★ ★

ئاخر جه ته قدیر جیهان ئافهرین
ته ئثیر که رد دوعای خه لقندهی زهمین

پوسه ن ئیرادهی ذات (ذو الجلال)
پهی هر که مالی دارو یه که زه وال

تا چند مودده تی حکمهت جاری که رد
ئافاق پر نیفاق بی قهراری که رد

(موشته ری) (میزان) (دهلو) که رد مه ضبووط
(ئسه د) داخل که رد (شه مس) نه بورج (حووت)

ته لغراف وهقت سه بهی سه بیاره
ته عین که رد به هار به یه که ئیشاره

سو لطان نه ورور نه مه غریب زهمین
ساندا سیلسیلهی سوپای سه همگین

---

(۷) ناوهینانی ئهم ولاتانه نیشانهی بزئوی و سه ربه دهره وه بوویی فهقی
قادره .

شای حیسمهت په ناه نیشته نه تهخت زهر
 وهزیر نه فکر طه لوب کهرد وه بهر
 صادر کهرد فرمان نوطق هومايوون
 فهرما به وهزیر وه بی چه ندو چون
 باوهر به تهحریر ره قیسه ی فرمان
 خیطاب به ذی رۆح زه مین و زه مان
 به نه مرو فرمان نه مر ئیلاهی
 جولوو سم نه تهخت جیهان په ناهی
 خه لعنه زومستان نه تاج نگین
 نه مه ندهن به هره ی به ختس نه زه مین
 هم بنویس به نه رض نامه ی عهدلو داد
 نه شجارو نه بات جه به ند کو نازاد
 سو جده کهرد وهزیر نه تهخت زهر پرین
 ته مام کهرد تهحریر نامه ی عه نبرین
 شای هومايوون فال نامه کهرد ته مهیر
 سپهرد به نه سیم جاسووس شهب گیر
 دهوان دا قاصید په ی ههر سهر بیسات
 وه ههر مهرزو بووم به خشا به شارات
 طه ریق ئومید جیهان گوشاد بی
 داران ئابوستهن ، نه بات نازاد بی
 شهق بی خهیمه ی به فر زه مه ریر داخان
 زه مین جه شادی کهردن چراخان

كەردش ئىعادە قاصىد نەوروز
عەرضش كەرد بە شا كەشف ھەر روموز

چون كۆيلىھى سەخت باد سەركۆھان
موخبىر بى نە كار ^(۸) جاسووس جىھان

واقىئەھى ئەحوال قاصىد سەراسەر
پەھى شای زمستان ئاودرد نە دەفتەر

ھا (شاھ نەورۆز) زادەھى بەھارى
جەم دان سىلسىلەھى سوپاي خوونخواری

بە حوكم فەرمان شەھەنشاه نەو
نەسىمەھى شەمال بى يەن وە پىشپەرەو

دەنگ دەبدەبەش بەرزەن نە گەردوون
پارە كەرد يەخەھى كوسار ھاموون

ئەو ھەر يەند جە نار غوروورى ماتەن
بى خەبەر نە رەمز پرووى سەرىساتەن

★ ★ ★

چون بى خەبەردار خىزا زمستان
ھەرسەكۆ بولغار ، قەرم و كوردستان

قارص و بايەزىد ، بەند ئەناضول
مەحكەم كەرد سەنگەر بە تەلج و سەھول

ئاكرى شۆر بەرپىژ ، ئاكۆ شەختەبەند
قەندىل و گودروون كەرد بە قەلئەھى قەند

---

(۸) لە دەسنووسەكەھى (ن)دا بە ھەتە (نگار) نووسراوہ .

شاهۆ قایم کهرد ، هه ورامان مه حکم
ده ماوه ند چهنی بلووچ کهرد وه ته م
قایم کهرد گه رده ن (۹) کوھ که شکمه میر
دا وه بیستوون زهر زه مه ره ریر (۱۰)

خورووچ کهرد سوپای نه وروژ په ی چه به ش
صه حرای قه مەری (۱۱) کهرد به گول مونه ققه ش
یوئغار کهرد سوپای سالار سه ره نه نگ
مۆره ی میصرو شام هیند ئاوه رد به چه نگ
نه وشیروان ئاسا نه وته خت چه لیس
ره ونه ق (المسو) (۱۲) (فه ره نگسه) و (ئینگلیس)
پیش خانه ی چادر سولطان ره بیع
خیزا جه (یه مەن) په ی (به طحا) و (به قیغ)
(نه جد) ش ته عمیر کهرد ، فه ر وست به (طائف)
زینەت به (جیدده) (۱۳) ، زیبا کهرد (قه طیف)
سکه نده ر ئاسا نه پیچا عه نان
تا یاوا به سه مت قه لعه ی زمستان
طه لب کهرد نه پیش نه سیمه ی شه مال
که ردش به سه ردار سوپای قیل و قال

(۹) له ده سنووسه که ی (ن) دا نووسرا بوو (کرون) .

(۱۰) له ده سنووسه که ی (ن) دا به م جوړه یه :

داو بیستون و ذر پول زه ره ریر

به لام له نگه . ئیمه به م جوړه مان راست کرده وه که نووسیومانه .

(۱۱) واته : وهك مانگ ، به به فر سپی .

(۱۲) ئەمه شیوه نووسی ده سنووسه که ی (ن) ه . هیچی لی حالی نه بووین .

(۱۳) له ده سنووسه که ی (ن) دا نووسرا وه (بجد) ، به لام دیاره هه له یه .

سهردار خرۆشا دل پر نه كينه
 دا نه دهماغش گهرد مهدينه
 نه وړو نه هاموون شهب كهرد شه به يخوون
 دهنگ رهدو بهرق بهرز كهرد نه هاموون
 گرمه رهدو بهرق دوود توپخانان
 نشوور تگرگ ئالاي شهب خانان
 كزه سهرسينان ، قاره قوميپاران
 شاخه شه تاوان ، زهلهله داران
 قاهه بكوژ بههاري بهرز بي
 زيپه زهمه رير نه هزار تهرز بي
 هاژه هرهسه بهرف (۱۴) نه كووساران
 بريقه چه خماخه رهد نه دياران
 تاو توف سهيل نه سهر كلاوان
 لهزنا ذي رۆح زهمين و زهمان
 صوور ئيسرافيل نه شه و ئيظهار بي
 جهنگ مه غلوه بهه ههر سهر ديار بي
 شوهر هه بگير نه سهربانان بي
 گاهه فتح بههار ، گاهه زمستان بي
 خرۆشا شه مال دهر وون پر نه داخ
 خاك هره مهين مالا نه دهماخ
 جه مه نقه لهه دهر ئاتهش دا به عوود
 نيلي كهرد خهيمه زمستان به دوود

(۱۴) له دهسنووسه كهه (ن) دا به ههله نووسراوه (برق) .

ئاخر به فرمان داد داداری
 ئاوهردن هوجووم سوپای به هاری
 نه پیچا عه نان نه سیمه ی شه مال
 قه لعه ی زمستان یه کسه ر که رد پامال
 نه هر که ندو کاو مه عره که و جه ننگ بی
 نه هر لا سه دای توپ و تفه ننگ بی
 تهخت و خهیمه گاه یه کسه ر بی تاراج
 نوقره ی یه خ نه سووق سیلاب بی هه راج
 نه بی مداراش سوپای سه همگین
 شکستش یاوا تا چین و ماچین

★ ★ ★

جه وودما نه و رۆژ شای حیشمهت په ناه
 سازنا ئه سباب باده ی به زمگاه
 سازو سیلسیلهش روو که رد نه سارا
 فه ر وست نه مه سکه ن جه مشیدو دارا
 حاته می طه ی که رد خه زانه ی هورمز
 هاموون سه بزه که رد ، کو ساران قرمز
 نه هر لا گولان خهیمه وه پیا که رد
 زه مین لاجیوه رد حه سناو حه مرا که رد
 جه عه طر سو سه ن نه رگس و نه سرین
 هه وا موغته دیل ، هاموون عه نه برین
 ئه بله ق که رد نه بات به نه فشه ی چه مه ن
 لاله ی شه قایق ، گول یاسه مه ن

نه ئوردى به هېشت خهيمه كهرد وه پا
 بهذر ميسك و عوود زهغه ران پاشا
 شاخه‌ي شه تاوان سهر دان نه ههر جا
 سه رزمين ره نكين ، ههوا رۆح نه فزا
 نه ورۆزى شه صت پهر نه و راد نه يسان
 صهف صهف و فهوج فهوج وه صه فحه‌ي جيهان
 موله بيهس بي نه رض به ديباي كيشمير
 يه كسهر دره ختان زه ربه فتو حهرير
 ناله‌ي عه نده ليب طو و طبي خوش ئاهه ننگ
 شاخه‌ي كه بك كاو ، دور پراجو قوله ننگ
 قه تاره‌ي قازان ، قومري نه ياهوو
 شريخه‌ي شاهين دهوان پهي شاهوو
 هاژه‌ي چهرخ لان پهي شكار به تاب
 زيره‌ي ته ده روان جه بيم عوقاب
 مورغان ئابي سه رسه بزبانو به ط
 چين بۆرچينان جه دائيره‌ي شه ط
 رهم رهم ئاهووان ، كه ل رهمان نه كو
 جهم جهم وه حشى يان نه سه حراي بي شو
 مه فرووشه ن زه مين بي يه د فه ر راش
 مه تقووش بي بيساط جه صونع نه ققاش
 شاهان جه زينه ت به زم ئاراي خوسره و
 خيابات نه شهوق مه شعل نوماي شه و

شكار ئامۆزان جە خەيمەى عوشرەت
 سەيد نە بەردەسشان بىچ موزدو میننەت
 تاجران بە عەيش عوشرەت دان ئەساس
 دەرویشان بە عەيش عوشرەت بىن خەلاص
 مەعدەلەت نومای شای نەوشیروانەن
 سەیاخان (۱۵) سەرمەست سەفجەى جیھانەن
 قوسطەنطینییه جیھان ئاباد کەرد
 ئینگلتەرە (بتر پارس) (۱۶) ئازاد کەرد
 بەخشا رۆح دەى (۱۷) حەیات بە نەبات
 بەلخ مالاً نە جام ، بوخارا بیسات
 چینی دا بە چین ، میسک دا بە خوتەن
 لەعلەین کەرد بەدەخش ، عەقیق بە یەمەن
 چەشمەسار جاری ، شەتاوان رەوشەن
 بەحران سەبزگوون ، ماھىیان خورسەن
 سەدەف بى مەسروور نە قەطرەى نەيسان
 ئاوەرد بە حوصوول مرواریى غەلتان
 پەى کەسى وەشەن سەیرانگای رەبیع
 زۆرەر بو قەلبش نە ذەوق طەبیع

-
- (۱۵) لە دەسنووسە کەدا بە هەڵە (سیاحات) نووسراوە .
 (۱۶) ئەمە رینووسی دەسنووسە کەى (ن) ه . لامان وایە راستە کەى
 (پاتریپۆرت) بىچ کە دەسکاری کراوى (بۆنابرت) ه .
 (۱۷) لە دەسنووسە کەدا نووسرا بوو (رى = رەى) . ئییمە ئەودمان بە هەڵە
 زانى .

ئەسباب بەزمش ھەردەم نە کار بۆ
 شەو خەیمە نوشین ، رۆ نە شکار بۆ
 صاحب تاج و تەخت فەر و ئیقبال بۆ
 ھەمرازش مەحبوب دوو ھەفتە ساڵ بۆ
 نەك چون من نە بەند تورك بەد نەژاد
 نە تەشویشەى دڵ ھەردەم نە فەریاد
 (فەقی) دڵ دەوران دنیا عەیانەن
 گا نەوع بەھار ، گا زمستانەن

— ۳۱ — (۱)

جواب نامەء شریف فرنگیس نوشتە (۲)

شەریف پیم یاوا •• شەریف پیم یاوا ••
 نامەى تۆبەى عەھد شەریف پیم یاوا
 زەمزەمەى شەوقم دەروون شکاوا
 کولاه فەخرم سەر نە ئەوج ساوا
 خاس خەیاڵیوھن بە دڵ بەردەنى
 تەدبیر نەجات پەى ویت کەردەنى
 یەقینەن ھەرکەس رای حەق کو تەصدیق
 شەھەنشای کەونەین پیش مەدۆ تەوفیق

— ۳۱ —

- (۱) ئەم قەسیدەى شەھەر لە دەسنووسەکەى (ن) دا ھەيە .
 (۲) واتە : ودەلامى نامەى شەریف فەرەنگیسی نووسیوەتەوہ . پیشتر
 باسمان کرد کەوا شەریف فەرەنگیس ھاوال و خزمى فەقی قادر بوہ .

حه ديشهن جه لهب نه بى بى سه هوو
(من تاب ذنبا ، لا ذنب له) (۳)

به لى هه هى عه زيز نه صلش هه ر ئيدهن
هه ركهس به ره حمهت خوداش ئوميدهن
شه رطهن پهرى روشد هه ر ته قواو طاعهت
جه ساليك راه بگيرى به يعهت (۴)

جه شاه رسول حه ديث به يانهن
هه ركهس بى شيخ بو شيخش شه يطانهن (۵)

مه بو شه رايط شه رع موحه ممه د
به قه ول و به فيعل بكو موجه دده د

ئه مرش به مه عرووف ، نه هيش جه مونكه ر
ئازادهن نه وسا جه (يوم المحشر)

نه سه وم و سه لات زه كات و فيطره
زينهارهن ئازيز و يت نه دهى ته فره

ره سم ته وه ككول هه م باوه ر به جا
ته غافول نه بى جه خو ف و ره جا

نه هو جووم فه قرو عيللهت شا كير بو
قه لبه به نه سماى ذات ذا كير بو

---

(۳) حه ديشى وا بهم عومومى به ته نه بى و توبه (حق الناس) له نه ستوى
تاوانبار لانايات .

(۴) ئه م قسه به قسه هى سو فيانه و بنه ره تيكي له شه ريعه تدا نه بى .

(۵) حه ديشى وا له پيغه مبه ره وه نه گير راوده ته وه و له سه رده مى ئه ودا شيخ و
شيخيه تى نه بوه .

جه فهرض و سوننهت ئهر نهبيت كاهيل
 ثبت مهبي جه صينف موئمين كاميل
 تهرلك قهتل و فيسق ، نهميمه و توهمهت
 همم جه كيرو كينب همم رپاو غهيبهت
 به تهزكيهي نهفس ويٽ كهر سهرفهراز
 بهطال كهر نه دل عهقيدهي مهجاز
 نه حوجرهي خهلوهت قهناعهت گيٽري
 تهقواي شهو نه وهقت ثولشي ئهخيري
 ههرگا به مهردى ئيٽت كهرده ئهدا
 ههني چحاجهت دووري جه دنيا
 ئهوسا پير مهبو قهلبت جه ئهنوار
 دنياو (ما فيها) ليت مهبو ئيظهار
 به قووهي تهوحيد قهلبت مهبو صاف
 مهنمائو نه عهين جه قاف تا به قاف
 ههني گيلاي چين رهي و رووس و روم
 موژده بو به تو نه دارو لزووم
 (فهقي) ها ئوصوول راي شهرع شهريف
 پهي هام فهرده ويش وهي طهور كهرده تهعريف
 - ۳۲ - (۱)

ياران ، هامسه ران ، هامفهرد فهردم
 ئه گهر تهقدير بي جه ناكام مهردم

- ۳۲ -

(۱) ئهم قهسيدهيهش ههر له دهسنووسهكهي (ن)دا ههيه ، بهلام دهسخهتي
 (ن) خوي نيه . ئيمه دوودلين لهوه كه هبي فهقي قادر بي .

با قەومان بەیان دەورم بگيران
 جە نەزم ئيران پەريم بچران
 دەورم بگيران بە شادی و مەزاق
 سى پۆژ وەر جە مەرگ يئونان تفاق
 سيامال هەلدەن لە جاي راسايي
 چوار قورنەش پاك كەن چون جاگەي شايي
 ناسك نازداران پۆيلە وە سەران
 تاوي وەي حوججەت شينم بکەران
 تاوي وەي حوججەت بکەران شينم
 زرەي پۆيلەشان نە جاي ياسينم
 چوار قورنەي سيامال (جەواس) (۲) ئاو دەن
 عەجووزان لەناو شيوەنم قاو دەن
 ئاخ بۆ قەومى هەم براو هەم خویش
 بلۆ وە تەعجیل جواو بدۆ پيش
 گۆنای گۆل خونچەش هەلکەنۆ جە يىخ
 ئەگريجەو خالان گشت بوورى وە تىخ
 جە دوور ديارى دا بالاي شۆر ئەندام
 گۆنای گۆل خونچەش مەکەرۆ وە زام
 چەپى لەو زولف سياقازمە
 بنيه نە دەستم وە من لازمە

(۲) ئەمە شيوەنووسى دەسنووسەكەيە . بۆمان راست نەكرايەو وە ئاخۆ
 يەك وشەيە يا (جە) و (واس) وە ، هەركاميان بى مەعنای چى يە ؟

ياران ، هامسهران ، وهصيه تم ئيدهن
له دماي ياسين وهصيه تم ئيدهن (۳)

وهختي كه مردم چوار دهورم چۆل بۆ
له دماي ياسين زورناو دههۆل بۆ

دهنگم مۆر مه بۆ له سيامالان
نامم وه خوبه ي واوهيل مه وانان

مه يتم هۆلگيران وه ي به رانهردا
هر كه دلسۆزه ن مه دا وه سهردا

مه يتم بنيه ن بان ئه سپ چوارچۆدا
ته سليم كه ن وه خاك مه زار تۆدا

ئه ترسم بمرم جاي قه ورم غار بۆ
قه وركه ران جه دهس قه ورم بيزار بۆ

ئه نكيرو مونكيرو مه يان وه سه رين
مه په رسان ئه حوال دهفتهر وه رين

ئه نكيرو مه واچۆ ئه ي فه قتي شيته
جه دنياي فاني تۆ چيشته كه رده ؟ (۴)

واتم عومر (۵) له دهور چوارده سالان بيم
دايم له ته عريف سۆسه ن خالان بيم

---

(۳) له وه ئه چي له م به يته وه پارچه شيعريكي تر بي .

(۴) دارشتمني دوايي نيوه كاني ئه م به يته زۆر ناجۆرن .

(۵) له دهسنووسه كه دا (عومرم) نووسرابوو ، نيوه به يته كه ي پي لهنگ
ئه بوو ، بۆيه وا راستمان كرده وه .

ئىستە نە (٦) هەفتا و هەشتا و يەردەن
 غەير جە مەدح خال هيجم نە كەردەن
 ئەنگير مەواچا كەسى و ساف بۆ (٧)
 لە گشت بابەتتې گوناخش عاف بۆ

- (٦) لە دەسنووسە كەدا نووسرا بوو (نە دەور) . ئىمە خۆمان (دەور)ە كەمان
 لا برد تا نيوە بەيتە كە راست بېتە وەو ، خۆيشى لە خۆيدا پيويست نە بوو .
 (٧) ئەم نيوە بەيتە لە دەسنووسە كەدا بەم جۆرە بوو :

ئەنگير مەواسا كەسى و سا بۆ

ئىمە لە بەرئەووە كە (مەواسا) مەعناى نە بوو بە (مەواچا) مان
 راست كرده وەو ، (سا) يشمان كرده وە بە (ساف) وەك (عاف)ى نيوە
 بەيتى دوو هەم .

پاش نامادە كردنى ئەم كتيبە بۆ چاپ كاك (نجم الدين فتاح) كتيبىكى
 دەسنووسى پەريپووتى بۆ هينان ناوى (مجموع الاشعار) بوو خەليل
 مونه و وەرى شاعىرى ناوچەى كفىرى لە سالى ١٣١٣ى هيجريدا
 كۆي كرد بوەو .

دەسخەتە كە ، وەك خەليل مونه و وەرى خۆي لە ئاخريەووە بە شىعر
 نووسىويە ، ١٠١ پەرە بوو ، بەلام تەنها ٧٥ پەرەى مابوو . خەليل
 مونه و وەرى ئەو دەسخەتەى بۆ ئەمىن ئاغاي كورى شەريف فەرەنگىزى
 هەمەوهند نامادە كرد بوو ، بەلام كاك نجم الدين ئەيوت خەتى ئەمىن
 ئاغا خۆيەتى . كتيبە كە بەرھەمى ٣٥ شاعىرى كوردو فارسى تيا بوو
 كە فەقى قادرىش يەككيانە . لەناو ئەم شىعرانەدا قەسىدە يەك هەيە
 لە سەرەووەى نووسراوہ (فرمودن محاك شاعر داودە زبان) واتە :
 فەرمودەى مەحاك شاعىرى داوودە - زمان . زۆر بەيتى ئەو قەسىدە يە
 لەم قەسىدە يەى فەقى قادر ئەچى . جا ئىتر نازانين راستى مەسەلە كە
 چۆنە ، ئاخۆ يەككيان لەويانى وەرگرتوہ ، يا لەنووسينەووەدا شىعريان
 گۆراوہو كەوتوہ تە ناو شىعرى يەكتر ، يا كەسيك ئەم پارچە شىعەرەى
 لاى ئىمەى لەوہى مەحاك وەرگرتوہو داويەتە پال فەقى قادر .
 وا ئىستا لىرەدا ئەو بەيتانەى (مەحاك) ئەخەينە روو كە لەوہى لاى
 ئىمە ئەچن كە دراوہ تە پال فەقى قادر .

١ - لەباتى بەيتى يەكەمى لاى ئىمە ، لەوئى نووسراوہ :

یه وه صیهت نامه ی نهی (فهقی) شیته
نه نکیر و مونکیر سا کیف ویتته ..

هامسهران مردم ... هامسهران مردم ..

نه گهر ته قدیر بی جه ناکام مردم ..

- ۲ - له باتیی بهیتی دووه می لای ئیمه ، له وی نووسراوه :
قهومانم بیان دهورم بگبران
پهریم بچران جه نهظم ئیران
- ۳ - له باتیی بهیتی سییه می لای ئیمه ، له وی نووسراوه :
دهورم بگبران وه شادی و مهزاق
روژی وهر جه مهرگه بوینان تفاق
- ۴ - له باتیی بهیتی چوارده می لای ئیمه ، له وی نووسراوه :
سیامال هوردهن نه جای راستایی
چوار قورنهش پاک کهن چون جاگهی شایی
- ۵ - له باتیی بهیتی پینجه می لای ئیمه ، له وی نووسراوه :
نازک نازداران پویله ودهسهران
تاوی وه حوججهت شیوهنم کهران
- ۶ - له باتیی بهیتی هوته می لای ئیمه ، له وی نووسراوه :
چوار قورنه ی گوشه ی سیامال ئاو دهن
پیره زال جه نام شیوهنم قاو دهن
- ۷ - له باتیی بهیتی یانزده می لای ئیمه ، له وی نووسراوه :
دوو دهسته ی زولفش سیای قازمه
بنو وه دهستم وه من لازمه
- ۸ - له باتیی بهیتی شانزده می لای ئیمه ، له وی نووسراوه :
بمنهران وه بان نهسپ چوار چووه
تهسلیم کهن وه خاک مهزار نووه
- ۹ - له باتیی بهیتی ههژده می لای ئیمه ، له وی نووسراوه :
نه نکیر و مونکیر مهیان وه سهرین
مه پهران دهفتهر نه حوال وهرین
- ۱۰ - له باتیی بهیتی نوزده می لای ئیمه ، له وی نووسراوه :
مونکیر مهواچو : دهینت وه گهردهن
جهی دنیای روشن تو چیشت گهردهن !

شیرین سهرکه‌شهن •• شیرین سهرکه‌شهن ••
وه‌حشهن ، شابازهن ، شوخهن ، سهرکه‌شهن ••

جه‌عد میسکینش جه که‌تفه‌ین په‌خشهن
صه‌ف ئارای صوفوف وه‌له‌ده‌ی وه‌حشهن

-
- ۱۱- له‌باتیی به‌یتی بیسته‌می لای ئیمه ، له‌وی نووسراوه :
ماچووم (عومرم !) جه وه‌خت چوارده سالان بیم
من ههر جه ته‌عریف سووسهن خالان بیم
- ۱۲- له‌باتیی به‌یتی بیستو په‌که‌می لای ئیمه ، له‌وی نووسراوه :
چه‌ند سالو چه‌ند وه‌خت عومرم ویه‌رده‌ن
غه‌یر جه مه‌دح خال کارم نه‌که‌رده‌ن
- ۱۳- له‌باتیی به‌یتی بیستو دوو‌ده‌می لای ئیمه ، له‌وی نووسراوه :
مونگیر مه‌واچۆ : که‌سی وا صاف بو
جه گشت بابه‌تی گونا‌هش عاف بو
- ۱۴- له‌باتیی به‌یتی بیستو سی‌یه‌می لای ئیمه ، له‌وی نووسراوه :
یه وه‌صیه‌ت‌نامه‌ی دیوانه‌ی شپته‌ن
ئینگیرو مونگیر تویش که‌یف ویتنه‌ن
- ۱۵- دوا به‌یت له (مجموع الاشعار)ی خلیل مونه‌وو‌ده‌ردا که شوینی
نازناوه ، به‌م‌جووره‌یه :
- یه (مه‌حاک) واتهن ، ئیش جه‌رگشهن
یه وه‌صیه‌ت‌نامه‌ی روژ مه‌رگشهن

(۱) ئەم قەسیدە‌یە‌ش هەر له دە‌سنووسە‌که‌ی (ن)دا هه‌یه‌و له دوا‌دوا‌یی‌یه‌وه
نووسراوه‌ته‌وه‌و خه‌تی (ن) خو‌ی نی‌یه . له‌گه‌ل ئه‌و ۳۰ قەسیدە‌یە‌ش
نه‌نووسراوه‌ته‌وه‌و که (ن) له‌به‌ر دە‌سنووسە‌کانی (م)و (ح) نووسیبوونیه‌وه .
ئە‌مه‌ش وائە‌گه‌یه‌نی که له‌به‌ر دە‌سنووسە‌کانی (م)و (ح) نه‌نووسراوه‌ته‌وه‌و ،
جا ئیتر له دە‌سنووسە‌ په‌رپووته‌که‌ی (ح)دا دۆ‌زیویه‌ته‌وه ، یا له
شوینیکی‌تره‌وه نووسراوه‌ته‌وه . هه‌رچۆن بی ئیمه تیکرا به شیعی
فه‌قی قادری نازانین .

عه قه رب ئە گريجان پهي جه نڭ نه غه شه ن
 مو حافيظ ده ور چيهره ي مه هوه شه ن
 ئە برۆ قه وس دۆش شاي سياوه حشه ن
 موژه ي عه ينه ينش (كل تيرو)^(۲) په خشه ن
 نيم نيگاش نه عه ين وه له ده ي وه حشه ن
 عارفان پهي دين ديارش سه رخۆشه ن
 گۆنای گۆل گووني له عل به ده خشه ن
 ئە نفس ئە لف وار موجه دو هل كه شه ن
 له عل له ب مه ملووي ده وای دل به خشه ن
 ئاو فهم چون شه هد شاران مه زه شه ن
 زنج ته لای تيزاب خالان وه نه وشه ن
 ميل گه رده نش مينای بي غه شه ن
 سينه نه رم و صاف وه خه ز^(۳) مه فرده شه ن
 فه يروژه خالان ليش مونه ققه شه ن
 ناف قوتووي ماجووم ده وای دل به خشه ن
 قامه تش نه ي توول به سته ي دره فشه ن
 جيلوه ي جه مالش شوعله ي ئاته شه ن
 جه بينين ديده ي جه رگك موشه ووه شه ن
 گۆل گۆله ن ، شيرين ، شه وديژ ره خشه ن
 خوون خوسره وه ن شه صت قه بضه شه ن

(۲) ئە مه شيوه نووسي ده سنووسه كه يه . بي جگه (پر له كل) مه عنايه كي ترمان بۆي به خه يالدا نايه ت .

(۳) له ده سنووسه كه دا به هه له (دهغه س) نووسراوه .

ته جه لای حوسن ، فریشته ی ، عه رشه ن
ئه لیبسه ئه لوان زه رلی و ئه قمیشه ن
شاهان موشته رپی سه ودای زوهره شه ن
(فه قی) دل نه فیکر (یوم الآتش) هن (۴)

— ۳۴ — (۱)

- ئه گریجه و خال دا •• ئه گریجه و خال دا ••
- زلیخا ته رتیب ئه گریجه و خال دا ••
- میسک دا نه گیسووی قه طران قه تال دا ••
- حه ی ئاسا حه سار بالای شمشال دا ••
- په رچهم په رگنه ی زه رلی و ده سماں دا ••
- عه قه رب وار نه قورص قه مه ر یاسال دا ••
- قه وسه یین ئه برۆش شیوه ی هیلال دا ••
- فه توای فه وت و مه وت هه ر صاحیب حال دا ••
- موژده ی خه ده نگ وهش به سته ی په رگال دا ••
- صف به سته ن له ده ور دیده غه زال دا ••
- مه صفه ل نومای حوسن جام جه مال دا ••
- پرتو و به خش نوور به در که مال دا ••

---

(۴) ئه مه شیوه نووسی ده سنووسه که یه ، جا یا مه به ست (یوم الآتی اشه ن) ه
یا (یوم الآتش) روژی قیامه ته .

— ۳۴ —

- (۱) ئه م قه سیده یه له هیچ کام له ده سنووسه کانی به رده ستماندا نی یه .
که سیک ، بی ئه وه ی ناو و ناو نیشانی خوی دیاری بکا ، بوی ناردو وین .
تیکرا به شیعی فه قی قادری ئه زانین .

- گۆنا په رده ی گول له ب له عل ئال دا
- سه نعان په ی دینش وه دین ئیخال دا
- سه وزه خال نه پای دوو لیموی کال دا
- ئاته ش دا وه زهرع خه زنه ی خه یال دا
- قیام دا وه قه د فخرخونده فال دا
- زینه ت ئارای به زم جاهو جه لال دا
- هومه یلا هیسمه ت شیرین خیصال دا
- سازاده ی چینن نه چه مچه مال دا
- وه غه مزه شیفای مه رده ی صه د سال دا
- وه (فه قی) ی ئه فگار عیجزو مه لال دا

— ۳۵ — (۱)

جه فای فراوان ، جه فای فراوان
 قبیله م با به س بی جه فای فراوان !
 گهر باوهر ئه که ی شای شیرین خاوان
 به گیانت گیانم وه تا قه ت یاوان
 جه به دبه ختی ویم جه نه حسی تالهم
 یه کسه ر بیزاره عالهم جه نالهم

— ۳۵ —

(۱) ئەم قه سیده به ش له هیچ کام له ده سنووسه کانماندا نی یه . مامۆستا حوسه ین موحه ممه د صالح زهنگنه مامۆستای قوتابخانه له چه مچه مال بۆی ناردبووین . تیکرا به شیعی فه قی قادری ئه زانین ، هه رچه ند هیچ نازناویکیشی له داوینه وه نی یه و ، له ده سنووسه کانی به رده ستیشماندا نی یه و ، هه ندی وشه و ته عبیری وای تیا به پیشان له شیعی فه قیدا نه ماندیوه .

ئەجەل سەر قولاب بەستەن نە جەرگم
 نمانان نەشئەى نیشانەى مەرگم
 پەى پەى پەى پەى نەفەس مشمارۆ
 هیچ نەذیر نى بەن ها سوب ، ها ئارۆ
 بەلام وەسىەتم ئىدەن جە لای تۆ
 خەیلئى عەرزىم هەن وە خاک پای تۆ
 دەخىل بینایم هەر گا من مەردم
 گیان فیدای بەژنو بالای تۆ کەردم
 ئاخىر کۆچم کەرد پەى هەوارگەى تۆ
 ئاوام کەرد ماواى سەى سەراى گلکۆ
 تەختبى (۲) بازار ئىمەش چون یاران
 برپا ئاموشۆى سوبج و ئىواران
 مەعلووم بۆ وە لەیل ئانە قەیس مەردەن
 ئارەزووى یانەى تەنیای تۆش کەردەن
 سا تۆش هەى ئازیز ئاوات وازە کەم
 لەیل صاحب شەرت ، شیرین رازە کەم
 وە یاد شادىی جەى بەنەر کەردەت (۳)
 بۆ وە سەرکیشىی مەجنوون مەردەت

(۲) لە دەسنووسە کەدا نووسراوە (تەختە) . ئىمە لامان و ابوو راستە کەى (تەخت بى) یە .

(۳) ئەمە تىکستى دەسنووسە کەىە . ئاشکرایە هەلەىە . دوور نى یە ئەسلە کەى (جەى بەتەر کەردەت) بووبى ، واتە : بە یادى خویشى کردارە لەمە خراپترە کانتەووە کە ئەو تە کوشتمت ، کە لەمە و پىش کردووتن . .

بی‌باک جه تانه‌ی گرووی (۴) نه‌غیاران
قه‌دهم ره‌نجه کهر وه سه‌رمه‌زاران

— ۳۶ — (۱)

بهندی قه‌لای خاو

میرزام قه‌لای خاو ، میرزام قه‌لای خاو
نارو شیم وه سه‌یر بورج قه‌لای خاو

دن زه‌ده‌ی هیجران . ده‌روون پر زوخاو
که‌ردم خه‌یالان دنیا‌ی ناته‌واو

په‌رساییم (۲) جه سه‌نگ بورج زه‌مانه
بی‌زه‌وقو زینه‌ت مه‌نده‌ی ویرانه

---

(۴) له ده‌سنوو سه‌که‌دا نووسرابوو (تازی که‌ردی) . ئیمه لمان‌وابوو
راسته‌که‌ی به‌م‌جو‌ره‌یه که خۆمان نووسیومانه . نه‌شگونجی (گرووی)
نه‌بی‌و (گردین) بی .

— ۳۶ —

(۱) دۆستی به‌ریزمان کاک محمد علی قه‌رده‌اغی ئهم پارچه شیعه‌دی له‌به‌ر
ده‌سنوو سیکی خوالی‌خوش‌بوو نه‌جمه‌دین مه‌لا بو نووسینه‌وه که لای
کاک محمد مصطفی هۆشه‌نگ (حه‌مه‌بوور) دیبوی . پاشان له
ده‌سنوو سیکی که‌شدا به که‌میک جیاوازی‌یه‌وه دیمان درابوه پال (فقی
خلوزی = فه‌قی خه‌لووزی) یا (فه‌قی قه‌له‌وزی) ناویک .

تیکرا لمان‌وایه راسته شیعه‌که هیی فه‌قی قادره، به‌لام له ئهم ده‌ست و
ئهو ده‌ست کردنا هه‌ندی گوران به‌سه‌ر چه‌ند وشه‌یه‌کیدا هاتوه و دك
به‌کاره‌ینانی (ده‌پرسی) له‌جیاتیی (مه‌په‌رسی) و (ماگه) له‌جیاتیی (ماوه) یا
(مه‌نده‌ن) و (کوانی) یا (کوا) له‌جیاتیی (کو) و (بوو) له‌جیاتیی (بی) . هه‌روا
لامان‌وایه هه‌ندی هه‌له‌شی تی‌که‌وتوه که له شوینی خۆیاندا ئیشاره‌تییان
بو ئه‌که‌ین . بۆیشمان ساغ نه‌بوه‌وه ئهم (قه‌لای خاو) ه‌که‌وتوه‌ته کویوه .

(۲) ئهمه‌مان به‌لاوه هه‌له‌یه‌و نه‌بی راسته‌که‌ی (په‌رسام) بی .

تو وه عيشق حهق گهر دوون پر ذات
 کئی ریژا ره نکت ؟ کی نیا بنیات ؟!
 کوانی به گلهران صاحب سوپا و سان
 کئی ئۆستاد هاورد تۆی ^(۳) بنچینه نان
 تام وه ستای نادر نه سهر وهخت بی ؟
 چهند خانو به گلهر له سهر تهخت بی ؟
 کوا ره فیک راست دیده قهطرانان ؟!
 کوا سان مه جلیس پیرو جوانان ؟!
 کوا خانو شاهان کهول سمووری
 کوا قاوه و قلیان چینی و فهغووری ؟!
 کوا دار ؟ کوا دیوان ؟ فهرموودهی خانان
 کوانی بزورگان ، کو حوکمرانان ؟!
 کوانی دهرویشان به ئەللا ئەللا
 کوانی سه بیدان ؟ کو شیخ ، کو مهللا ؟!
 کوا تفهنگ داران له بورج قولله
 له دهنگ بارووت ، له شریخهی گولله ؟!
 کوا خواجه و غولام که مهر زیوینان
 کوا ترچه داران ماه جهینان ؟!
 کوا هو هوئی مهیدان چابوک سواران ؟
 کو ئەو شادی و زهوق جه بهرقه داران ؟!
 کوا شانشینت ویهردهی زهمانه
 کوا صاحب تهخت قهلائی ویرانه ؟

(۳) ئەمه شمان بهلاوه ههلهیه و ئەبی راسته کهی (تۆش) بی .

قهلا دا جواب قوللهی جارووساز
 جاگهی توپخانه ، وامهندهی بی ناز
 وات : پهی چیش پهرسی نهبلهی دیوانه
 نهحوال پهرسیی شهرح ویهردهی زهمانه ؟
 واتش : نهی ههتیو لیوهی ههرزهی کال (۴)
 بی عهقلو بی فام دهروون پر زوخال
 یهقین تو له خهوف خودا ناترسی
 ههوال دهوران دنیا مهپرسی !
 دهوران دنیا پهی کس نه مه ندهن
 بنچینهی شاهان نه بیخ هورکه ندهن
 عهرضم ههن خزمهت ههرچیت ههن نیاز
 گوش بدهر ود حهرف قهلاچهی بی ناز
 راسته من قهدیم جاگهی جانان بیم
 شهریک و ههمراز شای که یانان بیم
 ههم سهراپه ردهی حهره م سهرا بیم
 ههم شاتشینگهی خانو دارا بیم ...
 مهکانو مهئوای میرو سولطان بیم
 قاپیی حکوومهت روم و ئیران بیم ..
 ههم سهیرانگای خاص پول رهندان بیم
 دایم جهولانگهی زولف که مه ندهن بیم

(۴) له دهسنووسه که دا (ههرزه کار) بوو ، بو راگرتنی هاوچه شنیی دواپیتی
 نیوه بهیته کان و امان لی کرد ، چونکه کردنی (ههرزه کار) به (ههرزهی کال)
 له راستی یهوه نریکتره تا کردنی (زوخال) به (زوخار) .

دهستکار وهستای قه‌دیم سالان بيم
 تهخت به گله‌ران که مەر لالان بيم
 شاهان موخليصان من سازان جه نو
 نه ققاش کاری بوو چەند ماھو چەند رۆ !!
 بهو شایبی و لوغان پیر شه‌وق و زینەت
 تا من ته‌مام که‌رد حاکم به حکمەت
 له ده‌نگ تۆپان ته‌قه‌ی دوور ئە‌نداز
 که‌زو کووو سه‌نگ ماما به ئاواز
 له بورج قولله تۆپ مه‌دان ئاتەش
 زه‌مین مه‌له‌رزا تا ئە‌ندام عەرش ..
 لوظف خوداوه‌ند وه‌نەم بوو ظاهیر
 من هەم به قه‌لغان تۆپو (جزایر) (۵)
 نه قولله ماگه‌و نه صاحیب تهخت !!
 جه کۆن سه‌لم و توور ؟ کوا صاحیب رهخت ؟
 هەرکەس بوینۆ من به ویرانی
 قهت دل شاد نه‌کا وهی دنیای فانی
 یه (فه‌قی) واتهن دەر وون پیرجه‌فا
 په‌ی که‌س نه‌مه‌ندن دنیای بی وه‌فا
 یه (فه‌قی) واتهن ، قه‌برش پیر نوور بو
 رۆحش جه عذاب قیامەت دوور بو

(۵) ئە‌مه‌شمان بو راست نه‌کرایه‌وه . دوور نی‌یه‌(ایر)ه‌که‌ی (ئایر)ی به‌مه‌عنا
 (ئاگر) بی .

یہ (فہقی) واتھن دہروون پر جہ خار
« رب نجنی من عذاب النار »

— ۳۷ — (۱)

دل بی قہرارہن •• دل بی قہرارہن
یا رسول اللہ دل بی قہرارہن
تھوہن تہ قسیرات بہ جہ سہم بارہن
لہ شہرمہ نندہ گیم عالم بیزارہن
لہ عین پیتم کہردہن گوناہان ہزار
بہ وینہی حیمار ویم کہردہن بار (۲)
بہ زوبان چون کہلب ، وہ بار چون حیمار
یا خالیق تہوبہ ہانا صد (۳) ہاوار ؟
نہ جای عیادہت شہراب مہوہردم
ئیخلاصی چہنی دونیا مہ کہردم
دنیا یار نی بہن ، دہخیل تہغیارہن (۴)
ہہوای مہحبہت خار بیمارہن

— ۳۷ —

- (۱) تھم پارچہ شیعرہ لہناو موسہوہدہکانی لای خۆماندا بوو ، لہ سووچی
سہرہوہی نووسرابوو « لہ ہۆنراوہکانی خوالی خوش بوو فہقی قبادری
ہمہوہند » ، خہتہکشی تازہ بوو . لہ داوینیشہوہ نووسرابوو :
پیشککش بہ کاک کہریم ہمہوہندو ، ئیمزای (قادر ہمہوہند) ی پیوہ
بوو . لہ ہیچ سہرچاوہ بہکی تردا بہرچاومان نہ کہوتووہ .
(۲) تھم نیوہ بہیتہ لہنگہ ، دوور نی بہ لہپاش (ویم) ہکہوہ وشہیہکی (بی) ی
لی پیریبی .
(۳) لہ دہسنووسہکہدا بہ ہہلہ نووسرابوو (ہناسہت) .
(۴) لہ دہسنووسہکہدا بہ ہہلہ نووسرابوو (دہخیلہن غمارہن) .

مهویا من سزای خاصی بوهردام
ئییخلاص دنیا چهنی مهکردم (۵) ؟

له خهوف عذاب ئاهیرهی (۶) مهحشهر
بابۆ ته فرزه نه دارۆ خه بهر

له گرهی جهحیم ، شهرارهی دۆزهق
من بهران په ریش به فرمان حق

مهسۆزم به نار مه بيم به قهقههس
مایهی گه نجبازیم مهچۆ (۷) به هه وهس

داخل وه مهیدان (دار الغرور) (۸) بيم
له مهدرهسهی جهدد سهیدان دوور بيم

وهسیه تم ئیتهن (۹) ههر کهس بمانۆ
دنیاى بى وهفا وه یار نه زاقۆ

نه عمر و نه سهر ف ، نه دونیا و ده ولت

نه که یف ، نه ئاههنگ ، نه شایى و شهوکهت

نه زهوق ، نه زینهت ، نه زهمزه مه و ساز

نه نالهى مو تریب ، نه غمهى (۱۰) خو ش ئاواز

نه راو ، نه شکار ، نه قوشخانه و باز

نه تیپ له شکه ر ، نه په عیه و (۱۱) سهرواز

-
- (۵) له دهسنووسه کهدا بهم جۆره نووسرا بوو . بۆمان راست نه کرایه وه .
(۶) له دهسنووسه کهدا به هه له نووسرا بوو (ئاهینه دی) .
(۷) له دهسنووسه کهدا (مهچۆوه) نووسرا بوو .
(۸) له دهسنووسه کهدا به هه له (داردر غهروور) نووسرا بوو .
(۹) له دهسنووسه کهدا به هه له (ئیهوهن) نووسرا بوو .
(۱۰) له دهسنووسه کهدا به هه له (نه نه غمهى) نووسرا بوو .
(۱۱) له دهسنووسه کهدا به هه له (ده عیه و) نووسرا بوو .

په ی رۆز مه حشر نه یوان وه کار
غیر نه ذات حق دانای کردگار
نه مرود به و جهلال بی شو ماره وه
به و خوئک له عین گاور کاره وه

وه چهن سهر داران شه هر یاره وه
خه لیل دا وه دهم گره ی ناره وه

فیرعه ون به و تابع به دئه تواره وه
قاروون به و تای ریش گه وه هر باره وه
خوسره و به و ته لای دس هه وشاره وه
شیرۆ به و مهراق قین و قاره وه

شه دداد به و مایه ی زولم و زوره وه
به و بورج و ده مانغ شهرو شوره وه

به و باغ ئیرهم نادیاره وه
ئه جهل کو تاش که رد (۱۲) به و نه هاره وه

ضه ححاک به و ماران تلفان خوره وه
نه زانا ئه جهل ها به کوره وه

چیشان که رد (۱۳) وه چی ؟ عاقیبهت مه رده ن
گشت ئه رواح وه زهیت دۆزهق سپه ردن

---

(۱۲) له ده سنووسه که دا به هه له (که ر) نووسرا بوو .

(۱۳) له ده سنووسه که دا به هه له (که ر) نووسرا بوو .

يا صاحب مولك چوار گوشه‌ی جيهان
يا حه‌ی ، يا قه‌یووم ، دانای لامه‌کان

بۆ به شه‌رافه‌ت ئیسم موصله‌فا
له هه‌ردوو سه‌را پیتم نه‌ده‌ی جه‌فا
ئه‌وو هل له دونیا ، دوومین قیامه‌ت
سه‌رفرازم که‌ی که‌رم بی‌غایه‌ت

— ۳۸ —

له سیامالان .. له سیامالان ..
سپی شه‌خسی دیم له سیامالان
مه‌ر شیوه‌ی شیرین شای که‌مه‌ر لالان
ره‌نج فه‌ره‌ادی دابوو وه‌ تالان
سه‌روین به‌ وینه‌ی جقه‌ی که‌یکائوس
شه‌فاف‌ته‌ر جه‌ شه‌وق ، جه‌ په‌ر تاوس

— ۳۸ —

(۱) ئەم پارچه‌ی شیعه‌مان له پرووی یه‌کی لهو شریخانه نووسی‌یه‌وه که
نیترراوه‌کانی کۆری زانیاری کورد له سالانی ۱۹۷۲ و ۱۹۷۳ دا له لادیکانی
کوردستانی عێراق تۆماریان کردوون .
ئەم پارچه‌ی شیعه‌ی فه‌قی قادر له‌لایه‌ن کاک ره‌ئووف هه‌سه‌ن
ئالانی‌یه‌وه تۆمار کراوه‌و خاله‌ هه‌مه‌هه‌لی ناویک له ناوچه‌ی قه‌ره‌داغ
بۆی خویندوووه‌ته‌وه .
شایانی وتنه‌ واتای گه‌لی وشه‌ی ئەم پارچه‌ی شیعه‌مان بۆ
راسته‌نه‌کراوه‌ته‌وه‌و ته‌نها وه‌ک شیوه‌ی تۆمارکرانه‌که‌یان نووسیومانته‌وه‌وه .
ئهو وشانه‌ش که له‌کاتی گۆی‌لی‌گرتنیاندا تی‌یان نه‌گه‌شتووین و نه‌مانزانیوه
تۆمارکه‌ر چۆنیان نه‌خوینیتته‌وه ، شوینه‌که‌یانمان به‌ نوخته
پرکردوووه‌ته‌وه .

تیپ گوته نگان له دایه رمی سهر
مه ر سان سوپای داراو نه سکه ندهر

کۆرپه هه ی وه چال نه هه یجای هوجووم
خه جل دان وه بان به یاغان پرووم

..... (۲) شانی چون شوعلهی قه مه ر
مه ر لیسک ئافتاب وه عده ی سوب سه حهر

ئه بروان دوو تیپ نه ده وران عه ین
چون سوپای به زید په ی قه تل حوسه ین

عه ین عه ین ئاهوو سه رده لیلهی ره م
مه ر دیده ی شاباز دوای پۆر چه م

بینی بی عه قه رق وه بی چه ندو چوون
شه فاف ته ر جه شه وق فه ر فه ره یدوون

لیو په ره ی قاقم تازه ی گو ل جه عفه ر
شیرین ته ر جه شه وق یا قووت ئه حمه ر

..... (۳) سه ده ف مرواری بی مه کنوون
غه واص ئاورده ن نه ده لیای جه یحوون

ددان چون سه ده ف زوبان چون قه ده م
نه فه س بۆی ئه نفاس مه سیحای مه ریهم

راز ریزه ی شه که ر میسری ئاوهرده
ده نگ به رای ده رمان دوو ساله مورد

---

(۲) له گوئی لی گرتندا لهم وشه یه حالی نه بووین .

(۳) ههروه ها لهم وشه یه ش حالی نه بووین .

تۆپ زنج وه طهرز نيلۆفه ره وه
چون گول وه گه لای موسه جه ره وه
گهردهن مهر مينای دست كه يخوسره وه
گوردیهن جه وه فر سه ر شاهۆ گره وه
سینهی مهر یه خ به ند به رز قه لوه زان
ساف کافووری زمسان ئاويزان
مهم ليمۆی نه وره س نه و به ر نه مامان
مهر قوبه ی قه ندیل بارۆی ئيمامان
ههر كه س ئه و به یه بكا وه بۆ وه
مهردهی سه د ساله زينده مه بۆ وه
(فه قی) په ی ئه و شه خس له سیامالان
ته رك دنياش كه رد وینه ی عهدالان

چەند پارچە شیعریکی حەیدەر عەزیز خوسرەو

لەبەرئەو رەنجە زۆرەو خوالی خۆش بوو حەیدەر عەزیز خوسرەو
هەمەوهند لەپیناوی هێشتنەوێ بەرھەمی ئەدەبیی فەقێ قادری هەمەوهنددا
داویەتی ، بە موناوسی ئەزانین ئەم چوار پارچە شیعەرەو لە داوینی ئەم دیوانەو
بلاو کەینەو هەرچەند هەندیکیشیان ناتەواون . حەیدەر عەزیز خوسرەو
دەوریکی باشی بوو لە هەلگرتن و نووسینەوێ شیعردکانی فەقێ قادردا ،
دوو نێی ئەگەر ئەو هەول و تەقەلای ئەو نەبواوە ئیستا لە گەنجینەو ئەدەبی
کوردیدا شتی بە ناوی دیوانی فەقێ قادروە نەبواوە .

پارچەو یە کەمی ئەم چوار پارچەو بە ناویشانی (مناجات حیدر عزیز
خسرو) و اتە پارانەوێ حەیدەر کوری عەزیزی کوری خوسرەو لە خودای
گەرە ، لەپاش کتیبی (عەقیدەو ئیسلام) هەو نووسیویەتەو ، بەلام بەداخەو
ناتەواوە چونکە لە داوینی لاپەرە کەو وشەو (یونس جە دەستم) ی نووسیو
کە بەردەبازە بو لاپەردی ئەوبەر و سەرەتای لاپەرە کەو ئەوبەر شتیکی ترە ،
کە وائەگەینێ هیچ نەبێ پەرەیک لەوبەینەدا فەوتابێ .

پارچەو دوو هەمیشیان بەشی دوایی قەسیدەوێ کێ ترە کە سەرەتاکەو
فەوتاوو بابەتە کەو پارانەو لە خواو ستایشی پیغمبەرە دروودی خواو
لی بی .

پارچەو سێ هەمیش هەر پارانەوێو لە پشتی پارچەو دوو هەم
نووسراوەتەو کە سەرەتاکەو ، وەك وتمان ، فەوتاوو .

پارچەو چوارەمیش لە دوادوایی کتیبی (پند الحکما) وە نووسراوەتەو ،
باسی ناو نەسەبی حەیدەر عەزیز خۆی ئەکا کە کتیبە کەو فەقێ قادری
نووسیو تەو .

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

- ۱ -

یا حەیی ، یا کەریم ، پادشای دانا
(علام الغیوب) ، صاحب توانا
ئیلتیماس ئیدەن جە قاپیی داوەر
نەجاتم بەدی جە نار سەقەر
ئەگەر وە رحمت نەدۆی نەجاتم
نە بار گوناھ خەریک و ماتم
کۆھ گوناھم وینەیی دەماوەند
نامەیی حەسەناتم جە ریشە وەرکەند
یا رەب عیسیانم جە حەد و یەردەن
جە نائومییدی دەروون پر دەردەن
یا رەب تۆبە بۆ جە کردەیی ماضی
ئازادم کەری وە سەرفرازی
یا حەیی دەخیلەن دوعام کەیی قەبوول
هەنی نە غەمدا من نە کەیی مەلوول
مەر چیشم کەردەن پیمنەدۆی نەجات
هەرگیز نەوانام سوجدەیی تەحیات

ياخۆ ئەولادى فاطىمەى نوورين
وہ دەست بەندە نەوين دل حەزين
نەبى زەكەريام نەكوشت وە مشار
هەمزەم نەپيكا وە تينغ ئاودار
وہ ضەرب شمشير قەدارەى خونريز
عەبياس و عەليم نەكەرد ريزە ريز
خۆ من نەسازام مەنجەنيق وە دەست
(خليل الله) ت نەكەردەنم قەصت

— ۲ —

چون ئەو بى شەق كەرد قەمەر چون خەيار
دووبارە وە ئەمر پادشای جەببار
ئيشارەت كەردش بەو ماھ تابان
بى وە يەك پارە نىشت نە ئاسمان
ظوھوور لە ئەووەل ، ئاخىر پەيدا بى
شوعلەى ماھ و خۆر پەى ئەو شەيدا بى
سى جزمەى كەلام فورقان سەراسەر
كيانای پەرى شای صاحيب ميغفەر
پەى ئەو سازنای تەمام چوار يار
چەنى ئەصحابان پاك خۆش رەفتار
تەمام ئەديانان پيشينان پيش
وہ ظوھوور ئەو يەكسەر بين دلريش
جەمع كوتوبان نەسخ بى يەكسەر
فورقان نازل بى پەرى پينغەمبەر

به شوهور نهو شوق بهرد کيسرا تاق
 پهی ئاته شکده هیچ نه مەند مەزاق
 موعجیزه ی نه بی که نارش نیهن
 ده ریای رحمة تش جه حد به رشیهن
 نه بو ته مام به نامه و ته حریر
 زه پرده ی صیفاتش په ی به نده ی حه قیر
 یارهب تو به عشق نه ی صاحب ته نا
 نه جاتم ده ری جه نار عوقبا
 من نه که ی مه ئیووس نه قاپیی رحمة
 بوه خشم وه رووی ده ریای شه فقهت
 بوه خشم وه رای شه فیع مه حشر
 ئازادم بکه ر جه نار سه قهر
 ده ریای که رمت نه دارو پایان
 واسیع ته ر نه رووی نه رض و ئاسمان
 هه ر توئی سه تار (علی العظیم)
 نه جاتم بده ر جه نار جه حیم
 چه نی والیدهین با ئیخوان (۱) دین
 بوه خشم وه ذات مو صطه فای نوورین
 یا ره ب هه م وه عشق نه میر (حه یده ر)
 (ابن عم) ره سوول شیر دین په روهر

(۱) له ده سنووسه که دا (اخوات) نووسرا بوو . لامان و ابو هه له یه .

نامم چه یدهرن وه عیشتی (چه یدهر) (۲)
نه جاتم ده ری جه رۆز مه حشهر

سه رخیل خاصان نه ولیا ته مام
ئیلتیجام وه تۆن باقی (والسلام) (۳)

— ۳ —

یا خودای که بیر ، یا خودای که بیر
شه هه نشای عادل . پادشای که بیر
یا صاحب نه فلاک ، خودای بی نه ظیر
بی یارو یا وهر ، فهرد (لا وزیر)
(یا صاحب العرش) کورسی و مه قامات
ئوستاد صانیع سه بعهی سه ماوات
(یا صاحب البر) سه حراو سه رزه مین
یا رازیق ریزق موئسین و له عین
(یا صاحب اللوح کرسی والقلم)
ظاهیر و باطین نه عیلمت نه علم
نه نه مر خالیق خه یلی عیسیانم
وه لی جه که ردهی ویم په شیمانم
هه رچه ند که ردهنم گوناهاان بی حهد
ئومیئدم ئیدهن نه قایی نه حهد

-
- (۲) له ده سنووسه که دا ئهم وشه ی (چه یدهر) ههر (ر) که ی مابوو .
(۳) له ده سنووسه که دا (وسلام) نووسرا بوو . خوومان راستمان کرددوه .
له داوینی ئهم پارچه شیعر دوه نووسراوه که له مانگی قوربانی ۱۳۴۰ دا
ئهم پارانه و دی وتوو .

جوزئی نه دلدا قهلبم خو شنوودهن
چون (لا تقنطوا) به ویت فهرموودهن

یا حه ی به حورمهت ره سوول گوزین
به سووره ی طاهاو یاسین موین

به عیشق خاتهم حه ییب سه ردار
داغ نه حمه دی لیم بو ئاشکار

به لکم نه هیمهت خاتهم سه ردار
ئازادم که ری جه نار کیبار

یا ره ب شادم که ی من وه رووی شافیع
دهرد بی ده رمان مه به خشو نافع

هه رچه ند نه مر تووم وه جا ناوهردهن
حه مدو نه نای تووم ته مام نه که ردهن

به لام هیچ شکم جه کردهت نی یهن
ئوستاد صانیع مه خلووقات کی یهن

هه رگیز صیفاتت نه دارو پایان
خالیق رووی نه رض سه ماو ستاران

جه تو زیاتهر جای هانا نی یهن
نه ر مه رحه مهت که ی هه نی کافی یهن

ئوممهت ره سوول (خیر الانام) م
عه بد خوداوه ند حه یدهره ن نامم (۱)

- ۳ -

(۱) له داوینی نه م پارچه شه وه نووسراوه که وا له سالی ۱۳۴۰ دا ته واو بوه.

بیان اسم و نسب میرزای کتاب و مناجات (۱)

نه گهر مه پهرسن جه میرزای کیتاب
خویش موئه نلیف مه یو به حساب

ئیسیم چه یدهره ن ، پدهرم عه زیز
ئه صلیم هه ماوه ند بشناسون ته میز

یا ره ب به حاجت ئیسیم نه عظمت
به نوور سه یید خاص مه قدمت

نازاد کهر بارم جه کوه گونا

خه فی که ی گونام نه یه وم عوقبا

یا ره ب نه ر رحمت تو نه بو جه سه ر

مه سوچووم به نار جه حیم سه قهر

به ر نوور جه مان (شافع المقام)

هه زاران سه لات و هه زاران سه لام

(۱) واته : باسی ناوو نه سه بی نووسه رده وی نه م کتیبه و پارانه وهی .

فهره نگوک

لهم فهره نگوک که دا نه هاتووین هه موو مهعنایه کی وشه لیک بدهینه وه .
 تهنه نهو مهعنایه مان نووسیوه که له به کاره پینانی وشه که دا لهم کتیبه دا
 مه بهست بوون . ئیشاره تیشمان بو نه وه نه کردوه ئاخو وشه که گوردی به یا له
 ره سه نیکه تره . هه ندی وشه ی وانشی دووباره تیا لیکراوه ته وه که له بربره ی
 کتیبه که شه لیکراونه ته وه . که له ی جار مهعنا ی رسته شمان ودک وشه
 لیکراوه ته وه . نه بی نه وه ش بلین که کومه لی وشه شمان بواردوه چونکه
 واتایانمان بو ساغ نه کراوه ته وه .

ئاشکار : ئاشکرا .

ئاشیانه : هیلانه .

ئاغاز : سه ره تا .

ئاغوش : باوه ش .

ئافاق : جه معی (ئوفوق) د واته

ئاسۆ .

ئاهه رینه نه : دروست کهز ، خودا .

ئاگری : چیاو ناوچه یه که نه

کوردستانی عیراق (عقره) .

ئاگو : چیاو ناوچه یه که له

کوردستانی عیراق .

ئالووده : تیکه ل ، گیروده .

ئالی بوخارا : ئال گوئی سووری

کیوی به ، که واته نه بی (ئالی

بوخارا) جو ره گوئیکی سووری

ناوچه ی بوخارا بی .

ئاما : هات . هاتن .

ئاماس : ماسین .

ئامانی : هاتووی .

ئامورزش : لی خوش بوون .

(۱)

ئا : ئاه ، ئاخ .

ئاب : ئاو .

ئابوسته ن : ئاوس .

ئابه نووس : داریکی ره قی ره شه ،

له هیندستانه وه نه یانه پینا .

ئاته ش : ئاگر .

ئاخیز : راپه رین .

ئاراسته : رازینه وه . رازاوه .

ئارامه زده : ئوقره و ئارام گرتوو .

ئارایش : رازاندنه وه .

ئارۆ : ئه مرۆ .

ئاری : نه هیینی . به پینی .

ئاریم : بینین .

ئازاده گی : سه ره به ستی .

ئازاده مه رد : پیاوی مه رد .

ئازمووده : تاقی کراوه .

ئاسیاب : ئاش .

ئاسیب : زیان .

ئامورزگار : ئەو دەی لە گوناھ خوۆش
 ئەبى .
ئامۆزى : فېر كردن .
ئامەدو شود : هات و چۆ .
ئامبىز : تېكەل . كۆش .
ئانەن : ئەو دەيە .
ئاوان : جەمەى (ئاو)ە .
ئاوورد : هېناى .
ئاويزان : هەئاو اسراو .
ئاويزە : هەئاو اسراو .
ئاھوو : ئاسك .
ئاھوو وەشى : خو و دك خووى
 ئاسك .
ئاھيرين : ئاگرين . گەرم .
ئاھيستە : ئارام ، لەسەرخۆ .
ئاھيستەگى : هېواشى .
ئاھين روبا : مېقناتيز .
ئاھينگەر : ئاسنگەر .
ئاينە : ئاوينە .
ابن الخشاب : عومەرى كورى
 خەطتاب . خەلىفەى دووھەم .
ابن العرب : محى الدين ابن العربى .
ابن خناس : ئەھرىمەن .
الظهور : پاك .
ام الفساد : كېنايەيە لە مەى .
ئوتاق : ژوور .
ئوسلورلاب : ئالەتتېكى كۆنى
 ئاسمان شوناسىيە .
ئوغر : سەفەر . ئەسلەكەى
 بەمەعنا (پىرۆزى) يە .
ئوفتان و خېزان : كەوتن و
 هەلسانەوہ .
اولو العزم : ئەو پېغەمبەرانەن كە
 لە پېناوى گەياندن ئاينەكەياندا
 تووشى مەينەتى زۆر بوون .

ئەمانە پېنجن : آدم ، نوح ،
 ابراهيم ، موسى ، عيسى ،
 محمد (ص) .
ئووج قەلا : سى قەلا ،
 بەندىخانەيەكى بەغدا بوە لە
 سەردەمى عوسمانىيەكاندا .
ئەبىر : هەور .
ئەتلەس (اطلس) : بۆرى مەيلەو
 رەش .
ئەتلەس گوون : ئەتلەس رەنگ ،
 كېنايەيە لە ئاسمان .
ئەحشام : دارو دەستەو تەبەعە .
ئەختەر : ئەستېرە .
ئەر : ئەگەر .
ئەرچن : دار بادامى تال .
ئەرژەنگ : ناوى ديوئىكى
 ئەفسانەيىيە گوايە لە گەل
 روستەمى زال ژياوہ و ئاخرى
 روستەم كوشتوويەتى .
ئەرگەوازى : ھۆزىكى كورده لە
 ناوچەى خانەقېن و قەسرى
 شيرين .
ئەرمووط : ھەرمى .
ئەژدەر : جۆرە ماریكى بەسامى
 ئەفسانەيىيە .
ئەژدەرى : ودك ئەژدەر .
ئەسپ : داشىكى شەترنجە .
ئەسر : فرميسك .
ئەسرېن : فرميسك .
ئەسرېن رېزى : فرميسك رېزى .
ئەسەد : شېر .
ئەغيار (اغيار) : بېگانە .
ئەفرۆزنىسە : ھەلگىرىن .
 ھەلگىرسېن .
ئەفرۆون : زىاد .

پيغهمبهر به شهو له مهككهوه بو
 به يتوله قدیس .
 ئيشو : بيشی .
 ئيعطا : پي دان ، به خشين .
 ئيفتان : كهوتن .
 ئيفتيصاح : ئابرووچوون ، نساو
 زيان .
 ئيقلیم : ولات .
 ئياچی : راسپيرراوی تاييه تی .
 ئيمتيزاج : تيكه ل بوون .
 ئين بار : ئهمجار .
 ئينه : ئهمه .

(ب)

با : له گه ل .
 بابوش : باوکی .
 باختی : دوراندت .
 بساده : مهی .
 بار : بهر ، ئهمهر . جار .
 بارگهش : بار هه لگر .
 بارگهشی : بار هه لگرتن .
 بارهها : چه ندين جار .
 بازالله : له قه بی چه زره تی شهوشی
 گه يلانی به .
 بازكهرد : كرده وه .
 بازكهردن : كرده يانه وه .
 بازكهردهن : كرده وه ته وه .
 باعوور : خواناسیکی به نی ئیسرا ئیلی
 بوه ، به هوی له خوبایی بوونه وه
 له دین و دنیا ناهومیډ بوه .
 باغه بان : باخه وان .
 بافته : چنراو . ته نراو .
 بافته ی زهر : له تالی زیر چنراو .
 بالا : لای سه روو .

ئەفزووونی : زۆری .
 ئەفشان : بلاو ، بلاو كه ره وه .
 ئەفعا (افعی) : مار ، كینایه یه له
 زولفی یار .
 ئەفغان : هاوارو فوغان .
 ئەقران (أقران) : هاوسه ران .
 ئەلهم : نازار .
 ئەهواره : فه رمان به خراپه ده ر ،
 نه فس .
 ئەنجومه ن : مه جلیس .
 ئەنداختی : وه شاندت .
 ئەندو : ئەندوه ، خه فه ت .
 ئەندوه : خه م و خه فه ت .
 ئەندهروون : ناوه وه .
 ئەندیش : گوی پي دان و بیر كرده وه .
 ئەندیشه : بیر كرده وه .
 ئەنگه بین : مه نگوین .
 ئەورو : ئەوروژه .
 اهل العبا : علی كوری ابوطالب ،
 فاطمه ، حسن ، حسین .
 ئەی : ئهم .
 ئیبریق : مه سینه .
 ئیخلاص (اخلاص) : دل سوژی ،
 سووره تی (قل هو الله احد) .
 ئیده ن : ئهمه به .
 ئیره ج : پادشایه کی ئیران بوه .
 ئیسپهر : ئامیریکی کونی جهنگه
 به روویانه وه گرتوه بو بهرگرتن
 له تیرو شیر .
 ئیستاده پا : به پیوه .
 ئیستیعاذه : په نا به خوا گرتن له
 هه ر خراپه یه ك .
 ئیستیکراه : بیزاری .
 ئیسرا : شه وره وی ، چوونی

بستانانهوه : بستینهوه ، بکینهوه .

بسوزوون : بسووتیم .

بسوزی : بسووتینی .

بشم : بچم .

بشدهری : بژمیری .

بشیم : بچین .

بکوژ : بکوژه .

بکوش : بکوژه .

بکهرو : بکا .

بکهرووم : بکه م .

بگیر : بگره .

بگیرید : بگرن .

بلا : با .

بلو : بروا .

بمال : پاکه رهوه .

بنال : بناله .

بناو : دره ختیکه .

بنما : بنوینه .

بنیا : بنیاد .

بنیش : دانیشه .

بنیشو : دانیشی .

بنیه : بنی .

بنیه ر : دابنی . بنی .

بو : بوون . وهره .

بوازو : بخوازی .

بوانان : بخوینن .

بوانو : بخویننی ، بخویننیتهوه .

بوانون : بخویننی .

بوانه : بخوینه .

بوخارا بیسات : رایه خی چاکی له

چه شنی هی بوخارا .

بوخارای دره ختان : دره خته به

دهست سه رمای زستانهوه

زه لیله کانی و دک شاری بوخارا به

دهست رووسیای قه سهری بهوه .

بالین : ژوورسهر .

بام : بان . بام . بیم .

بان : بن . بین .

باوهر : بیته ره . بهینه .

باودران : بهینن .

باوهر به جا : به جی بهینه .

باوهر به گریه : بگریینه .

باوهر و : بهیننی .

باوهر وون : بهیننی .

باوهر وون : بهینم .

باوهره : بهینه .

باوهریم : بهینن .

باهوو : شان و قول .

بای : بیت .

بایه زید : بایه زیدی به سطامی ،

به کیکه له خواناسه گه وره کانی

نیسلام .

بایه ف : داریکی بچووی بهرگ

سه وزه . بهریکی هه یه له دهنکی

هه لووژه بچوو کتره پیته لاین

به ره بایه ف . ته م داره

(چه قاله) یشی پیته لاین .

ببهند : بهسته . بگره .

بپوشانه ند : پوشته بکه ن .

بدو : بدا .

بدهر : بده .

بدهر جوش : جوشی بده ،

بیهینه ره کول .

بیران : لی بخوره .

بیرانم : ره وانه بکه م .

بیرانه : تاوده .

بیریان : سوورکراوه .

بزانو : بزانی .

بزهن : لیده .

بزهن بوسه : ماچ بکه .

بوربوط : ئالەتییکی مۆسیقایە .
 بورج قەمەر : برجی مانگ .
 مەبەست لە رووی یارە .
 بورپا : برنە .
 بورنا : لاو .
 بورهەنە : رووت .
 بووسا : ماچی کرد .
 بووسە : ماچ .
 بووسەدان : ماچیان کرد .
 بووعەنبەر : وەك عەنبەر بوون خوش .
 بووق : مالاو .
 بوگنەر : تێپەرە .
 بوگرێزۆ : هەلبی .
 بوئشاخ : مەراو زەنا .
 بووتوراب (ابو تراب) : عەلیی
 کوری ئەبووطالب .
 بووری : بیری .
 بووز : بەفر .
 بووم : ولات .
 بووون : ببەن .
 بەبەر : درنەپەکی بەهیزی
 گوشتخۆرە . رەنگی دیزو گەلی
 میلی رەشی پتوویە .
 بە جا مەند : بەجی ما .
 بەحری وار : وەك گیان لەبەری
 دەریایی .
 بەخشا : بەخشین .
 بەخشاینده : بەخشنده .
 بەدرئاسا : وەك مانگی چوارده .
 بەدرە : شاری بەدرە لە شارستانی
 واسیط .
 بە دل بەردەنی : خستووتە دلت .
 بەدەخشی : کورت کراووی
 « بەدەخشان » هە که ولاتیکیە لە

ئەفغانستان بە لەعلو زییر
 ناوبانگی دەرکردووە .
 بەر : بە . بەسەر . لە . ببە .
 بەراوهرد : دەری هینا .
 بەردەنی : بردووتە .
 بەردی : بردت .
 بەوشی : دەرچوو .
 بەرشین : دەرچوون .
 بەرصیصا : خواپەرستیکی بەنی
 ئیسرائیلی بوو شەیتان لە
 خستەیی بردو لە دین و دنیا
 ناهومییدی کرد .
 بەر فەراغ : بەر بەرەللا .
 بەرق سەم : پزیسکەیی نالی ژیر
 سەمی و لاخ که توند لە بەرد
 ئەکەوی .
 بەرگو : بەرانبەری (پشتکو) ،
 ناوچەیی کورده فەیلی بەکانی
 هەریمی ئیلام لە کوردستانی
 ئیران .
 بەرگەشتە : مەلگەر اوو ، پاشگەز
 بوووە .
 بەرمەدار : هەل مەگرە .
 بەرمەشو : دەرنەچی .
 بەرو : بیا .
 بەروون : بەرم .
 بەرە : بەرخ .
 بەرین : هەمیشەیی .
 بەستشان قیام : قامەتیان
 دابەست بو نوێژ .
 بەستە : بەسراو . بەسراو .
 بەستەن : گیرکردوو .
 بەستەنش : ریکی خستوو .
 بەستەن گو : کۆمەلی کردوو .

به‌سته‌نم گه‌ده‌ر : پشتوینم لى
 به‌ستووه . ناماده‌م .
 به‌سته‌ی به‌ند : گيروده‌ی زنجیری
 به‌ندیخانه .
 به‌سه‌ن : به‌سه .
 به‌شق : به‌عشق ، بو خاتری .
 به‌شهل : باخهل .
 به‌گله‌ر : به‌گو ناغا .
 به‌ل : به‌لکو .
 به‌لا : به‌لام .
 به‌ن : به‌ند ، زیندان .
 به‌ند : به‌ندیخانه . به‌ندی .
 به‌نگ : تریاک .
 به‌هرام سه‌وله‌ت : به‌هه‌لمه‌ت وه‌ك
 بارامی گور .
 به‌هره : به‌ش .
 به‌هل‌وول : با‌وول‌ی‌ه‌كیم ،
 پی‌او‌یکه له‌ه‌ه‌فسانه
 فولکلوری به‌کاندا به‌ زیره‌ك و عاقل
 ناوی ده‌ر کرده .
 به‌ی : کینایه‌یه له‌مه‌ك .
 به‌یداغ : ئالایی .
 به‌یو : بیت .
 بی : بوو .
 بی‌اموز : فی‌ربکه .
 بی‌امیز : تیکه‌ل بکه .
 بی‌پو : بی‌تان‌وپو . بوش . هیچ‌و
 پوچ .
 بی‌په‌رداخ : بی‌شه‌وق .
 بیت الاحزان : خانه‌ی خه‌فته ،
 کینایه‌یه له‌دل .
 بیت الحزن : خانووی خه‌فته ،
 کینایه‌یه له‌دل .
 بیت الال : گه‌نجینه‌ی ده‌وله‌ت .
 بی‌چوونه‌ن : بی‌هاوتایه .

بید : بی .
 بیدووح : ناوی فریشته‌یه‌که
 نه‌لین پاریزگاری نامه‌یه‌و
 نه‌یگه‌یه‌نیته شوئنی خوی .
 بی‌پام : نه‌هاتوه ژیر بار .
 بی‌ره‌قه‌م : بی‌ناوو نیشان .
 بی‌زنا : بی‌زانندی . وه‌رسی کرد .
 بی‌زوه‌ره : زاوره‌تره‌ك .
 بی‌زه‌ن : خوشکه‌زایه‌کی روسته‌می
 زال بوه ، حه‌زی له‌کچی
 نه‌فراسیاب کرده . که
 نه‌فراسیاب پی‌نه‌زانئ له
 چالیکی تاریکا به‌ندی نه‌کا ،
 تا روسته‌م ناگادار نه‌بی‌و دی
 رزگاری نه‌کا .
 بی‌زه‌ن‌وار : له‌چه‌شنی بی‌زه‌ن .
 بی‌ساط : رایه‌خ .
 بی‌سونال : ناموحتاج .
 بی‌ش : زور .
 بی‌شر : بی‌شری حافی . یه‌کیکه له
 خواناسانی ئیسلام .
 بی‌شوق : بی‌توانای بیستن .
 بی‌شوق : بی‌راده .
 بی‌شمه : دارستان .
 بی‌شمن : زورد .
 بیم : بووم . ترس .
 بی‌موزد : به‌خو‌رایبی .
 بی‌نه‌وا : هه‌زار .
 بی‌نی : لووت .
 بی‌ه‌نی : بووی .
 بی‌یه‌د : بی‌ده‌سکاری .

(پ)

پابوس : قاچ ماچ کردن .

پارسایی : دس له دنیا شتن .
 پاره بی : دریا .
 پاره پاره : پارچه پارچه .
 پازههر : ماده‌په‌کی کیمیایی به بو
 ددرمان به کارنه هیئری .
 پاش : داچینه .
 پاشا : بلاو کرده وه .
 پاکووب : له ژیر پیدا کوتاندنه وه .
 پاکیر : پی به بند .
 پال : لی که وتوو .
 پامال : له ناوبراو ، فهوتینراو .
 پانال : نالی ژیر پی .
 پای : داوینی ، به رده می .
 پایه‌نداز : پیشککش ، بهر پی خراو .
 پدر : باوک .
 پر : زور .
 پرتهو : تیشک ، رووناکی .
 پرچین : پر له چرچ و لوچ .
 پرخوردنی : زور خواردن .
 پرکوبی : زور کوتاندنه وه .
 پرووسیای خهزان : پایزی گه‌لای
 دره‌خت وهرین ، هه‌روه‌ک چوون
 پرووسیا | ئەلمانیا | ولاتانی
 ئەگرت .
 پسه‌ر : کور .
 پوسته : دانه‌په‌که توپکلیکی ره‌قی
 هه‌په ، ناوکه‌که‌ی سه‌وزه ،
 خوش و چه‌ورو به‌له‌زده‌ته .
 پوسه : وه‌ها .
 پوسه‌م زانا : وام‌زانی .
 پوسه‌ن : وایه .
 پوشش : پوشاک .
 په‌تیاره : به‌ر به‌ره‌للاو شی‌ت و ویت .
 په‌خش : بلاو .
 په‌رسا : پرسی .

په‌رسام : پرسیم .
 په‌رکته : تیکه‌ل کراویکی بوون خوشه .
 په‌رکو : پر بکا .
 په‌رواز : بال‌گرتنه‌وه ، فرین .
 په‌ره‌گه‌نده : په‌راگه‌نده ، پرژو بلاو .
 په‌ره‌بیز : پاریز .
 په‌ری : بو .
 په‌ریت : بووت .
 په‌زاران : خه‌مه‌کان .
 په‌ژمورده : سیس و ژاکاو .
 په‌س : دواوه . پاش ، دوا .
 په‌س‌مه‌نده : پاشماوه ، پاشخوان .
 په‌ششه : می‌شووله .
 په‌شه‌نگ : پادشایه‌کی ئیران بوه .
 په‌لید : گلاو .
 په‌نبه : لوکه .
 په‌هلوو : ته‌نشت . پال .
 په‌هن : پان .
 په‌ی : بن . بو . به‌دوای .
 په‌ی‌په‌ی : په‌ی دهر په‌ی .
 په‌ی په‌ی : په‌ی دهر په‌ی .
 په‌ی توون : بو توویه .
 په‌یک : نامه‌به‌ر .
 پیا : پیاده .
 پیچو : بابدا .
 پیشی : به‌رده‌م .
 پیشانی : ناوچاو .
 پیش‌نازا : پی‌په‌وه نازی .
 پیش‌سواز : به‌پیره‌وه‌چوون .
 پیمان : پی‌واویه ، ته‌یی کردووه .
 پیوار : داوین . وشکایی .

(ت)

تاب : تاو .
 تابشت : توانا .

تار : تهرح . جۆر . تاريك .
 تاريا : تارنراو . راونراو .
 تازه ساو : تازه له ههسان دراو .
 تازه شور : تازه شور او .
 تازى : تانجى .
 تاس : جامى ئاو يا مهى خواردنهوه .
 تاق گهرد : جياى كردهوه . لاي
 خست .
 تاقه : جۆره قوماشيكي گرانبهها
 بوه .
 تاقى گهر : جياى بكهروهه ، لاي
 بخه .
 تاوا : توانى .
 تاونا : توانديهوه .
 ترنج : ميوهيهكى له چهشنى نارنجه .
 تگرگ : تهرزه .
 تو : توئى ، ناو .
 توخمه : توو .
 تورك : كينايهيه له دلهر .
 تورمه : جۆره قوماشيكي گرانبهها
 بوه .
 توشنه : تينوو .
 تووشه : توئشوو .
 توونى : توئى .
 توون : فهوتاو . سهرگهردان .
 تووناوتوون : سهرلى شيواو .
 توئى : لهناو .
 تويلك : توورك .
 تهب : تا ، تئى .
 تهباه : فهوتاو .
 تهبهرزىن : تهورزىن . جۆره
 تهوريكي بچووكى مشتوو كورته .
 تهتار : ولاتيكه له ئاسياى
 ناوهراست ، به موشكى ناياب
 ناوبانگى دهرکردوو .

تهحرير : نووسين . ئازادکردن .
 تهحقيق : لى پرسينهوه . ژوورى
 لى پرسينهوه .
 تهحويل : گورين .
 تهختهسهر : سههۆل بهندان ،
 مهيو .
 تهراشه : ئاوازو بهزم .
 تهرز (طرز) : جۆر .
 تهرسان : ترساوه .
 تهرگهش : تيردان . تير .
 تهيران : ئهوهى له شوپينيكدان ئوقره
 به خۆى ناگرئى . شاباز .
 تهزهرو : بالندهيهكى پهري بازووى
 كلك دريژه .
 تهعنه : سهرزدهشت ، ريم پيا
 كردن .
 تههويق : كۆسپ هينانهري .
 تهفهريوج : تهماشاو پياسه .
 تهك : به تاق .
 تهكاوهر : تهكهاوردوو . ههلمهت
 هاوردوو .
 تهك دان : ههلمهتيان برد .
 تهگهلتوو : نمهدزين .
 تهلاش : ههول و كوشش .
 تهلاى تيزاب : ئالتوونى بى گهرد كه
 تيزاب خهوشى تيا نه دۆزيتتهوه .
 تهلبيس : گورينى راستى و
 سهرلى شيواندن .
 تهئخ : تال .
 تهمهير : مۆر كردن .
 تهن : لهش .
 تهنخوا : برىتى .
 تهنقيص : كه م كردنهوه ، نوشوستى
 پى هينان .
 تهنگيز : داريكه دركيكى تيژى پيوهيه

که بخریته سه رئاگر ئاگره کهی زور
 تیژ نه بی .
 نه ن مایه : به دهن خوار .
 تهوار : بازی مینگه .
 تهواسام : چه په سام . ئاگام له
 خوم نه ما .
 تهوانگهر : دهوله مه ند .
 تهوسه نی : سه رکیشی .
 تههه ججود : شه ونویژ کردن و
 نه خه وتن .
 تههه متهن : قاره مان .
 تههی : خالی .
 تهیار : ته رخان ، ئاماده .
 تیزدهو : توند راکهر .
 تیش : تیایا .
 تیشه ن : تیایه تی .

(ث)

تهبت مه بی : نه نووسرا .
 تهقه له یین : ئاده مزادو په ریان .
 تهور : یه کیکه له برجه کان .

(ج)

جارووب : گسک .
 جاگه : جینگه .
 جام جیهان نوما : ئاوینسهی
 دنیا بین .
 جام دوو جیهان : جامی شه رابی
 نه به دی هه ردوو دنیا .
 جامه : کراس .
 جان ستان : گیان وهرگر .
 جان نیثار : گیان فیدا کهر .
 جانی : گیانی به گیانی ،
 خوشه ویست .

جاویدانی : نه مر .
 جاه : جی .

جقهی تاج : نهو نیشانه یه به
 تاجه ود نه کری .
 جهله وداو : جهله و به دهس .
 جهنا : جهماندی .
 جهیمان : جوولان .
 جهز : جهوگا .
 جهوست : گهرا .
 جهوعه : کونه په پوو .
 جهومبان : جووله .
 جهومله گی : هه موو .
 جهونبوش : جهروله .
 جهونه یه د : جهونه یدی به غدایی ، یه کیکه
 له خواناسانی به ناوبانگی ئیسلام .

جهووجه : جهووجه له .

جهووقه : دهسته ، کومه ل .

جه : له .

جهبری یان : جهبری یه کان ،
 یه کیکن له تاومه فلهسه فی یه کان
 ئیسلام .

جهمین : ناوچاو .

جهذبه : حاله تیکی بی ئاگایی یه
 به سه ر نه هلی ته سه وفدا دی .

جهر : راکیشان .

جهریده : تاكو ته نیا .

جهزه ع : ترسو لهرز .

جهفر : عیلمیکی کونه گوایه له
 ریگای به کارهینانی هه رفه وه
 شتی نادیارای پی نه دوو زریته وه .

جهلا : بی گهردی .

جهلا دهر : روون کهره وه .

جهم : کومه ل . جهمشید .

جهمشید گوسته ری : به زمی له

چەشنى ئەو بەزمەى جەمشیدی
 شای ئیران بەرپای کرد .
جەنگى سواران : سوارانى جەنگى .
 جەو : لەو .
جەودما : لەودپاش .
جەپىل : هەرزەکار .
جەى وەر : لەمەپیش .
جیش : لىی .

(ج)

چا : چاھ ، چال .
چاپار : چەپەر ، نامەبەرى جاران ،
 تەتەر .
چاشت : خۆراكى چىشتەنگا .
چاك : لەت و پەت .
چاكیر : خزمەتكار .
چرا : بۆ ؟
چراغان : كۆرى شادى و بەزم .
چراگا : چەراگا ، لەودەرگا .
چظهور : چۆن .
چلچەنگ : شتىك بوە لە چەشنى
 (تەوقە)ى ئىستا قزى پى
 بەستراوہ .
چۆ : چىلكە . دار .
چوار چۆ : دارەمەيت .
چۆبكارى : داركارى .
چۆپان : شوان .
چەپ چەپ : چنگ چنگ ، چەپك
 چەپك .
چەپىواز : ناراست .
چەتر بىستوون : ئاسمانى
 بى كۆلەكە .
چەرداوى : ناوچەىەكى كوردى
 فەىلى نشىنە .

چەشمە : چاوە ، كانى .
چەشمەسار : سەرچاوە .
چەشندە : كەسى شتى بچەزى .
چەقانە : چەقەنە ، كىناىەىە لە
 زۆربلىى .
چەم : چاو .
چەمەرا : چاوەرى .
چەنگ : چنگ .
چەنى : لەگەل .
چەوگان : گۆچان .
چەهار : چوار .
چىر : زال بوون . بەش . ئازا .
چىش : لىى .
چىهرە : روو .
چىهرەى پر چىن : ناوچاوانى پىر
 چرچ و لۆچ .

(ح)

حاجىب : دەرگاوان .
حاسىد : حەسوود .
حىووبات : دانەوئىلە .
حسب المقصود : بەگوئىرەى ئارەزوو .
حوجب : شەرم .
حوججەت : هىز .
حووت : نەهەنگ .
حوورىش : ئەلین ماریكى بەسامە
 لە دۆزەخدا .
حەبەش : كىناىەىە لە رەش ، چونكە
 حەبەشەىى رەشن .
حەبىب : حەبىبى عەجەمى ، يەكئىكە
 لە خواناسە گەورەكانى ئىسلام .
حەجامەت : خوین گرتن بە
 كەلەشاخ .
حەرارەت نوما : گەرما بەخش .

خانه زهنبوور : شاره زهرده‌واله ،
 کینایه‌یه له شوینی
 بی‌ئیسراحت .
خاو : خهو . خهون .
خاوه‌ری : رۆژه‌لاتی .
خدیی : خوو .
خدییو : پادشا .
خرس : ورچ .
خرید : کرین .
خریدار : کریار .
خرید کهرد : کری .
خزل ، خه‌زه‌ل : لقیکه له هۆزه‌کانی
 فهیلی .
خواجه : گه‌وره .
خوار : داماوو ده‌لیل .
خواست : ویستی .
خوانی زین : ناوه‌پراستی زین .
خودسه‌ری : له خووه کارکردن .
خورد : خواردن .
خورده‌بینی : ناته‌واوی دۆزینه‌وه ،
 گرتنی ره‌خنه‌ی بی‌بایه‌خ .
خویره‌م : خووش ، شادمان .
خورسه‌ن : خورسه‌ند ، شادمان .
خورسه‌ند : شادمان .
خورسه‌نی : خورسه‌ندی ،
 شادمانی .
خوسره‌و : خوسره‌وی په‌رویز .
خوسره‌و بونیاد : که‌سی که دامو
 ده‌زگای وه‌ک هیی خوسره‌وی
 په‌رویز مه‌زن بی .
خوشک : وشک .
خوش‌گه‌وار : نه‌و ئاوه‌ی به‌ئاسانی
 قووت بچیی .
خوشه‌چین : گولۆچن ، ئه‌و
 هه‌زارانه‌ی پاش دره‌و به‌چاره

حه‌رف : قسه .
حه‌ری‌راف : نه‌ ئاوریشم چنراو .
حه‌سه‌ت : داخ .
حه‌سنا : ژنی جوان .
حه‌سه‌نه‌ین : حه‌سه‌ن و حوسه‌ینی
 کورانی عه‌لیی کوری نه‌بوو طالیب .
حه‌صار : گه‌مارۆ .
حه‌قیق : عیشقی راسته‌قینه .
حه‌قیقی : عیشقی راسته‌قینه .
حه‌ل : کردنه‌وه . چارکردن .
حه‌لقه‌ی خانه‌قا : نه‌لقه به‌ستنی
 سو‌فی‌یان بو‌ بیرکردنه‌ود له
 خودا .
حه‌لیمی : خاوه‌ن حیلمی و
 خو‌راگرتن .
حه‌مرا : سوور .
حه‌مه‌ل : ناوی یه‌کیکه له بورجه‌کان ،
 نه‌که‌ویته به‌هاره‌وه .
حه‌نا : خه‌نه .
حه‌ی : زیندوو . مار .
حه‌ی ئاسا : وه‌ک مار .

(خ)

خار : دیک .
خارا : به‌ردی گرانیته . کینایه‌یه
 له به‌ردی زۆر ره‌ق .
خاشاک : پل‌وپووش .
خاطرخوا : ئاره‌زوو .
خاکسته‌ر : خو‌له‌که‌وه ، خو‌له‌میث .
خالیگا : لاکه‌له‌که .
خالیه : لاکه‌له‌که .
خامۆشی : بی‌ده‌نگی .
خانه‌ئابادی : مالاوایی .
خانه‌خاپوور : مال کاول .

دهغلدا نه گهرين و گولي كه وتوو
 جيماو كوئه كه نه وه .
 خود : خووده ، كلاوي زرين .
 خووك : بهراز .
 خوناب : خويانو .
 خونريز : خوين ريژ .
 خويشاوهند : خزم .
 خويشي : خزمابه تي .
 خهير : شارهزا . مه بهست له
 ياره .
 خه جسته : پروز . له فارسي به كه يدا
 (خوجهسته) يه .
 خه جلهت : خه جالتهت .
 خه دهنك : تير .
 خه دهنك وهش : وهك تير .
 خه رابات : مه يخانه .
 خه رام : له نجه ولار .
 خه رامان : له نجه ولاره كهر .
 خه رگاه : دهواري گهورد . كينايه شه
 له ناسمان .
 خه رهمن : خه رمان .
 خه رهمنه : خه رمانه . كو كردنه وه .
 خه رووس : كه له شير .
 خهز : ناو ريشم .
 خه سهك : ديك .
 خه شم : ريق .
 خه ضرا : سهوز .
 خه ليد : پياچه قى ، پياچوو .
 خه م : چه ماوه .
 خه م كورد : داينه واندا ، چه مانديه وه .
 خه موش : كپو بي دهنك .
 خه ميده : چه ماوه .
 خه مير : هه وير .
 خه بهر گير : عه ليسي كوري
 نه بوو طالب كه قه لاي خه بهري

دا گير كرد .
 خه يلي : فره ، زور .
 خيتامهت پهنا : مه بهست له
 پيغه مبهره (د . خ .) .
 خيزا : هه ستا . به رزبوه وه .
 خيزان : هه ستان .
 خيزو : به رزئه بيته وه .
 خيزياوه : هه لسايه وه .
 خيظه : ولات .
 خيفتان : جوړه كراسيكي ناو ريشمه
 پيشان له جهنگا له بهريان كردو وه .

(د)

داخان : براوه .
 دادار : داددر . به خشنده .
 دادگهر : به داد ، دادپهروهر .
 دار : خانوو .
 دارا : ناوي پادشايه كي ئيرانه .
 دهوله مهند .
 دارا نه سانس : بنه رته وهك بنه رته تي
 دارا پتهو .
 داران : هه يانه .
 دارايي : دهوله مهندي .
 دار دنيا : نه م جينانه .
 دارو : هه يه تي .
 دارو گير : شهرو هه را .
 داروو : ده رمان . هه مه .
 داروون : هه مه .
 دارهد : هه يه تي .
 داره وهن : داره بهن ، دارقه زوان .
 داريم : هه مانه .
 دام : داو .
 دامان : داو وين .
 دانگ : بهش .

دووچار : تووش ، گروفتار .
دوود : دووکهَل .
دوورنه‌نداز : بۆ دوور فری‌دهر .
دووربا : خوا نه‌که‌رده .
دوو هه‌فته‌سال : چوارده سالان .
ده‌به‌به : شان و شکو .
ده‌بیر : سکر تیر .
دهر : بده .
ده‌رحال : ده‌س‌به‌جی .
ده‌رده‌م : کوتوو‌پر .
ده‌رپا‌که : وریاو تیزو دووربین .
ده‌رلاد : ده‌س‌به‌جی .
ده‌رمانده‌گان : داماوان .
ده‌ره‌ک : شوینیکی زور سه‌خته له
 جه‌ه‌نمدا .
ده‌ری : کیوی .
ده‌ستار : میزه‌ره .
ده‌ست به‌سته : دیل ، بی‌ده‌سه‌لآت .
ده‌ست‌په‌س : ده‌ست پیا گه‌یشتن .
 شتی ده‌سه‌لآتی مروی به‌سه‌ردا
 بشکی .
ده‌ست‌نوماز : ده‌سنو‌یتر .
ده‌س‌دهر : ده‌ست بده .
ده‌فزه‌ن : ده‌ف‌لیده‌ر .
ده‌لیله‌ی سه‌ر‌په‌م : ئەو ئاسکه‌ی
 له‌پیش گه‌له ئاسکه‌وه ئەروا .
ده‌میریۆل : هیلی شه‌مه‌نده‌فه‌ر .
ده‌میوه‌ن : ده‌میکه .
ده‌نگ‌دۆ : ده‌نگ‌بداته‌وه .
ده‌وار : ره‌شمال .
ده‌وان : غار‌که‌ر .
ده‌وان‌دا : دایه‌ غار .
ده‌ور مه‌دام : ده‌ورم‌ئه‌دا ،
 ئەسوورامه‌وه .
ده‌ونده : تیز‌په‌و ، غار‌که‌ر .

دانو ستانان : دایان و سه‌ندیان ،
 دۆراندیان و وه‌ریان‌گرت .
دانیشوه‌ر : زانا ، ژیر .
داوخواز : ئەوه‌ی به‌ ئاره‌زووی
 خۆی شتیکی بوی .
دا‌وه‌پاوه : هه‌مووی گه‌را .
داوهر : په‌زدانی به‌داد .
داوه‌ری : داد‌گه‌ری .
دراز : در‌یتر .
دراز‌گۆش : گوی‌در‌یتر .
دروود : سه‌لام ، سلاو .
دوه‌فش : ئالایی .
دلائل الخیرات : کتیبیکی
 سه‌له‌وات‌دانه له‌ پیغه‌مبه‌ر
 (د.خ.) .
دل‌ئه‌ف‌گاران : دل‌برینداران ،
 خه‌مباران .
دل‌په‌ژیر : ئەوه‌ی دل‌بیگری .
دل‌ته‌فریقه : په‌ریشان و بیر لای خۆ
 نه‌بوو .
دل‌خواه : دل‌خواز .
دل‌دۆز : کار له‌ دل‌دا‌که‌ر .
دل‌تواز : دل‌خواز .
دما : دوا ، پاش .
دۆ : بدا .
دوجه‌یل : ئەو بیابانه‌ی مه‌جنوونی
 شیتی له‌یلی پیا ئەهات و ئەچوو .
دوخته‌ر : کچ .
دوردی : پاشماوه‌ی بنی قاپی
 مه‌ی‌خۆر .
دورپاج : پۆر .
دۆش : کۆل ، پشت ، دوینی .
دوشنام : جنیو .
دوم : کلک .
دووبار : دووباره . دوو‌که‌ر‌ه‌ت .

دهوهندی : ردهوتی تیژ .

دههان : دهم .

دهی : ناوی فریشته یه که .

دیا : روانی یه ، سهیری کرد . دیتن .

دیاران : شوینه بهرزه کان .

دیبای فورهنگی : پارچه قوماشی بهنرخی ولاتی فورهنگ .

دیبای کیشمیر : جوړه قوماشیکی گرانبه هایه له ولاتی کیشمیری هیندهوه هینراوه .

دید : بهرچاو .

دیر : درهنگ .

دیزه م : تووړه .

دیش : بینی .

دیشوار : نارحمت .

دیشهو : دوی شهو .

دیگ : مهنجهل .

دیگر : نهوی تر . یه کیکی تر .

دین : دیتن . بینین . ناین .

دیوانه گان : شیتان .

دیوانه گی : شیتی .

دیوجامه : جوړه کراسیک بوه له

پیتست دروست کراوه و به

هه له وگه راوی له بهر کراوه تا

خوری و موه که ی به دده وده بی و ،

بو راو له بهر بیان کرده بو

هه له تاندنی نیچیر .

دیهبان : جووتیار .

(ذ)

ذوالنون : ی میسری ، یه کیکه له

به ناوبانگه کانی نه هلی ته صه وف .

ذو ذنب : گونا هبار .

ذو ذنب : کلک دار .

ذهریره : تو سقال .

ذهلوق : نووکی تیژ .

ذی الجناح : بالدار .

ذی حیا : خاودن شهرم ، مه بهست

عوثماني کوری عه ففانه .

(ر)

را : ریگا .

راتم : ریگاتم .

راز : نهینی . قسه .

رازان شه کهری : قسه خوش و وهک

شه کر شیرین .

رافیع : په یك ، نامه بهر .

راگه : ریگا .

رام : فرمان بهردار .

رانا : لی خوری .

رانان گه لام : قسه بیان کرد .

راهی : که و تووه ری .

راهیش کهر : بیخه ره ری .

ریزا : ریزا ، داوهری .

رسته : هو نراوه ، لی دروست کراو .

رشته ی نه نوهری : نایاب و ری کوپیک

وهک شیعی (نه نوهری) .

رکیب : ناوزهنگی .

رؤ : رؤژ .

رؤبا : ریوی .

روباب : نامیریکی مؤسیقایه .

روبع مهسکوون : چواریه کی رووی

زهوی که ناده مزادی تیا نهژی .

زانستی نه مرؤ نه لی پینج بهش له

حهوت بهشی گوی زهوی ناوه .

رؤح نه فزا : گیان بهخش .

رؤخ : داشیکی شه ترنجه .

رۆز : رۆژ .
 رۆزه : رۆژوو .
 روههانی : رهنګ وهك هه نار .
 روود : رووبار .
 رووسیا : روورهش .
 رووینده : روین .
 رهخت خواب : قهرهویـلهی
 نووستن .
 رهخشان : رازاوه .
 رهزم : جهنگ .
 رهزم کین : شهـری بهـرقهوه .
 رهزمگا : مهیدانی شهـر .
 رهشته : رهژراو (به کله) .
 رهقهـم سهـنج : پیت ریکـخهر ،
 بنووس .
 رهقیهه : نامهـی نووسراو .
 رهـم : گهـله .
 رهـمـل : حسابـی حهـرف ، کتـیب
 گرتهوه .
 رهـمه : رهـوگ .
 رهـمیه : ههـلاتوو .
 رهـنجوور : نازاراوی ، خهـمگین .
 رهوان : کهوتووہ ری بو رۆـیشتن .
 رهوان بیم : رهوانه بووین .
 رهوان کهرو : رهوانه بکا .
 رهوزهن : دهلاقه .
 رهوزهنه : دهلاقه .
 رهوغهن : رۆن .
 رهونهقنوما : رهونهق دار .
 رهویـل : کاروان .
 رهها : رایـی ، بهـرهـللا .
 رههادای : بهـرهـللات کرد .
 رههزن : ریـگر .
 رههنوما : ریـپیشان دهر .
 رهـی : تارانی ئیستا .

ریدهن : ریان ، ریتن .
 ریدهنی : پیسایـی .
 ریژنا : وهـراند .
 ریژه : ورده .
 ریژه ریژه : پارچه پارچه .
 ریژان کهر : بریژه .
 ریش : بریندار .
 ریش خهن : گالته پیـکردن .
 ریگاب : ناوزهنگی . رکیف .
 ریگ : لم .

(ز)

زار : زهـبوون و خهـمگین .
 زار زار : زاری کهر .
 زاغ : قهـلهـرهـش .
 زانان : زانیویه .
 زانوو : نهژنو .
 زایهـله : دهـنگـدانهـوهـی ههـر دهـنگـیک .
 زریاوه : زریا .
 زریهـ : زری .
 زنج : چهـناکه .
 زو چی : له چی .
 زوحهل : بهـکیکه له نهـستیره
 گهـرۆکهـکان . بهـدروشمی
 نهـگبهـتی دانهـنین .
 زوخالی : رهـش وهـك خهـلووز .
 زوشت : ناشیرین .
 زوگی : له کی .
 زومره : تاقم .
 زوود : زوو .
 زهـبهـر : زیرو زهـبهـر ، سهـرنیگوون .
 زهـربافت : له تالی زیـر چنراو .
 زهـربهفت : له تالی زیـر چنراو .
 زهـرین رهخت : کهـلوپـهل

سارا : صهحرا ، دهشت .
ساز : ئامپيرىكى مۆسىقاىه .
سازان : دروست كرددووه .
سازش : رىكەوتن .
سازنا : سازاندى .
سازناى : دروستت كرد .
سازۆ : دروست ئەكا .
ساقى : مەيگير .
سان : تەرتيب . چەك و ئەسبابى
 جەنگ . سامان و دەسلەلات .
ساندا : رىكخست .
سپەر : ئىسپەر (سەيرى [ئىسپەرا
 بكة) .
سپەرد : سپاردى .
سپەردن پەنەش : پىيان سپارد .
ستاره : ئەستىره .
ستانا : وەرگرت .
ستانان : سەندىئانەوه .
 وەريان گرت . وەرگرن .
ستۆ : ئەستۆ ، گەردن . تەنگانەو
 نارەحەتى .
ستوور : و لاخى بەرزە ، و لاخى
 سواری يا باربردن .
ستوون : كۆلەكە .
ستۆه : نارەحەتى .
ستىزا : توورە بوو .
ستىزه : ياخى گەرى و سەركىشى .
سروشتهن : دروست كراون .
سروشك : فرمىسك . لە
 فارسى يەكەيدا (سرىشك) .
سرووش : ئىلھام .
سزاوار : شايان .
سفارش : راسپىرى .
سفته : سووتاو .
سكەم سفىدە : رىشم سىپى يە .

ئالتوونىن .
زەرىن قەبا : كەوا ئالتوون ،
 كىنايە يە لە درەختى پايزان بە
 گەلاى زەردەوه .
زەرىن كولاھ : كلاو زىرىن .
 كىنايە يە لە پياوى خاوەن پاىه .
زەرقى : ھەرچى ئالتوون كارىسى
 تىدا كرابى .
زەرىنگار : بە ئالتوون نەخشىنراو .
زەغەن : پەلەو ھەرىكە لە چەشنى
 قەلەرىش .
زەنگ : تارىك ، رەش . ژەنگ .
زەنگى : رەش پىست .
زەنگى صىفەت : وەك زەنگى رەش .
زەنگى قوشوون : لەشكرى رەش .
 كىنايە يە لە زولفى يار .
زەنەخ : چەناگە .
زەنەق : زەنەخ ، چەناگە .
زەوار : كاروان .
زەھرە : زراو .
زىبسا : جوان .
زىبندە : رازىنەوه .
زىج : حىسابى باو باران .
زىد : شوئىنى لەدايك بوون .
زىردەستان : ژىردەستان .
زىن و شىن : چاك و خراپ .
زىنھار : ئاگادار بە ، پارىز كە .
زىنەت ئەفزا : جوانى بەخش .

(س)

سا : سىبەر .
ساخىط : رىق ھەستاو .
سادار : فىدار .
ساده لەوح : گەمژە .

سوی الحق : له خوا بهولاهه .
سهبز گوون : سهوز رهنگ .
سهجوود : زور سوچده بهر .
سهرازییر : سهروهو خوار .
سهرنه فگهنده : سهرداخستوو .
سهرتیپ : فهرمانداری لهشکر .
سهردان : سهری داوه ، گه یشتوووه .
سهرستان : سهرسیین ، سهربر .
سهرگه شته گی : سهرلی شیوان .
سهر مدو لیشمان : سهریان لی ئه دا .
سهر وهردار : سهر هه لبره .
سهره طان : په کیکه له دوازده
 بورجه که ، ئه که ویتته هاوینه وه .
سهرهنگ : پایه په کی سوپایی په .
سهری : ی سهقه طی : په کیکه له
 نهولیا .
سه گهره ی مه مات : کاتی گیانه لا .
سه مت : ناوچه .
سه متوور : ئامیریکی مؤسیقایه .
سه مهك : ماسی .
سه نان : رم .
سهنگ : بهرد .
سهودا : شور ، عشق . مامه له .
سهوگهند : سوین .
سه هم : تیر .
سه همدار : سامدار .
سه همگین : به سام .
سه همناك : سامناك .
سه هی : راست و قنج .
سه یفی : ههریمیکی فهیلی نشینه
 له ناوچه ی (به دره) و (مه هران) .
سه ییافی : شیروه شیین . سهربری
 بهردهستی حوکرانان .
سیاته ر : ره شتر .

سکه ی میسك ئاسا : مووی وهك
 میسك رهش .
سنجاق : ده رزی . کینایه په له
 باریکی .
سنجد : داریکه بهریکی بچووی
 پیست ناسک و سووری هه یه
 ناوه که ی وهك ئارد وایه و
 ناوکیکی بچووی تیایه ، به
 کوردی (سنجووی) پی ئه لین .
سو : رو شنایی .
سوب : سبه نیی .
سوبخانه ن : بی گهرده (بو خوا
 به کار نه هیترئ) .
سوچنا : سووتاندی .
سوخن : قسه .
سو راخ : نیشانه . کون .
سو راخ کاری : خو به کونه وه
 خه ریک کردن . پشکنین .
سورمه ریژ : کل تی کر او .
سوروور : شادمانی .
سوفیان : کابرایه کی بی دینه له ئاخر
 زه ماندا پهیدا ئه بی . له کتیبه
 ئایینی په کاندا به دریژی باسی
 کراوه .
سوقاق : زوقاق ، کولان ،
 گهرهك .
سو تانی یه من : مه به ست
 ئه ستیره ی سوهه یله که له
 باشووره وه هه لدی .
سوله یمان نگین : خاوه نی به ختی
 وهك به ختی هه زره تی سوله یمان .
سومم : سم .
سوو : لا .
سوورین : ران و که فه ل .
سووش : لای .

سیا جهوههري : کینایه یه له
 خه نجهري ده بان .
 سیازاخ : قه له رهش .
 سیازاغ : قه له رهش .
 سیاسهت : سزا .
 سیامال : ده وار .
 سیامالان : ده وار نشینان .
 سیای دهیجوری : رهش وهك
 شهوی تاریك .
 سیر : تیر .
 سیلاو : لافاو .
 سیم : زیو .
 سیم کاخ : کوشکی زیوین .
 سیهیا : زانستیکی کونه ئامانجی
 گورینی مه عده نه هه رزان به ها کان
 بووه به مه عده نی گرانبه ها .
 سینه چاک : سینه لهت لهت .
 سیوهیل : ئه ستیره ی سیوهیل .

(ش)

شا : داشیکی شه ترنجه .
 شاخ : لق .
 شام : ئیواره .
 شاماران : کینایه یه له زولف .
 شانان : وه شانندی .
 شانخچیر : ناوچه یه کی فه یلی نشینه
 له کوردستانی ئیران .
 شاهان گه ی : پادشا که یانی یه کانی
 ئیران، یا ئه و پادشایانه ی وشه ی
 (که ی) به سه ر ناویانه وه یه .
 شاهو : شاخیکه له کوردستانی
 ئیران .
 شاهو نشینان : دانیشتوانی ناوچه ی
 کیوی شاهو له کوردستانی
 ئیران .

شای نه جهف : چه زره تی عه لی .
 شکافدا : کردیه وه ، پشکواندی .
 شکاوا : پشکواند ، کرده وه .
 شکست وه رد : شکستی خوارد ،
 به زی .
 شکوفا : پشکوت ، ته قی کرد .
 شکم : سک .
 شکفت : سه رسام .
 شناسا : ناسی .
 شنو : شنه ، جم و جوولی به ئاسته م .
 شنوود : بیسی . بیستن .
 شنوه : دهنگی گورگ .
 شنهفت : بیستی .
 شنهفتم : بیستم .
 شو : بچی .
 شوان ، شوهان : لقیکه له هوزی
 فه یلی .
 شوخی : گالته .
 شور : سویر . هه را .
 شوربه ریژر : کینایه یه له سپی .
 شومار : ژماره .
 شوماران : بژمیرن .
 شومه ر : بژمییره .
 شوور : سوز .
 شه بخوون : هیرشی جهنگی به
 شهوی تاریك .
 شه بستان : شوینی نووستنی
 شاهان . تهختی نووستنیان .
 شه بگه ردی : گهران به شهو .
 شه بگیر : کاتی به ره به یان .
 شه تاوی : تافگه . په له (ئه گه ر له
 [شیتاب | وه رگیرابی) .
 شه خته به ند : سه هوّل به ندان .
 شه رمنده : شه رمن .
 شهش خانان : جه معی وشه ی

(شەش خان) ه كه واتە دەواری
 خری .
 شەش دانگ : هەموو . تەواو .
 شەعرانی : یەکیكە لە گەورە گەورانی
 ئەهلی تەصەوف .
 شەفتالوو : قوخی .
 شەق : كەرت .
 شەگیب : تەعەججوب .
 شەلوار : شەروال ، دەرپی .
 شەم : شەمع ، مۆم .
 شەم ناغاج ئەصفەر : جۆرە دارێکی
 گرانبەهایە .
 شەمدار : شەمع هەلگر .
 شەمس : خۆر . هەتاو . شەمسی
 تەبریزی كه یەکیكە لە ئەهلی
 تەصەوف .
 شەمش : شووشی زیڕ .
 شەمەج : شەمەج ، كەمێك .
 شەنا : مەلە . لە فارسی یەكەیدا
 (شینا) یە .
 شەناووری : مەلە ، مەلەوانی .
 شەند : وەشانندی .
 شەو زیندەداران : ئەوانەى شەو
 نانۆن و هەر خەریکی
 خواپەرستین .
 شەوهر : مێرد .
 شەهاب : شەهابەددینی
 سوهره وەردی ، یەکیكە لە
 ئەولیای خوا .
 شەهد : هەنگوین .
 شەهر : شار .
 شەهەنشای گەونەین : گەورەى
 هەردوو دنیا ، بە خوداو بە
 پیغەمبەرىش ئەوتری .
 شەهى : شەهێء ، شت .

شەهپوور : جۆرە كەرەنایەكى
 سوپایی یە .
 شەى : چوو .
 شەئى : شەئى ، شتئى .
 شیتاب : پەلە .
 شیربەها : شیربایی .
 شیرۆ : كۆرى خوسردوی پەرویز .
 شیروانە : ناوچە یەكى فەیلی نشینە
 لە كوردستانی ئێران . قەلایەكى
 كۆنیشە لە نزیکى كەلار لە
 كوردستانی عێراق .
 شیشەى ئەلماسى كاوان : شووشى
 سەهۆل كه وەك ئەلماس سپى یەو
 بە كچه كانه وە شۆر ئەبیتە وە .
 شیلان : شیلانە ، قەیسى .
 شیم : چووم .
 شیم نه خاو : چوومه خەو .
 شین : چوونە .
 شینونا : شینواندى ، تێكى دا .
 شینویا : شینواو .

(ص)

صوحوف : جەمعی (صەحیفە) یە
 بەو کتێبانە ئەوتری كه خوا بوو
 هەندى لە پیغەمبەرانى ناردوون .
 صەبا : باى صەبا .
 صەحن : سینی . پانایی .
 صەد : ئەگەرچى ، هەرچەند .
 صەفادەن : جوان بکەن .
 صەلای حاجات : نوێژو پارانە وە
 بە مەبەستى جى بەجى بوونى
 خواستێك .
 صەزەل : دارێكى بۆن خۆشه ، لە
 هیندستانە وە ئەهینرا ، كورسى و
 مێزو شتى وای لى دروست ئەكرى .

صراط : پردی صراط ، له روژی
قیامتدا به سهر ئاگری دۆزه خه وه
هه ئه به ستری و خه لك لیی
ئه په رنه وه .

(ض)

ضهروور : پتویست .

(ط)

طرووقه ی ئیسپهر : دهنگی شیرو
قه لغان له کاتی شهرو لیدانا .
طوریه : په رچهم ، مووی ناوچاوانی
جوانان .
طوغرا : موری پادشاهان . کینایه یه
له زولفی پیچاویچی یار .
طوفه یل : شوین که وتوو .
طومطوراقی : فهرو شکو .
طهرپار : عدیار ، فیلبار .
طهی : پیچانه وه ، برینی ری .
طهی مه بان : ئه پیچرینه وه .

(ع)

عام ناس ، **عامه الناس** : خه لکی
هه رهمه ، ره شه خه لك .

عورووج : سه رکه وتن .

عوریان : رووت .

عوثری جه میشتار : ده یه کی ده یه ک ،
سه دیه ک .

عوقاب : هه لو .

عوقبا : قیامت .

عوقه : گری .

عووون : جه معی (عین) ه واته
چاوان .

عبه نووس : ئابه نووس ، داریکی

رهدی گرانبه هایه .

عه جووزه مه جاز : پیره ژن ره وشت .

عه دل گوسته ری : دادپه روه ری .

عه دووبه ند : ئه وه ی دوژمن
ئه به ستیته وه .

عه راده : ئامیریکی کونی جه نگ بوه
له چه شنی مه نجه نیق .

عه ره ق چین : کلاو .

عه زا : ته عزیه ، پرسه .

عه طر ئامیز : تیکه ل به عتر ،
کینایه یه له بۆن خووشی .

عه قره ب : دوو پشک . کینایه شه له
زولفی یار . یه کیکه له
بورجه کان ، ئه که ویته پایزه وه .

عه قره ب وار : وه ک دوو پشک .

عه قیق : یه کیکه له به رده
گرانبه هاکان ، به کوردی
(ئاقیق) ی پی ئه لین .

عه له م وه پا : ئه وه ی ئالای هه میسه
به پیوه بی و بشه کیته وه .

عه ماره ت نوما : ئاواکه ره وه .

عه نان : جله و .

عیشوه : ناز .

عیلمی له دوننی : زانستی خوایی که
له خویره وه دیه تی .

(غ)

غار : ئه شکه وت .

غاشیه داری : سه رپه رشتی کردنی
ئه سپو خه ریک بوونی زین و
له غاو کردنی .

غلوو : ده نگه ده نگ .

غولام : خزمه تکار .

غولغوله : هه راو هوریا .

غووطه : نو قوم بوون و چوونه بن
 ناو .
 غووطه بهست : به قوولاچوو .
 غوول : ديو .
 غهدير : گوله ناو .
 غهزنه : گهنجينه .
 غهوت : شيخ عه بدولقادري گه يلاني ،
 يه کيکه له گه وره گه وراني نه هلي
 ته صهوف .

(ف)

فاتيجه : سوور هتي فاتيجه .
 فاش : ناشکرا . بلاو .
 فاق : داو . په تي که وان .
 فال : بهخت .
 فاني بام : بفه وتيم .
 فرزند : منال ، روآله .
 فروبهرد : برديه خواره وه .
 فروخت : مالي فروشراو .
 فروشتي .
 فروخوردی : خواردته وه .
 فريب خواردن : هه لځه له تان .
 فريشته : مه لائيکه .
 فزوون : زور .
 فگار : زامار ، نازاردراو ،
 نارهحت .
 فهراز : به ره وژوور که ، هه وراز .
 فهرخونده : پيروژ .
 فهردا : سبه يني .
 فهرق : که لله سهر .
 فهرما : فهرمووي .
 فهرمان : فهرموويه تي . نهر .
 فهروست : به ره که تي خسته .
 فهريج : دهروو .
 فهريهنگسه : فهريهنگسه .

فهغووور : له قه بي پادشاياني چين
 بووه .
 فهلاخوون : به رده قاني ، قوچه قاني .
 فهم : دهم .
 فهبيض : به ره کهت .
 فيرز : داشيکي شه ترنجه .
 فيشتهر : بيشتهر ، زورتر .

(ق)

قاره : قيره ، ناله .
 قاف : کيوي قاف . کينايه يه
 له وپهري دنيا .
 قامهت : بالا . قامه تي نوپتر که
 دوعايه که بهر له دابه ستنی
 نوپتره که نه خوینري .
 قاو : هاوار . دهنک .
 قرمز : سوور .
 قشله بهند : بهندي کراوي ناو قشله .
 قوچاخ : چالاک .
 قورا : جه معي (قهريه) ي بهمه عنا
 گونده .
 قوشچي : باز هه لدر .
 قوففه : جوړه به له ميکه .
 قولاخ : گوي .
 قولنگ : قازو قولنگ .
 قومپاره : گولله توپ ، بومبا .
 قومري نه يا هوو : کوتره کان گمه گم
 نه کهن و هاوار نه که نه خواي تاکو
 ته نيا .
 قونپاره : گولله توپ ، بومبا .
 قووتی لايه مووت : خوراکی بزي و
 مهر .
 قوو قووشه ن : قوو قووييه تي ،
 «قوو قوو» نه کا .

قهبا : كهوا .
قهتار : كاروان .
قهداره : قهمه ، جوړه شمشيرتيكى كورته .
قهدهر : قهزاو قهدهر .
قهدهمگا : جى پى ، بهرپى .
قهرېوز : كه لپوسى زين .
قهرقهف : مهى .
قهره قاج : گيايه كى درك او بى كيوى به .
قهصد : نياز . نيازى كوشت .
قهطرانى : قهترانى ، وهك قهتران ، رهش .
قهطرانى قهوسهين : دوو بروى رهشى وهك كه وان .
قهقنهسى : رهش .
قهلار : قه لاچو .
قهلتاق : قهلتاخى زينى نه سپ .
قهلم قهترانى : وهك قهلمى رهش نووس .
قهناويز : قه نهوز ، جوړه قوماشتيكى گرانبه هايه . شه كر پياكراو ، كينايه به له شيرين و خوښ .
قهنبرعهلى : ناوى به كيكه له نهوليا ، گه په كيكى به ناوهود ناونراوه له بهغدا .
قهنديل : چرا . چياى قهنديل .
قهوزاق : له شكريتكى تايبه تيبى رووسه قهيسهرى به كان بوود .
قهوسى : كهوان . ناوى به كيكه له بورجه كان نه كه وپته پايزه وه .
قهيد زنجيرم : گيروددى داوم .
قهيصوور : قهيصهر ، قهيصهرى رووس .

قيام دا وه قهد : هه ستايه سهر پى .
قيصاص : له تو له دا كوشتنه وه .

(ك)

كابين : ماردى . بهمه عناي (ماره برين) يش به كارهيتراره .
كاج : كاو ، زهر دو ما كه خوړ نايگريته وه .
كاخ : كوشك .
كارزار : جهنگ .
كاسه كهل : كاسه ليوار شكاو .
كاشت : چاند .
كاظم : نيمام مووساى كاظم .
كافوورى : سپى وهك كافوور .
كالا : كهل وپهل .
كام : ناره زوو .
كامين : كام .
كاو : كاج ، زهر دو ما كه خوړ نايگريته وه .
كاوس طه لعته : خاوهن شكو وهك كه يكاوسى شاي نيران .
كاه : كا .
كاهيل : بهمه عناي (موته كاهيل) به كارهيتراره .
كرام الكاتب : وشه كه (كرام الكاتبين) ه ، بهو فريشتانه نه لپين كه چاكه و خراپه ي ناده ميزاد نه نووسن . له م كتيبهدا كينايه به له موحه ققيه عوسمانى به كان ، دياره بهمه به ستي ته عنهلپيدانيان .
كشف الكروب : لابهرى خه مو خهفت .
كلاف : كلافه كردن ، گلوله كردن ، بادان .

کلاوچه : شتیکی له چه شنی
 کلاویکی بچووکه له سهر
 ته و قه سهر دانه نری .
کلاوختوود : کلاو زری .
کلاوزهر : کلاویکی ژنانه یه چهند رز
 تا که قرانی زیوی یه که له سهر
 یه که پیا دادو وراوه له ته و قه
 سه ره که یه وه پینج قرانی یه کی
 پیوه یه . وا ئه بی لاگیره شی پیوه
 نه که نو به ژیرچه نه له سهر گیر
 نه کری .
کلید : کلید .
کلیله : سه رماو سو له .
کۆ : کیو . کوی . بکا . کومه ل .
کودروون : کیوی پیره مه گروون .
کۆدهک : مندال .
کۆر : کویر .
کورد ، کوردهلی : هۆزیکی کوردی
 فهیلی یه .
کوشو : نه کوژی .
کوشی : بو کوی چوو ؟
کولا : کولاه ، کلاو .
کونووزی له دونی : گه نجینه کانی
 عیلمی خوا .
کووس : ده هۆل .
کول : داشیکی شه ترنجه .
کوهان : کیوان .
کوهنه : کونه .
کوی طوور : کیوی طوور .
که بک : کهو .
که بوود : کهوه ، شین .
که تفهین : هه ردوو شان .
که چ : لار .
که چ بازی : سه رلاری و ناراستی .
که چ کهر : لار بکه ره وه .

که دبانوو : که بیانوو .
که دخودایی : کویخایی .
که دهر : لیلی . خه فته .
که ر : بکه .
که ران : بکه ن .
که ر بار : بار بکه .
که رده نان : کردوه .
که رده ن رهد : داوه ته دواوه .
که روون : بکا . ئه کا .
که رووم : بکه م .
که روون : بکه م .
که رین : بکه ن .
که شتم به دماش : که وتمه دواي .
که فتنی نه قه ده م : که وتن به سهر
 پیی . . . .
که فته کار : په که وتوو .
که فاله مه : قوریکی شل ، یا
 گه چیکی شل که دیواری پی
 سواغ بدری .
که ل رهمان : گه له که له کیوی .
که مه ره به سته : پشتوین به ستوو .
 ناماده .
که مه ر زه رین : پشتوین ئالتوونین .
که مه ر گه : پشتینه .
که ناره : په رو ده ورو بهر .
که ناریه : ده ورو بهر .
که وت : دار کیکف .
که هکه شان : کاکه شان ، کومه له
 نه ستیره ی (المجره) .
کیانا : ناردی .
کیانان : ناردیان . ناردوه .
کیبار : گه وره گه وران ، جه معی
 (که بیر) ، به لام له م کتیه دا
 به مه عنای موفرده که شی
 به کاره یی تراوه .

کیران : پەر ، لیوار .
کیشان : تەحەممولیان کرد .
کیشۆ : راکیشی . بکیشی .
کیشوهر : ولات .
کینگیره زەنان : کینگیره ژەنەکان .
 کینگیره نامیژیکی موسیقایە ، لە
 هیندەو وە بلابووەتەو .
کینی : کینی .
کییەن : کییە .

(ک)

کا : کات .
کام : هەنگاو .
گاو ماھی : ئیشارەتە بۆ ئەو
 ئەفسانەییە کە ئەلێ دنیا بەسەر
 کۆلی گایە کەو و یەو گاکەش بەسەر
 پستی ماسی یە کەو و یەو بوومە
 لەرزە لە جوولە جوولی ئەم گاو
 ماسی یە پەیدا ئەبێ . کینایە یە
 لە هەموو جیهان .
گاف : کات .
گاهو بیگا : وەخت و ناوخت .
گران : هەلگیرساو .
گردین : هەموو .
گرەوان : گریان .
گریبان : یەخە .
گریه : گریان .
گوداز : توانەو لەبەر سۆز .
گوزار : گوزەر .
گورۆ : کۆمەل .
گوریز : هەلاتن .
گوریزان : بە راکردن . هەلاتن .
گوریسنه : برسی .
گوزار : جی بە جی کەر . گوزەر .

گوزارا : گوزەر .
گوزەشت : تێپەری .
گوزین : هەلبژاردە .
گوزین کەرد : هەلبژارد .
گوستاخ : چاوە ترس .
گوستەر : راخەر .
گوستەزی : بلاو کردنەو .
گوسفەند : مەر .
گوفتە : و تراو .
گولبانگ : هاواری صەلەوات دان .
گولشاه جەبین : ناوچاو وەك
 شاگول . یا وەك (گولشاه) کە
 ئافرەتیکی جوان و یاری (وەرەقە)
 ناویك بوە .
گولشاه نەزاكەت : ناسك وەك
 شاگول یا وەك (گولشاه) کە
 ئافرەتیکی جوان بوە .
گولگوون : گول رەنگ .
گولگەشت : گەشت بەناو گول و
 گولزاردا .
گولمبێخ : بزماری کە هەردوو
 سەرە کە ی میکوتهی هەبێ .
گونجا کەرد : گونجانندی .
گونهف نامورز : گوناح بەخش .
گووزە : گۆزە .
گوویان : گویندە .
گەبورگە : جوورە وەرزشیکی کۆنە .
گەرداب : گەرداو .
گەردەنە : ملە .
گەزەن : گەزەند ، زیان .
گەزەند : زیان .
گەژدوم : دوو پشك .
گەله : ران .
گەنجوور : کلیل داری گەنجینە .
گەوا : گەواھ ، شایەت .

له ككه : په له .
 له گام : له غاو .
 له گهد : له قه ، جووته .
 لېه اشب : لېفه .

ليلة البرات : شهوی ۱۵ ی کوله مانگ
 (شهعبان) که نه لېن خوا لهو
 شهوه دا رزق و رۆزیی سال
 به سهر خه لکدا بهش نه کاته وه .
لیمیا : نهو وینه و ژماره و هیله
 نه خوینراوانه ی جادوو گهره کان
 له رووی بهرد نهینووسن
 به نیازی چاوه زارو شتی وا .

لیوا : ئالا .

لیوه : شیت .

(م)

ما : ماه ، مانگ .
ماجووم : مه عجوون .
ماجهرا : رووداو .
ماچان : نه لېن .
ماده : مینگه .
مادهر : دایک .
ماده گاو : مانگا .
ماگه : ماوه .
مالا : مالی ، پیا هیئا .
مالامال : پر .
ماما : نه هات .
مامان : نه هاتنه .
ماند : مایه وه .
مانو : بمینئ . بمینئته وه . نه شوبه ی
 به .
مانی : نیگار کیشیکی کونی ئیرانی
 بوه .
ماوهر : مه هیینه .
ماوهران : دینن .

گهواه : شاهید .
گهواره : بیشکه .
گیتی : جیهان .
گیتی نه فرۆز : جیهان روون کهره وه .
گبرو : نه گری . بگری .
گیسوو : روومهت . قز .
گیلاس : میوه یه که له چه شنی
 هه لووژه .
گیلام : گه رام .
گیلان : ناوچه یه کی فه یلی نشینه له
 کوردستانی ئیران (گیلان غرب) .
گیتنا : وهر گیترا .
گیلیا : گه را .
گیتلیا جه رهنگ : رهنگی وهر گه را ،
 رهنگی پهری .

(ل)

لا بی : کهوته لاوه ، که ناری گرت .
لادی : تاوی .
لاغیر : لهر .
لاف : فیشال .
لال : لهعل ، وهك لهعل .
لاله : گولتیکی سووره .
لاٹیا : پارانه وه .
لائیات : لالانه وهت .
لاهور : شاریکه له پاکستان .
لایموت : نامری ، کینایه یه له خوا .
لوا : رویشتن . رویشت .
لوام : رویشتم .
لوان : رویشتووه .
لوا ی : رویشتی .
لوججه : گیتراو .
له بان : جه معی (له ب) ه به مهعنا لئو .
له رزا : له رزی .
له علین : سوور وهك لهعل ،
 کینایه یه له لئو .

موعه اللهق : ئاویزان .
 موغان : جهمعی (موغ) ه بهمهعنا
 رابهری ئایینی ئاگرپه رستان .
 موغه یلان : وشترخوار .
 موقه صصیر : نهوهی که متهرخه میی
 کردبی .
 موقه ییهد : زنجیرکراو .
 موقیم حوضوور : حازری باره گای
 خودا .
 موگه ددهر : خهمگین .
 مواله بیهس : بهرگ له بهرکراو .
 موور : میرووله .
 مووره : ناخ : ناوجهرگه .
 موهر : مؤر .
 مه ئیست : مه وهسته .
 مه بان : نه بن .
 مه بان راهی : نه که ونه ری .
 مه بۆ : نه بی .
 مه بۆن : نه بن .
 مه بهر : مه به .
 مه بهردش : نه یبرد .
 مه بینید : نه بینن .
 مه پیچی : نه پیچیته وه .
 مه تراش : مه تاشه .
 مه جانووب : جه ذبه لی هاتوو .
 جه ذبه حاله تیکی تایبه تی به سه ر
 نه هلی ته سه وفدا دی .
 مه جمهر : ئاگردان ، کووره ،
 ته نوور .
 مه جونبان : مه جوولینه .
 مه حافیظه : پاریزگاران .
 مه حجوبوب : شاراوو ، نادیار .
 مه حفهل ئارا : نه وهی کوپرو به زمی
 پی برازیته وه .
 مه حیا : زیندوو .

ماوه ردن : نه یانهینا .
 ماوه ردی : نه تهینا .
 ماوه رن : دینن .
 ماه : مانگ (به ههردوو مه عناکهی) .
 ماهی : ماسی .
 مدار : وهستان ، چاوه پروانی .
 مدرا : وهستا .
 مدران : وهستاوه . وهستان .
 نه وهستن .
 مدراوه : راوه ستایه وه .
 مساوم : نه سووم .
 شمارۆ : نه ژمیری .
 منه ن : منه .
 موازین : هاوسهنگ .
 موبه ریا : بهری ، پاک .
 موجه وههر عهره ضی : رهنگ
 جووراو جوور نه لیتی جه واهیره .
 موخیل : حیله باز ، فیلباز .
 مورده : مردوو .
 مورده گان : مردوووان .
 موزد : مزه ، کری .
 موژه : برژانگ .
 موسته مه ند : لاتو داماو .
 موشته ری : به کیکه له ته ستیره
 که رو که کان .
 موشگین : رهش ، یا بۆن خووش
 وهك موشگ (میسک) .
 موشیر : وه زیر ، له سه رده می
 عوسمانی به کاندای .
 موصه یقهل : زاخاو دراو .
 موطاع : گوئی بو شل کراو .
 موخته قیدان : خاوهن باوه ران .
 موعجیزنوما : موعجیزه پیشان دهر .
 وهك موعجیزه .
 موعطی : ده هنده .

مه خموور : مهست .
 مه خيزو : ههل نهستی . بهرز
 نه بیتهوه .
 مه دام : همیشه .
 مه دو : نه دا .
 مه دوو : مه دروو .
 مه دهرو : نه دا .
 مه دهرووت بازی : نه تخه له تینی .
 مه دهرووش : نهیدا .
 مه دهوم : نهدهم .
 مه دهونی : خه لکی مه دینه .
 مه دهون : نهدهم .
 مه ر : مه گهر ، بوچی .
 مه رانه زوبان : زوبان دریتزی مه که .
 مه رانی : لی نه خوری .
 مه رد : بنیادهم .
 مه ردانه گی : پیاوه تی .
 مه رد نه فگهنده : پیاوی به زه ویدا
 دراو .
 مه رز : سنوور .
 مه رزو بووم : ولات .
 مه روی یهن : گیرراوه تهوه .
 مه ریژ : مه وه ریینه . مه ریژه .
 مه ریژو : دانه وه ری .
 مه زاق : گالته ، قه شمهری .
 مه زانووم : نه زانم .
 مه زهن : مه ده (له لیدان) .
 مه زهن حهرف : قسه مه که .
 مه ساو : مه سوو .
 مه ستانو : نه ستینی . زهوت نه کا .
 مه ستوور : شاراوو . بهو
 مه عنایهش هاتووو که له (مهست)
 وه رگیرایی .
 مه سوچو : نه سووتی .
 مه سوو : مه سووتینه .

مه سوو : نه سووتی .
 مه ششاقه : نه وانهی خه طاطی
 نه کهن .
 مه شسهل نومای دل : دل
 روون که ره وه .
 مه شسهله داری : خه ریک بوونی چراو
 چراخان .
 مه شو : نه چی .
 مه شوو : نه چم .
 مه ششی : نه چی .
 مه ششی نه هوش : له هوشی خووی
 نه چوو ، نه بوورایه وه .
 مه صاف : مه یدان .
 مه صقهل دهر جه بین : مه صقهل بده
 له ناوچاوانتو جوانی بکه .
 مه عرووف : شیخ مه عرووفی
 که رخی ، یه کیکه له گه وره
 گه ورانی نه ولیا .
 مه غاران : نه شکه وتان .
 مه غاره : نه شکه وت .
 مه غز : میشک . پوخته ، خو لاصه .
 مه فرهش : رایه خ .
 مه فرهش نومما : وه ک راخراو
 پیشان دهر .
 مه قهوور : غه مبار ، به زیو .
 مه کار : دامه چینه .
 مه کو : نه کا .
 مه کهر : مه که .
 مه کهران : نه کهن .
 مه کهرو : نه کا .
 مه کهرووت : نه تکهم .
 مه کهری : نه کهی .
 مه کهرین : نه کهین .
 مه کهند : هه لئه کیشا .
 مه کهیم : نه کهین .

مه لآمهت .
 مه نسووب : دهست و پتوهند .
 مه نشان : قنج مه كه رده وه .
 مه نشوور : مه شهوور ، به ناوبانگ .
 مه نصور : مه نصورى جه للاج كه
 له سهر (انا الحق) وتن كرا به
 دارا .
 مه نصوروار : وهك مه نصورى
 جه للاج .
 مه نفوور : جه زلى نه كراو ، بيزراو .
 مه نقووش : نه خش كراو .
 مه نقهله : مه قهلى ، ئاگردانى
 ته نه كه وه مه عدهن .
 مه نكه لووس : شارى كه له هيندستان
 به فيلى زده به للاج به ناوبانگه .
 مه نمانا : نه ينواند .
 مه نمانو : نه نوينى .
 مه نوشن : نه نوشن .
 مه نوشو : نه نوشى .
 مه نيا : نه نا (له دانان) .
 مه نيشان : دائه نيشن .
 مه نيهر : مه نى .
 مه نيهرؤ : دائه نى .
 مه نيهرى : دائه نى .
 مه وات په نه شان : پى نه گوتن .
 مه واچا : نه يوت .
 مه واچيم : نه ليين .
 مه وازين : جه معى (ميزان) ي به مه عنا
 ترازووه .
 مه واست : نه خواست .
 مه وانه : مه خوينه .
 مه ووج : شه پؤل .
 مه ودا : ده مى تيغ ، كينايه به له
 برو .
 مه ولاى رؤم : جه لاله ددينى رؤمى .

مه كيانم : نه نيرم .
 مه كيانؤ : نه نيرى .
 مه كيشام : نه مكيشا .
 مه گر هوا : نه گريا .
 مه گوذار : مه هيله وه .
 مه كهس وار : وهك ميش .
 مه كيرؤ : دائه گرى .
 مه كيرؤن : نه گرن .
 مه كيروو : نه گرم .
 مه كيره : مه خوازه .
 مه كيريم : وه نه گرین .
 مه كيبلا : نه گهرا .
 مه كيبلاؤ : نه گهري .
 مه لجه م : كراسو مهر چنراو يكي تری
 ئاوريشم . نه سله كهى (مولجه م) ه .
 مه لهخ : كوله .
 مه له غزو : نه خليسكى .
 مه لهك شاهى : لتيكه له هؤزى
 فه يلى .
 مه لهكى مهوت : فرشته ي
 گيان كيشان .
 مه م : مه مك .
 مه مالا : نه پرواند .
 مه مالاؤ : نه مالى .
 مه مانؤ : نه مينى . نه مينيتته وه .
 نه نوينى ، نه شوبه ي .
 مه ملوو : پر .
 مه مهوور : مؤر كراو .
 مه مند : مابه وه .
 مه مندؤ : نه مينى .
 مه منده : پاشماوه .
 مه منهن : ماوه .
 مه منده نان : ماوم .
 مه نديل مه رهض : دهسته سرى
 نه خوشى ، نيشانه ي سه رماو

ناخوآزدهگان : نهخوآيندهواران .
 نادر ئەساس : بنهوان وەك بنهوانى
 (نادر شا) پتەو .
 ناديرە : ناياب .
 نارى : نههينى .
 نواف : ناوك .
 نافبەستە : ناوكبەسراو .
 ناغە : حوشترى مینگە .
 ناکا : ناکاو .
 ناکەردەنى : پتويست نهبوونى
 کردنى کارىک .
 ناگوفتەنى : پتويست نهبوونى
 وتنى شتىک .
 ناگەهان : لەپر .
 نالا : نالاندى .
 نالاشى : پارانهوہ .
 نامەوەر : ناودار .
 نامىق : نامىق پاشاى والىى بەغدا .
 ناوہرد : نههينا .
 ناوہرىن : نههينين .
 ناھەنجار : نهگونجاوو ناچۆر .
 نما : نوپژ .
 نمانا : نیشاندا . نيشانىدا .
 نواندى .
 نمانان : نواندووہ .
 نماناى : نواندت .
 نەھدپۆش : لەقەبى بەھرامى گۆرہ .
 نەھدەى : نادەى .
 نەمز : نازانم .
 نەھکۆ : ناکات .
 نەھکەن : ناکەن .
 نەھيۆ بە گير : گير ناکەوى .
 نوبووہت پەنا : مەبەست پىغەمبەرہ
 (د. خ.) .
 نوشا : خواردنەوہ .

مەوينۆ : ئەبينى .
 مەويەرۆ : تىئەپەرى .
 مەويەريت : تىئەپەرى .
 مەھتاب : مانگەشەو .
 مەھتابى : تيشکدارى .
 مەھوہش : ئافرەتى وەك مانگ
 جوان .
 مەيازماى : تاقي مەکەرەوہ .
 مەياوان : ئەگەن .
 مەياوۆ : ئەگات .
 مەيۆ : ديت .
 میان : ناوقەد ، کەمەر . نيوان .
 میانە : ناوہراست ، مامناوہندى .
 ناوېژى .
 مېررېخ : يەکىکە لە ئەستېرە
 گەرۆکەکان ، ئەلپن نيشانەى
 بەختەوہرى يە .
 مېرغوزار : باخو گولزارى چر .
 ئەسلەکەى يا (مېرگزار) يا
 (مورغزار) .
 ميزان : ترازوو . ئەستېرەيەکە .
 يەکىکە لە بورجەکان ، ئەکەوېتە
 پايزەوہ .
 ميعبەلە : سەرەرمى دريژو پان .
 مېھر : خۆر .
 مېھمان عەزىز : مېھمان دۆست .
 مېھمىز : ئاوزەنگى .

(ن)

نائىل : بەھرەمەند .
 ناب : بىخەوش .
 نابەکار : بەدکار .
 ناپريۆل : ناپليۆن .
 ناپەدید : ون .
 ناخوآندە : بانگ نہکراو .

نوښابین : نوښیبوویان .
نوښانوښ : هاواری (نوښی گیانت
 بی !) له کوری خواردنه ودهدا .
نوښوستهن : دانیشن .
نوقره : زیو .
نوقره یهخ : سههولی وهك زیو
 سپی .
نوماز : نویژ .
نومايان : ئاشکرا .
نوور ئهفشان : نوور بهسهردا
 پرژینراو .
نویسنده : بنووس .
نویشته : نووسراو .
نه : له : بهناو .
نهان : نهبن .
نهبايهد : پیوست نی یه ، نابجی .
نهبوگه : داریکه بهره کهی شتیکی
 وهك گوپژه .
نهبی : نهبوو .
نهبی نیسیان : له بیرنه چیته وه .
نهپویی : رانه کهی .
نهپیچا : هه لی پیچا .
نه تاب : له تاو .
نه تاوا : نهیتوانی .
نه تاوان : نه یانتوانی .
نهجد : دهشتی نهجد که مه جنوونی
 تیا ئه سوورایه وه .
نهجم : ئه ستیره .
نهخچیر : چه یوانی راوی .
نه داران : نیانه .
نه دارو : نی یه تی .
نه دارو کهی : وهختی نی یه و ناوتری
 کهی بووه .
نه دارون : نی یه تی .
نه داروون : نیمه .

نه دهوانم : له هه لپه و راکردنام .
نهر : نیر .
نهرانی : نهره واندن .
نهرانیی نهرد : زار بو نه هاتن ،
 کینایه یه له بهدبهختی .
نهرده بان : په یژه .
نهرانای : نه تزانی .
نه ژاد : ره گز .
نه شانو : نه وه شینی ، دانه چینی .
نه شنه فته نیم : نه مان بیستووه .
نه شنه وا : گوی رایه ل نه کهر ،
 نه بیس .
نه شنه وان : نه بیسن .
نه شو : نه چی .
نه شیب : نزمی . دوّل .
نه عشی : تابووت .
نه فرین : له عنهت .
نه قاف دا : دای به کتوی قافدا .
نه قش سهنگ : نیگاری له بهرد
 هه لکه نراو . کینایه یه له
 بی دهنگی یا له نه گوران .
نه ققاش : نه قشو نیگار کهر ،
 مه بهست له خودایه .
نه گو : نه کات .
نه کهردام : نه مکردایه .
نه کیانان : نه نیرن .
نه کیانی : نه نیری .
نه (لاساس) هن : له حاله تی (لا
 مساس) دایه ، واته : نابجی
 دهستی بو بیری . ئیشاره ته
 بو جادوو ه کهی (سامیری) که
 به بهنی ئیسرایلی یه کانی وت
 « دهست له گوپره که که مه دهن » .
نه مانو : نه مینی .
نه مسه دوهیلی درهخت : نه و دارو

دره ختانه‌ی وهك ده‌وله‌تی بچووكی
 نه‌سان .
 نه‌مهند : نه‌ما .
 نه‌مهندهن : نه‌ماوه .
 نه‌مهندهن به‌یاد : له‌بیرنه‌ماوه .
 نه‌میسه : دووزوبانی .
 نه‌نگ : شووره‌یی .
 نه‌نگ نام : به‌دناوی .
 نه‌نمانای پیشان : پیشانت‌نه‌دان .
 نه‌نمانی : نه‌نوینی .
 نه‌و : نوئ .
 نه‌واتم : نه‌موت .
 نه‌ودما : له‌وه‌پاش .
 نه‌وره‌سته : تازه‌پیکه‌یشتوو .
 نه‌وذر : کوری مه‌نووچه‌هر ،
 له‌پادشا پیشدادی‌یه‌کانی ئیران .
 نه‌وره‌س : تازه‌هه‌لچوو .
 نه‌وفهل : نه‌و زه‌لامه‌ی له‌یلای یاری
 مه‌جنوونیان لی‌ماره‌بری .
 نه‌وکیسه‌گان : تازه‌ده‌وله‌مه‌ندان .
 نه‌ومید : نائومید .
 نه‌وید : مزده .
 نه‌وینۆت : نه‌تبینی .
 نه‌هیپ : هیرش .
 نه‌ی : له‌م . شمشال .
 نه‌یاوای : نه‌گه‌یشتی .
 نه‌ی‌توول : توولی نه‌یجه .
 نه‌ی‌جادا : له‌م جیگادا .
 نه‌ی‌چی : شمشال‌ژهن .
 نه‌یۆ : نه‌یه‌ت .
 نیا : دانا .
 نیان : دایان‌نا .
 نیش : نازار . چزیته‌ده‌دان .
 نیشاب : تیر . نه‌سله‌که‌ی
 (نوششاب)ه .

نیشت : دانیشت .
 نیک : چاک .
 نیک‌بین : چاک‌بین .
 نیک‌ی : چاک‌ی .
 نیگا : ته‌ماش .
 نیگهران : داماوو خه‌فه‌تبار .
 نیگه‌هبان : پاسه‌وان .
 نیگه‌هدار : راگره .
 نیلوفهر : گولیکی ئاوی‌یه‌ئه‌لین
 له‌گه‌ل هه‌له‌هاتی خوردا‌سه‌ر
 ده‌ردینئو له‌گه‌ل ئاوا بوونیا
 روئه‌چیتته‌وه .
 نیلوفه‌ری : شین وه‌ك گولی
 نیلوفهر .
 نیلی‌گوون : گه‌وره‌و شین وه‌ك
 ئاسمان .
 نیهان : په‌نهان .

(و)

وابه‌سته : پیوه‌ندی‌دار .
 واپۆر : پاپۆر .
 واتم : وتم .
 واتهن : وتوو .
 وار : خوار . وینه‌ (که‌ به‌دوای
 وشه‌یه‌کی‌تره‌وه‌ بی) .
 وارا : باری .
 واران : باریوه .
 واردشان : خواردیان .
 واژگوون : سه‌رنیگوون .
 واستشان : خواستیان .
 وافیر : زۆر ، فره .
 والاته‌بار : پایه‌بلند .
 والی‌نه‌ژاد : نه‌وه‌ی گه‌وره‌گه‌وران .
 وام : قهرز .

سروشستی تیپه‌کان دامه‌زراوه .
ویلايهت په‌نا : کینایه‌یه له ئیمامی
عه‌لی .

ویم وست : خۆم خسته .
ویهرده : به‌سه‌رچوو . پيشوو .
ویهرده‌ن : به‌سه‌رچوووه . تیپه‌ریوه .
ویهردی : به‌سه‌رچوویت .
تیپه‌ریت .

(ه)

ها : وا .
هام‌دووش : هاوکۆل .
هام‌فهرد : هاوسهر ، هاوری .
هام‌وشۆ : هات‌وچۆ .
هاموون : ده‌شت .
هانا : هاوار ، په‌نا .
هۆرداشان : هه‌لیاندا .
هۆرگنیا : هه‌لکه‌نرا .
هۆرگیران : هه‌لگرن .

هورمز : روژی یه‌که‌می ههر
مانگیکی شه‌مسی‌یه ، له‌و روژهدا
سه‌فه‌رکردن و جلی نوی
له‌به‌رکردن پیروژه . ناوی
فریشته‌یه‌که کاروباری ئه‌و روژه‌ی
به‌ده‌سته . ناوی ئه‌ستیره‌ی
موشته‌ریشه . ناوی کوری
به‌همه‌نی کوری ئه‌سه‌فه‌ندیاریشه .
ناوی کوریکێ ئه‌نه‌وشیروان و ،
ناوی خوای گه‌وره‌شه .

هۆریزا : هه‌ستا .
هۆزه‌بر : شیر . چابوک .
هومایوون فال : به‌خت پیروژ .
هومایوون فه‌ر : به‌خت پیروژ .
هوون : خوین .

وام‌داران : خاوه‌ن قه‌رزه‌کان .
وامه‌نده : داماو .
وانا : خوینده‌وه . خویندی .
وانان : خویندیانه‌وه . بخویننه‌وه .
وانۆ : بخویننی .
وریزه : هه‌لسه .
وست : خست . خسته .
وست وه گه‌زافدا : به‌درۆی
خسته‌وه .

ونارا : رایگرت .
وه‌به‌ریه‌یۆ : بیته‌پیشه‌وه .
وه‌پا‌مدراوه : به‌پیتوه‌ی‌راوه‌ستایه‌وه .
وه‌تر : سی ركات نوێزه‌ی‌دوانیان
پیکه‌وه‌و یه‌کیکیان به‌ته‌نها‌پاش
نوێزی عیسا ده‌کرین .
وه‌نه‌کوچ : پیش‌کوچ و بار کردن .
وه‌رین : پیشین .
وه‌ش : خوش .
وه‌شه‌ن : خوشه .
وه‌شی : خوشی .
وه‌نگ : گه‌لا .

وه‌لوه‌له : هه‌راو هۆریا .
وه‌لی : به‌لام .
وه‌نده : خویندنه‌وه ، بیر لێ
کردنه‌وه .

وه‌نده‌م : خویندنه‌وه‌م . مه‌به‌س
(باس کردن) ه .
وه‌نه‌ش : لیتی . پیتی .
وه‌نهم : پیم .
وه‌ی‌فرۆش : ئاژاوه‌گیر .

ویارا : رابوارد .
ویت نه‌ده‌ی ته‌فه‌ره : خوت
دوانه‌خه‌ی .
ویش : خوی .
ویفیق : زانیاری‌یه‌که له‌سه‌ر

(ی)

- یا حەیی : خوایه .
یادئاوهری : وهبیرهینانهوه .
یاس : یهئس ، نائومییدی .
یاسال : تهرتیب .
یانە : مال .
یاوا : گه‌یشت .
یاونا : گه‌یانند .
یاونان : گه‌یانندیان .
یا هوو : خودایه .
یوسر : ئه‌بوونه‌جیب ، یه‌کیکه له
ئه‌ولیای خودا .
یوم الشومار : روژی قیامت که
چاکه و خراپه‌ی تیا ئه‌ژمیرری .
یوم القرار : روژی قیامت .
یوشه‌ع : یه‌کیکه له پیغه‌مبه‌رانی
به‌نی‌ئیسرائیل .
یه : ئه‌مه .
یه‌خته‌سار : کاول ، خاپوور .
یه‌خ‌که‌رده‌ن : به‌ستوو‌یه‌تی ، بوه به
سه‌هۆل .
یه‌عقوب‌و‌بوار : خه‌مگین وه‌ک
حه‌زره‌تی یه‌عقوب .
یه‌قه‌چاک : یه‌خه‌دراو ، تازی‌به‌بار .
یه‌کسان : وه‌ک یه‌ک .
یه‌گانه : تا‌قانه .
یه‌ل : پاله‌وان .
یه‌ن : ئه‌وه‌نده .
یه‌نگی دنیا : جیهانی نوێ ، ئه‌مه‌ریکا .
ییرشت : هیرش .
ییلغار : هیرش .

- هوونین : خویناوی .
هووه‌یدا : ئاشکراو ده‌رکه‌وتوو .
هه‌ر بار : هه‌ر جارێ .
هه‌رچی بادا باد : هه‌رچی ئه‌بی ،
بی .
هه‌رده : چۆلی .
هه‌رگا : ماده‌م ، هه‌رکات .
هه‌ره‌سه : هه‌ره‌س . که سه‌رما
ئه‌شکی و زه‌وی گه‌رم ئه‌بیته‌وه ،
به‌فر له‌ بنه‌وه ده‌س‌ئه‌کا به
توانه‌وه‌و ژیره‌که‌ی بۆش ئه‌بی و
ئه‌خلیسکی و به‌ره‌و داوین
ئه‌روا . به‌ریوه له‌گه‌ل خویا
کومه‌لی به‌ردو گلش راپیچ ئه‌کا .
وانه‌بی دی به‌سه‌ر ئاوايشداو
گه‌لی مال کاول ئه‌کا .
هه‌زار : بلب .
هه‌ژدانه : ناوچه‌یه‌کی فه‌یلی‌نشینه
له‌ باشووری کوردستانی ئیران و
عیراق .
هه‌ستیم : بوونم ، گیانم .
هه‌متا : هاوتا ، چه‌شن .
هه‌مراز : هاوده‌نگ ، هاوری .
هه‌مه‌نه‌فه‌س : هاوژین ، هاوه‌ناسه .
هه‌ن : هه‌یه .
هه‌نجار : بنه‌ما .
هه‌نگام : کات .
هه‌نگامه : کۆرو به‌زم و مه‌جلیس .
هه‌نه‌ن : هه‌یه .
هه‌نی : تر .
هه‌وادا : فرییدا .
هه‌وا سه‌ند : دایه‌شه‌قه‌ی بال .
هه‌ی : ده‌ی .
هه‌ی‌که‌ر : هه‌ی بکه ، لی‌بخوره .
هه‌یمان : هه‌یشتا .

پیرست

- پیشہ کی ۳
- دیوانی فقہی قدر چوں نامادہ کرا ؟ ۴
- چہ ند لاپہرہ یہک لہ بارہی فقہی قدری ہمہ وہ ندہ وہ ۱۵
- ئاخو فقہی قدر (سہ ماو زہمین) یکیشی ھہ یہ ؟ ۳۶
- چہ ند وشہ یہ کیش لہ بارہی تیرہی ھہ ماو ندہ وہ ۴۰
- چہ ند نموونہ یہک لہ ھہ لہ رینووسی بہ کانی دەسنووسہ کھی (م) ۴۶
- کتاب درودنامہ ۳
- کتاب معراج نامہ حضرت رسالت پناھی ۵۴
- در ثنا و حمد حضرت الوہیت پناھی بحروف ہجاء ۱۰۵
- شروع باحوال مؤلف کتاب ۱۳۰
- کتیبی فہضیلہ تی بہ نی ئادہم ۱۵۸
- در مقالات اشعری و جبری و رد قول جبریان ۳۷۴
- کتاب (پند الحکما) ۴۴۶
- کتیبی عہ قیدہی ئیسلام ۵۱۴
- قصائد ۶۶۲
- چہ ند پارچہ شیعریکی حہ یدہر عہ زیز خوسرہ و ۷۴۹
- فہرہہ نگوؤک ۷۵۶
- ۷۸۹

دانه‌ی به دوو دیناره

چوار هزار دانه لهه م کتیبه له چاپ دراوه

له کتیبخانه‌ی نیشتمانی به غدادا
ژماره ۱۵۱۲ ی سالی ۱۹۸۰ ی دراوه تی

من مطبوعات المجمع العلمي العراقي
« الهيئة الكردية »

المجموعة الشعرية

لفقى قادر هموند

جمعها وحققها وأعد المعجم لفرداتها

الشيخ عبدالكريم المدرس

العضو العامل للمجمع العلمي العراقي

و

فاتح عبدالكريم

مطبعة المجمع العلمي العراقي

بغداد - ١٩٨٠

A PUBLICATION OF THE IRAQI ACADEMY

((KURDISH GROUP))

THE POETICAL WORKS OF

FAQE QADIRI HAMAWAND

COLLECTION, COLLATION AND GLOSSARY PREPARATION BY :

MALA ABDULKAREEMI MUDARRIS

AND

FATIH ABDULKAREEM

IRAQI ACADEMY PRESS

BAGHDAD — 1980